International Educational Corporation
National University “Odesa Law Academy”

INNOVATION AND INTERNATIONALISATION IN HIGHER EDUCATION

PROCEEDINGS
of the British–Ukrainian Conference

London,
16 October 2025

ІННОВАЦІЇ ТА ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

МАТЕРІАЛИ
британсько-української конференції

м. Лондон,
16 жовтня 2025 року

Odesa
“Yurydychna Literatura”
2025

UDC 378(410:477)(063)
I-64

Edited by ***S. V. Kivalov***, Doctor of Law, Professor, Academician

Executive Editor: ***D. A. Minchenko***

I-64 **Innovation** and Internationalisation in Higher Education : proceedings of the British-Ukrainian Conference (London, 16 October 2025) = Інновації та інтернаціоналізація у вищій освіті : матеріали британсько-української конференції (Лондон, 16 жовтня 2025 року) / edited by S. V. Kivalov ; executive editor D. A. Minchenko ; International Education Corporation ; National University "Odesa Law Academy". — Odesa : Yurydychna Literatura, 2025. — 520 p.

ISBN 978–966–419–457–7

The proceedings of the British-Ukrainian Conference *"Innovation and Internationalisation in Higher Education"* are devoted to the development of joint educational and research initiatives, strengthening academic mobility, and promoting the exchange of experience between the academic communities of both countries. They also highlight the creation of new formats of cooperation in the fields of research, technology, and innovation. The implementation of British educational practices and international standards serves as a key factor in reforming the higher education system of Ukraine, contributing to its modernisation and successful integration into the European and global educational and research space.

UDC 378(410:477)(063)

Матеріали британсько-української конференції *«Інновації та інтернаціоналізація у вищій освіті»* присвячені розвитку спільних освітніх і наукових ініціатив, посиленню академічної мобільності, обміну досвідом між науково-педагогічними спільнотами двох країн, а також створенню нових форматів взаємодії у сфері досліджень, технологій та інновацій. Застосування британських освітніх практик і міжнародних стандартів є важливим чинником реформування системи вищої освіти України, сприяючи її модернізації та успішній інтеграції в європейський та міжнародний освітній і науковий простір.

The materials are published in the authors' editions.
The authors bear full responsibility for the quality, accuracy,
and originality of their contributions.

© International Educational Corporation, 2025
© National University "Odesa Law Academy", 2025

ISBN 978–966–419–457–7

WELCOME ADDRESS BY THE PRESIDENT OF INTERNATIONAL EDUCATION CORPORATION

Dear Participants,

The history of humankind is the history of building bridges: between people, cultures, sciences, and generations. Education has always been, and remains, the bridge that connects the past with the future, knowledge with action, and aspiration with achievement.

Today, as Ukraine continues its struggle for freedom and development, the theme of innovation and internationalisation in higher education acquires particular significance. Educational institutions stand at the forefront of the country's renewal: they shape ways of thinking, generate new meanings, and prepare generations capable of building the state upon the principles of knowledge, justice, and partnership.

The opening of the British-Ukrainian Conference "Innovation and Internationalisation in Higher Education", with the participation of the Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine, Ruslan Stefanchuk, and the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the United

Kingdom, General Valerii Zaluzhnyi, reaffirms that the development of education and science is truly a matter of national importance.

The composition of the participants and authors represented in this collection is both highly professional and distinguished: the academic discussion brought together renowned lawyers, international relations experts, economists, philologists, sociologists, political scientists, and specialists in education, cybersecurity, and information technology from Ukraine and the United Kingdom. Such interdisciplinarity and diversity of perspectives create a genuine space for meaningful, honest, and productive scientific dialogue.

Cooperation with British universities opens new horizons for our students and academic staff, fostering academic mobility, joint research programmes, and the exchange of experience in the fields of digitalisation and innovative teaching methods. Such a partnership is based on a shared vision of education and science as driving forces of social progress, democracy, and sustainable development. Through collaboration among the academic communities of Ukraine, the United Kingdom, and the European Union, we are shaping a new generation of professionals who are open to innovation, cooperation, and responsibility for the future.

The organisation of this conference represents an important step towards strengthening the Ukrainian-British partnership in higher education, founded on shared values: humanity, responsibility, and mutual respect. Every such event is not only an exchange of experience but also an expression of faith in the future. In this cooperation, we invest not only our knowledge but also a part of our national hope - the belief that education can be a bridge to peace, progress, and renewal. This message carries particular weight in the conditions of martial law in Ukraine, where education serves not only as a sphere of knowledge but also as a source of resilience, unity, and spiritual restoration.

I sincerely thank all participants, speakers, and partners for their invaluable contribution to the implementation of this significant initiative. May the outcomes of cooperation strengthen mutual understanding between Ukraine and the United Kingdom and serve as a foundation for new shared achievements in education and science.

Respectfully,

Sergiy Vasyliovych Kivalov
President of the International Educational Corporation
President of the National University "Odesa Law Academy"
Doctor of Laws, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
Honoured Lawyer of Ukraine

CONFERENCE
Ukrainian-British
Cooperation in the Scientific
and Educational Sphere

Stefanchuk R. O.
Doctor of Laws, Professor, Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine,
Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine

EUROPEAN AND BRITISH EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND EDUCATION: OPPORTUNITIES FOR UKRAINE IN THE CONTEXT OF POST-WAR RECOVERY

The innovative development of a modern university is determined by its ability to combine educational, scientific, and research activities into a single system for the creation and dissemination of knowledge. The European Union and the United Kingdom have accumulated significant experience in forming an integrated scientific and educational space based on the principles of openness, digital transformation, interdisciplinarity, and sustainable development. Within these approaches, universities are considered not only educational institutions but also active participants in socio-economic processes, capable of generating innovations and contributing to social progress.

The British experience demonstrates the effectiveness of a system in which universities play a key role in the development of science, technology, and entrepreneurship. A successful practice is the creation of partnerships between universities, government institutions, and businesses, which ensures the practical implementation of research results. European universities, in turn, focus on the integration of teaching and research, the development of academic mobility, and the support of young researchers. Such approaches contribute to the formation of a unified educational space in which there is a free exchange of knowledge, ideas, and experience.

For Ukraine, studying this experience is extremely important. The modern higher education system requires updating approaches to the management of science, research funding, and interaction between universities and the real sector of the economy. The use of European and British practices can increase the efficiency of university research, develop an innovative culture, and train specialists capable of working in a high-tech environment.

In the long term, Ukraine's integration into the common scientific and educational space of Europe involves not only adopting best practices but also forming its own model of the university as a centre of innovative development. This will strengthen the link between education, science, and society, contribute to increasing the competitiveness of the state at the international level, and to the formation of a modern knowledge culture.

In the current conditions of recovery and transformation of higher education, it is extremely important not only to adopt European and British approaches to the development of science and innovation but also to ensure

Ukraine's active participation in joint research and educational initiatives. The international scientific community views Ukrainian scientists as equal partners capable of making a significant contribution to the development of the European research and educational space. This is confirmed by the position of leading European organisations, which consistently emphasise the need to support Ukrainian researchers and maintain scientific cooperation even under the difficult conditions of war.

As stated in the declaration of Science Europe, an association representing major public organisations that fund or conduct innovative research in Europe: "(...) Science Europe and its Member Organisations express again their solidarity with, and support to, the people of Ukraine and our valued member the National Research Foundation of Ukraine (NRFU). Ukraine is a strong partner of European research funding and performing organisations." [3]

In this context, Science Europe's position demonstrates that Ukraine is seen not only as an object of international support, but as a full partner in the European research area. Such solidarity reflects a deep understanding of the role of science in ensuring peace, rebuilding society and strengthening international ties.

For Ukraine, participation in joint research programmes and initiatives with partners from the European Union and the United Kingdom is not only a manifestation of integration into the European knowledge community but also an important step towards restoring the innovative potential of the state. The preservation of academic mobility, the development of university science, the support of young researchers, and the formation of international cooperation networks create the conditions for the restoration of a scientific and educational environment capable of responding to the challenges of modernity.

In the long term, such a model of partnership, based on mutual trust, openness, and shared values, can become the foundation for the sustainable development of Ukrainian science and education in the post-war period.

In the context of the ongoing Russian-Ukrainian war, Ukraine highly values the support provided by the European Union and the United Kingdom not only in the humanitarian, economic, military, or political sectors but also in the fields of science, education, and innovation. The international solidarity of the scientific community is proof that science can unite countries even in the most difficult historical periods, and support from European partners helps Ukrainian researchers to remain scientifically active, integrate into the global knowledge space and continue to implement research projects aimed at rebuilding the country.

The European University Association, which represents more than 850 universities and national rectors' conferences in 48 European countries, also expressed solidarity with students and staff of Ukrainian universities, as well as with the entire population of the country [4], and proposed a series

of recommendations to support Ukrainian universities and provide them with opportunities to continue research and teaching activities, including: (1) stronger support for Ukrainian universities through inter-institutional partnerships; (2) the use of approaches to virtual exchange and cooperation, particularly through digital infrastructure; (3) continuation and expansion of internship opportunities for Ukrainian scientists and students abroad; (4) measures for both the immediate reconstruction and long-term development of the higher education and research sector in Ukraine; (5) strengthening the exchange of information, cooperation, and coordination among participants and stakeholders. [5]

The above demonstrates that the interaction between the Ukrainian educational and scientific communities and their European colleagues is not temporary; it lays the foundation for long-term and fruitful cooperation, which should become an important part of Ukraine's recovery and modernisation.

In the context of the strategic vision for the development of the Ukrainian higher education system, special attention should be given to the priority directions defined by the government for the modernisation of the sector, aimed at its integration into the European scientific and educational area. Among the key tasks are the reform and modernisation of higher education, the promotion of convergence within the Bologna Process, the improvement of education quality, the strengthening of cooperation between universities, the expansion of their capabilities, and the activation of academic mobility for students and academic staff. [1]

These goals are directly consistent with European approaches to ensuring innovation, openness, and competitiveness in higher education. They determine the direction of Ukraine's further development as a state that seeks to harmoniously combine national educational traditions with the best practices of the European Union and the United Kingdom, forming a modern model of the university as a centre of scientific research, innovation, and international partnership.

Thus, the outlined guidelines for the development of scientific innovations in Ukraine create the foundation for the formation of a common scientific and educational space with European partners. In this context, cooperation with the United Kingdom acquires special significance, as British universities traditionally demonstrate a high level of research in the fields of digital technologies, artificial intelligence, environmental innovation, and knowledge transfer.

Joint research projects, academic exchanges, and partnership programmes between Ukrainian and British scientific institutions can strengthen these areas, ensuring effective exchange of experience, expansion of access to modern infrastructure, and the formation of a culture of open science. Such interaction will contribute to the integration of Ukrainian science into the global context and enhance its competitiveness in the field of innovation.

In the broader context of Ukraine's integration into the European and global research and educational space, it is important to emphasise that international cooperation contributes not only to the development of education and science but also to the improvement of the legal environment, which is the basis for the stable functioning of the state.

Ukraine today faces a number of problems in the field of legal regulation, including an excessive number and fragmentation of normative legal acts, which creates difficulties in their practical application. "Today in Ukraine there are more than one million normative legal acts. Their application often results in contradictions between different legislative acts as well as internal inconsistencies between the provisions of the same act." [2] Therefore, the experience of the United Kingdom may be particularly useful. The British legal system, characterised by consistency, coherence, and a high level of legal culture, demonstrates effective approaches to legislative stability and legal drafting. Its elements, including the systematic nature of the law-making process, institutional continuity, and the independence of the judiciary, can serve as valuable guidelines for Ukraine in improving its legal framework within the framework of European integration and international scientific partnership.

References

1. On the Approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032: Resolution No. 286-r, March 25, 2022. Cabinet of Ministers of Ukraine. Kyiv, 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286–2022- %D1 %80#Text.
2. Stefanchuk R. O. On the Scientific Concept of the Development of Ukrainian Legislation: Transcript of the Report at the Presidium of the NAS of Ukraine, December 11, 2024. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*. 2025. No. 2. pp. 49–53. URL: https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/visnyk/article/view/16482/15609.
3. Science Europe stands with the Ukrainian research community: appeal to peace. *Science Europe Statement on one year of the Ukraine war.* Brussels: Science Europe, 24.02.2023. URL: https://www.scienceeurope.org/media/2gpg2ntx/science-europe-statement-on-one-year-of-the-ukraine-war.pdf.
4. European University Association Statement on Ukraine. March 2022. *European University Association*. URL: https://www.eua.eu/downloads/news/ukraine %20statement.pdf.
5. Supporting the Ukrainian university sector. EUA recommendations. 06.07.2023. *European University Association*. URL: https://www.eua.eu/publications/reports/supporting-the-ukrainian-university-sector.html.

Zaluzhnyi V. F.
General, PhD in Law, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine
to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

THE BRITISH EXPERIENCE OF QUALITY ASSURANCE IN HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONALISATION OF UKRAINIAN UNIVERSITIES

The development of the Ukrainian higher education system in the context of globalisation necessitates a deep internationalisation of the educational space. An important element of this process is the implementation of modern approaches to quality assurance based on the experience of leading European countries. Of particular value to Ukraine is the British model of quality assurance, which combines university autonomy, accountability for educational outcomes, and a focus on continuous improvement.

The quality assurance system in the United Kingdom is built on the principles of transparency, student-centredness, and partnership among all participants in the educational process. It is aimed not only at controlling compliance with standards but primarily at supporting institutional development, improving the effectiveness of teaching and learning. Internal mechanisms of self-assessment, open reports on programme quality, and a culture of continuous enhancement play a significant role in this system.

Adapting the British experience to the Ukrainian context implies updating approaches to internal quality monitoring, strengthening the role of academic integrity, developing student partnerships, and integrating digital tools into quality management processes. Such measures will contribute to increasing the competitiveness of Ukrainian higher education institutions at the international level and to their organic inclusion in the European Higher Education Area.

The effectiveness of the quality assurance system in British universities is determined not merely by formal compliance with standards or the number of available resources, but primarily by how the educational process is organised and how institutions use their potential to achieve tangible educational outcomes. The focus is not on the quantitative measurement of university performance but on the quality of interaction between teachers and students, the content of curricula, the innovativeness of pedagogical practices, and the system's capacity for continuous self-improvement.

This approach is reflected in British quality evaluation concepts, which emphasise that the best predictor of educational effectiveness is not resources, but the efficiency of educational processes and how institutions utilise their resources to develop their students. As noted in Graham Gibbs' report: *"What best predicts educational gain is measures of educational process: what institutions do with their resources to make the most of whatever students they have."* [2]

This position reflects the essence of the British quality assurance model, which focuses not on control or formal compliance, but on developing the internal potential of institutions and improving educational processes. Such an approach encourages universities toward constant self-analysis, systematic renewal of academic programmes, and active student engagement in creating a high-quality learning environment.

For Ukrainian higher education institutions, studying and adapting the British experience is a key factor in improving quality management. The use of process-oriented approaches allows a shift from formal inspections to real learning outcomes, the development of teaching competences, and the strengthening of academic culture. In the long term, this will help to strengthen confidence in Ukrainian universities in the international educational space and increase their competitiveness in the context of global internationalisation.

A significant trend in the evolution of the British quality assurance system is its focus on continuous enhancement and the involvement of all stakeholders in shared responsibility for learning outcomes. The latest edition of the *UK Quality Code for Higher Education* (2024) emphasises that quality enhancement cannot be achieved solely through administrative control or compliance checking. The key role is played by the active participation of the academic community, particularly students, in shaping quality policies, designing programmes, and evaluating the effectiveness of the learning environment.

As stated in the document: *"Providers take deliberate steps to engage students as active partners in assuring and enhancing the quality of the student learning experience."* [5]

This approach marks a departure from the traditional perception of students as passive recipients of educational services. In British practice, they are regarded as full participants in the quality assurance system, capable of influencing the content and methods of teaching, participating in internal audits, contributing to curriculum design, and evaluating teaching effectiveness. This fosters a culture of co-creation, shared responsibility, and open dialogue among administration, faculty, and students.

For Ukrainian higher education institutions, implementing similar mechanisms means transitioning from a model of control to a model of partnership and co-creation in quality assurance, where the main focus is on student development and educational effectiveness. This approach corresponds to the strategic objectives of internationalising Ukrainian education, as it combines academic autonomy, transparency, and accountability — the core values of the European Higher Education Area.

An important element of the British quality assurance system is the institutional autonomy and independence of agencies that evaluate educational performance. This approach ensures a balance between state regulation and self-regulation of the university sector, which in turn strengthens the trust of society and the international community in British higher education. Any disruption

of this balance or attempts to centralise control functions could jeopardise the principles of academic freedom and independent assessment. As British researcher Andrew Boggs rightly points out in his work: *"If the OfS were to take on DQB responsibilities permanently, it would lead to a loss of independent oversight of quality assurance in England and go against international standards."* [1]

This conclusion aligns with widely accepted European approaches to quality assurance, which are based on respect for institutional autonomy, transparency, and the independence of evaluation bodies.

On Ukraine's path toward harmonising its higher education system with international standards, the issue of not only regulatory but also substantive alignment with European quality assurance approaches becomes increasingly important. Despite active implementation of internal policies and quality structures, Ukrainian institutions still demonstrate tendencies toward formalism, where compliance is often perceived as an administrative requirement rather than a tool for internal development.

As stated in the annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance: *"In particular, higher education institutions have realised the need to develop and consistently implement internal policies to ensure the quality of higher education, continuously monitor educational programmes, study best practices, analyse typical problems and comply with the basic principles and guidelines of ESG 2015. However, this is not always driven by a desire for self-improvement, but rather by the need for formal compliance with procedures."* [3]

In this context, it is essential to recognise that integration of Ukraine's higher education system into the European area implies not only the adoption of quality standards but also the awareness of universities' role as active agents of social transformation. European experience shows that effective interaction between government agencies, educational institutions and society is only possible with academic freedom, institutional autonomy and partnership in decision-making.

As part of the European University Association's (EUA) project 'Universities and the Future of Europe' (UniFE), the Association has developed key messages for European Union institutions for 2024–2029 following the European Parliament elections in June 2024. In this document, the EUA demonstrates that: *"Universities already play a major role in Europe's internal cohesion, democratic development and global position. Nonetheless, this renewed social contract should recognise universities as crucial, independent actors, fully engaged, at all levels of society, in our collective effort to meet the challenges of economic, social and environmental sustainability."* [4]

The experience of the European Union and the United Kingdom is extremely important for Ukraine in the context of further European integration. This is not only about the formal introduction of quality standards, but above all about the formation of a culture of trust, academic responsibility and partnership that determines the place of universities in society.

Successful quality assurance models in the United Kingdom and EU countries are based on a combination of educational institutions' autonomy and their active participation in the implementation of public goals — democratic development, economic stability and social unity. This approach should serve as a benchmark for Ukraine in creating a modern higher education system that not only meets European requirements but also contributes to the common European educational space.

References

1. Boggs A. M. *Where Do We Go From Here? Quality Assurance in English Higher Education*. — Oxford: Higher Education Policy Institute (HEPI), 2023. Policy Note No. 44. URL: https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2023/02/Where-do-we-go-from-here-Quality-assurance-in-English-higher-education.pdf.
2. Gibbs G. *Dimensions of Quality*. York: The Higher Education Academy, 2010. 56 p. URL: https://surl.li/xrrkne.
3. National Agency for Higher Education Quality Assurance. *Report on the Quality of Higher Education in Ukraine for 2023*. Kyiv, 2024. 128 p. URL: https://surl.li/clfbqq.
4. *A Renewed Social Contract for Europe and Its Universities: How Universities and Policy Makers Can Work Together to Shape a Strong, Open and Future-Proof Europe*. Brussels : European University Association, 2024. URL: https://www.eua.eu/publications/policy-input/a-renewed-social-contract-for-europe-and-its-universities.html.
5. *UK Quality Code for Higher Education*. Gloucester: The Quality Assurance Agency for Higher Education, 2024. 48 p. URL: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/uk-quality-code-for-higher-education-2024.pdf.

Kivalov S. V.

Doctor of Laws, Professor, President of the International Educational Corporation,
President of the National University "Odesa Law Academy",
Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Honoured Lawyer of Ukraine

ACADEMIC MOBILITY AS A DRIVING FORCE OF EUROPEAN INTEGRATION: JOINT INITIATIVES OF UKRAINE AND THE UNITED KINGDOM

Academic mobility is one of the key factors of European integration, facilitating the mutual exchange of knowledge, cultural experience, and the development of research within a shared educational space. For Ukraine, which is actively expanding its international relations in the field of higher education, the mobility of students and academics has become an essential

tool for modernising the educational process and integrating into the European knowledge community.

In this context, cooperation with the United Kingdom holds particular importance. British academic institutions possess extensive experience in implementing international partnership programmes, as well as joint educational and research projects involving the active participation of Ukrainian students, postgraduates, and scholars. Such initiatives, supported by the British Council and other international structures, open up new opportunities for academic exchange, co-creation of innovative programmes, and the establishment of inter-university cooperation.

It is important that academic mobility within the Ukrainian–British partnership is not limited to the exchange of students or teaching staff; it forms a shared intellectual space where new ideas, scientific discoveries, and models of collaboration emerge. This approach deepens Ukraine's integration into the European educational environment, promotes the formation of an open and competitive academic community, and strengthens the country's position in the global academic arena.

Indeed, academic mobility represents a dimension of modern cultural relations, combining not only educational but also humanitarian and value-based components of cooperation between states. As stated by the British Council, "Cultural relations are understood as reciprocal transnational interactions between two or more cultures, encompassing a range of activities conducted by state and/or non-state actors within the space of culture and civil society. The overall outcomes of cultural relations are greater connectivity, better mutual understanding, more and deeper relationships, mutually beneficial transactions and enhanced sustainable dialogue between people and cultures, shaped through engagement and attraction rather than coercion." [2]

This definition accurately reflects the nature of the Ukrainian-British partnership in higher education, which is founded on mutual trust, intellectual interaction, and a commitment to sustainable dialogue between the academic communities of both nations.

Among the new forms of international cooperation in higher education, special attention should be given to the activities of the International Educational Corporation — one of the largest educational and research organisations headquartered in London, uniting dozens of leading universities, colleges, and schools across Europe. Its mission focuses on promoting academic mobility, expanding international partnerships, facilitating the exchange of experience among students and lecturers, and integrating the Ukrainian educational system into the European educational space. Cooperation with such a structure contributes to improving the quality of educational programmes, creating joint research platforms, and developing a network of institutions oriented towards innovation and sustainable international collaboration.

European integration is gradually encompassing all areas of public life requiring modern legal regulation, particularly the functioning of public institutions and their interaction with citizens. As T. I. Bilous-Osin notes, "The processes of European integration cover all aspects of public life that require legal regulation, especially in the sphere of the functioning of public institutions and their interaction with society." [1]

Higher education holds a special place among these processes, as it forms the foundation for the legal, cultural, and intellectual integration of the state into the common European space. Academic mobility remains one of the most effective mechanisms of this convergence, ensuring the exchange of knowledge, experience, and research approaches between universities of different countries. As the British Council emphasises, cultural relations are reciprocal transnational interactions built on engagement and attraction rather than coercion [2]. This fully aligns with the philosophy of academic mobility, which promotes intercultural dialogue, enhances educational quality, and builds trust among educational communities in Ukraine and across Europe.

Academic mobility is not merely a pathway to professional growth or international recognition of qualifications. It also provides opportunities for students with diverse needs, including those with disabilities or from socially vulnerable groups, to become full members of the academic community, to develop, and to support one another. The British experience is particularly illustrative in this regard. As stated in the *Universities UK International* report, "Collaboration with the disability team enables appropriate support for students on mobility, and colleagues in the careers service can provide expertise on employability skills to be gained from mobility opportunities. Students' unions can also help promote mobility as part of a rich student experience." [4]

Similarly, Erasmus+ programmes promote inclusion by prioritising participants with limited opportunities and offering additional financial support. This approach fosters an inclusive environment in which academic mobility is not seen as a privilege for a few but as a means of social integration and empowerment for all learners.

Through educational exchange, long-term connections are established among universities, academic communities, and societies, thereby strengthening interstate partnerships. As the British Council observes, "Our research shows that international student mobility and cultural relations are intrinsically linked in ways which benefit individuals and nations." [3] Given this, academic mobility plays a key role in advancing Ukraine's full European integration. It contributes not only to the harmonisation of educational standards but also to building trust, stability, and mutual understanding within society, strengthening cultural unity with European partners, and fostering post-war recovery through intellectual cooperation and shared learning.

In some cases, academic mobility becomes the first step toward broader and more ambitious forms of cooperation. A prominent example is the establishment of the first-ever joint Ukrainian-British educational project — the International Humanitarian College of London (IHCL). Following two years of preparatory work and the acquisition of the relevant educational licences in both the United Kingdom and Ukraine, the initiative was endorsed by conference participants as a logical continuation of long-term academic exchanges and cooperation between the academic communities of the two nations. The college implements an innovative model — Adaptive Chunked Experiential Learning (ACEL) — a dynamic, project-based learning approach built on acquiring knowledge through practical experience: participation in socially significant projects, professional internships, and applied research.

The significance of academic mobility extends far beyond educational exchange; it becomes a tool of "soft power", shaping a state's positive image, expanding the international presence of its academic schools, and fostering long-term partnerships. In today's globalised world, universities are increasingly becoming actors of educational diplomacy, where mobility serves not only as a learning process but as a strategic component of a nation's foreign policy [5].

Ukrainian-British initiatives, including the establishment of the International Humanitarian College London, illustrate the potential for institutional evolution of partnership, from individual mobility of students and academics to the creation of joint institutions, study programmes, and research platforms. Such cooperation aligns with current trends in the European Higher Education Area, where flexibility of educational trajectories, mutual recognition of qualifications, and shared quality standards are paramount.

Another significant aspect is the contribution of such initiatives to the internationalisation of regional educational environments. Participation of Ukrainian universities in international projects, including British ones, helps foster a new educational management culture focused on outcomes, academic integrity, and digital transformation of learning. This, in turn, enhances the competitiveness of Ukrainian higher education and ensures conditions for its sustainable development.

Moreover, academic mobility serves as a powerful mechanism for post-war recovery of Ukraine's intellectual potential. Returning participants of mobility programmes bring with them new teaching methodologies, project management practices, ethical standards, and interdisciplinary research approaches, directly contributing to the modernisation of the national education system. This process fosters the emergence of a generation of young professionals capable of thinking globally and acting locally, aligning national interests with European values.

In the long term, the further development of academic mobility between Ukraine and the United Kingdom may form the foundation for the creation of joint research centres, consortia, and applied research platforms aimed at addressing socio-economic and humanitarian challenges. Such collaboration will not only deepen Ukraine's integration into the European Higher Education Area but also promote a new partnership model — from mobility to co-creation — consistent with modern trends in global education [6].

Thus, academic mobility is not only an educational instrument but also a catalyst for the creation of new international educational institutions that shape an environment of trust, innovation, and joint development. It serves as a means of strengthening political, cultural, and intellectual cooperation between Ukraine and the United Kingdom, which acquires particular importance at the present stage of European integration.

References

1. Bilous-Osin T. I. Vyznachennia pravovoi pryrody publichno-upravlinskykh protsedur iz zabezpechennia osvity ta nauky. Ievropeiski oriientyry rozvytku Ukrainy: novi vymiry u voiennyi chas: u 2 t. : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Defining the Legal Nature of Public Administrative Procedures for Ensuring Education and Science. In: European Guidelines for Ukraine's Development: New Dimensions in Wartime, in 2 vols.: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference] (Odesa, 16.05.2025 r.) Odesa : Feniks, 2025. — T. 1. P. 26–28. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5558b3d2-cfcc-4637–8317-c388d0f4ae8f/content#page=27
2. British Council. The Cultural Value Project. London : British Council, 2018. 36 p. URL: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/how_ism_builds_trust_with_doi.pdf
3. British Council. How International Student Mobility Builds Trust and Long-Term Relationships Around the World. London: British Council, 2023. URL: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/how_international_student_mobility_builds_trust_and_long-term_relationships_-_summary_0.pdf
4. Universities UK International. Widening Participation in UK Outward Student Mobility. London: UUKi, 2020. URL: https://www.universitiesuk.ac.uk/sites/default/files/uploads/UUKi %20reports/widening-participation-in-uk-outward-student-mobility.pdf
5. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. Saltway. 2005.
6. UNESCO. Reimagining our futures together: a new social contract for education. 2021. 188 p. URL: https://doi.org/10.54675/ASRB4722

Bakaianova N. M.
Doctor of Laws, Professor, Head of the Department of Organisation of Judicial, Law Enforcement Bodies and Advocacy, Attorney, Honoured Lawyer of Ukraine, National University "Odesa Law Academy"

THE ROLE OF INTERACTION BETWEEN HIGHER LEGAL EDUCATION INSTITUTIONS AND THE UKRAINIAN NATIONAL BAR ASSOCIATION IN THE POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE

The post-war recovery of Ukraine necessitates the implementation of a broad range of reforms aimed at rebuilding the consequences of the war and modernising the state. This goal will require the unification of the activities of various social institutions in the direction of implementing those complex tasks that are already being outlined in Ukrainian society today.

The Plan of Measures for the Post-War Recovery and Development of Ukraine contains proposals on priority reforms and strategic initiatives in the area of developing higher education, improving the bar, and enhancing other spheres of public life [1]. At the same time, each of the mentioned areas of recovery requires in-depth study and the search for relevant methods of achieving the planned result.

The bar, as an independent professional human-rights institution, has undergone intensive development in independent Ukraine: from the period of drafting and adopting the Law of Ukraine "On the Bar" of 19 December 1992 [2] to the present concepts of further improvement set out in the Strategy of Development of the National Bar Association of Ukraine for 2021–2025 [3]. At the same time, the adoption of the mentioned Strategy took place in the pre-war period, when the Ukrainian society and legal system had not yet encountered the merciless realities and destructive consequences of the war. Challenges for the Ukrainian bar in wartime have also included issues of the professional training of attorneys and the fulfilment by them of the professional obligation to improve their professional level, which is provided for by Article 21 of the Law of Ukraine "On the Bar and Practice of Law" [4].

Under the conditions of martial law, the Ukrainian National Bar Association of Ukraine (hereinafter also — the UNBA) adopts decisions and undertakes a set of measures aimed at maintaining the proper organisation of the bar and the exercise of advocacy activity, in particular those concerning access to the profession and preserving the role and authority of the bar in society.

A significant role in implementing the statutory tasks of the UNBA in the field of training future attorneys and improving the professional level of attorneys [5] is carried out by institutions of higher legal education due to their active cooperation and interaction with the UNBA. Thus, the Ukrai-

nian National Bar Association has concluded memoranda of cooperation with higher education institutions, including with the National University "Odesa Law Academy" [6].

Modern approaches to the training of lawyers, including future attorneys, require the introduction of measures capable of improving the quality of higher legal education. Interaction with the UNBA increases the level of the practical component in educational programmes for the training of lawyers and enables students of higher legal education to acquire applied practical skills and abilities.

At the present stage, the National University "Odesa Law Academy" (hereinafter also — the University) already applies relevant methods of training future lawyers, in particular:

– conducting lecture classes, including guest lectures by well-known attorneys;

– conducting practical classes with the participation of attorneys;

– students' visits to the Bar Council of Odesa Region and the Qualification and Disciplinary Commission of the Bar of Odesa Region, during which communication with members of bar self-government bodies takes place;

– participation of students in competitions organised by the UNBA (essay writing, court speeches, team games, etc.), as well as in debates involving attorneys as jury members;

– preparation of abstracts and scientific articles;

– presentations at student conferences;

– modelling of court hearings, meetings of bar self-government bodies, legal consultations, negotiations, and alternative dispute resolution procedures by students;

– solving proposed cases on issues of professional ethics;

– participation in student scientific circles (identifying legal problems, conducting scientific analysis, discussions, and formulating resolutions based on the results of discussions).

In addition, higher education students undergo practical training in law firms, offices, with lawyers who practise law individually, and in bar associations.

During the internship, students learn communication in the professional environment, business etiquette, and effective techniques of interpersonal interaction. Attorneys, attorney assistants, and trainees explain to interns how to identify and organise information necessary to determine options for solving a specific legal problem and how to assess the advantages and disadvantages of each option properly.

Training in professional communication during counselling means developing skills in informing the client about the legal assessment of the situation and ways of solving it; during negotiations and mediation — ex-

plaining to the client a strategically effective position in negotiations, in the mediation process, as well as tactical techniques and methods of conducting such negotiations.

Based on the results of the internship, students prepare a report to which they attach draft legal documents (applications, complaints, motions, requests) prepared by them, which makes it possible to assess the level of their improvement in drafting legal documents.

In the 2024/2025 academic year, out of a total of 114 second-year bachelor's students, 30 students (26.3 %) completed internships in advocacy associations [7]; out of a total of 73 third-year bachelor's students — 16 students (21.9 %) [8]. During the pre-graduation internship, the indicators of interaction with the UNBA are somewhat higher: from 16 December 2024 to 21 March 2025, out of a total of 66 master's students at the Faculty of Advocacy and Anti-Corruption Activity, 21 students (31.8 %) undertook internships in advocacy associations [9].

In the 2025/2026 academic year, during the internship period for bachelor's students from 13 January 2025 to 14 February 2025, out of a total of 62 second-year students, 25 students (40.3 %) completed internships in law bureaus and advocacy associations; out of a total of 107 third-year students, 41 students (38.3 %). Similar indicators are expected in 2026 for master's students: 22 students out of a total contingent of 54 were sent to internships in the bar (40.7 %) [10].

Thus, a gradual increase in the percentage ratio of interaction between the University and the UNBA in the area of student internships can be stated, which emphasises the significance of practical approaches in training lawyers.

Another important area of interaction with the UNBA is the measures for improving the professional level of attorneys carried out by the University.

Since 2010, the National University "Odesa Law Academy" annually conducts an accredited professional development event for attorneys — the international scientific and practical conference "Advocacy: Past, Present and Future" (hereinafter — the conference), which provides for interaction between attorneys, judges, and other legal professionals. During the period of martial law in Ukraine, the National University "Odesa Law Academy" did not stop its activities aimed at improving the professional level of attorneys. Thus, according to the results of the 2022 conference, more than 300 attorney-participants received 5 credit points, 2 of which were in attorney ethics [11]; in 2023, more than 400 attorneys received 6 credit points, 2 of which in attorney ethics [12]; in 2024, more than 400 attorneys received 7 credit points, 2 of which in attorney ethics [13].

The XV International Scientific and Practical Conference "Advocacy: Past, Present and Future" in 2025 is scheduled for 14 November 2025. The Expert Council on Accreditation and Certification of the National Bar As-

sociation of Ukraine accredited the conference with the right to award 6 points to attorney-participants, 2 of which concern attorney ethics [14].

The interaction of institutions of higher legal education and the National Bar Association of Ukraine is not limited to the outlined areas, as the significance of joint research activity, legislative activity, and the organisation of cultural, sports, and other events should also be noted.

Ensuring the right to a fair trial under conditions of armed conflict and post-war recovery of the country requires attention to the protection of human and citizens' rights and freedoms, institutional independence of the bar, the level of professional training of attorneys, and access to the profession.

In this regard, it is advisable to consider ways and directions of strengthening the interaction of the UNBA with higher legal education institutions: creating a unified information space in areas of mutual interest; developing joint research programmes, action plans, and strategies; implementing other educational, scientific, and social projects.

The draft Plan of Measures for Post-War Recovery and Development of Ukraine in the field of education thus requires further refinement in terms of introducing joint programmes of higher education institutions for training specialists and their further professional education.

References

1. Draft Plan for the Recovery of Ukraine. Materials of the Working Group "Education and Science". National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War. URL: https://ua.urc-international.com/past-conferences/urc22/plan-vidnovlennya-ukrayini
2. On the Bar: Law of Ukraine of 19 December 1992 No. 2887-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887–12#Text
3. Strategy for the Development of the National Bar Association of Ukraine for 2021–2025: Decision of the Bar Council of Ukraine of 03 July 2021 No. 38. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2021–07–02-r-shennya-rau-38_60feb3bc560e1.pdf
4. On the Bar and Advocacy: Law of Ukraine of 05 July 2012 No. 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076–17#Text
5. Statute of the Non-Governmental Non-Profit Professional Organization "National Bar Association of Ukraine": approved by the Constituent Congress of Attorneys of Ukraine on 17 November 2012. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshi-dokumenty/statut_naau.pdf
6. Memorandum of Cooperation between the National Bar Association of Ukraine and the National University "Odesa Law Academy" of 07 April 2017. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/files/Rishennya/Memorandum_OdeskaUridAkadem_07042017.pdf
7. Order on Internship No. 3848–06 of 20 December 2024 on educational internship from 13 January 2025 to 14 February 2025. Faculty of Advocacy and Anti-Corruption Activity, National University "Odesa Law Academy".

8. Order on Internship No. 3847–06 of 20 December 2024 on industrial internship from 13 January 2025 to 14 February 2025. Faculty of Advocacy and Anti-Corruption Activity, National University "Odesa Law Academy".
9. Order on Internship No. 3382–06 of 29 October 2024 on pre-graduation internship from 16 December 2024 to 21 March 2025. Faculty of Advocacy and Anti-Corruption Activity, National University "Odesa Law Academy".
10. Order on Internship No. 3524–06 of 06 November 2025 on pre-graduation internship from 15 December 2025 to 20 March 2026. Faculty of Advocacy and Anti-Corruption Activity, National University "Odesa Law Academy".
11. Advocacy: Past, Present and Future: Proceedings of the XII International Scientific and Practical Conference (Odesa, 11 November 2022) / ed. by N. M. Bakayanova (chair) [et al.]; National University "Odesa Law Academy". Odesa: Feniks, 2022. 488 p. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/148391e6–628d-45a0–84ac-d32a6adaea20
12. Advocacy: Past, Present and Future: Proceedings of the XIII International Scientific and Practical Conference (Odesa, 10 November 2023) / ed. by N. M. Bakayanova (chair), Ye.S. Khyzhniak, O. H. Svyda [et al.]. Odesa: Legal Literature, 2023. 532 p. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/a18a223a-8db4–4c3c-bec3-bf15157d1d39
13. Advocacy: Past, Present and Future: Proceedings of the XIV International Scientific and Practical Conference (Odesa, 8 November 2024) / ed. by N. M. Bakayanova (chair), I. O. Kislitsyna, O. M. Kravchenko [et al.]. Odesa: Legal Literature, 2024. 936 p. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/576eccef-eff5–4a68–8250–5cb437e1cda4
14. XV International Scientific and Practical Conference "Advocacy: Past, Present and Future". 22 September 2025. National University "Odesa Law Academy". URL: https://onua.edu.ua/ua/news/aktualno/9155-xv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-advokatura-minule-suchasnist-ta-majbutne.

Bekhruz H. N.
Doctor of Laws, Professor, Head of the Department of International and European Law,
National University «Odesa Law Academy»

INTERNATIONALISATION OF EDUCATION AND NATIONAL EDUCATIONAL TRADITIONS IN THE HUMANITARIAN SPHERE

Internationalisation of education is one of the determining factors in the modern development of the global educational space. In the modern world, education is becoming an effective tool for forming the intellectual and cultural potential of every society, promoting dialogue between different countries and civilizations. However, this process is accompanied not only by new opportunities, but also by serious challenges associated with the

important role of national cultural and spiritual traditions. The blurring of informational boundaries leads to an acute crisis of cultural identity. In this contradiction, education, especially in the humanitarian sphere, is found on the front line.

Internationalisation of education is a set of interdependent trends caused by various factors. First of all, the economic one, which is that the formation of the global labor market requires specialists to have universal competencies and skills, as well as compatibility of qualifications. The technological factor and the associated advent of the digital era have radically changed the foundations of the educational system. An important direction for further internationalisation of education is the digitalization of the educational process. Access to knowledge from the world's leading universities has become virtually limitless thanks to online learning, virtual laboratories and digital libraries, educational platforms and programs.

In modern conditions internationalisation of education should be considered not as a process of standardization, but as a path to building a global educational community based on respect for cultural diversity. "The internationalisation of higher education and research is a key component... by developing international, global and intercultural competencies, mutual understanding and respect among new generations of leaders, professionals and citizens around the world." [1]

National educational traditions are a historically developed system of values, norms and approaches that determine the content and forms of education, which reflect the cultural, philosophical, and religious characteristics of nation, its attitude to knowledge, education, and personality. Taking into account national educational traditions in the humanitarian sphere is a necessary condition for preserving the spiritual wealth of different people and societies.

Internationalisation of education involves the development of interaction between national educational systems, exchange of experience, integration of scientific knowledge and joint solutions of global problems of humanity. At the same time, it is important to take into account that the humanitarian sphere has a special sensitivity to issues of cultural identity. Education performs here not only cognitive and professional, but also educational, worldview and value functions. It is through the humanitarian disciplines that the individual's worldview, and an attitude towards society, culture and spiritual values are formed. Therefore, in the process of internationalizing humanitarian education it is necessary to maintain a balance between the universalization of knowledge and respect for the cultural traditions of particular nation.

Humanitarian education, combining universal knowledge and national values, becomes a tool for forming a new type of thinking based on dialogue, tolerance, and mutual understanding. Only on this basis is it possible to cre-

ate a truly global education system that does not destroy the cultural identity of nations, but rather contributes to their awareness and strengthening.

The process of internationalisation of humanitarian education faces a number of contradictions. On the one hand, global standards ensure the quality and compatibility of educational programs, open access to global scientific achievements, and form common guidelines for the development of education. On the other hand, excessive unification can lead to the loss of cultural diversity, the weakening of national educational schools, and the levelling of unique pedagogical traditions.

The harmonious combination of international standards and national traditions in the educational sphere involves the implementation of the principle of cultural dialogue. Internationalisation should not be viewed as a process of unilateral adaptation to Western educational models, but as a mutual exchange based on equality and respect for cultural diversity. "Internationalisation of higher education refers to the process of bringing elements from other countries, nationalities and cultures into local higher education and/or promoting elements of local higher education to other countries, nationalities and cultures with the aim of promoting mutual understanding, learning and sustainable development, rather than replacing each other." [2]

It is important to develop mechanisms that will allow national educational systems to preserve their identity while integrating into the global educational space. In this context, humanitarian education is a key factor in the formation of a culture of tolerance, dialogue and mutual understanding between nations. Universities play a special role in this process as the centers of international cooperation in the educational sphere. A modern university is not only an educational institution, but also a space for cultural exchange, scientific research and social responsibility. Its mission is not only to train specialists capable of working in a global environment, but also to educate specialists who are aware of the value of their culture and respect the traditions of other people. This requires the development of humanitarian extension programs focused on intercultural communication and comparative study of cultural systems.

Unlike natural sciences, where knowledge strives for objectivity and universality, humanitarian knowledge is based on value orientations and traditions. It is inextricably linked with language, which is not just a tool of communication, but also a carrier of cultural values and historical experience. Understanding a text, historical event or philosophical concept requires immersion in the cultural and historical context of their formation and transformation.

Thus, the modern educational system is under strong pressure from objective processes of internationalisation, which dictate the need for unification of standards and content. At the same time, humanitarian education

remains the main tool for preserving and transmitting the cultural code, spiritual and historical values and traditions. For the effective integration of the national educational system into the world educational space, as well as preserving its uniqueness, it is necessary to form a model of a mixed approach that takes into account global standards and national characteristics and traditions in this area. Internationalisation of education in humanitarian sphere is a complex and multifaceted process that goes beyond simple standardization. It opens up unprecedented opportunities for access to knowledge, academic mobility, and intercultural dialogue, while at the same time generating serious risks of cultural unification and loss of national identity.

References

1. International Association of Universities. The Continuing Need for Internationalisation of Higher Education. — 9 May 2023. — URL: https://iau.global/all-publications/the-continuing-need-for-internationalisation-of-higher-education.
2. Aydın, Oya Tamtekin. Globalization 4.0's Effects on Internationalisation of Higher Education: Technology, Internationalisation at Home and New Hubs. — 2021. — Journal of International Students in Education (JISE). — URL: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1341834.pdf.

Brazier R. W.
Law, Doctor, Managing Director, International Humanitarian College of London, (London, United Kingdom)

ADAPTIVE CHUNKED EXPERIENTIAL LEARNING (ACEL): A CONTEMPORARY PEDAGOGIC FRAMEWORK FOR A DIVERSE AND EVOLVING HIGHER EDUCATION LANDSCAPE

This paper outlines Adaptive Chunked Experiential Learning (ACEL), pedagogic framework developed at International Humanitarian College of London (IHCL). ACEL aims to address the realities of modern, diverse higher education. Through adaptive modular design and experiential engagement, it supports mature students, neurodivergent, and working learners in building soft skills crucial for employability. The paper situates ACEL within the context of higher education modernisation and cross-national collaboration, offering a flexible model for widening participation, engagement, and meaningful learning in an era of social and institutional transformation.

Introduction. The recent conference between International Humanitarian College of London (IHCL) and International Humanitarian University

(IHU) sought to advance collaboration between UK and Ukrainian higher education institutions through innovation in pedagogy, research, and academic governance. It promoted the integration of international educational standards, enhancement of mobility, and the exchange of educational practices in the context of Ukraine's post-war reconstruction.

Within this context, IHCL presented Adaptive Chunked Experiential Learning (ACEL), an evolution of Chunked Experiential Learning (Brazier et al, 2021) which combines experiential learning theory (Kolb, 1984; Dewey, 1938) with adaptive, modular structures. ACEL provides an inclusive pedagogic model for diverse student cohorts, addressing the needs of mature learners, carers, working professionals, and neurodivergent students through flexibility, applied engagement, and soft-skill development essential for employability in a globalised higher education environment.

Context for the Study. The collaboration between IHCL and IHU exemplifies the growing importance of British–Ukrainian partnerships in higher education, focusing on exchange of academic experience, the development of joint research and educational programmes, and the sharing of British approaches to quality assurance, management, and academic culture.

Thus, ACEL emerges from a practical and philosophical convergence of these themes: a pedagogy designed for global cooperation, innovation, and the personalisation of learning in a modern higher education landscape characterised by complexity and constant change.

Literature Review. The development of ACEL is underpinned by a strong foundation of research into experiential education, soft-skill development, and the changing pedagogic culture of universities. Dewey (1938) emphasised that education must connect experience with reflection, while Kolb (1984) conceptualised learning as a cyclical process of experience, reflection, conceptualisation, and experimentation. Later scholars such as Schön (1983) and Bandura (1991) deepened this connection between reflective practice, social context, and self-efficacy in learning.

Brazier's (2021) doctoral study highlighted that experiential education promotes soft-skill development — such as adaptability, collaboration, and communication — especially when students are encouraged to engage autonomously in real-world projects. These findings align with arguments that employability depends not only on disciplinary knowledge but also on the capacity to apply learning through practice (Yorke & Knight, 2006; Hinchliffe& Jolly, 2011).

Traditional higher education structures, especially within business schools, have often privileged didactic, lecture-based delivery that can disengage diverse learners (Charlton, 2006; Rushton, 2014). However, the expansion of work-based and hybrid learning, including degree apprenticeships, has revealed the potential for new pedagogic frameworks that combine flexibility, experiential practice, and reflection (Mulkeen et al., 2019).

Building on this body of work, ACEL offers a hybridised model that merges the structured, accessible design of chunked learning with the holistic engagement of experiential education — providing both scaffolding and autonomy to support student diversity and inclusion.

The Pedagogic Approach of Traditional Universities. Traditional universities have historically prioritised cognitive over experiential learning, reflecting a "knowledge transmission" paradigm (Barnett, 2010). Massification and the neo-liberalisation of higher education have further commodified learning, positioning students as consumers seeking measurable outcomes (Naidoo, 2005; Collini, 2018). This shift has intensified the focus on employability metrics rather than developmental learning (Hazelkorn, 2008).

Conventional lecture-seminar models, while efficient for content dissemination, often fail to address engagement, neurodiversity, and the practical development of soft skills (Fletcher, 2017). As Brazier (2021) found, experiential and student-led learning environments encourage autonomy, critical reflection, and deeper engagement, thereby enhancing personal and professional capability.

Modern universities must now teach for practice, not merely for knowledge, balancing theoretical understanding with applied, reflective skill development. ACEL responds directly to this pedagogic demand by structuring learning into adaptive, manageable segments that integrate experiential activities and reflection, ensuring inclusivity and engagement across diverse learner groups.

Towards a Model for Soft Skill Development. Soft skills — including communication, adaptability, teamwork, and emotional intelligence — are consistently cited by employers as vital for graduate employability (CBI, 2019). Yet traditional assessments rarely measure or nurture these capabilities. Experiential learning provides a natural platform for their development (Kolb, 1984; Boud & Symes, 2000).

Brazier's (2021) study demonstrated that such skills are cultivated most effectively when students are:

1. granted autonomy and responsibility;
2. engaged in authentic, real-world projects; and
3. supported by reflective, facilitative teaching.

Within ACEL, these conditions are systematised. The approach embeds reflection and feedback loops within learning, ensuring that students can consciously link experiences to transferable skill outcomes. This adaptive framework accommodates varying learning speeds and modes, crucial for mature, working, or neurodivergent learners who benefit from structured flexibility.

Adaptive Chunked Experiential Learning: A Framework. The ACEL framework fuses two key principles: chunked learning and experiential adaptability. "Chunked" delivery divides programmes into digestible, out-

come-focused segments that enhance retention and engagement (Brazier, 2023). This benefits students with executive functioning differences, such as ADHD or autism, who thrive within structured yet flexible environments.

At IHCL, ACEL is operationalised through six cumulative "chunks" of learning, each designed to scaffold progression and deepen experiential engagement:

1. Learning Toolbox (Study Skills): Establishes foundational academic and digital literacy, enabling students to manage workload and research effectively.

2. Expert Input (Content Delivery): Delivers subject-specific content via lectures, podcasts, and curated readings, ensuring disciplinary grounding.

3. Experiential Challenge Zone (Real-World Learning): Encourages application of theory to authentic, real-world problems through projects and simulations.

4. Checkpoint (Assessment): Measures understanding through formative and summative activities, promoting accountability and progress tracking.

5. Feedback Corner (Formative Input): Provides weekly, actionable feedback to guide reflection and improvement.

6. Thinking Space (Reflection): Invites students to internalise their learning, connect experiences to self and future goals, and develop reflexive awareness. Adaptivity is achieved through flexible pacing, alternative assessment and accessibility formats, and modular progression — features aligned with inclusive education principles (Hockings, 2010).

IHCL further strengthens ACEL's impact through its Academic Coaching and Professional Mentoring System. Within ACEL every student is supported by an Academic Coach — who provides ongoing academic guidance, study support, and pastoral care — and a Professional Mentor, who offers sector-specific insights and career development support. This dual system ensures that students are both academically and professionally scaffolded, bridging the gap between academic achievement and employability.

Conclusion. Adaptive Chunked Experiential Learning (ACEL) represents a response to the pedagogic, cultural, and social transformation of higher education. It integrates the reflective depth of experiential learning with the inclusivity and scalability of chunked delivery.

IHCL's implementation of ACEL within IHU-validated Master's degree programmes demonstrates how international collaboration can produce innovative, inclusive models suited to contemporary higher education challenges: widening participation, neurodiverse engagement, and employability.

By grounding theory in adaptable practice, ACEL provides a replicable framework for institutions seeking to modernise pedagogy and build cross-national educational capacity — particularly in contexts of reconstruction, reform, and when seeking to widen participation.

References

1. **Barnett, R.** Being a University. — London : Routledge, 2010.
2. **Boud, D., Symes, C.** Work-Based Learning: A New Higher Education? — Buckingham : Open University Press, 2000.
3. **Boyer, E.** Scholarship Reconsidered: Priorities of the Professoriate. — Princeton, NJ : Carnegie Foundation, 1990.
4. **Brazier, R.** An Exploration of the Nature of Students' Soft Skills Development in the Context of Experiential Education in Contrasting Business Management Undergraduate Courses : Doctoral Thesis. — Anglia Ruskin University, 2021.
5. **Brazier, R.** A Holistic Pedagogy to Build Learner Engagement // *FE News*. — 2023. — URL: https://www.fenews.co.uk/exclusive/a-holistic-pedagogy-to-build-learner-engagement/
6. **Confederation of British Industry (CBI).** Education and Skills Survey: Getting Young People Work Ready. — London : CBI, 2019.
7. **Charlton, B.** Lectures are such an effective teaching method because they exploit the spontaneous human aptitude for learning from spoken information // *Medical Hypotheses*. — 2006. — Vol. 67(6). — P. 1261–1265.
8. **Collini, S.** Speaking of Universities. — London : Verso, 2018.
9. **Dewey, J.** Experience and Education. — New York : Macmillan, 1938.
10. **Fletcher, C.** The commodification of higher education // *Higher Education Review*. — 2017. — Vol. 49(2). — P. 45–58.
11. **Hazelkorn, E.** Learning to live with league tables and ranking: The experience of institutional leaders // *Higher Education Policy*. — 2008. — Vol. 21(2). — P. 193–215.
12. **Hinchliffe, G., Jolly, A.** Graduate identity and employability // *British Educational Research Journal*. — 2011. — Vol. 37(4). — P. 563–584.
13. **Hockings, C.** Inclusive learning and teaching in higher education: a synthesis of research. — York : Higher Education Academy, 2010.
14. **Kolb, D. A.** Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. — Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall, 1984.
15. **Knight, J.** Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalisation. — Rotterdam : Sense Publishers, 2008.
16. **Mulkeen, J., Abdou, H., Leigh, J., Ward, P.** Degree apprenticeships — an empirical study of student experience and work-based learning // *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*. — 2019. — Vol. 9(2). — P. 242–258.
17. **Naidoo, R.** Universities in the marketplace: The distortion of teaching and research // *Higher Education Policy*. — 2005. — Vol. 18(1). — P. 97–113.
18. **Schцn, D.** The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. — New York : Basic Books, 1983.
19. **Yorke, M., Knight, P.** Embedding Employability into the Curriculum. — York : Higher Education Academy, 2006.

Chanysheva A. R.
Doctor of Laws, Professor, Professor of the Department of Civil Law,
National University "Odesa Law Academy", Researcher at City, St George's,
University of London (London, UK)

THE DEVELOPMENT OF COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND THE UK IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION AND RESEARCH

Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland have had a long-standing tradition of cooperation in the fields of scientific research and higher education that had only strengthened after February 2022. Shortly after Ukraine gained independence, the British Council started its activity in 1992, with offices in Kyiv and other cities, including Odesa, promoting international educational and research opportunities. The main areas of work in Ukraine have been: English language and education reform; Higher education and research collaboration; Youth engagement and social leadership [1]. British Council has been a major driver of educational cooperation through the functioning of several programmes:

– Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme (2018–2023) — promoted entrepreneurship and English skills among Ukrainian students and staff [1];

– Newton-Ukrainian Partnership Programme (2014–2021) -supported joint UK-Ukraine research and capacity building.

In 2022, the UK-Ukraine University Twinning Initiative was launched that pairs UK universities with Ukrainian counterparts to share resources, deliver joint teaching, and support displaced students and academics. As of 2023, over 100 UK universities had joined the twinning scheme with Ukrainian institutions.

Since 2022, the cooperation between universities in the UK and Ukraine has expanded to include:

– Support to displaced Ukrainian students and academics;

– Development of plans for Ukraine's postwar higher education and research reconstruction;

– Promotion of digital education and remote learning infrastructure through UK technical assistance.

After February 2022, the UK became not only one of the strongest allies of Ukraine's fight in the war, but a major supporter in the post-war rebuilding of Ukraine.

A plethora of opportunities have been launched in various fields, including cooperation in support of higher education and research. British universities have hosted Ukrainian visiting researchers and scholars through

various programs, such as: CARA (Council for At-Risk Academics) fellowships; Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) under Horizon Europe; UKRI's "Researchers at Risk" Fellowships etc. But one of the cornerstones in the strengthening of future cooperation is the signing of the One Hundred Year Partnership Agreement on 16 January 2025 between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine ("UK-Ukraine 100 Year Partnership Declaration") [2].

The UK-Ukraine 100 Year Partnership Declaration has 10 parts with 9 "Pillars", each referring to a field of cooperation between Ukraine and the UK and is planned to "*continue in effect for 100 years from the date of signature*" [2]. The 9 pillars refer to the following fields: Pillar 1 — Defence; Pillar 2 — Security; Pillar 3 — Maritime; Pillar 4 — Economy & Trade; Pillar 5 — Energy, Climate & Clean Energy Transition; Pillar 6- Justice & Accountability; Pillar 7- Countering Foreign Information Manipulation & Interference (FIMI); Pillar 8 — Science, Technology & Innovation; Pillar 9 — Social, Culture & Sport [2].

Almost all of the pillars to some extent mention the development of research cooperation between the UK and Ukraine with higher education development opportunities, including the developments in the field of law and legal education. In particular, Pillar 6 contains the following declaration: "*We will foster collaboration between our respective legal sectors*" [2], "*The UK will share expertise on regulating the legal profession and access to it*" [2], "*The UK will promote its legal professional qualification routes to the Ukrainian sector*" [2]. These declarations can be viewed as an indication of potential changes that can affect the higher education in the field of law and vocational training that Ukrainian law graduates need to undertake in order to become qualified lawyers in Ukraine (be called to Ukrainian Bar). While we await further developments and recommendations that are to be published in accordance with Pillar 6, it should be noted that the UK has already substantially promoted educational and employment opportunities for Ukrainian law students and qualified lawyers. In particular, Ukrainian law graduates with Bachelor's or Master's degrees have had a chance to obtain further LLM (Master of Law) degrees in UK universities with the funding from various UK universities and programmes, such as the UK Government's Chevening Scholarships Programme, funded by the Foreign, Commonwealth and Development Office (FCDO). The Chevening Programme has already published interviews with recent Ukrainian graduates, who plan to work towards the recovery and reconstruction of Ukraine [3]. This corresponds to the plans enshrined in Pillar 9 of the UK-Ukraine 100 Year Partnership Declaration that states: "*The UK will expand access to Chevening in Ukraine and strengthen our alumni programmes, supporting Ukraine's future leaders. We will promote intercultural dialogue and the acquisition of knowledge and skills*" [2].

In terms of access to the legal market, Ukrainian-qualified lawyers have received substantial support from the Solicitors Regulation Authority (SRA) that regulates the work of solicitors in England and Wales and the Law Society of England and Wales. In particular, Ukrainian-qualified lawyers (in this case those called to Ukrainian Bar — "Advocates") can now benefit from Ukraine being on the list of countries with an agreed SQE2 exemption. This is a significant step towards the cross-qualification of Ukrainian lawyers and the ability to practice in England and Wales, meaning that instead of sitting two exams — SQE1 and SQE2, there is now only the need to sit one of them. This corresponds to the realization of Pillar 6 of the UK-Ukraine 100 Year Partnership Declaration, in particular that "*The UK will promote its legal professional qualification routes to the Ukrainian sector*" [2].

The next pillar of the UK-Ukraine 100 Year Partnership Declaration that is directly relevant for strengthening of research and higher education cooperation is Pillar 8 "Science, Technology & Innovation" [2]. In particular, it is mentioned in part 3 of Pillar 8 that the countries aim to "*Strengthen UK-Ukraine collaboration in research and innovation. We will enhance collaboration, including by delivering mutually beneficial joint programmes, between our key commercial bodies, higher education and other research institutions*" [2].

Pillar 9 is labelled "Social, Culture & Sport" and plays an important role in the development of cooperation in the field of higher education. In particular, according to part 9: "*The UK will support Ukraine's education recovery and reform ambitions through policy exchanges, technical assistance, leadership training, education partnerships, and sharing best practice including on funding systems. The UK will support British Universities to extend their educational offer in Ukraine building on our two countries excellent partnership links, including Higher Education twinning initiatives and Transnational Education pilots to encourage further education development and professional exchange*" [2].

By way of conclusion, we can state that there has been a long-standing tradition of cooperation between the UK and Ukraine in the fields of higher education and research. After February 2022 there has been a substantial increase in the number of initiatives that we supported by the universities in the UK and governmental organizations, and the signing of the UK-Ukraine 100 Year Partnership Declaration promises even further development of Ukrainian higher education and research with the help of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

References

1. Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme [Електронний ресурс] // British Council. — 2018-2023. — URL: https://www.britishcouncil.org/education/he-science/creative-spark
2. UK-Ukraine 100 Year Partnership Declaration [Електронний ресурс] // GOV. UK. — 17 January 2025. — URL: https://www.gov.uk/government/pub-

lications/uk-ukraine-100-year-partnership-declaration/uk-ukraine-100-year-partnership-declaration
3. Supporting resilience in Ukraine: A Chevener's story [Електронний ресурс] // Chevening.org. — 2022. — URL: https://www.chevening.org/news/supporting-resilience-in-ukraine-a-cheveners-story/

Chanysheva H. I.
Doctor of Laws, Professor, Head of the Department of Labour Law
and Social Security Law, National University "Odesa Law Academy",
Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine

ON THE PURSUIT OF DUAL EDUCATION AND THE CONCLUSION OF A STUDENT EMPLOYMENT CONTRACT

Part 1 of Article 49 of the Law of Ukraine "On Higher Education" of 01 July 2014 No. 1556-VII recognises dual education as one of the main forms of obtaining higher education [1]. More detailed provisions regarding this form of education in higher education institutions are contained in Part 6 of this Article. In its first paragraph, it is established that the dual form of higher education is a way of obtaining education by full-time students whereby training is conducted at the workplace of an enterprise, institution, or organisation for the purpose of acquiring a certain qualification on the basis of a contract. The volume of workplace-based training shall constitute from 25 to 60 percent of the total educational programme.

When obtaining dual education, a contract is concluded between the employer and the higher education institution, which specifies: the procedure for employing the student and the conditions of remuneration for the work performed; the volume and expected learning outcomes directly at the employer's workplace; the obligations of the employer and the higher education institution regarding the student's fulfilment of the individual study plan; the procedure for assessing learning outcomes at the workplace.

The specifics of the dual form of higher education are established by the Regulation on the Dual Form of Professional Pre-Tertiary and Higher Education, approved by Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 13 April 2023 No. 426 [2]. Paragraph 4 of Section I of the Regulation states that under the dual form of higher education, part of the process of forming programme competencies and learning outcomes is transferred directly into the conditions of professional practical activity. At the same time, part of the educational workload in the form of classroom and independent work is replaced by training at the workplace of an enterprise,

institution, or organisation with a redistribution of educational workload within educational components.

The Regulation also sets out the main tasks of the dual form of higher education, as well as the planning and organisation of the educational process under this form.

Part 6 of Article 49 of the Law of Ukraine "On Higher Education" stipulates that workplace-based learning involves "the performance of job duties in accordance with an employment contract". The Law of Ukraine "On Vocational Education" of 21 August 2025 No. 4574-IX [3] has supplemented Article 21 of the Labour Code of Ukraine with Parts 6 and 7 [4]. Part 6 of Article 21 introduces a new type of employment contract — the student employment contract — and provides its definition, while Part 7 establishes its term.

A student employment contract is recognised as a special type of employment contract concluded between the student and an enterprise, institution or organisation, under which education is combined with workplace-based learning, particularly under the dual form, "within the educational programme while performing labour functions". The term of such contract may not exceed the duration of study.

Thus, based on the content of Part 6 of Article 21 of the Labour Code of Ukraine, a student employment contract is a type of fixed-term employment contract, which better corresponds to its legal essence than the legislator's designation of this contract as a "special type of employment contract".

When a student employment contract is concluded, general labour legislation applies to the student, including the Labour Code of Ukraine, the Laws of Ukraine "On Leave", "On Labour Protection", etc.

While recognising the undeniable advantages of the dual form of higher education — aimed at improving the quality of specialist training, enhancing graduates' competitiveness in the labour market, supporting youth employment, and strengthening the role of employers in the training of specialists at all stages — it is nevertheless necessary to emphasise the need to improve legislation in this area. For example, the question arises as to why the student's remuneration is determined in the contract between the employer and the higher education institution rather than in the student employment contract itself.

Moreover, the third paragraph of Part 6 of Article 49 of the Law of Ukraine "On Higher Education" mentions the determination in the contract between the higher education institution and the employer of "the procedure for employing the student". It is unclear what procedure is meant, since Paragraph 5 of Section III of the Regulation on the Dual Form of Professional Pre-Tertiary and Higher Education refers to the Labour Code of Ukraine and other legislative acts.

Attention should also be paid to the fact that Part 6 of Article 21 of the Labour Code refers to the employer in a student employment contract exclu-

sively as an enterprise, institution, or organisation. Meanwhile, the second paragraph of Part 6 of Article 49 of the Law of Ukraine "On Higher Education" refers to the conclusion of a contract on dual education between a higher education institution and an "employer (enterprise, institution, organisation, etc.)". The phrase "etc." raises questions, because other types of employers are not mentioned in the definition of a student employment contract.

It is also difficult to agree with the wording in Part 6 of Article 21 of the Labour Code of Ukraine that the student performs "labour functions" at an enterprise, institution, or organisation. The conclusion of a single student employment contract, whose definition is set out in this Part, cannot involve the performance of "labour functions", which would presuppose the conclusion of several such contracts. In the doctrine of labour law, it is recognised that the labour function is defined in an employment contract through the determination of the employee's profession, specialisation, qualification, or position [5, pp. 697–698]. Therefore, it seems appropriate to replace the phrase "performance of labour functions" in Part 6 of Article 21 of the Labour Code of Ukraine with "performance of a labour function".

Taking this into account, it is advisable to replace in the second sentence of the first paragraph of Part 6 of Article 49 of the Law of Ukraine "On Higher Education" the words "performance of job duties in accordance with an employment contract" with the words "performance of a labour function in accordance with an employment contract".

It also appears expedient to remove from the second paragraph of Part 6 of this Article the words "the procedure for employing the student and the payment of his/her wages".

References

1. *On Higher Education*: Law of Ukraine of 01 July 2014 No. 1556-VII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2014, No. 37–38, Art. 2004.
2. *Regulation on the Dual Form of Professional Pre-Tertiary and Higher Education*: Approved by Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 13 April 2023 No. 426. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929–23#Text
3. *On Vocational Education*: Law of Ukraine of 21 August 2025 No. 4574-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574–20#n1125
4. *Labour Code of Ukraine*: Approved by the Law of the Ukrainian SSR of 10 December 1971 No. 322-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR*, 1971, Supplement to No. 50, Art. 375.
5. Yaroshenko O. M. *Labour Function*. In: *Great Ukrainian Legal Encyclopedia*: in 20 vols., Vol. 11: *Labour Law* / Ed. board: S. M. Prylypko (chair), M. I. Inshyn (deputy chair), O. M. Yaroshenko et al.; National Academy of Legal Sciences of Ukraine; V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine; Yaroslav Mudryi National Law University. Kharkiv: Pravo Publishing House, 2018, pp. 696–701.

Horbachenko S. A.
Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Cybersecurity,
National University "Odesa Law Academy"

Razinkin N. S.
Assistant of the Department of Cybersecurity,
National University "Odesa Law Academy"

THE POTENTIAL OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PREPARING BUSINESS CASES

The advent of artificial intelligence technologies has ushered in a transformative era for knowledge-intensive tasks within organizational settings, particularly in the domain of preparing business cases, which are essential documents that outline the rationale, feasibility, and projected outcomes of proposed initiatives to secure stakeholder approval and resources. Generative AI, powered by large language models such as GPT-4, is not merely an auxiliary tool but a fundamental enhancer of productivity in this area, enabling professionals to automate repetitive elements while augmenting human judgment in complex analyses. Drawing from empirical studies and industry reports, generative AI could contribute between 2.6 trillion and 4.4 trillion dollars annually to global economic value across various use cases, with a significant portion stemming from knowledge work like document drafting and analysis, which directly pertains to business case development. This potential arises from AI's ability to process vast unstructured datasets, classify information, summarize insights, and generate coherent narratives, thereby accelerating the creation of business cases that traditionally demand extensive manual effort [1].

In examining the structured process of business case preparation, it becomes evident that AI tools can intervene at multiple stages to streamline workflows. A robust framework for this process typically involves five sequential steps, beginning with confirming the opportunity at hand. Here, AI assists by providing tailored guidance to articulate the project's background, investment logic, and high-level requirements, ensuring alignment with organizational goals through automated generation of strategic statements. For instance, tools like My Business Case Hub leverage AI to produce initial drafts in as little as five minutes, categorizing opportunities across more than 16 types, such as new product launches or IT implementations, by analyzing user inputs on company context and objectives. This initial step is crucial, as it sets the foundation for persuasive argumentation, and AI's role in rapidly synthesizing background data reduces the time knowledge workers spend on information gathering, which empirical data indicates occupies about one day per week in typical professional routines. Moving to the analysis and selection of options, AI facilitates the exploration of alterna-

tive approaches by brainstorming diverse possibilities and evaluating them against strategic criteria, drawing from best-practice prompts embedded in specialized platforms. This capability is particularly valuable in identifying a shortlist of viable options from a broader array, where generative AI can simulate comparative assessments to highlight trade-offs, thereby enhancing the objectivity and comprehensiveness of the business case [1,2].

The evaluation phase, where options are scrutinized for their alignment with business objectives, quantifiable benefits, and associated risks, represents another domain where AI's analytical prowess shines. Generative AI models excel in modeling outcomes, building financial projections, and conducting risk assessments by processing numerical and qualitative data to summarize strengths, weaknesses, and long-term implications. Research from management consultancies underscores that such tools can automate up to 70 percent of tasks involving expertise application, including financial modeling and comparative analysis, which are pivotal in justifying a preferred option in a business case. For example, in high-stakes sectors like banking or high tech, AI has been shown to add hundreds of billions in annual value by supporting regulatory monitoring and risk reporting, elements often integrated into business case evaluations to ensure feasibility and compliance. Furthermore, AI-driven platforms provide insights on feasibility studies and benefit quantification, linking strategic goals to tangible metrics, which mitigates the subjectivity that can plague manual evaluations and fosters data-driven decision-making [1].

Developing an implementation strategy follows, where AI contributes by outlining detailed plans, including milestones, resource allocations, stakeholder engagement, and change management protocols. Specialized AI tools generate these elements by interpreting user-provided parameters, such as project timelines and risk profiles, to create actionable roadmaps that emphasize accountability and mitigation strategies. This step is vital for demonstrating practicality in business cases, and AI's automation here can accelerate the process, ensuring that projected costs and benefits are realistically tied to execution plans. Finally, in formulating recommendations and securing approvals, AI aids in crafting executive summaries, pitch decks, and communication plans tailored to anticipate stakeholder objections. By generating persuasive narratives and incorporating feedback loops, these tools enhance the document's appeal to decision-makers, such as boards or investors, while maintaining a consistent professional tone. Empirical evidence suggests that such augmentation can lead to productivity growth of 0.1 to 0.6 percent annually from generative AI alone, with broader impacts when integrated into existing workflows [1,2].

Beyond the framework, practical applications of AI in analogous tasks like proposal writing offer transferable insights into business case preparation, given their shared emphasis on structured, persuasive documentation.

One key use case involves summarizing voluminous information, such as executive bios or meeting notes, into concise sections that fit within proposal constraints, thereby saving time on condensing data for business cases. For instance, AI can transform resumes into engaging summaries highlighting relevant achievements, directly applicable to profiling team capabilities in a business case. Another application is generating faster first drafts, where AI overcomes initial creative blocks by producing introductory sections or boilerplate content based on prompts that specify company details and project challenges, allowing human experts to refine for nuance. This is exemplified in tools like the HyperWrite Proposal Generator, which creates comprehensive proposals from minimal inputs like a company name and description, using models such as GPT-4 to output tailored documents for client acquisition or funding requests. Editing and proofreading represent further use cases, where AI adjusts language for clarity, consistency, and regional standards, ensuring error-free business cases that resonate with international stakeholders. Competitive research via AI, such as conducting SWOT analyses or tracking industry trends, bolsters the analytical depth of business cases by identifying differentiators and market opportunities. Lastly, drafting outlines or storyboards structures the overall narrative, turning rough notes into logical frameworks that cover essential components like executive summaries and solutions, mirroring the organization needed in robust business cases [3,4].

Nevertheless, realizing this potential requires a methodical approach to identifying suitable use cases, as generative AI is not without limitations, including occasional inaccuracies in logic or facts. A three-step methodology begins with decomposing workflows into discrete tasks to pinpoint automatable elements, such as drafting in proposal preparation, while reserving judgment-heavy aspects for humans. Next, assessing costs via a dedicated equation accounts for licensing, adaptation, and error mitigation, ensuring viability for low-stakes tasks like initial outlines but cautioning against high-precision needs in case preparation. Finally, piloting with commercial or open-source models, followed by evaluation, validates ROI before scaling. Considerations include avoiding proprietary data disclosure to prevent privacy breaches and always verifying AI outputs for bias or plagiarism, as human oversight remains indispensable. Organizational policies may further constrain usage, emphasizing the need for ethical integration [3,5].

In conclusion, the potential of AI in preparing business cases lies in its capacity to elevate knowledge work from mundane compilation to strategic insight, backed by substantial productivity projections and real-world tools. As adoption accelerates in developed economies, where economic feasibility is higher, businesses that strategically deploy these technologies-while addressing risks through piloting and validation-stand to gain competitive

edges. Future advancements in AI models promise even greater precision, potentially reshaping how organizations conceptualize and execute strategic planning, provided investments in reskilling and governance keep pace with innovation.

References

1. McKinsey & Company. (2023). The economic potential of generative AI: The next productivity frontier. https://www.mckinsey.com/capabilities/tech-and-ai/our-insights/the-economic-potential-of-generative-ai-the-next-productivity-frontier#/ (Accessed on October 30 2025).
2. Peacock, C. (2025). How AI tools revolutionize business case writing. Chase Consulting Group. https://chasegroup.com.au/How-to-Use-AI-Tools-to-Write-the-Business-Case (Accessed on October 30 2025).
3. Flanagan, J. (2024). 5 practical use cases for AI proposal writing (prompts included). Loopio. https://loopio.com/blog/ai-for-proposal-writing/ (Accessed on October 31 2025).
4. HyperWrite. (n.d.). Official website. Retrieved October 31, 2025, from https://www.hyperwriteai.com/aitools/proposal-generator (Accessed on October 31 2025).
5. Stackpole, B. (2025). How to find the right business use cases for generative AI. MIT Sloan School of Management. https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/how-to-find-right-business-use-cases-generative-ai (Accessed on October 31 2025).

Kharytonova O. I.
Doctor of Laws, Professor, Head of the Department of Intellectual Property Law and Patent Justice, National University "Odesa Law Academy", Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine

Halupova L. I.
PhD in Law, Associate Professor, Department of Intellectual Property Law and Patent Justice, National University "Odesa Law Academy"

ACADEMIC INTEGRITY AS A FACTOR IN SHAPING THE IMAGE OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

At the present stage of development of the higher education system, increasing attention is being paid to issues of integration into the European legal space, as well as to competition among educational institutions and research projects implemented by these institutions. Consequently, one of the key factors determining the competitiveness of a higher education institution is the level of adherence to academic integrity.

Academic integrity is not only about compliance with ethical standards of conduct in educational and scientific processes but also serves as a strategic tool for building trust in the educational environment. It is an indicator of the university's culture, the transparency of its managerial decisions, and its ability to ensure the quality of education in accordance with international standards.

According to Article 42 of the Law of Ukraine «On Education», academic integrity is defined as a set of ethical principles and legally established rules that participants in the educational process must follow in learning, teaching, and conducting scientific (creative) activities in order to ensure trust in learning outcomes and/or scientific (creative) achievements [1].

Violations of the principles of academic integrity (such as plagiarism, data fabrication, falsification of results, cheating, or unethical supervision) negatively affect not only the reputation of individual students and academic staff but also cause significant reputational damage to the educational institution as a whole. In the digital age, when information about such cases spreads instantly in the media space, reputational risks for universities increase manifold.

In this regard, the formation and maintenance of a culture of academic integrity constitute an integral part of the image policy of a higher education institution. Adherence to the principles of academic integrity — such as honesty, trust, fairness, respect, responsibility, and courage [2] — determines the level of trust that society, prospective students, and employers place in the institution.

In academic literature, the concept of the «image of a higher education institution» is viewed as a set of perceptions, impressions, and evaluations formed by external (or internal) stakeholders regarding the institution. According to scholars, «the university's image is its perception by the external environment, particularly in the education market. Thus, the image of a higher education institution can be described as an entirety of ideas and knowledge about it formed through communication channels used by the university to interact with its environment» [3].

The image is an essential component of an institution's competitiveness. In the context of growing competition in the educational services market, a positive image of higher education institutions acquires strategic importance.

The image of a higher education institution encompasses both cognitive and affective components. The cognitive component refers to a rational, conscious attitude based on knowledge, information, and facts. It includes perceptions of the quality of education, scientific activity, the reputation of the teaching staff; information about graduates' achievements, partnerships, and international programs; a high level of compliance with academic integrity; and assessments of infrastructure and learning conditions. The affective

component, in turn, represents the emotional attitude toward the institution, which arises from impressions, feelings, and associations. It includes sympathy or antipathy toward the university, a sense of pride, trust, prestige, as well as the atmosphere, communication style, and cultural traditions [4, p. 131].

Given the above, we can propose our own definition of the image of a higher education institution. Thus, the image of a higher education institution can be defined as a representation or perception (a combination of knowledge, impressions, and evaluations) of the institution that is formed in the minds of participants in the educational process and society as a result of communication, practical activities of the institution, and its interaction with the environment.

Today, the image of an educational institution has a socio-communicative nature. This means that it is shaped not only by the internal activities of the institution (such as the quality of education and research) but also through communication channels and social interactions. Academic literature emphasizes that the presence of an educational institution on social media, its activity in the digital space, and its communication with users of social platforms are crucial elements in shaping its image [5].

Academic integrity is a fundamental component in forming the positive image of any higher education institution, as it ensures the trust of society, employers, and prospective students in the institution. Compliance with academic integrity by teaching and research staff, administrators, and students directly affects the institution's reputation, since an academic community that upholds the principles of academic integrity sets a positive example of an ethical and responsible educational environment. When an educational institution cultivates a culture of academic integrity, it becomes a reflection of its professional ethics, scholarly maturity, and social responsibility.

A crucial role in the public positioning of an educational institution is played by specific practices aimed at supporting academic integrity. Such practices, in our view, include the existence and effectiveness of institutional regulations on academic integrity, the functioning of a commission on academic integrity, the use of modern anti-plagiarism systems, and the organization of educational and methodological events to inform participants in the educational process about the importance of maintaining academic integrity. These measures not only foster an internal culture of trust and mutual respect but also serve as an indicator of the quality of education for external stakeholders. Publicly declaring the principles of integrity and demonstrating real mechanisms for their implementation strengthen the image of an educational institution as an open, reliable, and progressive educational environment that adheres to European standards of academic life.

Conversely, violations of academic integrity principles have negative consequences for the institution's image. Cases of plagiarism, biased evaluation, corruption, or falsification of research results lead to crises of trust

that can undermine the institution's reputation for years. Such incidents often become public, resulting in declining university rankings, the loss of partnership agreements, decreased prestige of academic degrees, and reduced enrollment of applicants. In today's information environment, where transparency is an imperative, even a single violation of academic integrity can cast doubt on the reputation of the entire institution.

Therefore, academic integrity is not only an ethical imperative but also a strategic resource for managing the image of a higher education institution. It builds trust in educational and research processes, creates a favorable reputational background, and ensures the competitiveness of the institution both nationally and internationally.

References

1. Law of Ukraine «On Education» of September 5, 2017, No. 2145-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, No. 38–39, Art. 380. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#n613
2. Fundamental Values of Academic Integrity. Available at: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf
3. Białoń, L. Building an Image of a Higher Education Institution as an Instrument of Mega Marketing. Available at: https://bibliotekanauki.pl/articles/213629.pdf
4. Pérez, J., Torres, E. Evaluation of the Organizational Image of a University in a Higher Education Institution. Contaduría y Administraciyn, vol. 62, no. 1, pp. 123–140, 2017. Available at: https://www.redalyc.org/journal/395/39554719007/html/
5. Anisimova, O., Vasylenko, V., & Fedushko, S. Social Networks as a Tool for a Higher Education Institution Image Creation. Available at: https://arxiv.org/abs/1909.01678

Kibik O. M.

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Economics and Management, National University «Odesa Law Academy»

THE ROLE OF BUSINESS EDUCATION IN ENSURING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S SOUTHERN REGION

The sustainable development of Ukraine's southern region, which holds strategic importance due to its economic, transport-logistics, agrarian and recreational potential, cannot be achieved without a qualitative renewal of business education. The preparation of highly competent specialists in management, accounting and taxation, and finance, capable of

making effective decisions under uncertainty, plays a critical role in shaping a contemporary model of regional development, particularly in the post-war context [1].

The post-war period will necessitate the restoration of infrastructure, attraction of investment, and the rebuilding of industrial and social sectors. These processes require professionals with modern managerial thinking who understand the principles of sustainable development, ESG approaches, the specific features of regional economic activity, and public administration. Business education must therefore serve as an instrument for forming a new managerial culture grounded in efficiency, transparency and social responsibility.

For the southern region, special attention should be devoted to the management of logistics flows, the development of agribusiness, green energy, financial infrastructure, and the tourism economy [1].

Logistics flow management plays a key role in ensuring the efficient movement of goods, resources and services through the region's transport hubs — seaports, railways and motorways. Competences in logistics management, transport analytics, digital supply chain monitoring and risk management enable the formation of competitive logistics clusters integrated into European transport and economic systems.

Agribusiness development is strategically significant given the natural-resource potential of the southern oblasts. Relevant competences include the management of agricultural value chains, ecological farming, agri-finance, and precision agriculture technologies. These lay the foundation for a transition to a «smart agriculture» model.

The green energy sector is vital for the region's energy independence. Developing competences in energy project management, investment in renewable energy sources, efficiency assessment and ESG analysis prepares specialists capable of implementing energy-sustainability policies.

The development of financial infrastructure is essential for supporting small and medium-sized enterprises, attracting investment, and introducing innovative financial instruments. This requires competences in digital finance, fintech, risk management, financial controlling and strategies for developing regional capital markets.

The tourism economy remains an important avenue for diversifying the regional structure of employment and income. Preparing specialists in strategic tourism management, place marketing, recreational infrastructure development and cultural branding strengthens the region's competitiveness at national and international levels.

These areas together create a solid foundation for the sustainable economic growth of Ukraine's southern region, where the integration of managerial, financial and digital competences becomes a decisive factor for recovery and long-term development [2].

The core competences to be cultivated in future specialists should include:

– strategic vision for regional economic systems — the ability to analyse regional economic potential, identify sectoral advantages, risks and development prospects, and develop strategies for sustainable growth based on rational use of natural, human and financial resources. Understanding the interrelationship between corporate strategy and regional development programmes enables synergy between business, government and civil society;

– competence in crisis management and financial controlling — timely identification of crisis phenomena, financial diagnostics, application of controlling, budgeting and monitoring tools, development of anti-crisis strategies and restructuring plans. The use of modern digital systems for financial analysis enables rapid assessment and evidence-based decision-making;

– ability to manage change, risks and investment projects — planning, organising and implementing change processes in economic systems, identifying and mitigating financial, operational, reputational and environmental risks, and managing investment projects throughout their life cycle using project-management and financial-analysis tools;

– knowledge in green economy, energy efficiency, ESG and digital finance — mastery of sustainable development principles and socially responsible management. This includes applying energy-saving technologies, evaluating environmental risks, designing green investment strategies, and integrating environmental, social and governance criteria into financial decision-making. Competence in digital finance — including fintech platforms, electronic payments, big-data analytics and blockchain — is essential for operating in a digital economy.

A decisive role is played by the integration of theory with business practice through dual education programmes, business incubators, start-up laboratories, and partnerships with banks, tax authorities, consulting firms and local governments.

Contemporary business education should foster educational, research and entrepreneurial clusters connecting universities, business, government and civil society organisations. Such partnerships allow continuous alignment of curricula with labour-market needs, stimulate innovation in the financial and managerial sectors, and create conditions for the practical application of acquired knowledge.

Business education must also nurture a new generation of leaders committed to ethics, transparency and social responsibility. Such professionals will enhance trust in business and financial institutions, foster a culture of effective governance and corporate ethics, and contribute to social cohesion and sustainable territorial development.

Digitalisation represents a strategic direction of business education modernisation. The use of e-learning platforms, artificial intelligence and other

digital tools prepares specialists capable of applying digital financial instruments, electronic document management systems and analytical tools for forecasting and risk management in a digital economy and e-governance environment [3,4].

In conclusion, the modernisation of business education in management, accounting and finance is a strategic prerequisite for the post-war recovery of the southern region. Its development, grounded in sustainability, digitalisation and partnership with business and government, forms the basis for preparing a new generation of highly qualified, innovative and socially responsible specialists capable of restoring the region's economic potential and ensuring Ukraine's long-term prosperity.

References

1. Kibik, O. M., Ferens, B. V., & Kotlubai, V. O. (2024). Aktyvizatsiia ekonomichnoi diialnosti ta rynku pratsi Odeskoho rehionu [Activation of economic activity and the labor market of the Odesa region]. *Prychornomorski ekonomichni studii — Black Sea Economic Studies*, (89), 131–138. [in Ukrainian].
2. Brechko, O. (2019). Finansova i tsyfrova hramotnist yak bazovi skladovi rozvytku suchasnoho informatsiinoho suspilstva [Financial and digital literacy as basic components of the development of the modern information society]. *Rehionalni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrainy — Regional Aspects of Development of Ukraine's Productive Forces*, (24), 129–135. [in Ukrainian].
3. Koliesnichenko, A. S. (2023). Formuvannia kompetentnostei tsyfrovykh oblikovtsiv-analitykiv ta finansystiv [Formation of competencies of digital accountants-analysts and financiers]. In *Vyshcha osvita za novymy standartamy: vyklyky u konteksti didzhytalizatsii ta intehratsii v mizhnarodnyi osvitnii prostir: materialy 2-yi Mizhnar. nauk.-metod. konf.* (pp. 81–84). Kharkiv: FOP Panov. [in Ukrainian].
4. Kibik, O., Slobodianiuk, O., Belous, K., Redina, Y., Kornilova, O., & Prymachenko, I. (2024). Strategy for developing competitive advantages of market entities in the era of digitalization. *Economic Affairs*, 69(Special Issue), 139–147. [in English].

Kolodin D. S.
Doctor of Laws, Professor, Dean of the Faculty of Prosecution and Investigation,
Professor of the Department of Criminal Law,
National University "Odesa Law Academy"

Kolodina A. S.
Phd in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminalistics,
Forensic Examinations and Polygraphology,
National University "Odesa Law Academy"

ACADEMIC INTEGRITY IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: UKRAINIAN AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

With the emergence of artificial intelligence (hereinafter — AI) technologies, all spheres of our life have faced new challenges and threats brought by digitalisation and computerisation; the educational process is no exception, particularly academic integrity as a process of ensuring honesty, trust, and fairness. As is well known, academic integrity is an important foundation for the development of science and education, through which trust in the results of scientific research and the quality of the educational process is ensured.

In the academic community, the issue of academic integrity has been addressed by Ukrainian and foreign scholars, such as I. Dotsenko, V. Andrushchenko, N. Partyko, I. Smyrnova, T. Zhytomyrska, L. Filipenko, Yu. Kalynovskyi, D. Zahirniak, Yu. Harust, V. Pavlenko, T. Yaroshenko and others.

As the authors of study [3] note, artificial intelligence may be used for various purposes in education, in particular for creating teaching materials, conducting testing, and checking the work of future professionals. However, AI can also be used to violate academic integrity, for example, to create falsified learning materials or to provide students with unauthorised assistance while completing assignments, writing texts, term papers, essays, or even scientific studies [4, p. 266].

The emergence of generative AI technologies poses new, acute challenges to the educational process and scientific institutions, since, on the one hand, under the influence of the informatization of society, AI serves as an effective tool in teaching and research, while on the other hand it creates new risks of plagiarism, breaches of academic integrity, misattribution of authorship, etc.

The Law of Ukraine "On Education" of 05.09.2017 No. 2145-VIII (in force since 28 September 2017, Article 42) and the Law of Ukraine "On Higher Education" as amended on 28 September 2017 separately define the content of the concept of integrity in the academic sphere [2].

Academic integrity is a set of ethical principles and rules established by law that shall guide participants in the educational process during learning, teaching and scientific (creative) activity in order to ensure trust in learning outcomes and/or scientific (creative) achievements.

According to paragraph 4 of Article 42 of the Law of Ukraine "On Education", the following shall be considered violations of academic integrity:

– Academic plagiarism — the publication (in part or in full) of scientific (creative) results obtained by other persons as one's own research (creativity) results and/or the reproduction of published texts (disclosed works of art) of other authors without attribution;

– Self-plagiarism — the publication (in part or in full) of one's own previously published scientific results as new scientific results;

– Fabrication — the invention of data or facts used in the educational process or scientific research;

– Falsification — the deliberate alteration or modification of existing data relating to the educational process or scientific research;

– Cheating — completing written work using external sources of information other than those permitted for use, in particular during the assessment of learning outcomes;

– Deceit — knowingly providing false information regarding one's own educational (scientific, creative) activity or the organisation of the educational process; forms of deceit include, in particular, academic plagiarism, self-plagiarism, fabrication, falsification and cheating;

– Bribery — the giving (receiving) by a participant in the educational process, or the offer to give (receive), money, property, services, benefits or any other advantages of a material or non-material nature in order to obtain an unlawful advantage in the educational process;

– Biased assessment — the deliberate overestimation or underestimation of the assessment of students' learning outcomes [1].

In Ukrainian universities, ethical codes are gradually being developed, commissions are created to address the issue of creating an ethical and honest environment, and systems for anti-plagiarism checks are rapidly being implemented and applied to the scientific works of both students and researchers. At the same time, there are gaps in legal regulation, since the regulatory framework does not yet sufficiently take into account the impact of AI, and the practice of using ChatGPT or similar tools in the educational process is mostly regulated at the level of internal institutional guidelines.

Therefore, based on the above, the subject of this study is relevant, and the problem is urgent; it consists precisely in the development of clear boundaries (criteria) for the permissible use of AI in teaching and research.

As for international experience in the context of this issue, in leading countries of the world the question of academic integrity under conditions of AI technologies is undoubtedly being actively discussed. For example:

– in universities in the United States, the use of AI is permitted only as an auxiliary tool, subject to proper citation;

– in the United Kingdom, the concept of "assessment for learning" is being actively implemented, which entails new assessment formats that are less vulnerable to automated falsification;

– the European Union countries, within the framework of the AI Act (2024), emphasise the need for transparency in the use of AI technologies;

– UNESCO, in its "Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence" (2021), calls for the development of common standards for the ethical application of digital technologies in education and science.

Therefore, when speaking about the challenges and prospects facing the educational process in the era of artificial intelligence technologies, it is necessary to highlight key problems, namely: the lack of unified international standards in the field of academic integrity that take into account AI; the need to develop digital literacy and a culture of responsibility among students and researchers.

A promising direction is the integration of AI not as a threat, but as a tool for strengthening academic integrity: for example, using AI technologies to detect manipulation of texts, verify stylistic formatting and factual accuracy, etc.

Thus, in conclusion, it can be stated that academic integrity, in the rapidly changing conditions of the informatization of society and the educational process in particular, requires a balance between innovative approaches, the use of AI technologies, and ethical principles.

References

1. Law of Ukraine "On Education". Available at: https://web.archive.org/web/20210214235416/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19/page#Text.
2. Law of Ukraine "On Higher Education". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556–18#Text.
3. Luniachek, V., Brovdiĭ, A., Kulakovskyi, O., Varenko, T. and Tirri, K. "Academic Integrity in Higher Education in Ukraine: Current State and Call for Action." *Education Research International*, 2020, pp. 1–8.
4. Partyko, N. V., Smyrnova, I. M., Zhytomyrska, T. M. "Academic Integrity in the Era of Artificial Intelligence: Challenges and Opportunities for Students." *Theory of Learning. Innovative Pedagogy*, Issue 72, 2024, pp. 265–268.

Kornuta L. M.
Doctor of Laws, Associate Professor, Professor of the Department of Administrative and Financial Law, National University «Odesa Law Academy»

MANAGING A MODERN UNIVERSITY: PERFORMANCE INDICATORS AND THEIR INTERPRETATION

Contemporary university management is increasingly perceived as a distinct and quite complex field of governance, combining the logic of public sector management, corporate governance and the traditions of the academic environment. Whereas in the past the university was governed mainly through collegial bodies, internal customs and academic authority, it is now compelled to operate in a context of competition, massification of higher education, pressure from rankings, external accountability and demands for the efficient use of resources. What is referred to in the British literature as «new managerialism» or «university managerialism» [2] essentially means bringing into the university a set of simple but uncompromising questions: what exactly do we do, what results do we achieve, how can these be measured, and how should decisions be taken on the basis of such measurements. Within this logic, the university is regarded as a multi-purpose organization in which its various missions — educational, research, innovation, social and cultural — have to be translated into the language of performance indicators. Effectiveness is no longer reduced to formal compliance with plans or the number of internal orders issued. It is understood as the capacity to convert resources into tangible results and long-term effects: high-quality educational programmers, competitive research, integration into global scholarly networks, successful graduates, and strong connections with the region and local communities. British studies on university governance repeatedly emphasise that a modern university can no longer rely solely on its reputation; it must demonstrate its performance in forms that can be compared and verified [2, 3].

From this follows the particular importance of the system of indicators. These become tools of management. At the level of resources, the focus is on capturing the potential at the university's disposal: funding, the composition and qualifications of academic staff, the condition of the physical infrastructure, the development of digital infrastructure, the existence of international partnerships and so forth. These data do not directly answer the question of how well the university teaches or conducts research, but they indicate the initial conditions under which it operates and the limits of managerial manoeuvre. For management this is crucial, as it makes it possible to distinguish problems arising from a lack of resources from problems stemming from the inefficient use of what is already available.

The second component is process indicators. They show how the internal life of the university is organised. This includes parameters of the teaching and learning process (staff workloads, student–staff ratios, models of modular or credit-based curricula, the proportion of practice-oriented components), as well as characteristics of managerial procedures (response time to student enquiries, speed of decision-making, transparency of competitive procedures, the functioning of internal quality assurance bodies). In European practice, many of these parameters are included, for example, in surveys such as the National Student Survey, where students assess course structure, the quality of feedback and the accessibility of academic staff. For university management, such information is an important indication of what is happening inside the institution, a reflection of the real state of affairs before final outcomes become visible.

The third block comprises indicators of immediate results. These are visible and measurable manifestations of university activity: the number of graduates and their distribution across programmes; the number of successfully defended theses; the number of publications in journals indexed in Scopus, Web of Science or other databases; the volume of international grants attracted; mobility projects implemented; the number of patents, start-ups and spin-off companies [1, p. 2]. In the British system, for example, the Research Excellence Framework (REF) relies to a significant extent on a combination of publication data and descriptions of research impact case studies, which directly influence the allocation of public research funding [2]. Universities are therefore compelled to design very careful internal mechanisms for collecting and analysing such indicators, as these form the basis for strategic decision-making.

The most difficult indicators to measure — but the most interesting from a management perspective — are those relating to impact. They require answers to questions such as: are our graduates genuinely integrating successfully into the labour market; do they go on to occupy leadership positions in business, the public sector and civil society organisations; to what extent is university research used in policy and practice; how do social, economic or technological processes change under the influence of university initiatives. It must be acknowledged that, for successful development, university management is obliged to integrate these parameters into its strategy.

It is important that contemporary approaches to university governance require the combination of quantitative indicators with qualitative analysis. British scholars A. Cave, S. Hanney and M. Henkel have drawn attention to the risk of reducing the university's mission to a set of numerical indicators: an excessive focus on figures may encourage formalistic practices and a «publication race» driven purely by ranking considerations. For this reason, qualitative components in modern evaluation models include expert assessment of programmes, external audits, panel discussions and impact

case studies. They are no less important than statistical data. For management this implies the need to develop a culture of interpretation, rather than merely engage in the collection and processing of information.

It is also worth noting another feature of modern university management: the changing role of control and reporting. These are becoming part of a cycle of continuous improvement. Internal quality assurance systems are no longer perceived as a burdensome accreditation requirement but are positioned as instruments enabling faculties and departments themselves to see their strengths and weaknesses, to plan improvements and to justify their needs for resources.

It should also be borne in mind that university performance depends to a great extent on state policy in education and science, the funding model, the demographic situation, migration processes, and the political and security context. In British debates this is reflected in the concepts of «contextual data» and «mission diversity»: it is considered appropriate to evaluate a university with regard to its mission, region and student body, rather than solely by means of a universal scale. For management this means that, when designing a system of indicators and when reporting, it is important to anchor the data in the specific conditions in which the institution operates, rather than attempting to explain everything solely through internal factors.

Thus, the contemporary features of university management manifest themselves in a gradual shift from intuitive, traditional governance to systemic management that is data-informed yet sensitive to academic values. Indicators are becoming the language through which the university communicates with its founder, the state, business, prospective students and society at large. However, success depends on whether management can turn this language into an instrument of development rather than merely a formal reporting mechanism. It is within this framework that the types and systems of indicators cease to be a technical annex to strategy and become one of the central elements of modern university governance.

References

1. Behn R. D. Rethinking Democratic Accountability. Washington : Brookings 2001. P. 26.
2. Shattock M. *Managing Successful Universities*. 2nd ed. Maidenhead: Open University Press, 2010. 224 p. URL: https://lib-pasca.unpak.ac.id/index.php?p=fstream-pdf&fid=3588&bid=15556 (date of application: 30.10.2025).
3. Furubo, Jan-Eric and Rolf Sandahl. A Diffusion-Perspective on Global Developments in Evaluation, in Jan-Eric Furubo, Ray C. Rist and Rolf Sandahl (eds), International Atlas of Evaluation. New Brunswick and London : Transaction. 2002. PP. 1–26

Kosianenko S. O.
PhD in Law, Chief Executive Officer — International Humanitarian College of London
(London, UK)

FUTURE OF THE INTERNATIONALISATION: MODERN UNIVERSITY GOVERNANCE AND CURRICULUM INNOVATION

The Changing Landscape of Higher Education. Education, like any other field, is evolving rapidly. Universities and colleges must not remain static; they must adapt, respond to change, and proactively shape it [3]. Globalisation and digitalisation are redefining the role of higher education institutions, pushing them to modernise their governance models, update their curricula, and adopt international standards [6]. For Ukraine, this evolution is particularly relevant. The country is unique in its historical trajectory, cultural richness, and the resilience of its people [7]. Today, it stands at a moment, where it can bridge the gap between the past and the future.

Legislative frameworks play a large role in shaping the direction of educational institutions, and at times they can limit institutional autonomy or slow innovation. Nevertheless, internationalisation and modern university management have become essential priorities, especially for Ukraine's integration into the European higher education space. The right governance structures, supported by openness to global standards and best practices, can help Ukraine unlock its full potential and strengthen the competitiveness of its education system [13].

Internationalisation as a Strategic Priority. Internationalisation is often mistakenly seen as simply student or staff mobility. In practice, however, it is a much broader transformation. It encompasses curriculum design, governance practices, research collaborations, digital infrastructure, institutional culture, and alignment with global frameworks [14]. For Ukraine, aligning with structures such as the European Higher Education Area (EHEA), the UK Quality Assurance Agency (QAA), or British accrediting bodies like BAC is not merely a symbolic step — it is a strategic decision that enhances quality, transparency and global recognition [8].

International accreditation strengthens trust toward universities and ensures that programmes meet rigorous international standards. This alignment also drives internal improvement: stronger assessment systems, clearer learning outcomes, and curriculum structures built around student competences rather than rigid hours of attendance [10].

It is evident that the Ukrainian education system is robust and academically strong. Yet, it needs a modern twist: a gradual shift away from the traditional model of "hand-holding" students through intensive weekly schedules toward a UK-style approach that emphasises independent study,

critical thinking, and self-management. While Ukrainian students often attend 4–5 full study days per week, the UK model typically includes 2–3 full days, combined with guided independent learning, digital tools, and practical engagement [11].

Partnerships are among the most powerful tools of internationalisation. Joint programmes, dual degrees, research clusters, and staff mobility initiatives build academic trust and help Ukrainian universities embed themselves in the global educational ecosystem. Such partnerships create real opportunities for students, not just on paper but in practice — options for study abroad, participation in international research projects, and engagement with new ideas [4].

For Ukraine, deeper cooperation with UK institutions can serve as a gateway into the global academic community. When international education becomes more accessible, student experience improves and graduates are better equipped for global employment markets. Ultimately, students benefit the most from these partnerships, as mobility, exposure, and academic diversity expand the range of opportunities available to them [4].

Modern University Governance. Modern governance in higher education is built on strategic leadership, institutional autonomy, and data-driven decision-making. In British universities, these principles are not optional, but they are foundational. Transparent governance structures contribute to trust, which is essential for internationalisation. UK and Ukrainian partners alike need clarity on decision-making processes, accountability mechanisms, and institutional priorities before forming partnerships or launching joint initiatives [17].

Strengthening governance structures in Ukrainian universities would support better long-term planning, enable more flexible academic reforms, and improve the university's capacity to respond to external challenges.

University leaders should view the institution as an ecosystem, not merely a hierarchical structure. Ecosystem thinking encourages collaborative governance, inclusion, and the development of internal communities that support both students and staff. Promoting equality, diversity, and shared responsibility helps to create a more balanced and supportive academic environment [16].

This mindset also contributes to innovation: when staff and students are empowered to participate in shaping institutional priorities, new ideas emerge organically from within the academic community [12].

Data-informed governance is central to modern universities. Tools such as digital dashboards, analytics systems, and performance indicators-aligned with international standards-enable institutions to measure progress and make informed decisions. Whether evaluating student performance, programme quality or organisational efficiency, universities must recognise the importance of evidence-based practices [16].

In a rapidly changing educational environment, institutions must remain adaptive. Decisions should be assessed not only for their immediate impact, but for their long-term strategic value. Evidence-driven policies help universities remain responsive, efficient and globally competitive [2].

Digital Transformation of the Educational Process. Internationalisation in higher education is inseparable from technology. Digital transformation supports blended learning, expands access to resources, and breaks geographic barriers. Modern Learning Management Systems (LMS), cloud-based collaboration tools, and digital student services make education more flexible and student-centered.

However, digital transformation is not solely about technological investment. It also requires developing staff competencies. Educators must embrace modern digital tools to enhance learning outcomes, support international collaboration and create environments that empower students to learn autonomously [6].

Assessment is one of the areas most in need of modernisation. Many UK universities use authentic assessments, digital portfolios, and practical assignments that reflect real-life tasks. These formats are more relevant to today's labour market, encouraging teamwork, communication, problem-solving, and creativity [1].

For Ukraine, adopting such assessment formats would support broader curricular reforms and promote international alignment. It is also essential to avoid overloading students with excessive traditional evaluations. Instead, tasks should be aligned with learning outcomes and designed to develop relevant competencies.

Innovation in Teaching and Curriculum Integration. Competency-based approaches are central to modern education systems. Mapping learning outcomes to global standards ensures that graduates are prepared for international labour markets and academic environments. This is particularly important for Ukraine's integration into European and global educational spaces. According to Farkhodjon ugli [5], competency-based curricula make learning more transparent and flexible. Students understand what skills they are expected to develop, and educators can design teaching and assessment formats that better reflect real-world needs.

Students increasingly expect to experience elements of their future careers during their studies. Innovative teaching approaches, project-based learning, interdisciplinary modules, microcredentials, and flexible learning pathways align with these expectations and enhance employability [9].

UK institutions place significant emphasis on soft skills, reflective learning, and employability-focused modules. These approaches empower students to understand their strengths and build confidence for future career development. Internationalisation further enhances this process through

opening more pathways for cross-cultural collaboration and exposure to global professional environments [15].

Opportunities for Ukrainian Higher Education. Internationalisation represents both a challenge and an opportunity for Ukraine. It offers a powerful mechanism for post-war recovery by attracting students back home and opening the country to new academic networks and investments. Through collaboration with international partners, particularly the UK, Ukraine can modernise staff training, quality assurance processes, technological infrastructure, and curriculum design.

Importantly, the exchange should be mutually beneficial. Ukrainian universities can share valuable practices, particularly in developing student initiatives, volunteering networks, and strong community values. These experiences enrich international partners and promote a more human-centered model of education.

For universities to remain competitive and relevant, they must integrate internationalisation, innovation, and modern governance into their core strategies. International models should be adapted, but not copied, because every country has its own context, culture, and educational traditions. British practices provide a useful roadmap, but the Ukrainian system must interpret them through its own lens.

Modernisation is not a single reform; it is a long-term transformation that reshapes institutional culture, leadership approaches, governance structures, and curriculum design. With strategic commitment and international collaboration, Ukraine is well-positioned to modernise its higher education sector and strengthen its role within the global academic community.

References

1. Beckingham, S. et al. (2024) Enhancing assessment: A practitioner guide, Enhancing Assessment: a practitioner guide. Available at: https://advance-he.ac.uk/knowledge-hub/enhancing-assessment-practitioner-guide?_gl=1 %2A1gjydl %2A_gcl_au %2ANTMxMTIyMzUwLjE3NjIyOTQ4N-DA.&_ga=2.233248860.337464747.1762297613–574617649.1762297613 (Accessed: September 2025).
2. Bell, K. and Reed, M. (2021) Tree of participation: A new model for inclusive decision-making ..., Oxford Academic. Available at: https://academic.oup.com/cdj/article-abstract/57/4/595/6294808 (Accessed: September 2025).
3. Bozkurt, A. (2022) (PDF) Resilience, adaptability, and Sustainability of Higher Education: A systematic mapping study on the impact of the coronavirus (COVID-19) pandemic and the transition to the new normal, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/359351884_Resilience_Adaptability_and_Sustainability_of_Higher_Education_A_Systematic_Mapping_Study_on_the_Impact_of_the_Coronavirus_COVID-19_Pandemic_and_the_Transition_to_the_New_Normal (Accessed: 04 September 2025).

4. Eftychiou, G. (2025) Enhancing Strategic Partnerships in Higher Education: Developing and Implementing a Predictive Model, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/387901668_Enhancing_Strategic_Partnerships_in_Higher_Education_Developing_and_Implementing_a_Predictive_Model (Accessed: September 2025).
5. Farkhodjon ugli, M. D. (2025) Innovative approaches to curriculum development for XXI Century skills, INTERNATIONAL JOURNAL OF EUROPEAN RESEARCH OUTPUT. Available at: http://ijero.co.uk/index.php/ijero/article/view/557 (Accessed: October 2025).
6. Farsawang, P. and Songkram, N. (2023) Fostering technology integration and adaptability in higher education: Insights from the COVID-19 pandemic, Eric.ed.gov. Available at: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1406848.pdf (Accessed: October 2025).
7. Grygorenko, Z. and Naydonova, G. (2023) (PDF) The concept of "resilience": History of formation and approaches to definition, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/371884748_THE_CONCEPT_OF_RESILIENCE_HISTORY_OF_FORMATION_AND_APPROACHES_TO_DEFINITION (Accessed: 04 August 2025).
8. Kayyali, M. (2023) (PDF) An overview of Quality Assurance in Higher Education: Concepts and frameworks, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/371982519_An_Overview_of_Quality_Assurance_in_Higher_Education_Concepts_and_Frameworks (Accessed: September 2025).
9. Kolb, D. A. (1984) (PDF) Experiential learning: Experience as the source of learning and development, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/235701029_Experiential_Learning_Experience_As_The_Source_Of_Learning_And_Development (Accessed: September 2025).
10. Kumar, P., Shukla, B. and Passey, D. (2021) (PDF) Impact of accreditation on quality and excellence of Higher Education Institutions, https://www.researchgate.net/publication/350108789_Impact_of_Accreditation_on_Quality_and_Excellence_of_Higher_Education_Institutions. Available at: https://www.researchgate.net/publication/350108789_Impact_of_Accreditation_on_Quality_and_Excellence_of_Higher_Education_Institutions (Accessed: October 2025).
11. Loon, P. M. (2022) Flexible learning: A literature review 2016–2021, Flexible learning: a literature review 2016–2021 . Available at: https://www.advance-he.ac.uk/knowledge-hub/flexible-learning-literature-review-2016–2021?_gl=1 %2A1s23zlr %2A_gcl_au %2ANTMxMTIyMzUwLjE3NjIyOTQ4NDA.&_ga=2.6318128.386609055.1762295092–110904979.1762295092 (Accessed: September 2025).
12. Macauley, T., Rolker, H. B., Scherer, M., Brock, J., Savona, N., Helleve, A., & Knai, C. (2022). Youth participation in policy-making processes in the United Kingdom: a scoping review of the literature. Journal of Community Practice, 30(2), 203–224. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/10705422.2022.2073308?scroll=top&needAccess=true (Assessed: September 2025)

13. Meridha, J. (2025) Internationalisation of higher education: trends, opportunities, and challenges. SN Soc Sci 5, 194. Available at: https://link.springer.com/article/10.1007/s43545–025–01230–6 (Accessed: September 2025).
14. Msomphora, M. R. (2025) Bridging borders: Global insights and challenges in internationalising higher education using a decade-long case study, Science Direct. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666374024000840 (Accessed: September 2025).
15. Orih, D. et al. (2024) A systematic review of soft skills interventions within curricula from school to University Level, Frontiers. Available at: https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2024.1383297/full (Accessed: September 2025).
16. Shattock, M. (2021) The 'modernisation' of university governance: re-balancing the components in cross-European comparison, Taylor & Francis. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13603108.2021.1956716 (Accessed: October 2025).
17. Taylor, M. (2013) Shared Governance in the Modern University, Futureu. Available at: https://futureu.education/wp-content/uploads/2019/12/Shared-governance-journal-article.pdf (Accessed: October 2025).

Latkovska T. A.
Doctor of Laws, Professor, Head of the Department of Constitutional, Administrative and Financial Law, Chernivtsi Educational and Research Institute of Law of the National University "Odesa Law Academy"

FACILITATING THE INTEGRATION OF INTERNATIONAL EDUCATIONAL STANDARDS BETWEEN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE AND THE GREAT BRITAIN

The modern stage of development of higher education in Ukraine is characterised by active processes of integration into the European and global educational space, driven by the state's aspiration to strengthen its position in the international academic arena and ensure the competitiveness of Ukrainian universities. Within the context of knowledge globalisation, increasing academic mobility, and the digitalisation of learning processes, the alignment of national educational standards with international requirements is gaining particular importance. The formation of unified criteria for the quality of education makes it possible not only to compare learning outcomes between different countries but also to ensure mutual recognition of qualifications, transparency of assessment, and trust in the diplomas of Ukrainian educational institutions.

In this context, the introduction of international educational standards that define the content, outcomes, and effectiveness of the educational process, as well as contribute to the development of a culture of quality and

accountability within educational institutions, becomes of special significance. One of the key directions of integration is the deepening of cooperation between higher education institutions of Ukraine and the Great Britain, which share a commitment to innovation, academic excellence, and the advancement of educational management. The British system of higher education, known for its stability, university autonomy, and flexibility of educational programmes, offers effective models of quality assurance and academic freedom. For Ukraine, such cooperation opens opportunities for adopting best practices, developing joint programmes, and enhancing international attractiveness.

The British system of higher education, represented by the standards of the Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) [1] and the Teaching Excellence Framework (TEF) [2], is among the most developed and stable in the world. It is based on the principles of academic freedom, institutional autonomy, and continuous improvement of educational quality. The system of monitoring and evaluating universities in the UK involves not only checking programme compliance with national requirements but also analysing student satisfaction, teaching effectiveness, graduate employability, and the impact of education on personal development. This comprehensive approach contributes to the creation of an educational environment focused on developing critical thinking, research competencies, communication skills, and readiness for intercultural interaction.

These approaches serve as a model for Ukrainian higher education institutions seeking to enhance the efficiency of educational management, modernise curriculum structures, and ensure international recognition of qualifications. The adaptation of British experience promotes the shift from a process-oriented to an outcomes-oriented approach — that is, from controlling the learning process to assessing achieved learning results and the impact of education on the professional development of graduates.

The implementation of the principles of the British educational model in the Ukrainian context requires not only updating the legislative framework but also developing a system of internal quality assurance that includes strategic planning, academic resource management, professional development of teaching staff, and student involvement in the assessment of educational quality. An important factor is also the expansion of university autonomy, which enables more effective management of financial, staffing, and educational resources, forming a culture of educational management based on transparency, accountability, and trust. In the long term, such a model will contribute to the creation of a sustainable system of educational quality management in Ukraine, built on principles of partnership, openness, and continuous self-improvement.

Facilitating the integration of international educational standards is possible through a number of strategic and consistent steps aimed at aligning

structural, content-related, and managerial aspects of educational activity. One of the key areas is the development of joint educational programmes leading to double and joint degrees, enabling students to obtain qualifications from two universities — Ukrainian and British — simultaneously. This practice fosters academic cooperation, harmonisation of curricula, mutual recognition of credits and learning outcomes, and contributes to the creation of a common European educational space focused on quality and practical relevance.

An important component of the integration process is academic mobility of students, academic staff, and researchers, which promotes not only the exchange of knowledge but also the formation of a new managerial and pedagogical culture oriented towards partnership, intercultural competence, and shared responsibility for the outcomes of the educational process. International cooperation programmes such as Erasmus+, Horizon Europe, and British Council initiatives serve as key mechanisms for developing inter-university connections. They create conditions for joint research, internships, professional development of academic and administrative staff, and the dissemination of best practices in quality assurance.

A significant role in this process is played by the digitalisation of management and learning processes, which acts as a catalyst for integration and improvement of international cooperation. The use of digital technologies ensures open access to shared information resources, electronic libraries, online learning platforms, and tools for coordinating research projects. Digital tools enable the creation of unified virtual learning environments in which students and academic staff from Ukraine and the UK can interact, implement interdisciplinary initiatives, exchange experience, and develop a new culture of academic communication.

Thus, the strategic integration of international educational standards is based on combining traditional forms of cooperation with innovative digital approaches, ensuring sustainable development of partnerships between universities of both countries and enhancing the global competitiveness of the Ukrainian higher education system.

A crucial factor for successful integration of international educational standards is the training of managerial staff in educational leadership, who are capable not only of adapting but also effectively implementing quality assurance principles in line with global requirements. In modern conditions of higher education reform, the manager acts not merely as an administrator but as a strategic leader who shapes the institution's vision, determines its competitive advantages, and ensures the sustainability of institutional transformation. Such specialists must combine managerial competence with a deep understanding of educational policy, international quality standards, academic ethics, and principles of sustainable development.

The formation of competencies in strategic planning, quality monitoring, risk analysis, and evidence-based decision-making becomes a key prerequisite for improving the efficiency of Ukrainian universities. Equally important is the development of academic leadership skills, which include the ability to motivate teams, support innovation, and create a favourable environment for scientific and creative self-realisation of academic staff and students.

An essential component of the professional development of the new generation of managers is the reinforcement of academic integrity, transparency of assessment procedures, and adherence to ethical research and teaching standards. These elements shape an institutional culture of governance oriented towards partnership, shared responsibility, and trust among all participants in the educational process. The implementation of such approaches will strengthen the reputation of Ukrainian higher education institutions, enhance their international image, and support the sustainable development of the educational environment.

Therefore, the integration of international educational standards between higher education institutions of Ukraine and the United Kingdom is not only a condition for modernising the educational space but also a powerful factor in enhancing its competitiveness. The implementation of joint programmes, collaborative research, and the training of new-generation managers will contribute to the formation of a qualitatively new model of Ukrainian higher education that meets contemporary requirements and European criteria of excellence.

References

1. The Quality Assurance Agency for Higher Education. Available at: https://www.qaa.ac.uk/about-us
2. Teaching Excellence Framework. Available at: https://www.gov.uk/government/collections/teaching-excellence-framework

Melnik O. V.
PhD in Law, Associate Professor, Acting Director of the Academic Professional College
of the ONLA, Associate Professor of the Civil Law Department
at the National University "Odesa Law Academy"

PROFESSIONAL PRE-HIGHER EDUCATION AND BRITISH FURTHER EDUCATION: QUALIFICATION ALIGNMENT AND PATHWAYS FOR PROFESSIONAL ADVANCEMENT

Over recent decades, vocational and technical education across Europe has evolved into a pivotal nexus linking academic preparation with labour-market needs. Both the British Further Education (FE) sector and Ukraine's system of Professional Pre-Higher Education (PPHE) are designed to address contemporary economic challenges, ongoing digitalisation and the imperative of lifelong learning. Although they share the common objective of preparing highly qualified specialists, their organisational models, qualification frameworks, and mechanisms of educational mobility differ substantially. Recognising these differences provides a basis for improving education policy and strengthening international cooperation.

In the United Kingdom, compulsory secondary education concludes at the age of sixteen. At this point, learners sit examinations for the General Certificate of Secondary Education (GCSE), which certifies attainment in individual subjects following a two-year course of study, typically undertaken at ages 15–16 [2]. Successful completion of GCSEs marks the end of compulsory schooling and opens a range of so-called post-16 routes.

A-Level (Advanced Level) programmes are academically oriented two-year courses, generally comprising three or four subjects. They prepare candidates for entry to higher education and traditionally constitute the classic pathway to university. Apprenticeships, by contrast, combine paid employment with structured training leading to an occupational qualification.

Since 2020, the United Kingdom has implemented a new form of technical education — T Levels, two-year programmes developed in collaboration with employers and broadly equivalent in size to three A-Levels. Each T Level includes a mandatory industry placement of at least 315 hours (approximately 45 working days), ensuring substantial exposure to authentic professional environments [3].

In addition, the FE sector offers other professionally oriented programmes such as BTEC Nationals, NVQs (National Vocational Qualifications) and foundation diplomas, typically delivered by FE colleges. The FE sector therefore, encompasses all forms of education after the age of 16 that do not fall within higher education. British FE colleges provide full-time and part-time study, including adult education, technical training and preparatory courses for university entry. The sector plays a leading role in

promoting social mobility and developing human capital, offering qualifications at levels 1–5 of the Regulated Qualifications Framework (RQF) [5].

In Ukraine, Professional Pre-Higher Education (PPHE) is governed by the Law of Ukraine "On Professional Pre-Higher Education" of 6 June 2019 [6]. PPHE constitutes a distinct level of the national education system situated between secondary and higher education, aimed at preparing specialists capable of performing complex practical tasks across various sectors of the economy. This level corresponds to Level 5 of the National Qualifications Framework and is aligned with the European Qualifications Framework (EQF).

PPHE institutions are professional colleges that are authorised to award the educational-professional qualification of Professional Junior Bachelor. Programmes typically comprise 120–240 ECTS credits, depending on learners' prior educational attainment (basic or complete secondary education). They combine theoretical instruction with professional and practical training and may include elements of dual education, where part of the programme is delivered directly in the workplace [8].

The PPHE regulatory framework guarantees institutional autonomy in curriculum design and provides for recognition of prior learning and credit transfer (up to 50 % of a programme's volume). Quality assurance is implemented through licensing, accreditation and external evaluation coordinated by state bodies and authorised quality-assurance agencies.

In addition, the procedure for obtaining vocational education is regulated by the Law of Ukraine "On Vocational Education" dated 21 August 2025, which defines vocational education as "a systematic set of learning outcomes and competences acquired by a person, as defined by the vocational education standard and the relevant professional standard, certified by a vocational education document", and vocational education is provided, in particular, by vocational colleges and other educational institutions and centres [7].

Although both the British FE sector and Ukraine's PPHE belong to the intermediate space between secondary and higher education, their conceptual foundations differ markedly. FE colleges are characterised by a high degree of diversification: they cater for school-leavers, adult learners and those seeking reskilling. System flexibility is ensured through modular provision, employer participation in curriculum design, and clearly defined pathways to further study or employment [4]. By contrast, Ukraine's PPHE remains closely integrated with higher education: colleges frequently operate within university structures, are subject to common governance arrangements and maintain predominantly formal links with employers [1]. This approach secures academic continuity but can constrain institutional autonomy and agility in responding to labour-market dynamics, which is more typical of British FE colleges.

The introduction of T Levels in the UK has helped to bridge the traditional divide between academic and vocational routes. These qualifications are intentionally both technical and transferable: they are recognised for university admission via UCAS tariff points and entail substantive employer engagement in the design of curriculum content [9]. In Ukraine, PPHE qualifications are likewise practice-oriented, yet they remain only partially integrated into structured pathways for progression to bachelor-level study; credit-transfer mechanisms are still fragmented. Establishing a transparent and unified articulation system would enhance the openness and attractiveness of this educational tier.

A defining feature of the British FE sector is the deep integration of employers into programme design, assessment and delivery. Employer panels established by government develop occupational standards for each T Level, aligning curricular content with the real requirements of the economy [4]. The mandatory placement component ensures that every learner acquires experience of applying theoretical knowledge in a practical setting.

The dual education principle is also enshrined in Ukrainian legislation, requiring that part of training occur directly within enterprises. However, the mechanisms for employer engagement, placement financing and robust quality monitoring are still consolidating. British practice demonstrates that formalised partnerships between education providers and enterprises, a clear allocation of responsibilities and appropriate incentives for employers increase the effectiveness and sustainability of dual models.

Progression trajectories are central to any post-secondary system. In the UK, graduates of T Levels may enter skilled employment directly, proceed to higher technical qualifications (such as Higher National Diplomas or Higher Technical Qualifications at Levels 4–5) or progress to university degree programmes [5]. This multi-exit architecture supports lifelong learning and enhances workforce adaptability to labour-market needs.

In Ukraine, PPHE graduates may continue to the first (bachelor's) level of higher education, often in an accelerated format. However, the feasibility of transition depends to a considerable extent on inter-institutional agreements and curricular compatibility. Developing national guidance on credit recognition and learning-outcome mapping would promote academic mobility and prevent duplication of educational content.

Both PPHE and FE pursue the common aim of preparing competent professionals capable of underpinning innovative development and sustainable growth. Nevertheless, their routes to that goal reveal different institutional models. The British FE sector illustrates how a flexible structure, systematic employer participation and clearly signposted learning trajectories can deliver an effective and inclusive post-secondary system. Ukraine's PPHE, endowed with significant regulatory potential, continues to seek an optimal equilibrium between academic orientation and practical relevance.

British experience suggests that mandatory, structured practical training is a key driver of graduate employability. Advancing Ukraine's dual model through employer partnerships, advisory and sectoral councils, and the integration of workplace experience into the learning process would support a modern system of professional preparation.

Moreover, FE colleges serve both young people and adults, enabling reskilling and upskilling throughout life; embedding comparable flexibility within PPHE would align it with the European lifelong learning paradigm [10]. Overall, enhancing the permeability between vocational and higher education, ensuring the academic recognition of learning outcomes and expanding the practice-oriented component will help consolidate in Ukraine a contemporary, flexible and learner-centred system of professional pre-higher education.

References

1. Eurydice. Ukraine. Organisation of vocational education and training. Brussels: European Commission, 24 May 2025. URL: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/ukraine/organisation-vocational-education-and-training
2. GOV. UK. GCSE changes and reforms. London: Department for Education, 2025. URL: https://www.gov.uk/education/gcse-changes-and-reforms
3. GOV. UK. T Level industry placements delivery guidance. London: Department for Education, 2020. URL: https://www.gov.uk/government/publications/t-level-industry-placements-delivery-guidance?
4. HM Government. T-Level Industry Placements. Employer Guide. 2021. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/63a1d6138fa8f53913e80708/T_Levels_employer_guide_Dec_2022.pdf
5. Skills and Post-16 Education Act 2022. 2022 c. 21. URL: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/21/contents
6. On Professional Pre-Higher Education: Law of Ukraine No. 2745-VIII of 06.06.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text
7. On Vocational Education: Law of Ukraine No. 4574-IX of 21.08.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20#Text
8. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine 'On Approval of the Regulations on the Dual Form of Vocational Pre-Higher and Higher Education' No. 426 dated 13.04.2023 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23?lang=uk#Text
9. GOV. UK. How do T Levels work with UCAS points? 2025. URL: https://support.tlevels.gov.uk/hc/en-gb/articles/4403403900434-How-do-T-Levels-work-with-UCAS-points
10. OECD, The Landscape of Providers of Vocational Education and Training, OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD Publishing. Paris. 2022. URL: https://doi.org/10.1787/a3641ff3-en.

Minchenko R. M.
Doctor of Laws, Professor, Honoured Lawyer of Ukraine, Vice-Rector,
Professor of the Department of Civil Law at the National University "Odesa Law Academy"

Minchenko D. A.
PhD in Law, LLM Queen Mary University of London,
Head of International Relations Office, Associate Professor of Civil Law Department,
National University "Odesa Law Academy"

STRATEGIC MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION: FROM PLANNING TO LEARNING. THE EXPERIENCE OF UK-UKRAINE PARTNERSHIP

Education is one of the state's key strategic spheres of development, as it forms the human capital capable of sustaining economic growth, technological innovation, and social resilience. The quality of education is determined not only by curricula or the level of material resources, but also by managerial practices that create conditions for innovation, accountability, and sustainable development. In this context, leadership is understood not as an individual manager's communication style, but as an institutional capacity to build a shared, team-based vision, align overarching strategy with day-to-day operations, and cultivate an organisational culture that supports lifelong learning. It is strategic management that forges the link between societal demand and an institution's internal capabilities, between long-term goals and operational decisions, between formal structure and the living dynamics of the academic community.

Universities of the twenty-first century operate amid constant change. The internationalisation of the educational space, digital transformation, the emergence of new learning formats, demographic fluctuations, and, in Ukraine's case, the consequences of the Russia-Ukraine war and the challenges of post-war reconstruction, all require university leadership not only to maintain planning discipline, but also to demonstrate adaptability, partnership, and rapid experiential learning. In such conditions, the choice of a managerial approach directly determines whether a university can remain an agent of change and realise its mission, or whether it will be forced merely to react to external pressures from a position of resource scarcity and institutional inertia.

Strategic management in higher education encompasses the design, implementation, and evaluation of programmes and projects aimed at achieving institutional goals and realising a comprehensive vision of institutional development [2]. Leaders in higher education may employ strategic management as a conceptual framework for addressing everyday challenges, such as anticipating potential problems, leveraging existing opportunities, and creating the conditions for the long-term success of their institutions [3].

The concept of "schools of strategic thought" was developed by Henry Mintzberg, who distinguished several approaches to understanding strategy, ranging from rational-analytical to intuitive-evolutionary [1]. Each school reflects a particular historical stage in the development of managerial thought and the specificities of organisational functioning.

The *planning* school interprets strategy as the outcome of a formalised process of analysis and forecasting that culminates in multi-year plans with clear targets, performance indicators, and resource estimates. This approach ensures discipline, predictability, and accountability, but in highly dynamic environments, it risks turning strategy into a bureaucratic procedure detached from real needs. For Ukrainian higher education institutions, this approach is traditional: development plans are usually approved for several years and reflect state policy in the education sector. At the same time, such a model often proves too rigid for agile responses to emerging challenges.

The *positioning* school, by contrast, focuses on the external environment. Strategy is conceived as the choice of a competitive position, a unique value proposition, and a portfolio of programmes that allow the institution to stand out in the global higher-education market [4]. For a university, this entails seeking competitive advantages: distinctive programmes, international reputation, partnerships, and brand. British universities actively employ this logic, using marketing tools, rankings, and brand-management strategies.

The *entrepreneurial* school views strategy as a vision shaped by a leader and realised through a sequence of bold moves under conditions of uncertainty. This approach is particularly effective for newer institutions or during periods of reform, when traditional bureaucratic mechanisms impede development. In practice, it involves creating international programmes, innovative partnerships, and attracting non-state resources.

The *learning* school contends that strategies are not so much devised in administrative offices as they "emerge" from practice: organisations learn from their own experiments, scale what works, abandon ineffective approaches, and systematically revisit decisions on the basis of data and feedback. British universities exemplify learning organisations, where a culture of staff development, interdepartmental collaboration, and joint problem-solving forms an integral part of management. Through cooperation with them, Ukrainian institutions of higher education are gradually adopting a model of continuous learning for academic managers and teaching staff.

The so-called "*gardener*" school proposes viewing the university as a living ecosystem in which the leader's task is not to exercise directive control over every process, but to create favourable conditions for the development of people, ideas, and partnerships. Such an approach fosters trust, autonomy, interdisciplinarity, and collaboration. It is along these lines that most British educational projects undertaken in partnership with Ukraine oper-

ate: they do not amount to a simple transfer of knowledge, but instead create a shared space for development in which universities mutually enrich one another's experience.

In Ukraine, higher education institutions predominantly apply traditional models of strategic management characteristic of the planning and positioning schools, yet they are gradually evolving towards the learning and gardener paradigms. Thus, the study by N. Pavlikha and O. Totska shows that Ukrainian universities are modernising governance by introducing autonomy, improving the quality of educational services, and advancing international integration [5]. In military higher education institutions, as V. Kravets notes, strategic development is pursued largely on the basis of benchmarking, that is, studying and adapting global best practices [6].

The British experience convincingly demonstrates that the evolution from rigid planning to a combination of positional analysis and learning-ecosystem practices enables universities to maintain high quality and global competitiveness. The strategies of leading British universities, from University College London [7] to the University of Edinburgh [8], are grounded in principles such as "creating the conditions for success", "co-created vision", and "sustainability and inclusion as strategic foundations", attesting to a synthesis of the learning and gardener schools. In this logic, strategy is not a one-off document, but a continuous process in which goals are regularly reviewed and the academic community actively participates in their formulation. For Ukraine, this approach is particularly instructive: it does not negate the importance of planning or positioning but integrates them into a broader context of organisational learning and partnership-based leadership.

Within this framework, the UK-Ukraine partnership is not merely a channel for transferring practices but a platform for jointly shaping strategic culture. When cooperation extends beyond short-term projects and becomes a set of long-term roadmaps, with mutual investment in human potential, joint educational initiatives, and the development of academic staff, the learning school naturally aligns with the gardener paradigm. Universities do not copy ready-made models; rather, they design their own solutions grounded in shared values and trust. Such interaction can help Ukrainian universities gradually shift the emphasis from normative, procedural compliance to a culture of institutional learning, in which strategy signifies the ability to anticipate change, experiment, rapidly scale effective practices and ideas, and support initiatives from the team.

It follows that an effective university strategy cannot rely on a single school of strategic management; it must be hybrid. Such a combination avoids the twin pitfalls of bureaucratised strategies and ad-hoc improvisation, and instead builds managed adaptability: the university secures clear goals and metrics while retaining the freedom to adjust course in response to new challenges and community feedback. In the context of UK-Ukraine

cooperation, this implies a shift from a logic of "borrowing practices" to one of "co-creating capabilities", within which strategy is viewed not as a static artefact but as a living mechanism of development that ensures proactivity, responsibility, and creativity over the long term.

References

1. Mintzberg, H., Ahlstrand, B., & Lampel, J. *Strategy Safari: A Guided Tour Through the Wilds of Strategic Management*. 1998. Free Press.
2. Kalebar, R. *Strategic Management in Higher Education: Navigating Challenges and Opportunities. Journal of Informatics Education and Research*, Vol. 4, Issue 1, January 2024, pp. 97–104. URL: https://www.researchgate.net/publication/379332029_Strategic_Management_in_Higher_Education_Navigating_Challenges_and_Opportunities
3. Rahma, A. *Strategic Management in Education: Concept, Practice, and Impact on the Quality of Education. Journal of Strategy and Transformation in Educational Management*, Vol. 1, Issue 1, May 2024, pp. 7–11. URL: https://jostem.professorline.com/index.php/journal/article/view/2
4. Porter, M. *Competitive Strategy*. 1980. Free Press.
5. Pavlikha, N., Totska, O. *Stratehichni napriamy modernizatsii systemy upravlinnia vyshchoiu osvitoiu v Ukraini [Strategic directions for modernising the higher education management system in Ukraine]. Ekonomichnyi zhurnal Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, Issue 4(20), 2019, pp. 33–41. DOI: https://doi.org/10.29038/2411–4014–2019–04–33–41
6. Kravets, V. *Development strategies for higher military educational institutions of Ukraine: analysis based on benchmarking. Chest i zakon*, No. 2 (89)/2024, pp. 74–82. DOI: https://doi.org/10.33405/2078–7480/2024/2/89/309198
7. University College London. *UCL 2034: a 20-year strategy for UCL*. URL: https://www.ucl.ac.uk/2034/
8. University of Edinburgh. *Strategy 2030: Our vision, purpose and values*. URL: https://strategy-2030.ed.ac.uk/
9. Draux, H., Fane, B. F., Hook, D. W., Wastl, J., Lewis, P., Morgan Jones, M., Roblero, P., & Wilsdon, J. *Understanding the Importance of SHAPE to the UK Research Ecosystem*. 2025. URL: https://arxiv.org/pdf/2501.16701
10. *Modernizatsiia vyshchoi osvity ta zabezpechennia yakosti osvitnoi diialnosti v umovakh yevropeiskoi intehratsii [Modernisation of higher education and ensuring the quality of educational activities in the context of European integration]*. Proceedings of the International Scientific and Methodological Conference, 18 October 2024. Kharkiv: Derzhavnyi biotekhnolohichnyi universytet, 2024, 476 p. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.13970808
11. Aliieva, P. I. *Mekhanizmy upravlinnia rozvytkom mizhnarodnoho naukovoho spivrobitnytstva Ukrainy [Mechanisms for managing the development of Ukraine's international scientific cooperation]. Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy*, Series "Derzhavne upravlinnia", Issue 2 (5), 2016, pp. 62–66. Kharkiv: Vydavnytstvo NUCZU. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/2424/1/Zb%D1%96rnik%20NUCZU_2016_2%285%29%281%29_B5.pdf

Sarybaieva G. M.
Dr. Sc. (Law), Associate Professor, Department of Administrative and Financial Law,
National University "Odesa Law Academy"

INNOVATIVE APPROACHES TO TEACHING IN LAW SCHOOLS: TRENDS, OPPORTUNITIES, AND CHALLENGES

Introduction. Legal education has traditionally been associated with conservatism, text-centered instruction, and an emphasis on theory. However, the rapid development of digital technologies, new labor-market demands, and the transformation of the legal environment have forced law schools to reconsider their teaching paradigms.

A modern law school must become not only a source of knowledge but also a dynamic environment that develops critical thinking, digital literacy, and applied legal skills. Moreover, the ongoing war and occupation of certain territories in Ukraine have intensified the need for new educational formats that ensure continuity and quality of learning, regardless of physical access to classrooms or instructors.

1. Digitalization and Blended Learning. Ukrainian legislation strictly defines forms of higher education (full-time, part-time, distance, network, and dual), yet their combination is not prohibited. The **blended learning** model–integrating online and offline components–has proven to be the most efficient.

Platforms such as *Moodle*, *Canvas*, and *Brightspace* create a unified learning environment where students can acquire theoretical knowledge remotely and apply it in class through practice-based sessions. These systems enhance the educational process by automating course management, tracking student progress, and allowing for individualized learning trajectories supported by real-time feedback and flexible scheduling.

2. Artificial Intelligence and Adaptive Learning. Artificial intelligence (AI) introduces new possibilities for personalized education. AI-driven systems analyze student performance–test frequency, reading behavior, participation in discussions–and provide tailored learning recommendations.

Intelligent simulators reproduce real legal scenarios, from drafting legal documents to participating in mock trials. The AI evaluates each student's actions, highlights mistakes, and suggests improvements. Such tools have become integral elements of *LegalTech* education, bridging the gap between academic learning and professional practice.

3. Gamification as a Motivational Tool. Gamification–the introduction of game mechanics into non-game contexts — has proven to increase student engagement and motivation. In legal education, it promotes critical thinking, teamwork, and argumentation skills.

Examples include legal quizzes, virtual investigations, and courtroom simulations. The interactive quest *"Investigation Web"* organized by the Department of Criminalistics at the National University "Odesa Law Academy" allowed students to act as investigators and analysts, fostering practical understanding through play.

Platforms such as *Kahoot!* and *Quizizz* combine testing with game dynamics, instant feedback, and visualized progress tracking, significantly enhancing learning motivation and participation.

4. The Transformation of the Teacher's Role. In the digital era, the teacher's role evolves from a lecturer and transmitter of knowledge to a mentor, facilitator, and learning-environment designer. The goal is to cultivate not only academic understanding but also professional competences–analytical reasoning, communication, and the ability to apply law in real-world contexts.

Legal education is shifting from a model of "knowledge for the exam" to a model of "knowledge for action."

Parameter	Traditional Model	Modern Model
Teacher's Role	Lecturer, transmitter of knowledge	Mentor, facilitator
Source of Knowledge	Teacher, textbook	Digital resources, case studies, platforms
Methods	Lecture, exam	Simulation, project work, blended learning
Focus	Theoretical knowledge	Competences, practical skills
Feedback	Formal, end-of-course	Continuous, interactive, automated

Conclusions. Innovative teaching methods in legal education are not a trend but a necessity in today's rapidly changing legal and technological landscape. They prepare a new generation of lawyers — critical thinkers capable of acting flexibly and effectively in the digital legal environment and in post-conflict reconstruction contexts.

Ukraine's post-war recovery should include not only the rebuilding of physical infrastructure but also the modernization of higher legal education as a strategic driver of intellectual and professional renewal. Law schools must become catalysts for technological, analytical, and ethical transformation in society.

References

1. Law of Ukraine "On Higher Education", No. 1556-VII (01.07.2014). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
2. Moodle: https://moodle.org/
3. Canvas LMS: https://www.instructure.com/canvas
4. Brightspace: https://www.d2l.com/brightspace/
5. Online Encyclopedia of Ukrainian LegalTech: https://legaltech.org.ua/

6. Kahoot!: https://kahoot.com/
7. Quizizz: https://quizizz.com/
8. Faculty of Judicial and International Law, NU "OLA". Facebook: https://www.facebook.com/profile.php?id=100095258988132.

Shyshatska Y. O.
PhD in Law, Director of Academic Operations,
International Humanitarian College of London (London, UK)

INTERNATIONALISING WELLBEING IN HIGHER EDUCATION: ADOPTING UK SUPPORT MODELS IN UKRAINE

In contemporary higher education, the concept of student wellbeing has evolved from an optional service into a central pillar of academic success. Across the world, universities increasingly recognise that mental health, emotional stability and a sense of belonging are inseparable from learning outcomes, student retention and graduate employability. The United Kingdom became one of the leading examples of how wellbeing can be embedded not only into institutional culture, but also into strategic planning, curriculum design and everyday academic practice [4].

For Ukraine, the relevance of this topic is profound. The consequences of war, displacement, economic hardship and uncertainty place exceptional pressure on students at all levels of higher education. In these conditions, internationalising wellbeing practices is not a secondary task, but it is an urgent priority that directly affects the quality and resilience of the entire higher education system [2]. Borrowing and adapting UK models offers Ukraine a pathway toward creating institutions that are more student-centred, more internationally aligned and better prepared to address the complex challenges facing today's learners. Ensuring equal access to wellbeing support is not only a matter of educational policy, but also a matter of social responsibility: every student, whether a young school graduate or an adult learner returning to education, deserves the opportunity to thrive [13].

A key feature of UK higher education is the recognition that wellbeing is a major academic success factor rather than a peripheral service. British universities openly acknowledge that emotional security, confidence, and good mental health underpin students' ability to learn, focus, and remain engaged throughout their studies. Wellbeing, therefore, is woven into the fabric of academic life. When students feel supported, they attend classes more regularly, perform better academically, and make more effective transitions into employment. The integration of wellbeing into the academic ecosystem is based on the simple understanding that universities are not

only institutions of knowledge but also communities of people [10]. For Ukrainian institutions, adopting this mindset can bring a transformative shift: supporting students is not merely a courtesy but a fundamental obligation of modern education.

One of the most significant innovations in the UK has been the adoption of data-driven approaches to student support. Universities regularly monitor engagement patterns, attendance records, submission behaviours, digital activity, and responses from wellbeing surveys. These data points help identify students at risk much earlier than traditional approaches would allow. Early intervention is often the difference between a student recovering academically or becoming disengaged and dropping out [6]. In Ukraine, where systematic monitoring of wellbeing and academic risk is still underdeveloped, introducing such tools could lead to meaningful improvements. Data would not replace human judgement, but it would inform more effective decisions and allow staff to respond with greater precision and sensitivity.

Equally important is the development of holistic wellbeing structures. UK universities employ multi-layered systems that include counselling services, academic advisors, disability support teams, peer mentors, wellbeing officers, and crisis lines. Each layer has its purpose and together they form a network capable of addressing a wide spectrum of student needs. Some students may require academic guidance, another students require emotional support and others — specialised psychological help. A holistic system ensures that no student falls through the cracks [5]. When adapted to the Ukrainian context, such structures would provide students with a clear and accessible route to support, ensuring that wellbeing is embedded institutionally, rather than offered sporadically or inconsistently.

A defining characteristic of the UK approach is its focus on prevention, rather than reaction. Instead of intervening only when problems escalate, British universities invest in building resilience, stress management skills, time management habits and mental health literacy from the beginning of students' academic journeys. Preventative wellbeing education helps students understand how to manage pressure, seek help early and support peers [14]. Implementing a preventative system in Ukraine will require time, resources and a phased approach. A realistic starting point would be the selection of a pilot institution, where staff and students can co-develop methodologies and monitor outcomes. Over three to five years, such a model could be refined and gradually expanded across the country.

Several specific UK practices offer valuable insights for Ukraine. The personal tutor or academic advisor system assigns each student a dedicated staff member, who provides both academic and pastoral guidance. This relationship creates continuity, trust and early detection of potential issues. In parallel, the "no wrong door" policy ensures that any staff member approached by a student knows how to respond and where to direct the stu-

dent next. Such a philosophy creates a culture of care, where responsibility for student wellbeing is shared across the institution rather than confined to specialist departments [11].

Another area of strength in the UK is inclusive learning. Wellbeing is not only about counselling and support services, but is also deeply connected to how teaching and assessment are designed. Clear and fair processes for extensions, mitigating circumstances, disability accommodations and exam adjustments help remove barriers to learning. Students understand that support is available when needed, but they also recognise the importance of using it responsibly [9]. Establishing transparent and consistent procedures in Ukraine would help both staff and students navigate challenging situations more effectively.

Peer-to-peer support is another powerful component of the UK model. Students often feel more comfortable sharing their challenges with peers than with staff. Peer mentors, wellbeing ambassadors and trained listeners create a safe environment, where students feel heard and understood. This form of support is particularly valuable for first-year students or those transitioning back into education after trauma or displacement. Also, peer networks can strengthen the sense of community and belonging, which is especially important in times of national crisis [7].

Moreover, wellbeing is embedded into the curriculum itself. UK universities actively design assessment schedules to avoid excessive clustering, promote balanced workloads and integrate reflective practices that help students understand their own learning processes. Employability skills — communication, teamwork, emotional intelligence are intentionally developed throughout the curriculum, not added as optional extras. This approach ensures that students graduate not only with academic knowledge, but also with the personal and interpersonal skills necessary for success in global job markets [12].

For Ukraine, the adoption of these wellbeing practices offers several long-term benefits. First, the psychological impact of war means that students face extraordinary challenges that cannot be addressed through traditional academic structures alone. A modern wellbeing model provides the support necessary for emotional and academic recovery. Second, improved wellbeing practices lead to higher retention, increased submission rates, reduced dropout levels and better overall academic performance [2]. Many Ukrainian universities do not currently track these metrics comprehensively, but once wellbeing systems are implemented, the positive effects will become increasingly visible.

Third, Ukraine's long-term national reconstruction depends on retaining and developing talent. Students who feel supported, valued and connected to their universities are more likely to stay, innovate and contribute to rebuilding their communities. Wellbeing therefore becomes not only an

educational priority, but a national development strategy [1]. Fourth, universities with strong wellbeing frameworks become more internationally competitive. European universities, and especially potential partners from the UK, actively seek institutions that prioritise student experience and support [3]. If developing wellbeing structures aligned with international standards is implemented, Ukrainian universities will strengthen their position within global academic networks.

Finally, wellbeing frameworks promote a broader cultural transformation within higher education. Instead of operating in "survival mode," Ukrainian universities can cultivate a student-centered, compassionate and forward-looking environment. Such an atmosphere is essential not only for academic excellence, but also for the overall resilience of the country during reconstruction and beyond [8].

In conclusion, wellbeing must be understood not as an optional service, but as a strategic investment in both academic quality and national recovery. UK practices offer a strong foundation for Ukraine to build upon, but they must be adapted thoughtfully to local realities and cultural contexts. If government would be investing in student wellbeing today, Ukraine could strengthen its higher education system for the future and creates conditions, in which students can succeed academically, thrive personally and contribute meaningfully to the development of their country.

References

1. Blake, S., Capper, G. and Jackson, A. (2022) Building belonging in Higher Education: Recommendations for developing an integrated institutional approach. Research, WONKHE. Available at: https://wonkhe.com/wp-content/wonkhe-uploads/2022/10/Building-Belonging-October-2022.pdf (Accessed: September 2025).
2. Chudzicka-Czupała, A., Hao, F. and Hapon, N. (2025) Well-being of Ukrainian and Polish college students during the Russo-Ukrainian War and coping strategies as predictors of mental health disorders, Taylor & Francis. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09581596.2025.2460996 (Accessed: September 2025).
3. Dias-Broens, A. S., Meeuwisse, M. and Severiens, S. E. (2024) The definition and measurement of sense of belonging in higher education: A systematic literature review with a special focus on students' ethnicity and generation status in higher education, Science Direct. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1747938X24000319 (Accessed: October 2025).
4. Douwes, R. et al. (2023) Well-being of students in Higher Education: The importance of a student perspective, Taylor & Francis. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2331186X. 2023.2190697 (Accessed: September 2025).
5. Fadiji, A. W. and Eloff, I. (2024) Students' wellbeing in positive higher education: Conceptual frameworks and influencing factors, Frontiers. Available at:

https://www.researchgate.net/publication/392374605_Students'_wellbeing_in_positive_higher_education_conceptual_frameworks_and_influencing_factors (Accessed: October 2025).
6. Farsawang, P. and Songkram, N. (2023) Fostering technology integration and adaptability in higher education: Insights from the COVID-19 pandemic, Eric.ed.gov. Available at: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1406848.pdf (Accessed: October 2025).
7. Gillard, S. (2019) Peer Support in Mental Health Services: Where is the research taking us, and do we want to go there?, Taylor & Francis. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09638237.2019.1608935 (Accessed: September 2025).
8. Grygorenko, Z. and Naydonova, G. (2023) (PDF) The concept of "resilience": History of formation and approaches to definition, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/371884748_THE_CONCEPT_OF_RESILIENCE_HISTORY_OF_FORMATION_AND_APPROACHES_TO_DEFINITION (Accessed: September 2025).
9. Kefallinou, A., Symeonidou, S. and Meijer, C. (2020) Understanding the value of inclusive education and its implementation: A review of the literature, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/344261482_Understanding_the_value_of_inclusive_education_and_its_implementation_A_review_of_the_literature (Accessed: 05 September 2025).
10. Morgan, J. (2024) Fostering Wellbeing in UK higher education: Challenges and best practice, Fostering wellbeing in UK higher education: challenges and best practice. Available at: https://www.advance-he.ac.uk/news-and-views/fostering-wellbeing-uk-higher-education-challenges-and-best-practice (Accessed: September 2025).
11. Nuis, W., Segers, M. and Beausaert, S. (2023) Conceptualizing mentoring in higher education: A systematic literature review, Science Direct. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1747938X23000581 (Accessed: October 2025).
12. Orih, D. et al. (2024) A systematic review of soft skills interventions within curricula from school to University Level, Frontiers. Available at: https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2024.1383297/full (Accessed: September 2025).
13. Salha, S. et al. (2024) How to maintain education during wars? an integrative approach to ensure the right to education, Open Praxis. Available at: https://openpraxis.org/articles/10.55982/openpraxis.16.2.668 (Accessed: October 2025).
14. Zhao, Y. (2024) Positive higher education: Empowering students through learning and wellbeing, Frontiers. Available at: https://www.frontiersin.org/research-topics/62547/positive-higher-education-empowering-students-through-learning-and-wellbeing (Accessed: September 2025).

Slobodyaniuk O. V.
Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics and Management, National University "Odesa Law Academy"

THE ROLE OF UNIVERSITIES IN TRAINING MANAGERS FOR UKRAINE'S ECONOMIC RECONSTRUCTION

Ukraine's post-war reconstruction requires not only significant financial resources and international support but also the formation of a qualitatively new generation of management professionals capable of effectively overseeing complex economic recovery processes. Higher education institutions play a key role in training such specialists, as they have the capacity to integrate scientific achievements, international experience, and the practical needs of reconstruction into next-generation educational programmes.

The current system of management training in Ukraine requires fundamental rethinking in light of the realities of post-war reconstruction. Traditional management programmes, focused primarily on theoretical aspects of administration, must be complemented by practice-oriented modules that reflect the specifics of operating in conditions of large-scale economic transformation.

One of the challenges that has become more acute during the war is the lack of effective communication between the academic community and the business sector [1]. Universities must become the bridge connecting these two spheres. The introduction of dual education, in which students work in real business structures engaged in reconstruction alongside their studies, will help form a generation of managers who organically combine theoretical knowledge with practical skills. Important steps include involving business representatives in the development and delivery of educational programmes, organising joint research projects, and creating mechanisms for student internships in companies.

Training managers without developed digital competencies is impossible. The digitalisation of the educational process during the war demonstrated both the opportunities and challenges of distance learning, while simultaneously opening new horizons for access to quality education regardless of students' geographical location [2]. Prognostic analysis of trends in the development of higher education in Ukraine in the post-war period confirms the necessity of integrating digital technologies into all aspects of preparing future managers [3].

The British-Ukrainian partnership in higher education plays a crucial role in training the next generation of managers. The United Kingdom has extensive experience in post-industrial economic transformation, adaptation to global challenges, and the development of innovative entrepreneurship. British universities are renowned for their business schools

that combine academic excellence with a strong practical orientation. The development of joint educational and dual-degree programmes between Ukrainian and British universities can provide Ukrainian students with access to world-class standards of business education. Academic mobility, internships in British companies and universities, and participation in joint research projects will enable future managers to gain international experience and establish professional networks.

One of the most painful consequences of the war for Ukraine's educational system is the outflow of students abroad. According to various estimates, over 100,000 Ukrainian students are studying at foreign universities, and some of them may not return after graduation. The loss of this intellectual potential is a serious threat to the country's economic recovery [1]. Therefore, universities must actively work to maintain ties with students abroad. The development of online platforms enabling parallel study at Ukrainian universities, virtual internships in Ukrainian companies, and participation in research projects will allow students to maintain a sense of connection with Ukraine and create preconditions for their return. Adaptation programmes, employment assistance, and opportunities to continue careers in academia or research institutions will encourage graduates educated abroad to return home, as every student who comes back with international experience and new competencies is a valuable asset for national reconstruction.

The role of universities in post-war recovery extends beyond training specialists. Higher education institutions should become active participants in regional development processes, centres around which local ecosystems of innovation and entrepreneurship are formed. Leading academics can provide consulting services for small and medium-sized businesses, research local community needs, develop strategies for their growth, and act as platforms for dialogue between government, business, and civil society. The transformation of educational paradigms in the post-war period implies integrating scientific achievements into educational programmes, thereby creating a qualified workforce capable of implementing complex reconstruction projects [2].

Implementing an ambitious programme to transform the management training system faces a number of challenges. The demographic crisis caused by the war has led to a decline in the number of applicants. Financial constraints hinder the rapid modernisation of material and technical resources. The outflow and professional burnout of teaching staff create additional difficulties [1]. However, these challenges should not become obstacles to reforming the education system. On the contrary, crisis conditions create a unique window of opportunity for radical change that would be impossible in a period of stability. International support, partners' willingness to share experience, and the growing motivation of students and educators to

contribute to national reconstruction create favourable conditions for transformation.

Ukrainian universities have all the prerequisites to become training grounds for professionals involved in post-war reconstruction. The high level of basic training of Ukrainian students, recognised by international partners, the developed scientific base, and traditions of quality education provide a solid foundation for building a new management training system. It is important not to lose this potential but to direct it towards solving the strategic tasks of national recovery.

Thus, the role of universities in training managers for Ukraine's economic reconstruction is vital and multifaceted. Transformation of educational programmes, integration of digital technologies, strengthening the link between science and business, and international partnerships — particularly with British universities — are all components of a successful strategy for training a new generation of managers. Special attention should be given to retaining and returning students studying abroad, as they can serve as conduits of international experience and innovation in Ukraine's economy. Universities must become not only centres of education but also drivers of regional development — platforms for dialogue and cooperation among all stakeholders in the reconstruction process. Ukraine's post-war reconstruction is not merely the restoration of what has been destroyed but an opportunity to build a qualitatively new, competitive economy based on innovation, knowledge, and entrepreneurial initiative. By training the next generation of managers, universities must play a leading role in this process. Investment in education today is an investment in Ukraine's successful future.

References

1. Marunkevych, O. (2024). Vyhorannia studentiv ta nepovni klasy: shcho vidbuvatymetsia z osvitoiu v Ukraini pislia viiny [Student burnout and incomplete classes: what will happen to education in Ukraine after the war]. URL: https://tsn.ua/exclusive/vigorannya-studentiv-ta-nepovni-klasi-scho-vidbuvatimetsya-z-osvitoyu-v-ukrayini-pislya-viyni-2456140.html [in Ukrainian].
2. Ozerova, L. A., Zapotichna, M. I., & Horvat, H. T. (2024). Peretvorennia osvitnikh paradyhm u pisliavoiennyi period: otsinka vplyvu tsyfrovykh tekhnolohii na navchannia ta dostup do osvity [Transformation of educational paradigms in the post-war period: assessment of the impact of digital technologies on learning and access to education]. Akademichni vizii — Academic Visions, 28. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/932/827 [in Ukrainian].
3. Shykhnenko, K. I., Borysenko, K. Yu., & Kovtiukh, L. M. (2025). Prohnostychnyi analiz tendentsii rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy v povoiennyi period [Prognostic analysis of trends in the development of higher education in Ukraine in the post-war period]. Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky — Pedagogical Academy: Scientific Notes, 28. URL: https://zenodo.org/records/15088223 [in Ukrainian].

Smaznova I. S.
Doctor of Laws, Professor, Professor of the Department of Philosophy,
National University "Odesa Law Academy", Visiting Research Fellow,
Department of Political Philosophy and International Relations, University of York,
York, United Kingdom

THE BRITISH EXPERIENCE IN MEDIA COMMUNICATION AND ITS SIGNIFICANCE FOR THE MODERNISATION OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION

In the 21st century, higher education has ceased to be merely a system for transmitting knowledge. It has become a communicative space where meaning is co-created between the teacher, the student, and technological mediation. As Jürgen Habermas argued, "Understanding is not a product of communication but is embedded in the process itself" [3, 286]. Education, therefore, represents a dialogical act — an interaction through which rationality and shared meaning emerge.

British universities exemplify this philosophy. They integrate the humanistic traditions of critical reasoning with advanced digital infrastructures, creating spaces where learning becomes an interpretative and collaborative practice rather than a hierarchical exchange.

For Ukraine — a nation engaged in post-war reconstruction and deep systemic reform — the British model offers a valuable framework. Education must evolve from a static institution into a dynamic field of intellectual resilience, ethical dialogue, and creative freedom.

One of the most powerful tools for analysing meaning-making in communication is semiotics. As Daniel Chandler defines it: "Semiotics involves the study not only of what we refer to as 'signs' in everyday speech, but of anything which 'stands for' something else. In a semiotic sense, signs take the form of words, images, sounds, gestures and objects" [1, 2].

Education, seen through this lens, is not the transfer of information but a process of constructing and interpreting meaning.

Roland Barthes, in Image, Music, Text [2], described this process as the rhetoric of the image — a system of visual codes that naturalises ideological messages. Such semiotic insight is particularly relevant for understanding how contemporary media frame political and cultural reality.

In my current research at the University of York, I analyse British news outlets such as The Guardian, BBC News, and Daily Mail to show how visual strategies shape ideological positioning. Neutral imagery in BBC News reinforces institutional trust, while Daily Mail relies on emotional imagery and colour codes to evoke affective responses. The Guardian, by contrast, uses restrained or ironic visuals to signal moral reflection and critical distance.

These examples demonstrate how media literacy and semiotic awareness can become pedagogical tools — teaching students to decode symbolic power and resist manipulation.

A distinctive feature of the University of York's educational environment is its interactive and participatory nature. Each student has a personal digital account within the university's Virtual Learning Environment (VLE). This system provides access to lecture notes, videos, visual materials, discussion boards, and collaborative assignments, allowing students to engage with content both before and during lectures.

During lectures, students make real-time notes, highlight key ideas, and share questions directly in their digital notebooks. Instructors frequently pause to encourage short peer discussions, integrate video segments, or use interactive whiteboards to illustrate abstract ideas.

The lecture thus transforms from a monologue into dialogue, from a "performance of authority" into a collective process of meaning creation. As Wilhelm von Humboldt wrote, "the aim of the university is not the transmission of knowledge but the cultivation of independent thinking" [6].

York's pedagogical design embodies this principle. Students arrive at lectures already acquainted with the material, prepared to analyse, question, and interpret — not merely to record. The classroom becomes an active site of intellectual exchange and interpretative freedom.

In many Ukrainian universities, the traditional lecture still follows a monologic model. Students often attend classes with no preliminary exposure to the subject, passively writing down the lecturer's words, and rarely engaging in discussion.

The lecturer, in turn, functions as a transmitter of pre-formed knowledge — a role that reproduces intellectual hierarchy rather than creative dialogue. Michel Foucault insightfully observed: "Power and knowledge directly imply one another" [5, 27].

When knowledge is reduced to repetition, it becomes a form of power rather than liberation. Therefore, a key task of Ukrainian educational reform is to move from reproductive to communicative knowledge — from "the lecture as transmission" to "the lecture as co-creation."

This transformation requires accessible pre-lecture materials, digital collaboration tools, active seminars, and, most importantly, a shift in academic culture — toward open interpretation and dialogical equality.

Ukraine's post-war reconstruction presents not only a political and economic challenge but also a cultural and epistemological one. Education must become an instrument of democratic renewal — grounded in critical thinking, interpretative competence, and ethical leadership.

As Paul Ricoeur reminds us, "understanding is always an act of interpretation" [7]. British higher education fosters precisely this capacity: the ability to question, contextualise, and reinterpret.

Its strengths lie in three interconnected principles:

1. Active student participation as co-creator of knowledge.
2. Dialogical communication as the foundation of learning.
3. Media literacy and visual semiotics as essential 21st-century skills.

For Ukraine, adopting these principles means moving beyond technology transfer. It means embracing the underlying ethos of academic honesty, openness, and intellectual partnership that defines the British educational tradition.

The British experience, exemplified by the University of York, demonstrates that true educational innovation begins with a rethinking of what it means to know, to teach, and to learn. Interactive lectures, digital note-taking, real-time discussions, and creative use of multimedia transform education into a living dialogue — a process that shapes both intellect and character.

For Ukraine, this model offers more than technological inspiration. It provides a philosophical and ethical foundation for rebuilding universities as spaces of freedom, reflection, and co-created knowledge.

Summarizing Stuart Hall's ideas, "culture is not a reflection but a process of producing meaning" [4]. Education, too, must become such a process — one that empowers, connects, and transforms.

References

1. Chandler, D. (2002). *Semiotics: The Basics*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203166277
2. Barthes, R. (1977). *Image, Music, Text* (S. Heath, Trans.). Fontana Press. (Original work published 1964).
3. Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action* (Vol. 1). Beacon Press.
4. Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage.
5. Foucault, M. (1975). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Vintage Books.
6. Humboldt, W. von. (1810/2000). *On the Spirit and the Organizational Framework of Intellectual Institutions in Berlin*. In J. W. Burrow (Ed.), *The German University and its Reformers*. Cambridge University Press.
7. Ricoeur, P. (1981). What is a text? Explanation and understanding. In J. B. Thompson (Ed. & Trans.), *Hermeneutics and the human sciences* (pp. 145–164). Cambridge University Press.

Strochenko L. V.
Doctor of Philology, Associate Professor, Professor of the Department of Foreign Languages,
National University "Odesa Law Academy"

DEVELOPING SCIENTIFIC COMMUNICATION SKILLS IN ENGLISH AMONG FUTURE RESEARCHERS

In the context of globalization and the growing internationalisation of higher education and research, proficiency in scientific communication in English has become a fundamental requirement for future scholars. English has established itself as the primary language of academic publication, conferences, grant applications, and interdisciplinary collaboration, making the ability to present research ideas clearly, accurately, and persuasively a key component of academic success. Modern universities are increasingly integrating research-oriented tasks, data-driven assignments, and academic writing training into language courses, yet many students still face difficulties with structuring scientific arguments, using discipline-specific vocabulary, and adhering to academic integrity and citation standards. The development of scientific communication skills in English therefore represents not only a linguistic challenge, but also a cognitive, cultural, and ethical one, requiring systematic pedagogical strategies, authentic research-based activities, and digital support tools.

The aim of this research is to explore and substantiate effective pedagogical approaches, learning environments, and technological tools for developing scientific communication skills in English among future researchers, with a focus on fostering academic literacy, research discourse competence, and readiness for participation in global scholarly communication.

Recent studies emphasize the need for systematic development of scientific communication skills in English across all stages of researcher training. They highlight evidence-based instructional approaches that incorporate clearly defined outcomes, authentic academic tasks, and transparent assessment criteria designed to strengthen the ability to structure scientific arguments, communicate research to diverse audiences, and present findings confidently [1]. Attention is also given to active learning strategies, including interactive and improvisational techniques, which foster adaptability, collaborative problem-solving, and responsiveness during academic discussions and presentations — essential competencies for defending research ideas in international settings [2]. Additionally, research underscores the value of practice-oriented support mechanisms such as mentorship, targeted workshops, peer-review activities, and participation in academic events, which help early-career scholars gradually build academic rigor, disciplinary awareness, and confidence in English-medium communication [3]. Overall, these works demonstrate a trend toward integrating theo-

retical instruction with practical research communication tasks, promoting academic literacy, critical thinking, and ethical scholarly practices as key prerequisites for successful engagement in the global scientific community.

The development of scientific communication skills in English is becoming a defining component of contemporary research training, as scholars increasingly operate within a global academic environment. For future researchers, the ability to articulate research questions, justify methodological choices, present findings, and participate in scholarly debate in English is not only a linguistic requirement but a prerequisite for meaningful integration into international scientific communities. In this context, higher education institutions are tasked with designing learning environments that nurture academic literacy, cultivate disciplinary discourse competence, and promote ethical and confident participation in global research communication.

Effective preparation begins with pedagogical approaches that recognize academic English as a form of specialized discourse. Genre-based instruction, which familiarizes students with rhetorical structures of abstracts, research articles, conference presentations, and peer-review reports, supports the development of genre awareness and helps learners understand communicative expectations in academia. Explicit teaching of academic language functions, such as expressing stance, hedging claims, synthesizing sources, and structuring arguments, contributes to greater linguistic precision and rhetorical flexibility. Alongside formal instruction, research-integrated learning tasks, including preparation of mini-studies, poster sessions, and participation in student conferences, enable learners to apply theoretical knowledge in authentic communicative contexts.

The learning environment plays a critical role in shaping emerging scholars' communicative identities. Collaborative academic communities, writing groups, and mentorship practices foster peer support and feedback culture, allowing students to engage in iterative refinement of their ideas and texts. A workshop-based model promotes gradual progress through practice, reflection, and revision — core principles of academic apprenticeship. Moreover, the cultivation of academic integrity, transparency, and responsible authorship is essential to ensuring that communication skills are grounded in ethical scholarship rather than mechanical language performance.

Technological tools have also become integral to the process of developing English-medium research abilities. Corpus platforms and language analysis tools assist learners in discovering disciplinary phraseology and observing real academic language use. Reference managers support consistent citation practices and reduce mechanical barriers to academic writing. Presentational software and multimedia resources enhance oral communication by enabling learners to design visually coherent and data-focused academic materials. Additionally, emerging AI-based language tools, when used transparently and critically, provide supplementary linguistic feedback

and support writing fluency without replacing the learner's intellectual contribution.

These elements contribute to the formation of a learning ecosystem where learners gradually transition from language learners to novice scholars. Exposure to authentic academic genres, opportunities for real scholarly interaction, and guided use of technology reinforce students' agency, research identity, and communication confidence. While challenges remain (particularly in fostering spontaneous scholarly dialogue and independent argument development) evidence from contemporary pedagogical practice suggests that a comprehensive, research-embedded, and ethically informed approach significantly enhances readiness for international academic participation.

References

1. Mercer-Mapstone L., Kuchel L. Teaching scientists to communicate: Evidence-based assessment for undergraduate science education. *International Journal of Science Education*. 2015. Vol. 37. P. 1613–1638. DOI: https://doi.org/10.1080/09500693.2015.1045959.
2. Rossing J. P., Hoffmann-Longtin K. Improv(ing) the academy: Applied improvisation as a strategy for educational development. *To Improve the Academy*. 2016. Vol. 35. P. 303–325. DOI: https://doi.org/10.1002/tia2.20044.
3. Schiebel H., Stone R., Rivera E. A., Fairfield J. Developing science communication skills in early career scientists. *Limnology and Oceanography Bulletin*. 2021. Vol. 30, No. 1. P. 35–38. DOI: https://doi.org/10.1002/lob.10417.

Todoshchak O. V.

PhD in Law, Associate Professor, Rector, Professor of the Department of Administrative and Financial Law of the National University "Odesa Law Academy"

THE MOTIVATIONAL DILEMMA OF ADMINISTRATIVE PARTNERSHIP AND THE WAYS OF ITS INSTITUTIONAL CONSOLIDATION

Administrative partnership between universities and state institutions in Ukraine is currently viewed as a strategic instrument for modernizing the system of public administration and education. However, despite the presence of normative prerequisites and declarative agreements, real interaction between these institutions remains largely formal. The main reason lies not in the absence of a legal framework, but in the psychological and organizational unpreparedness of state institutions for interactive cooperation with universities. This contradiction can be described as a motivational dilemma

of administrative partnership: on the one hand, the state needs personnel, analytics, and innovations; on the other–it fails to create incentives that would make cooperation genuinely attractive [1, p. 12].

The essence of the motivational dilemma of administrative partnership lies in the lack of psychological readiness of public authorities for horizontal interaction. The administrative culture in Ukraine remains predominantly vertical–focused on subordination, reporting, and control. In such a model, the university is perceived not as a partner but as an auxiliary element of the educational system. As a result, initiatives of higher education institutions often turn into formal agreements or student internships without real managerial or analytical effect [2; 3]. Partnership between a university and a state body should involve joint value creation–personnel, intellectual, and analytical. Without the understanding of mutual benefit, such interaction loses its meaning.

Thus, the motivational dilemma has two sides: the institutional one–the inertia of the system, and the socio-psychological one–the lack of prestige in cooperation. Overcoming this dilemma is possible only through a combination of administrative and cultural stimulation mechanisms.

Ukrainian legislation provides potential for the implementation of partnership, but it does not create mechanisms for its support. In particular, the Law of Ukraine "On Higher Education" No. 1556-VII guarantees the autonomy of higher education institutions and their right to cooperate with authorities and enterprises; the Law "On Scientific and Scientific-Technical Activity" No. 848-VIII provides the possibility of implementing joint programs and projects; the Law "On Innovation Activity" No. 40-IV establishes structures for technology transfer. Yet none of these acts defines what incentives a partner should receive for participation in joint educational or analytical projects. The absence of clear procedures and evaluation systems restrains the development of initiatives even in universities that have strong potential for collaborative governance.

The National University "Odesa Law Academy" conducts systematic work in the field of administrative partnership and makes efforts to overcome formalism. The University builds a model of constant interaction with state institutions through joint research, educational events, consulting, internships for faculty and students, and memoranda signed with authorities as part of educational programs . This activity undoubtedly contributes to the development of a new managerial culture–from accountability to co-creation [5, p. 286]. Nevertheless, it is fully understood that such initiatives gain long-term prospects only if there is genuine interest from partners, and the university itself has limited leverage to ensure that.

What can be done to overcome institutional inertia by the university's own means? At this stage, it seems appropriate to focus efforts on four strategies.

1. Reputational and motivational incentives for practitioners. Most civil servants avoid partnership not due to unwillingness, but due to the absence of personal benefit or recognition. They simply do not see value in cooperation. An effective tool could be reputational motivation: participation in joint educational or research projects should confer professional prestige. The university may establish its own recognition system—honorary distinctions, "University Partner" status, and public presentation of cooperation results in reports and official platforms. Such instruments are not costly yet form an atmosphere of openness and positive social capital, turning cooperation into a symbol of professional development.

2. Strengthening the reorientation of academic staff toward practical governance. It is important to expand the participation of faculty in the practical activities of state bodies through internships, consulting, and engagement in working groups. This helps them better understand real administrative processes, thereby improving the quality of student training. The acquired experience becomes the basis for practice-oriented pedagogy, when the educational process relies not only on theory but on models of real situations, document analyses, administrative simulations, and case methods [6, pp. 52-53]. Thus, the university transforms into a laboratory of public administration, and the teacher becomes a bearer of practical competence.

3. Engaging the private sector through a system of competitive trainee selection. Paradoxically, even the private sector, which constantly needs qualified personnel, also shows little interest in participating in the training of students. The problem of business passivity in cooperation has the same motivational nature: the absence of short-term benefits from hosting interns. This can be changed by creating a competitive platform for trainee selection: students prepare resumes, portfolios, and brief competency profiles, while internship bases (both state and private) select candidates according to their needs. This turns internship practice into a mutually beneficial arrangement: the employer gets a motivated student; the student gains an individualized professional trajectory; and the university obtains tangible results of collaboration [6, p. 52].

4. Institutional consolidation of motivational mechanisms. To ensure that motivation systems are not situational, they should be formalized in the internal documents of universities and normative acts of state authorities. Possible directions include: (a) regulation of partnership status—adding provisions to internship regulations recognizing the practice base as an equal participant of the educational process; (b) introducing certification of internships—official confirmation of a state body's or enterprise's participation in a joint educational project; (c) establishing an electronic registry of partnership bases—an open database listing the most active participants; (d) including partnership criteria in evaluating the effectiveness of public authorities, which would increase managerial interest in supporting univer-

sity initiatives. Such steps ensure the stability of partnerships and facilitate the shift from bureaucratic response to proactive interaction.

Motivational modernization of partnerships between universities, state, and private structures is an essential element of public administration reform. It contributes to the formation of a human resource reserve that combines theoretical preparation with practical experience, the development of network-based educational and managerial formats, and the enhancement of public service prestige as a domain of intellectual self-realization. The National University "Odesa Law Academy" can be regarded as a model platform for testing such formats thanks to its systemic cooperation with state authorities, flexible organizational structure, and potential for innovative renewal.

Undoubtedly, implementation of a motivation-oriented model of administrative partnership, despite its potential, inevitably faces several systemic risks. First, institutional inertia of public authorities remains persistent: even with a legal framework and political support, cooperation mechanisms are often blocked. Second, the personnel factor: even with internships and partnership programs, not all faculty members are ready for practical work in administrative environments due to time, resource, or motivation constraints. Third, the risk of formalization: reputational or incentive schemes may degrade into empty "badges of honor" unless transparent criteria for evaluating partner participation are developed. Fourth, financial instability: without systematic support from the state or partner funds, even the best university initiatives remain short-term. It is therefore advisable to adopt a mixed financing model (university funds, grants, charitable contributions). Fifth, the risk of dependence: when cooperation with authorities begins to dictate the content of teaching or research, potentially compromising academic autonomy. Hence, it is crucial to maintain a balance between openness to cooperation and the independence of thought, which constitutes the foundation of higher education.

References

1. Kruhlov V. V. Public-Private Partnership as a Tool for Modernising the Higher Education System. Educational Analytics of Ukraine. 2025. No. 1. pp. 5–16. Available at: https://science.iea.gov.ua/en/2025–1–5–16en/
2. Matukova H. The System of Educational Partnership in Higher Education Institutions. Young Scientist. 2024. No. 8. Available at: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6171
3. European University Association (EUA). Development and Strategic Benefits of Learning and Teaching Centres. Brussels: EUA Publications, 2024. 47 p. Available at: https://eua.eu/resources/publications.html
4. National University "Odesa Law Academy". Official website. Available at: https://onua.edu.ua/ua

5. Shevchenko A. E. Theoretical Foundations for Studying Public-Private Partnership as an Instrument for Ukraine's Post-War Economic Recovery. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law. 2024. Issue 82: Part 2. pp. 284–294. Available at: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/05/47–1
6. Tarasenko S. I. University-Business Partnership: Forms and Impact on Innovation Development. Economy and Society. 2018. No. 13. pp. 49–57. Available at: https://dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/208e46e2–9c1e-48fa-aaf4–98b13b6fa42a
7. Research England / UKRI. Knowledge Exchange Framework (KEF) Guidance. London: UK Research and Innovation, 2023. 54 p. Available at: https://re.ukri.org/knowledge-exchange/knowledge-exchange-framework

Tomchakovska Y. O.
Doctor of Philology, Associate Professor, Head of the Department of Foreign Languages,
National University "Odesa Law Academy"

ACADEMIC ENGLISH AS A TOOL FOR ENGAGING STUDENTS IN RESEARCH PRACTICES

In contemporary higher education, the ability to use Academic English effectively has become a fundamental component of students' involvement in research activities. As universities aim to internationalize curricula and foster inquiry-based learning, academic language competence functions not only as a communication skill but also as a cognitive tool supporting critical thinking, knowledge construction, and disciplinary participation. Academic English enables students to access scholarly sources, formulate research problems, justify methodological choices, and share results within global academic communities. Thus, it serves as a key mechanism for integrating learners into research practices and cultivating the next generation of scholars.

Academic English supports cognitive engagement by giving students linguistic resources to express complex intellectual operations such as argumentation, synthesis, evaluation, and interpretation. Research demonstrates that professional development initiatives focused on academic language literacy help both instructors and learners integrate research-like tasks into classroom discourse, strengthening academic reasoning and disciplinary vocabulary use [1]. Through structured exposure to academic genres (such as abstracts, research articles, and conference presentations) learners internalize research logic and gain confidence in participating in scholarly dialogue.

Moreover, the evolving nature of academic language in digital scholarly environments contributes to new communicative demands. Recent schol-

arship emphasizes that academic English now encompasses multimodal, collaborative, and digital literacy competencies, reshaping how research is conducted and communicated [2]. Students must therefore master traditional academic genres while also learning to navigate digital platforms, reference management systems, and collaborative writing tools that shape research practices in the 21st century.

Engagement in research-based learning contexts provides fertile ground for developing academic language proficiency. Reading empirical studies, reviewing literature, and drafting research proposals foster both linguistic accuracy and conceptual depth. When students practice writing literature reviews, defending claims with evidence, and taking part in poster sessions or student conferences, they engage in authentic research discourse. Academic English thus becomes a medium for socialization into disciplinary culture, allowing learners to adopt scholarly voice, use hedging and citation practices, and participate in peer feedback exchanges typical of academic communities.

However, effectively integrating research and academic English instruction requires strategic pedagogical planning. Institutions must design tasks that balance language support with opportunities for independent research thinking. As recent work notes, teaching academic English in higher education demands clear scaffolding, explicit discourse instruction, and iterative feedback, especially for multilingual learners navigating both language acquisition and research skill development simultaneously [3].

Despite the clear advantages, challenges remain. Learners may struggle with academic register, discourse conventions, and critical evaluation of sources; instructors may face time constraints and uneven language preparedness across student groups. Scholars argue that sustainable development of academic English requires ongoing instructor support, curriculum-wide integration, and assessment practices aligned with research competencies [1; 3]. Furthermore, the shift toward digital academic communication requires teachers to incorporate technological literacy and foster ethical academic writing habits [2].

Academic English functions as a gateway to research participation, shaping students' intellectual development and ability to operate within global academic environments. It represents not merely a linguistic skillset, but a comprehensive socio-cognitive toolkit that enables learners to mobilize disciplinary knowledge, apply critical thinking, and engage in scholarly dialogue. When taught strategically and integrated into research-based pedagogy, it empowers students to read critically, write analytically, synthesize complex information, and communicate findings confidently across multimodal and intercultural contexts. Effective instruction in academic English also develops students' ethical research behaviour, including accurate citation practices, avoidance of plagiarism, and responsible use of digital

and AI-assisted tools, thus aligning language training with principles of academic integrity.

Moreover, the capacity to operate within academic discourse communities strengthens learners' professional trajectories by facilitating participation in conferences, publications, academic mobility, and international collaboration. As higher education continues to promote inquiry-driven learning, digital scholarship, and global scholarly engagement, strengthening academic English instruction remains essential to preparing students for full participation in research culture. Ultimately, mastery of academic English allows emerging scholars to construct arguments, challenge assumptions, contribute original perspectives, and engage meaningfully with academic and professional communities, thereby fostering innovation and advancing knowledge production within the international academic landscape.

Bibliography

1. Bowers E., Fitts S., Quirk M., Jung W. Effective strategies for developing academic English: professional development and teacher practices. *Bilingual Research Journal*. 2010. Vol. 33. P. 95–110. DOI: https://doi.org/10.1080/15235881003733407.
2. Khabbazbashi N., Chan S., Clark T. Towards the new construct of academic English in the digital age. *ELT Journal*. 2023. Vol. 77. P. 207–216. DOI: https://doi.org/10.1093/elt/ccac010.
3. Li H. Teaching academic English in higher education: strategies and challenges. *Frontiers in Education*. 2025. Vol. 10. Article 1559307. DOI: https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1559307.

Tsekhan D. M.

Doctor of Laws, Professor, Acting Head of the Department of Operative and Investigative and Police Activity, National University "Odesa Law Academy"

TRANSFORMATION OF LAW ENFORCEMENT TRAINING IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF PROACTIVE MODELS OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITY

In recent years, an integral component of Ukraine's development has been the continuous and systemic reform of law enforcement agencies, which involves: *first*, a fundamental structural and functional reorganisation of the law enforcement system; *second*, optimisation and, in certain cases, a profound transformation of the legal framework governing their activities, as evidenced by the active work of scholars and practitioners on the draft Law

of Ukraine *"On Criminal Intelligence",* aimed at a comprehensive rethinking of the models of covert operations of law enforcement agencies; *third*, the systematic introduction at the managerial level of new praxeological approaches based on the use of risk-oriented management, complex forms of intelligence analytics, and criminal analysis products for making strategic and tactical decisions in combating crime.

Moreover, it is essential to emphasise that, under the conditions of full-scale armed aggression, Ukraine's law enforcement agencies are accumulating unique practical experience in maintaining public order, as they combine activities aimed at ensuring national defence capability with those countering various forms of criminality, including those that had only a fragmentary character before the war. Additionally, the new challenges faced by Ukraine's law enforcement system and the forms of response to them will inevitably attract close attention from relevant institutions of other states, particularly in terms of testing successful practices and implementing corresponding organisational and tactical decisions. This is already evident in the operation of interagency task forces aimed at countering criminal leaders and active members of organised crime groups who have relocated permanently to EU countries.

Therefore, it must be stated that the Ukrainian law enforcement system is currently generating a unique experience of strategic importance — not only at the level of applied models but also in terms of training specialists for the law enforcement sector who are capable of effectively solving complex tasks under conditions of operational uncertainty and constant tactical risk.

Attention should also be drawn to the fact that, alongside substantial achievements in practice, certain shortcomings remain that, in our opinion, will be addressed at both the legislative and managerial levels following a systematic analysis. These include: first, the overlapping focus of several law enforcement agencies on combating the same criminal offences, which often leads to simultaneous (parallel) covert investigations of the same criminally relevant event by multiple agencies, resulting in the exposure of covert measures and the inability to complete proper operative documentation of criminal activity; second, the emergence of interagency competition, which significantly hinders the potential for cooperation, cumulative effect, and coordinated action of several law enforcement institutions with respect to persons and facts of operational interest.

A comprehensive assessment of these processes indicates a gradual change in the philosophy of law enforcement activity and the formation of a proactive model of law enforcement activity, which is currently being actively studied at the fundamental scientific level by researchers [1].

A systematic analysis of the proactive model of law enforcement work, including the experience of foreign police institutions, allows us to outline its key priorities:

first, shifting the focus towards the use of intelligence analytics models for: a) comprehensive assessment of individual structural elements of the criminal environment (stable criminal organisations, sustainably functioning segments of criminal markets, including the arms and drug markets);

second, focusing main attention on the timely identification of causes and conditions that may act as catalysts of criminal behaviour, both for individuals and for certain social groups;

third, early prevention and organisation of work with persons who are prone to committing criminal offences or who are in social conditions that may psychologically push such persons towards a horizontal or vertical criminal career.

The above considerations lead to reflection on the model of the educational process aimed at training professionals for law enforcement agencies, particularly operational and other units of the National Police of Ukraine. Without delving into the detailed structure of educational components and specific competencies that learners should acquire, we can outline several integrated blocks that must become essential elements of the training of law enforcement personnel within higher education programmes:

first, developing advanced skills and competencies for analytical work. It goes without saying that obtaining a legal education a priori involves the development of such skills. At the same time, in the current context, additional emphasis should be placed on: a) working with Big Data and artificial intelligence models; b) applying intelligence and criminal analysis models; c) producing different types of analytical products depending on operational demand;

second, developing a systemic understanding of the determinants of various forms of crime to enable timely identification of emerging trends in the assigned territory or operational area;

third, developing and consolidating skills in profiling individuals inclined to commit crimes, as well as modelling post-criminal behaviour of persons who have served sentences, in order to ensure proper post-criminal supervision, including beyond the limits of administrative oversight. In the context of profiling and developing such skills, particular attention should be paid to strengthening educational components aimed at gaining in-depth knowledge of financial transactions, accounting and the functioning of financial institutions, for which there is a direct request from the Strategic Investigations Department of the National Police of Ukraine;

fourth, focusing on developing specific applied skills for professional activities in situations of tactical risk (“contact-evacuation”, “search and detention of armed persons”, etc.);

fifth, enhancing the psychological component of the educational process, since effective early prevention requires the establishment of complex

systems involving specific individuals, including within confidential cooperation frameworks, which demands from law enforcement officers a deep understanding of human psychological structure.

In conclusion, it should be noted that the National University "Odesa Law Academy", as a leading institution of higher education, systematically takes these trends into account both in scientific research — for instance, PhD students of the Department of Operative and Investigative and Police Activity are currently conducting research on profiling and modelling post-criminal behaviour — and in the educational process, through the introduction of such courses as *"Modern Practices of Police Activity"*, *"Criminal Analysis and Strategic Forecasting in Law Enforcement"*, and *"Operative and Investigative Comparative Studies",* among others.

References

1. Fedchak I. A. Kontseptualni osnovy ta naukovo-praktychni aspekty proaktyvnykh modelei pravookhoronnoi diialnosti: monohrafiia [*Conceptual Foundations and Scientific-Practical Aspects of Proactive Models of Law Enforcement Activity: Monograph]*. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs, 2024. 628 p.

Tuliakov V. O.
Doctor of Laws, Professor, Department of Criminal Law,
National University «Odesa Law Academy», Odesa, Ukraine; EU Expert;
Judge ad hoc at the European Court of Human Rights

CRIMINOLOGICAL THINKING AS CREATIVE DESTRUCTION

1. Introduction. The marginalisation of criminology in contemporary legal education represents not only a disciplinary loss but also a profound deformation of legal rationality. When criminology is reduced or excluded from curricula, the systemic understanding of crime, punishment, and social control is lost. Legal education becomes a set of procedural instructions rather than a science of justice. Criminological thinking, rooted in the critical tradition of Becker (1963), Baratta (1991), Garland (2001) and Tuliakov (2025 a) offers tools to question official narratives, expose statistical manipulations, and reconstruct justice policy in line with social reality rather than political rhetoric [3;2;9;12].

2. The Crisis of Criminological Education and Its Consequences. The current policy of limiting criminological education in Ukraine reflects a post-authoritarian preference for technocratic law over analytical reasoning. Without deep criminological preparation, graduates become technicians of criminal law operators of norms rather than interpreters of meaning. This

narrows professional competence, reinforces the punitive paradigm, and erodes critical thinking.

Comparative analysis shows that Ukraine diverges from global trends, where criminology has evolved into a central discipline for designing preventive and evidence-based policies (Van Dijk, 2008; Christie, 2004) [14;5]. In leading universities, criminology bridges sociology, psychology, and law, providing tools for restorative justice and rational prevention (Wacquant, 2009; Cohen, 2011) [15; 7]. The weakening of criminology reduces legal professionals to bureaucratic executors rather than architects of justice systems.

Excluding criminological thinking undermines epistemological pluralism. Criminal policy becomes a closed circuit of enforcement, losing the capacity for self-correction. As Foucault (1995) warned, law detached from critical analysis reproduces control, not justice [8].

3. Criminological Thinking as a Methodology of Critical Analysis. Criminological thinking functions as a critical toolkit for deconstructing manipulative narratives about crime. It involves scepticism toward official data, awareness of counting politics (what is defined as crime, what remains invisible), and understanding of institutional incentives for data distortion (Van Dijk, 2008) [14]. It recognises pseudo-scientific indicators: absence of clear methodology, selective data use, reliance on anonymous sources, and ideological bias disguised as objectivity. As Garland (2001) and Hall et al. (1978) show, every statistic reflects institutional interests and moral panics sustaining social control [9;10].

Criminological thinking thus embodies a methodology of creative destruction (Aghion & Howitt, 2025): dismantling obsolete frameworks to make room for empirically grounded and ethically informed alternatives. It is not nihilism but intellectual reconstruction [1].

4. Creative Destruction and New Directions of Development. The concept of creative destruction, drawn from evolutionary economics, mirrors criminology's development (Bonger, 1916) [4]. Progress arises through the dismantling of dogmas and cross-fertilisation with other disciplines. Law is reimagined as an adaptive organism responsive to social change. For transitional societies like Ukraine, criminological thinking is essential for moral and institutional reconstruction. It can temper post-war emotions, anger, fear, and retribution, by promoting analytical empathy and preventing punitive populism (Tuliakov, 2025 a) [12]. This shift aligns with EU principles of proportionality and human rights (Christie, 1986; Garland, 2001) [6; 9]. Justice is redefined as social healing rather than punishment. Reforms inspired by criminological thinking should include:

– Reintegration of criminology into legal education with empirical and critical emphasis.

– Open-data standards for transparency in crime statistics.

– Interdisciplinary research connecting law, sociology, and psychology.
– Media literacy programs countering manipulative crime narratives.

5. Ukrainian Trajectory: Deinstitutionalization of Criminology as a Regressive Policy. It is important to note that in Ukraine, criminology as a scientific and educational discipline has been subjected to criticism by the Ministry of Education and Science, which led to the closure of criminology departments in law schools. While Soviet-era criminology, despite ideological bias, had some scientific achievements, the post-Soviet transformation of the 1990s and 2000s created potential for the development of criminological schools. Arguments by proponents of closure: insufficient practical focus, alleged duplication with criminal law and procedure, and "optimization" of curricula do not withstand systemic critique. Counterarguments are far stronger: the loss of a holistic understanding of crime without sociological analysis, degradation of scientific schools due to the termination of advanced training programs, and growing international isolation. Meanwhile, major global universities such as the Institute of Criminology at Cambridge University and the Schools of Criminology and Criminal Justice at Arizona State and Florida State Universities, John Jay's school of Criminal Justice maintain multimillion-dollar research budgets and institutional continuity. This MSU regressive educational policy narrows the prospects for fundamental legal education, turning future lawyers into technicians of norms rather than analysts of justice. The consequences include intellectual impoverishment of the legal system, dominance of punitive discourse, and erosion of reflective, comparative, and preventive approaches. Ultimately, it distorts public understanding of crime (Sutherland, 1978) [11], often reinforced by manipulative media narratives and lack of valid methodology. Comparative analysis shows that Ukraine is moving in the opposite direction from global trends, where criminology serves as the intellectual foundation for evidence-based reforms and humane criminal policy.

6. Acknowledgements and Prospects for Further Research. This research was developed within the framework of interdisciplinary dialogue between criminal law, criminology, and social philosophy. The author expresses gratitude to colleagues from academic legal schools in Ukraine and the EU (UCLM Institute for European and International Criminal Law, National University Odesa Law Academy) for conceptual discussions that helped refine the methodological framework. Future research will deepen the analysis of creative destruction in the context of digital criminology, predictive policing, and restorative justice. This direction will focus on the adaptation of criminological methodologies to algorithmic decision-making and artificial intelligence in law enforcement, domains that require rethinking sources of bias, legitimacy, and accountability.

7. Conclusions. Criminological thinking dismantles rigid hierarchies of knowledge and reveals ideological distortions within law enforcement and

education. Its neglect leads to intellectual stagnation; its revival restores analytical capacity, ethical direction, and public trust. In transitional states such as Ukraine, criminology is not an academic luxury but a democratic necessity. It re-establishes justice within the realities of human behaviour, institutional culture, and social inequality. It embodies the spirit of creative destruction, the courage to question, the discipline to analyse, and the imagination to rebuild.

References

1. Aghion, P., & Howitt, P. (2025). Sustained growth through creative destruction. In Prize in Economic Sciences 2025 — Press release. The Royal Swedish Academy of Sciences. https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2025/press-release/
2. Baratta, A. (1991). Criminology: A critical introduction. In H. Bianchi & H. van Swaaningen (Eds.), Criminology: A Reader's Guide. Free University Press.
3. Becker, H. S. (1963). Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance. Free Press.
4. Bonger, W. A. (1916). Criminality and Economic Conditions. Little, Brown, and Company.
5. Christie, N. (2004). A Suitable Amount of Crime. Routledge.
6. Christie, N. (1986). Ideal Victim. In E. A. Fattah (Ed.), From Crime Policy to Victim Policy (pp. 17–30). Macmillan.
7. Cohen, S. (2011). Folk Devils and Moral Panics. Routledge.
8. Foucault, M. (1995). Discipline and Punish: The Birth of the Prison (2nd ed.). Vintage Books.
9. Garland, D. (2001). The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society. University of Chicago Press.
10. Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., & Roberts, B. (1978). Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order. Macmillan.
11. Sutherland, E. H., & Cressey, D. R. (1978). Principles of Criminology (10th ed.). Lippincott.
12. Tuliakov, Viacheslav (2025 a), Radical Philosophical Concepts as a Resource for Doctrinal Renewal of Criminal Law (May 21, 2025). Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=5262869 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5262869
13. Tuliakov V. O. (2025 b) Shadows in the Wheat Fields: Unravelling the Implications of Organized Crime in the Black Sea Grain Initiative Journal of Illicit Economies and Development. 2025. 6(2). p. 89–104. DOI: https://doi.org/10.31389/jied.241
14. Van Dijk, J. (2008). The International Crime Victims Survey (ICVS): A tool for comparative criminological research. Tilburg University. 15. Wacquant, L. (2009). Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity. Duke University Press.

Ulianova H. O.
Doctor of Laws, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs,
Professor of the Department of Intellectual Property Law and Patent Justice,
National University "Odesa Law Academy"

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON TRADITIONAL NOTIONS OF ACADEMIC INTEGRITY VIOLATIONS AND PLAGIARISM

The formation and implementation of high standards of academic integrity are an integral prerequisite for the sustainable development of modern education and science. Considering the nearly unlimited access to informational products made possible by the global Internet network, fostering a culture of responsible information use has become an urgent issue in the field of academic integrity.

Modern information technologies significantly simplify the process of conducting scientific research and enable the introduction of new formats for organizing the educational process, ensuring its accessibility, adaptability, and variability for different categories of learners. Artificial Intelligence (AI) has become a new challenge for educators at both the international and national levels. Numerous advantages — such as the optimization and rapid search for information, data processing and analysis, and the implementation of individualized approaches to student preparation based on their level of training and abilities — have contributed to the active integration of AI into the educational process. At the same time, AI carries numerous risks, namely, the potential leakage of personal information; the formation of dependency on AI and the lack of skills for independent task completion; and the perception of unreliable or false information as accurate. Given that various AI applications can generate informational documents, statistical data, graphical materials, and more — often closely imitating the style and tone of scholarly writing by a human expert rather than by a computer program — there arises a critical question regarding adherence to academic integrity principles. This includes the obligation to provide accurate information, prevent plagiarism, and ensure independent performance of academic tasks.

The practical use of artificial intelligence requires the establishment of legal regulations regarding the acquisition of rights to AI-generated objects, as well as rules governing its use in educational and scientific activities. The definition of the legal framework for the use of AI-generated materials directly affects the observance of academic integrity principles and the prevention of plagiarism.

According to Article 42 of the Law of Ukraine 'On Education', adherence to academic integrity includes, in particular, citing sources of information when using ideas, developments, statements, or data; complying with

copyright and related rights legislation; providing accurate information about research methodologies and results, sources of information used, and one's own educational (scientific and educational, creative) activities; and completing learning tasks and assessment activities independently (for persons with special educational needs, this requirement is applied with regard to their individual needs and capabilities) [1].

Based on the key principles of academic integrity, the use of AI may lead to violations if the generated information is used without verification or proper citation, since, firstly, the information may be inaccurate; secondly, the absence of proper reference to AI breaches the principle of independent work or research; and thirdly, when AI-generated texts incorporate online materials without attribution, copyright laws are violated.

In this context, the issue arises of the relationship between the use of AI-generated texts and plagiarism as a violation of academic integrity. It should be noted that the impact of AI on academic integrity and the manifestation of plagiarism has attracted significant scholarly attention and is the subject of numerous academic studies [2,3,4].

Under current legislation, plagiarism involves the publication (in whole or in part) of scholarly or creative results obtained by others as their own research (creativity), and/or the reproduction of published texts (or publicized works of art) by other authors without proper acknowledgement. According to the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» [5], an author is an individual who creates a work through their own creative activity. Thus, based on legislative definitions of plagiarism and authorship, violations occur when works or fragments created by an individual are used without attribution.

As for the legal nature of AI, despite numerous academic discussions, there is still no unified doctrinal position regarding the possibility or impossibility of recognizing AI as a legal subject. Consequently, if AI is not a legal entity and cannot be equated to an individual, the use of AI-generated texts without citation cannot, from a legal standpoint, be considered plagiarism. However, from a substantive standpoint, publishing an AI-generated text without indicating its source (in effect, appropriating an AI-produced text) bears all the hallmarks of plagiarism and constitutes a violation of academic integrity.

Given this, it becomes necessary to revise existing understandings of plagiarism and expand the category of objects whose use without appropriate attribution may be viewed as a breach of academic integrity. It is noteworthy that the draft Law of Ukraine "On Academic Integrity" for the first time at the national legislative level revises the traditional approach to the definition of plagiarism and explicitly includes considerations of AI use.

According to Article 24 of the draft Law of Ukraine "On Academic Integrity", academic plagiarism is also recognized as the publication of texts

and/or results generated by a computer program in an automatic mode as the results of their own academic activity, unless this fact is indicated in the academic work or accompanying materials to it [6].

This approach does not abolish the concept of authorship, since AI is not an individual, but rather expands the category of objects whose use without proper attribution qualifies as a violation.

Recognizing the appropriation of AI-generated content as plagiarism raises numerous issues regarding the establishment and verification of such facts. Unlike texts that have an objective form of expression (such as scholarly papers, articles, monographs, or online publications) and can serve as evidence of authorship, it is not always possible to access the AI system that generated a specific text. This creates the need for the development of effective software capable of detecting AI-generated textual fragments. Existing software can identify such fragments with varying degrees of probability. However, as with plagiarism-detection tools for textual similarity, these assessments leave a certain margin of uncertainty — either indicating possible AI use in an author-written text, or failing to exclude human modifications in an AI-generated one. This underlines the importance of expert evaluation of the results provided by technical verification tools.

The development and widespread use of AI in education and research necessitate a rethinking of traditional approaches to the interpretation and content of key categories within academic integrity, including plagiarism, one of its most frequent violations. AI transforms not only the processes of learning and research but also compels the formulation of new rules and approaches to the coexistence of human intellect and advanced technologies.

To maximize benefits and minimize risks for education and science, it is crucial to establish balanced regulation that combines support for innovation with adequate guarantees of quality, safety, adherence to ethical principles, and transparency of outcomes. The protection of academic integrity, respect for copyright, safeguarding of personal data, and the prevention of algorithmic bias are equally important.

References

1. On Education: Law of Ukraine of 5 September 2017 No. 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#Text.
2. Himendra B., Sachini P. Reassessing academic integrity in the age of AI: A systematic literature review on AI and academic Integrity. *Social Sciences & Humanities Open*. V. 11.2025. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590291125000269?via %3Dihub#bbib63
3. Njoku, M. E., Ogbaga, I., Sunday, C. T., & Olusola, J. Artificial intelligence (AI) and academic integrity challenges, solutions and best practices. *43rd Annual National Conference of the Philosophers of Education Association of Nigeria*. 2025, January. URL: https://www.researchgate.net/publication/387794380_

ARTIFICIAL_INTELLIGENCE_AI_AND_ACADEMIC_INTEGRITY_CHALLENGES_SOLUTIONS_AND_BEST_PRACTICES.
4. Shushanta Pudasaini, Luis Miralles-Pechuán, David Lillis, Marisa Llorens Salvador Survey on Plagiarism Detection in Large Language Models: The Impact of ChatGPT and Gemini on Academicy Integrity. arXiv:2407.13105v1 [cs.CY] 4 Jun 2024. URL: https://arxiv.org/pdf/2407.13105.
5. On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine of 1 December 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811–20#Text.
6. On Academic Integrity: Draft Law of Ukraine No. 10392 of 08.01.2024. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43481.

Yakovlev D. V.
Doctor of Political Sciences, Professor, Professor at the Department of Political Theories, National University "Odesa Law Academy"

Hranin D. V.
Attorney, Partner at Law Firm "Jurline," PhD student at the Department of Political Theories, National University "Odesa Law Academy"

INSTITUTIONALISATION OF POLITICAL SCIENCE IN UKRAINE: INTERNATIONALISATION AND INNOVATION

The process of institutionalisation of political science in Ukraine represents an essential component of the internationalisation of higher education. The collapse of the "Iron Curtain" after the dissolution of the USSR resulted in an "expansion" of democratic world theories into the Ukrainian political science domain and intensified cooperation with foreign colleagues, particularly through the participation of members of the Ukrainian Political Science Association in the World Congresses of the International Political Science Association.

Western and Northern Europe became not only the birthplace of political science but also one of its centres of development, alongside political science in the United States: "Political science, as we currently understand the label, was born in Western Europe, in the early Fifties. One may say that it was 'reborn'; but that would be inaccurate, for in the nineteenth century and until World War Two the label indicated a captive discipline largely dominated by juridical or historical approaches..." [1].

After the Second World War, political science emerged as a science of political institutions and political behaviour [2]. The founders of political science proceeded from the principle of rationality of individual and collective action, which, under the influence of psychology and cognitive economics, has found its expression in two theories: "procedural, bounded rationality from contemporary cognitive psychology, and global, substantive

rationality from economics." Meanwhile, scepticism towards the rationality principle has grown: "...the principle of rationality, unless accompanied by extensive empirical research to identify the correct auxiliary assumptions, has little power to make valid predictions about political phenomena" [3].

From time to time, political science undergoes a "reboot," and not only does the principle of rationality come under critique. Political scientists continue to identify and deconstruct new myths, such as: "...that it studies politics; that it is scientific; that one can study politics cut off from the other social sciences and history; that the state is neutral; and that the bulk of the work in the discipline furthers the cause of democracy. Within the discipline, three main approaches have been developed to criticise these myths: a moderate one, a radical one, and a Marxist one, the latter framing the entire system as "capitalism" and emphasising the role of the capitalist state in explaining both politics and political science" [4].

In the process of internationalisation, political science in Ukraine has been transforming under global trends, going through not only "reboots" but also "overloads." A recurring issue concerns international relations and public administration, whether they should be studied together or separately. Initially, the answer was "together," but over time, the divergence of political science, international relations, and public administration has become increasingly evident, as have the separate educational trajectories of students. Although the interconnection of democratic elections, efficient administration, and rational foreign policy has become axiomatic for Ukraine's political elite, the relationship between "politics" and "policy" has not yet become axiomatic for political science.

One of the key factors shaping the institutionalisation of political science in Ukraine was the discourse of "post-communism." In overcoming the authoritarian legacy of the USSR, political science defined its identity in contrast to "scientific communism" and "historical materialism."

Later, discussions on state-building, the search for a national idea, and disintegration from the post-Soviet space required both reinterpretation of political science theories and methods (quantitative and qualitative) and a return to the Ukrainian intellectual canon within a renewed political and academic context.

At the current stage of political science's development, establishing cooperation with state institutions is crucial. The "myth of state neutrality," mentioned earlier, applies not only to politics but also to political science. Without effective interaction with public authorities and government support, political science cannot become innovative or meet modern demands. The state must act as a driver of scientific development. As one of the coauthors previously noted: "...we currently have a hybrid system of interaction between the state and political science and education, resulting from an incomplete transition from a Soviet to a democratic political system. This

system increases social costs (not only financial), limits citizens' access to political knowledge, and raises the risks of returning to an authoritarian model. The main driver of this interaction should be the state, while civil society institutions and the academic community should act as facilitators of the development of political science and education in forming citizens' political competencies. The social need for this is clear, expressed in the high public interest in politics and the desire to live in a democratic society" [5].

The role of political science becomes decisive for civic democratic education in the context of a dual crisis: a political crisis and a crisis of political science itself. The first is defined by the growing threat of authoritarianism in the digital era; the second — by the search for an "optic" adequate to contemporary challenges. Modernity is characterised by the expansion of network communications that amplify propaganda effects through spin-doctoring and anonymous information sources ("sock puppets"). Political propaganda in social networks generates not only fake news and disinformation waves but also constructs a "post-truth" political time. As noted: "Social networks and new media have become instruments of propaganda. In the digital era, they constitute spaces of information wars, disinformation, and reality construction. In social networks, propagandists found an active audience that comments and shares information, an opportunity for anonymous reality construction through "sock puppets" (artificial accounts) and new propaganda agents — influencers. The future of propaganda in social networks is linked with artificial intelligence, which becomes the 'invisible hand' organising and implementing effective propaganda campaigns" [6].

One of the main tasks for the post-war stage of political science institutionalisation will undoubtedly be to define internationalisation as a priority. At the same time, it is necessary to strengthen institutional cooperation between the state, civil society, political science, and education in Ukraine. A broad field of professional communication and the modernisation of certain educational components alone cannot resolve the issue of interaction between political science and the state in forming a comprehensive political education system. This system should be based on the "lifelong learning" paradigm, aimed at improving citizens' political and legal competence and training high-quality specialists. Political education must become an integral part of both secondary and higher education (returning to curricula across all specialities) and civic education systems. Political science, as a source of knowledge, forms active and competent citizens: "Political knowledge is a central concept in the study of public opinion and political behaviour" [7], enabling them to rationally assess political events.

In the context of internationalisation, this implies that: "First, political science as a discipline has a mandate to help human beings govern themselves. Second, within this mandate we should be focusing, more than we do now, on creating legitimate coercion. In a world of increasing interdepen-

dence we now face an almost infinite number of collective action problems created when something we need or want involves a 'free-access good.' We need coercion to solve these collective action problems. The best coercion is normatively legitimate coercion. Democratic theory, however, has focused more on preventing tyranny than on how to legitimate coercion" [8].

The further development of political science requires an active role of the state, which must ensure the full reintegration of political education into university training programmes and the formation of a civic education system.

Thus, the institutionalisation of political science in Ukraine has passed through the stages of post-communism, reinterpretation of the classics of Ukrainian political thought, and the creative deconstruction of Western theories. At the present stage, there is a need to rethink the role of political science in its interaction with theories of public administration and international relations. The state should become the main driver of institutionalisation, fostering political education in schools, universities, and as a component of civic education.

References

1. Sartori, G. (2004). Where is political science going? *PS: Political Science & Politics, 37*(4), 785–787. https://doi.org/10.1017/S1049096504045147
2. Weisberg, H. F. (Ed.). (1986). *Political science: The science of politics*. New York, NY: Agathon Press. http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/22936/1/12.PAULA %20M. %20KREBS %5BHerbert_F. _Weisberg %5D_Political_Science_The_Scien %28BookFi %29 %281 %29.pdf
3. Simon, H. A. (1985). Human nature in politics: The dialogue of psychology with political science. *American Political Science Review, 79*(2), 293–304. https://doi.org/10.2307/1956650
4. Ollman, B. (2015). What is political science? What should it be? *International Critical Thought, 5*(3), 362–370. https://doi.org/10.1080/21598282.2015.1065379
5. Yakovlev, D. (2021). State that promotes the development of political education: Authoritarianism rudiment or democracy requirement. *Politology Bulletin, 87*, 114–126. https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/121/106
6. Yakovlev, D. V. (2025). Digital disinformation: Technologies of propaganda in social networks. In *Transformation of Ukrainian society in the digital era: Proceedings of the 4th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (Odesa, March 21, 2025) (pp. 36–40). Odesa. https://hdl.handle.net/11300/29705
7. Barabas, J., Jerit, J., Pollock, W., & Rainey, C. (2014). The question(s) of political knowledge. *American Political Science Review, 108*(4), 840–855. https://doi.org/10.1017/S0003055414000392
8. Mansbridge, J. (2014). What is political science for? *Perspectives on Politics, 12*(1), 8–17. https://doi.org/10.1017/S153759271300368X

Yarova L. V.
Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Sociology
National University "Odesa Law Academy", Odesa, Ukraine

INNOVATIONS IN SOCIAL INTERACTION IN THE DIGITAL AGE: ONLINE LOBBYING

The era of digitalization is characterized by innovation in education and science, politics and economics, public administration and political representation. Under the influence of digitalization of social relations, lobbying activity is also undergoing transformations.

In the context of digitalization, the format of social interaction is determined by the development of social networks and technologies of the "digital society". In the process of transition from traditional mass media, such as television, radio, press (printed media) to the creation of narratives in social networks, the social structure of society is transformed. Interaction between groups of interests in social networks comes to the fore.

Certain steps have been taken in Ukraine to regulate lobbying activities. Since September 1, 2015, the Law of Ukraine "On Lobbying" [2] has been put into effect.

In accordance with the requirements of this Law, the "Transparency Register" [4] has been established. 88 lobbying entities have already been registered in it. It is necessary to definitely agree with the fact that "The beginning of the functioning of the Register means that persons who lobby — influence or attempt to influence, in particular, state authorities, regarding the adoption of regulatory legal acts in the own or commercial interests of the beneficiaries, are obliged to obtain the status of a lobbying subject. This can be done (in the absence of restrictions provided for in Part 4 of Article 10 of the Law): — an individual who has full civil capacity; — a legal entity registered under the legislation of Ukraine; — a foreign legal entity that has its representative office in Ukraine in accordance with the Law of Ukraine "On Foreign Economic Activity"... The Register became the first information and communication system that, with the assistance of the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine, passed security authorization according to the new standards established by the legislation of Ukraine" [3].

The digitalization of the activities of lobby groups, their activity in ensuring political representation and influencing decisions of public authorities has several dimensions. In particular, it is about "information wars", the use of blogging and spin-doctoring, technologies for influencing the agenda of societies and authorities.

The institutionalization of lobbying in a digital society is characterized by the following: 1) under the influence of digitalization, the social structure of society is changing and, accordingly, new groups and classes appear that

require representation in public policy. First of all, it is about the fact that in the wake of digitalization, the social weight of representatives of the creative industry is being increased and discussions about the "new middle class" — the creative class are being intensified. It should be noted that the emergence of the creative class currently raises more questions than answers: "... the creative class has become the new middle class in the information society.. If we remove the mask from the modern representative of the IT industry, will we see the familiar hero of the modernization era — a bourgeois, a democrat and a parliamentarian ("liberal" or "conservative")?... Working conditions and the cultural environment, technology and economy have changed, and the mission of modernizing the political system, which was carried out by the middle class in the industrial era, must be continued by the creative class in the information age" [5]; 2) creation of their own websites, pages on social networks, messengers, etc. by groups of interests. They can be either directly related to groups of interests (official pages, the ability to determine the source of information on social networks), or be anonymous. In the latter case, anonymous pages are created to manipulate information, carry out information sabotage and attacks on opponents; 3) the formation of associations of groups of interests and lobbying structures, which also actively operate and interact in cyberspace. Lobbying organizations use information influence technologies to promote their own agenda.

Among the sites that characterize the activity of lobbyists in the digital space, it is worth noting the site "LOBBY CLUB" [6], which "... founded on the example of leading clubs in the USA and the UK, is a unique place for meetings of influential people, providing access to lobbying solutions and legal support to leaders of opinion, business and politics. With offices in Washington and Kyiv, the Club is actively operating in the international arena, interacting with senior officials and forming global strategies" [6] and the site of the National Association of Lobbyists of Ukraine [1].

The site states: "Our goal is to form a civilized culture of lobbying in Ukraine, based on the principles of transparency, accountability and responsibility. We strive to make lobbying be understandable to society, to bring it out of the shadows and to show it as a normal democratic practice that contributes to the adoption of quality decisions" [1].

It should be noted that the crisis of democratic political representation, which is a feature of the modern world, is one of the factors activating groups of interests and lobbying structures.

One of the main problems in the process of using lobbying technologies in a digital society is the legal regulation of cyberspace. This is a challenge to the global world order, and not only to national governments. Regulation of cyberspace requires coordination of actions of national governments based on international and information low. The problem of lobbying using the latest technologies in cyberspace has gone beyond the borders of individual states.

References

1. National Association of Lobbyists of Ukraine. (n.d.). *Official website*. Retrieved November 13, 2025, from https://unla.org.ua/
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024, February 23). *On lobbying: Law of Ukraine No. 3606-IX*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606–20#n122
3. National Agency on Corruption Prevention. (2025, September 1). *Transparency Register has been launched: Opportunities, functions, registration conditions*. Retrieved from https://nazk.gov.ua/uk/reestr-prozorosti-rozpochav-robotu-mozhlyvosti-funktsii-umovy-reestratsii/
4. National Agency on Corruption Prevention. (n.d.). *Transparency Register*. Retrieved November 13, 2025, from https://transparency.nazk.gov.ua/home
5. Yakovlev, D. V. (2024). Creative class as a phenomenon of the information society. In *Transformation of Ukrainian society in the digital era: Proceedings of the 3rd All-Ukrainian scientific and practical conference* (pp. 100–104). Lviv — Toruń: Liha-Pres. Retrieved from https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5abd5fdc-4dfc-484a-a62a-b8792fd39957/content
6. Lobby Club. (n.d.). *Official website*. Retrieved November 13, 2025, from https://lobbyclub.org/

Baadji N. P.
Phd in Law, Associate Professor, Associate Professor, Department of Intellectual Property Law and Patent Justice, National University "Odesa Law Academy"

Kyryliuk A. V.
Phd in Law, Associate Professor, Associate Professor, Department of Intellectual Property Law and Patent Justice, National University "Odesa Law Academy"

ACADEMIC INTEGRITY IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

At the current stage of human development, the institution of artificial intelligence, namely the so-called "smart machines," is being actively introduced and developed. Today, we cannot imagine society without machines, robotics, and other developments in this field. The beginning of the active development and implementation of high technologies in everyday human life dates back to the 21st century. In this regard, this era is called the "Age of Informatization." For example, AI services expand opportunities for generating new ideas, promoting personalized learning, receiving instant feedback, and improving the educational outcomes of learners.

On the other hand, the widespread use of AI is causing concern among experts and practitioners due to its negative impact on academic integrity and the social and learning environment. In education, AI is most often

discussed in the context of academic integrity, as educators express concerns about cheating and plagiarism.

The introduction of AI into the educational process poses the following challenges related to academic integrity:

– Plagiarism: According to Turnitin, a plagiarism detection service, in 2023, out of 200 million student papers, 22 million (11 %) contained at least 20 % AI-generated content, while about 6 million (3 %) were almost entirely created by neural networks. Research shows that plagiarism, including AI-assisted plagiarism, is widespread in academia, and many students perceive it as normal. It has also been found that AI causes educators to distrust work, which undermines trust within the educational community.

– Cheating: Students can use AI to complete independent assignments, write essays, and conduct research and project work, which can call into question the authenticity of their work. In addition, the use of AI in final assessments gives students an unfair advantage by allowing them to obtain ready-made answers in real time, thereby undermining the objectivity of assessment procedures. At the same time, students may intentionally or unintentionally submit work created by AI without citing the source. Some students are unaware of the ethical implications of using AI, which can lead to the inclusion of fragments of generated content in their work without proper citation. The use of AI-generated content in academic work is often considered "misattributed co-authorship," which makes it difficult to detect.

– Weakening of higher-order thinking skills: Over-reliance on AI may hinder the development of critical thinking and higher-order thinking skills–analysis, synthesis, and evaluation–in learners. Easy access to answers may hinder the development of analytical, creative, and independent thinking. This is particularly relevant given the significant success of AI in tests designed to assess critical thinking and reasoning.

– Superficial learning: Accepting AI-generated answers without critical reflection among learners can lead to a superficial understanding of the learning material rather than deep learning.

Given the above-mentioned opportunities and challenges of applying AI in the educational process, one of the current areas of regulatory focus in the higher education system has been the application of AI in the learning process. According to UNESCO recommendations, specific national policies and institutional strategies are needed for the responsible and creative use of AI in education. In particular, the need to train scientific and pedagogical staff to ensure the effective implementation of these technologies in the educational process is emphasized.

According to the OECD, only a few countries are currently prepared to understand or guide the use of AI in education. In particular, none of the 18 countries analyzed by OECD experts has issued regulations on the use

of AI in education, and only nine countries have published non-binding provisions.

Therefore, the importance of conducting collaborative research on the use of AI in teaching and learning, monitoring the impact of AI on the learning process, and exchanging best practices between researchers, developers, and stakeholders in the field of education is emphasized.

In many countries, the initial response to the widespread use of services such as ChatGPT in educational institutions was to introduce an official ban on the use of the service due to security threats, academic integrity concerns, and algorithmic bias. However, the ban was later lifted after an official policy on its use was established.

Currently, AI policy in many OECD countries allows the use of AI services to assist in learning and developing digital literacy, while prohibiting the submission of AI-generated work as one's own and the use of AI to violate academic integrity. Overall, countries are focusing on moving from restrictions to adapting education to make AI a tool for developing skills, critical thinking, and responsible use of technology.

For example, in Australia in 2022, almost all states imposed a temporary ban on the use of ChatGPT in educational institutions. However, in 2023, the ban was lifted after the adoption of the national strategic document "Australian Framework for Generative AI in Educational Institutions." The document aims to support educational institutions in the responsible and ethical use of AI tools in a way that benefits students, educational institutions, and society.

The framework includes six comprehensive principles for the use of generative AI in educational institutions (teaching and learning, human and social well-being, transparency, fairness, accountability, privacy, security, and safety) and envisaged the introduction of ChatGPT in all Australian educational institutions from 2024. The document places particular emphasis on adapting assessment to take into account the development of AI, incorporating AI into the curriculum, developing a culture of academic integrity, and improving the digital literacy of academic staff and students.

A similar temporary ban on the use of ChatGPT in educational institutions was introduced in 2023 in a number of US cities (New York, Seattle, Los Angeles, etc.). The ban was introduced due to concerns about the "negative impact on student learning" and the "safety and accuracy" of the content created by ChatGPT. During the year, these bans were lifted or softened. At the same time, in 2024, restrictions were introduced on the use of mobile phones and gadgets within educational institutions. Thus, at least 19 states in the country have laws or regulations that prohibit or restrict the use of mobile phones by students in educational institutions.

Various pilot programs are being conducted in Japan to test the capabilities of AI. For example, in 2023, the country's Ministry of Education

published guidelines allowing limited use of AI, such as ChatGPT. The document calls for particular caution regarding its use by students and states that submitting work created with the help of AI as one's own will be considered cheating. Concerns that AI technologies could negatively affect critical thinking and other skills of students were also taken into account.

Several educational institutions have been selected to test the guidelines, and targeted support and training for scientific and pedagogical staff in the use of AI is planned. The document will subsequently be revised based on the results of the pilot project.

Singapore has developed a national online platform for teaching AI skills, which offers a variety of courses.

It should be noted that students in the country are allowed to use content created by ChatGPT in their work. However, it is specified that any content created by ChatGPT that students use in their essays must be properly cited.

The country pays particular attention to the professional development of scientific and pedagogical workers in the field of AI. Thus, as part of a national initiative to develop AI literacy among students and scientific and pedagogical workers, it is planned to train all current and future teachers.

In New Zealand, the policy is aimed at shifting the focus from combating plagiarism through detectors to reforming assessment practices. In particular, schools in the country are allowed to use AI for teaching, but its use during exams and tests is restricted. For example, from 2025, written reports will be abolished as a form of external assessment within the National Certificate of Educational Achievement. Instead, assessment will be conducted through supervised exams or oral assignments to prevent unauthorized use of AI. At the same time, both New Zealand and Australia have recognized the importance of having clear procedures for detecting and investigating cases of unauthorized use of AI at the national level.

References

1. The Shortcomings of Generative AI Detection: How Schools Should Approach Declining Teacher Trust In Studentshrome-extension URL:https://cdt.org/wp-content/uploads/2023/12/2023–12–15-Civic-Tech-Declining-Teacher-Trust-In-Students-issue-brief-final.pdf
2. Turnitin. Turnitin celebrates one year for AI writing detection. 2024. URL:https://www.turnitin.com/blog/turnitin-celcbrates-one-ycar-for-ai-vvriting- dctectiocL
3. Artificial intelligence such as ChatGPT to be allowed in Australian schools from 2024 URL: https://www.education.gov.ua/schooling/ resources/australian-framework
4. The New York Times. Despite Cheating Fears, Schools Repeal ChatGPT Bans. 2023 URL:. https://www.nytimes.com/2023/08/24/business/schools- chatgpt-chatbot-bans.html

5. Education Week. Which States Ban or Restrict Cellphones in Schools? 2024. URL:https://www.edweek.org/teehnology/which-states-ban-or-restrict- cellphones-in-schools/2024/06
6. https://english.kyodonews.net/news/2023/07/aclce46ce503-japan-publishes-guidelincs-allowing-limited-use-of-ai-in-schools.html
7. The Straits Times. No ban on students using AI tool ChatGPT for schoolwork, but ethical use will be taught: IB. URL:https://www.straitstimes.com/singapore/no-ban-on-students-using-ai-tool-chatgpt-for-schoolwork-but-ethical-use-will-bc-taught-ib
8. The Straits Times. NIE to train teachers in using AI in classroom, invest in research. 2022. URL: https://www.straitstimes.com/ singaporc/parenting- education/nie-to-train-tcachers-in-using-ai-in-classroom-invest-in-research
9. Otago Daily Times. Schools abandon some homework alter rise in AI cheating. 2024. URL:https://www.odt.co.nz/ncws/national/ schools-abandon- some-homework-after-rise-ai-cheating

Bielohubova O. O.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International and European Law, National University "Odesa Law Academy"

INTERNATIONAL STUDENT MOBILITY AS A STRATEGY OF INTERNATIONALISATION AND A CHALLENGE FOR THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE

In the 21st century, international student mobility has become a key element in the global transformation of higher education systems. It not only ensures academic and cultural exchange but also serves as a strategic tool for economic development, human capital formation, and increasing the competitiveness of countries in the global knowledge economy. The internationalisation of higher education is understood as the integration of international, intercultural, or global dimensions into all university functions, from educational programmes to scientific research and institutional governance.

Student mobility is one of the most widespread and influential forms of internationalisation. It has evolved into an academic, political, economic, and social instrument. Contemporary practice distinguishes four strategic approaches: the mutual understanding approach aimed at developing cultural and academic exchange; the skilled migration approach focused on attracting talented students to the labour markets of host countries; the revenue-generating approach, which views international students as a source of financial income; and the capacity-building approach used by developing countries to modernise their higher education systems through international cooperation. Together, these approaches shape a complex

global educational landscape where economic and humanitarian interests intertwine.

Regional models of mobility vary significantly. Europe demonstrates politically coordinated mobility grounded in the principles of the Bologna Process, such as the adoption of a two-cycle degree structure, ECTS, and mutual recognition of qualifications. The Asia-Pacific region shows growth in commercially oriented mobility through fee-paying programmes and franchising arrangements. North America remains the primary destination for international students, driven by economic and demographic factors. At the same time, global inequality in participation remains evident: most internationally mobile students originate from Asian countries, while the main host states continue to be the United States, the United Kingdom, France, Germany, Australia, and Japan.

Despite its benefits, international mobility also presents significant challenges. Access and equity remain critical issues, as participation often depends on the socio-economic status of students, and high tuition fees or insufficient scholarships limit opportunities for many. Quality assurance and the proliferation of unaccredited programmes or "degree mills" undermine trust in international education. The absence of harmonised mechanisms for qualification recognition restricts graduate mobility and reduces the effectiveness of educational exchange. One of the most acute problems is the "brain drain", when graduates from developing countries remain abroad, weakening their home countries' educational and economic systems. Financial considerations also play a role: while some countries subsidise the education of international students, others rely fully on tuition fees, creating diverse models of financial equity. Effective policymaking requires coordination between education, migration, and trade policies to balance economic benefits with social responsibility.

New trends are emerging, including the growing importance of "internationalisation at home" through distance learning, MOOCs, dual-degree programmes, and international branch campuses. These models lower financial and geographical barriers and broaden opportunities for students worldwide.

For Ukraine, international student mobility is both a strategic opportunity and a challenge. The country has significant potential given its scientific traditions, geographic position, and the global demand for European-quality education. However, existing problems — martial law, youth migration, limited funding, and difficulties in international recognition of Ukrainian degrees — highlight the need for a new, systemic strategy of internationalisation.

To strengthen Ukraine's higher education system, several policy directions are proposed: to develop a national strategy for internationalisation that aligns educational, migration, economic, and diplomatic policies; to

expand state support for academic mobility through more scholarships, exchange programmes, and bilateral agreements; to promote the return of Ukrainian students after studying abroad by creating economic and career incentives; to enhance the international attractiveness of Ukrainian universities by expanding English-language programmes, dual degrees, and international accreditation; to streamline recognition procedures for foreign qualifications; to improve support and protection mechanisms for international students in Ukraine; to invest in "internationalisation without mobility" through online programmes and virtual exchanges; and to establish a unified national system for monitoring student mobility.

In conclusion, international student mobility is not only a form of academic exchange but also a strategic resource for the development of higher education and the knowledge economy. While it contributes to the modernisation of educational programmes, the improvement of teaching quality, and the expansion of intercultural competencies, its effective implementation requires balancing openness with the protection of national interests. Excessive reliance on the export of talent without conditions for their return may lead to the loss of intellectual capital, a risk already observed in many Eastern European countries, including Ukraine. With appropriate policies and strong institutional partnerships, Ukraine can transform international mobility from an occasional phenomenon into a sustainable strategy that strengthens the intellectual potential of its youth and supports post-war reconstruction.

References

1. Knight J. Internationalisation: Concepts, Complexities and Challenges. In: *International Handbook of Higher Education*. / Forest, James F. F. and Altbach, Philp G. (eds.). Dordrecht: Springer, 2006. P. 207–227.
2. Norris E. M., Gillepsie J. How study abroad shapes global careers: Evidence from the United States. *Journal of Studies in International Education*. 2009. Vol. 1(3) P. 382–397.
3. Teichler U. Student mobility: the informational value of official statistics and graduate surveys. In: *European Higher Education at the Crossroads: Between the Bologna Process and National Reforms*. / Curaj, A., Scott, P., Vlasceanu, L. and Wilson, L. (eds.). Dordrecht: Springer, 2012. P. 485–509.

Bakutin A. O.
PhD Candidate, 3rd year, Department of Intellectual Property Law and Patent Justice,
National University "Odesa Law Academy"

THE INTERNATIONAL APPROACH TO COPYRIGHT IN CHOREOGRAPHIC WORKS AND ITS INTEGRATION INTO THE EDUCATIONAL PROGRAMS OF UKRAINIAN LAW UNIVERSITIES

The relevance of the topic is determined by the need to harmonize Ukrainian legislation and educational standards in the field of copyright with European practice, particularly in the context of the growing importance of choreographic works within the cultural and creative industries. Choreographic works represent a unique form of creativity that integrates movement, music, and stage composition, situated at the intersection of art and law. The result of choreographic activity serves both as an expression of the author's individual creativity and as a potential object of legal protection. In the context of Ukraine's integration into the European educational space, ensuring the alignment of national educational programs with international standards — particularly through systematic teaching of copyright law as it applies to choreographic works — becomes critically important.

In Ukraine and many other jurisdictions, there is no clear legal definition of a "choreographic work" as a specific object of copyright protection, which complicates the protection of creators' rights and limits international cooperation.

The **aim** of the research is to identify international approaches to the legal protection of choreographic works, analyze their consolidation within the legal systems of the United States, the European Union, and the United Kingdom, and outline ways of integrating these standards into the curricula of Ukrainian legal higher education institutions.

In international copyright law, a choreographic work is considered an independent object of protection if it demonstrates originality and is expressed in a tangible form. According to Article 2 of the *Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works* (1886) [2], protection is granted to "choreographic works and pantomimes, the stage directions of which are fixed in writing or otherwise." This formulation leaves significant room for interpretation, particularly regarding the means of "fixation" of a dance.

In Ukraine, there is no legislative definition of a choreographic work as a separate category of copyright. The main regulatory act, the *Law of Ukraine on Copyright and Related Rights*, protects "literary, artistic, musical, dramatic, audiovisual, and other works," [8] which implicitly include choreographic works but do not distinguish them explicitly. In practice, choreographic works are interpreted as compositions that combine movement,

music, and stage design; however, their protection often requires proof of originality and fixation in a material form (e.g., video recording, dance notation, or performance script).

In the United States, choreographic works are explicitly defined under Section 102 of the *Copyright Act* (1976) [3]. Protection applies to original choreographic compositions that can be documented (e.g., video, notation). A notable case is *Horgan v. Macmillan, Inc.* (1986) [7], where the court recognized choreography as an original work protected by copyright. However, U. S. law also stipulates that "individual dance steps or movements, in isolation, are not protected by copyright." [4]

In the European Union, the legal status of choreographic works is governed by EU directives and national laws, though the approach remains fragmented [5]. As in international law, a choreographic work may qualify for protection if it meets the criteria of originality, creativity, and fixation (or a form enabling reproduction). In Germany, the law allows protection even without formal physical fixation [14], meaning a work can be protected without written notation; however, courts often reject simple movement sequences as insufficiently original [15]. Similarly, in France, *Code de la propriété intellectuelle* recognizes choreography as an *"œuvre de l'esprit"* (work of the mind) but emphasizes the requirement of a "personal imprint of the author," [10] noting that while fixation is not mandatory, it significantly strengthens legal protection.

The United Kingdom recognizes choreography as a *"dramatic work"*, protected if it is fixed in material form [12; 16]. In *Norowzian v. Arks Ltd (No. 2)*, the court affirmed that a dramatic work may include choreography as a "work of action" capable of performance before an audience, provided it is original and recorded in a tangible form [11].

Ukraine currently lacks a standardized national system of choreographic notation, complicating proof of authorship and international recognition. Commentaries on the *Law of Ukraine on Copyright and Related Rights* [8] also do not contain an explicit interpretation of choreographic works, confirming a doctrinal gap in national jurisprudence. Authors often rely on video recordings, movement scores, or written scripts to prove authorship, but the absence of formalized rules creates legal uncertainty.

In the United States and the United Kingdom, the *Labanotation* [6; 9] and *Benesh Movement Notation* [1; 13] systems are widely used to document choreographic works, though not legally mandatory. Courts recognize any reliable method of fixation — including these systems — as sufficient for copyright protection under the category of "dramatic works." Within the EU, fixation is desirable but not always mandatory; the decisive factor remains originality and creative character.

The comparison of these approaches suggests that introducing standardized notation systems such as *Labanotation* into Ukrainian legal and arts

education could significantly enhance the effectiveness of copyright protection for choreographic works, promote international collaboration, and ensure alignment with contemporary practices in the United Kingdom, the EU, and the United States.

The Ukrainian system of protecting choreographic works is less formalized than international practice, where fixation and originality assessment are strictly regulated. The absence of clear national rules hinders international recognition and limits student and author participation in global academic and cultural projects. This highlights the urgent need for standardized fixation guidelines and corresponding educational modules.

Given Ukraine's commitment to harmonizing its legislation and education with the European Union, it is essential to address the specific legal nature of choreographic works as a distinct form of intellectual creation. In the UK and most EU countries (notably France and Germany), choreographic works are classified as "dramatic" or "artistic works," thus eligible for copyright protection when fixed. To build a proper understanding of this category and its application, it is advisable to introduce a specialized course — *"European Copyright Law"* — within Ukrainian legal and arts programs, including comparative analysis of the protection of choreographic works.

Such a course could include: (a) a comparative analysis of national systems in the EU, the US, and the UK, including fixation and protection practices for choreographic works; (b) practical case studies demonstrating the application of copyright law to choreography; (c) a comparison of notation systems, including digital methods (video, motion capture, blockchain registration); (d) interdisciplinary components combining law, art, and research; (e) international mobility and partnership programs with EU and UK universities (double degrees, joint projects, etc.).

Implementing a course titled *"European Copyright and Choreography"* would provide students with a systematic understanding of originality criteria, methods of choreographic fixation, and copyright enforcement in the US, EU, and UK. This would enhance the international recognition of Ukrainian works, academic mobility, and interdisciplinary cooperation between law, art, and technology.

The expected outcome includes improved competence among students and educators in cultural rights protection, the development of interdisciplinary education, and the alignment of Ukrainian programs with international standards. Moreover, such integration would strengthen Ukraine's participation in the European educational and cultural space, fostering international collaboration and global recognition of Ukrainian choreographic works.

The lack of adaptation of Ukrainian educational programs to international standards for protecting choreographic works creates several legal,

academic, and cultural challenges. Without standardized fixation and notation systems, choreographic works remain in a zone of legal uncertainty, complicating interdisciplinary research within the creative economy. The absence of systematic instruction in European and U. S. copyright practices — including modules on choreography — limits opportunities for academic cooperation, double degrees, and joint research.

Thus, integrating European standards of copyright protection for choreographic works into Ukrainian legal and arts education is not merely an academic necessity but a vital step toward the development of national culture and the creative economy.

References

1. Benesh, R., & Benesh, J. (1969). *An Introduction to Benesh Movement Notation*. London.
2. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. (1886). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text
3. Copyright Act of the United States (Title 17, §102). (1976). *Legal Information Institute (Cornell Law School)*. Retrieved from https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/102
4. Copyright Office. (2017). *Copyright Registration of Choreography and Pantomime*. Circular 52. Retrieved from https://copyright.gov/circs/circ52.pdf
5. Directive on the Protection of Choreographic Works in the European Union. (n.d.). Retrieved from https://www.copyright.eu/docs/protection-of-choreography
6. Hutchinson, A. (1977). *Labanotation: The System of Analyzing and Recording Movement*. New York.
7. *Horgan v. Macmillan, Inc.*, 621 F. Supp. 1169 (S. D. N. Y. 1985). Retrieved from https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/621/1169
8. Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" (Закон України «Про авторське право і суміжні права»). (2023). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811–20#Text
9. Labanotation. (n.d.). In *Encyclopaedia Britannica*. Retrieved from https://www.britannica.com/art/labanotation
10. *Le Ballet Impérial*. (n.d.). *Protection d'une œuvre chorégraphique*. Retrieved from https://leballetimperial.fr/protection-doeuvre-choregraphique
11. *Norowzian v Arks Ltd (No 2)*. (1999). *UK Court of Appeal*. Retrieved from https://www.oxbridgenotes.co.uk/law_cases/norowzian-v-arks-ltd-no-2
12. *Performance Art and the Law*. (n.d.). *Artquest*. Retrieved from https://artquest.org.uk/artlaw-article/performance-art-and-the-law-2
13. Royal Academy of Dance. (n.d.). *Benesh International*. Retrieved from https://www.royalacademyofdance.org/study-dance/benesh-international
14. Tanzfonds. (n.d.). *The Value of Dance: Notes on Copyright*. Retrieved from https://tanzfonds.de/en/magazin/the-value-of-dance-notes-on-copyright
15. The Copyrightability of Yoga Poses, Dance Moves and Exercise Routines. (2017). *Mondaq Germany*. Retrieved from https://www.mondaq.com/germany/

copyright/573864/the-copyrightability-of-yoga-poses-dance-moves-and-exercise-routines
16. UK Copyright Act (1911). *Part III.* Retrieved from https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1–2/46/part/III/enacted

Boiko V. D.
PhD in Technical Sciences, Associate Professor of the Cybersecurity Department,
National University "Odesa Law Academy"

ESTABLISHING A CYBER RANGE ON INDEPENDENT VIRTUALIZATION SYSTEMS

Modern cyber threats concern not individual computers, but entire infrastructures, consisting of web servers, databases, and critical network services (DNS, DHCP, etc.). Training specialists in the field of cybersecurity in this case inevitably relies on the need to gain practical experience working with such complex systems, which, in turn, requires either such systems or their models [1]. Ensuring cybersecurity specialists are trained with complex infrastructure modeling tools is absolutely essential for the transition from theory to practice. Powerful virtualized resources (server hardware or workstations) allow students to configure, administer, test for vulnerabilities, and defend these complex multi-layered systems that they will encounter in practice [2]. Finally, servers are indispensable for digital forensics and big data analysis. Analyzing gigabyte-sized disk images, memory dumps, and network traffic requires significant computational power and processing speed, which only servers or powerful workstations can provide. Furthermore, servers are used as central Security Information and Event Management (SIEM) systems, where students learn to aggregate, correlate, and analyze millions of logs from the entire simulated network, a key skill for a cybersecurity specialist.

Most modern universities indeed do not utilize the full potential of their systems, and there are several key reasons for this that often impede optimization and innovation in the educational process. The two main ones are the lack of modern capacity and Vendor Lock-in [3]. Many universities have physically old or morally obsolete equipment. Servers, if they exist at all, may lack sufficient RAM, modern SSD drives, or GPU accelerators. This makes it impossible to deploy resource-intensive projects, such as large virtualization clusters for practical training, or to create cloud environments for research. Also, many universities have historically invested in large, expensive commercial solutions from a single vendor (e.g., VMware, Oracle, or certain ERP/LMS systems). These systems often enforce the use of their

tools and licenses, which hinders the free deployment of alternative, more flexible open-source solutions. In addition, since the university infrastructure critically depends on a single vendor's software or platform (e.g., for virtualization or data management), the vendor gains a monopoly power. The company can unilaterally revise license terms or significantly increase the price for updates and technical support. The vendor may start selling features that were previously included as separate add-ons. The company can change its technical policy, mandating an obligatory hardware upgrade or a transition to a new, more expensive cloud service. If the company owner changes (e.g., it is acquired by a competitor), the new owner may decide to discontinue support for the old product to force customers to switch to a new line. In the event of bankruptcy or closure of the company, the university loses not only technical support but also access to the source code (if not stipulated), which makes further maintenance, bug fixing, and self-development of the system impossible.

Thus, the modeling platform must be economical and free from licensing restrictions so that the university can freely deploy the infrastructure of educational laboratories. Furthermore, it must provide high performance and virtual machine density, effectively utilizing existing equipment, even if it is not the newest. The presence of built-in high availability and clustering features is also extremely important, guaranteeing the continuity of the educational process and allowing the modeling of fault-tolerant business systems.

One solution is the creation of a Cyber Range (CR), for which the CyberRangeCZ Platform, a fork (branch) of KYPO CRP, is used, among others. It is also an open platform that actively develops its architecture and functionality based on containerization and IaC. However, easily accessible, ready-to-deploy open CRs are rare.

An alternative to full-fledged Cyber Ranges is the use of cloud environments for acquiring practical skills, specifically platforms that offer ready-made "machines" and tasks for practicing ethical hacking and cyber defense skills, such as Hack The Box (HTB) and TryHackMe (THM). In addition, specialized tools may be applied, such as CALDERA (MITRE) [4], [5], which is a platform for automating cyberattacks and defense, allowing for the creation of realistic exercises in one's own isolated testing environments.

The optimal solution is to choose an open-source KVM-based virtualization system, such as Proxmox Virtual Environment [6]. This solution completely eliminates the problem of Vendor Lock-in, offering powerful clustering and live migration tools without additional costs. The use of KVM ensures near-native performance, maximizing resource utilization efficiency [7]. An additional advantage is the ability to support containerization (LXC) for rapid deployment of network services, as well as the

PCI Passthrough function, which allows direct access to GPUs and NVMe drives to be allocated to VMs for accelerating digital forensics and big data analysis tasks.

For a long time, LXD (Linux Container Daemon) from Canonical/Ubuntu was considered the optimal and de facto standard for Linux-based LXC container management systems. Thanks to its REST API, ease of use, and deep integration with the Ubuntu ecosystem, LXD was well-suited for developers and system administrators seeking to create, clone, and migrate full virtual operating systems with minimal overhead. Its functionality allowed for managing networks, storage, and virtual operating system images. However, the situation changed dramatically after Ubuntu (Canonical) decided to close down further development and independent support for the LXD project, effectively integrating its functionality into its own proprietary cloud platform. This decision led to the creation of an open-source community fork (branch), which was named Incus [8]. Incus development is actively supported by the community and is a direct successor to the ideas and code of LXD. It retains all the functionality of its predecessor, guarantees compatibility, and offers an open, independent, and actively developed platform. Thus, Incus is currently the most optimal choice for those looking for a powerful and reliable solution for managing system containers.

Incus is the technological successor to LXD, inheriting all its functionality (including container and virtual machine management) but offering important advantages. Firstly, Incus uses standard installation methods (traditional packages instead of Snap), which simplifies its integration into any distribution. Secondly, it demonstrates a faster pace of development, regularly adding new features, such as native support for OCI images (Docker containers). Thirdly, Incus solves the command confusion problem: the client utility is now called incus instead of the deprecated LXC. Due to this, Incus is currently the optimal, open, and actively supported solution for system-level containerization management.

References

1. *Shin Y., Kwon H., Jeong J., Shin D.* A Study on Designing Cyber Training and Cyber Range to Effectively Respond to Cyber Threats // Electronics. 2024. Vol. 13. C. 1–20.
2. *Katsantonis M. N., Manikas A., Mavridis I., Gritzalis D.* Cyber range design framework for cyber security education and training // International Journal of Information Security. Springer Science; Business Media LLC, 2023. Vol. 22, no. 4. C. 1005–1027. URL: http://dx.doi.org/10.1007/s10207–023–00680–4.
3. *Opara-Martins J., Sahandi R., Tian F.* Critical analysis of vendor lock-in and its impact on cloud computing migration: a business perspective // Journal of Cloud Computing. Springer Science; Business Media LLC, 2016. Vol. 5, no. 1. C. 1–18. URL: http://dx.doi.org/10.1186/s13677–016–0054-z.

4. MITRE ATT&CK Framework. — Web Page, 2024. — URL: https://attack.mitre.org/.
5. CALDERA Project Page (MITRE). — Web Page, 2024. — URL: https://caldera.mitre.org/.
6. Proxmox Virtual Environment Documentation. — Official Documentation, 2024. — URL: https://www.proxmox.com/en/downloads/proxmox-virtual-environment/documentation.
7. Linux KVM (Kernel-based Virtual Machine) Project Official Documentation/Overview. — Official Documentation, 2024. — URL: https://www.linux-kvm.org/.
8. The Incus Project Official Website/Documentation. — Official Website/Documentation, 2024. — URL: https://linuxcontainers.org/incus/docs/main/.

Buhaiets A. S.
Assistant of the Department of International and European Law,
National University «Odesa Law Academy»

UKRAINIAN-BRITISH PARTNERSHIP IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION QUALITY

Over the past three decades, higher education in the United Kingdom has demonstrated a stable model of systematic quality assurance that combines state regulation, independent external evaluation, and internal university mechanisms. This model, developed in response to mass access to higher education and global competition, can serve as a benchmark for Ukraine, which faces the challenges of post-war reconstruction, internationalisation and modernisation of governance. The paper analyzes the evolution of the British higher education quality assurance system, key institutions, tools, and practices, as well as the possibilities for their adaptation through Ukrainian-British partnerships, particularly in the areas of academic mobility, joint programs, and the transfer of quality assessment technologies.

Historically, the British higher education quality assurance system was formed in the 1990s against the backdrop of expanding access to universities and increasing institutional autonomy. In 1992, the binary system that separated universities and polytechnics was abolished, and a single higher education field was created. These processes led to the emergence of new mechanisms for ensuring standards. In 1997, the Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) was established as an independent agency operating on the principle of co-regulation: the state sets strategic goals, and the higher education sector develops and implements standards through the QAA. The QAA is not a state- e body, but is funded by universities and the government, ensuring a balance between autonomy and accountability. The

agency develops the UK Quality Code for Higher Education, a framework document covering academic standards, learning and teaching, student experience, information management, and external evaluation. This document is advisory in nature and offers a flexible system of expectations that universities adapt to their own profile [1].

The central element of the British model is cyclical institutional assessment. Since 2017, the QAA has been implementing the Institutional Review method, which replaces subject audits with a comprehensive assessment of the institution every six years. The process involves the university preparing a self-assessment, a visit by a team of peer reviewers consisting of representatives from other universities, students, and employers, and the publication of a report with recommendations. The assessment focuses on four key areas: academic standards, quality of teaching, student experience, and quality management. In 2023, the QAA introduced a risk-based approach: universities with a strong history of quality undergo a simplified review, while institutions with identified risks receive enhanced monitoring. This differentiation allows for the effective allocation of resources and stimulates internal development.

The British system pays particular attention to involving students in quality assurance processes. Since 2005, student representation has been mandatory at all levels of quality management, from courses to institutional committees. The National Student Survey (NSS), conducted annually since 2005, collects anonymous feedback from students on the quality of teaching, resources, support, and overall experience. In 2024, the NSS covered more than 330,000 respondents, and its results are publicly available on the Unistats platform, which provides transparency for applicants and stimulates competition between universities. In addition, students participate in external assessments as full members of QAA teams , which develops their academic culture and responsibility [4].

In the context of internationalisation, British universities actively use quality assurance to develop partnerships. Since 2011, the QAA has been conducting international audits–International Quality Reviews–adapted for overseas campuses and transnational programs. As of 2025, more than 50 foreign providers have undergone such an audit, confirming their compliance with British standards. This approach forms the basis for expanding the practice of double degrees and joint programs. For example, the University of London offers over 100 programs with partners in 190 countries, where quality is guaranteed through uniform academic standards and joint external examinations. The proposed approach has the potential to be applied in Ukrainian-British initiatives, especially in the areas of training specialists for reconstruction–engineering, urban planning, and public administration.

The Ukrainian-British partnership in the field of education quality assurance intensified after 2022 as part of the Twins for Science and Educa-

tion initiative launched by Cormack Consultancy Group with the support of British universities and the Ukrainian government. The program brings together more than 70 pairs of universities, with British institutions providing expertise in quality management, program development, and academic mobility. In particular, the University of Edinburgh is collaborating with the Kyiv Polytechnic Institute to create a master's program in cybersecurity, which applies British QAA standards and joint external assessment. Similarly, the University of Manchester supports Kharkiv National University in implementing student surveys based on the NSS model and preparing for institutional audits [5].

An important area of focus is adapting British experience to the needs of Ukraine's post-war reconstruction. British universities, such as University College London, are developing short-term professional development programs for Ukrainian teachers with a focus on flexible learning formats, digital technologies, and inclusion. In 2024, the QAA, in collaboration with the National Agency for Higher Education Quality Assurance of Ukraine (NAQAA), conducted a pilot international audit for three Ukrainian universities. The results showed a high level of compliance with academic standards, but revealed gaps in internal monitoring systems and stakeholder engagement. The QAA's recommendations formed the basis for a modernization roadmap funded by the British Council.

Digital technologies play a key role in the British quality system. The Advance HE platform provides tools for analyzing student performance data, feedback, and risk prediction. Universities use learning analytics to identify students who need support at an early stage, which is particularly relevant for Ukraine in the context of distance learning. The British experience of knowledge transfer through the Knowledge Exchange Framework (KEF) can be adapted for applied research in reconstruction, from infrastructure restoration to community development [6].

An analysis of the British model allows us to identify several principles that are relevant for Ukraine. First, the independence of external evaluation–the QAA is not subordinate to the ministry, which reduces political influence. Second, co-regulation by the sector–universities are co-owners of standards, which increases their responsibility. Third, transparency and publicity–all reports, survey data, and ratings are available online. Fourth, integration of quality into management–quality assurance is not a separate process but part of strategic planning [7].

A three-level model of cooperation is proposed for the Ukrainian-British partnership. At the institutional level — twinning of universities with the exchange of experts and joint audits. At the national level — harmonization of NAQA standards with the UK Quality Code through joint working groups. At the international level, Ukrainian universities participate in the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)

under the mentorship of the QAA. Pilot projects, such as a joint master's program in public administration between NaUKMA and the University of Birmingham, are already demonstrating the effectiveness of dual degrees with unified quality assurance.

Thus, the British experience in ensuring the quality of higher education offers Ukraine not only technical tools, but also cultural transformation—from bureaucratic control to partnership between the state, universities, and students. In the context of post-war reconstruction, this model can become a catalyst for training specialists capable of working in conditions of uncertainty and for developing universities as centers of regional recovery. The Ukrainian-British partnership, backed by joint projects and funding, has the potential to create a sustainable quality system that meets European standards and national needs. Further research should focus on assessing the impact of such partnerships on graduate employment and the contribution of universities to community reconstruction.

References

1. Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). Quality Assurance in UK Higher Education. — John Brennan & Laura Bellingham. URL: https://www.fondazioneagnelli.it/wp-content/uploads/2017/05/J. _Brennan_-_L. _ Bellingham__Quality_assurance_in_UK_higher_education.pdf.
2. Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). Advice and Guidance: Student Engagement (UK Quality Code) Gloucester: QAA, 2018. — URL: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/advice-and-guidance-student-engagement.pdf.
3. Office for Students. National Student Survey 2024: Quality Report — London: Office for Students, 2024. URL: https://www.officeforstudents.org.uk/media/e3opd2db/nss-2024-quality-report.pdf.
4. Ipsos. 2024 National Student Survey (NSS) Results Out Now — London: Ipsos UK, 2024. URL: https://www.ipsos.com/en-uk/2024-national-student-survey-nss-results-out-now.
5. Cormack Consultancy Group. UK–Ukraine Twinning . — Edinburgh/Belfast: Cormack Consultancy Group, 2022–2025. URL: https://www.consultcormack.com/ukraine.
6. Advance HE. Data-driven success: Leveraging evidence-based strategies in higher education. London, 2024. URL:https://www.advance-he.ac.uk/news-and-views/data-driven-success-leveraging-evidence-based-strategies-higher-education
7. National Agency for Higher Education Quality Assurance (Ukraine). Review on the quality of higher education in Ukraine, its compliance with the tasks of sustainable innovative development of society in 2024. Kyiv: NAQA, 2025. URL: https://en.naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/REVIEW-ON-THE-QUALITY-OF-HIGHER-EDUCATION-IN-UKRAINE-2024.pdf .

Chanyshev R. I.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor,
Department of Information Technologies, National University "Odesa Law Academy"

THE BRITISH MODEL OF HIGHER EDUCATION AND PROSPECTS FOR ITS ADAPTATION IN UKRAINE

The foundations of the higher education system in the United Kingdom were laid as early as the Middle Ages, when the University of Cambridge and the University of Oxford were established, creating traditions of academic self-governance, university autonomy, and academic freedoms.

In the twentieth century, the British model of higher education underwent significant transformation. After the Second World War, the United Kingdom embarked on a process of widening access to university education. The adoption of the *Education Act 1944* and the subsequent reforms introduced a system of state grants and subsidies, enabling members of the middle and working classes to enter universities [1]. By the 1970s, the number of students had multiplied several times, and higher education ceased to be an elitist privilege. As a result, the need arose to expand the number of universities, giving rise to dozens of new institutions such as the University of Sussex, University of York, University of East Anglia, University of Warwick, among others. These universities focused on research and introduced innovative teaching methods.

During this period, the so-called "binary divide" structure emerged as a result of reforms initiated after the *Robbins Report* (1963) [2]. The British higher education system became divided into two parallel sectors:

- **The university sector**, consisting of traditional universities, focused on fundamental disciplines, academic research, and training scholars.
- **The polytechnic sector**, consisting of institutions specializing in applied, engineering, technical, and professional programs closely linked to industry and the economy.

Polytechnics were accountable to local authorities, while universities reported directly to the central government. This system remained in place until the early 1990s and was abolished with the adoption of the *Further and Higher Education Act 1992* [3]. The Act equalized the status of polytechnics with universities, thereby creating a unified system. Former polytechnics transformed into modern universities (e.g., University of Westminster, Leeds Beckett University, Manchester Metropolitan University). Moreover, the number of universities increased significantly, and institutions gained greater autonomy in governance and financing.

From the late 1990s, the system transitioned from a fully state-funded model to a mixed one. In 1998, students began paying tuition fees (around J1,000 per year). The fee increased to J3,000 in 2006 and to J9,000 in 2012.

These measures were accompanied by the introduction of student loans and financial support schemes, strengthening the financial independence of universities [4].

Since the 1980s, British universities have actively developed international collaborations, opening overseas branches and expanding programs for international students. By the 2000s, the United Kingdom had become one of the world's top three destinations for international students, behind only the United States and Australia.

In 1986, the *Research Assessment Exercise (RAE)* was introduced—later transformed into the *Research Excellence Framework (REF)*. This reform linked funding to research quality, fostering competition and increasing academic productivity [5].

In 1969, *The Open University* was founded—the first major distance-learning university allowing students to obtain degrees remotely. The rapid development of digital technologies in the 2000s enabled British universities to become global leaders in online education, offering Massive Open Online Courses (MOOCs) and hybrid learning formats.

Another important achievement of UK education policy was the creation of a structured system for graduate employability. Universities began cooperating with industrial companies, introducing practice-oriented courses, internship programs, and establishing university-based business incubators such as *Cambridge Enterprise*, designed to support students and young entrepreneurs in developing and commercializing startups and innovative projects.

As a result of these reforms, by the late twentieth and early twenty-first centuries, British universities such as the London School of Economics and Political Science, Oxford, and Cambridge firmly established themselves among the world's top institutions. According to the *QS World University Rankings* and *Times Higher Education (THE) World University Rankings 2025*, Oxford and Cambridge are ranked among the top three universities globally, while Imperial College London, University College London, and the University of Edinburgh are among the top twenty. Overall, more than twenty-five British universities are listed among the world's top one hundred [6].

For Ukraine, the British higher education system offers valuable lessons in international openness, high academic standards, strong links with the labor market, and university autonomy.

The Ukrainian higher education system demonstrates considerable intellectual potential but faces a range of structural challenges and external pressures. The legacy of excessive centralization, regulatory rigidity, limited research and infrastructure funding, and insufficient international integration collectively weaken the global competitiveness of Ukrainian universities.

Russia's full-scale aggression against Ukraine has exacerbated these challenges, causing the destruction of infrastructure, evacuation and relo-

cation of universities, increased academic migration, reduced access to traditional education, and the urgent need to shift to online and hybrid forms of learning.

Under these circumstances, international cooperation–including partnerships with British universities–serves as a stabilizing and reform-driving factor, facilitating Ukraine's adaptation to modern educational and research standards.

For example, several Ukrainian universities have begun establishing their own business incubators modeled on British and European innovation ecosystems. Prominent examples include *Sikorsky Challenge* (Kyiv Polytechnic Institute), *YEP! Incubators*, and *Lviv Tech StartUp School*.

Collaboration with British universities continues within the framework of international projects and exchange programs. One of the most notable initiatives is the **UK–Ukraine Twinning Initiative**, which connects more than one hundred universities from both countries to support joint research, academic exchanges, and institutional resilience during wartime [7].

Another important initiative is the **UK–Ukraine Partnership Grant Scheme**, implemented under the auspices of the British Council, which funds academic exchanges, joint research, internships, and study visits, thereby strengthening institutional ties between universities in both countries [8].

Dual-degree programs are also expanding, enabling Ukrainian students to obtain diplomas from both Ukrainian and British universities. These programs are based on bilateral agreements on academic recognition and credit transfer. In 2024, more than one hundred students were enrolled in such programs [9].

The experience of the United Kingdom demonstrates that internationalisation must be a strategic direction of educational development, and university autonomy is a crucial prerequisite for successful reform. Ukrainian-British cooperation has shown that international partnerships can become a driving force for the renewal of higher education. However, to achieve lasting results, Ukraine must adapt British practices, strengthen funding mechanisms, and ensure equal opportunities for all universities.

References

1. Education Act 1944: An Act to reform the law relating to education in England and Wales (7 & 8 Geo. 6 c. 31). — London: His Majesty's Stationery Office, 1944. — URL: surl.li/jatbfw (дата звернення: 03.11.2025).
2. Committee on Higher Education. Higher Education: Report of the Committee appointed by the Prime Minister under the Chairmanship of Lord Robbins, 1961–63. London: HMSO, 1963. — URL: https://surl.li/dqvslb (дата звернення: 03.11.2025).
3. Further and Higher Education Act 1992. London: Her Majesty's Stationery Office, 1992. — URL: https://surl.li/tfxwvn (дата звернення: 03.11.2025).

4. Higher Education Act 2004. London: Her Majesty's Stationery Office, 2004. — URL: https://surl.li/wfeimy (дата звернення: 03.11.2025).
5. The History of Education in England — Research & Archives. Making History: Researching Higher Education in Britain's Past. URL: https://surl.li/xxnbdy (дата звернення: 03.11.2025).
6. QS World University Rankings. Top Universities. URL: https://surl.li/yarxou (дата звернення: 03.11.2025).
7. UK-Ukraine Twinning Initiative. URL: https://surl.li/efhegp (дата звернення: 03.11.2025).
8. British Council Ukraine. UK-Ukraine Partnership Grant Scheme. URL: https://surl.li/dszgzt (дата звернення: 03.11.2025).
9. Ukrainian Net. UK–UA Twinning Initiatives: Report. 05.07.2025. URL: https://surl.lu/pnfwhh (дата звернення: 03.11.2025).

Chepurna O. Y.
PhD in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Cybersecurity
National University "Odesa Law Academy,

MODELS OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE UNIVERSITY EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The digital transformation of universities today determines not only the technological parameters of educational activities, but also the way the educational system functions as an integral organism. It covers strategic management, analytical processes, pedagogical practice and the development of digital competencies. The university is no longer a static structure — it is moving to a state of a dynamic digital ecosystem, in which decisions are made based on data, and learning takes place in an interactive, personalized format.

The essence of digital transformation is not in the technological replacement of traditional processes, but in the formation of a new logic of interaction between all participants in the educational environment — administration, teachers, students, partners. This process covers all levels of knowledge management — from educational policy planning to teaching and learning practices. According to EDUCAUSE, digital transformation in universities is a transition from individual digital initiatives to a complex ecosystem in which data, analytics, and technology form the basis for strategic decisions [1].

The EDUCAUSE Digital Maturity Model provides for three interrelated levels:

strategic, which determines the goals and policies of development.

operational, which covers data management processes, cybersecurity, analytics and platform integration.

pedagogical, where technology becomes a means of adapting learning to the individual needs of students.

These levels form a logical structure within which the university's digital ecosystem turns into a space of interdependent processes — from resource management to maintaining academic integrity.

According to OECD research [2], it can be concluded that the digital maturity of universities is evaluated not by the number of tools, but by the ability to use them to form evidence-based strategies. Digital policy should aim to achieve four outcomes: governance analytics, data openness, sustainability, and inclusion. The OECD has also developed framework indicators measuring the degree of integration of digital technologies into the educational process, scientific activities and administration. This allows universities to build their own models for assessing digital readiness, adapted to the local context.

Ukrainian practice confirms that universities develop digital environments unevenly, mainly focusing on managerial and technical aspects, while the pedagogical component is often left out of the systematic approach. According to the observations of domestic authors [4], the effectiveness of digitalization increases when the analytics of educational data is introduced, a digital culture is formed, and teachers are supported in working with new platforms. That is why the DigCompUA concept, developed by the Ministry of Digital Transformation of Ukraine, has become an important element of harmonization with European models. It identifies five core competencies — information literacy, communication, content creation, security, and problem-solving — and provides universities with a tool to assess staffing readiness [3].

If we compare four approaches — EDUCAUSE, OECD, DigCompUA and Ukrainian studies, we can single out common features and differences. EDUCAUSE focuses on strategic management of digital processes, OECD — on the effectiveness of educational policies, DigCompUA — on human capital development, and the Ukrainian model — on the combination of technical and social dimensions of digitalization. Their synthesis forms a multi-level model in which the university acts as a center for knowledge generation, analytics and innovation.

Table 1 presents a comparative analysis that illustrates these relationships.

The table reflects three interconnected levels of digital transformation — strategic, operational-analytical, and pedagogical — that together form an integrated framework for university modernization. They are interconnected through feedback loops — data on learning outcomes are sent to the analytics system, the results of the analysis affect management decisions, and these decisions affect the structure of educational content and the development of competencies. This approach is consistent with UNESCO's concept of responsible use of artificial intelligence in education, where the central element is a person, and technology is a tool for development [5].

Table 1

Comparative characteristics of models of digital transformation of the university environment

Criterion	EDUCAUSE (USA)	OECD (EU)	DigCompUA (Ukraine)	Ukrainian model
Strategic level	Focus on the institution's digital strategy, aligned with management objectives. Digital Maturity Assessment through the Data Maturity Model	Formation of state strategies for digital education and evidence-based management policies	Adaptation to the European Citizens' Digital Competence Framework	Defining the University's Digital Strategy as a Part of Institutional Development
Operational Level	Data management, cybersecurity, integration of IT services and analytical systems	Focus on the collection and openness of educational data for policy monitoring	Methodology for self-assessment of digital readiness of educational institutions	Development of electronic document management, LMS platforms and educational analytics systems
Pedagogical level	Using technology for personalized learning. Hybrid models	Focus on inclusivity and lifelong learning	Digital literacy of teachers and students as a basic competence	Integration of online courses and blended forms of learning into educational programs
Digital Maturity Assessment	DX Readiness Assessment Model	Digital Education Readiness Index	Levels of competence from "Basic" to "Advanced"	Own criteria for the effectiveness of investments and implementations
Impact on competence	Increasing the level of digital leadership in universities	Development of skills in working with analytical systems	Systemic formation of digital culture	Combination of technical, managerial and pedagogical competencies

Source: compiled by the author based on [1–5].

Economic and mathematical aspects of the digital transformation of universities require special attention. Performance models such as ROI or ROSI (Return on Security/Investment) can be adapted to the educational environment. This makes it possible to assess not only infrastructure costs, but also the effects — reducing administrative costs, improving the quality of teaching, and increasing student engagement. In this context, digital trans-

formation makes managerial sense: data becomes an asset that determines the competitiveness of a university in the global education market.

The systematic implementation of digital models in Ukrainian universities involves three consecutive steps. Firstly, the development of university digital development strategies aligned with the state framework (DigCompUA, European Digital Education Action Plan). Secondly, the creation of educational data analytics structures capable of assessing the success, workload, and digital readiness of personnel. Thirdly, the formation of a culture of using data in decision-making — from the departmental level to the management of the university.

In conclusion, the results of the study indicate that universities should implement digital transformation strategies comprehensively across all structural levels — from strategic management and analytical governance to pedagogical practice. Such integration ensures that technological modernization is not isolated from institutional missions, ethical principles, and quality assurance mechanisms.

Particular attention should be devoted to the continuous development of staff digital competencies, the establishment of monitoring systems for assessing the effectiveness of transformation initiatives, and the creation of partnerships that promote cross-sectoral collaboration and knowledge exchange. In this context, digital transformation should be understood not merely as the adoption of technological tools but as a holistic management strategy that combines economic feasibility, analytical reasoning, and pedagogical innovation.

This multidimensional approach provides a sustainable foundation for institutional modernization, improves the quality of teaching and learning, enhances organizational adaptability, and strengthens the system's resilience and readiness to meet future challenges in a dynamically evolving digital landscape.

References

1. EDUCAUSE. Digital transformation in higher education. Washington. EDUCAUSE. 2024. URL: https://www.educause.edu.
2. OECD. Digital education outlook 2024. Transforming learning with technology. Paris. OECD Publishing. 2024. DOI :10.1787/1d7f7a7e-en.
3. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Framework of Digital Competence of Ukrainian Citizens DigCompUA 2.2. Kyiv. Ministry of Digital Transformation. 2023. URL: https://osvita.diia.gov.ua.
4. Kondakov O. M. Digitalization of the University Environment as a Factor in Improving the Quality of Education. Information technologies and teaching tools. 2023. T. 96. № 4. Pp. 12–21. DOI :10.33407/itlt.v96i4.5432.
5. UNESCO. Guidance for generative AI in education and research. Paris. UNESCO. 2024. ISBN 978–92–3–100612–8. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark/48223/pf0000386693.

Dronov V. Y.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International and European Law, National University "Odesa Law Academy"

THE RIGHT TO SPORT AND EDUCATION IN INTERNATIONAL LAW: THE BRITISH-UKRAINIAN CONTEXT AND THE EXPERIENCE OF THE NATIONAL UNIVERSITY "ODESA LAW ACADEMY"

Sport and education have traditionally been interrelated. This connection manifests itself in many forms — from physical education classes to numerous other activities. Among these are the establishment of university sports teams in various disciplines, the organization of university games and other competitions among students both within a single institution and between different educational establishments. An example of such activity is the National University "Odesa Law Academy", which hosts numerous sporting events for students at different levels of education. Participants include not only students of the university itself, but also students from other institutions — the International University, other higher education institutions, the International Academic School "Odesa", as well as general education institutions in the city of Odesa and the Odesa region. Naturally, such activities are also carried out within the framework of the International Educational Corporation. In the United Kingdom, the development of sport within higher education is actively promoted by the organization "British Universities & Colleges Sport" (BUCS) [1].

Participation in sporting life not only provides leisure opportunities for students but also develops their physical abilities, teamwork skills, and leadership qualities. This applies not only to those directly engaged in competitions but also to those involved in organizing events, supporting teams, and attending as spectators. Such activities generally have a positive impact on the atmosphere and image of the educational institution. Therefore, in practice, the connection between education and sport is undeniable. Consequently, the question arises regarding the relationship between the right to sport and the right to education. In this study, we analyze several key documents that may demonstrate such a connection, taking into account the binding nature of these instruments for both Ukraine and the United Kingdom.

The interrelation between the right to sport and the right to education can already be identified in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966) (hereinafter -the Covenant) [4]. The Covenant is one of the fundamental human rights instruments, a key source of international human rights law, and part of the International Bill of Human Rights. The document has been ratified by both Ukraine [6] and the United Kingdom [3], and therefore both states have undertaken corresponding ob-

ligations. The Covenant recognizes the right to education, which should be directed to the full development of the human personality. What should be understood by this? Naturally, when we consider the full development of an individual, we refer to multiple aspects. Of course, this primarily involves the acquisition of knowledge and skills, which is the main goal of education, but it is not limited to that; it also encompasses moral and civic education, the cultivation of moral qualities, and, undoubtedly, the strengthening of health and development of physical abilities, as well as the promotion of a healthy lifestyle, among other things.

To analyze the components of personal development more closely, let us refer to the UN Convention on the Rights of the Child (1989) [2]. This is especially relevant given that education itself primarily concerns children. Both Ukraine [5] and the United Kingdom [7] have ratified this document and are therefore bound by its provisions. The right to education is enshrined in Article 28 of the Convention. According to the document, a child's education shall be directed, among other things, to The development of the child's personality, talents and mental and physical abilities to their fullest potential. This provision can be seen as an extension and elaboration of the right to education established in the Covenant. In both documents, education is viewed not merely as the acquisition of knowledge and skills, but in a much broader sense that is important for this study. Moreover, the Convention emphasizes effective access for disabled children to education, rehabilitation services and recreation opportunities in a manner conducive to the child's achieving the fullest possible social integration and individual development, including his or her cultural and spiritual development.

The analyzed documents, ratified by both Ukraine and the United Kingdom and legally binding for them, emphasize the interrelation between the right to education and the right to sport. The relevant legal acts and the examined practice within the International Educational Corporation and the National University "Odesa Law Academy" confirm the significant relationship between sport and education, a relationship that can be described as interdependent. Broad opportunities for sports participation and numerous activities ensure the full development of the human personality.

References

1. British Universities & Colleges Sport (BUCS). URL: https://www.bucs.org.uk/about.html (accessed: 03.10.2025).
2. Convention on the Rights of the Child : Adopted by the United Nations General Assembly on 20 November 1989. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child (accessed: 04.10.2025).
3. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : United Nations Treaty Collection — status of treaty (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland). URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.

aspx?chapter=4&clang=_en&mtdsg_no=IV-3&src=TREATY (accessed: 03.10.2025).
4. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : Adopted by the United Nations General Assembly on 16 December 1966. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights (accessed: 04.10.2025).
5. On the Ratification of the Convention on the Rights of the Child: Resolution of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR of 27 February 1991 No. 789-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/789–12#Text (accessed: 04.10.2025).
6. On the Ratification of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights: Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR of 19 October 1973 No. 2148. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148–08#Text (accessed: 03.10.2025).
7. United Kingdom. Treaty Series No. 1992/44: Convention on the Rights of the Child. FCDO. URL: https://treaties.fcdo.gov.uk/data/Library2/pdf/1992-TS0044.pdf (accessed: 04.10.2025).

Fasii A. V.
Assistant Professor of the Department of General Theoretical, Constitutional and Civil Jurisprudence of the Mykolaiv Educational and Scientific Institute of Law, PhD student at the Department of International and European Law National University "Odesa Law Academy,"

INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY IN THE SYSTEM OF QUALITY ASSURANCE IN EDUCATION

Today, in the context of modernization and globalization of education–when knowledge and educational services are becoming transboundary and transnational–the importance of ensuring Ukraine's international cooperation in the field of education and science is growing significantly. Such interaction creates the preconditions for integrating the national education system into the common European educational space, promoting the unification of standards, mutual recognition of qualifications, and enhancing the competitiveness of the country's higher education.

In the current context, one of the most important tools for improving the quality of education is international academic mobility, which facilitates the integration of national educational institutions into the global academic and scientific space, promotes the exchange of best practices, and contributes to the formation of European standards in professional training.

International academic mobility provides students, academic, and research staff with the opportunity to acquire new knowledge, experience,

and competencies at foreign universities, which in turn contributes to raising the level of professional training.

According to Article 1 of the Law of Ukraine "On Higher Education," academic mobility is defined as the opportunity for participants in the educational process to study, teach, undertake internships, or conduct research at another higher education institution (or research organization) within Ukraine or abroad [1]. The main goal of academic mobility is to ensure high-quality education through the exchange of experiences, ideas, teaching methodologies, and scientific approaches. UNESCO defines academic mobility as the physical or virtual movement of individuals beyond their home country for the purposes of studying, teaching, or conducting research [2].

It is appropriate to classify academic mobility into the following types:

Depending on territorial scope — internal and international;

Depending on the form of participation — in-person, virtual (distance), and blended.

Internal academic mobility involves movement within the country, for example, between universities or research centers in Ukraine. This format allows for the exchange of experience among regional institutions, the formation of unified educational standards, and the improvement of the quality of the educational process at the national level.

International academic mobility encompasses movement beyond national borders and is implemented within the framework of international agreements and programs. The most well-known among them is the Erasmus+ program, which supports short-term exchanges of students and teachers, promotes interuniversity cooperation, and facilitates the recognition of learning outcomes in different countries [3].

Physical academic mobility refers to the actual relocation of a participant to another university or country to engage in educational or scientific activities. Physical mobility ensures deep integration into the cultural and academic environment, contributing to the formation of global identity and the development of intercultural competences.

Virtual (or distance) academic mobility is a modern format that is actively developing in the digital era. It involves the participation of students and academic staff in educational programs, courses, or research projects of foreign universities without physical relocation, using online platforms and distance learning technologies. According to V. Kozyrenko, virtual mobility includes specific tasks, such as: the creation of electronic courses in accordance with coordinated programs; the development of communication and software support for participants in the educational process; and the professional development of teaching staff, among others [4, p.163].

Blended academic mobility combines both in-person and distance forms, which makes it possible to integrate the advantages of each format.

Participation of students, academic, and research staff in international programs such as Erasmus+, Horizon Europe, Fulbright, and DAAD is a crucial element of the quality assurance system in education, as it promotes the implementation of European standards of learning, academic integrity, and the development of professional competences.

According to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the Approval of the Procedure for the Implementation of the Right to Academic Mobility", the objectives of academic mobility include: the integration of Ukraine into the European Higher Education Area and the European Research Area; the exchange of best practices and experiences in the fields of education and science; the modernization of the educational system; the digitalization of learning and management; the improvement of the quality of education and the efficiency of scientific research; the enhancement of the competitiveness of Ukraine's academic and research community; the development of professional skills and personal qualities of academic mobility participants; the strengthening of cooperation with international partners in education and science; and the support of social, economic, and cultural relations and connections with other countries [5].

Moreover, participation in international academic mobility programs enables external evaluation of the quality of educational processes, enhances transparency and comparability of learning outcomes, and stimulates the development of internal quality assurance systems in higher education. For example, the Erasmus+ program emphasizes international accreditation of educational programs and mutual recognition of credits among universities, while Horizon Europe promotes scientific mobility and interdisciplinary research to strengthen the innovative potential of European education.

The exercise of the right to international academic mobility is carried out through a coordinated procedure that includes several key stages. First, higher education institutions conclude international agreements or interinstitutional cooperation contracts that define the conditions for the participation of students and staff in mobility programs (such as Erasmus+, Fulbright, DAAD, etc.). In accordance with these agreements, participants are selected on a competitive basis according to their academic performance, foreign language proficiency, and motivation.

Next, to ensure the legal regulation of mobility, a tripartite agreement is signed between the educational institution, the program participant, and the host institution. This agreement specifies the rights and obligations of the parties, the duration, funding sources, and academic results to be recognized.

An important stage is the recognition of learning or internship outcomes obtained abroad. This is implemented through the transfer and accumulation of credits under the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS).

Thus, academic mobility is one of the key tools for the internationalisation and quality enhancement of education. It promotes the development of university partnerships, the creation of joint educational programs, the mutual recognition of qualifications, and the harmonization of educational standards. Through the expansion of mobility opportunities, Ukraine is gradually integrating into the European Educational Area, ensuring the compliance of its national education system with international quality standards.

International academic mobility directly influences the quality of educational processes, as it requires the implementation of transparent mechanisms for the recognition of learning outcomes, the adaptation of educational programs to European standards, and the assurance of academic integrity. At the same time, international mobility stimulates the development of internal quality in universities by increasing the requirements for foreign language proficiency, digital competence, and professional training among participants in the educational process.

International academic mobility can ensure the following key directions for improving the quality of education:

1. Internationalisation of the educational process, which promotes the integration of the national higher education system into the European and global educational space, the harmonization of standards, and the alignment of training programs.

2. Development of the human potential of educational institutions, particularly through the exchange of experience among academic staff, professional development, and the implementation of innovative teaching and assessment methods.

3. Formation of global competences among students, including intercultural communication, critical thinking, adaptability, tolerance, and the ability to work in an international environment.

4. Strengthening of scientific cooperation, enabling participation in international research projects, joint publications, exchange of research results, and increasing the citation of Ukrainian scholars.

5. Enhancement of the accreditation level of educational programs, since participation in international mobility projects encourages the implementation of European quality standards and systems of mutual recognition of qualifications.

6. Strengthening the image of universities, improving their competitiveness in the international education market, and attracting foreign students.

Thus, for the Ukrainian education system-especially in the context of European integration and post-war recovery-international academic mobility becomes not only an indicator of quality but also an effective mechanism for its improvement, ensuring sustainable development and integration into the global educational space.

References

1. Academic mobility in higher education. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389878
2. Mobility projects for higher education students and staff. URL: https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/key-action-1/mobility-projects-for-higher-education-students-and-staff
3. Козиренко В. П. Віртуальна мобільність: стан і перспективи. *Академічна мобільність — фактор освітньої євроінтеграції України* : матер. Міжнар. наук-практ. конф., Харків, 16–19 листопада 2010 р. Харків : Вид.-то НУА, 2010. С. 163–164.
4. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від від 12 серпня 2015 р. № 579. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579–2015-п#Text

Fasii B. V.
PhD in Law, Associate Professor, Dean of the Faculty of Judicial and International Law,
Associate Professor of the Department of Civil Law,
National University "Odesa Law Academy"

RESEARCH COMPETENCIES OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE DIGITAL AGE

In the era of rapid development of digital technologies, when knowledge becomes the main resource of progress, the ability of students to conduct high-quality scientific research is transforming into one of the key conditions for their professional success. In this regard, the role of scientific research, as well as the methods of obtaining, processing, and disseminating knowledge, is being redefined. Digital technologies provide broad opportunities for access to global scientific resources, analytical platforms, databases, repositories, and artificial intelligence, which significantly expand the potential of the researcher. At the same time, they require students to develop new skills — to critically evaluate information, work with large datasets, adhere to the principles of academic integrity in the digital environment, and effectively apply technological tools in their scientific activities.

At the same time, digitalization generates a number of challenges, including information overload, risks of data manipulation, issues of ensuring scientific ethics, and cybersecurity threats. Therefore, the development of research competencies among students should occur not only through mastering technical skills but also through fostering critical thinking, analytical culture, and the ability to work in an interdisciplinary environment.

O. Merzlykin proposes to understand the concept of "research competence" as a personal formation that manifests itself in the readiness and

ability to carry out research activities and includes cognitive, praxeological, axiological, and socio-behavioral components [5, p. 82]. According to M. Holovan and V. Yatsenko, research competence is an integral and holistic characteristic of a person that combines a system of scientific knowledge, developed abilities, skills, research experience, value orientations, and individual psychological traits, manifested in the readiness and ability to conduct scientific inquiry aimed at acquiring new knowledge. It involves the use of scientific methods, a creative approach to goal setting, planning, decision-making, as well as the analysis and evaluation of research results [4, p. 59].

In agreement with these scholars, it can be added that research competence is a dynamic formation that develops through continuous professional and personal growth. It ensures a person's ability not only to reproduce known scientific approaches but also to critically reflect on existing knowledge, generate new ideas, integrate interdisciplinary methods, and engage in self-reflection on their own research outcomes. Such competence serves as the foundation of an individual's scientific culture, determining their capacity for innovative thinking, adaptability to changes in the scientific environment, and effective communication within the academic space.

The classification of research competencies has a clearly defined operational structure:

– Cognitive (scientific thinking, hypothesis formulation, theoretical reflection);

– Analytical (data processing methods, statistical tools, work with "big data");

– Informational (searching, evaluating, verifying, and managing information sources, scientometrics);

– Communicative (writing scientific texts, presenting results, working in interdisciplinary teams, open science practices);

– = Ethical and professional (adherence to academic integrity, ethical standards in handling data and working with people).

Methodological approaches to the development of research competencies combine several complementary paradigms. The competence-based approach focuses on learning outcomes — the formation of measurable competencies and corresponding assessment criteria; it allows the planning of learning trajectories and modules aimed at practical readiness for research activity. The systemic approach views research training as an interconnected ecosystem (courses, research groups, digital resources). Separately, modern literature highlights the digital-humanistic dimension — the integration of digital skills (data management, source verification, use of AI tools) with critical reflection on the ethics, biases, and social consequences of digital technologies in science.

Practical research on the integration of competence-based and problem/case-oriented learning, as well as extensive reviews of digital compe-

tencies in higher education, provide empirical support for the effectiveness of combined approaches.

The digitalization of education and science fundamentally transforms the very nature of research activity, changing not only its methods but also the epistemological foundations of knowledge creation. In the age of digital technologies, artificial intelligence, and open science, the research competence of higher education students acquires a new meaning — combining classical methodological principles with digital skills, critical thinking, and ethical awareness in the use of technologies.

According to the European Commission, digital competence encompasses the ability to use digital technologies effectively, safely, and critically in learning and research. At the same time, it is emphasized that in the field of research training, the focus should not be limited to instrumental proficiency with technologies, but rather on the integration of digital practices into scientific thinking, which implies a transformation in the very approach to acquiring and verifying knowledge [1, p. 544].

The emergence of digital platforms, scientometric systems, open databases, and artificial intelligence has significantly expanded the toolkit of the modern researcher. Students can now conduct empirical studies online, use analytical services for data processing, visualize their results, and publish their work in open access. As noted by UNESCO in its "Recommendation on Open Science", digital tools contribute to the democratization of knowledge but at the same time increase the requirements for research ethics and methodological transparency [2].

Ukrainian researchers also emphasize that the digitalization of education creates a need to develop new types of research competencies and to focus on enhancing the digital competence of academic and teaching staff through the creation and implementation of targeted training and professional development programs [8, p. 88]. Therefore, the formation of research competencies in the digital age is considered a key condition for the modernization of higher education, since the ability of future researchers to use digital technologies critically and responsibly determines the level of scientific development and Ukraine's integration into the global educational and scientific space.

Digital skills are now an integral part of research competence in higher education. Foremost among these is information literacy: students must be able to efficiently collect, critically analyze, evaluate, and verify information from various digital sources — a particularly vital skill in the era of big data, when the volume of available information can be enormous. This also includes the ability to work with digital repositories, analytical platforms, databases, and scientometric tools: not only to read and extract data but also to interpret it, identify correlations and trends, and build models — all of which greatly expand a researcher's scientific potential.

Critical thinking in the digital era gains special importance. This involves not only the analysis of scientific texts or information but also the ability to question automatically generated content, verify the accuracy of data, and detect any form of information manipulation. In the context of research, this means that a person engaged in scientific activity must not only rely on technologies but also understand and assess their limitations.

Moreover, the integration of artificial intelligence into research activities raises a number of controversial issues related to breaches of academic integrity, authorship, and responsibility for the content produced by AI systems. At the same time, scholars emphasize the necessity for educational institutions to adopt policies ensuring adherence to academic integrity principles when using AI, as well as to develop mechanisms to prevent and address misuse of AI tools [7, p. 9].

Regarding the formation of research competencies in higher education: one of the key approaches is the integration of digital modules into curricula — courses on digital literacy, data analysis, and AI literacy. In the professional training of students, the use of artificial intelligence technologies is already considered part of competence-based education, with practical aspects of AI integration during studies in higher education institutions being described [3, p. 155].

Another important direction is the enhancement of digital literacy through research projects: the creation of mini-studies, thematic research groups, and collaborations between technical and other specializations to deepen understanding of how artificial intelligence operates and what its potential applications are in specific areas of social relations. The abovementioned initiatives enable students not only to acquire theoretical knowledge but also to apply it in "live" research practice.

References

1. Simakhova A., Artyukhov A. The Potential of Higher Education Digitalization in Central and Eastern Europe. AET 2021 — *Myroslav I. Zhaldak Symposium on Advances in Educational Technology*. P. 542–553. URL: https://www.scitepress.org/Papers/2021/120659/120659.pdf
2. UNESCO Recommendation on Open Science. URL: https://www.unesco.org/en/open-science/about?hub=686
3. Гарань Н., Осика М., Мяофен Л. Практичні аспекти використання технологій штучного інтелекту під час фахової підготовки здобувачів закладу вищої освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2024. № 1 (105). С 151–162. URL: https://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/306951
4. Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі. Кривий Ріг*: Видавничий відділ НМетАУ, 2012. Вип. VII. С. 55–62.

5. Мерзликін О. Наступність та неперервність формування дослідницьких компетентностей старшокласників та студентів у навчанні фізики. *Наукові записки Кіровоградського ДПУ ім. В. Винниченка*. Кіровоград, 2014. Вип. 6. Ч. 2. С. 81–86.
6. Морзе Н. Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі використання штучного інтелекту / Морзе Н. В, Бойко М. А., Струтинська О. В., Смирнова-Трибульська Є. В. *Open educational e-environment of modern University*. 2024. № 16. С. 76–91. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50704/2/Nataliia_Morze_Mariia_Boiko_Oksana_Strutynska_Eugenia_Smyrnova_Trybulska.pdf
7. Скоробогатова О. В., Суліма Л. В. Сучасні підходи до забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти в епоху використання штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2025. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1733.

Formaniuk V. V.
PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of International and European Law,
National University «Odesa Law Academy»

THE NEED TO ADAPT EDUCATIONAL PROGRAMS IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S POST-WAR RECONSTRUCTION

The post-war reconstruction of Ukraine is not only a process of physical rebuilding of infrastructure but also a profound socioeconomic transformation requiring a qualitatively new human and intellectual potential. Higher education, as a strategic resource of the state, determines the society's ability not only to restore what has been destroyed but also to build a new, competitive economy based on sustainable development and human capital. Under the conditions of labor market transformation, digitalization, and European integration, there is an urgent need to adapt educational programs to the challenges of reconstruction, sustainable development, and social cohesion.

The full-scale war has resulted in the destruction of educational institutions, mass displacement of teaching staff, and disruption of the educational process in most regions of Ukraine. Education has become both a victim and a driver of recovery. In this context, higher education institutions (HEIs) in Ukraine must transform into centers of modernization regional development.

As noted by Tsiatkovska A. M., higher education performs a dual function: an intellectual one, realized through professional training, and a sociocultural one, expressed through the formation of civic identity, a culture

of peace, and resilience [3, p.135]. The adaptation of educational programs allows integrating competencies necessary for sustainable development into the learning process. International experience, particularly from countries such as Bosnia and Herzegovina and Colombia that have undergone post-conflict recovery, confirms that sustainable reconstruction of the socioeconomic system is possible only when education shifts from a reproductive function to developing a new quality of human potential — combining professional competence with the values of sustainable development and peace building [3, p.128]. Thus, successful recovery is possible only if the educational system focuses not on reproducing pre-war models but on creating a new quality of human capital. Ukrainian HEIs should become centers for knowledge transfer, innovation, and social cohesion in their regions.

According to Palchuk O., post-war Ukraine requires rapid modernization of educational programs, taking into account the needs of economic growth and reconstruction. The author proposes a model based on the experience of Finland and France, where educational programs are flexible, competency-oriented, and digitally integrated [2, p.18]. The key direction of adaptation should involve the modernization of programs by incorporating modules in project management, crisis management, and infrastructure reconstruction.

As Palchuk O. also emphasizes, in the framework of educational digitalization, there is a need to establish a National Digital Education Platform with open access to resources, similar to the French «FUN» or Chinese «XuetangX», which could significantly expand access to education, especially for internally displaced persons and marginalized communities [2, p.18].

Professional retraining and short-term programs for veterans and internally displaced persons, as well as STEM education and innovative entrepreneurship, should become priority areas of development. These will help create a generation of professionals capable of operating in the context of technological and economic transformation that accompanies reconstruction.

Displaced HEIs are becoming platforms for adapting educational programs. In their research, Semenenko I. and Bilous Y., using the example of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, demonstrated that an HEI can act as an agent of regional reconstruction, combining educational, scientific, and social functions [1, p.43]. The programs developed by HEIs in the fields of community management, territorial recovery, and construction etc. have become tools for integrating education into the real needs of local development. Higher education institutions serve as expert centers that help communities plan reconstruction, attract investment, and train staffing for local enterprises. This aligns with the European model of «third-generation universities» focused on public benefit and regional development.

The content of educational programs should reflect not only professional but also value-oriented priorities of recovery. As Tsiatkovska A. M. emphasizes, education is a tool for peacebuilding [3, p.127]. It contributes to overcoming society's traumatic experience through the development of critical thinking, communication, and civic engagement. Therefore, the adaptation of programs should include educational components on psychological resilience and civic education, as well as the integration of sustainable development principles into all fields of study. Examples of such disciplines may include:

1. «Psychology of Crisis and Recovery» — aimed at developing the ability to adapt to stressful conditions, maintain mental health, and sustain productivity and social activity during Ukraine's reconstruction;

2. «Inclusive Society and the Culture of Unity» — fostering social cohesion, mutual understanding, and inclusion of persons with special educational needs, internally displaced persons, and other vulnerable groups;

3. «Social Innovations and Community Development: Interdisciplinary Approaches» — forming in students not only an understanding of social innovations as a factor of sustainable community development but also practical skills to initiate, manage, and evaluate socially oriented projects in Ukraine's post-war reconstruction.

Thus, the adaptation of educational programs in Ukraine's post-war recovery is a systemic state strategy aimed at creating an innovative, peaceful, and cohesive society. It should encompass all levels of higher education, ensuring the training of specialists for infrastructure and economic reconstruction, and fostering a culture of peace, cooperation, and social responsibility.

References

1. Semenenko, I., & Bilous, Ya. (2023). The role of displaced higher education institutions in the recovery processes during wartime and post-war periods: The case of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University. International Scientific Journal "Universities and Leadership", 16, 32–47. https://doi.org/10.31874/2520–6702–2023–16–32–47
2. Palchuk O. Modernization of education in post-war Ukraine: Digitalization and implementation of best global reform practices. *Educational Challenges. 2025. 30*(2), 7–21. DOI: https://doi.org/10.34142/2709–7986.2025.30.2.01
3. Tsiatkovska A. The Role of Higher Education in Ukraine's Recovery: Peacebuilding and Sustainable Development Strategies. *Освітня аналітика України*. 2024. № 6 (32), 126–140. DOI: 10.32987/2617–8532–2024–6–126–140

Hlyniana K. M.
PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Civil Law
National University "Odesa Law Academy"

ROMAN LAW AS A FOUNDATION FOR THE FORMATION OF LEGAL TRADITIONS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE, THE EU AND THE UNITED KINGDOM.

Roman law constitutes the foundation of the European legal civilisation and remains an integral element in the formation of the professional worldview of lawyers. The importance of Roman law for legal professionals in different countries has never been in doubt, as Roman law served as a connecting link between the legal thought of the ancient world, the Middle Ages and modern times, and became the basis for most Western European legal systems.

Its significance lies also in the fact that it represents an essential component of the professional education of a modern lawyer, as well as a means of broadening their general intellectual formation. Studying Roman law enables, on the one hand, the concentration of attention on the essence of law, and on the other, awakening in each lawyer a spirit of creativity, without which neither pure law nor legal science can exist.

Its norms, institutions and principles became the source of development for most modern European legal systems, encompassing both the continental and the Anglo-Saxon traditions. Therefore, the teaching of Roman law in higher legal education has not only historical but also methodological, conceptual and integrative value.

For Ukraine, which is undergoing a profound process of European integration, an appeal to Roman-law ideas is an important factor in consolidating unified educational and legal standards. Roman law functions as a universal language of jurists, allowing different European legal cultures — both continental and common-law — to be synchronised. In universities of the European Union and the United Kingdom, Roman law is taught as a compulsory or foundational discipline forming an understanding of the sources of law, principles of property, obligations, legal reasoning and interpretation of norms.

British legal education, despite belonging to the common-law system, also preserves the influence of Roman-law concepts. Roman law in the United Kingdom is taught primarily in the context of legal history and comparative law; however, its fundamental provisions on the protection of property rights, contractual obligations, the notions of fairness and good faith influenced the development of equity and precedent-based jurisprudence.

This demonstrates that even within the Anglo-Saxon tradition, Roman law continues to serve as a theoretical foundation of legal thinking.

In universities of the EU — particularly Italy, Germany, France and Spain — Roman law remains a core component of legal education. It shapes students' understanding of the system of law, the logic of legal constructs and the general principles underlying modern branches of private and public law. In Ukraine, where the modernisation of legal education takes place within the context of European integration, preserving and strengthening Roman-law studies is essential for preparing legal professionals capable of operating with universal legal categories and values.

Studying Roman law contributes to the development of students' critical thinking, the formation of analytical abilities, argumentation skills, and the capacity to interpret legal norms. Through engagement with classical texts, including Justinian's *Corpus Juris Civilis*, students acquire not only legal technique but also the humanistic essence of law as the art of the good and the just (*ars boni et aequi*). This approach fosters a legal culture based on respect for human dignity, freedom and property rights.

Within the Bologna Process and the development of the European Higher Education Area, Roman law is viewed as a shared basis for harmonising curricula and promoting academic mobility. Cooperation between Ukrainian, European and British universities in the field of Roman-law teaching opens prospects for joint courses, double degree programmes and deeper integration of Ukrainian legal education into the European academic space.

For Ukraine, which is committed to European integration, the turn to Roman-law ideas is a crucial element in establishing unified educational and legal standards. Education is perceived as a key component of state-building and civilisational development, since the formation of legal culture and professional thinking of future lawyers is directly linked to the quality of legal education. The development of education carries fundamental civilisational importance for state-building, as educated, responsible and socially active citizens are the bearers of national progress. These are individuals equipped with professional knowledge, state-oriented thinking, skills and abilities for effective public activity [1, pp. 151–153]. Roman law, as a classical foundation of legal education, fosters precisely this type of professional — competent, morally resilient and committed to serving society.

The development of university education in Europe was closely connected to socio-economic and political transformations in medieval states. These changes gave rise to the first higher schools on the territory of present-day Germany. At an early stage, however, their number remained limited, as universities were local institutions that rarely attracted students from abroad. In contrast, in Italy, France and Spain the university movement developed on a much broader scale: by the mid-14th century, Italy had around fifteen universities, France eight, and Spain six [2, p. 74].

In these centres, Roman law became the foundation of legal education and scholarly thought. From Italian and French schools it spread across Europe, shaping unified legal traditions that later underpinned the continental legal system. This intellectual heritage later influenced the emergence and development of Ukrainian legal education, which today evolves in close connection with European and British academia.

The gradual strengthening of university education in Italy, France and Spain created favourable conditions for the dissemination of Roman-law knowledge in Europe. These educational centres became hubs for the revival of Roman law, which quickly expanded beyond the continent and influenced legal scholarship in other countries. Roman law gradually conquered academic audiences across Europe, including in British universities. A notable example is the Lombard jurist Vacarius, who around 1149 arrived in England and delivered lectures on Roman law at Oxford, thereby initiating the tradition of teaching Roman law in British legal education [3, p. 130].

As Roman law spread through European universities, it contributed to the formation of shared approaches to legal education. Particularly important was the experience of Italian universities, among which the University of Bologna held a leading position as the recognised centre of Roman-law studies. A significant achievement of Bologna was its innovative teaching methodology, developed by its faculty. The lecturers, institutionally dependent on the university, could earn authority and influence among students not through formal positions, but solely through their knowledge, personal qualities and pedagogical talent [4, p. 25]. This approach established academic standards that became exemplary for other European universities and influenced the formation of modern principles of legal education.

Roman law became the foundation of the European legal tradition and the basis for the formation of university legal education. Its ideas, transmitted through the universities of Bologna, Paris, Oxford and others, established the principles of scholarly rigor, systematisation and humanism in legal studies. Today, Roman-law heritage remains a common asset of Ukraine, the European Union and the United Kingdom, uniting the continental and Anglo-Saxon traditions on the basis of respect for law, justice and human dignity. Preserving and further developing Roman-law studies in the system of higher education of Ukraine is not only a tribute to history but also a necessary condition for integration into the European educational space and for training a highly qualified, culturally developed new generation of legal professionals.

References

1. Zadorozhnia H., Mykhtunenko V., Kovalenko H. *Protection of Information Sovereignty as an Important Component of the Political Function of the State. International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21, Issue 9. P. 151–154.
2. Zadorozhnyi, Yu. A. Osnovy rymskoho pryvatnoho prava: navch. posib. [Fundamentals of Roman Private Law: Textbook]. Kyiv: Istyna, 2012. 344 p.
3. Zhuravskyi, V. S., ta in. Pravovi systemy suchasnosti. Globalizatsiia. Demokratyzm. Rozvytok [Legal Systems of Modernity. Globalisation. Democracy. Development]. Kyiv: Yurinkom Inter, 2003. 296 p.
4. Ivanii, O. M. Istorychni zasady vidrodzhennia ta populiaryzatsii rymskoho prava serednovichnymy universytetamy. Osvitolohiia [Historical Foundations of Restoration and Popularisation of Roman Law by Medieval Universities. Educational Studies]. 2016. № 5. P. 23–27. URL: https://doi.org/10.28925/2226-3012.2016.5.2327

Hrebeniuk D. O.
PhD in Law, Associate Professor of the Department of International and European Law,
National University «Odesa Law Academy»

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION IN HIGHER EDUCATION THROUGH THE PRISM OF ENSURING THE RIGHT TO EDUCATION

In today's world of globalisation and the formation of a new level of society, higher education is becoming not only a tool for professional training, but also one of the key factors in the socio-economic development of states, the promotion of democratic values and the realisation of fundamental human rights. It appears that one of these universal rights is the right to education, which is recognised and guaranteed by a number of international legal acts of both universal and regional character. In the context of higher education, this category of rights is particularly important, as it is directly linked to access to a high-quality, inclusive and academically mobile system of knowledge that meets the requirements of the modern world.

It is characteristic that the development of international cooperation in higher education is an important component of global integration processes. The creation of the European Higher Education Area, initiatives by UNESCO, the Council of Europe, the Organisation for Economic Co-operation and Development, and the activities of international accreditation agencies contribute to the development of common standards of quality, transparency and mutual recognition of qualifications. These processes are shaping a new architecture for education, in which inter-

national legal norms are becoming increasingly intertwined with national education systems.

As rightly noted in the saying: 'Every generation leaves a mark. Education determines what kind' [1]. The above statement reflects the essence of contemporary transformational processes in the field of education, as it is through education that humanity forms not only professional competencies, but also worldview guidelines that determine the future of the global community. In this context, the creation of the Global Platform for First Ladies and Gentlemen Summit, which brings together initiatives from different countries around the world to build an accessible, high-quality and equitable educational space, is indicative. This soft power tool is an example of how international cooperation in the field of education takes on a humanitarian dimension, becoming not only an instrument of development, but also a space for the realisation of every person's fundamental right to education.

Traditionally, the tasks of international cooperation in this area are the organisation and practical implementation of processes for integrating the national higher education system into the global educational space, ensuring mutual recognition of qualifications, supporting academic mobility, and consistently implementing international agreements that take precedence over domestic law. As a result of these processes, common mechanisms for ensuring the quality of education are being formed, which directly contributes to the realisation of the human right to education in accordance with international standards. The principles of international cooperation in the field of higher education are complex in nature; on the one hand, they are based on the fundamental principles of state education policy, and on the other, they are consistent with the principles of international and administrative law. This reflects the interdisciplinary content that combines legal, managerial and humanitarian approaches to the regulation of educational activities [5, pp. 118–119].

The opinion of Ukrainian scientists that interactive technologies are no less important and are becoming a key tool for modernising higher education, ensuring its quality, flexibility and relevance to the challenges of the digital age, is quite informative. Digitalisation and globalisation open up new opportunities for the realisation of the right to education, expanding access to knowledge and creating a level playing field for all applicants. The use of online platforms, multimedia resources and problem-based learning promotes the development of critical thinking, communication skills and intercultural interaction [4, p. 350]. It is no coincidence that the globalisation of the educational space through digital technologies reduces social barriers, forms new models of international cooperation and deepens the humanitarian dimension of the right to quality education. Therefore, a flexible combination of traditional and distance learning formats ensures inclusiveness and increases the global competitiveness of education systems.

At this stage, it should be noted that the national legal reality indicates that the mechanism of autonomy of higher education institutions, guaranteed by the state in accordance with the Law of Ukraine 'On Education' [3], is sufficiently effective. This aspect covers organisational, academic, personnel and financial spheres of activity, but is implemented within the limits defined by current legislation, which ensures a balance between academic freedom and state regulation. Another feature is the imperative nature of many international agreements in the field of higher education. The participation of universities in international rankings, scientific databases or publication platforms often requires the conclusion of agreements on terms determined by foreign partners. This reflects the asymmetry in the legal regulation of international educational cooperation and requires further regulatory clarification. The dominant opinion in the scientific community remains that the role of global university rankings is growing, as they increasingly influence national mechanisms for assessing the quality of education. Similarly, according to the Law of Ukraine 'On Higher Education', one of the conditions for granting an institution the status of a research university is its presence in international rankings determined by the National Agency for Higher Education Quality Assurance [2]. This indicates the gradual integration of Ukrainian universities into the global academic space and the increasing importance of international standards of education quality [6, pp. 135–136].

In conclusion, it should be noted that the development of international cooperation in higher education is one of the key vectors for the realisation of the human right to education in today's globalised world. By integrating into the European and global educational space, Ukraine is gradually forming its own model of participation in international educational processes, based on the principles of academic freedom, autonomy of educational institutions, equal access to quality knowledge and recognition of qualifications. Research shows that international cooperation in higher education not only serves the function of academic exchange or scientific partnership, but also has a significant legal dimension aimed at realising a fundamental right, namely the right to education. This mechanism contributes to the harmonisation of national legislation with international standards, the establishment of uniform criteria for the quality of education, and the expansion of intercultural dialogue and academic mobility. At the same time, the further development of international cooperation requires, to a certain extent, the updating of legal and institutional mechanisms. There is a need to improve national legislation in this area, particularly in the context of the recognition of learning outcomes and joint programmes. The position on strengthening institutional cooperation with international organisations in terms of ensuring academic rights, transparency of accreditation procedures and quality assurance in education remains unchanged.

References

1. Global Campaign: "Every generation leaves its mark. Education shapes its legacy." (2025). The Summit of First Ladies and Gentlemen Global Platform. Retrieved October 31, 2025, from https://summitflg.org/en/summit-2025-campaign/
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025, September 22). On Higher Education: Law of Ukraine No. 1556-VII. Retrieved October 31, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556–18#Text
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025, October 31). On Education: Law of Ukraine No. 2145-VIII. Retrieved October 31, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#Text
4. Semenyshyna, I. V., et al. (2025). Modern trends in higher education: The role of interactive technologies in improving the educational process. Society and National Interests, (12), 340–354.
5. Serbeniuk, S. O. (2025). Tasks and principles of international cooperation in the field of higher education in Ukraine. [In Ukrainian], pp. 113–121.
6. Serbeniuk, S. O. (2025). The essence and features of international cooperation in the field of higher education in Ukraine. Law and Safety, 98(3), 130–141.

Ivaniichuk T. Yu.
PhD in Biology, Director of the Scientific Library,
National University "Odesa Law Academy"

IMPLEMENTATION OF OPEN ACCESS POLICIES IN THE SCIENTIFIC SPACE OF THE AI ERA: BRITISH AND UKRAINIAN EXPERIENCE

The evolution of open access within the contemporary scholarly landscape constitutes a cornerstone of the global open science agenda, designed to foster transparency, reproducibility, and the wider societal value of research. The open access ethos is reshaping the standards of publication ethics, scholarly communication, and digital knowledge stewardship. Illustrative examples of this emerging paradigm of modern science can be found in the innovative platforms operating across both the European and international research spaces [3,7]. For universities, the implementation of open access policies has become not merely a response to contemporary demands but a strategic instrument for enhancing institutional reputation, research visibility, and engagement within the international academic community.

In Ukraine, the Ministry of Education and Science serves as the principal coordinator for the implementation of the national open science policy [14]. Under the conditions of martial law, the open science policy contrib-

utes to preserving the nation's scientific potential, fostering international collaboration, and advancing the digital transformation of education and research. It also facilitates a qualitative reset of the academic ecosystem based on leading international practices, including the reform of research assessment systems in accordance with the principles of CoARA.

Since 2023, Ukraine has been implementing a large-scale initiative — Open4UA (Open Science for the Ukrainian Higher Education System) [6], launched within the framework of the Erasmus+ KA2 programme. This project places particular emphasis on the openness of research data and the integration of open science principles into higher education practices.

At the same time, it is important to acknowledge that the implementation of open access and open research policies faces certain challenges and constraints. Publishing policies, commercial interests, licensing frameworks, and proprietary or commercial software may act as barriers to full openness. For instance, the financial requirements of open access publishing — such as the payment of Article Processing Charges (APCs) — can impose additional burdens on researchers and institutions.

Moreover, there remains a pressing need for well-defined procedures for deposition, archiving, and licensing, to ensure that open access does not become a mere formality but leads to tangible outcomes and measurable impact. The growing influence of generative artificial intelligence on the research and educational landscape should likewise be recognised as a significant challenge for the effective implementation of open science policies.

In Ukraine, the Ministry of Education and Science serves as the principal coordinator for the implementation of the national open science policy [14]. Under the conditions of martial law, the open science policy contributes to preserving the nation's scientific potential, fostering international collaboration, and advancing the digital transformation of education and research. It also facilitates a qualitative reset of the academic ecosystem based on leading international practices, including the reform of research assessment systems in accordance with the principles of CoARA.

Since 2023, Ukraine has been implementing a large-scale initiative — Open4UA (Open Science for the Ukrainian Higher Education System) [6], launched within the framework of the Erasmus+ KA2 programme. This project places particular emphasis on the openness of research data and the integration of open science principles into higher education practices.

At the same time, it is important to acknowledge that the implementation of open access and open research policies faces certain challenges and constraints. Publishing policies, commercial interests, licensing frameworks, and proprietary or commercial software may act as barriers to full openness. For instance, the financial requirements of open access publishing — such as the payment of Article Processing Charges (APCs) — can impose additional burdens on researchers and institutions.

Moreover, there remains a pressing need for well-defined procedures for deposition, archiving, and licensing, to ensure that open access does not become a mere formality but leads to tangible outcomes and measurable impact. The growing influence of generative artificial intelligence on the research and educational landscape should likewise be recognised as a significant challenge for the effective implementation of open science policies.

To enhance library practices within Ukrainian universities in the implementation of open research, open science, and open access policies, it is particularly relevant to analyse the experience of British universities, notably the University of Dundee and Queen Mary University of London.

The United Kingdom remains one of the global leaders in advancing open access policies, effectively integrating national and European initiatives — such as UK Research and Innovation (UKRI) [10] and Plan S — with institutional strategies across universities. A landmark development in recent years has been the publication of the REF 2029 Open Access Consultation and Engagement Summary, an analytical document outlining new approaches to research assessment within the Research Excellence Framework (REF) and setting updated standards for open access [8].

Under this renewed policy, particular emphasis is placed on mandatory open access to peer-reviewed publications; transparency of metadata and adherence to the FAIR principles; support for open licensing (notably CC-BY or CC-BY-ND); and quality assurance of repositories and archiving mechanisms [11].

Among the key challenges identified in the document were several notable risks, including: the misuse of research outputs, particularly in connection with the rapid development of artificial intelligence and data mining; the protection of intellectual property and the need for clear mechanisms to ensure copyright compliance; and the potential overreach of the REF mandate, which could create distorted incentives for researchers and publishers, shifting the focus from research quality towards the formal fulfilment of open access requirements.

Thus, the British experience demonstrates that even with a high level of institutional maturity in open science policies, the issue of balancing openness, quality, and intellectual property protection remains pertinent in the age of artificial intelligence.

REF 2029 also highlights the growing significance of open research data, the integration of research information infrastructures (CRIS), and the emerging opportunities for the use of AI-driven analytics in scholarly assessment. Current recommendations from REF 2029 and UK Research and Innovation (UKRI) require institutions to ensure transparency in the use of AI tools, aiming to safeguard authorship, research integrity, and reproducibility.

Consequently, REF 2029 not only defines the technical parameters of open access for UK universities but also establishes the conceptual founda-

tions of an open science culture — one that prioritises quality, ethical standards, and social responsibility within the research ecosystem.

In its institutional policy, the University of Dundee declares that the University "believes that unrestricted access to publicly funded research serves the public good" [9]. The Open Research Policy [4], updated on 18 March 2025, stipulates that academic staff, researchers, and students are responsible for ensuring open access to their research outputs wherever possible and for complying with funder requirements. The policy covers a wide range of outputs — including journal articles, books, book chapters, digital media, datasets, software code, and applications.

Among the University's strengths are the existence of the institutional repository «Discovery», the establishment of clear deposit deadlines, and active support through Read & Publish agreements with publishers and funding bodies. The document also defines models of open access. At the same time, the University of Dundee explicitly acknowledges that "not all elements of Open Research will be achievable in every case" [4].

Within the section on Open Data, it is clearly stated that the Library provides expert guidance on data management, reuse, and open access to datasets. In accordance with institutional policy, the Discovery repository contains archival copies of manuscripts, metadata, and associated licences.

It may therefore be concluded that the Open Research Policy of the University of Dundee is clear, formalised, and aligned with contemporary trends in open science. It exemplifies the British approach, grounded in the principles of Open Access, FAIR, Plan S, and the UKRI policy.

The Queen Mary University of London also possesses a well-developed infrastructure for supporting open access and is committed to conducting and promoting high-quality research. Its Research Policy ensures that scholarly inquiry and innovation are effectively facilitated, conducted, and disseminated in accordance with the highest standards of research integrity. The University actively encourages and assists researchers in disseminating their work through recognised and high-impact channels. The University's Open Access Guidelines [2] provide detailed information and include the contact details of the team responsible for administering the institutional repository and managing research data dissemination.

The University hosts a Joint Research Management Office (JRMO) for Barts Health NHS Trust and Queen Mary University of London [13]. The JRMO operates under a jointly agreed set of research management policies, encompassing the planning, archiving, access, and reuse of research outputs. These policies enable both Barts Health and Queen Mary to jointly manage the JRMO and are reviewed regularly — at least every three years.

Overall, the policies of these institutions are designed to ensure open access to research outputs, including data, while maintaining ethical, legal, and commercial compliance.

Research data management is implemented in line with the principles of open science, through the creation of an integrated data management system consistent with UKRI standards.

The Library Services of Queen Mary University of London play a pivotal role in the implementation of the open science agenda. They provide comprehensive support for open research, including consultations on open access publishing, researcher assistance in repository deposit, and guidance on data preservation. This approach fosters a cohesive open science ecosystem that integrates managerial, informational, and technological dimensions [5].

This model underscores the role of the Queen Mary Library as a service hub for open science — supporting authors, administering publishing agreements, and facilitating additional open access models, such as Diamond OA, which incur no costs for authors.

The analysis indicates that both the University of Dundee [1] and Queen Mary University of London [12] have introduced institutional policies on the use of artificial intelligence. These policies include the declaration of permissible AI use in the research process; the development of AI ethics codes; the preservation of metadata concerning the application of machine learning algorithms within repositories; and the active participation of libraries in mentoring researchers on the ethical use of AI.

The Ukrainian National Plan for Open Science (Cabinet of Ministers Resolution No. 892-r [16]) outlines similar directions for the development of open data and open access. The National University "Odesa Law Academy" is likewise actively engaged in advancing the open access paradigm, providing, through its library, access to research and educational materials via its institutional repository eNUOLAIR, while continuously analysing open access practices [15, 17].

The use of DOI identifiers (prefix 10.32837) and HANDLE identifiers (11300) in the operation of the institutional repository, together with robust metadata support and professional librarian expertise, forms a digital infrastructure capable of adapting to AI-compatible open access requirements.

At the same time, regulations on licensing (CC-BY), deposit timing, post-acceptance embargoes, and publisher agreements remain under discussion. A key current task is the completion of formalised institutional policies on open access, research data use, and generative AI.

In summary, the British experience demonstrates that the open science of the future is a synthesis of human expertise, ethical data governance, and responsible, transparent application of artificial intelligence. For Ukrainian universities, this approach offers the prospect not only of technological but also conceptual modernisation of the national system of scholarly communication — one in which the academic library becomes a vital agent of digital integrity.

A comparative analysis of open access policies at the University of Dundee, Queen Mary University of London, and the National University "Odesa Law Academy" reveals a gradual harmonisation of institutional practices in managing research outputs and implementing open access strategies. Their shared strategic objective is to ensure openness, transparency, and reproducibility of scientific knowledge, in alignment with the modern paradigm of open science within the digitally transforming European research and education space.

References

1. AI (Artificial Intelligence) in Teaching and Assessment.Guidance for staff on the use of AI in teaching with notes on practice and aspects of generative AI (GenAI) in higher education to consider. Updated on 24 July 2025 https://www.dundee.ac.uk/guides/ai-artificial-intelligence-teaching-and-assessment
2. Open access publishing — Library Services. URL: https://www.qmul.ac.uk/library/open-research/open-access-publishing/
3. Open Research Europe : website. URL: https://open-research-europe.ec.europa.eu/
4. Open research policy. This policy sets out the expectations of the University regarding open research. URL: https://www.dundee.ac.uk/corporate-information/open-research-policy
5. Open Research. Open Research Services provide support for publishing, promotion and storage of research outputs. URL: https://www.qmul.ac.uk/library/open-research/
6. Open4UA «Відкрита наука для української системи вищої освіти». URL: https://lpnu.ua/en/open4ua
7. OpenAIRE: website. URL: https://www.openaire.eu/about
8. *REF 2029 Open Access Consultation and Engagement Summary*, 2024. Available at: https://2029.ref.ac.uk/publication/open-access-consultation-and-engagement-summary
9. Statement on Open Research. The University of Dundee's Open Research Statement. URL: https://www.dundee.ac.uk/corporate-information/statement-open-research
10. UKRI : website. URL: https://www.ukri.org/
11. UKRI. *Open Access Policy*, 2021. Available at: https://www.ukri.org/publications/ukri-open-access-policy
12. University AI principles, guidance and policies https://www.qmul.ac.uk/queenmaryacademy/educators/innovation-and-scholarship/innovative-pedagogies/centre-for-excellence-in-ai-in-education/resources/university-guidance-and-policies/
13. Welcome to the Joint Research Management Office (JRMO) for Barts Health NHS Trust and Queen Mary University of London. URL: https://www.jrmo.org.uk/
14. Відкрита наука. *Міністерство освіти і науки України : офіційний вебсайт*. URL: https://mon.gov.ua/nauka/nauka-2/vidkrita-nauka

15. Іванійчук Т. Ю. Деякі інструменти відкритого доступу у практиці наукової бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія» // Осіння школа науковця-2018 : матеріали доповідей (26 жовтня 2018 р.). URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/264d68e8-f3e1–40eb-83cb-706d78a73251
16. Про внесення змін до Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів : постанова Кабінету Міністрів України від 16 липня 2025 р. № 892-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892–2025- %D0 %BF#Text
17. Ульянова Г. О., Бааджи Н. П. Академічна доброчесність як основа академічного успіху / Г. О. Ульянова, Н. П. Бааджи // Правова позиція. — 2022. — № 4. — С. 98–103.

Kanienberg-Sandul O. K.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of International and European Law, National University "Odesa Law Academy"

ACADEMIC INTEGRITY AS A FUNDAMENTAL PRINCIPLE OF EDUCATION

In the modern world, the quality of education is determined not only by the level of knowledge and professional competence of learners but also by the moral and ethical foundations on which the educational process is built. Academic integrity is a key principle of the educational system's functioning, ensuring trust in learning outcomes, honesty in scientific research, and fairness in relationships among all participants in the educational process.

Reforming the higher education system requires profound transformations of all its components, mechanisms of regulation, and control to ensure effective implementation and successful renewal. Scientific and professional development must create certain criteria that correspond to modern realities.

The concept of academic integrity encompasses behavioral norms aimed at maintaining honesty, responsibility, respect for intellectual property, and preventing plagiarism, cheating, fabrication, or falsification of results. Adherence to these principles is the foundation for the development of an educated, ethical, and competitive society.

The essence and importance of academic integrity are substantively regulated by the Law of Ukraine "On Education." According to Article 42 of the Law of Ukraine "On Education" (2017), academic integrity is defined as a set of ethical principles and legally established rules that participants in the educational process must follow during learning, teaching, and conducting scientific activities [1].

Academic integrity is based on the following core values: honesty (rejection of any form of deceit), trust (creating an atmosphere of mutual respect), fairness (objectivity in assessment), responsibility (awareness of the consequences of one's actions), and respect (acknowledgment of authorship and intellectual property of others). These principles form the foundation of professional ethics for both teachers and students, ensure the transparency of the educational process, and enhance the reputation of educational institutions as well as public trust in academic degrees and research outcomes.

Violations of academic integrity take different forms depending on the teaching methods used. Such violations may include plagiarism, self-plagiarism, fabrication, falsification, cheating, unethical assistance, and unjustified authorship. The most common form of misconduct is plagiarism — appropriation of another person's work or results; self-plagiarism — reusing one's own previous work without proper citation; fabrication — inventing data or sources; falsification — distorting research results; cheating and forgery; unethical assistance — when others complete work on someone's behalf; and unjustified authorship — listing individuals as authors who did not contribute to the research. These actions not only distort actual learning outcomes but also undermine the moral foundations of education, creating a false perception of the value of knowledge among learners.

Academic integrity, as a determinant of education quality, is especially important in the era of global digitalization. The education system cannot function effectively without honesty and responsibility among its participants. Academic integrity ensures objectivity in knowledge assessment, promotes the development of critical thinking, research skills, and creativity. Completing assignments independently fosters self-reliance, analytical thinking, the ability to formulate conclusions, and justify one's position. Conversely, dishonest behavior (cheating, falsifying results, purchasing papers) diminishes the quality of professional training and undermines public trust in the education system as a whole [2].

The role of educational institutions in cultivating a culture of integrity is paramount in ensuring educational quality and maintaining a high level of academic achievement. Universities and schools must become carriers of academic ethics. This involves developing internal policies and codes of integrity, conducting awareness campaigns, and integrating relevant courses into curricula. Teachers play a leading role in shaping the moral climate within institutions. Their behavior serves as an example for students. When teachers themselves follow the principles of academic integrity, evaluate work fairly, and acknowledge others' authorship, they create an atmosphere of trust and mutual respect [3].

Academic integrity in the digital age is an essential factor in regulating and protecting copyright for academic texts. Modern technologies create both opportunities and risks. The use of artificial intelligence, online re-

sources, and text generators requires particular ethical attention. Students must learn to use digital tools ethically — as aids rather than replacements for their intellectual work. Meanwhile, educational institutions must develop clear guidelines on the use of AI in the learning process to prevent abuse. Thus, academic integrity in the digital era acquires a new dimension — information ethics and responsible attitudes toward data and technology [4].

The formation of academic integrity as a social norm requires voluntary adherence to principles that respect authors' scientific contributions. The culture of integrity does not emerge instantly — it is the result of systematic efforts by society, families, and schools. From an early age, children learn honesty, fairness, and respect for others' work. State educational policy should promote the values of integrity through media, educational projects, competitions, and examples of best practices. Universities should encourage students to engage in independent research, projects, and publications. Only then will academic integrity become a natural behavioral norm rather than an administratively imposed requirement [5].

In conclusion, academic integrity is the moral foundation of education. It determines the quality of education, the level of trust in scientific outcomes, and the reputation of educational institutions. In the age of information technology, academic integrity is a prerequisite for the development of science and the spiritual culture of the nation.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017, September 5). Law of Ukraine "On Education" No. 2145-VIII. Retrieved November 4, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19
2. Buhaichuk, K. L. (2022). Academic integrity in higher education institutions: Contemporary challenges and mechanisms for ensuring compliance. Higher Education of Ukraine, 3(85), 45–53.
3. Sysoieva, S. O., & Osadcha, K. P. (2021). Academic integrity as a component of the educational environment of higher education. Pedagogical Education: Theory and Practice, (31), 10–16.
4. International Center for Academic Integrity. (2021). The Fundamental Values of Academic Integrity (3rd ed.). Retrieved October 20, 2025, from https://wordpress.kpu.ca/authenticassessment/files/2022/05/20019_ICAI-Fundamental-Values_R11.pdf
5. Andrushchenko, V. P. (2020). Academic integrity as a strategic priority of Ukrainian education. Philosophy of Education, (1), 5–12.

Kapustian I. V.
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics and Management,
National University «Odesa Law Academy»

THE MOODLE PLATFORM AS A TOOL FOR THE INNOVATIVE TRANSFORMATION OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

At the stage of digital transformation of education, the issues of academic data management, effective assessment of knowledge and internationalisation of the educational process are of particular relevance. One of the most common tools for solving these tasks is the e-learning platform Moodle (modular object-oriented dynamic learning environment). Openness, flexibility and the ability to adapt to different educational environments make it an important tool for higher education institutions in Ukraine and the world. Moodle has significant potential in modernizing mechanisms for recording academic achievements, automating assessment, supporting individual educational trajectories, ensuring academic integrity and promoting internationalisation.

In the modern world, especially in the context of rapidly changing technologies and global challenges, distance learning is becoming an increasingly relevant and important component of the educational process. Higher education institutions are moving from paper journals and classic records to electronic accounting systems. The system enables the creation of courses, the storage of educational materials, the recording of students' activity results, and the keeping of statistics on their work. Moodle is used to organize the educational process in online mode, providing tools for interaction, collaboration, assessment and simplifying access to educational content at any time and from any place with Internet access [4]. In particular, Moodle allows the teacher to save time by automatically collecting data on materials viewed, tasks completed, test results and student activity, while ensuring an individual pace of learning and the possibility of self-control.

In the context of academic record-keeping, Moodle enables the establishment of a united digital database of students' academic activities, which simplifies information storage, reporting and analytics. This is important not only for internal educational management, but also in the process of international integration, especially in conditions of distance interaction. The platform acts as an effective alternative to traditional paper forms of accounting, ensuring a comprehensive integration of educational materials, educational activities and results.

One of the current trends in the educational environment is the automation of the assessment process from tests with automatic verification to tasks with submission, displaying completion time, statistics. Moodle en-

ables the administration of online tests, the creation of question banks, the configuration of test access rules, and the analysis of results through statistical reports. In addition, teachers can track the progress of each student and generate reports on their academic performance [3].

This format of assessment offers several advantages: teachers spend less time on assessment, students receive prompt feedback, and institutions gain access to structured data on the success of courses, individual modules, and students. In addition, the interactive capabilities of the Moodle platform, in particular forums for students, facilitate the organization of group discussions, file sharing, commenting, and evaluation of messages [1]. These features facilitate the efficient organization of academic record-keeping: the results are automatically recorded in the system, which minimizes the risk of errors, increases the transparency of the assessment process, and speeds up the generation of reports.

The system also allows tracking student activity, limiting access to tasks over time, and generating analytical reports on academic behavior. Integration with anti-plagiarism services and the ability to monitor student activity support adherence to the principles of academic integrity.

Moodle provides a flexible approach to learning, where students can learn at their own pace, according to their individual learning trajectory, while receiving real-time support and feedback from teachers [2]. This approach creates a digital footprint of learning activities that can be analyzed to adapt learning and academic monitoring. The university receives not only final grades, but a complete picture of the student's educational interaction with the course. This is critical for supporting mobility, distance learning, and blended learning.

Among the key areas of digitalization of education, an important place is occupied by the internationalisation of the educational process. In this context, the Moodle platform acts as an effective tool that contributes to the integration of Ukrainian higher education institutions into the global educational space [5]. Among its capabilities are support for multilingualism, adaptation of educational courses to different cultural and time contexts, as well as integration with video communication, which allows organizing international classes in synchronous and asynchronous formats. This creates conditions for the development of English-language courses, the involvement of foreign teachers and students, as well as the implementation of joint academic mobility programs. Thanks to a unified system of accounting for educational achievements, Moodle ensures the continuity of the educational process regardless of the geographical location of its participants.

Despite its numerous advantages, Moodle also has a number of disadvantages that should be considered when implementing and using the platform.

Although Moodle is a powerful platform for organizing the learning process, from a pedagogical point of view it has a number of limitations. The

system is focused more on the technical implementation of content than on the flexibility of didactic approaches. For example, creating interactive lessons, implementing gamification or visually appealing learning scenarios often requires additional plugins or technical support, which can be difficult for teachers without special training. As a result, the platform may not provide the proper level of engagement and motivation, especially in distance or blended learning.

Another significant drawback of Moodle is its interface, which is often perceived as complex, overloaded and unintuitive. Despite the fact that the system is constantly updated, the quality of user interaction with the system remains far from modern standards. New users can spend a lot of time mastering navigation, understanding the logic of course construction, and finding the necessary functions. This creates a barrier to rapid adaptation, especially in institutions where there is no systematic training or support. In addition, Moodle is not always well optimized for mobile devices, which worsens the learning process from a smartphone or tablet.

Thus, Moodle is not only a tool to support distance learning, but also a powerful digital platform that covers all key aspects of modern higher education from academic data management to internationalisation. Its functionalities contribute to increasing the efficiency of the educational process, ensuring transparency of assessment, adherence to academic integrity, and adaptation of learning to the individual needs of students. In the context of digital transformation and integration into the European educational space, the implementation of Moodle is a strategically important step for Ukrainian higher education institutions.

In addition, further expansion of the platform's use requires improvement in a number of aspects: modernization of the interface taking into account the principles of UX design, better adaptation to mobile devices, expansion of interactive and gamification capabilities, as well as increased technical support for users. It is necessary to conduct systematic trainings for teachers and administrators, implement institutional policies on digital literacy, and invest in infrastructure to ensure stable operation of Moodle. Such measures will help maximize the potential of the platform as a universal educational environment that meets modern requirements for the quality of higher education.

References

1. Zuienko, N. O., Lupak, N. M., Denysenko, N. L., Shkurko, V. Yu., & Pankovets, V. L. (2023). Moodle iak osnova systemy dystantsiinoho navchannia ta formuvannia elektronnoho osvitnoho seredovyshcha. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriia: Pedahohika*, 8(26), 122–135 [in Ukrainian].
2. Mardarova, I., & Hudanych, N. (2025). Vykorystannia v osvitnomu protsesi platformy Moodle: deiaki metodolohichni pidkhody. *Naukovyi visnyk*

Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Pedahohichni nauky, 70, 156–168 [in Ukrainian].
3. Panko, D. H. (2024). Vykorystannia tekhnolohii dystantsiinoho navchannia v zakladakh vyshchoi osvity : bachelor's thesis. Ternopil: ZUNU, 53 p. [in Ukrainian].
4. Pasko, O. A. (2023). Tekhnolohii dystantsiinoho navchannia iak innovatsiia v osvitnomu protsesi : bachelor's thesis. Ternopil: ZUNU, 75 p. [in Ukrainian].
5. Polishchuk, N. V., Buhaienko, T. I., & Lemesheva, N. V. (2024). Pidvyshchennia iakosti vyshchoi osvity za dopomohoiu tsyfrovykh tekhnolohii ta dystantsiinoho navchannia dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity v Ukraini. *Akademichni vizii*, 38, 1–15 [in Ukrainian].

Khyzhniak Y. S.
PhD in Law, Associate Professor, Dean of the Faculty of Civil and Economic Justice, Associate Professor of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Poligraphology of the National University «Odesa Law Academy»

COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A FACTOR OF PROFESSIONAL MOBILITY

Communicative competence is a key determinant of professional mobility, as it reflects an individual's ability to interact effectively within diverse professional, cultural, and linguistic contexts [2]. In the twenty-first century, marked by globalization, digitalization, and internationalisation of education and law, communication becomes not only a medium of knowledge exchange but also a mechanism of integration into the global professional community. For university lecturers and lawyers, whose work is grounded in verbal interaction, persuasion, and the precise expression of ideas, this competence functions as a multidimensional construct that unites language proficiency, cultural awareness, cognitive flexibility, and ethical responsibility. It thus becomes not only a professional necessity but also a driving force of career growth, adaptability, and international collaboration.

For university lecturers, communicative competence extends beyond linguistic fluency and encompasses the ability to interpret and convey academic information clearly, to engage students in interactive learning, and to participate actively in scholarly dialogue. It integrates linguistic mastery, sociolinguistic awareness, and pragmatic skills necessary for effective teaching and research communication [1]. A competent lecturer is able to adapt speech to different audiences, employ both verbal and non-verbal strategies to enhance comprehension, and build a dialogical space that stimulates students' critical and creative thinking.

In the context of internationalisation of higher education, communicative competence facilitates participation in Erasmus+, Fulbright, and other

academic mobility programs, enabling lecturers to teach and conduct research abroad, present at international conferences, and publish in peer-reviewed journals. With the expansion of English-medium instruction and the adoption of digital academic environments, the ability to communicate clearly, appropriately, and confidently in English has become a decisive factor in career advancement. Furthermore, AI-assisted teaching, cross-border virtual collaboration, and online learning environments require lecturers to continuously refine discourse strategies, intercultural sensitivity, and professional adaptability to meet the demands of global academia.

For lawyers, communicative competence forms the foundation of legal reasoning, argumentation, and professional ethics [3]. The legal profession is inherently communicative, it depends on language as a tool of reasoning, persuasion, and institutional order. A lawyer's success is determined by the ability to construct precise legal arguments, draft documents with clarity, interpret legal norms, and maintain persuasive yet ethical interaction with clients, judges, and colleagues. Courtroom discourse requires linguistic precision and rhetorical strategy; negotiations demand tact, diplomacy, and awareness of cultural differences; written communication (contracts, briefs, and memoranda) relies on clarity, coherence, and terminological consistency.

As legal practice becomes increasingly transnational, communicative competence must also include intercultural awareness and the ability to function effectively across jurisdictions and linguistic systems. English as the lingua franca of international law enhances access to global arbitration forums, comparative jurisprudence, and scholarly legal debates, thus strengthening the lawyer's professional mobility and competitiveness.

Moreover, communicative competence in the legal field is closely tied to digital transformation. The spread of online hearings, electronic documentation, and AI-assisted legal analytics requires lawyers to combine traditional rhetorical and ethical skills with digital literacy. A modern lawyer must master not only oral and written communication but also digital communicative competence, which includes responsible use of online tools, cybersecurity awareness, and adherence to professional ethics in virtual communication [3].

For both university lecturers and lawyers, communicative competence represents an integrative quality that combines cognitive, linguistic, emotional, and social dimensions [2]. It ensures professional efficiency, ethical interaction, and adaptability to new institutional frameworks. The continuous development of communicative competence through lifelong learning, intercultural exchange, and reflective professional practice enhances individuals' capacity to function successfully in dynamic, multicultural environments. This process involves not only formal training but also participation in professional communities, mentorship, and collaboration that reinforce communicative and ethical awareness.

In conclusion, communicative competence serves as both the foundation and catalyst of professional mobility. For lecturers, it supports educational innovation, international cooperation, and meaningful student engagement; for lawyers, it guarantees effective advocacy, negotiation, and client relations across national and cultural boundaries. The cultivation of communicative competence through professional education, linguistic and intercultural training, and ethical awareness, remains essential for professionals who aim to remain competitive, responsive, and globally integrated in the rapidly evolving domains of higher education and law.

References

1. Makukhina S. V. Inomovna komunikatyvna kompetentnist u profesiinii dialnosti derzhavnoho sluzhbovtsia [Foreign language communication skills in the professional activities of civil servants]. Zakarpatski filolohichni studii. 2025. Vyp. 40, T. 2. P. 47–51. DOI: https://doi.org/10.32782/tps2663–4880/2025.40.2.8
2. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasnii osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: biblioteka z osvitnoi polityky [Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian prospects] / ed. O. V. Ovcharuk. Kyiv : KIS, 2004. 112 p.
3. Tytarenko M. Communicative competence of a lawyer in the context of information society development. *Journal of International Legal Communication*. 2024. Vol. 14, No. 3. P. 69–80. DOI: https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.15.

Kondrych V. V.
Trainee Solicitor at Sterling Law, London, UK

BRIDGING LEGAL TRADITIONS: THE CHALLENGES AND SUPPORT MECHANISMS FOR UKRAINIAN LAWYERS QUALIFYING AS SOLICITORS IN THE UNITED KINGDOM

The globalisation of legal services and the internationalisation of higher education have made the movement of legal professionals across jurisdictions increasingly significant. Ukrainian lawyers, particularly in the context of post-war reconstruction and closer European integration, are demonstrating a strong interest in qualifying as solicitors in the United Kingdom. For many, this qualification represents not only an opportunity for professional advancement but also a gateway to global practice and participation in the rebuilding of Ukraine's legal and institutional order. Yet, this pathway

is marked by complex challenges that require both individual resilience and systemic support.

One of the most profound obstacles lies in the fundamental divergence between the civil law tradition of Ukraine and the common law framework of England and Wales. Ukrainian legal education is primarily codified and theory-based, with emphasis on legislation, administrative norms, and doctrinal analysis. In contrast, the British legal system depends on precedent, adversarial reasoning, and the analytical evaluation of judicial decisions. This divergence demands a substantial shift in legal reasoning for Ukrainian practitioners who must adapt from interpretative methods rooted in codification to those shaped by case law and judicial reasoning. Preparing for the Solicitors Qualifying Examination (SQE), which prioritises ethical decision-making, analytical argumentation, and client-focused problem solving, therefore presents both academic and conceptual challenges [1].

In addition to intellectual adaptation, Ukrainian lawyers must contend with limited access to professional training opportunities comparable to those required in the United Kingdom. While British legal education integrates practical experience through qualifying work experience (QWE), clinical placements, and legal drafting exercises, Ukrainian institutions traditionally emphasise theoretical instruction. As a result, candidates seeking qualification in the UK often need to undertake supplementary courses, incur significant financial costs, and invest time in acquiring vocational exposure aligned with the standards of the Solicitors Regulation Authority (SRA).

The linguistic and communicative barriers further intensify these challenges. Legal English is not a matter of translation alone; it carries its own culture of reasoning and rhetoric. Even proficient English speakers may struggle with the precision, idiom, and stylistic expectations of British legal writing and advocacy. Nuances in phrasing, formality, and tone can alter legal meaning, and misinterpretations may have serious implications for professional credibility. Beyond language, there is also a need to internalise the professional decorum and procedural discipline characteristic of British legal culture, where clarity, restraint, and civility underpin every aspect of communication.

Regulatory complexities create another layer of difficulty. Although the SQE framework was designed to standardise access to the solicitor profession, its application to international candidates remains demanding. The process of verifying foreign academic credentials can be particularly arduous for Ukrainian lawyers, many of whom have faced disruption of records and professional activity due to war. The lack of reciprocal recognition between Ukrainian and British legal institutions obliges even experienced lawyers to repeat qualifying procedures from the beginning. These hurdles are compounded by financial pressures, as examination fees, course materials,

and living expenses in the UK often exceed the means of many self-funded applicants.

For displaced professionals, the psychological dimension of this transition is significant. The upheaval caused by conflict, the challenge of resettlement, and the effort to re-establish professional identity in a foreign jurisdiction contribute to emotional fatigue. Adjusting to a new legal environment also requires confidence in one's ability to contribute meaningfully within unfamiliar institutional structures. In a competitive market where employers may prefer domestic candidates, the search for qualifying work experience or mentorship can be disheartening, even for highly skilled practitioners.

Despite these difficulties, the United Kingdom has demonstrated a commendable commitment to supporting Ukrainian lawyers. The Solicitors Regulation Authority has shown flexibility in document verification procedures for applicants affected by the war. Several British universities and law schools have introduced scholarships, fee reductions, and tailored preparatory courses designed to help Ukrainian candidates meet SQE requirements. The Law Society of England and Wales has partnered with Ukrainian legal bodies to provide practical guidance, online training sessions, and networking opportunities. These collaborations aim not only to assist individual candidates but also to strengthen long-term academic and professional ties between the two countries [2].

Beyond institutional support, numerous law firms and pro bono organisations have established initiatives offering mentorship, internships, and advisory programmes for Ukrainian legal professionals. Such efforts are complemented by government schemes that facilitate visa applications and employment opportunities for displaced individuals with professional qualifications. The humanitarian response has evolved into a form of legal diplomacy, reinforcing the values of solidarity, integrity, and mutual assistance that define the legal profession in both nations [3].

While these developments are encouraging, further collaboration could improve accessibility and integration. Establishing bilateral recognition frameworks for legal education, expanding distance-learning opportunities for SQE preparation, and creating structured mentoring partnerships between British and Ukrainian lawyers would greatly assist in bridging the current gaps. These initiatives would not only promote the professional mobility of Ukrainian lawyers but also contribute to Ukraine's institutional recovery by nurturing a generation of internationally trained legal professionals [4].

The journey towards qualification as a solicitor in the United Kingdom is undeniably demanding, yet it remains a pathway of profound significance. It requires intellectual agility, perseverance, and cultural adaptability. For Ukrainian lawyers, it symbolises more than personal advancement — it represents participation in a transnational dialogue about justice, ethics, and

the rule of law. As educational and professional cooperation between the United Kingdom and Ukraine continues to deepen, this shared endeavour will enhance not only individual careers but also the collective capacity of the legal community to uphold democratic values in times of unprecedented change.

References

1. Solicitors Regulation Authority (SRA): https://www.sra.org.uk/students/sqe/
2. The Law Society of England and Wales Guidance for Overseas Lawyers: https://www.lawsociety.org.uk/career-advice/becoming-a-solicitor/overseas-lawyers
3. British Council — Legal Education and Internationalisation Report: https://www.britishcouncil.org/
4. UK Government Support for Ukrainians: https://www.gov.uk/guidance/support-for-ukrainian-nationals-in-the-uk

Kornilova O. V.
PhD, Associate Professor, Associate Professor of Department of Economics and Management, National University "Odesa Law Academy"

Kravchenko V. V.
Second-year Master's Degree Student, Faculty of Advocacy and Anti-Corruption Activities, National University "Odesa Law Academy"

FEATURES OF PERSONNEL SELECTION FOR PROJECT ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Modern higher education institutions (hereinafter — HEIs) are increasingly implementing a project-oriented approach in teaching, research, and management. This necessitates new approaches to personnel selection capable of working effectively in interdisciplinary teams, flexible structures, and rapidly changing conditions. Building human resource capacity for project activities in HEIs involves combining educational, research, and management competencies, the ability to innovate, partner, and transfer knowledge.

Higher education in Ukraine is gradually transitioning to a model of the university as an innovation center that combines educational, scientific, and entrepreneurial activities. Under such conditions, project activities — research, educational, grant-based, or startup initiatives — become a key development tool. Accordingly, the personnel selection system in HEIs must adapt to the specifics of project management, focusing not only on teaching or research experience but also on competencies in change management, team collaboration, and digital literacy.

Personnel selection for project activities in HEIs has a number of features that distinguish it from classical recruitment in the business environment.

First, there is the complexity of competencies, as working in university project teams requires a combination of pedagogical, research, and management skills. For example, a lecturer may simultaneously serve as a research supervisor, manager of an educational project, or coordinator of a partnership initiative with business.

Second, interdisciplinarity should be noted. Modern educational and research projects require the participation of representatives from various specialties — economists, IT specialists, sociologists, educators. Therefore, when selecting personnel, it is important to consider the ability for interdisciplinary collaboration and openness to new knowledge [2].

Third, attention should be paid to flexibility and dynamism. Projects in HEIs typically have limited implementation timeframes (grants, startups, Erasmus+, Horizon Europe, etc.), so personnel must be prepared to work under time constraints, changing tasks, and high-intensity communications.

Fourth, assessment of innovation potential. Candidate selection should take into account their ability to generate new ideas, implement innovations in the educational process and research, participate in technology transfer and commercialization of research results.

Fifth, partnership interaction. Modern universities actively cooperate with business, government agencies, and the public sector. Therefore, one of the personnel selection criteria is the presence of experience in communication and external relations management [3].

Sixth, digital competence. The use of project and digital platforms (Asana, Trello, Miro, Notion, Google Workspace) is an integral part of managing educational and research projects. Candidates must possess tools for remote collaboration, analytics, and results monitoring.

Seventh, motivational-value selection. In university project teams, alignment of values is particularly important — the pursuit of educational development, innovation, academic integrity, and team collaboration [1].

It should be emphasized that in the higher education system, personnel selection is inseparably linked with the process of professional development. The participation of teachers, researchers, and students in joint projects contributes to the formation of a culture of continuous learning and skill improvement through practical experience.

Student involvement in project activities also plays an important role. This not only contributes to their acquisition of practical competencies but also allows universities to identify talented youth, forming a personnel reserve for future research and educational initiatives. Student participation in grants, case championships, startup schools, or social projects is an effective tool for career guidance and intergenerational knowledge transfer.

Moreover, modern HEIs are increasingly creating internal project management centers that not only administer grants but also conduct personnel selection, organize project management training, form interdisciplinary teams, contributing to increased professionalization of research initiative management.

It is important to note that the effectiveness of personnel selection for projects in HEIs depends on clearly defined selection criteria. Among them are research experience, level of publication activity, participation in international programs, ability to coordinate between faculties, as well as readiness to work in flexible organizational forms.

One trend is the implementation of electronic HR platforms in higher education, which allow automating the process of searching for and attracting personnel, tracking project activity, and forming employee competency profiles, increasing transparency and objectivity in decision-making [4].

Project activities in educational institutions also perform a social function — promoting the development of regional communities, social innovations, and entrepreneurship. Therefore, university teams increasingly include representatives from the public sector, IT industry, and government structures. Personnel selection for such teams involves assessing not only professional level but also the ability to collaborate in the "knowledge triangle" format: education — science — business.

Personnel selection for project activities in higher education institutions is a fundamental factor in the innovative development of the educational environment. Its effectiveness is determined by universities' ability to integrate scientific, educational, and management resources, forming teams oriented toward results, interdisciplinarity, and social benefit.

Successful project implementation in HEIs requires the combination of three components:

– professional competence of personnel;
– innovative thinking and readiness for change;
– effective system of selection, training, and motivation of participants.

Building human resource capacity for project activities in higher education is not an administrative task but a strategic direction for university development in the context of European integration, digitalization, and sustainable development.

References

1. Boyko A., Sytnyk Y. Directions for improving the adaptation process of IT enterprise personnel. *Economics and Society*. 2024. № 63. https://doi.org/10.32782/2524–0072/2024–63–122
2. Pyskun O. M. Theory and methodology of technological education. Project-based learning technology: educational and methodological guide for practical work for students majoring in «Secondary Education (Labor Training and

Technologies)». Chernihiv: T. H. Shevchenko National University of Chernihiv, 2023. 103 p.
3. Potapchuk O. Features of students' project activities in the educational process of higher education institutions. *Youth and Market*. 2019. No. 2 (169). P. 59–63.
4. Scientific project management: lecture notes. Compiled by: O. V. Shebanina, V. P. Klochan, I. V. Klochan. Mykolaiv. 2019. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7568/3/Upravlinnia %20naukovymy %20proektamy.pdf

Kotlubai V. O.
PhD in Economics, Associate Professor, Department of Economics and Management, National University «Odesa Law Academy»

DEVELOPING THE DIGITAL CULTURE OF THE ACADEMIC COMMUNITY IN UKRAINIAN UNIVERSITIES

The digitalisation of the educational space has become a key driver of the global transformation of higher education. Ukraine, currently undergoing both European integration and the challenges of wartime crisis, has found itself in a situation where digital tools not only facilitate educational activities but also ensure their continuity, transparency, and competitiveness. The COVID-19 pandemic, followed by wartime disruptions, compelled universities to adopt new formats of learning, communication, and governance, giving rise to what is now termed the digital academic environment. However, as researchers emphasise, the existence of digital infrastructures alone does not guarantee their effective use without the development of an appropriate digital culture — a system of values, behavioural norms, managerial decisions, and social interactions that shape attitudes towards technology [1; 6].

For Ukrainian universities, the development of digital culture signifies a shift from the fragmented adoption of IT solutions to the systemic formation of digital competence, openness, ethical responsibility, and academic integrity. Universities are no longer mere consumers of technology; they are becoming drivers of digital innovation capable of creating and disseminating models of digital citizenship within society [2; 4]. The maturity of a university's digital culture directly influences not only the quality of the educational process but also the international reputation of Ukrainian higher education institutions [5].

Most Ukrainian universities have already implemented electronic platforms such as Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, and Canvas, as well as internal management information systems, tools for academic communication, and e-document management. Yet research shows that the level of integration of these tools into daily practice remains limited [1, 3].

The main challenge lies in the fact that digitalisation has advanced faster than cultural adaptation. Many educators continue to view technology as an external obligation rather than an opportunity to improve pedagogical practice. In numerous institutions, digital culture has not yet been defined as part of the strategic mission or policy framework. As a result, interdepartmental collaboration remains weak, IT tools are insufficiently embedded in research activity, and administrative support for digital literacy development is inadequate [2, 3].

Another pressing issue concerns the uneven level of digital competence across academic groups. Younger lecturers and students tend to display high adaptability and confidence in technology use, while more experienced staff often experience digital anxiety, fear of losing professional authority, or difficulties transitioning to new forms of communication. This creates digital divides within a single institution, undermining team efficiency and knowledge sharing [5; 6].

Ethical and legal aspects of technology use represent an additional challenge. The spread of artificial intelligence, automated assessment systems, and content-generation platforms has increased the risk of unintentional breaches of academic integrity. As recent studies underline, universities should not focus solely on punitive measures for plagiarism but rather cultivate a culture of responsible technology use, recognising digital ethics as a core element of academic identity [4].

Finally, Ukrainian universities often face a lack of strategic digital leadership. The absence of clearly defined digital strategies, diffuse accountability, and limited financial resources results in fragmented initiatives that fail to build a coherent digital ecosystem [5].

Building a sustainable digital culture within the academic community requires an integrated approach that combines managerial, educational, ethical, and communicative mechanisms.

First and foremost, universities must institutionalise digital policy — clearly defining their mission, values, and principles of digital interaction in strategic documents, internal regulations, and curricula. Such policies should address not only technological standards but also ethical norms, including data transparency, responsible use of AI, intellectual property rights, and academic honesty [1, 4].

A decisive factor is leadership and change management. Research shows that successful digital transformation in education depends largely on the strategic readiness of university leadership to embrace cultural change [5]. Digital transformation leaders should not merely provide technical resources but also foster trust, motivate faculty towards innovation, and encourage openness to experimentation. Ukrainian higher education institutions should therefore develop dedicated programmes for digital leadership that combine managerial competence, pedagogical innovation, and ethical awareness [2].

Equally important is the enhancement of digital literacy among all participants in the educational process. This includes systematic training for educators, researchers, and students in data analytics, cybersecurity, critical digital thinking, and the ethical use of online tools [3, 6]. Universities may implement micro-courses, workshops, and certification programmes on digital competence and academic integrity.

Particular emphasis should be placed on digital communities of practice — open networks of cooperation between lecturers, researchers, and students who share resources, teaching methodologies, and research outcomes. These communities facilitate experience exchange and foster a sense of belonging to a shared digital ecosystem [1, 7]. Moreover, promoting Open Science principles — open data, research repositories, and digital journals — strengthens trust in Ukraine's academic community across Europe.

The development of digital culture is inseparable from a broader culture of trust and integrity. As artificial intelligence tools become increasingly integrated into education, universities should establish institutional codes of digital ethics defining the responsible boundaries between technological assistance and authentic academic work [4, 7].

The digital culture of Ukrainian universities is not merely a collection of technical skills — it is a comprehensive system of values, strategies, and norms that shapes a new quality of academic life: open, inclusive, ethical, and resilient. It serves as a foundation for the modernisation of higher education and for Ukraine's integration into the European Higher Education Area.

Establishing such a culture requires a coherent policy that unites technological innovation, leadership, digital literacy, and academic ethics. Universities with a well-developed digital culture become platforms for human capital development, innovation, and social trust — forming the intellectual backbone of Ukraine's educational transformation in an era of global change.

References

1. Tymoshenko O. I. Suchasni realii ta vyklyky tsyfrovoi transformatsii v osviti. URL: https://irback.e-u.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1770103e-4ceb-4432-b257-fc65c72751ef/content
2. Kovalenko V. V. Perspektyvy vykorystannia tsyfrovykh tekhnolohii v upravlinni proiektamy u protsesi neformalnoi osvity IT-kompanii. Innovatsiina pedahohika. 2024. No. 68(1). P. 249–253.
3. Koch C., Fehlmann F. Beyond Digital Literacy: Exploring Factors Affecting Digital Performance of University Staff. Media and Communication. 2025. Vol. 13(1). P. 1–15. URL: https://www.cogitatiopress.com/mediaandcommunication/article/view/8913/4003
4. Kovtun O. M. Akademichna dobrochesnist ta shtuchnyi intelekt: chy mozhlyve poiednannia? Akademichna dobrochesnist v epokhu shtuchnoho intelektu.

Materialy vseukrainskoho naukovo-pedahohichnoho pidvyshchennia kvalifikatsii. Lviv–Torun: Liha-Pres, 2025. P. 85–88.
5. Catherine Muthu, Chen Sze Liang, Khoo Wen Hui. Digital Transformation in Higher Education — A Study on Productivity and Environmental Sustainability. INTI Journal. Vol. 2023:05. URL: https://www.researchgate.net/publication/368187953_Digital_Transformation_in_Higher_Education
6. Vanh D., Dolska O. Tsyfrova kultura: osoblyvosti ta yii osnovni kharakterystyky. Aktualni problemy filosofii ta sotsiolohii. 2023. Issue 41. P. 15–21.
7. Kapranov Y. Academic Integrity in the European Union: The Experience of Poland and Finland. Akademichna kultura doslidnyka v osvitnomu prostori: yevropeiskyi ta natsionalnyi dosvid. Materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Sumy: SumDPU im. A. S. Makarenka, 2025. P. 31–33.

Kovalova K. O.
Lecturer of the Department of Foreign Languages,
National University «Odesa Law Academy»

INTEGRATION OF SCIENTIFIC RESEARCH INTO THE EDUCATIONAL PROCESS AS A MEANS OF DEVELOPING STUDENTS' RESEARCH SKILLS

Since the modern higher education system is primarily aimed at skill development rather than just knowledge transfer, one of the essential skills students have to learn is their independent work, which includes learning, analysis, information retrieval, and knowledge creation. In this respect, the incorporation of scientific research in education turns out to be a key instrument for reaching these goals. This way of thinking is in line with present European directions in university education whereby science and learning are considered as two inseparable and interdependent parts of one educational system.

In the fast changes of the information society, as well as because of the digitalisation and globalisation of knowledge, universities have to produce specialists who will not be content with the simple storing of knowledge but will look for new information themselves, analyse, interpret, and create new.

The union of science and education has been the focal point of discussion by modern-day scholars and educators, who argue that a university should not only be an educational environment but also a research one. Hence, the main goal of the education system is to set up a situation where each student is able to discover their intellectual potential and get involved in scientific research. Research activity is the key to unlocking all the other skills of creativity, analytical thinking, independence, and evidence-based decision-making.

Modern pedagogical studies characterize research competence as a complex concept which refers to the knowledge and understanding of scientific research methodologies and techniques, the implementation of these in practice, and the personal readiness for cognitive exploration. Moreover, this competence comprises motivational and valuing aspects (such as interest in science and a desire for knowledge), cognitive aspects (understanding theoretical and methodological foundations of research), activity aspects (the ability to plan, organize, and conduct research, as well as interpret results), and reflective aspects (the ability to analyze one's own activities and draw conclusions). The formation of such competence presupposes the continuous interplay of educational and scientific factors within the educational process.

The embedding of scientific research in the educational process means the establishment of a system where learning is based on a research-oriented approach and students are considered as co-investigators of science rather than learners who receive knowledge passively. This fusion can be visible through diverse means such as the research elements incorporation into academic disciplines, the scientific clubs organization, participation in conferences, the educational and research projects implementation, and the joint publications with the faculty. Within educational courses, this can be achieved through research question formulation, source analysis, current scientific debates discussion, and mini-research projects .

Student project work is one of the most convincing means for integration. It requires students to fulfill complicated research tasks which are aimed at real societal or professional needs. Such an approach not only helps the students to acquire the skills of teamwork, the distribution of the tasks, but also the management of the time, deep thinking, and finally, the taking of responsibility for the results. Moreover, the implementation of digital technologies allows the students to be competent in the modern scientific communication tools. In other words, students can use more and more up-to-date methods like databases, analytical platforms, electronic libraries, reference-management software, and collaborative document editing platforms.

The teacher during this work is a scientific supervisor, a moderator, and a mentor who leads students through scientific information, ensures research ethics, and promotes intellectual initiative. Pedagogical support and providing students with new opportunities for success are the factors that make students perceive scientific activity as their intrinsic motivation and not as a mere obligation.

Science integration into education has a socio-cultural dimension which is no less important than the previous ones. It evokes the feeling of being a part of the scientific community, helps the students to realize the importance of their individual contributions to the development of knowledge,

and also, it raises the level of academic integrity among them. Learning the basics of the scientific research inevitably results in the following: students will be honest, they will respect the intellectual property, and they will also be good at citation and source analysis. Consequently, the integration of research is the most effective way to build the culture of academic ethics.

Research integration in the educational process has a positive effect on the university environment development. It opens the way for coordination between departments, the building of scientific schools, and enhances the university's prestige among the scientific community. Besides that, it facilitates student academic mobility and participation in international projects and competitions, thus the students will be able to exchange ideas and have their scientific horizons .

In summary, the integration of scientific research into the educational process constitutes a necessary condition for contemporary higher education, rather than a mere trend. This integration ensures the high-quality preparation of a new generation of specialists capable of innovative thinking, complex problem analysis, and effective decision-making. It is essential not only to formally acknowledge the unity of science and education, but also to implement practical mechanisms for their interaction, such as updating curricula, encouraging student research, supporting teacher-researchers, and fostering academic culture.

References

1. M. Orsini, A. Vandermeer, J. Wald, D. et al. Broadening the definition of "research skills" to enhance students' success. *Education Sciences*, 12(10):642, 2022. https://doi.org/10.3390/educsci12100642
2. Golovan M. S. Model of forming research competence of future specialists in the process of professional training. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. Sumy: Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, 2012. No. 5(23). P. 196–205.
3. Proshkin V. V., Shtymak A. Yu., Topolansky S. I. Integration of educational and scientific research activities in the process of forming the competitiveness of future teachers. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Issue 1(54). 2024. Pp. 158–161.

Kozachuk D. A.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Foreign Languages, National University "Odesa Law Academy"

MECHANISMS OF ADMINISTRATIVE PARTNERSHIP BETWEEN UNIVERSITIES AND STATE AUTHORITIES: CONCEPTS OF UNIGOV HUB AND CAPPA

The modern public administration system of Ukraine requires not only reform of legal procedures but also renewal of institutional mechanisms that ensure the interaction of knowledge, governance, and practice. Universities increasingly become not only educational institutions but also active participants in state-building processes — analytical, personnel, and innovative partners of the state [1]. At the same time, the traditional model of formal cooperation between higher education institutions and state bodies proved ineffective: it does not create shared responsibility for results, does not integrate universities into decision-making, and reduces partnership to memoranda without practical content.

Challenges faced by Ukraine, as well as prospects for state reconstruction in the near future, require seeking new formats of administrative partnership that connect the intellectual potential of the academic environment with the needs of state policy. Such formats should be based not on a hierarchy of subordination but on co-governance, where universities and public administration entities act as equal participants in decision-making and implementation [2]. For EU countries, where university autonomy developed over a long time, various forms and means of stakeholder interaction are characteristic. Popular are *Policy Labs, Public Sector Innovation Labs, Knowledge Exchange Hubs, Governance Innovation Units, University–Government Partnerships for Innovation*. Each demonstrates high effectiveness. Based on Ukrainian realities and analysis of international practices (OECD, EUA, UKRI), close in spirit and function, we propose the concepts of UniGov Hub and CAPPA as innovative models of administrative partnership between universities and authorities that can be useful for post-war reconstruction.

The initial methodological framework is the Quadruple Helix concept developed by Carayannis and Campbell [3]. It defines interaction among government, science, business, and society as an open innovation system where knowledge becomes a management resource. This approach allows considering administrative partnership between universities and the state not as an institutional formality but as a dynamic network of knowledge exchange capable of generating governance solutions.

At the international level, similar practices are summarized in the Knowledge Exchange Framework (KEF) of the UKRI British agency [4], where key partnership indicators are not funding volumes but the quality of

joint impact on policies, innovation, and regional development. In higher education, this correlates with the EUA Learning & Teaching Centres model, which ensures interaction between educational policy, institutional governance, and learning innovations [5].

In the Ukrainian context, the regulatory framework creates partnership potential but does not ensure institutional sustainability. Laws guarantee university autonomy but do not establish procedural mechanisms for co-governance, monitoring, and evaluating cooperation effectiveness. In practice, initiatives remain fragmented, and results are not integrated into state policy [6].

To overcome this disjunction, a two-level model is proposed — UniGov Hub and CAPPA. UniGov Hub acts as the analytical core of the partnership — a platform uniting university experts, state representatives, and professional communities to discuss strategic public policy issues. Its functions include preparing policy briefs, developing expert opinions, advising state structures, and organizing public reform discussions. This form of communication ensures mutual trust between academia and the state and promotes the use of scientific data in regulatory activities [7].

CAPPA, in turn, constitutes the practical-institutional component of the partnership. It should function as a center for training and educational initiatives, developing governance competencies at the intersection of theory and practice. Specifically, it includes creating joint practical governance laboratories, simulation modules, and dual programs for civil servants. Research by Tarasenko S. I. and Moskvichova O. S. confirms the effectiveness of such models where business and state institutions become active partners in the educational process, not just its customers [1; 8].

The synergy of UniGov Hub and CAPPA lies in creating a continuous cycle — analysis → education → practice → feedback. This forms a system of constant governance knowledge renewal and improves decision-making quality. OECD experience shows that policy labs in Finland, the Netherlands, and the UK operate on this logic by combining learning, experimentation, and state policy in a single space of governance innovation [9].

In Ukraine, implementing such models faces several challenges. The most significant is institutional inertia of state bodies and their lack of readiness for interactive cooperation with academia. The problem is not unwillingness but psychological unreadiness for joint decision-making. Therefore, motives for engagement — image, career, or financial — must be created for practitioners involved in training, managing student practice, or acting as training program experts. Simultaneously, scientific and pedagogical staff should be reoriented to practical spheres, encouraged to intern in state structures and apply new skills in teaching [10].

The National University «Odesa Law Academy» can serve as a pilot platform for implementing this model, having a developed system of partnerships with state bodies, international institutions, and local self-government

authorities [10]. Practical implementation of the UniGov Hub — CAPPA concept in this institution would enable integration of analytical centers, educational programs, and practical training into a unified co-governance network oriented to creating a new culture of public service.

In the future, such centers can become key elements of the institutional environment of post-war reconstruction. Their functions go beyond training — they shape personnel policy, create communication channels between government structures and civil society, and increase trust in the state as a service institution.

Thus, the proposed UniGov Hub and CAPPA models reflect a shift from declarative cooperation to a new type of partnership — institutionally managed, analytical, and practice-oriented. They combine universities' analytical competence with the state's managerial potential and contribute to forming a co-governance system in education and public policy. Implementing such mechanisms in Ukraine lays the foundation for qualitative public administration renewal, increased citizens' trust in state institutions, and consolidation of good governance principles.

References

1. Tarasenko S. I. Partnership between Universities and Business: Forms and Impact on Innovative Development. Economy and Society. 2018, No. 13, pp. 49–57. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/49.pdf
2. Matukova H. V. Educational Partnership System in Higher Education Institutions. Young Scientist. 2024, No. 8(128), pp. 35–40. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6171
3. Carayannis E. G., Campbell D. F. J. Mode 3 Knowledge Production in Quadruple Helix Innovation Systems (SpringerBriefs in Business). New York: Springer, 2012. 330 p. URL: https://link.springer.com/book/10.1007/978–1–4614–2062–0
4. UK Research and Innovation (Research England). Knowledge Exchange Framework (KEF): Narrative Guidance for KEF3. London: UK Research and Innovation, 2022. 25 p. URL: https://www.ukri.org/publications/knowledge-exchange-framework-kef-narrative-guidance-for-kef3/
5. European University Association (EUA). Development and Strategic Benefits of Learning and Teaching Centres. EUA Learning & Teaching Paper #23. Brussels: EUA Publications, 2024. 47 p. URL: https://www.eua.eu/publications/reports/development-and-strategic-benefits-of-learning-and-teaching-centres.html
6. Shevchenko A. Ye. Theoretical Foundations of Research on Public-Private Partnership as an Instrument for Post-War Reconstruction of Ukraine's Economy. Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series. 2024, Issue 82, Part 2, pp. 284–294. DOI: 10.24144/2307–3322.2024.82.2.45
7. OECD. Innovation in Public Policy Labs. Paris: OECD Publishing, 2021. 58 p. URL: https://www.oecd.org/publications/innovation-in-public-policy-labs-8a2e8e8f.htm

8. Moskvyichova O. S. Public-Private Partnership in the Sphere of Vocational and Higher Education. Economy and Organization of Management. 2016, No. 2(22), pp. 291–299. URL: https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/4822/4853
9. Khusainov R. A., Shutov O. V. Integration of the State, Private Business and Higher Education: Innovative Development. Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine. 2017, Issue 123, pp. 117–124. URL: https://ird.gov.ua/sep/sep20171(123)/sep20171(123)_117_KhusainovR %2CShutovO. pdf
10. Odesa Law Academy. Cooperation Agreements and Memoranda with State Authorities and Institutions (Official Website Section). URL: https://www.onua.edu.ua/ua/studentu-ua/praktychna-pidhotovka/dohovory-pro-spivpratsiu

Kozak T. B.
PhD in Philology, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
National University "Odesa Law Academy"

THE ROLE OF EDUCATION IN THE RECONSTRUCTION OF UKRAINE

In the current context of post-war development, Ukraine is undergoing a period of profound transformation that affects all spheres of social life. One of the key factors of sustainable development, social consolidation and restoration of the state's economic potential is education. It functions not only as a means of forming knowledge and skills but also as a strategic resource for strengthening human capital, national identity, the culture of democracy and integration into the global community.

Education as the foundation of socio-economic recovery. Effective reconstruction of the country after large-scale destruction requires highly qualified specialists capable of implementing innovative projects in the fields of economy, energy, construction, IT technologies, medicine and ecology. Education serves as a crucial instrument for preparing such professionals, shaping the intellectual potential that ensures the competitiveness of the national economy.

Investment in human capital through the development of the education system directly influences labour productivity, the innovativeness of enterprises and increased employment. According to the European Commission, every euro invested in education brings 4–5 euros of economic return in the long term. For Ukraine, this strategy has particular significance, as an educated population is a primary resource for development in the context of limited material and natural resources.

An essential prerequisite for successful post-war modernisation is the creation of a new educational policy aimed at supporting vocational, higher

and non-formal education. It is necessary to expand opportunities for retraining citizens who have lost their jobs or were forced to change their field of activity. In this context, partnership programmes between universities and businesses, as well as Ukraine's participation in international educational initiatives such as Erasmus+, Horizon Europe and EU4Skills, become especially important.

Modernisation of educational content and digital transformation. After the destruction of a significant number of educational institutions and infrastructure, Ukraine faces the task not merely of restoring but modernising its educational space. New schools, universities and colleges must be designed according to principles of energy efficiency, environmental sustainability, safety, inclusiveness and digital integration. This will create conditions for a contemporary learning environment capable of meeting the needs of the generation growing up in a digital economy.

The modernisation of educational content includes strengthening the competency-based approach and focusing on the development of critical thinking, creativity, civic responsibility and digital literacy. Special attention must be given to STEM education, as it develops skills necessary for high-tech sectors and contributes to preparing professionals for Ukraine's digital, energy and industrial transformation.

Digitalisation of the educational process, the development of open educational resources and distance learning create new opportunities for educational accessibility, especially for internally displaced persons and residents of frontline regions. At the same time, the state must ensure cybersecurity, personal data protection and the ethical use of artificial intelligence in education.

The socio-cultural function of education. Education plays a decisive role in shaping value orientations, strengthening national unity and overcoming the traumatic experience of war. Through the educational process, trust in society is restored, and such values as tolerance, mutual respect and responsibility for the future of the state are fostered. It is important for educational programmes to incorporate issues of civic education, human rights, historical memory and cultural heritage.

The formation of a new generation of citizens with a strong sense of national dignity, patriotism and democratic convictions is a prerequisite for social stability and effective public governance. Thus, education serves not only as a mechanism for producing knowledge but also as a space for the consolidation of society and the formation of moral and spiritual foundations of the Ukrainian people.

International cooperation and strategic management of education. The successful reconstruction of the education system is impossible without broad international partnership. Today, Ukraine receives substantial support from UNESCO, UNICEF, the World Bank, the European Union and oth-

er international institutions that finance the restoration of schools, teacher training, the development of new curricula and digital platforms. It is essential that these initiatives are integrated into Ukraine's national education strategy and contribute to its sustainable development.

Alongside external support, Ukraine requires internal modernisation of educational governance. This includes decentralisation of powers, strengthening institutional autonomy, establishing effective mechanisms for monitoring quality and transparency of reforms. It is also necessary to develop the managerial potential of educational administrators, implement e-governance, and introduce systems for evaluating the effectiveness of programmes and learning outcomes.

Conclusions. Education is one of the leading factors in the reconstruction of Ukraine. It shapes human potential, without which economic recovery, political stability and social justice are impossible. Building a modern, flexible and innovative education system will promote Ukraine's integration into the European and global space, and ensure the preparation of a new generation of specialists and citizens capable of rebuilding the state on the principles of freedom, dignity and sustainable development.

References

1. Hurkovskyi V. I., Romanenko Ye. O., Verbovenko O. P. Vocational education as the foundation of Ukraine's economic security in wartime and post-war reconstruction. *Military Strategy and Technology*. 2025. No. 1(1). Pp. 25–31.
2. Machula H. I. The role of vocational education in stabilising the socio-economic situation in Ukraine. *Visnyk KNEU*. 2011. No. 4. Pp. 133–138.
3. Ministry of Education and Science of Ukraine. *Ukraine's Recovery Plan: Education and Science as the Foundation for Human Capital Development*. Kyiv: MES of Ukraine, 2022. Pp. 3–10.
4. *National Report on the State and Development of Education in Ukraine*. Kyiv: NAES of Ukraine, 2022. Pp. 47–58.
5. Cedos. *War and Education: Analytical Report*. Kyiv: CEDOS, 2023. Pp. 12–22.

Kubaienko A. V.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor
at the Department of Operative and Investigative and Police Activity,
National University "Odesa Law Academy"

INTERNATIONALIZATION OF SECURITY SECTOR PERSONNEL TRAINING IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

The system of higher education is currently undergoing profound transformations that encompass both the content of learning and the models of organization, management, and international cooperation. Under conditions of digitalization and the globalization of security threats, the demand is increasing for a new type of specialist in the security sector — technologically proficient, analytically oriented, capable of acting effectively within a dynamic information environment and within an integrated international context. Therefore, the internationalisation of security sector personnel training is not merely a trend but a systemic factor in strengthening national security capacity.

The internationalisation of the educational process in the security sector includes adapting programs to European and global standards, expanding academic mobility, introducing joint inter-institutional courses and modules, developing intercultural communication competence, and integrating digital technologies into professional training. These approaches form a new educational paradigm in which digital transformation acts as a catalyst for qualitative change, while international cooperation serves as a mechanism for institutional consolidation of such changes.

Under conditions of hybrid threats, wartime realities, increased cybersecurity requirements, and global migration processes, the formation of human capital for the security sector of Ukraine acquires strategic importance. On the one hand, the state requires specialists capable of effectively using digital resources — analytical systems, OSINT technologies, and virtual simulators. On the other hand, national security policy is increasingly oriented toward NATO, EU, and Council of Europe standards, which necessitates harmonizing personnel training with international educational requirements and ethical principles.

In this context, internationalisation emerges simultaneously as a goal, a means, and a result of the digital modernization of professional education. Its implementation ensures the formation of a unified educational space within which systematic exchange of best practices in policing and law enforcement takes place, training approaches are harmonized, and inter-institutional cooperation is expanded. At the same time, internationalisation enhances the transparency and comparability of learning outcomes, enabling

accurate assessment and mutual recognition of educational achievements. It also contributes to the purposeful development of competencies in global security interaction — from intercultural communication and digital data handling to the ability to operate in multinational missions, cross-border operations, and integrated analytical structures. Thus, internationalisation becomes an integrative mechanism that connects digital tools, educational standards, and security sector practices into a single resilient architecture of professional training.

Therefore, the internationalisation of security sector personnel training in the context of digital transformation is a key direction of higher education reform, combining innovation, technological advancement, and strategic orientation toward Ukraine's international security integration.

According to V. I. Stepanenko, the internationalisation of higher education in Ukraine unfolds within an integral paradigm shaped by global challenges and wartime conditions. It is characterized by orientation toward integration into the European educational and scientific space, development of educational and cultural cooperation with European countries, alignment with international standards, preparation of competitive specialists with relevant competencies, support for academic mobility, establishment of international educational and research programs, and the incorporation of international, intercultural, and global dimensions into the content of education [1, p. 38].

The system of training security sector personnel in Ukraine (particularly analysts and cybersecurity specialists) is experiencing prolonged change driven by digital transformation, integration into international standards, and the evolution of policing models. Against this background, the network of higher education institutions has been contracting: from 386 in the 2020/2021 academic year to 347 in 2022/2023, and approximately 314 in 2023/2024 [2]. This reduction increases the workload on remaining institutions and necessitates more rational allocation of educational resources and the introduction of innovative training formats.

In the training of security sector personnel, the integration of digital technologies (OSINT analysis, simulators, virtual training) into the educational process is particularly important. This makes it possible to model situations characteristic of modern security activity, for example, threat response and analytic forecasting. Such an approach corresponds to the proactive policing concept, which emphasizes not only reacting to violations but also predicting, preventing, and managing risks.

The current state of security sector training in Ukraine is marked by the predominance of a reactive model, where educational processes focus primarily on reproducing established practices and responding to threats after they occur. Transitioning to a proactive approach requires revising the structure and methods of training, ensuring forward-looking risk identification and scenario-based modeling.

A key direction of such transformation is updating curricula by including courses on situational analysis, behavioral modeling of offenders and risk actors, international law, and intercultural interaction. Equally necessary is the integration of digital technologies such as operational situation simulators, cyber ranges, VR/AR-training platforms, and analytical modeling systems into a unified digital educational ecosystem.

Strengthening international cooperation is another strategic component, involving the development of joint programs with educational institutions in the EU and NATO, expanding academic mobility, implementing joint research projects, and inter-university modules. However, contemporary research indicates a gap between declared goals and real progress, posing risks to international competitiveness.

An additional challenge is staffing stability: over 25 % of educators and researchers have been forced to relocate due to wartime conditions, affecting knowledge continuity. At the same time, demographic forecasts indicate a future decline in student numbers, requiring the active expansion of international educational networks and attraction of foreign students.

Under these circumstances, it is advisable to adopt a **National Strategy for the Internationalisation of Security Sector Personnel Training** with clear objectives, namely, increasing the share of English-language programs, establishing inter-university digital laboratories, expanding mobility of educators and learners, and integrating simulation tools across all relevant programs. Such a strategy will ensure the training of specialists capable of operating within multilayered, transnational, and digitalized security environments.

References

1. Stepanenko V. I. (2024). *Internationalisation as a tool for improving the quality of higher education: Global and national dimensions*. In *Theory and practice of professional formation of a specialist in an innovative socio-cultural space*: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference of academic staff and young scientists (Dnipro, April 17–18, 2024). P. 36–39.
2. Mierau J. (ed.), Rabinovych M., Iashchenko I. *Academia in Ukraine in Times of War: Understanding the Status-Quo, Challenges, and Support Needs. SCIENCE AT RISK Monitoring Report*. Berlin: SCIENCE AT RISK Emergency Office (akno e.V.), 2024. 40 p. URL: https://science-at-risk.org/wp-content/uploads/2025/04/report_ukraine_2024–1.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

Kuklinova T. V.
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Cybersecurity,
National University «Odesa Law Academy»

AI-DRIVEN RESEARCH IN RENEWABLE ENERGY SYSTEMS

The rapid digital transformation of the energy sector highlights the growing role of artificial intelligence (AI) in developing sustainable and efficient renewable energy systems. The AI innovations open new horizons in many fields as well as raise concerns about the following risks. The corresponding novel research in renewable energy systems (RES). The United Kingdom has demonstrated significant progress in integrating AI into both energy research and university education, where interdisciplinary collaboration between academia and industry promotes innovation and applied learning.

RES relates to AI-based approaches and solutions designed to transform energy industry practices and, vice versa, the fostering of the AI implementation requires advanced energy systems.

The further development of energy systems is central to addressing the modern imperatives of sustainability, resilience, and efficiency. At the same time, AI has an increasing influence on electrical networks [1]. In particular, AIs key components such as supervised and unsupervised machine learning, deep learning, and reinforcement learning can be used in support of managerial decision-making processes related to environment monitoring and the application of IoT sensors and satellites applied for real-time environment-related data analysis, as well as pattern recognition [2].

The growing complexity of renewable energy infrastructures requires digital optimization, underscoring the pivotal role of AI in ensuring their reliability, stability, and operational effectiveness [3]. Generally speaking, AI in Smart Grid allows collecting data about each consumer in the network to monitor energy consumption. Energy companies, with the help of AI, can analyze data to prevent peak energy consumption and ensure that energy goes where it is needed and control energy consumption in real-time. This allows reducing costs and avoiding problems with network congestion. Hence, AI helps recognize and predict possible failures, accidents, and plan repairs before a problem occurs, reducing costs and downtime. Thus, the sources of primary information in the Smart Grid are intelligent meters and sensors connected to the IoT network.

Moreover, AI and machine learning are used to optimize the production and distribution of energy due to more effective adjustment of the balance of income from several energy sources. The problem of renewable energy sources is widely recognized as their dependence on the weather. And AI optimizes the operation of energy equipment based on data about its ef-

ficiency. This allows better planning of electricity production and maintaining the efficiency and stability of the energy system.

Digital twins and AI developments have opened up new possibilities for analysis, optimization and decision-making for companies [3]. Therefore, the use of Digital Twin technologies in power plants can increase the efficiency of asset management, maintenance and planning. And the development of blockchain technology and systems of distributed registers is capable of ensuring safe and effective energy trading and billing.

Green knowledge management positively enhances digital transformation and innovation adoption for improved energy efficiency and a firm's sustainable development. The deployment of 5G networks can create opportunities for the integration of more advanced communication systems and automation into the energy system, which will lead to increased efficiency, reliability and sustainability [4].

The energy efficiency of buildings is crucial for energy management and sustainable development. AI significantly enhances building energy efficiency by analyzing energy consumption data, controlling temperature, lighting, and engineering systems, and optimizing their operation while automatically adapting to residents' needs. Moreover, the use of AI makes it possible to identify inefficient patterns of energy consumption, propose solutions for its conservation, and use gamification to encourage residents to adopt energy-saving behavior. This helps to save money and reduce environmental impact. For instance, the research on the convergence and evolution of three cornerstone methodologies in sustainable building management: energy audits, operational energy assessments, and life cycle assessments defined the rising role of digitization. Recent advancements have not only refined these methodologies but also facilitated their integration, leveraging digital tools and big data analytics for enhanced accuracy and efficiency [5]. Thus, AI helps in the implementation of energy-efficient solutions, such as smart buildings to optimize heating systems.

The integration of digital innovations in renewable energy has ushered in transformative changes across socio-economic landscapes globally. Digital innovations have significantly enhanced the efficiency and reliability of renewable energy technologies, thereby accelerating their adoption and deployment. This technological advancement has led to cost reductions in renewable energy generation, making it more competitive with traditional fossil fuels. Consequently, it has stimulated economic growth through job creation in the renewable energy sector and associated industries. Secondly, the democratization of energy production through digital platforms has empowered communities and individuals to participate actively in energy generation and consumption decisions [6]. As digital transformation significantly impacts IT innovation, the energy sector can apply AI algorithms to detect, f.i. fraudulent behavior such as meter tampering and billing errors [7].

Vehicle-to-grid technology organizes and controls the bidirectional flow of electricity between the electric vehicle and the power grid. Electricity enters the car from the network to charge the battery. And EV batteries can be used to serve the electricity market without compromising key transportation functions. The battery can be used to power an electrical load. The electrical energy stored in the battery of electric vehicles can be used to limit the maximum load and improve the quality of electricity.

Hereby, the following advantages of using AI in the energy sector can be distinguished: economic, administrative, technological and organizational. Economically, AI helps optimize energy consumption, reduce costs and increase the efficiency of resource allocation. Administratively, AI improves the decision-making process by providing accurate data and forecasts, which allows for effective supply and demand management. From a technological point of view, AI facilitates the integration of advanced systems such as Smart Grids and predictive maintenance, which improves operational efficiency. Organizationally, AI facilitates work processes, improves interaction and helps manage energy resources more efficiently (see Fig. 1).

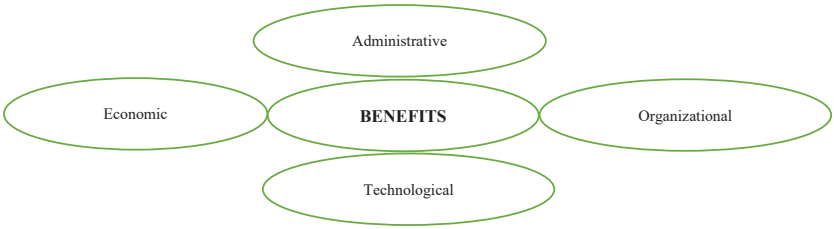

Fig. 1. Spheres of benefits from the AI-implementation in RES

Accordingly, AI technologies are becoming accessible, scalable, and easy to use. However, organizations still find it difficult to fully implement and leverage them to their full potential [8]. Smart Grid benefits with them by planning and analyzing optimal power consumption modes. Moreover, the further development of AI-solutions for the energy sector can contribute to the economic, social and environmental spheres worldwide. Generally, AI has significant potential to accelerate the energy transition, in particular by enhancing the efficiency of RES, optimizing their operation, improving grid integration, and enabling more accurate forecasting of energy generation and demand.

The United Kingdom demonstrates advanced progress in these areas, with research institutions and energy companies actively collaborating to integrate AI-based technologies into national sustainability strategies. This British experience provides valuable insights for Ukraine, where the de-

ployment of AI in renewable energy could support energy independence, increase the resilience of infrastructure, and contribute to the post-war recovery of the national economy.

References

1. Channi H. K., Sandhu R. Energy-efficient data center design. In: *Digital sustainability*. CRC Press, 2025, pp. 175–203.
2. Koundouri P., Feretzakis G., Alamanos, A. Integrating AI into energy systems: The approach of the Global Climate Hub. *Athens University of Economics and Business*, 2025. Available at: https://wpa.deos.aueb.gr/docs/2025.Global.Climate.Hub.AI. pdf
3. Saeed M. A., Saeed R. A., Ahmed Z. E. Data security and privacy in the age of AI and digital twins. In: Ponnusamy, S., Assaf, M., Singh, S., Kalyanaraman, S. (eds.) *Digital twin technology and AI implementations in future-focused businesses*. Hershey: IGI Global Scientific Publishing, 2024, pp. 99–124.
4. Sheikh A. A., Wisal M., Hassan B., Hassan N. M., Khan S. The influence of green knowledge management on digital transformation, green innovation, energy efficiency, and firm sustainable development: A case of the manufacturing industry of Pakistan. In: Khan, S. (ed.) *Innovation and sustainability through circular economy in businesses*. Hershey: IGI Global Scientific Publishing, 2025, pp. 1–24.
5. Spudys P., Jurelionis A., Fokaides P. Digitizing buildings sustainability assessment: Integrating energy audits, operational energy assessments, and life cycle assessments for enhanced building assessment. *Energy*, 2025, vol. 316, 134429.
6. Vetrivel S. C., Arun V. P., Saravanan T. P., Maheswari R., Mohanasundari, M. Socio-economic impacts of digital innovations in renewable energy adoption. In: Mukthar, J. K. P., Jain, V., Tsai, S. B., Wu, C. H. (eds.) *Digital innovations for renewable energy and conservation*. Hershey: IGI Global Publishing, 2025, pp. 277–312.
7. Billi A., Bernardo A. The effects of digital transformation, IT innovation, and sustainability strategies on firms' performances: An empirical study. *Sustainability*, 2025, vol. 17, no. 3, 823.
8. Holmström J. From AI to digital transformation: The AI readiness framework. *Business Horizons*, 2022, vol. 65, no. 3, pp. 329–339.

Latkovskyi P. P.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor
at the Department of General Theoretical Jurisprudence and Human Rights,
Chernivtsi Educational and Scientific Law Institute
of the National University "Odesa Law Academy"

THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN EDUCATION FOR THE PURPOSE OF MODERNISING THE EDUCATIONAL PROCESS

The modern education system is undergoing dynamic and multidirectional changes driven by globalisation processes, digital transformation of society and growing demands for the quality of professional training. In the information society, knowledge becomes a strategic resource, while the ability to operate digital tools constitutes an essential competence for both educators and students. Education is gradually shifting from a traditional model, based on the transmission of knowledge from teacher to student, to an interactive model of learning focused on partnership, collaboration, independent information search and the development of critical thinking.

Today, digital technologies not only complement traditional teaching methods but also form a new paradigm of the educational process, which combines flexibility, innovation and openness. Importantly, through the use of modern digital tools–multimedia resources, cloud platforms, learning management systems (LMS), interactive simulators and mobile applications–learning becomes more accessible, dynamic and personalised. These technologies expand the boundaries of the classroom, enabling learning "anytime and anywhere," which is particularly valuable for lifelong education and professional self-development.

The use of digital tools makes it possible to rethink the very essence of the learning process, shifting the focus from teaching as transmission of knowledge to learning as a process of discovery, interaction and the creation of new experience. This enhances students' cognitive activity, develops communication and research skills, and forms the ability to work in teams and effectively use information resources. Thus, the digitalisation of education not only improves its quality but also contributes to shaping a modern educational environment in which each learner can realise their potential and become an active participant in the knowledge society.

Modernising the educational process through the use of digital technologies is one of the key areas of educational reform aimed at increasing its efficiency, flexibility and alignment with the needs of the knowledge society. This process requires not only the technical upgrade of the learning environment but also the transformation of the pedagogical paradigm, which changes the role of the teacher, the student and the learning process itself.

The teacher transforms from a source of knowledge into a moderator, mentor and consultant who organises educational interaction and supports the individual learning trajectory of each student.

The implementation of e-learning platforms, Learning Management Systems (LMS), virtual laboratories, massive open online courses (MOOC) and interactive multimedia resources ensures the creation of an innovative educational environment in which learning becomes continuous, flexible and accessible. These technologies support personalised learning tailored to the individual needs, interests and pace of each student. Digital resources foster the development of skills in independent search, analysis and critical evaluation of information, which are essential for critical thinking and research culture.

Particular importance in the modern educational process is given to the integration of artificial intelligence (AI), augmented reality (AR) and virtual reality (VR). These technologies open new possibilities for modelling educational situations, creating interactive simulations and practical training modules that allow students to immerse themselves in professional contexts while still studying. For example, through VR technologies medical students can perform virtual surgeries, and engineering students can test projects in a three-dimensional environment. Such tools help form 21st-century competencies–analytical thinking, creativity, digital literacy, communication and collaboration skills.

Moreover, the use of artificial intelligence in the educational process provides opportunities for adaptive learning, in which the system automatically adjusts the educational material and tasks to the student's level of preparation. This increases the effectiveness of learning, enhances motivation and makes the educational process genuinely flexible and outcome-oriented. Thus, digital technologies become not only a tool for the modernisation of education but also a driving force of its evolution, contributing to the development of innovative thinking, professional mobility and the competitiveness of future specialists.

One of the key directions of digital modernisation of education is the development of digital competence among teaching staff, as the success of integrating modern technologies into learning depends on the level of their preparedness, flexibility and readiness for change. In contemporary conditions, the teacher acts not only as a transmitter of knowledge but as an organiser of the educational environment capable of using digital resources effectively to create a motivational, safe and dynamic learning space. This requires continuous professional development, mastery of new digital tools and the ability to critically assess their pedagogical potential.

Preparing the next generation of educators requires not only technical proficiency in computer technologies but also the formation of a holistic digital culture that combines knowledge, values and ethical principles of us-

ing technologies in learning. A modern educator must possess digital management skills, online communication abilities, personal data protection competence, skills in creating and using digital content, and the ability to ensure information security and critically perceive information flows. These competencies determine not only the quality of teaching but also the level of trust students place in the digital learning environment.

At the same time, the digitalisation of education should not transform learning into a technocratic interaction devoid of emotional and spiritual content. Therefore, it is crucial to maintain a balance between technological components and the humanistic values of education. Digital technologies should serve not as a substitute but as a tool supporting live pedagogical communication based on trust, mutual respect and co-creation. The teacher becomes a facilitator of learning who combines technological capabilities with the human factor—motivation, emotional support and moral guidance—helping students work more effectively as a team, understand common objectives and achieve learning goals.

Therefore, developing teachers' digital competence is a multidimensional process that encompasses technical, methodological, ethical and personal components. Only a harmonious combination of these elements ensures the effective use of digital technologies in education, enhances the quality of teaching and preserves the humanistic mission of education—the development of an individual capable of critical thinking, creative action and responsible behaviour in the digital world.

The use of digital technologies in education contributes not only to improving teaching methods but also to enhancing transparency, openness and the efficiency of educational management at all levels—from an individual institution to the national system. The implementation of modern information-analytical platforms, electronic gradebooks, educational quality monitoring systems and digital databases enables comprehensive real-time analysis of educational activities. This allows educational administrators to conduct in-depth assessment of learning outcomes, track progress, predict risks and promptly respond to changes in the educational environment.

Modern digital analytical systems create the foundation for developing a culture of evidence-based management, allowing the collection, systematisation and visualisation of information regarding academic performance, attendance, student participation in research and international programmes, and the effectiveness of teaching staff. This approach ensures not only objective assessment but also increases responsibility and accountability among all participants in the educational process. Furthermore, analytical data help optimise resource allocation, plan staffing policies and improve the system of internal quality assurance.

Integrating digital technologies into educational governance also stimulates the development of intelligent decision-support systems that use AI

algorithms to identify patterns, forecast trends and model scenarios for the development of educational institutions. Such tools enable administrators and educational managers to act proactively, identify student needs in a timely manner, respond to changing demands for academic programmes and ensure effective strategic planning.

Thus, digital technologies become the foundation of a new model of educational management, in which data, analytics and technological solutions play a central role. The transition to such an approach improves the quality of governance, contributes to transparency of educational processes, optimises communication among all stakeholders and ensures sustainable development of educational institutions in the context of digital transformation. Therefore, the integration of digital technologies into the learning process is a strategic direction of educational modernisation, ensuring its responsiveness to modern challenges and fostering a competitive, open and flexible educational system. Digitalisation is not an end in itself but a means of creating conditions for creativity, academic freedom and self-realisation of every participant in the educational process.

Lohinova N. I.
PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Information Technologies,
National University "Odesa Law Academy"

Dykyi O. V.
PhD in Law, Associate Professor,
Dean of the Faculty of Cybersecurity and Information Technologies,
National University "Odesa Law Academy"

MACHINE LEARNING METHODS FOR AUTOMATING THE VERIFICATION OF PRACTICAL PROGRAMMING ASSIGNMENTS

The intensive development of digital education and the growing role of intelligent technologies in education necessitates the transformation of traditional pedagogical approaches to automate and optimize the learning process through the implementation of artificial intelligence (AI) and machine learning (ML) technologies. The application of such technologies opens new opportunities for modernizing the educational environment, ensuring personalized learning, automated feedback, intelligent educational data analytics, and chatbot integration to support students [1].

Training students in the field of Information Technologies (Field F) require mastering several programming languages. This actualizes the need to

implement educational disciplines aimed at studying various programming languages and developing practical skills in writing, testing, and debugging program code. The development of such practical competencies requires students to complete a significant volume of practical assignments, which, in turn, intensifies the need for effective methods of their rapid and objective verification.

The implementation of AI and ML technologies makes it possible to change the approach to verifying practical programming assignments by developing and applying intelligent systems capable of automating the process of checking and evaluating source code, which guarantees objectivity of assessment. The use of standardized algorithms and criteria minimizes the subjective influence of the instructor, characteristic of manual verification. Such technologies allow for quick and efficient evaluation of a large number of practical programming assignments in a shorter period. AI and ML technologies make it possible to adjust the learning process by identifying simpler tasks and increasing their complexity [2].

Machine learning provides tools for automating educational processes. The use of machine learning algorithms in verifying students' practical programming assignments allows for comprehensive analysis of program code, error detection, evaluation of programming style, and providing recommendations for its improvement. The main advantage of intelligent systems created because of machine learning algorithms lies in their ability to adapt: they learn from previous verifications, take into account individual characteristics of higher education students, and minimize the influence of the human factor, which ensures a more objective assessment of results [3].

Machine learning algorithms are classified depending on the types of learning: supervised learning, unsupervised learning, semi-supervised learning, and reinforcement learning [4]. The choice of a specific algorithm is determined by the features and structure of available data. It is worth noting that many machine learning methods are not limited to using only one type of algorithm — they can be adapted to different types of learning depending on the task at hand and the nature of input information.

To determine the optimal ML method for verifying laboratory work, it is necessary to conduct a comparative analysis of the most common code classification algorithms.

For evaluating practical programming assignments based on comparison with previously evaluated solutions, supervised learning algorithms are the most logical, since it is necessary to distinguish features inherent to programming languages. Ensemble methods Random Forest and Gradient Boosting are among the powerful algorithms that allow the model to learn from examples of instructor-evaluated work and automatically assign grades based on a complex of program code quality criteria.

The Random Forest algorithm is an ensemble method widely used for classification and prediction tasks. The algorithm forms a set of decision trees on random subsets of data, combining the results of trees to obtain the final prediction. This allows reducing the risk of overfitting, improves the generalization properties of the model, and creates conditions for stable operation on imbalanced data or in the presence of missing values [5].

Gradient Boosting is a powerful algorithm for classification and regression tasks, characterized by sequential model training. Each subsequent model gives greater weight to cases with previous errors, which allows gradual minimization of the loss function. The calculation of the gradient, the derivative of the loss function, determines the direction of parameter correction to reduce errors in subsequent iterations, which increases prediction accuracy [6].

Ensemble methods can combine several approaches, which indicate that ML algorithms can integrate data from different sources (for example, characteristics of programming language codes) to form the final evaluation.

Reinforcement learning algorithms enable the creation of adaptive hint systems that can optimize the provision of assistance to students considering the nature of errors made and the level of preparation of each, while managing cognitive processes without directly providing ready-made solutions.

Therefore, the implementation of ML algorithms for automated verification of practical programming assignments ensures the creation of an intelligent assessment system capable of adapting to new types of tasks, learning from previous verifications, and providing personalized recommendations for improving programming skills. This not only automates the technical process of assessment but also improves the quality of the educational process and the level of feedback for students.

References

1. Gurevich R. S., Konoshevsky L. L., Konoshevsky O. L., Voevoda A. L., Lyulchak S. Yu. Integration of artificial intelligence into education: problems, challenges, threats, prospects. Modern information technologies and innovative teaching methods in specialist training: methodology, theory, experience, problems. 2024. Issue 72. Pp. 171–186. DOI: https://doi.org/10.31652/2412–1142–2024–72–170–186.
2. Golovko D. Yu. Artificial intelligence in the activities of a teacher of a vocational (vocational and technical) education institution: teaching and methodological manual. Bila Tserkva: BINPO DZVO 'UMO' NAPN of Ukraine, 2024. 73 p. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740938/1/посібник %20ШІ. pdf (accessed: 1.11.2025).
3. 11 benefits of machine learning in education. URL: https://lumenalta.com/insights/11-benefits-of-machine-learning-in-education (дата звернення: 1.11.2025).

4. Raffaele Pugliese, Stefano Regondi, Riccardo Marini. Machine learning-based approach: global trends, research directions, and regulatory standpoints. *Data Science and Management*. 2021. Vol: 4, P. 19–29. DOI: https://doi.org/10.1016/j.dsm.2021.12.002
5. Salman H. A., Kalakech A., Steiti A. Random Forest Algorithm Overview. *Babylonian Journal of Machine Learning*. 2024. P. 69–79. DOI: https://doi.org/10.58496/BJML/2024/007
6. Bentéjac C., Csörgő A., Martínez-Mucoz G. A Comparative Analysis of Gradient Boosting Algorithms. *Artif. Intell. Rev*. 2021. Vol. 54. P. 1937–1967. DOI: https://doi.org/10.1007/s10462–020–09896–5

Lukashchuk K. R.
PhD in Law, Head of the Legal Department, Assistant Professor of the Department of Criminal Procedure, National University "Odesa Law Academy"

PROSPECTS FOR USING THE EXPERIENCE OF THE UNITED KINGDOM TO IMPROVE THE EDUCATIONAL PROCESS IN UKRAINE

Education is one of the key factors in the development of the state, the formation of civil society, and the nation's competitiveness on the global stage. In the context of modern global challenges, digitalization, labor market transformation, and the growing demands for graduates' competencies, the implementation of advanced practices from leading countries' educational systems becomes increasingly relevant. The United Kingdom is renowned for its high quality of education, flexible curricula, integration of innovations, and active implementation of personalized approaches to learners. The country's experience serves as a valuable reference point for modernizing Ukrainian education, as it successfully combines traditions of academic rigor with modern pedagogical methodologies and technological tools.

One of the fundamental features of the British system is the high level of autonomy granted to educational institutions. Schools and universities have the right to independently design curricula, determine assessment methods, and choose teaching technologies and resources. This autonomy encourages educators to innovate, experiment with methodologies, and adapt the learning process to students' needs. In Ukraine, the centralized educational system with formalized standards often limits teachers' initiative. Therefore, implementing elements of autonomy could foster a more dynamic development of schools and universities, enhancing their ability to respond to both local and global educational needs.

The United Kingdom actively employs differentiated and personalized learning approaches, which involve adapting the curriculum, pace, and

teaching format to each learner's abilities and interests. Teachers regularly assess students' academic performance and psychological characteristics, enabling the creation of individualized educational trajectories. For Ukraine, this direction holds great promise, as modern adolescents and youth demonstrate varying levels of basic competencies and motivation to learn [1]. The introduction of such practices could increase learning efficiency, reduce academic failure, and promote the development of independent learning skills.

An essential component of British education is the integration of information and communication technologies (ICT). Digital platforms are used for lesson planning, student performance assessment, communication among teachers, students, and parents, as well as for distance learning. The use of online resources enhances accessibility, interactivity, and student engagement through gamification, video lectures, simulations, and interactive tests. For the Ukrainian education system, which is undergoing digital transformation, adopting British ICT practices can modernize educational materials, make learning more flexible and adaptable to individual needs, and improve pedagogical efficiency in remote or blended learning environments.

The British system pays significant attention to developing critical thinking and practical competencies. Students not only acquire knowledge but also learn to apply it in practice, analyze problems, make reasoned conclusions, and work in teams. Project-based learning, case studies, and research tasks are integrated into the curriculum, developing learners' ability to make informed decisions, think creatively, and solve complex problems independently. In Ukraine, these approaches can be used to renew educational programs, shifting from predominantly reproductive learning toward active competency development for the twenty-first century, aligned with modern labor market demands [2].

Another crucial aspect of the British model is teacher training and professional growth. Educators undergo systematic training, have access to professional development courses and internships, actively introduce pedagogical innovations, and share experiences with colleagues. For Ukraine, establishing continuous professional development opportunities, mentoring programs, and experience exchange with British specialists could become powerful tools for enhancing education quality and implementing modern teaching methodologies.

The assessment system in the United Kingdom is characterized by its complexity and multidimensionality. Alongside external final examinations, considerable importance is given to continuous assessment, project participation, student portfolios, and evaluation of practical skills. This approach allows for a more comprehensive and objective evaluation of students' achievements. In Ukraine, implementing more diversified assess-

ment methods could reduce stress associated with standardized testing and encourage the development of creative, practical, and analytical skills.

Particular attention in the British system is devoted to inclusivity and social equity. The system provides support for students with special educational needs, ensures equal access to resources, offers psychological assistance, and adapts curricula to individual capabilities. In Ukraine, where many students from different regions and social backgrounds face unequal access to quality education, adopting the UK's inclusive education experience could help reduce educational inequality and promote a socially oriented educational model [3].

The experience of the United Kingdom also involves active cooperation among schools, families, and communities. Parental involvement in the learning process, collaboration with local authorities, civil organizations, and business structures create synergy for the development of a sustainable educational ecosystem. In Ukraine, enhancing such collaboration could not only increase student motivation but also provide practical support for implementing innovative programs, equipping classrooms, and organizing extracurricular activities.

Integration of international standards and quality assessment systems, which are actively used in the UK, represents another important area. Applying international educational frameworks, competency standards, external quality assessments of teaching and curricula ensures comparability of results, student mobility, and the preparation of competitive specialists for the global labor market. For Ukraine, adapting these approaches would open opportunities for integration into international educational programs and enhance the prestige of national education.

However, implementing British educational experience requires a comprehensive approach and adaptation to national realities. This includes financial resources, human capacity, infrastructure, and the cultural and social characteristics of the student population. It is necessary to develop systematic programs for educational reform, introduce adapted teaching technologies, encourage teachers to innovate, and provide support to students and families. Only through the integrated incorporation of British educational principles into the Ukrainian context can high quality and efficiency of the learning process be achieved.

Thus, the prospects of using the United Kingdom's experience in Ukraine lie in the implementation of institutional autonomy, personalized learning, integration of digital technologies, development of critical thinking, teacher support, inclusivity, active community engagement, and international standards alignment. These directions will modernize the educational process, improve student preparation quality, and create a competitive and adaptive education system capable of meeting the challenges of the twenty-first century and ensuring the sustainable development of Ukrainian society.

References

1. Yampol Yu., Statsenko N., Adamovych I. Management of educational activities in Ukraine under the influence of modern teaching trends. Scientific innovations and advanced technologies. 2023. No 10 (24). URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6114
2. Demchenko I. et al. The influence of the educational environment of higher education institutions on the formation of key competencies and social skills of applicants. Scientific innovations and advanced technologies. 2023. No 2 (16). URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/3670
3. Shevchuk G. Formation and development of soft skills as a component of the educational process in higher education institutions. Prospects and innovations of science. 2024. No 5 (39). URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/11644.

Manakov S. Y.
PhD, Associate Professor, Department of Information Technologies
National University "Odesa Law Academy"

GAMIFICATION IN HIGHER EDUCATION: CURRENT CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

The paper analyzes the current state of gamification implementation in higher education based on systematic reviews and meta-analyses from 2020–2025. Gamification demonstrates a moderate to large positive impact on academic performance, student motivation, and engagement in the learning process. Key implementation challenges and the most effective digital tools are identified. The study emphasizes the need for theoretically grounded approaches based on self-determination theory to ensure a sustainable impact on educational outcomes.

Modern higher education faces unprecedented challenges in engaging students in the learning process and maintaining their motivation in the era of digital transformation. Traditional pedagogical approaches often prove insufficient for a generation of students who grew up in an environment of interactive technologies. In this context, gamification, as the application of game mechanics in non-game contexts, becomes particularly important for modernizing the educational process. Systematic reviews show a growing interest in gamification within the academic community, but also reveal significant gaps in the theoretical grounding of implementation practices.

The conceptualization of gamification in the educational context is based on the definition as the use of game design elements in non-game contexts, but modern research offers an expanded understanding that includes motivational appeal and psychological mechanisms. A systematic

review of ninety publications found that the most commonly used elements are points, badges, and leaderboards, which form the basis of structural gamification [1, p. 3]. The theoretical grounding relies mainly on self-determination theory, which postulates three basic psychological needs: competence, autonomy, and social relatedness. A critical problem remains that most empirical studies of gamification implementation do not use any theoretical framework, leading to a chaotic combination of game elements without a clear justification for the expected effects.

A meta-analysis of gamification effectiveness demonstrates moderate to large effect sizes on cognitive learning outcomes (g =0.49), motivational outcomes (g = 0.36), and behavioral learning outcomes (g = 0.25), with all effects being statistically significant [2, p. 85]. The largest aggregate analysis, based on forty-one studies with five thousand seventy-one participants, established an overall effect size of g = 0.822, indicating a large positive impact of gamification on learning outcomes [3, p. 8]. Particularly important is the finding that student motivation shows the largest effect size among all measured parameters at g = 2.206, confirming the primary role of motivational mechanisms [3, p. 11].

A systematic analysis of obstacles to gamification implementation reveals a multi-layered structure of challenges, encompassing pedagogical, technological, and organizational dimensions. A review of seventeen studies identified three main categories of barriers: attitudinal, design-oriented, and administrative [4, p. 1752]. The most frequently mentioned challenge is the lack of time to develop gamified approaches, which is related to high faculty workload and lack of institutional support. Attitudinal barriers include the perception of gamification as too childish an approach for university students and limited personal experience with games [4, p. 1756]. Design-oriented challenges relate to the lack of proven methodologies for selecting appropriate combinations of game elements and adapting them to diverse student profiles [1, p. 7].

Organizational and institutional barriers include technological infrastructure limitations, insufficient financial resources, and lack of support from senior management. A study of faculty found that the main barriers to gamification included lack of time, limited knowledge, insufficient funding, and concerns about the relevance of game elements to course content [5, p. 74]. Pedagogical challenges relate to the risk of superficial use of game elements without a meaningful connection to learning objectives, over-reliance on external rewards, and the creation of a competitive culture. Studies also reveal a novelty effect, where student motivation increases in the initial stages but decreases with prolonged implementation [6, p. 1765].

Empirical data confirm the significant potential of gamification to improve educational outcomes, provided careful design. A meta-analysis of twenty-two experimental studies found a moderate positive effect on aca-

demic performance at $g = 0.782$, with the effect being highest in natural sciences, mathematics, and engineering [7, p. 2485]. Disciplinary differences are significant: natural sciences show the highest effect size $g = 3.220$, followed by mathematics with $g = 2.005$ and engineering with $g = 0.998$, while social sciences show $g = 0.472$ [3, p. 13]. A longitudinal study with one thousand and one students over three years found a thirty-nine percent improvement in success rate, a one hundred thirty percent improvement in excellence rate, and a forty-two percent improvement in student retention [8, p. 8].

Moderator analysis reveals that implementation duration has a nonlinear impact on effectiveness: short-term interventions lasting up to one week show the highest effect size ES = 1.57, while interventions over twenty weeks show a significantly lower effect ES = 0.30, indicating the importance of managing the novelty effect [9, p. 9]. A study with three hundred sixty-five statistics students found that challenge-based gamification leads to forty-four and eighty-five percent improvement in results compared to the control group [10, p. 8].

Practical implementation of gamification relies on a wide range of digital platforms and tools, among which the most researched are Kahoot!, Classcraft, and gamification modules for Moodle. The Kahoot! platform is the most widespread tool with seventy million active users monthly, and a review of dozens of studies confirms a positive impact on learning outcomes, class dynamics, and anxiety reduction [11, p. 2]. A study at a medical university found one hundred percent engagement in four out of six laboratory groups and an average satisfaction score of twenty-four and twenty-five out of twenty-five points [12, p. 178]. The Classcraft platform represents an alternative approach through role-playing with team challenges, which is particularly effective for class management and long-term student engagement [13, p. 4].

Effective implementation of gamification requires a strategic approach at the university management level, considering multiple organizational, pedagogical, and technological factors. The most critical recommendation is to ensure comprehensive institutional support through the allocation of adequate financial resources, investment in technological infrastructure, and the creation of supportive policies. Faculty professional development should include comprehensive training programs at all stages of gamification design, development, and implementation, with an emphasis on theoretical foundations and evidence-based practices [4, p. 1763]. Pedagogical recommendations emphasize the need for theoretically grounded design using self-determination theory as the main framework. It is important to avoid the superficial addition of points and badges without connection to learning objectives, focusing instead on creating meaningful challenges. The balance between intrinsic and extrinsic motivation is critical [2, p. 95].

Conclusions. Gamification in higher education demonstrates significant potential for modernizing the educational process by improving student motivation, academic performance, and retention in study programs. Meta-analytic data confirm moderate to large positive effects, with the highest impact on motivation at $g = 2.206$ and academic performance at $g = 0.782–0.822$. Key implementation challenges remain the lack of faculty time and resources, insufficient institutional support, attitudinal barriers, and the absence of proven design methodologies. A critical gap is the lack of theoretical grounding in most empirical studies. Practical implications for university management include the need for a systematic approach through the creation of a supportive institutional ecosystem, investment in faculty professional development, and provision of adequate technological infrastructure. Successful gamification requires a balance between structural and content-based approaches, integration of the theoretical principles of self-determination theory into the design of game elements, and ensuring the alignment of gamification with learning objectives.

References

1. Khaldi A., Bouzidi R., Nader F. Gamification of e-learning in higher education: a systematic literature review. *Smart Learning Environments*. 2023. Vol. 10, Article 10. DOI: https://doi.org/10.1186/s40561–023–00227-z
2. Sailer M., Homner L. The gamification of learning: a meta-analysis. *Educational Psychology Review*. 2020. Vol. 32, № 1. P. 77–112. DOI: https://doi.org/10.1007/s10648–019–09498-w
3. Li M., Ma S., Shi Y. Examining the effectiveness of gamification as a tool promoting teaching and learning in educational settings: a meta-analysis. *Frontiers in Psychology*. 2023. Vol. 14, Article 1253549. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1253549
4. Lester D., Culver E., Lochmiller C. R. Drivers and barriers to the utilisation of gamification and game-based learning in universities: A systematic review of educators' perspectives. *British Journal of Educational Technology*. 2023. Vol. 54, № 6. P. 1748–1770. DOI: https://doi.org/10.1111/bjet.13311
5. An Y., Zhu M., Bonk C. J., Lin L. Exploring instructors' perspectives, practices, and perceived support needs and barriers related to the gamification of MOOCs. *Journal of Computing in Higher Education*. 2021. Vol. 33, № 1. P. 64–84. DOI: https://doi.org/10.1007/s12528–020–09256-w
6. Ratinho E., Martins C. The role of gamified learning strategies in student's motivation in high school and higher education: A systematic review. *Heliyon*. 2023. Vol. 9, № 8, e19033. DOI: https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e19033
7. Zeng J., Sun D., Looi C.-K., Fan A. C. W. Exploring the impact of gamification on students' academic performance: A comprehensive meta-analysis of studies from 2008 to 2023. *British Journal of Educational Technology*. 2024. Vol. 55, № 6. P. 2478–2502. DOI: https://doi.org/10.1111/bjet.13471
8. Lampropoulos G., Sidiropoulos A. Impact of gamification on students' learning outcomes and academic performance: A longitudinal study comparing online,

traditional, and gamified learning. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14, № 4, Article 367. DOI: https://doi.org/10.3390/educsci14040367
9. Kim J., Castelli D. M. Effects of gamification on behavioral change in education: A meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021. Vol. 18, № 7, Article 3550. DOI: https://doi.org/10.3390/ijerph18073550
10. Legaki N.-Z., Xi N., Hamari J., Karpouzis K., Assimakopoulos V. The effect of challenge-based gamification on learning: An experiment in the context of statistics education. *International Journal of Human-Computer Studies*. 2020. Vol. 144, Article 102496. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2020.102496.

Manuilova K. V.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International and European Law, National University «Odesa Law Academy»

APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE INTELLIGENT ALGORITHMS IN NATINAL AND INTERNATIONAL EDUCATIONAL QUALITY ASSESSMENT SYSTEMS

Ensuring the quality of education is one of the key objectives of modern educational policy. In a world where learning processes are increasingly shifting into the digital environment, there is a growing need for objective and effective mechanisms to monitor learning outcomes. Artificial intelligence (AI) is capable of automating the processing of large volumes of educational data, identifying patterns in academic performance, predicting results, and contributing to the improvement of educational quality.

At the same time, the widespread implementation of AI in assessing educational quality presents new challenges for the academic community, particularly regarding ethical considerations, academic integrity, and algorithmic transparency.

Modern educational analytics systems based on AI enable a personalized approach to learning by identifying the individual needs of each learner. This allows instructors to promptly adjust curricula, provide targeted support, and assist university administrators in making evidence-based management decisions. The use of intelligent algorithms makes it possible to create adaptive learning environments where educational content and learning pace are tailored to each student's level of preparation, motivation, and learning style.

In international systems for assessing educational quality, AI algorithms are already actively applied. For instance, in the *Programme for International Student Assessment* (PISA), coordinated by the OECD, intelligent analyti-

cal models are used to identify educational trends and analyze cognitive outcomes of learners across more than 80 countries [1].

Similarly, in global university rankings such as *QS* and *Times Higher Education (THE),* machine learning facilitates the processing of large datasets from employer surveys, scientific citations, and student mobility statistics [2].

AI is also employed in the projects of the *UNESCO Institute for Statistics* for monitoring the Sustainable Development Goal 4 (Quality Education), enabling the automated generation of reports based on open data sources [3].

Numerous international organizations and research centers are developing specialized algorithms for predicting student performance, identifying educational inequalities, and evaluating the effectiveness of national education policies. For example, AI-based analytical systems can reveal correlations between learners' socio-economic backgrounds and their academic outcomes, thereby contributing to the formation of more equitable educational strategies.

However, it is crucial to recognize that the efficiency and reliability of AI-driven educational analytics systems directly depend on the quality of input data (e.g., test scores, surveys, demographic information) and the transparency of processing algorithms. Incomplete, biased, or improperly collected data may lead to distorted conclusions, which can affect educational quality assessments, institutional rankings, and even public policy decisions.

This issue is often referred to as the *«black box problem»,* wherein an AI algorithm makes decisions without the user (teacher, analyst, student, or administrator) being able to understand the rationale behind them. Such opacity undermines trust in automated assessment systems and complicates their integration into formal educational processes.

To address this challenge, the field of *Explainable Artificial Intelligence (XAI)* has been rapidly developing. Its goal is to make algorithms more interpretable and comprehensible to humans, ensuring transparency in the decision-making process. In education, this implies that instructors and analysts can understand why a system has generated a particular evaluation or recommendation, thereby maintaining human oversight and control over learning and assessment processes [4].

The ethical dimension of AI in education also requires particular attention. Automated assessment systems may inadvertently reproduce social or cultural biases embedded in training data, leading to discrimination against certain student groups or distortions in actual learning outcomes. Therefore, the principles of fairness, transparency, and accountability must form an integral part of any educational strategy involving AI technologies.

Another critical area concerns ensuring academic integrity in the context of educational digitalization. AI-based systems for plagiarism detection, writing style analysis, and monitoring suspicious behavior during online ex-

aminations are becoming commonplace. However, excessive surveillance raises concerns about data privacy and the legitimacy of personal information usage. Hence, a balance must be struck between quality assurance and the protection of participants' personal data.

Overall, AI does not represent a threat to the education system if its application is grounded in evidence-based principles, supported by legal regulations, and aligned with humanistic values. It has the potential to serve as a powerful tool for teachers, an analytical assistant for administrators, and a personalized mentor for learners. In the long term, the development of AI will contribute to shaping a new culture of educational quality—one founded on data, transparency, accountability, and a partnership between humans and technology.

It is important to emphasize that the integration of AI into educational processes should be gradual and systematic, taking into account the specific characteristics of each higher education institution, curricular design, and learner age group. This approach prevents the mechanical implementation of technologies and ensures system adaptability to real educational needs. AI can become not only a tool for automating routine tasks but also an instrument for in-depth analysis of academic performance, identification of learning gaps, prediction of at-risk students, and creation of personalized learning trajectories.

From an administrative perspective, the analytical capabilities of AI open new horizons for evidence-based decision-making, resource optimization, and the evaluation of program effectiveness. Nevertheless, the human factor remains critical: instructors, administrators, and methodologists serve as coordinators who set goals, define success criteria, and interpret data—thus providing the necessary humanistic foundation for technological systems.

Ethical considerations and adherence to academic integrity principles remain essential. It is not enough to ensure algorithmic fairness and transparency; it is equally vital to cultivate a culture of responsible AI use among both learners and educators. Education must continue to be an environment where intellectual engagement, critical thinking, and creativity remain priorities, with technology serving as a supportive tool rather than a replacement for human potential.

In conclusion, AI in education represents not merely an innovation but a transformative opportunity for the entire educational ecosystem. Its implementation opens pathways to more effective knowledge management, enhanced learner motivation and engagement, and the creation of adaptive and inclusive learning environments. Ultimately, a harmonious integration of intelligent technologies and the human factor can elevate educational quality while fostering a society capable of meeting future challenges — one that promotes critical thinking, social responsibility, and the innovative potential of every individual.

References

1. *AI scoring for international large-scale assessments using a deep learning model and multilingual data. OECD. 2023.* URL: https://www.oecd.org/en/publications/ai-scoring-for-international-large-scale-assessments-using-a-deep-learning-model-and-multilingual-data_9918e1fb-en.html
2. QS World University Rankings: Methodology. 2025. URL: https://www.topuniversities.com/world-university-rankings/methodology
3. Technology is transforming the production of education data. UNESCO. 2024. URL: https://world-education-blog.org/2024/02/14/technology-is-transforming-the-production-of-education-data/
4. Prentzas Jim, Binopoulou Ariadni. Explainable Artificial Intelligence Approaches in Primary Education: A Review. Electronics. 2025, 14 (11), 2279. URL: https://www.mdpi.com/2079–9292/14/11/2279.

Mazurenko S. V.
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor
at the Department of Intellectual Property Law and Patent Justice,
National University «Odesa Law Academy»

ACADEMIC INTEGRITY AS A COMPONENT OF THE PROFESSIONAL IDENTITY OF A FUTURE SPECIALIST

In the global educational space, academic integrity serves as the foundation of trust in learning outcomes, scientific research, and the reputation of educational institutions. Adherence to its principles fosters the development of a responsible, independent, and critically thinking student capable of making sound decisions in professional practice. Conversely, violations of academic integrity undermine the foundations of fairness and erode the authority of education as a whole.

Moreover, academic integrity is an essential prerequisite for the formation and development of the professional identity of a future specialist. It is during higher education studies that personal and professional qualities and values are cultivated, perceptions of behavioral norms in the professional environment are formed, and a sense of responsibility toward society and colleagues is developed. Observing the principles of academic integrity promotes self-awareness as a bearer of certain ethical standards and facilitates the integration of professional culture, which determines the quality of modern professional training and ensures the ability to act responsibly in complex socio-professional situations.

The concept of «academic integrity» in Ukrainian legislation is defined as «a set of ethical principles and legally established rules to be followed by

participants in the educational process during learning, teaching, and scientific (creative) activities, in order to ensure trust in the results of learning and/or scientific (creative) achievements». [1]

This definition encompasses educational, pedagogical, and scientific-creative aspects of activity and emphasizes the key goal — ensuring trust in learning outcomes and scientific (creative) achievements.

Thus, academic integrity functions as a conceptual category that combines a normative (legal) component — the rules established by law — and a value-based (ethical) component — the principles of conduct for participants in the educational process. Accordingly, academic integrity should be regarded as a system-forming element of the quality of education, professional development, and scientific activity.

At the national level, the Law of Ukraine «On Education» (Article 42) explicitly defines academic integrity and imposes an obligation on participants in the educational process to adhere to it. The International Center for Academic Integrity has identified six fundamental values that form the foundation of academic integrity: honesty, trust, fairness, respect, responsibility, and courage [2].

Thus, academic integrity as a system serves as the foundation for shaping the professional culture of a future specialist. It establishes value orientations, behavioral norms, and mechanisms for their implementation, which enable the development of a professional identity in which ethics and responsibility hold a central place.

The professional identity of a future specialist is regarded in academic literature as an integrated phenomenon that combines the personal, social, and value-based characteristics of an individual who identifies with a specific profession. Kuzmina I. P., in her research, proposes to interpret professional identity as a characteristic of the internal correspondence between the subject of activity and the socio-professional environment [3, p.103]. It reflects an individual's awareness of their professional role, acceptance of the norms and values of the professional community, and readiness to act in accordance with professional standards and ethical requirements.

In our opinion, professional identity is formed as a result of a gradual transition from external imitation to internal identification with the profession — when a student not only acquires knowledge and skills but also integrates moral and ethical guidelines and the meaning of professional activity into their worldview.

Such an approach is consistent with the European Higher Education Area (EHEA) framework, which emphasizes that the goal of education is to shape not only a competent but also a responsible professional, capable of acting in accordance with societal interests and moral norms [4].

Professional identity is a complex category that includes the following elements:

– the cognitive component encompasses knowledge about the profession, understanding its social significance, requirements, and development prospects;

– the emotional and value-based component manifests itself in one's attitude toward the profession, satisfaction with the chosen field, and sense of belonging to the professional community;

– the motivational and goal-oriented component determines internal incentives for professional self-development, qualification improvement, and adherence to ethical principles;

– the behavioral (praxeological) component is reflected in the practical implementation of professional roles, compliance with professional ethics, and the ability to make responsible decisions [5, p.79].

The structure of professional identity thus integrates the personal component (individual values, self-assessment, professional motivation), the social component (awareness of one's role within the professional environment, interaction with colleagues, sense of community), and the axiological component (acceptance of ethical norms, orientation toward integrity and professional responsibility).

Hence, professional identity serves not only as an indicator of personal maturity but also as a marker of one's integration into the professional environment. Its formation ensures a harmonious combination of knowledge, values, and practical skills, which collectively determine a specialist's readiness to act competently, ethically, and responsibly.

Furthermore, it should be noted that the formation of professional identity occurs gradually—beginning with the stage of professional self-determination, when a future specialist becomes aware of their motives and expectations regarding the chosen field, and continuing throughout the educational process, involving the acquisition of specialized knowledge, participation in academic-practical projects, scientific research, and social initiatives. The educational environment plays a key role in this process, as it creates the conditions for developing value orientations, fosters a sense of belonging to the academic community, and encourages ethical and responsible behavior.

Thus, academic integrity is a crucial factor in shaping the professional identity of a future specialist, as it defines the ethical standards and behavioral norms that promote the development of professional culture and responsibility. The interconnection between academic integrity and professional ethics lies in the fact that adherence to the principles of academic integrity forms the foundation for professional ethics, which, in turn, influences the quality and effectiveness of professional activity [6].

Academic integrity is a key component of the professional competence of future specialists, as it determines an individual's ability to perform their duties responsibly, honestly, and ethically. A conscientious profes-

sional not only adheres to established rules and standards but also demonstrates an inner motivation to act in the interests of colleagues, clients, and society as a whole. Academic integrity, which upholds the principles of honesty, transparency, and respect, fosters this conscientiousness among students during their studies, laying the foundation for professional culture and conscious responsibility. Such formation ensures the integration of ethical norms into the practical activities of future professionals, enhances their professional reliability, and contributes to the sustainable development of their careers.

Academic culture serves as a prerequisite for effective professional self-realization, as it creates an environment where the values of integrity, professional ethics, and mutual respect become the norm of behavior. Students who study in such an environment acquire not only knowledge and competencies but also the ability to make well-founded ethical decisions, feel responsible for the results of their activities, and evaluate the impact of their actions on colleagues and society. Academic culture consolidates ethical practices that later turn into professional habits, allowing specialists to effectively implement themselves in the professional environment and contributing to the development of their professional identity.

Thus, academic integrity acts not only as an instrument for ensuring the quality of education but also as a factor in the professional development of an individual. Its influence is manifested in the transformation of knowledge into values and values into responsible professional behavior.

References

1. Pro osvitu [On Education]: Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku No. 2145-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, No. 38–39, art. 380. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#Text
2. Fundamentalni tsinnosti akademichnoi dobrochesnosti [Fundamental Values of Academic Integrity]. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf
3. Kuzmina, I. P. (2012). Profesijna identychnist maibutnikh fakhivtsiv [Professional Identity of Future Specialists]. Visnyk NTUU “KPI”. Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika, Issue 1, pp. 102–106. URL: https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/268bf52c-5645–408a-bb43-f27bf2c47c05/content
4. European Commission / EACEA / Eurydice. (2024). The European Higher Education Area in 2024: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: https://ehea.info/Immagini/the-european-higher-education-area-in-2024-EC0224018ENN1.pdf
5. Makarova, O. P. (2019). Profesijna identychnist: struktura ta osoblyvosti [Professional Identity: Structure and Features]. Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii, No. 3, Vol. 1, pp. 77–82. URL: http://tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2019/part_1/16.pdf

6. Stasiuk, O. L., Khomik, O. M., Lishchuk-Torchynska, T. P., & Tarasiuk, L. M. (2025). Formuvannia akademichnoi dobrochesnosti yak profesiinoi kompetentnosti zdobuvachiv osvity v umovakh zakladu vyshchoi osvity [Formation of Academic Integrity as a Professional Competence of Students in Higher Education Institutions]. Pedahohichna Akademiia: Naukovi Zapysky, No. 20. URL: https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1165

Nestoruk N. A.
PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Department of Pedagogy and Teaching Methods,
Horlivka Institute for Foreign Languages

Chykunov P. O.
PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
Department of Information Technologies,
National University "Odesa Law Academy"

PRAGMATIZATION OF EDUCATION THROUGH ON PROBLEM-BASED LEARNING

There is currently a need to develop organizational and technological solutions within modern pedagogical practice capable of enhancing students' cognitive learning activity and stimulating their professional motivation, which ultimately contributes to academic success and the achievement of the required level of professional competence. The contextual interaction of such solutions with the leading methods of pedagogical activity generates activity-based phenomena commonly referred to as educational technologies [2, pp. 43–44]. Depending on their target priorities, these technologies acquire a content-functional structure that ensures the use of motivational tools for cognitive activity. Such tools may have a professionally determined, subject-based, general developmental, or ego-determined nature, but in all cases are closely linked to the individual's cognitive processes.

In this context, the pragmatization of education is understood as the orientation of the learning process toward achieving specific and measurable professional outcomes and ensuring the applicability of knowledge in real workplace and life situations. This approach implies the dominance of a practical component, which is implemented through the use of problem-oriented tasks and professionally significant learning situations. This, in turn, actualizes problem-based approaches that integrate theoretical training with practical student activity in situations of professional decision-making.

The purpose of the study is to position problem-based learning methods as a practical, realistic, and result-oriented tool of professional training in higher education.

At the baseline stage of the pedagogical experiment, the following methods were applied to assess students' motivation to study professionally oriented disciplines: questionnaires to determine general attitude toward learning and motivation levels; observation of student activity in regular classroom conditions; individual interviews; diagnostic testing to identify learning gaps and develop problem situations aimed at addressing them efficiently; and verification of data reliability using statistical methods.

To explore possibilities for enhancing students' cognitive learning activity, professionally oriented problem-based tasks were developed [5, pp. 134–135], along with formative and summative test assignments, self-assessment questions, and guidelines for practical and laboratory work including problem situations. The content of curricula in professional disciplines was adjusted in accordance with the requirements of the contemporary labour market.

The organizational and pedagogical framework of the educational process provides motivational support as an instrument of internal stimulation implemented through the use of professionally oriented problem situations. The study [4, pp. 41–48] analysed the phenomenon of emotional responses in existential contexts, helping to deepen the understanding of the role of emotions in cognition and decision-making when overcoming intellectual difficulties in the learning process.

In this regard, the use of problem situations was increased to develop students' skills in practical application of knowledge, including independent and creative tasks. The psychological basis of this approach lies in the fact that cognitive activity emerges only when students face intellectual challenges requiring attention, meaningful perception, memory, and the integrated functioning of mental processes accompanied by significant psychological effort. Assignments containing problem situations enhanced students' emotional engagement by revealing the professional and life significance of the issues addressed. Emotions represent a direct response to external stimulation and prompt purposeful activity leading to the achievement of goals [4, p. 43].

Statistical evaluation of the influence of problem-based situations on the activation of learning and its qualitative indicators was carried out, and the obtained results were presented in [6, p. 1]. The pedagogical experiment involved two academic groups of Information Technology students (58 participants in total). The application of problem-based learning provided a statistically significant improvement in academic performance: the mean achievement in the experimental group increased by 12.4 %, whereas in the control group the increase was only 3.1 %. Additionally, an increase of 15–18 % in motivational indicators was observed, confirming the strengthening of internal learning motives and students' interest in professional results.

A comparison with the findings of [1, p. 527], [3, p. 92], and [7] indicates that problem-based learning methods provide consistent support in

overcoming subjective learning difficulties caused by different levels of initial preparedness and contribute to greater flexibility in the educational process. They make learning more effective, comprehensible, and applicable to real-world professional situations. The optimization of cognitive activity is ensured by motivation, interest in learning outcomes, active feedback, and adaptability. Thus, the activation of students' cognitive learning activity through problem-based learning leads to a positive educational effect.

The implementation of problem-based learning, professionally oriented problem situations, and motivational-emotional support made it possible to activate students' cognitive learning activity and improve their academic achievement. In addition, the obtained results align with modern European approaches focused on strengthening the practical orientation of education and can be applied in Ukrainian-British cooperation initiatives aimed at modernizing professional training in higher education. The observed tendencies justify the expansion of the proposed measures to other higher education institutions.

The study confirms the effectiveness of educational pragmatization implemented through the introduction of problem-based learning and practical professional content. This approach fosters the development of students' ability to apply acquired knowledge in real workplace situations and thus increases their competitiveness in the labour market.

Therefore, problem-based learning serves as an instrument capable of ensuring sustainable positive outcomes in training competitive specialists oriented toward innovative thinking and professional self-realization.

References

1. Colagrande E. A., de Assis Martorano S. A., Arroio A. Views of a group of preservice science teachers on the use of experimental activities in science teaching. *Problems of Education in the 21st Century*. 2017. Vol. 75(6). P. 525–534.
2. Glossary of educational technology terms. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 250 p. URL : https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000060725/PDF/060725qaao.pdf.multi. (дата звернення : 28.10.2025).
3. Márquez L. M. T., Llinás J. G., Macías F. S. Collaborative learning: use of the JIGSAW technique in mapping concepts of physics. Problems of Education in the 21st Century. 2017. Vol. 75(1). P. 92–101. URL : http://journals.indexcopernicus.com/abstract.php?icid=1232395 (дата звернення : 26.10.2025).
4. Melnik V. V. Fear phenomenon in existential philosophy. *Anthropological measurements of philosophical research*. 2017. Vol. 11. P. 41–48. doi: 10.15802/ampr.v0i11.105476.
5. Nestoruk N. A., Chykunov P. O. Optimization of the technology of mastering competence complex for professional activity of electromechanical engineers. *Science and education*. 2017. Vol. 10. P. 133–138. doi: 10.24195/2414–4665–2017–10–18.

6. Prokop Y., Nestoruk N., Chykunov P., Trofymenko O. Impact of a problem-based approach on IT student learning. *2024 IEEE 19th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT)*, Lviv, Ukraine, 2024, pp. 1–4, doi: 10.1109/CSIT65290.2024.10982647.
7. Рибак Н. І. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. 2018 URL : http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/13690 (дата звернення : 25.10.2025).

Pelivan O. K.
The Role of Law Enforcement Activities
in Shaping the Legal Culture of Youth in the Context
of the Transformation of Modern Education

THE ROLE OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES IN SHAPING THE LEGAL CULTURE OF YOUTH IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATIONAL TRANSFORMATION

This paper examines the role of law enforcement agencies in shaping the legal culture of youth in the context of changes in the education system. It considers the factors that complicate legal education, modern forms of cooperation between educational institutions and law enforcement bodies, as well as innovative approaches in the digital environment. It is noted that effective prevention of offences and the development of young people's legal consciousness require systemic interaction between education and law enforcement activity.

In contemporary society, the education system and law enforcement activity face new challenges. Young people, who form their personality in a digital environment, often display legal passivity and an insufficient level of legal awareness. At the same time, law enforcement agencies increasingly apply preventive approaches — not only reacting to offences, but also engaging in prevention and the cultivation of legal culture.

Education serves as a fundamental instrument for forming legal culture — a system of knowledge, values and behavioural attitudes that determine an individual's attitude toward the law [2]. The formation of youth legal culture is not only a pedagogical task, but also an element of the national security policy.

The aim of this study is to analyse the main issues in developing the legal culture of youth in Ukraine; to explore the role of law enforcement agencies within the education system; to identify new challenges related to digitalisation and changes in the educational environment.

The legal culture of youth is an important component of an individual's overall culture, which determines the ability to act within the legal frame-

work. It is a qualitative state of legal life that encompasses knowledge of law, respect for it, as well as the ability to exercise one's rights and fulfil one's duties.

Recent studies indicate that Ukraine is experiencing a decline in the level of legal culture among young people, which is manifested in legal nihilism, indifference to legal norms and deviant behaviour. Pedagogical scholarship emphasises that the systematic introduction of legal education into the learning process contributes to strengthening students' spiritual security and the consolidation of democratic values [4].

Thus, fostering the legal culture of youth is an important task for both educational institutions and law enforcement agencies, as it ensures the development of civic responsibility and stability of the state's legal system.

Effective legal education is possible only through partnerships between educational institutions and law enforcement structures. Nowadays schools and universities actively cooperate with units of the National Police of Ukraine through programs such as «School Police Officer», preventive lectures, training sessions and social initiatives [3].

Such activities not only raise students' awareness of legal norms but also help reduce the level of offenses among young people [5]. Practice shows that in schools where systematic preventive programs involving police officers are implemented, the number of bullying and aggressive behavior incidents decreases [1].

However, researchers note several problems in this area: fragmented initiatives, the absence of a unified standard for legal education and insufficient teacher training for cooperation with law enforcement structures [2; 3]. Addressing these issues requires the development of joint methodological programs, planning of preventive work, and monitoring of its effectiveness.

The transformation of modern education is closely connected with rapid digitalization. At the same time, the development of information technologies gives rise to new risks — cyberbullying, online fraud, privacy violations and the spread of illegal content [5].

In this context joint efforts of educational institutions and law enforcement bodies to develop digital legal awareness are of great importance. Pedagogical studies show that the introduction of digital literacy courses incorporating legal education elements significantly increases students' legal responsibility [4].

Law enforcement agencies, in turn, must adapt preventive activities to the digital environment by conducting information campaigns, creating interactive educational materials and cooperating with educational platforms. These measures help young people develop a clear understanding of acceptable online behavior and contribute to reducing cybercrime among minors [1].

Therefore, the formation of youth legal culture is an interdisciplinary task requiring the integration of educational and law enforcement approaches. Law enforcement agencies play a crucial preventive role, promoting the development of legal awareness through systematic educational programs. The digitalization of education necessitates new methods of legal education — interactive and media-based, aimed at fostering critical thinking and legal literacy.

Further enhancement of cooperation between the Ministry of Education and Science of Ukraine, the National Police and educational institutions will contribute to strengthening the legal culture of youth and maintaining public order in the state.

References

1. Zhehlinska, T., & Kostiuk, D. (2024). Prevention of criminal offences in Ukraine. DDUVS. Retrieved from https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/14567
2. Zubchevska, S. (2022). Legal culture as a prerequisite for shaping the legal responsibility of youth. Scientific Works of MAUP. Pedagogical Sciences, 1(3). https://doi.org/10.32689/maup.ped.2022.1.3. Retrieved from https://journals.maup.com.ua/index.php/pedagogy/article/view/2245
3. Kuznietsova, Yu., & Husiev, D. (2023). Legal education as a determinant of the formation of legal culture. Molodyi Vchenyi, 2(114). https://doi.org/10.32839/2304–5809/2023–2–114–16. Retrieved from https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5758
4. Petrychenko, L. O. (2020). Formation of students' legal culture in higher education institutions as a basis for the spiritual security of youth in the modern world. Pedagogical Sciences, 90. https://doi.org/10.32999/ksu2413–1865/2020–90–10. Retrieved from https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4307
5. Struts, A. S. (2024). Legal education in the system of prevention of offences among school youth. Topical Issues of Domestic Law. Retrieved from https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/2829

Pit I. Y.
Assistant to the Rector – Authorised Officer
for the Prevention and Detection of Corruption,
National University "Odesa Law Academy"

EFFECTIVE ANTI-CORRUPTION PRACTICES IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

Preventing and detecting corruption in the field of education, particularly in higher education institutions (hereinafter — HEIs), is currently one of the priority areas of Ukraine's public policy. The importance and even the

urgency of strengthening anti-corruption measures in higher education is emphasized both in domestic legislation — for instance, the Law of Ukraine "On the Principles of State Anti-Corruption Policy for 2021–2025" [1] and the new draft Anti-Corruption Strategy for 2026–2030 [2], as well as numerous soft-law acts issued by the National Agency on Corruption Prevention (hereinafter — NACP) and the Ministry of Education and Science of Ukraine (hereinafter — MES); and in recommendations of international organizations such as the OECD and OSCE.

It should be noted that at present, while implementing European experience in combating corruption, Ukraine's state policy is primarily oriented towards strengthening preventive measures. The priority is the introduction of preventive practices aimed not at responding directly to corruption offences but, first and foremost, at preventing corruption risks, the very existence of which is already socially harmful and/or socially dangerous [3, p. 232]. Examples include discriminatory conditions introduced by a procuring entity in tender documentation to limit competition; failure or untimely submission by the head of an HEI of an annual anti-corruption declaration or notification of significant changes in financial status; and others.

The fundamental principles on which the preventive line of anti-corruption activity in higher education is based are transparency and integrity. This follows, among other things, from the *Methodological Recommendations on the Application of Tools and Mechanisms for Transforming Various Spheres of Higher Education Institutions on the Basis of Transparency and Integrity*, developed by NACP and approved by Order No. 576 of the MES dated 17 April 2025 (hereinafter — the Methodological Recommendations) [4]. According to these Recommendations, the organisation of the educational process and institutional activity as a whole must be based on principles of integrity. Where the environment is entirely non-integrity-based, the call for integrity may remain merely a formal requirement [4, p. 3]. The document identifies the following priority areas for introducing anti-corruption measures: organisation of the educational process, university administration, academic integrity, and HEI partnerships [4, p. 5].

An analysis of NACP's information-analytical materials on anti-corruption activity in higher education, as well as the aforementioned Methodological Recommendations, demonstrates that one of the most effective practices already used in Ukrainian HEIs is the widespread introduction of information technologies into the organisation of the educational process and university governance, and the maximal automation of such processes. This includes the use of transparent and accessible electronic learning systems (the most widespread being LMS Moodle); publication of information on anti-corruption and integrity measures on official, regularly updated university websites and social media pages; and the introduction of transparent and objective rating-based systems for assessing the educational and

scholarly activity of academic staff, with results publicly available on institutional information resources [4, p. 31].

Another successful practice in many Ukrainian HEIs is establishing, through information technologies, transparent, secure and confidential communication channels for potential whistleblowers along the chain: whistleblower — authorized anti-corruption unit/person (hereinafter — the Authorized Person) — NACP. This is achieved by integrating the internal communication channels of an HEI's Authorized Person with NACP's electronic registries. For example, a successful practice is linking the electronic mailbox used for communications with the Authorized Person to the Unified Whistleblower Reporting Portal. As a result, a whistleblower may submit a report on a corruption risk either through the HEI's internal channels or directly through NACP. Both the HEI's leadership and NACP staff are able to monitor the status of such reports.

At the same time, it should be emphasized that the provisions of the Methodological Recommendations and other soft-law acts of the MES and NACP primarily concern the educational and research activities of HEIs. However, given that most Ukrainian HEIs hold the legal status of public-law entities financed from the state budget, act as providers of public services, and possess complex internal governance systems characterized by discretion, with a large number of staff, students and stakeholders, it is also essential to implement anti-corruption measures in personnel management, document circulation and public procurement.

In particular, the introduction of electronic document management across all areas of HEI activity has proven effective. This includes public procurement announcements; orders on hiring, transferring and dismissing academic and administrative staff; orders and directives related to the educational process, cooperation with stakeholders and partners, work with grants, and more. A notable example is the National University "Odesa Law Academy," which has transferred its entire document management system into electronic form using the transparent information and telecommunications system "ASKOD". Authorized users include not only HEI leadership but also heads of all structural and territorial units, heads of departments and certain administrative staff, including the Authorized Person. The system increases transparency, efficiency and speed of document processing, simplifies anti-corruption control by allowing the Authorized Person and university leadership to accurately determine the date and time documents were signed using a qualified electronic signature (QES), and eliminates the possibility of dishonest editing or forgery.

It should be noted that the anti-corruption practice of implementing electronic document management is also used in certain private HEIs, including International University. Such measures, along with other anti-corruption actions, should, in our view, be introduced in all private higher

education institutions. Given that these institutions also act as recipients of public funds — for example, when training students financed from the state budget, implementing research and technical projects, or executing state programmes — they acquire the legal status of providers of public services, which must correspond to an appropriate level of anti-corruption restrictions.

References

1. On the Fundamentals of State Anti-Corruption Policy for 2021–2025: Law of Ukraine No. 2322-IX dated 20 June 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322–20#Text (accessed on 4 November 2025);
2. Anti-corruption strategy for 2026–2030. National Agency for Corruption Prevention. URL: https://nazk.gov.ua/uk/antykoruptsiyna-strategiya-na-2026–2030-roky/ (accessed on 04.11.2025);
3. Mykhailenko D. G. Combating corruption crimes by means of criminal law: conceptual foundations: monograph. Odessa: Gelvetika, 2017. 582 p. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fcc2d873–9d61–45b5–8ac8–5d4ce8f02aa7/content (accessed: 04.11.2025);
4. Methodological recommendations on the use of tools and mechanisms for the transformation of various areas of higher education institutions based on transparency and integrity, developed by the National Agency for Corruption Prevention, approved by Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 576 of 17.04.2025. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/04/17/nakaz-mon-576-vid-17–04–2025.pdf (accessed on 04.11.2025).

Redina Y. V.
Ph.D in Economics, Associate Professor
of the Department of Economics and Management,
National University "Odesa Law Academy"

MANAGEMENT CHALLENGES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN UKRAINIAN UNIVERSITIES

Modern higher education in Ukraine operates under the conditions of multiple crises, including martial law, budget deficits, demographic decline, and global competition. Digital transformation, which includes the advancement of knowledge management systems, electronic document management, analytical platforms and artificial intelligence, is considered as a strategic imperative. However, as McKinsey and NAQA researchers point out, the technological component accounts for only 20–30 % of success [1,3]. The remaining factors depend on strategic management, particularly

leadership, organizational culture, change management, and cross-functional coordination. According to the European Commission's "Digital-by-Default" concept, the digital transformation of universities must be considered an integral part of a broader process of modernizing higher education, involving changes to business models, the rethinking of educational pathways, and the development of a digital competencies ecosystem [5]. At the same time, the specific characteristics of the academic environment marked by a high degree of subunit autonomy and the conservatism of organizational culture require the adaptation of classical change management models to the context of university governance.

It should be emphasized that digital transformation is not merely the introduction of technologies but an organizational transformation that requires a review of all management processes. One of the key barriers is the lack of strategic positioning of digital transformation in the organizational structure of universities. According to NAQA, in 2024 only 32 % of Ukrainian universities had an approved digital strategy for 3–5 years [1]. Initiatives often originate from IT departments or individual enthusiasts, violating the principle of strategic alignment. This leads to system duplication, inefficient resource use, and staff demotivation. This barrier is closely linked to resistance to change from middle management. Deans and department heads frequently perceive digitalization as a threat to autonomy. A 2023 British Council Ukraine survey indicates that 72 % of faculty members aged over 50 view artificial intelligence as devaluing their expertise [2]. This is a classic manifestation of organizational resistance, as described by John Kotter, in which middle management blocks decisions, resulting in low system activity. According to the Ministry of Education and Science of Ukraine data, less than 40 % of teachers regularly upload materials to Moodle.

The next logical extension is the lack of a cross-functional coalition. Successful transformation requires coordinated interaction between departments, but Ukrainian universities often retain a silo structure, where IT, deans, libraries, and student government work separately, which can lead to project delays. This phenomenon is described in Peter Senge's organizational systems theory as "local optimization" — a situation where each department optimizes its own processes to the detriment of the overall efficiency of the organization. In the context of universities, this manifests itself in the parallel development of incompatible systems: the IT department implements an ERP system, the library develops its own electronic resources platform, and faculties use different LMSs without unified integration standards. This challenge is exacerbated by the dominance of the "paper bureaucracy" culture, historically shaped by a system of reporting, orders, and seals. The transfer of processes to an electronic format is perceived as additional work, rather than optimization, which is manifested in the formal use of systems. Therefore, the challenges of digital transformation are

systemic, organizational, and cultural in nature, requiring the application of comprehensive change management models.

To overcome these barriers, it is advisable to turn to theoretical models of strategic management. John Kotter's eight-step change model is the most operationalized for universities, as it takes into account the human factor. It begins with creating urgency, moves on to coalition formation, vision development, and ends with consolidation of changes. Senior administration acts as a driver of digital initiatives, and pilot implementation at one faculty provides empirical confirmation of effectiveness with subsequent institutional scaling. This model is complemented by McKinsey's 7S Framework, which considers the organization as a system of seven elements: Strategy, Structure, Systems, Staff, Skills, Style, Shared Values [3].

Adaptation involves gradual optimization of the organizational structure and change of KPIs. Finally, Gartner's Digital Maturity Model describes the evolutionary stages of development of digital maturity of organizations. It starts from the analog level, when processes are completely paper-based, moves to digital islands, where individual departments use technologies independently, and ends with an integrated transformation, when the entire organization operates in a single digital environment with full system interaction. Today, according to NAQA, 80 % of Ukrainian universities are at the "digital islands" stage, which indicates fragmented implementation and lack of system integration.

Thus, John Kotter's model provides tactical implementation through clear steps to overcome resistance, McKinsey 7S offers a structural analysis of the relationships between elements of the organization, and Gartner provides a strategic perspective for long-term planning of the transition to higher levels of digital maturity. The integrated application of these models allows not only to respond to current challenges, but also to form a sustainable organizational foundation for future digital transformation.

Theoretical models are empirically confirmed in practical cases of national universities. Analysis of typical scenarios shows that efficiency is achieved under decentralized management with the appointment of digital coordinators at the department level, gradual scaling of pilot projects and the formation of cross-functional working groups. Initial difficulties associated with insufficient coordination are overcome by introducing the position of Chief Digital Officer and regular monitoring of the use of systems, for example, Moodle, ERP, AI-services. Experience shows that when all levels of management are involved, a high level and optimization of administrative processes are achieved. Therefore, strategic coordination, gradual implementation, and cross-functional collaboration are critical factors for successful digital transformation in the university environment.

Special attention should be paid to the development of digital pedagogy as a key element of transformation. Digitalization cannot be limited to

the implementation of information systems; it involves rethinking didactic models, forms of assessment and individualization of educational trajectories. In this context, the concept of "microqualifications" is important, which is actively promoted by the European Commission. It involves a modular structure of training and the provision of short certified qualifications that are integrated into the main educational programs. For Ukrainian universities, this opens up the possibility of flexible adaptation of training to the labor market and integration into the European Higher Education Area.

In addition, digital transformation requires taking into account the risks of cybersecurity and personal data protection, especially in wartime conditions. The lack of a unified information security policy and the distribution of responsibilities create additional management threats, which requires centralized access management, backup and incident management.

The creation of partnerships between universities and EdTech companies is an important factor too. This allows to reduce the costs of developing your own solutions, to accelerate the implementation of innovations and to provide access to modern technologies, including adaptive learning, educational analytics and integrated knowledge management systems. The experience of Ukrainian universities implementing joint projects with leading IT companies, in particular SoftServe, Genesis and Ciklum, shows that partnership models for developing digital educational services can significantly reduce the time to implement innovative solutions.

In general, the digital transformation of higher education should be considered as a process of building an ecosystem of digital competencies, covering students, teachers, administrative staff and external partners. Such an ecosystem ensures not only the modernization of management, but also increases the competitiveness of the university in the global educational space.

In summary, digital transformation in Ukrainian universities is a managerial, not a technological process. The main challenges are of an organizational and cultural nature, in particular, weak leadership, resistance from the middle level, lack of coalition, bureaucratic inertia. Successful universities confirm the effectiveness of the Kotter and McKinsey models, provided they are locally adapted, while unsuccessful ones emphasize the criticality of the human factor. Based on this, scientifically sound recommendations are formulated. In particular, it is proposed to create the position of Chief Digital Officer for centralized coordination of digital initiatives, develop a "Digital Strategy of Higher Education Institutions" for three years with clear KPIs, launch a pilot implementation at one faculty to empirically confirm effectiveness, conduct training of deans on digital leadership programs under the British Council, Erasmus+ programs, and also form a Digital Council to ensure cross-functional interaction [2,4].

The implementation of these measures will allow to move from fragmented digitalization to systemic strategic management, within which digi-

tal technologies act not as a separate tool of modernization, but as the basis for the transformation of organizational processes, management practices and educational models. Such an approach will ensure increased institutional resilience of universities, their adaptability to external challenges, increased competitiveness in the global education market and the formation of a holistic digital ecosystem focused on the needs of students, teachers and society as a whole.

References

1. Annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance for 2024. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%9D%D0%90-%D0%B7%D0%B0–2024.pdf
2. British Council "Digital Leadership for Ukrainian Universities" URL: britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/digital-leadership.
3. McKinsey & Company. *Unlocking success in digital transformations.* McKinsey Digital. URL: https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/digital-transformation-improving-the-odds-of-success
4. Project "Digital Leaders for a Sustainable Planet" (Erasmus+). URL: https://bk95.eu/en/digital-leadersproject-digital-leaders-for-a-sustainable-planet-erasmus/
5. The EU's 2030 digital goals. URL: https://www.iiea.com/digital?gad_source=1&gad_campaignid=22339636043&gbraid=0AAAAD30q8DS8pFoyiaEI81CCzGd-427S&gclid=Cj0KCQiAiKzIBhCOARIsAKpKLAPAb9vFwyzJhoFmoQ1n-zAAmkDUvzTdFjqPBzpNrtrd8m-P5l2dwxsaAuKREALw_wcB

Shmalenko Iu. I.
PhD in Political Science, Associate Professor, Associate Professor,
Department of Psychology, National University "Odesa Law Academy"

SIMULATION TECHNOLOGIES IN MEDIATOR TRAINING

The institutionalization of mediation in Ukraine and worldwide sets new, enhanced requirements for the quality of professional training of specialists in this field. As recent research demonstrates, mediation as an institutional phenomenon is actively developing in the Ukrainian legal and social space, necessitating the formation of scientifically grounded approaches to the professional training and development of mediators [3]. Mediation is inherently a competency-based activity, where being a mediator means not so much knowing about conflict as being able to work with it in real time. The effectiveness of a mediator is determined by their ability to simultane-

ously manage the process, maintain neutrality, work with intense emotions of parties, apply active listening and reframing techniques, and help parties identify hidden interests [2]. These skills cannot be formed exclusively through theoretical study.

Overcoming the gap between knowledge and skills lies in the realm of experiential learning. The conceptual foundation here is David Kolb's cycle, according to which effective learning occurs through four stages: concrete experience, reflective observation, abstract conceptualization, and active experimentation [1]. Simulation technologies are the only method that allows completing the full Kolb cycle in a safe and controlled learning environment.

Simulation in mediator training is an imitation of a real mediation process or its individual elements, allowing participants to apply theoretical knowledge in practice and receive feedback.

Classical role-playing represents the gold standard and most common form of simulation in mediator training. Group participants distribute the roles of mediator, conflict parties, and observers, and play out a given case or conflict scenario. However, role-playing also has limitations related to dependence on participants' acting skills and motivation, the risk of poor practice when incorrect skills may be reinforced if the group does not take the exercise seriously, and a limited number of scenarios that can be realistically enacted.

Video case analysis represents another important simulation method, involving viewing and group analysis of recordings of real or staged mediations. However, this is a passive method where participants analyze action but do not perform it themselves, meaning the gap between knowledge and skills is reduced but not completely overcome. Nevertheless, video case analysis serves as an important complement to more active simulation methods, allowing students to develop critical observation skills before direct engagement in mediation practice.

High-fidelity simulations represent a more advanced approach that overcomes the limitations of role-playing where colleagues may play along with each other. The advantages of this approach include maximum proximity to reality, a high level of emotional tension providing a stress test for the mediator, and standardization, as actors can perform the same scenario identically for different students, which is important for assessment. Such simulations also have significant limitations related to high cost and organizational complexity, which restricts their widespread use in educational institutions.

Regardless of the chosen technology, the simulation itself is only the first step of Kolb's cycle, the stage of obtaining experience. Learning occurs during debriefing, which is a structured group discussion conducted by the trainer or instructor after completion of the simulation [1]. Debriefing is

not simply an exchange of impressions but a clear pedagogical process that includes several distinct phases. The description phase focuses on what happened and involves restoration of facts. The analysis phase examines why it happened through analysis of applied techniques, emotions, and decisions. The conceptualization phase addresses what conclusions can be drawn and connects experience with theory. The application phase considers how this can be used in the future through action planning.

Without quality debriefing, simulation remains just a game. It is precisely reflective analysis that transforms subjective experience into conscious professional competence. The debriefing process requires high pedagogical skill from the instructor, who must create a safe space for honest discussion, ask questions that stimulate reflection, help connect experience with theoretical concepts, and guide participants toward identifying concrete improvement strategies. The quality of debriefing often determines whether simulation training will be transformative or merely entertaining.

For Ukrainian mediator training programs, the implementation of simulation technologies is particularly important in the context of mediation institutionalization and the need to prepare specialists capable of working with complex conflicts arising in post-war reconstruction. The choice of specific simulation technologies should be based on learning objectives, available resources, and the stage of students' professional development, with emphasis on ensuring methodologically sound implementation and quality debriefing rather than pursuing the most advanced technology.

References

1. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Upper Saddle River, NJ: FT Press, 2014. 416 p.
2. Osnovni zasady navchannia bazovym navychkam mediatora [Basic Principles of Teaching Basic Mediator Skills] / Ed. by K. B. Narovska. Kyiv: Publisher V. Zakharenko, 2019. 32 p.
3. Shmalenko Yu., Yenin M., Melnyk L. Instytutsionalizatsiia mediatsii v Ukraini: kliuchovi etapy, suchasnyi stan ta perspektyvy [Institutionalization of Mediation in Ukraine: Key Stages, Current State and Prospects]. Sotsiolohichni studii [Sociological Studies]. 2023. No. 2(23). P. 6–17. DOI: https://doi.org/10.29038/2306–3971–2023–02–11–11

Shvelidze L. D.
PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Foreign Languages, National university «Odesa Law Academy»

ETHICAL LEADERSHIP AS A BASIS FOR DEVELOPING A CULTURE OF ACADEMIC INTEGRITY

Modern higher education assigns teachers not only the function of transferring knowledge, but also the role of a model of behavior, an ethical leader who shapes the academic environment. In the context of reforming the higher education system in Ukraine and the global demand for academic integrity, the question becomes relevant: how can a teacher-leader contribute to the formation of a culture of integrity, and what mechanisms underlie this process. The problem is that in the absence of a clear model of behavior, high standards of ethics and an example from the teacher, students may perceive academic integrity as a decorative or optional component of the educational process. Ethical leadership by definition involves behavior focused on the principles of justice, honesty, responsibility, openness, which is transmitted by the leader to followers and creates an ethical climate in the organization. As shown in the study, in the educational context, the ethical leadership of a teacher or manager is directly related to the formation of an ethical climate. Thus, the study showed that the perception of a leader as a person with high integrity (leader integrity) has a mediating significance in the relationship between ethical leadership and ethical climate among teachers.

In the context of academic integrity, this means that when a teacher demonstrates consistency between words and actions, openness, and responsibility for one's own actions, this creates an environment in which copying such behavior models becomes the norm.

Structurally, the process of forming a culture of academic integrity through ethical leadership can be represented as follows:

teacher-leader → modeling behavior → influencing students and colleagues → creating an ethical climate → reducing academic violations → strengthening a culture of integrity.

For example, a study among master's students showed that ethical leadership of a scientific supervisor significantly reduces the acceptability of academic violations among students by increasing their moral efficacy and improving the ethical climate of the team.

The important part of the research is defining and describing the key components that determine the role of a teacher-leader in forming a culture of academic integrity.

First of all, it is a moral example. A teacher-leader's task is not only to proclaim the rules of academic integrity, but also to demonstrate them in his own activities: correct citation, openness about mistakes, responsibility for

scientific and educational work. Some research shows that leadership actions always have an ethical dimension: a question of effectiveness, and also of whether the leader is "good" from an ethical point of view.

Secondly, communication of ethical standards and their discussion. A teacher-leader creates an environment in which students and colleagues openly discuss issues of academic integrity, ethical dilemmas, problems of plagiarism or contractual fraud. This contributes to the formation of awareness that integrity is not just a formal requirement, but part of academic culture. For example, in the Ukrainian context, researchers draw attention to the complexity of forming a culture of integrity as a value-behavioral formation that requires leadership and systemic changes.

Third, the creation of an ethical environment (ethical climate). It is known that the faculty leader often influences not just individual students but also the overall climate of the institution. Such aspects as how acceptable integrity behavior is, how much consequences are imposed on violations, and how involved faculty and students are in upholding standards are in the focus.

Fourth, the development of moral efficacy in students and faculty. It is an individual's belief in their own ability to act ethically. When students see that a faculty leader supports and expects ethical behavior, their moral efficacy increases, which reduces their willingness to engage in academic misconduct. This mediation was confirmed in the aforementioned study of undergraduates.

Last but not least, support systems and sanctions. The teacher-leader, together with the administration, must ensure the modeling of ethical behavior, the appropriate systems of motivation, assessment, and support for ethical behavior. For example, the inclusion of ethical criteria in evaluation, student participation in the development of a code of integrity, and the provision of feedback. Without this, ethical leadership can remain declarative.

Finalising the research, we may draw such conclusions regarding Ukrainian conditions: the position of a teacher leader involves not only disciplinary expertise, but also the development of ethical thinking and culture.

It is necessary to integrate the topics of academic integrity and ethical leadership into the professional training of teachers and methodological courses; develop and implement mechanisms to support teacher leaders; encourage the participation of students as partners in creating an academically honest environment — when students and teachers jointly form a code, rules, and measures; monitoring and evaluation of the ethical climate and behavior in an educational institution should be regular, and the results should be communicated.

It seems important to state that ethical leadership of the teacher is the foundation for the formation of a culture of academic integrity. It is only

through example, communication, the creation of an ethical climate, the development of moral efficiency and the support of systemic mechanisms that a teacher-leader can influence the formation of the behavior of students and colleagues. Our investigation shows that it is important not only to declare standards of integrity, but to create a teacher as an ethical leader, carrier and promoter of Ukrainian culture, in the current conditions of transformations of higher education in Ukraine.

References

1. Brown, M. E., Trevico, L. K. *Ethical leadership: A review and future directions. The Leadership Quarterly,* 17(6). 2006. P. 595–616.
2. ICAI (International Center for Academic Integrity). *The Fundamental Values of Academic Integrity* (2nd ed.). Clemson University, 2014. 34p.

Tomchakovskyi O. G.
PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Applied Linguistics and Literary Studies,
National University "Odesa Law Academy"

USING EDUCATIONAL PLATFORMS TO CONDUCT STUDENT RESEARCH IN THE ENGLISH LANGUAGE LEARNING PROCESS

Digital transformation in higher education has redefined language learning and created new pathways for engaging students in academic inquiry. Educational platforms today serve not only as tools for language practice but also as spaces where research skills can be cultivated organically through communication, collaboration, and digital knowledge construction. As research-based learning becomes a priority across universities, Academic English courses increasingly incorporate technology to encourage students to explore authentic data, analyze linguistic phenomena, and produce academic outputs in English. Thus, educational platforms function as a bridge between language development and research engagement, fostering autonomy, critical thinking, and participation in global academic discourse.

Well-designed digital learning environments support various forms of academic activity: literature search, collaborative reading, annotation, drafting, corpus exploration, discussion forums, peer feedback, and multimodal presentation. In EAP programs, the effectiveness of technology depends on integration rather than quantity, meaning platforms must be used strategically to enhance inquiry and not simply to digitize traditional tasks [1]. Platforms such as Google Workspace, Moodle, Microsoft Teams, Can-

vas, and research-oriented tools like Hypothes.is, Miro, Zotero, and online corpora create spaces where students can investigate language patterns, compare academic genres, and practice scholarly rhetoric. Working in such environments equips learners with skills to formulate research questions, synthesize literature, structure arguments, and present results through the medium of English.

Recent analyses underline that techno-pedagogical approaches support higher-order thinking and meaningful student engagement when they combine technology with linguistically rich academic tasks [2]. Through inquiry-based activities (writing mini-literature reviews, conducting surveys, analyzing texts, compiling terminology glossaries, or preparing conference-style presentations) students not only develop language competence but also internalize research processes and academic communication norms.

The presence of technology alone does not guarantee effective research-based learning. Successful integration depends largely on the teacher's ability to design structured tasks, select appropriate platforms, model academic language, and provide iterative feedback. As research shows, teacher technological competence is a key factor in promoting 21st-century skills such as collaboration, information literacy, and problem-solving [3]. Educators who combine digital tools with explicit instruction in academic discourse help students learn to navigate research databases, use citation tools, collaborate in shared digital documents, and present research findings with academic rigor. Scaffolded guidance (guided practice, peer review, revision cycles, and consultations) enables learners to gradually transition from supported inquiry to independent research work. Additionally, platform-mediated peer interaction encourages critical dialogue, strengthens academic identity, and builds confidence in using English for real research purposes.

Educational platforms have become essential instruments in supporting student research within English language learning. By providing structured digital environments for exploration, collaboration, and academic production, they enhance both linguistic development and research skills. Such platforms offer access to authentic academic resources, corpora, virtual libraries, discussion forums, and research management tools, allowing students to develop vocabulary, practice academic writing, and engage with scholarly conventions in English. They also enable personalized learning pathways, formative assessment opportunities, and real-time feedback, which are particularly beneficial for novice researchers developing their academic voice and methodological awareness.

Yet their effectiveness relies on thoughtful pedagogical design, instructor competence, and intentional alignment with inquiry-based learning goals. Platforms must not only supply technological affordances but also scaffold academic literacy, critical thinking, data interpretation, and ethical

research behavior. When integrated meaningfully into the curriculum, they create interactive spaces where students learn to formulate research questions, collect and analyze data, synthesize literature, and present findings in accordance with academic integrity principles, including proper citation practices, avoidance of plagiarism, and responsible use of AI-assisted tools.

As universities continue to integrate research-oriented strategies into language curricula, educational platforms will remain crucial for preparing students to participate actively, ethically, and confidently in the international academic community. Their role extends beyond technical support, they cultivate learner autonomy, foster collaborative knowledge construction, and encourage reflective academic practice. In an increasingly digital scholarly landscape, mastery of such platforms becomes not only a pedagogical necessity but also a key component of professional and research readiness for future linguists, educators, and global communicators.

References

1. Lawrence G., Ahmed F., Cole C., Johnston K. P. Not more technology but more effective technology: examining the state of technology integration in EAP Programmes. *RELC Journal*. 2020. Vol. 51. P. 101–116. DOI: 10.1177/0033688220907199.
2. Leong L. V., Yunus M. M., Ismail H. H. Integration of techno-pedagogical approach in English as a second language classroom: a systematic review. International *Journal of Evaluation and Research in Education*. 2024. Vol. 13. P. 4394–4408. DOI: 10.11591/ijere.v13i6.29976.
3. Nurhidayat E., Mujiyanto J., Yuliasri I., Hartono R. Technology integration and teachers' competency in the development of 21st-century learning in EFL classroom. *Journal of Education and Learning*. 2024. Vol. 18. P. 342–349. DOI: 10.11591/edulearn.v18i2.21069.

Tupikova T. V.
PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor,
Department of Foreign Languages,
National University "Odesa Law Academy"

OPTIMIZING WORK PROCESSES IN HIGHER EDUCATION: INNOVATION AND TECHNOLOGIES

The system of higher education is currently undergoing significant transformations driven by globalization, digitalization and evolving societal needs. Traditional administrative and educational processes often remain fragmented, inefficient, and in need of re-evaluation. The optimization of work processes in higher education institutions aims to enhance manage-

ment efficiency, reduce administrative burden, improve communication, and ensure the quality of educational services [6; 9].

The primary goal of optimization is the implementation of innovative approaches and digital technologies that create an integrated informational environment within a university. Such an environment supports not only effective management of the educational process but also the development of academic autonomy, openness, and transparency.

Key Directions of Optimization. Optimization of work processes in higher education institutions can be carried out in three major areas:

– **Administrative** — modernization of document management, human resources, and financial processes.

– **Educational** — digitalization of curricula, schedules, assessment, and expansion of distance learning opportunities.

– **Supportive** — development of IT infrastructure, electronic libraries, and technical support services.

As Hammer notes, effective optimization does not merely automate existing procedures but involves their re-engineering–that is, a radical reconsideration of process logic [3, p. 42]. In higher education, this means shifting from an administration-oriented model to a student-centered, flexible, and adaptive management system.

Technological Tools for Optimization. Learning Management Systems (LMS). Modern LMS platforms provide centralized management of learning materials, automated assessment, progress monitoring, and communication between instructors and students. According to Bates [1, p. 55], an effective LMS must be adaptive, integrated, and equipped with analytical modules to support personalized learning.

Learning Analytics. Learning analytics enables tracking student progress, predicting risks of academic failure, and making evidence-based decisions. Siemens and Long emphasize that systematic use of analytics shifts the culture of educational management from intuition to evidence [8, p. 34].

Robotic Process Automation (RPA). The use of RPA in higher education helps automate repetitive administrative tasks–such as processing applications, registering documents, or generating reports. Davenport indicates that such solutions reduce operational costs and enhance data accuracy [2].

Cloud Technologies and Integration Platforms. Cloud services ensure continuous access to resources, scalability, and security. According to the European Commission [4, p. 28], cloud integration contributes to the development of a unified digital educational space.

Artificial Intelligence in Education. Artificial intelligence is used to design individual learning pathways, analyze performance, and generate automated recommendations. Research by Popenici and Kerr [7, p. 2] shows that AI can enhance learning efficiency while also presenting ethical challenges concerning algorithmic transparency and data protection.

Model for Innovation Implementation. Optimization of work processes in higher education institutions requires a phased approach:

1. Diagnosing existing processes and identifying bottlenecks.
2. Planning digital solutions and assessing resources.
3. Pilot implementation within selected units.
4. Scaling successful practices across the institution.
5. Evaluating effectiveness and adjusting processes based on analytics.

Managing change—training staff, creating motivational systems, and ensuring communication among all participants in the educational process—is essential for success.

Challenges and Prospects. Major barriers include the digital divide among staff and students, resistance to change, insufficient funding, and the absence of unified quality standards for digital systems. However, the benefits of digital optimization—greater efficiency, transparency, reduced bureaucracy, improved quality of education, and wider access to knowledge—are clear. As the OECD notes, after the COVID-19 pandemic, digitalization and innovative practices became critical for the resilience of educational systems [5, p. 12].

Conclusions. Optimizing work processes in higher education is a key factor in the modernization of the educational environment. It ensures the rational use of resources, improves the quality of teaching and learning, and fosters the development of digital competencies among staff and students. The use of innovative technologies combined with effective change management forms the foundation for the sustainable development of the modern university.

References

1. Bates, A. W. Teaching in a Digital Age: Guidelines for designing teaching and learning. Vancouver: Tony Bates Associates Ltd., 2015. C. 55–60.
2. Davenport, T. H., Harris, J. G. Competing on Analytics: The New Science of Winning. Boston: Harvard Business School Press, 2007. C. 85–92.
3. Hammer, M., Champy, J. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. New York: HarperBusiness, 1993. C. 18–45.
4. European Commission. European Framework for the Digital Competence of Educators .DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the EU, 2018. C. 28–30.
5. OECD. The Impact of COVID-19 on Education. Insights and policy responses. Paris: OECD Publishing, 2021. C. 12–15.
6. O'Neill, G., McMahon, T. Student-centered learning: What does it mean for students and lecturers? In O'Neill, G., Moore, S., McMullin, B. (Eds.), Emerging Issues in the Practice of University Learning and Teaching. Dublin: AISHE, 2005. C. 27–36.
7. Popenici, S. A. D., Kerr, S. Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. Research and Practice in Technology Enhanced Learning, 12(1), 2017. C. 1–7.

8. Siemens, G., Long, P. Penetrating the fog: Analytics in learning and education. EDUCAUSE Review, 46(5), 2011. C. 30–40.
9. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education. All means all. Paris: UNESCO, 2020. C. 77–83.

Vareshkina N. V.
Phd in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Foreign Languages,
National University "Odesa Law Academy"

ON APPROACHES TO TEACHING LINGUACULTURAL STUDIES

The contemporary demand among students for learning foreign languages necessitates the improvement of all components of the teaching process as an important element of education. Among the essential components of this process, the teaching method occupies a leading position, as it is determined by the content and aims of education. The correct choice of method improves the quality of learning, facilitates the assimilation of material, and enhances its practical application.

In the methodology of teaching foreign languages, the concept of the "method of teaching" is used both broadly and narrowly. In the broad sense, it refers to a fundamental direction in teaching, while in the narrow sense it denotes one of the tools and techniques of instruction. According to the definition, "a teaching method is a direction in teaching that determines the aims and objectives of instruction, as well as the ways and means of achieving the stated goals in accordance with the conditions and stage of the lesson" [2, p. 28]. This definition implies that a method provides an understanding of the overall strategy of instruction and the dominant approaches to solving the main methodological tasks that form its essence.

The construction of a conceptual foundation for any teaching method is based on a certain approach, which, according to its interpretation, becomes a specific variation of the same methodological direction. As Professor V. L. Skalkin notes, "an approach is an activity of a researcher based on theoretical and experimental foundations, aimed at studying a particularly complex phenomenon or process from one perspective considered the most important, from the standpoint of a certain group of factors or conditions, or within a particular form of its existence" [4, p. 21].

The methodology of teaching linguocultural studies recognises two main approaches: the cultural and the functional. The functional approach is based on the understanding that the content of foreign language learning necessarily includes knowledge of national culture, but only within the

limits reflected in the selected linguistic material. Linguocultural studies in this approach are not independent in content but serve as an auxiliary component for correctly interpreting culture-specific realia, non-equivalent vocabulary, and nationally marked metaphors. Consequently, during foreign language learning the linguocultural component, due to its limited volume, provides only fragmentary knowledge of history, geography, politics, and the economic structure of the countries whose languages are studied. Texts consist of authentic materials, allowing continuous contact with nationally specific semantics.

According to the authors of a textbook for students of classical, pedagogical, and linguistic universities, "the cultural approach prioritises obtaining cultural information from linguistic units, assuming that intercultural communicative competence is central to training specialists in their native or foreign languages" [3, p. 59]. Thus, within the cultural approach, it is essential to define and compare the cultural and linguistic concepts. While language is consistently recognised as a leading means of communication across societies and eras, defining "culture" is more challenging, as the very concept reflects the specific characteristics of a nation or ethnic group.

The Dictionary of the Ukrainian Language edited by I. K. Bilodid defines culture as: "1) A set of material and spiritual values created by humanity throughout its history. 2) The level of development of a society in a particular era. 3) That which is created to satisfy the spiritual needs of a person" [6]. English definitions of "culture" emphasise: "the way of life, especially customs and beliefs of a particular group of people at a particular time" [7]; "the ideas, customs, and art produced and shared by a particular society" [8]; "customs, civilisation, and achievements of a particular people or period" [9]; "customs, beliefs, art, music and all other products of human thought created by a particular group at a particular time" [10]. Clear differences between Ukrainian and English interpretations of the concept are evident.

Historical analysis shows that even within one ethnic group the concept of "culture" evolves. To obtain cultural information from linguistic units of a foreign language, one must correctly reconstruct their background meaning within the framework of one's native culture, and for successful intercultural communication this process must work in reverse. The lack of a reliable methodology for correlating cultures remains the greatest challenge, and therefore such tasks are often performed intuitively. It is justified to argue that solving this problem requires identifying universal, "international" meanings and functions of culture characteristic of different stages of societal development, and using them to find equivalents of foreign cultural concepts within one's own cultural space [3, p. 89].

Globalisation has added new layers of complexity. Modern technologies have accelerated international and intercultural communication, engaging

almost all social groups and influencing all cultures involved. Recent global social, economic, and political upheavals have led to unprecedented migration, relocation, mixing, and clashes of peoples, disrupting the fragile intercultural balance formed over centuries and resulting in manifestations of cultural conflict. Under such conditions, the protective function of culture intensifies: native culture unites people and shields them from foreign cultural influence. It simultaneously preserves national identity and delineates cultural boundaries.

Societies become divided in their attitudes to other cultures: some accept foreign culture and may even perceive it as more advanced, while others develop hostility towards different cultural systems. In such circumstances, an essential task in teaching is to train students to identify and use parallels between cultures to facilitate communication. "In the teaching of linguocultural studies, it is important to actively employ comparative analysis, identifying and explaining the similarities and differences in the development of cultures" [1, p. 270].

It is important to remember the cumulative function of language as an archive and instrument for transmitting a society's cultural heritage to future generations. Avoiding international contacts is impossible, as only cultural exchange ensures the development of society. Hostility towards other cultures leads to stagnation, which is often rooted in a lack of knowledge about other cultures and insufficient understanding of one's own history and traditions.

Today, when social and economic integration is gaining critical importance and the preservation of human life on Earth has become a global challenge, mutual understanding, spiritual connection, and the search for common paths of progress are urgent priorities. Dialogue between cultures requires deep mutual knowledge and the identification of shared features that bring representatives of different cultures closer and create a foundation for mutual understanding. Among the many pathways that build spiritual connections between people, the study of languages and cultures of other nations is undoubtedly one of the most significant.

References

1. Vareshkina, N. *Teaching Linguocultural Studies as a Process of Introducing Learners to the Culture of Another Nation*. In: Current Issues of the Humanities: Scientific Collection of Young Scholars of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Drohobych, 2023, Issue 65, Vol. 1, pp. 268–274.
2. Martynova, R. Yu. *A Holistic General-Didactic Model of the Content of Foreign Language Teaching*. Kyiv: Vyshcha Shkola, 2004, 454 p.
3. Bíhych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, H. E., et al. *Methods of Teaching Foreign Languages and Cultures: Theory and Practice*. Textbook for Students of Classical, Pedagogical and Linguistic Universities. Edited by S. Yu. Nikolaieva. Kyiv: Lenvit, 2013, 590 p.

4. Skalkin, V. L. *Teaching Dialogic Speech*. Kyiv: Vyshcha Shkola, 1989, 158 p.
5. Tarnopolskyi, O. B., Kabanova, M. R. *Methods of Teaching Foreign Languages and Their Aspects in Higher Education*. Dnipro: Alfred Nobel University, 2019, 256 p.
6. *Dictionary of the Ukrainian Language*: In 11 Volumes. Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, Institute of Linguistics; ed. by I. K. Bilodid. Kyiv: Naukova Dumka, 1970–1980.
7. *Cambridge International Dictionary of English*. Cambridge University Press, 1995.
8. *Collins COBUILD English Dictionary*. HarperCollins Publishers, 1995.
9. *The Concise Oxford Dictionary*. Oxford University Press, 2000.
10. *Dictionary of English Language and Culture*. Longman Group Ltd., 2001.

Voitovych P. P.
PhD in Law, Associate Professor of the Department of International and European Law,
National University "Odesa Law Academy"

AN INDIVIDUAL AS THE MAIN GUIDELINE OF THE EDUCATIONAL PROCESS

The modern world is undergoing a process of transformation, which is often felt extremely acutely. All spheres of human life are being transformed and, of course, people are going transformed as well. Transformations are associated with various events, but to a large extent they are also happening because of the war in Ukraine. Transformations are associated, first of all, with the value of human life, human dignity, will, with human rights and freedoms.

The processes of transformation do not and cannot bypass the sphere of education, because education is about life and it exists for life, it is carried out for people and through people.

In the process of education, from childhood onwards, a person not only acquires professional competencies, but also feels an attitude to him/herself, to other people, learns the value and authenticity of relationships between people.

Prominent scientists write about this, emphasizing that, in particular, students "are a special social group that differs from other groups of the population in their high educational level, developed cognitive motivation, the highest social activity, and a fairly harmonious combination of intellectual and social maturity, when the features of self-awareness, the emotional and volitional structure of life change, and the value and semantic sphere of the personality develops" [2].

The development of the value-semantic sphere of an individual is facilitated by the use of creative and personality-oriented approaches in the educational process.

We consider creativity to be one of the prominent features of the modernization of education, which is explained by the impossibility of studying any social phenomena without a creative beginning, because solving the issues that arise before the world increasingly requires new ideas and approaches.

Creativity is the creative use of traditions, norms and institutions of (educational) heritage in the conditions of new times. Creativity is always about a natural orientation towards the new. Creativity involves looking at certain phenomena from the standpoint of integrativity, in particular, appealing to experience, values, doctrine, but also taking into account the fact that life is not an exclusively rational system, it is constantly changing.

Creativity provides an opportunity for development and self-realization for both students and lecturers. The essence of the creative approach is that the methods of learning and teaching are consistent with the provisions of academic freedom, in particular, scientific and pedagogical workers are given the right to creatively fill the content of disciplines, apply author's developments in accordance with the content of educational programs, make changes to work programs, choose teaching methods, forms of studying certain topics, etc. Students should be guaranteed academic freedom by providing the opportunity to freely choose certain disciplines, attend trainings, clubs, etc. in accordance with the trajectory of personal development.

Undoubtedly, activity in the field of education is creative activity. However, creativity cannot overshadow "common sense", any creativity must be "within the law, within the framework of the law" — without such an important addition creative activity is impossible, since creativity contrary to the law is arbitrariness, which causes responsibility.

The educational process assumes that its key figure, the main reference point, should be an individual, the person. In a free society, all people act voluntarily, having the freedom to receive resources to realize their potential. In this definition of a free society, the task (including the task of education and teachers) is clearly traced — to provide resources. While a person has the right to choose, free will, and therefore, respecting this right, we respect a person, the human essence.

"The feasibility and importance of training competent, competitive specialists with formed socio-cultural values are determined by the factors existing in our country that hinder the upbringing of a developed personality" [2]. The application of a personality-oriented approach makes it possible not to become one of those factors that hinders the upbringing of a developed personality, does not respect the human essence and feelings of the person who studies. "An important condition for the full development of the personality (specifically) during student age is the creation of an effective educational environment, on the one hand, as a sphere of its formation in the context of axiological, civic dimensions of society, on the other — as

a sphere of professionalization of the future specialist. For a student of a modern higher education institution, it is essential to feel in unity with his environment, to perceive himself as a significant element of it. This helps him/her understand his/her purpose, find and realize the meaning of his/her life" [2]. After all, the issues of significance and meaning of life are always relevant, especially during war, and it is precisely these issues that all transformations that occur with people and all spheres of their lives concern. Such universal human values are understood "as a complex regulator of human life, which reflects in its structural organization the content of the features of objective reality, which encompasses both the world external to man and the man himself in all his objective characteristics, his personal value" (which determines the individual's behavior in the future) and are "a psychological neoplasm that expresses the most directly significant generalized form of the environment for the subject, through the attitude to which he distinguishes, realizes and affirms himself, his "I", and as a result, this sphere becomes the space of his activity" [1].

These are the reasons why education should be creative and focused on the individual, and its modernization should be focused on "rethinking the goals of education from obtaining ready-made knowledge, skills and abilities by students to a conscious need for self-development and self-realization [2], searching for and implementing personally-oriented technologies, methods, techniques, forms and means of educational activity [3], because "an individual should always be considered as a goal and never as a means" [1]. The main values of such an educational system are the personal dignity of everyone, creativity, freedom and individuality in cognition and the values of self-development, self-education and self-realization.

References

1. Bekh, I. D. (1999). Value system in the development of personality. *Visnyk of Poltava State Pedagogical Institute named after V. H. Korolenko: Collection of Scientific Papers*, (1(5)), 3–20.
2. Lappo, V. V. (2018). *Theoretical and methodological foundations of forming spiritual values of student youth in the educational process of higher education institutions* (Doctoral dissertation). Institute of Educational Problems of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv.
3. Piekhota, O. M., & Starieva, A. M. (2005). *Personality-oriented learning: Teacher training* [Monograph]. Mykolaiv: Ilion.

Yeromenko S. V.
PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Foreign Languages,
National University "Odesa Law Academy"

ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN SHAPING RESEARCH COMPETENCIES OF PHILOLOGY STUDENTS

The rapid advancement of artificial intelligence has transformed the landscape of higher education, creating new opportunities and challenges for the development of research competencies among philology students. As linguistic inquiry expands beyond traditional theoretical frameworks to include data-driven analysis, digital corpora, machine learning-assisted text processing, and automated feedback tools, knowledge of AI-supported research practices becomes increasingly essential. For future linguists, translators, educators, and discourse analysts, AI is not only a technological aid but a catalyst for rethinking research methodology, academic integrity, and scholarly communication. Integrating AI into philological training allows students to work with authentic linguistic data, explore language patterns at scale, enhance academic writing, and develop transferable analytical skills relevant to contemporary research and professional environments. However, incorporating AI requires a pedagogical balance: students must learn to benefit from intelligent systems without compromising critical thinking, originality, and ethical scholarly behavior. Thus, the role of AI in shaping research competence necessitates a focused examination of instructional strategies, digital literacy development, and responsible technology use in philology education.

The aim of this research is to analyze and justify effective approaches to integrating artificial intelligence technologies into the training of philology students in order to enhance their research competencies, foster digital academic literacy, and support ethical and autonomous engagement with AI-driven tools in linguistic inquiry and scholarly communication.

Recent studies highlight diverse perspectives on the pedagogical potential and limitations of AI-mediated language and discourse practices. One line of research underscores the dependence of conversational AI on human intervention for resolving breakdowns and maintaining coherence, demonstrating that large language models lack true conversational understanding and rely on users to repair communicative trouble [1]. Another study explores AI as a creative and learning partner in fan-fiction writing, illustrating how interaction with AI tools can support narrative development, linguistic experimentation, and learner engagement while still requiring human authorship and critical reflection [2]. In addition, empirical work in language educa-

tion shows that generative AI chatbots can enhance oral proficiency among young EFL learners, with both individual and paired use leading to improved fluency, confidence, and interactional competence, though the effectiveness varies depending on learner collaboration patterns and task type [3].

The integration of artificial intelligence into philological education represents a significant shift in how future linguists and language scholars develop research competencies. Philology has long relied on close reading, interpretive reasoning, and manual linguistic observation, yet the contemporary academic landscape increasingly requires familiarity with digital tools and data-driven methods. Artificial intelligence therefore serves not only as a technical instrument but also as a catalyst for updating research mindsets, enabling students to work with authentic language data, identify discourse patterns, and explore linguistic phenomena at greater depth and scale.

As students engage with AI-supported platforms for corpus analysis, text annotation, translation assistance, or automated linguistic feedback, they gradually acquire more sophisticated academic and data literacy. They learn to critically evaluate machine-generated output, distinguish between reliable linguistic evidence and algorithmic limitations, and verify analytical findings using established scholarly standards. This process supports the development of clear research questions, methodologically sound inquiry, and evidence-based conclusions, thereby strengthening the intellectual foundations of academic work. At the same time, exposure to AI tools promotes familiarity with the conventions of research writing in English, including academic phrasing, citation norms, cohesion, argument structure, and genre-specific features.

Artificial intelligence also plays an important role in enhancing written and oral academic communication. Intelligent writing assistants, terminology extractors, automated citation tools, and presentation-support systems assist students in preparing abstracts, literature reviews, conference proposals, and oral presentations. Used critically, these resources help students observe and reproduce academic discourse patterns in English, while maintaining control over argument development and content interpretation. AI therefore functions as a learning scaffold, enabling gradual improvement rather than replacing student effort.

The growing role of artificial intelligence in philology, however, requires renewed attention to academic integrity and independent thinking. The availability of automated summarization, paraphrasing, and text generation raises concerns regarding originality, authorship, and deep cognitive engagement. For philology students, whose field relies on sensitivity to context and meaning, intellectual autonomy remains essential. Educational strategies must therefore emphasize ethical use of technology, transparency in its application, and reflective decision-making. Students benefit from clear guidelines that position AI as an analytical and drafting assistant rather than

a substitute for scholarly reasoning, ensuring that technological support enhances rather than diminishes academic rigor.

Alongside these competencies, artificial intelligence contributes to the development of collaborative and interdisciplinary skills. Students learn to operate within digital research environments, exchange feedback, and participate in collective projects involving annotation, corpus construction, or discourse analysis. This exposure prepares them to engage confidently in broader scholarly networks and aligns philological training with international research practices.

Ultimately, the incorporation of artificial intelligence into philological education supports not only technical proficiency but also the development of a new scholarly identity. Students who learn to balance computational assistance with critical reflection, ethical awareness, and interpretive depth become better prepared for participation in academic and professional communities. Artificial intelligence thus acts as a bridge between traditional linguistic scholarship and modern research practices, fostering a generation of philologists capable of navigating both analytical and technological dimensions of language study.

References

1. Pütz O., Esposito E. Performance without understanding: How ChatGPT relies on humans to repair conversational trouble. Discourse & Communication. 2024. Vol. 18, No. 6. P. 859–868. DOI: https://doi.org/10.1177/17504813241271492.
2. Stanko D. Integrating Artificial Intelligence in Naruto Fan Fiction Writing: a Case Study. Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on ChatGPT. April 2024. P. 156–168. DOI: https://dx.doi.org/10.24093/awej/ChatGPT. 10.
3. Tai T.-Y., Chen H. H.-J. Improving elementary EFL speaking skills with generative AI chatbots: Exploring individual and paired interactions. Computers & Education. 2024. Vol. 220. Article 105112. DOI: https://doi.org/10.1016/j.compedu.2024.105112.

Zadereiko O. V.
PhD in Technical Sciences, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Information Technologies,
National University "Odesa Law Academy"

SPECIFICS OF SEARCHING FOR SCIENTIFIC INFORMATION USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS

Modern research is increasingly associated with the active use of artificial intelligence (AI) systems in the scientific sphere, where they are applied for searching, analysing, and systematising scientific information sources [1]. The rapid development of information technologies facilitates the use of AI algorithms that process and interpret researchers' search queries. The relevance of this functionality is especially pronounced in the field of computer science due to the availability of open access to a significant number of scientific publications on digital platforms.

AI systems analyse numerous scientific publications, select relevant sources, and automatically generate lists of scientific works according to the parameters specified by the researcher. As a result, AI systems can identify scientific publications that best correspond to the researcher's query. At the same time, there is a risk of obtaining inaccurate or falsified information, which negatively affects the quality of scientific results and academic integrity.

The effectiveness of AI systems in scientific activity is widely discussed in the academic community [2]. Practical experience shows that the use of AI can significantly accelerate research processes, support experiment planning and the processing of large volumes of scientific information. However, integrating these technologies is associated with several risks, including superficial analysis, excessive dependence on AI algorithms, and violations of ethical norms. The latter relate to authorship issues, intellectual property rights to results created with the involvement of AI, as well as the reliability of scientific data that may contain biases or errors.

Researchers often face the problem of AI systems generating unreliable content, providing inaccurate descriptions of scientific publications, or suggesting References to non-existent web resources [3]. To identify these limitations, a systematic comparative analysis of search results generated by leading AI systems–ChatGPT, Gemini, Grok, DeepSeek, and Claude–is necessary. A particularly important criterion is relevance, the evaluation of which requires verification of each information source, confirmation of its presence in scientometric databases, and comparison of the provided References with real web addresses.

The aim of the study was to determine the level of accuracy and relevance of scientific sources generated by AI systems.

Given the constant growth in the number of scientific publications, one of the researcher's tasks is to select an optimal search strategy for identifying relevant sources. Achieving the most relevant results is a complex process that requires researchers to possess skills in using digital resources: scientometric databases, electronic archives and library resources, scientific portals, and academic communities.

The quality of assessing search results obtained with the help of AI systems directly depends on the researcher's subjective evaluation criteria. These judgments are formed based on their knowledge of information technologies and practical experience with AI tools. If the results are unsatisfactory, the researcher may refine the search query, adjust the number of sources, or apply a selective method by limiting the search to specific types of publications (monographs, textbooks, conference proceedings, etc.).

Attention should also be paid to the potential presence of scientific publications with nearly identical titles among AI-generated search results. This is a strong reason to verify the reliability of all sources of scientific information. The identification of sources significantly extends the overall process of evaluating the relevance of scientific publications. The results also demonstrate that the search capabilities of AI systems are limited by their access to electronic resources. Therefore, it is advisable to conduct additional independent searches in well-known scientometric databases, electronic libraries, and archives of higher education institutions.

An analysis of the top twenty scientific publications generated by AI systems made it possible to compare their relevance and accuracy (Fig. 1).

The conducted analysis of AI search results (Claude, ChatGPT5, Grok) revealed significant discrepancies, indicating low accuracy of a portion of the scientific publications they suggest.

Therefore, verification of scientific information found with the help of AI is essential to prevent the spread of pseudo-scientific or inaccurate information, avoid References to non-existent or falsified sources, and maintain trust in scientific research.

Each scientific study must be based on verified primary sources to ensure objectivity of conclusions and compliance with academic standards. This approach also constitutes the basis of academic integrity, which requires the avoidance of plagiarism, accuracy of citations, and transparency in the use of others' research [4].

Although AI systems can provide brief summaries of scientific publications, only direct verification of scientific sources ensures correct citation, reliability of results, adherence to academic ethics, and helps prevent potential legal violations. Therefore, the following recommendations can be proposed for researchers using AI systems:

– understand the limitations of AI search algorithms. To obtain accurate scientific data, scientometric databases should be used–Google Scholar, Scopus, Web of Science–as well as digital resources of scientific institutions;

– evaluate the relevance of publications obtained from AI systems. Verify information sources in abstract and bibliographic databases, as well as use library and electronic archive resources;

– always follow the provided links to scientific publications to ensure that the cited text corresponds to the actual source;

– seek confirmation of scientific information in several reliable and authoritative sources.

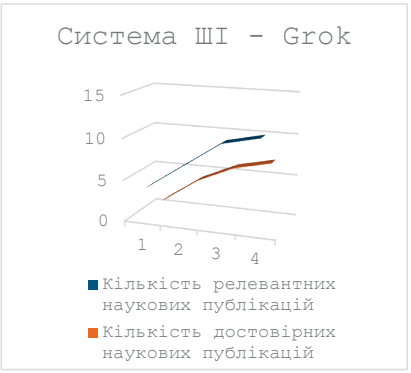

а)

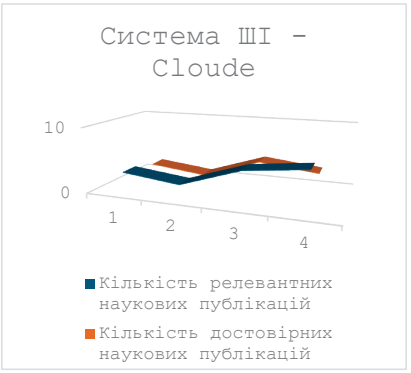

б)

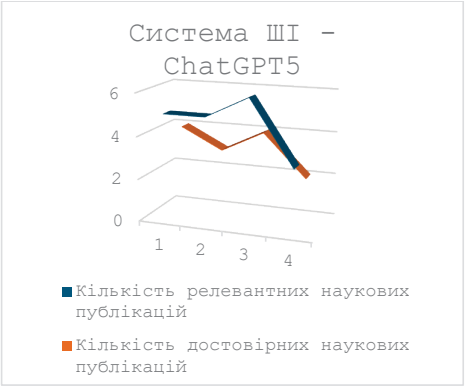

с)

Fig. 1

References

1. Polonevych O. V., Morozova S. V., Averichev I. M., Polonevych A. P. The use of artificial intelligence in the organisation of scientific research. *Zviazok*. 2024. No. 3. Pp. 3–6. DOI: https://doi.org/10.31673/2412–9070.2024.030306.
2. Kovachov S., Sychikova Ya. Talk to me: A dialogue with artificial intelligence about its use in education and scientific research. *Scientific Notes of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*. 2023. Issue 1. Pp. 43–55. DOI: https://doi.org/10.31494/2412–9208–2023–1–1–43–55.
3. Kolomiiets A. M., Kushnir O. I. The use of artificial intelligence in educational and scientific activities: opportunities and challenges. *Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in Training Specialists: Methodology, Theory, Experience, Problems*. 2023. Issue 70. Pp. 45–57. DOI: https://doi.org/10.31652/2412–1142–2023–70–45–57.
4. Semenikhina O., Riznyk V., Shamonia V. The use of artificial intelligence in scientific research in the context of academic integrity. *Education. Innovation. Practice*. 2025. Vol. 13, No. 6. Pp. 63–68. DOI: https://doi.org/10.31110/2616–650X-vol13i6–009.

CONTENTS

Kivalov S. V. Welcome Address 3

Stefanchuk R. O.
European and British Experience in the Development of Science and Education: Opportunities for Ukraine in the Context of Post-War Recovery 7

Zaluzhnyi V. F.
The British Experience of Quality Assurance in Higher Education in the Context of Internationalisation of Ukrainian Universities 11

Kivalov S. V.
Academic Mobility as a Driving Force of European Integration: Joint Initiatives of Ukraine and the United Kingdom 14

Bakaianova N. M.
The Role of Interaction Between Higher Legal Education Institutions and the Ukrainian National Bar Association in the Post-War Recovery of Ukraine 19

Bekhruz H. N.
Internationalisation of Education and National Educational Traditions in the Humanitarian Sphere 23

Brazier R. W.
Adaptive Chunked Experiential Learning (ACEL): A Contemporary Pedagogic Framework for a Diverse and Evolving Higher Education Landscape 26

Chanysheva A. R.
The Development of Cooperation Between Ukraine and the UK in the Field of Higher Education and Research 31

Chanysheva H. I.
On the Pursuit of Dual Education and the Conclusion of a Student Employment Contract 34

Horbachenko S. A., Razinkin N. S.
The Potential of Artificial Intelligence in Preparing Business Cases 37

Kharytonova O. I., Halupova L. I.
Academic Integrity as a Factor in Shaping the Image of a Higher Education Institution 40

Kibik O. M.
The Role of Business Education in Ensuring the Sustainable Development of Ukraine's Southern Region 43

Kolodin D. S., Kolodina A. S.
Academic Integrity in the Context of Artificial Intelligence: Ukrainian and International Experience 47

Kornuta L. M.
Managing a Modern University: Performance Indicators and their Interpretation 50

Kosianenko S. O.
Future of the Internationalisation: Modern University Governance and Curriculum Innovation 53

Latkovska T. A.
Facilitating the Integration of International Educational Standards Between Higher Education Institutions of Ukraine and the Great Britain 58

Melnik O. V.
Professional Pre-Higher Education and British Further Education: Qualification Alignment and Pathways for Professional Advancement 62

Minchenko R. M., Minchenko D. A.
Strategic Management in Higher Education: from Planning to Learning. The Experience Of Uk-Ukraine Partnership 66

Sarybaieva G. M.
Innovative Approaches to Teaching in Law Schools: Trends, Opportunities, and Challenges 70

Shyshatska Y. O.
Internationalising Wellbeing in Higher Education: Adopting UK Support Models in Ukraine 72

Slobodyaniuk O. V.
The Role of Universities in Training Managers for Ukraine's Economic Reconstruction 77

Smaznova I. S.
The British Experience in Media Communication and its Significance for the Modernisation of Ukrainian Higher Education 80

Strochenko L. V.
Developing Scientific Communication Skills in English Among Future Researchers 83

Todoshchak O. V.
The Motivational Dilemma of Administrative Partnership and the Ways of its Institutional Consolidation 85

Tomchakovska Y. O.
Academic English as a Tool for Engaging Students in Research Practices 89

Tsekhan D. M.
Transformation of Law Enforcement Training in the Context of the Development of Proactive Models of Law Enforcement Activity 91

Tuliakov V. O.
Criminological Thinking as Creative Destruction 94

Ulianova H. O.
The Impact of Artificial Intelligence on Traditional Notions of Academic Integrity Violations and Plagiarism 98

Yakovlev D. V., Hranin D. V.
Institutionalisation of Political Science in Ukraine: Internationalisation and Innovation 101

Yarova L. V.
Innovations in Social Interaction in the Digital Age: Online Lobbying 105

Baadji N. P., Kyryliuk A. V.
Academic Integrity in the Context of the Development of Artificial Intelligence 107

Bielohubova O. O.
International Student Mobility as a Strategy of Internationalisation and a Challenge for the Higher Education System of Ukraine 111

Bakutin A. O.
The International Approach to Copyright in Choreographic Works and its Integration into the Educational Programs of Ukrainian Law Universities 114

Boiko V. D.
Establishing a Cyber Range on Independent Virtualization Systems 118

Buhaiets A. S.
Ukrainian-British Partnership in the Field of Higher Education Quality 121

Chanyshev R. I.
The British Model of Higher Education and Prospects for its Adaptation in Ukraine 125

Chepurna O. Y.
Models of Digital Transformation in the University Educational Environment 128

Dronov V. Y.
The Right to Sport and Education in International Law: the British-Ukrainian Context and the Experience of the National University “Odesa Law Academy” 132

Fasii A. V.
International Academic Mobility in the System of Quality Assurance in Education 134

Fasii B. V.
Research Competencies of Higher Education Students in the Digital Age 138

Formaniuk V. V.
The Need to Adapt Educational Programs in the Context of Ukraine’s Post-War Reconstruction 142

Hlyniana K. M.
Roman Law as a Foundation for the Formation of Legal Traditions in the System of Higher Education of Ukraine, the EU and the United Kingdom. 145

Hrebeniuk D. O.
Development of International Cooperation in Higher Education through the Prism of Ensuring the Right to Education 148

Ivaniichuk T. Yu.
Implementation of Open Access Policies in the Scientific Space of the AI Era: British and Ukrainian Experience 151

Kanienberg-Sandul O. K.
Academic Integrity as a Fundamental Principle of Education 157

Kapustian I. V.
The Moodle Platform as a Tool for the Innovative Transformation of the Educational Environment in Higher Education Institutions . . . 160

Khyzhniak Y. S.
Communicative Competence as a Factor of Professional Mobility 163

Kondrych V. V.
Bridging Legal Traditions: the Challenges and Support Mechanisms for Ukrainian Lawyers Qualifying as Solicitors in the United Kingdom 165

Kornilova O. V., Kravchenko V. V.
Features of Personnel Selection for Project Activities in Higher Education Institutions 168

Kotlubai V. O.
Developing the Digital Culture of the Academic Community in Ukrainian Universities 171

Kovalova K. O.
Integration of Scientific Research into the Educational Process as a Means of Developing Students' Research Skills 174

Kozachuk D. A.
Mechanisms of Administrative Partnership Between Universities and State Authorities: Concepts of Unigov Hub and Cappa 177

Kozak T. B.
The Role of Education in the Reconstruction of Ukraine 180

Kubaienko A. V.
Internationalization of Security Sector Personnel Training in the Context of Digital Transformation 183

Kuklinova T. V.
AI-Driven Research in Renewable Energy Systems 186

Latkovskyi P. P.
The Use of Digital Technologies in Education for the Purpose of Modernising the Educational Process 190

Lohinova N. I., Dykyi O. V.
Machine Learning Methods for Automating the Verification of Practical Programming Assignments 193

Lukashchuk K. R.
Prospects for Using the Experience of the United Kingdom to Improve the Educational Process in Ukraine 196

Manakov S. Y.
Gamification in Higher Education: Current Challenges and Opportunities 199

Manuilova K. V.
Application of Artificial Intelligence Intelligent Algorithms in Natinal and International Educational Quality Assessment Systems 203

Mazurenko S. V.
Academic Integrity as a Component of the Professional Identity of a Future Specialist 206

Nestoruk N. A., Chykunov P. O.
Pragmatization of Education Through on Problem-Based Learning 210

Pelivan O. K.
The Role of Law Enforcement Activity in Shaping the Legal Culture of Youth in the Context of the Transformation of Modern Education 213

Pit I. Y.
Effective Anti-Corruption Practices in the System of Higher Education of Ukraine 215

Redina Y. V.
Management Challenges of Digital Transformation in Ukrainian Universities 218

Shmalenko Iu. I.
Simulation Technologies in Mediator Training 222

Shvelidze L. D.
Ethical Leadership as a Basis for Developing a Culture of Academic Integrity 225

Tomchakovskyi O. G.
Using Educational Platforms to Conduct Student Research in the English Language Learning Process 227

Tupikova T. V.
Optimizing Work Processes in Higher Education: Innovation and Technologies 229

Vareshkina N. V.
On Approaches to Teaching Linguacultural Studies 232

Voitovych P. P.
An Individual as the Main Guideline of the Educational Process 235

Yeromenko S. V.
Artificial Intelligence Technologies in Shaping Research
Competencies of Philology Students 238

Zadereiko O. V.
Specifics of Searching for Scientific Information Using
Artificial Intelligence Systems 241

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТНЬОЇ КОРПОРАЦІЇ

Шановні учасники!

Історія людства — це історія побудови мостів: між людьми, культурами, науками, поколіннями. Освіта завжди була і залишається тим мостом, який з'єднує минуле з майбутнім, знання — з дією, а прагнення — з результатом.

Сьогодні, коли Україна бореться за своє право на свободу і розвиток, тема **інновацій та інтернаціоналізації у вищій освіті** набуває особливого значення. Саме університети стоять біля витоків оновлення країни, вони формують мислення, створюють нові смисли, готують покоління, здатні будувати державу на засадах знань, справедливості та партнерства.

Відкриття британсько-української конференції «Інновації та інтернаціоналізація у вищій освіті» за участю Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука та Надзвичайного і Повноважного Посла України у Великій Британії генерала Валерія Залужного підтверджує, що **розвиток освіти і науки є справою справді національного значення**.

Склад учасників і авторів цього збірника є є високопрофесійним і представницьким: до наукової дискусії долучилися відомі юристи, міжнародники, економісти, філологи, соціологи, політологи, фахівці в галузі освіти, кібербезпеки та інформаційних технологій з України та Великої Британії.

Співпраця з британськими університетами відкриває нові горизонти для наших здобувачів і викладачів, сприяє розвитку академічної мобільності, спільних дослідницьких програм, обміну досвідом у сфері цифровізації та інноваційних методів навчання. Таке партнерство ґрунтується на спільному баченні ролі освіти і науки як рушійної сили суспільного прогресу, демократії та сталого розвитку. Саме через взаємодію освітніх і наукових спільнот України, Європейського Союзу та Великої Британії формується нове покоління фахівців, відкритих до інновацій, співпраці та відповідальності за майбутнє.

Проведення цієї конференції є важливим кроком на шляху до зміцнення **українсько-британського партнерства у сфері освіти**, засно-

ваного на спільних цінностях: людяності, відповідальності, взаємній повазі. Адже кожен подібний захід — це не лише обмін досвідом, а й прояв віри у майбутнє. Ми вкладаємо у цю співпрацю не лише знання, а й частинку національної надії — віру в те, що **освіта здатна бути мостом до миру, розвитку і відродження**. Особливої ваги ця подія набуває в умовах воєнного стану в Україні, коли освіта виступає не лише сферою знань, а й чинником стійкості, духовної єдності та відновлення суспільства.

Щиро дякую всім учасникам, спікерам і партнерам за внесок у реалізацію цього важливого проєкту. Нехай результати нашої співпраці зміцнять взаєморозуміння між Україною та Великою Британією й стануть основою для нових спільних досягнень у галузі освіти та науки.

З повагою,

Сергій Васильович Ківалов
президент Міжнародної освітньої корпорації,
президент Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
академік НАПН України,
заслужений юрист України

Стефанчук Р. О.
доктор юридичних наук, професор,
Голова Верховної Ради України, академік НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ І БРИТАНСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Інноваційний розвиток сучасного університету визначається його здатністю поєднувати освітню, наукову та дослідницьку діяльність у єдину систему створення й поширення знань. Європейський Союз і Велика Британія накопичили значний досвід у формуванні цілісного науково-освітнього простору, заснованого на принципах відкритості, цифрової трансформації, міждисциплінарності та сталого розвитку. У межах цих підходів університети розглядаються не лише як заклади освіти, а як активні учасники соціально-економічних процесів, здатні генерувати інновації та сприяти суспільному поступу.

Британський досвід демонструє ефективність системи, у якій університети відіграють ключову роль у розвитку науки, технологій і підприємництва. Успішною є практика створення партнерств між університетами, державними установами та бізнесом, що забезпечує практичну реалізацію наукових результатів. Європейські університети, своєю чергою, орієнтуються на інтеграцію навчання і досліджень, розвиток академічної мобільності та підтримку молодих науковців. Такі підходи сприяють формуванню єдиного освітнього простору, у якому відбувається вільний обмін знаннями, ідеями та досвідом.

Для України вивчення цього досвіду є надзвичайно важливим. Сучасна система вищої освіти потребує оновлення підходів до управління наукою, фінансування досліджень і взаємодії між університетами та реальним сектором економіки. Використання європейських і британських практик може забезпечити підвищення ефективності університетських досліджень, розвиток інноваційної культури та підготовку фахівців, здатних працювати у високотехнологічному середовищі.

У перспективі інтеграція України до спільного науково-освітнього простору Європи передбачає не лише запозичення найкращих практик, а й формування власної моделі університету як центру інноваційного розвитку. Це дозволить зміцнити зв'язок освіти, науки й суспільства, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності держави на міжнародному рівні та формуванню сучасної культури знань.

У сучасних умовах відновлення й трансформації вищої освіти надзвичайно важливими є не лише запозичення європейських і британських підходів до розвитку науки та інновацій, а й активна участь

України у спільних дослідницьких і освітніх ініціативах. Міжнародна наукова спільнота розглядає українських учених як рівноправних партнерів, здатних робити вагомий внесок у розвиток європейського науково-освітнього простору. Підтвердженням цього є позиція провідних європейських організацій, які послідовно наголошують на необхідності підтримки українських дослідників і збереженні наукової співпраці навіть у складних умовах війни.

Як зазначалось у заяві Science Europe, асоціації, що представляє великі державні організації, які фінансують або проводять новаторські дослідження в Європі, «(...)Science Europe and its Member Organisations express again their solidarity with, and support to, the people of Ukraine and our valued member the National Research Foundation of Ukraine (NRFU). Ukraine is a strong partner of European research funding and performing organisations» [3].

У цьому контексті наведена позиція Science Europe демонструє, що Україна розглядається не лише як об'єкт міжнародної підтримки, а як повноправний партнер європейського науково-дослідного простору. Така солідарність відображає глибоке усвідомлення ролі науки у забезпеченні миру, відновленні суспільства та зміцненні міжнародних зв'язків.

Для України участь у спільних дослідницьких програмах і ініціативах з партнерами з Європейського Союзу та Великої Британії є не лише проявом інтеграції до європейської спільноти знань, а й важливим кроком до відбудови інноваційного потенціалу держави. Збереження академічної мобільності, розвиток університетської науки, підтримка молодих дослідників і формування мереж міжнародної співпраці створюють умови для відновлення науково-освітнього середовища, здатного відповідати викликам сучасності.

У перспективі саме така модель партнерства, заснована на взаємній довірі, відкритості й спільних цінностях, може стати фундаментом сталого розвитку української науки та освіти у післявоєнний період.

У контексті триваючої російсько-української війни Україна високо цінує підтримку, яку надають Європейський Союз та Велика Британія не лише в гуманітарному, економічному, військовому чи політичному секторах, а й у сфері науки, освіти та інновацій. Міжнародна солідарність наукової спільноти є свідченням того, що наука здатна об'єднувати держави навіть у найскладніші історичні періоди, а підтримка з боку європейських партнерів допомагає українським дослідникам зберігати наукову активність, інтегруватися у світовий простір знань та продовжувати реалізацію дослідницьких проєктів, спрямованих на відновлення країни.

Європейська асоціація університетів, яка представляє понад 850 університетів та національних конференцій ректорів у 48 європейських країнах, також висловила солідарність зі студентами та співро-

бітниками університетів України, а також з усім населенням країни [4], і запропонувала низку рекомендацій щодо підтримки українських університетів та надання їм можливостей продовжувати дослідницьку та викладацьку діяльність, серед яких: (1) активніша підтримка університетів України через міжінституційні партнерства; (2) використання підходів до віртуального обміну та співпраці, зокрема із залученням цифрової інфраструктури; (3) продовження та розширення надання можливостей стажувань для українських науковців і студентів за кордоном; (4) заходи як для негайної відбудови, так і для довгострокового розвитку сектора вищої освіти та наукових досліджень в Україні; (5) посилення обміну інформацією, співпраці та координації між учасниками й зацікавленими сторонами [5].

Вищенаведене свідчить про те, що взаємодія між українською освітньою та науковою спільнотами та європейськими колегами не є тимчасовою, вона закладає підґрунтя для довготривалої та плідної співпраці, що має стати важливою частиною відновлення та модернізації України.

У контексті стратегічного бачення розвитку української системи вищої освіти особливої уваги заслуговують визначені урядом пріоритетні напрями модернізації галузі, спрямовані на її інтеграцію до європейського науково-освітнього простору. Серед ключових завдань виділяються реформування та модернізація системи вищої освіти, сприяння зближенню у рамках Болонського процесу, підвищення якості освітніх послуг, поглиблення співробітництва між університетами, розширення їхніх можливостей та активізація академічної мобільності студентів і науково-педагогічних працівників [1].

Ці цілі безпосередньо узгоджуються з європейськими підходами до забезпечення інноваційності, відкритості та конкурентоспроможності вищої освіти. Вони визначають вектор подальшого розвитку України як держави, що прагне гармонійно поєднати національні освітні традиції з кращими практиками Європейського Союзу та Великої Британії, формуючи сучасну модель університету як осередок наукових досліджень, інновацій і міжнародного партнерства.

Отже, зазначені орієнтири розвитку наукових інновацій в Україні створюють підґрунтя для формування спільного науково-освітнього простору з європейськими партнерами. У цьому контексті співпраця з Великою Британією набуває особливої ваги, адже британські університети традиційно демонструють високий рівень досліджень у сфері цифрових технологій, штучного інтелекту, екологічних інновацій та трансферу знань.

Спільні дослідницькі проєкти, академічні обміни та партнерські програми між українськими та британськими науковими інституціями здатні підсилити ці напрями, забезпечивши ефективний обмін

досвідом, розширення доступу до сучасної інфраструктури та формування культури відкритої науки. Така взаємодія сприятиме інтеграції української науки у глобальний контекст і посиленню її конкурентоспроможності у сфері інновацій.

У ширшому контексті інтеграції України до європейського та світового науково-освітнього простору важливо наголосити, що міжнародна співпраця сприяє розвитку не лише освіти й науки, а й удосконаленню правового середовища, яке є основою стабільного функціонування держави.

Україна сьогодні стикається з низкою проблем у сфері правового регулювання, серед яких — надмірна кількість і фрагментарність нормативно-правових актів, що створює труднощі в їх практичному застосуванні. «На сьогодні в Україні існує понад один мільйон нормативно-правових актів. При їх застосуванні часто виникають як протиріччя між різними законодавчими актами, так і внутрішні суперечності між положеннями одного й того самого акта» [2]. У зв'язку з чим досвід Великої Британії може стати особливо корисним. Британська правова система, що вирізняється послідовністю, узгодженістю та високим рівнем правової культури, демонструє ефективні підходи до законодавчої стабільності та юридичної техніки. Її елементи, зокрема системність нормотворчого процесу, інституційна спадковість і незалежність судової влади, можуть слугувати цінним орієнтиром для України у процесі вдосконалення власного правового простору в рамках європейської інтеграції та міжнародного наукового партнерства.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження від 25 березня 2022 р. № 286-р. / Кабінет Міністрів України. Київ, 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286–2022-%D1%80#Text
2. Стефанчук Р. О. Про наукову концепцію розвитку законодавства України : стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 11 грудня 2024 р. *Вісник Національної академії наук України*. 2025. № 2. С. 49–53. URL: https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/visnyk/article/view/16482/15609
3. Science Europe stands with the Ukrainian research community: appeal to peace. *Science Europe Statement on one year of the Ukraine war.* Brussels : Science Europe, 24.02.2023. URL: https://www.scienceeurope.org/media/2gpg2ntx/science-europe-statement-on-one-year-of-the-ukraine-war.pdf
4. European University Association Statement on Ukraine. March 2022. *European University Association*. URL: https://www.eua.eu/downloads/news/ukraine %20statement.pdf
5. Supporting the Ukrainian university sector. EUA recommendations. 06.07.2023. *European University Association*. URL: https://www.eua.eu/publications/reports/supporting-the-ukrainian-university-sector.html

Залужний В. Ф.
генерал, доктор філософії у галузі права,
Надзвичайний і Повноважний Посол України
у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії

БРИТАНСЬКИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток української системи вищої освіти в умовах глобалізаційних процесів зумовлює необхідність глибокої інтернаціоналізації освітнього простору. Важливим елементом цього процесу є впровадження сучасних підходів до забезпечення якості освіти, що ґрунтуються на досвіді провідних європейських країн. Особливу цінність для України становить британська модель забезпечення якості освіти, яка поєднує автономію закладів вищої освіти, відповідальність за результати освітньої діяльності та орієнтацію на постійне вдосконалення.

Система забезпечення якості у Великій Британії вибудувана на принципах прозорості, студентоцентричності та партнерства між усіма учасниками освітнього процесу. Вона спрямована не лише на контроль відповідності стандартам, а насамперед на підтримку інституційного розвитку, підвищення ефективності викладання й навчання. Значну роль у цьому відіграють внутрішні механізми самооцінювання, відкриті звіти про якість програм, а також культура постійного вдосконалення.

Адаптація британського досвіду до українського контексту передбачає оновлення підходів до внутрішнього моніторингу якості, посилення ролі академічної доброчесності, розвитку партнерства зі студентами та інтеграції цифрових інструментів у процес управління якістю. Такі кроки сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти на міжнародному рівні та їхньому органічному включенню до європейського простору вищої освіти.

Ефективність системи забезпечення якості освіти у британських університетах визначається не лише формальним дотриманням стандартів чи обсягом наявних ресурсів, а передусім тим, як саме організовано освітній процес і яким чином навчальні заклади використовують власний потенціал для досягнення реальних освітніх результатів. У центрі уваги перебуває не кількісний вимір діяльності університетів, а якість взаємодії між викладачами та студентами, зміст навчальних програм, інноваційність педагогічних практик і здатність системи до постійного самовдосконалення.

Саме цей підхід відображено у британських концепціях оцінювання якості, де наголошується, що найкращим показником ефек-

тивності навчання є не ресурси, а результативність освітніх процесів і те, як заклади вищої освіти використовують наявні можливості для розвитку своїх студентів. Як зазначено у звіті Грема Ґіббса, «What best predicts educational gain is measures of educational process: what institutions do with their resources to make the most of whatever students they have» [2].

Ця позиція відображає сутність британської моделі забезпечення якості освіти, у центрі якої перебуває не контроль за дотриманням формальних вимог, а розвиток внутрішнього потенціалу закладів та вдосконалення освітніх процесів. Такий підхід орієнтує університети на постійний самоаналіз, системне оновлення змісту навчальних програм і стимулювання активної участі студентів у формуванні якісного освітнього середовища.

Для українських закладів вищої освіти вивчення та адаптація британського досвіду є важливим чинником підвищення ефективності управління якістю. Використання процесно орієнтованих підходів дає можливість змістити акценти з формальних перевірок на реальні результати навчання, розвиток педагогічних компетентностей і академічної культури. У перспективі це сприятиме посиленню довіри до українських університетів у міжнародному освітньому просторі та підвищенню їх конкурентоспроможності в умовах глобальної інтернаціоналізації.

Важливою тенденцією розвитку британської системи забезпечення якості є її орієнтація на постійне вдосконалення та залучення всіх учасників освітнього процесу до спільної відповідальності за результати навчання. Новітня редакція UK Quality Code for Higher Education (2024) підкреслює, що підвищення якості не може бути досягнуте лише через адміністративний контроль чи перевірку відповідності стандартам. Основну роль відіграє активна участь академічної спільноти, зокрема студентів, у формуванні політики якості, у розробці навчальних програм і в оцінюванні ефективності навчального середовища.

Як зазначено в документі, «Providers take deliberate steps to engage students as active partners in assuring and enhancing the quality of the student learning experience» [5].

Такий підхід демонструє відхід від традиційного уявлення про студента як пасивного отримувача освітніх послуг. У британській практиці він розглядається як повноправний учасник системи забезпечення якості, здатний впливати на зміст і методи навчання, брати участь у внутрішніх аудитах, розробленні освітніх програм та оцінюванні ефективності викладання. Це сприяє формуванню культури співучасті, взаємної відповідальності та відкритого діалогу між адміністрацією, викладачами й студентами.

Для українських закладів вищої освіти впровадження подібних механізмів означає перехід від моделі контролю до моделі партнерства й співтворчості у сфері якості, де основний акцент робиться на розвитку потенціалу студента та підвищенні ефективності освітнього процесу. Такий підхід відповідає стратегічним завданням інтернаціоналізації української освіти, оскільки поєднує академічну автономію, прозорість і відповідальність — засадничі цінності європейського простору вищої освіти.

Важливим елементом британської системи забезпечення якості є інституційна автономія та незалежність органів, які здійснюють оцінювання освітньої діяльності. Такий підхід дозволяє забезпечити баланс між державною регуляцією та саморегулюванням університетського сектора, що, у свою чергу, зміцнює довіру суспільства та міжнародної спільноти до британської вищої освіти. Порушення цього балансу або спроби централізувати функції контролю можуть поставити під загрозу принципи академічної свободи та незалежного оцінювання. Як слушно зазначається в роботі британського дослідника Андрю Боггса, «If the OfS were to take on DQB responsibilities permanently it would lead to a loss of independent oversight of quality assurance in England and go against international standards» [1].

Такий висновок узгоджується із загальновизнаними європейськими підходами до забезпечення якості, які передбачають дотримання принципів автономії закладів вищої освіти, прозорості та незалежності оцінювальних органів.

На шляху гармонізації української системи вищої освіти з міжнародними стандартами особливої актуальності набуває питання не лише нормативної, а й змістовної відповідності європейським підходам до забезпечення якості. Попри активне впровадження внутрішніх політик та створення структур забезпечення якості, у практиці закладів вищої освіти все ще спостерігається тенденція до формалізму, коли дотримання вимог розглядається переважно як адміністративна процедура, а не як елемент внутрішнього розвитку.

Як зазначається у щорічній доповіді Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: «Зокрема, заклади вищої освіти усвідомили необхідність розробки та послідовного запровадження внутрішніх політик забезпечення якості вищої освіти, постійного моніторингу освітніх програм, вивчення найкращих практик, аналізу типових проблем і дотримання основних принципів та настанов ESG 2015. Щоправда, не завжди це викликано прагненням самовдосконалення, а радше необхідністю формальної відповідності проходженню процедур» [3].

У цьому контексті варто враховувати, що інтеграція української системи вищої освіти до європейського простору передбачає не лише

запозичення стандартів якості, а й усвідомлення університетами своєї ролі як активних суб'єктів суспільних трансформацій. Європейський досвід свідчить про те, що ефективна взаємодія між державними структурами, закладами освіти та суспільством можлива лише за умови академічної свободи, інституційної автономії та партнерства у прийнятті рішень.

У межах проєкту Європейської асоціації університетів «Університети та майбутнє Європи» (UniFE) Асоціація розробила основні меседжі для інституцій Європейського Союзу на 2024–2029 роки після виборів до Європарламенту, що відбулися у червні 2024 року. У цьому документі EUA демонструє, що «Universities already play a major role in Europe's internal cohesion, democratic development and global position. Nonetheless, this renewed social contract should recognise universities as crucial, independent actors, fully engaged, at all levels of society, in our collective effort to meet the challenges of economic, social and environmental sustainability» [4].

Досвід Європейського Союзу та Сполученого Королівства є надзвичайно важливим для України в контексті подальшої євроінтеграції. Йдеться не лише про формальне запровадження стандартів якості, а насамперед про формування культури довіри, академічної відповідальності й партнерства, що визначають місце університетів у житті суспільства.

Успішні моделі забезпечення якості у Великій Британії та країнах ЄС ґрунтуються на поєднанні автономії закладів освіти з їхньою активною участю в реалізації суспільних цілей — демократичного розвитку, економічної стійкості та соціальної єдності. Саме такий підхід має стати орієнтиром для України у створенні сучасної системи вищої освіти, спроможної не лише відповідати європейським вимогам, а й робити свій внесок у спільний європейський освітній простір.

Список використаних джерел

1. Боггс А. М. Where Do We Go From Here? Quality Assurance in English Higher Education. Oxford. Higher Education Policy Institute (HEPI), 2023. Policy Note No. 44. URL: https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2023/02/Where-do-we-go-from-here-Quality-assurance-in-English-higher-education.pdf
2. Гіббс Г. Dimensions of Quality. York : The Higher Education Academy, 2010. 56 с. URL: https://www.advance-he.ac.uk/knowledge-hub/dimensions-quality
3. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Доповідь про якість вищої освіти в Україні за 2023 рік. Київ, 2024. 128 с. URL: https://surl.li/clfbqq
4. A Renewed Social Contract for Europe and Its Universities: How Universities and Policy Makers Can Work Together to Shape a Strong, Open and Future-Proof Europe. Brussels : European University Association, 2024. URL: https://

www.eua.eu/publications/policy-input/a-renewed-social-contract-for-europe-and-its-universities.html
5. UK Quality Code for Higher Education. Gloucester : The Quality Assurance Agency for Higher Education, 2024. 48 p. URL: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/uk-quality-code-for-higher-education-2024.pdf

Ківалов С. В.
доктор юридичних наук, професор,
президент Національного університету «Одеська юридична академія»,
президент Міжнародної освітньої корпорації, академік НАПрН України,
академік НАПН України, заслужений юрист України

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: СПІЛЬНІ ІНІЦІАТИВИ УКРАЇНИ ТАВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Академічна мобільність є одним із ключових чинників європейської інтеграції, що сприяє взаємному обміну знаннями, культурним досвідом і розвитку наукових досліджень у спільному освітньому просторі. Для України, яка активно розвиває міжнародні зв'язки у сфері вищої освіти, мобільність студентів і викладачів стає важливим інструментом модернізації освітнього процесу та інтеграції до європейської спільноти знань.

У цьому контексті співпраця з Великою Британією має особливе значення. Британські академічні установи мають багатий досвід реалізації програм міжнародного партнерства, спільних освітніх і дослідницьких проєктів, які передбачають активну участь українських студентів, аспірантів і науковців. Такі ініціативи, підтримувані British Council та іншими міжнародними структурами, відкривають нові можливості для академічного обміну, спільного створення інноваційних програм і розбудови міжуніверситетських зв'язків.

Важливо, що академічна мобільність у межах українсько-британського партнерства не обмежується лише обміном студентами чи викладачами, вона формує спільний інтелектуальний простір, де народжуються нові ідеї, наукові відкриття та моделі співпраці. Такий підхід поглиблює інтеграцію України до європейського освітнього середовища, сприяє формуванню відкритої, конкурентоспроможної наукової спільноти та зміцнює позиції держави у глобальному академічному просторі.

Власне, академічна мобільність є одним із проявів сучасних культурних відносин, адже поєднує не лише освітні, а й гуманітарні, ціннісні виміри співпраці між державами. Як зазначає Британська Рада,

«Cultural Relations are understood as reciprocal transnational interactions between two or more cultures, encompassing a range of activities conducted by state and/or non-state actors within the space of culture and civil society. The overall outcomes of cultural relations are greater connectivity, better mutual understanding, more and deeper relationships, mutually beneficial transactions and enhanced sustainable dialogue between people and cultures, shaped through engagement and attraction rather than coercion» [2].

Це визначення точно відображає сутність українсько-британського партнерства у сфері вищої освіти, яке ґрунтується на взаємній довірі, інтелектуальній взаємодії та прагненні до сталого діалогу між академічними спільнотами двох держав.

Серед нових форм міжнародної співпраці у сфері вищої освіти варто відзначити діяльність Міжнародної освітньої корпорації — однієї з найбільших освітньо-наукових організацій з центром у Лондоні, яка об'єднує десятки провідних університетів, коледжів та шкіл з усієї Європи. Її діяльність спрямована на розвиток академічної мобільності, розширення міжнародного партнерства, обмін досвідом між студентами та викладачами, а також інтеграцію української освітньої системи у європейський освітній простір. Співпраця з такою структурою сприяє підвищенню якості освітніх програм, створенню спільних дослідницьких платформ і формуванню мережі інституцій, орієнтованих на інноваційний розвиток і сталу міжнародну взаємодію.

Європейська інтеграція поступово охоплює всі сфери суспільного життя, що потребують сучасного правового врегулювання. Особливо це стосується діяльності публічних інституцій та їх взаємодії з громадянами. Як зазначає Т. І. Білоус-Осінь, «Процеси європейської інтеграції охоплюють усі аспекти суспільного життя, які потребують правового регулювання, особливо у сфері функціонування публічних інституцій та форм їх взаємодії із суспільством» [1].

Вища освіта посідає особливе місце серед цих процесів, адже саме вона формує підґрунтя для правової, культурної й інтелектуальної інтеграції держави до спільного європейського простору. Академічна мобільність є одним із найефективніших механізмів такого зближення, оскільки забезпечує обмін знаннями, досвідом і науковими підходами між університетами різних країн. Як підкреслює Британська Рада, культурні відносини — це транснаціональні взаємодії між двома або більше культурами, що будуються на залученні та приваблені, а не на примусі [2]. Такий підхід повністю узгоджується з філософією академічної мобільності, яка сприяє розвитку міжкультурного діалогу, підвищенню якості освіти та формуванню довіри між освітніми спільнотами України й країн Європи.

Академічна мобільність — це не лише шлях до професійного розвитку чи міжнародного визнання дипломів, вона також відкриває

можливості для студентів із різними потребами, зокрема тих, хто має обмеження у здоров'ї чи належить до соціально вразливих груп, стати повноправними учасниками академічної спільноти, розвиватися та підтримувати один одного. Британський досвід особливо показовий у цьому аспекті. Як наголошується у звіті Universities UK International, *«Collaboration with the disability team enables appropriate support for students on mobility, and colleagues in the careers service can provide expertise on employability skills to be gained from mobility opportunities. Students' unions can also help promote mobility as part of a rich student experience»* [4].

Аналогічно, програми Erasmus+ сприяють інклюзії, надаючи пріоритет учасникам з обмеженими можливостями та передбачаючи додаткову фінансову підтримку.

Такий підхід формує інклюзивне середовище, де академічна мобільність розглядається не як привілей для окремих, а як засіб соціальної інтеграції, розширення прав і можливостей для всіх здобувачів освіти.

Саме через освітній обмін створюються довготривалі зв'язки між університетами, науковими спільнотами та суспільствами, що в перспективі зміцнює міждержавне партнерство. Як зазначає Британська Рада, «Our research shows that international student mobility and cultural relations are intrinsically linked in ways which benefit individuals and nations» [3]. З огляду на це, академічна мобільність може відіграти ключову роль у поступі України до повноцінної євроінтеграції. Вона сприяє не лише гармонізації освітніх стандартів, а й формуванню довіри, стабільності та взаєморозуміння в суспільстві, зміцненню культурної єдності з європейськими партнерами, а також післявоєнному відновленню через інтелектуальну співпрацю і спільнне навчання.

В окремих випадках академічна мобільність стає першим кроком до створення більш масштабних форм партнерства. Показовим прикладом є рішення про заснування першого в історії спільного українсько-британського освітнього проєкту — Міжнародного гуманітарного коледжу Лондон (International Humanitarian College of London, IHCL). За результатами дворічної підготовки та після отримання відповідних освітніх ліцензій у Великій Британії та Україні учасники конференції підтримали цю ініціативу як логічне продовження багаторічного академічного обміну та взаємодії університетських спільнот двох країн. Коледж упроваджує передову модель Adaptive Chunked Experiential Learning (ACEL) — динамічний, проєктно орієнтований підхід до навчання, що ґрунтується на здобутті знань через практичний досвід: участь у соціально значущих проєктах, професійних стажуваннях і прикладних дослідженнях.

Значення академічної мобільності виходить далеко за межі освітнього обміну, вона стає інструментом «м'якої сили» (soft power), який

формує позитивний імідж держави, розширює міжнародну присутність її наукових шкіл і сприяє встановленню довгострокових партнерських відносин. У сучасному глобалізованому світі університети дедалі більше виступають акторами освітньої дипломатії, де мобільність розглядається не лише як навчальний процес, а як стратегічний елемент зовнішньої політики держави [5].

Українсько-британські ініціативи, зокрема створення Міжнародного гуманітарного коледжу Лондон, демонструють потенціал інституційної еволюції партнерства: від індивідуальної мобільності студентів і викладачів до створення спільних закладів, навчальних програм і дослідницьких платформ. Така співпраця відповідає сучасним тенденціям розвитку європейського освітнього простору, де пріоритетами стають гнучкість освітніх траєкторій, взаємне визнання кваліфікацій і формування спільних стандартів якості.

Важливим аспектом є й те, що подібні ініціативи сприяють інтернаціоналізації регіонального освітнього середовища. Завдяки участі українських університетів у міжнародних проєктах, зокрема британських, формується нова культура управління освітою, орієнтована на результат, академічну доброчесність та цифрову трансформацію навчального процесу. Це підвищує конкурентоспроможність української вищої освіти і створює умови для її сталого розвитку.

Окрім того, академічна мобільність є потужним механізмом післявоєнного відновлення інтелектуального потенціалу України. Повертаючись після участі у програмах мобільності, учасники приносять нові методики викладання, управління проєктами, етичні стандарти та підходи до міждисциплінарних досліджень, які безпосередньо впливають на модернізацію національної системи освіти. Це сприяє формуванню покоління молодих фахівців, здатних мислити глобально й діяти локально, поєднуючи національні інтереси з європейськими цінностями.

У перспективі подальший розвиток академічної мобільності між Україною та Великою Британією може стати підґрунтям для створення спільних наукових центрів, консорціумів і платформ прикладних досліджень, орієнтованих на вирішення соціально-економічних та гуманітарних викликів. Така співпраця не лише поглибить інтеграцію України до Європейського простору вищої освіти, а й сприятиме формуванню нової моделі партнерства — від мобільності до співтворення (from mobility to co-creation), що відповідає сучасним тенденціям глобальної освіти [6].

Таким чином, академічна мобільність є не лише інструментом освіти, а й каталізатором створення нових міжнародних освітніх інституцій, що формують простір довіри, інновацій та спільного розви-

тку. Саме тому вона виступає засобом зміцнення політичного, культурного та інтелектуального партнерства між Україною та Великою Британією, що набуває особливого значення на сучасному етапі євроінтеграційного поступу.

Список використаних джерел

1. Білоус-Осінь Т. І. Визначення правової природи публічно-управлінських процедур із забезпечення освіти та науки. *Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. — Одеса : Фенікс, 2025. — Т. 1. С. — 26–28. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5558b3d2-cfcc-4637–8317-c388d0f4ae8f/content#page=27
2. British Council. The Cultural Value Project. London : British Council, 2018. 36 p. URL: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/how_ism_builds_trust_with_doi.pdf
3. British Council. How International Student Mobility Builds Trust and Long-Term Relationships Around the World. London : British Council, 2023. URL: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/how_international_student_mobility_builds_trust_and_long-term_relationships_-_summary_0.pdf
4. Universities UK International. Widening Participation in UK Outward Student Mobility. London : UUKi, 2020. URL: https://www.universitiesuk.ac.uk/sites/default/files/uploads/UUKi %20reports/widening-participation-in-uk-outward-student-mobility.pdf
5. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. Saltway, 2005.
6. UNESCO. Reimagining our futures together: a new social contract for education, 2021. 188 p. URL: https://doi.org/10.54675/ASRB4722

Бакаянова Н. М.
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
адвокат, заслужений юрист України,
Національний університет «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ВИЩИХ ЮРИДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З НАЦІОНАЛЬНОЮ АСОЦІАЦІЄЮ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Повоєнне відновлення України обумовлює проведення широкого спектру реформ, які мають на меті відбудову від наслідків війни, модернізацію держави. Зазначена мета вимагатимете об’єднання діяльності різних соціальних інститутів у напрямку реалізації тих складних завдань, які вже сьогодні окреслюються в українському суспільстві.

У Плані заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України містяться пропозиції щодо пріоритетних реформ та стратегічних ініціатив за напрямом розвитку вищої освіти, удосконалення адвокатури, покращення інших сфер суспільного життя [1]. Водночас кожен з зазначених напрямків відновлення потребує поглибленого вивчення, пошуку релевантних способів досягнення запланованого результату.

Адвокатура як незалежний професійний правозахисний інститут зазнала інтенсивного розвитку в незалежній Україні: від часів розробки та прийняття Закону України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 р. [2] до сьогоднішніх концепцій подальшого удосконалення, які закладено в Стратегії розвитку Національної асоціації адвокатів України на 2021–2025 роки [3]. Водночас прийняття зазначеної Стратегії відбувалось у довоєнний період, коли українського суспільства та правової системи ще не зіштовхнулися з безжалісними реаліями та руйнівними наслідками війни. Викликами для адвокатури України у воєнний час стали й питання професійної підготовки адвокатів, а також виконання ними професійного обов'язку з підвищення професійного рівня, який передбачено ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4].

В умовах воєнного стану Національною асоціацією адвокатів України (далі — НААУ) приймаються рішення та вживається комплекс заходів, спрямованих на підтримання належної організації адвокатури та здійснення адвокатської діяльності, зокрема таких, які стосуються допуску до професії і збереження ролі та авторитету адвокатури в суспільстві.

Значну роль у реалізації статутних завдань НААУ у сфері підготовки майбутніх адвокатів і підвищенні професійного рівня адвокатів [5] виконують заклади вищої юридичної освіти, завдяки їхній активній співпраці і взаємодії з НААУ. Так, Національною асоціацією адвокатів України укладено меморандуми про співпрацю з вищими навчальними закладами, у тому числі з Національним університетом «Одеська юридична академія» [6].

Новітні підходи до підготовки юристів, зокрема й майбутніх адвокатів, вимагають запровадження заходів, які здатні підвищити якість вищої юридичної освіти. Взаємодія з НААУ підвищує рівень практичної складової в освітніх програмах підготовки правників, дозволяє здобувачам вищої юридичної освіти набути прикладні практичні навички та вміння.

На сучасному етапі у Національному університеті «Одеська юридична академія» (далі — Університет) вже застосовуються релевантні методи підготовки майбутніх правників, зокрема:

– проведення лекційних занять, у тому числі гостьових лекцій відомих адвокатів;

– проведення практичних занять за участю адвокатів;

– відвідування студентами Ради адвокатів Одеської області, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Одеської області, під час яких відбувається спілкування з членами органів адвокатського самоврядування;

— участь студентів у конкурсах, організатором яких є НААУ (з написання есе, судових промов, командних ігор і т. д.), а також у дебатах з залученням до журі адвокатів;

– підготовка тез доповідей і наукових статей;

– виступи на студентських конференціях;

– моделювання студентами судових засідань, засідань органів адвокатського самоврядування, консультування з правових питань, проведення переговорів, альтернативних процедур вирішення спорів;

– розв'язання запропонованих кейсів з питань професійної етики;

– участь у студентських наукових гуртках (визначення правових проблем, проведення їх наукового аналізу, дискусії, формулювання резолюцій за наслідками обговорень).

Окрім того, здобувачі вищої освіти проходять практику в адвокатських об'єднаннях, бюро, в адвокатів, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, в органах адвокатського самоврядування.

Під час проходження практики студенти навчаються комунікації у професійному середовищі, діловому етикету, ефективним прийомам міжособистісної взаємодії. Адвокати, помічники адвокатів, стажисти роз'яснюють практикантам, як виокремлювати й упорядковувати інформацію, необхідну для визначення варіантів вирішення конкретної правової проблеми, правильно оцінювати переваги і недоліки кожного з варіантів.

Навчання професійній комунікації під час консультування означає розвиток навичок ознайомлення клієнта з правовою оцінкою ситуації та способами її вирішення, під час переговорів і медіації — роз'яснення клієнту стратегічно ефективної позиції на переговорах, у процесі медіації, а також тактичні прийоми та способи ведення таких переговорів.

За результатами практики студенти складають звіт, до якого додаються підготовлені ними проєкти документів правового характеру (заяви, скарги, клопотання, запити), що дозволяє оцінити й рівень покращення ними практичних навичок у складанні юридичних документів.

У 2024/2025 навчальному році із загального контингенту 114 здобувачів 2 курсу бакалаврату в адвокатських об'єднаннях проходили практику 30 здобувачів (що складає 26,3 %) [7], із загального контингенту 73 здобувачів вищої освіти 3 курсу бакалаврату — 16 здобувачів (21,9 %) [8]. На переддипломній практиці показники взаємодії з НААУ є дещо вищими: у період з 16.12.2024 р. до 21.03.2025 із

загального контингенту 66 здобувачів вищої освіти магістратури на ФААД проходив практику в адвокатських об'єднаннях — 21 здобувач (31,8 %) [9].

У 2025/2026 навчальному році у період проходження навчальної практики студентами бакалаврату з 13.01.2025 р. по 14.02.2025 р. із загального контингенту 2 курсу 62 здобувачі проходили практику в адвокатських бюро та адвокатських об'єднаннях 25 студентів (що складає 40,3 %), із загального контингенту 107 здобувачів 3 курсу навчання — 41 здобувач (38,3 %). Близькі за значенням показники очікуються й у 2026 році щодо студентів, які навчаються в магістратурі, — 22 здобувача із загального контингенту 54 здобувачів направлено на практику в адвокатуру (40,7 %) [10].

Таким чином, можна констатувати поступове у процентному співвідношенні підвищення взаємодії Університету з НААУ за напрямком навчальної та переддипломної практики студентів, що акцентує увагу на значенні практичних підходів у навчанні юристів.

Ще одним важливим напрямком взаємодії з НААУ є заходи підвищення професійного рівня адвокатів, які проводяться Університетом.

Національним університетом «Одеська юридична академія» з 2010 року щороку проводиться акредитований захід з підвищення професійного рівня адвокатів — міжнародна науково-практична конференція «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє» (далі — конференція), який передбачає взаємодію адвокатів, суддів, інших правників. За період дії правового режиму воєнного стану в Україні Національний університет «Одеська юридична академія» не зупинив діяльність з підвищення професійного рівня адвокатів. Так, за результатами проведення конференції у 2022 році понад 300 адвокатам-учасникам конференції було зараховано 5 залікових балів, 2 з яких з правил адвокатської етики [11]; у 2023 році понад 400 адвокатам — 6 залікових бали, 2 з яких з правил адвокатської етики [12]; у 2024 році понад 400 адвокатам — 7 залікових балів, 2 з яких з правил адвокатської етики [13].

Проведення XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє» у 2025 році заплановане на 14 листопада 2025 року. Експертна рада з питань акредитації та сертифікації Національної асоціації адвокатів України акредитувала конференцію з правом нарахування адвокатам-учасникам конференції 6 балів, з яких 2 — з правил адвокатської етики [14].

Взаємодія закладів вищої юридичної освіти і Національної асоціації адвокатів України не обмежується окресленими напрямками, адже слід констатувати значення спільної науково-дослідницької діяльності, законопроєктної діяльності, проведення культурних, спортивних та інших заходів.

Забезпечення права на справедливий суд в умовах збройного конфлікту та повоєнного відновлення країни вимагає уваги до сфери захисту прав та свобод людини та громадянина, інституційної незалежності адвокатури, рівня професійної підготовки адвокатів, доступу до професії.

У зв'язку з цим доцільно осмислити шляхи та напрямки посилення взаємодії НААУ з вищими юридичними навчальними закладами: створення єдиного інформаційного простору у сферах діяльності, які представляють взаємний інтерес; розробку спільних наукових програм, планів дій, стратегій; реалізацію інших освітніх, наукових, соціальних проєктів.

Проєкт Плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України у частині розвитку освіти, таким чином, потребує подальшого доопрацювання у частині запровадження спільних програм закладів вищої освіти з підготовки фахівців та їхньої подальшої професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Проєкт Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Освіта і наука» / Національна рада з відновлення України від наслідків війни. URL: https://ua.urc-international.com/past-conferences/urc22/plan-vidnovlennya-ukrayini
2. Про адвокатуру: Закон України від 19.12.1992 № 2887-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887–12#Text
3. Стратегія розвитку Національної асоціації адвокатів України на 2021–2025 роки: Рішення Ради адвокатів України від 03.07.2021 року № 38. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/ rishennya/2021–07–02-r-shennya-rau-38_60feb3bc560e1.pdf
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076–17#Text
5. Статут недержавної некомерційної професійної організації «Національна асоціація адвокатів України»: затверджено Установчим зїздом адвокатів України 17.11.2012 р. / Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshi-dokumenty/statut_naau.pdf
6. Меморандум про співробітництво між Національною асоціацією адвокатів України та Національним університетом «Одеська юридична академія» від 07.04.2017 р. / Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/files/Rishennya/Memorandum_OdeskaUridAkadem_07042017.pdf
7. Наказ на практику № 3848–06 від 20.12.2024 р. про проходження навчальної практики у період з 13.01.2025 по 14.02.2025. Дані факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія».
8. Наказ на практику № 3847–06 від 20.12.2024 р. про проходження виробничої практики у період з 13.01.2025 по 14.02.2025. Дані факультету

адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія».
9. Наказ на практику № 3382–06 від 29.10.2024 р. про проходження здобувачами переддипломної практики у період з 16.12.2024 до 21.03.2025. Дані факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія».
10. Наказ на практику № 3524–06 від 06.11.2025 р. про проходження здобувачами переддипломної практики у період з 15.12.2025 до 20.03.2026. Дані факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія».
11. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2022. 488 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/148391e6–628d-45a0–84ac-d32a6adaea20
12. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листопада 2023 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), Є. С. Хижняк, О. Г. Свида [та ін.]. Одеса : Юридична література, 2023. 532 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/a18a223a-8db4–4c3c-bec3-bf15157d1d39
13. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 8 листопада 2024 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, О. М. Кравченко [та ін.]. Одеса : Юридична література, 2024. 936 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/576eccef-eff5–4a68–8250–5cb437e1cda4
14. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: XV Міжнародна науково-практична конференція. 22 вересня 2025 р. / Національний університет «Одеська юридична академія». URL: https://onua.edu.ua/ua/news/aktualno/9155-xv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-advokatura-minule-suchasnist-ta-majbutne

Бехруз Х. Н.
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ОСВІТНІ ТРАДИЦІЇ У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

Інтернаціоналізація освіти один із визначальних чинників сучасного розвитку глобального освітнього простору. У сучасному світі освіта перетворюється на ефективний інструмент формування інтелектуального та культурного потенціалу кожного суспільства, сприяючи діалогу між різними країнами та цивілізаціями. Однак цей про-

цес супроводжується не лише новими можливостями, а й серйозними викликами, пов'язаними з важливою роллю національних культурних та духовних традицій. Розмивання інформаційних кордонів призводить до гострої кризи культурної ідентичності. У цьому протиріччі освіта, особливо гуманітарна, виявляється на передньому рубежі.

Інтернаціоналізація освіти є сукупністю взаємозалежних тенденцій, зумовлених різними чинниками. Насамперед економічним, який полягає в тому, що формування глобального ринку праці вимагає від фахівців універсальних компетенцій та навичок, а також сумісності кваліфікацій. Технологічний фактор і пов'язаний з ним наступ цифрової ери радикально змінили основи освітньої системи. Важливим напрямом подальшої інтернаціоналізації освіти є цифровізація процесу освіти. Доступ до знань провідних університетів світу став практично безмежним завдяки онлайн-навчанню, віртуальним лабораторіям та цифровим бібліотекам, освітнім платформам та програмам.

У сучасних умовах інтернаціоналізація освіти повинна розглядатися не як процес стандартизації, а як шлях до побудови глобального освітнього співтовариства, що ґрунтується на повазі культурного різноманіття. «Інтернаціоналізація вищої освіти та досліджень є ключовим компонентом... шляхом розвитку міжнародних, глобальних та міжкультурних компетенцій, взаєморозуміння та поваги між новими поколіннями лідерів, фахівців та громадян у всьому світі» [1].

Національні освітні традиції являють собою систему цінностей, норм і підходів, що історично склалася, що визначають зміст і форми навчання, які відображають культурні, філософські та релігійні особливості народу, його ставлення до знань, виховання та особистості. Врахування національних освітніх традицій у гуманітарній сфері є необхідною умовою збереження духовного багатства різних народів та суспільств.

Інтернаціоналізація освіти передбачає розвиток взаємодії між національними освітніми системами, обмін досвідом, інтеграцію наукових знань та спільне вирішення глобальних проблем людства. Водночас важливо враховувати, що гуманітарна сфера має особливу чутливість до питань культурної ідентичності. Тут освіта виконує не лише пізнавальну та професійну, а й виховну, світоглядну та ціннісну функції. Саме через гуманітарні дисципліни формується світогляд особистості, її ставлення до суспільства, культури та духовних цінностей. Тому в процесі інтернаціоналізації гуманітарної освіти необхідно зберігати баланс між універсалізацією знань та повагою до культурних традицій конкретного народу.

Гуманітарна освіта, поєднуючи універсальні знання та національні цінності, стає інструментом формування нового типу мислення, заснованого на діалозі, толерантності та взаєморозумінні. Тільки на

ції основі можливе створення справді глобальної системи освіти, яка не руйнує культурну ідентичність народів, а сприяє її усвідомленню та зміцненню.

Процес інтернаціоналізації гуманітарної освіти стикається з низкою протиріч. З одного боку, глобальні стандарти забезпечують якість та сумісність освітніх програм, відкривають доступ до світових наукових здобутків та формують спільні орієнтири для розвитку освіти. З іншого боку, надмірна уніфікація може призвести до втрати культурної різноманітності, послаблення національних освітніх шкіл та нівелювання унікальних педагогічних традицій.

Гармонійне поєднання міжнародних стандартів та національних традицій в освітній сфері передбачає реалізацію принципу культурного діалогу. Інтернаціоналізація не повинна розглядатися як процес односторонньої адаптації до західних освітніх моделей, а як взаємний обмін, що ґрунтується на рівноправності та повазі до культурного розмаїття. «Інтернаціоналізація вищої освіти належить до процесу залучення елементів з інших країн, національностей та культур до місцевої вищої освіти та/або просування елементів місцевої вищої освіти в інші країни, національності та культури з метою сприяння взаєморозумінню, навчанню та сталому розвитку, а не заміни один одного» [2].

Важливо розвивати механізми, які дозволять національним системам освіти зберігати свою ідентичність, одночасно інтегруючись у світовий освітній простір. У цьому контексті гуманітарна освіта є ключовим фактором формування культури толерантності, діалогу та взаєморозуміння між народами.

Особливу роль у цьому процесі відіграють університети як центри міжнародного співробітництва в освітній сфері. Сучасний університет — це не лише освітня установа, а й простір культурного обміну, наукового пошуку та соціальної відповідальності. Його місія полягає не лише у підготовці фахівців, здатних працювати у глобальному середовищі, а й у вихованні фахівців, які усвідомлюють цінність своєї культури та поважають традиції інших народів. Для цього необхідна розробка гуманітарних освітніх програм, орієнтованих на міжкультурне спілкування та порівняльне вивчення культурних систем.

На відміну від природничих наук, де знання прагне об'єктивності та універсальності, гуманітарне знання засноване на ціннісних орієнтирах та традиціях. Воно нерозривно пов'язане з мовою, яка є не просто інструментом комунікації, а й носієм культурних цінностей та історичного досвіду. Розуміння тексту, історичної події чи філософської концепції потребує занурення у культурний та історичний контекст їхнього формування та трансформації.

Таким чином, сучасна освітня система зазнає сильного тиску об'єктивних процесів інтернаціоналізації, що диктують необхідність

уніфікації стандартів та змісту. Водночас гуманітарна освіта залишається головним інструментом збереження та передачі культурного коду, духовних та історичних цінностей та традицій. Для ефективної інтеграції національної освітньої системи у світовий освітній простір, а також збереження її унікальності потрібне формування моделі змішаного підходу, що враховує глобальні стандарти та національні особливості та традиції у цій сфері. Інтернаціоналізація освіти у гуманітарній сфері — це складний та багатогранний процес, який не зводиться до простої стандартизації. Він відкриває безпрецедентні можливості для доступу до знань, академічної мобільності та міжкультурного діалогу, водночас породжує серйозні ризики культурної уніфікації та втрати національної ідентичності.

Список використаних джерел

1. International Association of Universities. The Continuing Need for Internationalization of Higher Education [Електронний ресурс]. 9 May 2023. URL: https://iau.global/all-publications/the-continuing-need-for-internationalization-of-higher-education
2. Aydın Oya Tamtekin. Globalization 4.0's Effects on Internationalization of Higher Education: Technology, Internationalization at Home and New Hubs [Електронний ресурс]. 2021. *Journal of International Students in Education* (JISE). URL: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1341834.pdf

Брейзієр Р. В.
доктор юридичних наук, керуючий директор
International Humanitarian College of London (London, UK)

АДАПТИВНЕ МОДУЛЬНЕ ДОСВІДНЕ НАВЧАННЯ (ACEL): СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ДЛЯ РІЗНОМАНІТНОГО ТА ДИНАМІЧНОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У цій доповіді викладено основні положення педагогічної концепції адаптивного модульного досвідного навчання (ACEL), розробленої в Міжнародному гуманітарному коледжі Лондона (IHCL). Концепція ACEL спрямована на врахування реалій сучасної, різноманітної вищої освіти. Завдяки адаптивній модульній структурі та практичному залученню ACEL підтримує дорослих слухачів, осіб з нейродивергентністю та тих, хто поєднує навчання з роботою, допомагаючи їм розвивати м'які навички, важливі для працевлаштування. Ця модель розглядається у контексті модернізації вищої освіти та

міжнародної співпраці як гнучкий інструмент для розширення доступу, підвищення залученості та створення змістовного освітнього досвіду в умовах соціальних і інституційних трансформацій.

Вступ. Нещодавня конференція між Міжнародним гуманітарним коледжем Лондона (IHCL) та Міжнародним гуманітарним університетом (IHU) була спрямована на розвиток співпраці між закладами вищої освіти Великої Британії та України шляхом інновацій у педагогіці, науці та академічному управлінні. Її метою була інтеграція міжнародних освітніх стандартів, посилення академічної мобільності та обмін освітніми практиками в контексті післявоєнного відновлення України.

У цьому контексті IHCL представив Adaptive Chunked Experiential Learning (ACEL) — розвиток концепції Chunked Experiential Learning [4], що поєднує теорію досвідного навчання [9; 14] з адаптивною модульною структурою. ACEL пропонує інклюзивну педагогічну модель для різних категорій студентів — дорослих, осіб із сімейними обов'язками, працюючих фахівців і нейрорізноманітних студентів — завдяки гнучкості, що спрямована на врахування освітніх потреб дорослих слухачів, осіб з доглядовими обов'язками, працюючих фахівців та студентів з нейродивергентністю, шляхом поєднання гнучкості освітнього процесу, прикладної активності та розвитку м'яких навичок, важливих для працевлаштування у глобалізованому середовищі вищої освіти.

Контекст дослідження. Співпраця між IHCL та IHU демонструє зростання важливості британсько-українських партнерств у сфері вищої освіти, орієнтованих на обмін академічним досвідом, розвиток спільних наукових і навчальних програм, а також поширення британських підходів до забезпечення якості, менеджменту та академічної культури.

Відтак, ACEL постає результатом практичного і філософського поєднання цих ідей: педагогіки, створеної для глобальної співпраці, інновацій і персоналізації навчання в сучасному освітньому просторі, що характеризується складністю та постійними змінами.

Огляд літератури. Розробка ACEL ґрунтується на потужній дослідницькій базі у сфері досвідного навчання, розвитку м'яких навичок і зміни педагогічної культури університетів. Дьюї підкреслював, що освіта має поєднувати досвід і рефлексію [9], тоді як Колб розглядав навчання як циклічний процес досвіду, осмислення, концептуалізації та експериментування [14]. Подальші дослідники, такі як Шон і Бандура, поглибили зв'язок між рефлексивною практикою, соціальним контекстом і самоефективністю у процесі навчання [18].

Докторське дослідження Брейзієра показало, що досвідне навчання сприяє розвитку м'яких навичок (soft skills) — таких як адаптивність, співпраця й комунікація, — особливо коли студенти беруть автономну

участь у реальних проєктах [4]. Ці результати узгоджуються з позицією, що працевлаштованість залежить не лише від дисциплінарних знань, але й від здатності застосовувати навчання через практику [19].

Традиційні структури вищої освіти, особливо у бізнес-школах, часто віддавали перевагу дидактичним, лекційним методам викладання, які можуть відштовхувати різних здобувачів освіти [7; 17]. Проте розширення навчання, заснованого на роботі, і гібридних форматів, зокрема дуальних програм, показало потенціал нових педагогічних підходів, які поєднують гнучкість, практичну діяльність і рефлексію [16].

Спираючись на ці напрацювання, ACEL пропонує гібридну модель, що поєднує структурованість і доступність фрагментованого навчання з цілісним залученням досвідної освіти, забезпечуючи студентам як підтримку, так і автономію для сприяння інклюзії та різноманітності.

Педагогічний підхід традиційних університетів. Традиційні університети надавали пріоритет когнітивному навчанню над досвідним, дотримуючись парадигми «передачі знань» [1]. Масовізація та неолібералізація вищої освіти ще більше комодифікували навчання, перетворюючи студентів на споживачів, а знання — на товар [15; 17]. Це посилило акцент на показниках працевлаштованості замість розвитку навчальних навичок [11].

Класичні моделі лекцій і семінарів, хоча й ефективні для передачі контенту, часто не враховують залученість, нейрорізноманіття та практичний розвиток м'яких навичок [10]. Як відзначив Брейзієр, навчальне середовище, що базується на досвіді та ініціативі студентів, сприяє автономії, критичному мисленню та глибшому залученню, тим самим підвищуючи особисту й професійну компетентність [4].

Сучасні університети повинні навчати не лише теорії, а й практиці, поєднуючи теоретичне розуміння з рефлексивним розвитком навичок. ACEL безпосередньо відповідає цій педагогічній потребі, структуруючи навчання у гнучкі, керовані сегменти, що інтегрують досвідні завдання та рефлексію, забезпечуючи інклюзивність і залучення різних груп студентів.

На шляху до моделі розвитку м'яких навичок. М'які навички — комунікація, адаптивність, командна робота та емоційний інтелект — послідовно визнаються роботодавцями як ключові для працевлаштування випускників [6]. Проте традиційні оцінювальні системи рідко вимірюють або розвивають ці компетентності. Досвідне навчання є природним середовищем для їхнього розвитку [2; 14].

Дослідження Брейзієра продемонструвало, що такі навички найкраще розвиваються, коли студенти:

1. мають автономію та відповідальність,
2. беруть участь у автентичних, реальних проєктах, і

3. отримують підтримку у вигляді рефлексивного, сприяючого навчанню підходу [4].

У межах ACEL ці умови закріплені системно: підхід передбачає постійну рефлексію та цикли зворотного зв'язку, що дозволяє студентам усвідомлено поєднувати свій досвід із результатами навчання. Ця адаптивна модель враховує різні швидкості навчання та стилі сприйняття, що є критично важливим для дорослих, працюючих або нейрорізноманітних студентів, які потребують структурованої гнучкості.

Адаптивне модульне досвідне навчання: концепція. Концепція ACEL поєднує два ключових принципа: модульне навчання та адаптивність на основі досвіду. «Модульне» навчання розділяє програми на зрозумілі, орієнтовані на результат сегменти, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та залученню студентів [5]. Це корисно для студентів з порушеннями виконавчих функцій, такими як СДУГ або аутизм, які краще навчаються в структурованому, але гнучкому середовищі.

В IHCL ACEL реалізується за допомогою шести кумулятивних «блоків» навчання, кожен з яких призначений для забезпечення прогресу та поглиблення практичного досвіду:

1. Набір навчальних інструментів (навички навчання): формує базові академічні та цифрові навички, що дозволяють студентам ефективно управляти навантаженням і проводити дослідження.

2. Експертний вклад (доставка контенту): доставляє тематичний контент за допомогою лекцій, подкастів та підібраних матеріалів для читання, забезпечуючи дисциплінарну основу.

3. Зона практичних викликів (навчання в реальному світі): заохочує застосування теорії до автентичних, реальних проблем за допомогою проєктів та симуляцій.

4. Контрольна точка (оцінка): вимірює рівень розуміння за допомогою формувальних та підсумкових завдань, сприяючи відповідальності та відстеженню прогресу.

5. Куточок зворотного зв'язку (формативний вхід): надає щотижневий, практичний зворотний зв'язок для сприяння рефлексії та вдосконаленню.

6. Простір для роздумів (рефлексія): запрошує студентів усвідомити своє навчання, пов'язати досвід із собою та майбутніми цілями, а також розвинути рефлексивну свідомість. Адаптивність досягається завдяки гнучкому темпу, альтернативним формам оцінювання та доступності, а також модульному прогресу — характеристикам, що відповідають принципам інклюзивної освіти [13].

IHCL ще більше посилює вплив ACEL завдяки своїй системі академічного коучингу та професійного наставництва. В рамках ACEL кожен студент отримує підтримку від академічного коуча, який надає постійні академічні рекомендації, допомогу в навчанні та душпастир-

ську опіку, а також від професійного наставника, який пропонує галузеві знання та підтримку в розвитку кар'єри. Ця подвійна система забезпечує студентам академічну та професійну підтримку, заповнюючи прогалину між академічними досягненнями та працевлаштуванням.

Висновок. Адаптивне фрагментоване досвідне навчання (ACEL) є відповіддю на педагогічні, культурні та соціальні трансформації у вищій освіті. Воно поєднує глибину рефлексії досвідного навчання з інклюзивністю та масштабованістю фрагментованого навчання.

Впровадження IHCL ACEL у магістерських програмах, затверджених IHU, демонструє, як міжнародна співпраця може створити інноваційні, інклюзивні моделі, пристосовані до сучасних викликів вищої освіти: розширення участі, залучення людей з нейрорізноманіттям та працевлаштування.

Засновуючи теорію на адаптованій практиці, ACEL надає відтворювану структуру для установ, які прагнуть модернізувати педагогіку та розбудувати міждержавні освітні можливості, особливо в контексті реконструкції, реформ та прагнення розширити участь.

Список використаних джерел

1. Barnett R. Being a University. — London : Routledge, 2010.
2. Boud D., Symes C. Work-Based Learning: A New Higher Education? — Buckingham : Open University Press, 2000.
3. Boyer E. Scholarship Reconsidered: Priorities of the Professoriate. — Princeton, NJ : Carnegie Foundation, 1990.
4. Brazier R. An Exploration of the Nature of Students' Soft Skills Development in the Context of Experiential Education in Contrasting Business Management Undergraduate Courses : Doctoral Thesis. — Anglia Ruskin University, 2021.
5. Brazier R. A Holistic Pedagogy to Build Learner Engagement. *FE News*. — 2023. — URL: https://www.fenews.co.uk/exclusive/a-holistic-pedagogy-to-build-learner-engagement/
6. Confederation of British Industry (CBI). Education and Skills Survey: Getting Young People Work Ready. — London : CBI, 2019.
7. Charlton B. Lectures are such an effective teaching method because they exploit the spontaneous human aptitude for learning from spoken information. *Medical Hypotheses*. — 2006. — Vol. 67(6). — P. 1261–1265.
8. Collini S. Speaking of Universities. — London : Verso, 2018.
9. Dewey J. Experience and Education. — New York : Macmillan, 1938.
10. Fletcher C. The commodification of higher education. *Higher Education Review*. — 2017. — Vol. 49(2). — P. 45–58.
11. Hazelkorn, E. Learning to live with league tables and ranking: The experience of institutional leaders. *Higher Education Policy*. — 2008. — Vol. 21(2). — P. 193–215.
12. Hinchliffe G., Jolly A. Graduate identity and employability. *British Educational Research Journal*. — 2011. — Vol. 37(4). — P. 563–584.

13. Hockings C. Inclusive learning and teaching in higher education: a synthesis of research. — York : Higher Education Academy, 2010.
14. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. — Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall, 1984.
15. Knight J. Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization. — Rotterdam : Sense Publishers, 2008.
16. Mulkeen J., Abdou H., Leigh J., Ward P. Degree apprenticeships — an empirical study of student experience and work-based learning. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*. — 2019. — Vol. 9(2). — P. 242–258.
17. Naidoo R. Universities in the marketplace: The distortion of teaching and research // *Higher Education Policy*. — 2005. — Vol. 18(1). — P. 97–113.
18. Schön D. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. — New York : Basic Books, 1983.
19. Yorke M., Knight P. Embedding Employability into the Curriculum. — York : Higher Education Academy, 2006.

Горбаченко С. А.
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри кібербезпеки,
Національний університет «Одеська юридична академія»

Разінкін Н. С.
асистент кафедри кібербезпеки,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПОТЕНЦІАЛ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДГОТОВЦІ БІЗНЕС-КЕЙСІВ

Поява технологій штучного інтелекту ознаменувала початок епохи трансформації для завдань, що вимагають великих обсягів знань, в організаційних структурах, особливо в сфері підготовки бізнес-кейсів — важливих документів, що містять обґрунтування, оцінку реалістичності та прогнозовані результати запропонованих ініціатив з метою отримання схвалення зацікавлених сторін та ресурсів. Генеративний штучний інтелект, що базується на великих мовних моделях, таких як GPT-4, є не просто допоміжним інструментом, а фундаментальним фактором підвищення продуктивності в цій галузі, що дозволяє фахівцям автоматизувати повторювані елементи та одночасно покращувати людське судження в складних аналізах. Згідно з емпіричними дослідженнями та галузевими звітами, генеративний ШІ може щорічно приносити від 2,6 до 4,4 трильйона доларів глобальної економічної вартості в різних сферах застосування, причому значна частина цієї суми походить від інтелектуальної праці, такої як складання та аналіз документів, що безпосередньо стосується розробки

бізнес-кейсів. Цей потенціал випливає зі здатності ШІ обробляти великі неструктуровані набори даних, класифікувати інформацію, узагальнювати висновки та генерувати послідовні наративи, тим самим прискорюючи створення бізнес-кейсів, які традиційно вимагають значних ручних зусиль [1].

При розгляді структурованого процесу підготовки бізнес-кейсу стає очевидним, що інструменти ШІ можуть втручатися на декількох етапах для оптимізації робочих процесів. Надійна структура цього процесу зазвичай включає п'ять послідовних етапів, починаючи з підтвердження наявної можливості. Тут ШІ допомагає, надаючи індивідуальні рекомендації щодо формулювання передумов проєкту, логіки інвестицій та вимог високого рівня, забезпечуючи узгодженість з цілями організації за допомогою автоматизованого формування стратегічних заяв. Наприклад, такі інструменти, як My Business Case Hub, використовують ШІ для створення початкових проєктів всього за п'ять хвилин, класифікуючи можливості за більш ніж 16 типами, такими як запуск нових продуктів або впровадження IT, шляхом аналізу введених користувачем даних про контекст та цілі компанії. Цей початковий крок є вирішальним, оскільки він закладає основу для переконливої аргументації, а роль ШІ в швидкому синтезі даних про передумови скорочує час, який працівники, що займаються обробкою інформації, витрачають на збір інформації, що, за емпіричними даними, займає близько одного дня на тиждень у типовій професійній діяльності. Переходячи до аналізу та вибору варіантів, штучний інтелект полегшує вивчення альтернативних підходів шляхом мозкового штурму різних можливостей та їх оцінки за стратегічними критеріями, спираючись на найкращі практики, вбудовані в спеціалізовані платформи. Ця здатність є особливо цінною для визначення короткого списку життєздатних варіантів із більш широкого спектру, де генеративний штучний інтелект може моделювати порівняльні оцінки для виділення компромісів, тим самим підвищуючи об'єктивність та повноту бізнес-кейсу [1; 2].

Етап оцінки, на якому варіанти ретельно аналізуються на предмет їх відповідності бізнес-цілям, кількісно вимірюваних переваг та пов'язаних ризиків, є ще однією сферою, в якій аналітичні можливості ШІ проявляються найяскравіше. Генеративні моделі ШІ чудово підходять для моделювання результатів, побудови фінансових прогнозів та проведення оцінки ризиків шляхом обробки числових і якісних даних для узагальнення сильних і слабких сторін та довгострокових наслідків. Дослідження консалтингових компаній підкреслюють, що такі інструменти можуть автоматизувати до 70 % завдань, що вимагають застосування експертних знань, включаючи фінансове моделювання та порівняльний аналіз, які мають вирішальне значення для обґрунтування обраного варіанту в бізнес-кейсі. Наприклад, у секторах з

високими ставками, таких як банківська справа або високі технології, ШІ, як було доведено, додає сотні мільярдів доларів щорічної вартості, підтримуючи регуляторний моніторинг та звітність про ризики, елементи, які часто інтегруються в оцінку бізнес-кейсів для забезпечення реалістичності та відповідності вимогам. Крім того, платформи на базі ШІ надають інформацію про техніко-економічні обґрунтування та кількісну оцінку вигод, пов'язуючи стратегічні цілі з конкретними показниками, що зменшує суб'єктивність, яка може заважати ручним оцінкам, та сприяє прийняттю рішень на основі даних [1].

Далі розробляється стратегія впровадження, де ШІ сприяє розробці детальних планів, включаючи етапи, розподіл ресурсів, залучення зацікавлених сторін та протоколи управління змінами. Спеціалізовані інструменти ШІ генерують ці елементи, інтерпретуючи надані користувачем параметри, такі як терміни реалізації проєкту та профілі ризиків, для створення практичних дорожніх карт, що підкреслюють відповідальність та стратегії мінімізації ризиків. Цей крок є важливим для демонстрації практичності в бізнес-кейсах, а автоматизація ШІ в цьому випадку може прискорити процес, гарантуючи, що прогнозовані витрати та вигоди реалістично пов'язані з планами виконання. Нарешті, при формулюванні рекомендацій та забезпеченні схвалення ШІ допомагає у складанні виконавчих резюме, презентацій та комунікаційних планів, адаптованих для передбачення заперечень зацікавлених сторін. Створюючи переконливі наративи та включаючи цикли зворотного зв'язку, ці інструменти підвищують привабливість документа для осіб, що приймають рішення, таких як ради директорів або інвестори, зберігаючи при цьому послідовний професійний тон. Емпіричні дані свідчать, що таке розширення може призвести до зростання продуктивності на 0,1–0,6 % щорічно лише за рахунок генеративного ШІ, а при інтеграції в існуючі робочі процеси — до більш широкого впливу [1; 2].

Поза межами цієї структури практичне застосування ШІ в аналогічних завданнях, таких як написання пропозицій, дає можливість отримати корисні знання для підготовки бізнес-кейсів, враховуючи їх спільний акцент на структурованій, переконливій документації. Один з ключових випадків використання полягає в узагальненні великого обсягу інформації, такої як біографії керівників або нотатки з нарад, у стислі розділи, що відповідають обмеженням пропозиції, тим самим заощаджуючи час на узагальнення даних для бізнес-кейсів. Наприклад, ШІ може перетворювати резюме на цікаві резюме, що висвітлюють відповідні досягнення, які можна безпосередньо застосувати для профілювання можливостей команди в бізнес-кейсі. Іншим застосуванням є швидше створення перших чернеток, де ШІ долає початкові творчі блоки, створюючи вступні розділи або стан-

дартний контент на основі підказок, що визначають деталі компанії та виклики проєкту, дозволяючи людським експертам вдосконалити нюанси. Прикладом цього є такі інструменти, як Hyper Write Proposal Generator, який створює комплексні пропозиції на основі мінімальних даних, таких як назва та опис компанії, використовуючи моделі, такі як GPT-4, для створення індивідуальних документів для залучення клієнтів або запитів на фінансування. Редагування та коректура є додатковими прикладами використання, де ШІ коригує мову для забезпечення чіткості, узгодженості та відповідності регіональним стандартам, гарантуючи бездоганність бізнес-кейсів, які знаходять відгук у міжнародних зацікавлених сторін. Конкурентні дослідження за допомогою ШІ, такі як проведення SWOT-аналізу або відстеження тенденцій у галузі, підсилюють аналітичну глибину бізнес-кейсів, виявляючи відмінності та ринкові можливості. Нарешті, складання конспектів або сценаріїв структурує загальну розповідь, перетворюючи грубі нотатки на логічні рамки, що охоплюють такі важливі компоненти, як виконавчі резюме та рішення, відображаючи організацію, необхідну в надійних бізнес-кейсах [3; 4].

Проте, щоб реалізувати цей потенціал, необхідний методичний підхід до визначення відповідних випадків використання, оскільки генеративна ШІ має певні обмеження, зокрема іноді допускає неточності в логіці або фактах. Методологія, що складається з трьох етапів, починається з розбиття робочих процесів на окремі завдання для визначення елементів, які можна автоматизувати, таких як складання пропозицій, залишаючи аспекти, що вимагають судження, для людей. Далі, оцінка витрат за допомогою спеціального рівняння враховує ліцензування, адаптацію та зменшення помилок, забезпечуючи життєздатність завдань з низькими ставками, таких як початкові нариси, але застерігаючи від високих вимог до точності у підготовці справ. Нарешті, пілотне впровадження комерційних або відкритих моделей, а потім оцінка підтверджують рентабельність інвестицій перед масштабуванням. Слід враховувати такі моменти, як уникнення розкриття власних даних для запобігання порушенням конфіденційності та постійна перевірка результатів роботи ШІ на наявність упередженості або плагіату, оскільки людський контроль залишається незамінним. Політика організації може додатково обмежувати використання, підкреслюючи необхідність етичної інтеграції [3; 5].

На закінчення, потенціал ШІ у підготовці бізнес-кейсів полягає в його здатності підняти інтелектуальну працю з рівня рутинної компіляції до стратегічного аналізу, підкріпленого суттєвими прогнозами продуктивності та реальними інструментами. У міру прискорення впровадження в розвинених економіках, де економічна доцільність є вищою, підприємства, які стратегічно застосовують ці технології,

одночасно вирішуючи ризики шляхом пілотного впровадження та валідації, отримують конкурентні переваги. Майбутні вдосконалення моделей ШІ обіцяють ще більшу точність, що потенційно може змінити підхід організацій до концептуалізації та реалізації стратегічного планування, за умови, що інвестиції в перепідготовку кадрів та управління будуть йти в ногу з інноваціями.

References

1. McKinsey & Company. (2023). The economic potential of generative AI: The next productivity frontier. https://www.mckinsey.com/capabilities/tech-and-ai/our-insights/the-economic-potential-of-generative-ai-the-next-productivity-frontier#/ (дата звернення: 30.10.2025).
2. Peacock C. (2025). How AI tools revolutionize business case writing. Chase Consulting Group. https://chasegroup.com.au/How-to-Use-AI-Tools-to-Write-the-Business-Case (дата звернення: 30.10.2025).
3. Flanagan J. (2024). 5 practical use cases for AI proposal writing (prompts included). Loopio. https://loopio.com/blog/ai-for-proposal-writing/ (дата звернення: 30.10.2025).
4. HyperWrite. (n.d.). Official website. Retrieved October 31, 2025, from https://www.hyperwriteai.com/aitools/proposal-generator (дата звернення: 30.10.2025).
5. Stackpole B. (2025). How to find the right business use cases for generative AI. MIT Sloan School of Management. https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/how-to-find-right-business-use-cases-generative-ai (дата звернення: 30.10.2025).

Кібік О. М.
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та менеджменту
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ БІЗНЕС-ОСВІТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Сталий розвиток південного регіону України, який має стратегічне значення завдяки своєму економічному, транспортно-логістичному, аграрному та рекреаційному потенціалу, неможливий без якісного оновлення системи бізнес освіти. Підготовка компетентних спеціалістів у сфері менеджменту, обліку та оподаткування, фінансів, що здатні приймати ефективні рішення в умовах невизначеності, відіграє ключову роль у формуванні сучасної моделі регіонального розвитку, зокрема після завершення війни [1].

Післявоєнний період буде пов'язаний з необхідністю відновлення інфраструктури, залучення інвестицій, відбудови промисловості та соціальної сфери. Зазначені процеси потребують фахівців із сучасним управлінським мисленням, які розуміють принципи сталого розвитку, ESG-підходи (Environmental, Social, Governance), особливості регіональної економічної діяльності та публічного управління. Бізнес-освіта має стати інструментом формування нової управлінської культури, орієнтованої на ефективність, прозорість і соціальну відповідальність.

Для південного регіону України особливе значення мають напрями, пов'язані з управлінням логістичними потоками, розвитком аграрного бізнесу, зеленої енергетики, фінансової інфраструктури та туристичної економіки [1].

Управління логістичними потоками відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного руху товарів, ресурсів і послуг через транспортні вузли Півдня України — морські порти, залізничні й автомобільні магістралі. Сучасні компетентності у сфері логістичного менеджменту, транспортної аналітики, цифрового моніторингу поставок та управління ризиками дозволяють формувати конкурентні логістичні кластери, інтегровані у європейські транспортно-економічні системи.

Розвиток аграрного бізнесу має стратегічне значення, оскільки південні області характеризуються високим природно-ресурсним потенціалом. У цьому контексті актуальними є компетентності з управління аграрними ланцюгами вартості, екологічного землеробства, агрофінансування, впровадження інноваційних технологій точного землеробства. Зазначене створює передумови для переходу до моделі «розумного» сільського господарства.

Сектор зеленої енергетики виступає важливим чинником енергетичної незалежності регіону. Формування компетентностей у сфері управління енергетичними проєктами, інвестицій у відновлювані джерела енергії, оцінки енергоефективності та ESG-аналізу дозволяє підготувати фахівців, здатних реалізовувати політику енергетичної сталості.

Розвиток фінансової інфраструктури є основою для підтримки малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій і впровадження інноваційних фінансових інструментів. Для цього необхідні компетентності у сферах цифрових фінансів, фінтеху, ризик-менеджменту, фінансового контролінгу та стратегії розвитку регіональних ринків капіталу.

Туристична економіка залишається важливим напрямом диверсифікації регіональної структури зайнятості та доходів. Підготовка фахівців із компетентностями у сфері стратегічного управління туризмом, маркетингу територій, розвитку рекреаційної інфраструктури та

культурного брендингу сприяє підвищенню конкурентоспроможності південного регіону на національному та міжнародному рівнях.

Зазначені напрями формують цілісну основу сталого економічного зростання південного регіону України, де інтеграція управлінських, фінансових і цифрових компетентностей стає визначальним чинником відновлення та довгострокового розвитку [2].

Основними компетентностями майбутніх спеціалістів у сфері менеджменту, обліку та оподаткування, фінансів мають стати:

– стратегічне бачення розвитку територіальних економічних систем та їхніх складових. Така компетентність передбачає здатність майбутніх спеціалістів аналізувати економічний потенціал регіонів, визначати галузеві переваги, ризики та перспективи їхнього розвитку. Важливим аспектом є вміння розробляти стратегії сталого економічного зростання, орієнтовані на раціональне використання природних, людських і фінансових ресурсів. Спеціалісти повинні розуміти взаємозв'язок між стратегічним плануванням бізнес-структур і регіональними програмами розвитку, формуючи синергію між бізнесом, владою та громадськими інституціями. Такий підхід дає змогу забезпечити гармонійне поєднання інтересів бізнес-структур та регіональної економіки;

– володіння інструментами антикризового управління та фінансового контролінгу. Компетентність охоплює знання та практичні навички, необхідні для своєчасного виявлення кризових явищ у функціонуванні економічних систем, діагностики фінансового стану, застосування інструментів контролінгу, бюджетування та фінансового моніторингу. Майбутні фахівці мають уміти розробляти антикризові стратегії, здійснювати реструктуризацію бізнес-процесів, оптимізувати витрати тощо. Особливу увагу варто приділяти використанню сучасних цифрових систем фінансового аналізу та контролінгу, які дозволяють оперативно відстежувати фінансові показники й ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення;

– здатність до управління змінами, ризиками та інвестиційними проєктами. Компетентність формує у здобувачів навички планування, організації та реалізації змін у функціонуванні економічних систем з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів впливу. Вона передбачає вміння ідентифікувати, оцінювати та мінімізувати різноманітні ризики, зокрема фінансові, операційні, репутаційні, екологічні, здійснювати управління інвестиційними проєктами на всіх етапах їх життєвого циклу. Сучасний спеціаліст має володіти методологією управління проєктами, інструментами фінансового аналізу та прогнозування, що дозволяє забезпечувати ефективність прийнятих рішень і досягнення стратегічних цілей функціонування економічної системи;

– знання у сферах «зеленої» економіки, енергоефективності, ESG-підходів та цифрових фінансів. Ці знання формують нову управлінську культуру, що базується на принципах сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу. Майбутні менеджери, бухгалтери й фінансисти повинні розуміти механізми впровадження енергозберігаючих технологій, здійснювати оцінку екологічних ризиків і формувати стратегії «зелених» інвестицій. Володіння принципами ESG дає змогу інтегрувати екологічні, соціальні та управлінські аспекти у фінансові рішення, забезпечуючи довгострокову стабільність і привабливість бізнесу. Додатково важливими є компетенції у сфері цифрових фінансів — робота з фінтех-платформами, електронними платежами, аналітикою великих даних, блокчейном, що дозволяє ефективно діяти в умовах цифрової економіки та глобальної конкуренції.

Особливу роль у цьому відіграє інтеграція теорії з бізнес-практикою — через реалізацію дуальних освітніх програм, створення бізнес-інкубаторів і стартап-лабораторій, розвиток партнерства з банками, податковими службами, консалтинговими компаніями та органами місцевого самоврядування.

Сучасна бізнес-освіта має орієнтуватися на створення освітньо-наукових і підприємницьких кластерів, що об'єднують університети, бізнес, владу та громадські організації. Такі партнерства дозволяють адаптувати навчальні програми до потреб регіонального ринку праці, сприяють інноваціям у фінансовому та управлінському секторі, створюють умови для практичного застосування бухгалтерських, фінансових і управлінських знань.

Бізнес-освіта має не лише забезпечувати професійну підготовку, а й виховувати лідерів нової генерації, орієнтованих на етичність, прозорість і суспільну відповідальність.

Соціально відповідальні спеціалісти у сфері менеджменту, обліку та оподаткування, фінансів мають бути здатні підвищувати довіру до бізнесу та фінансових інститутів, формувати культуру ефективного управління і корпоративної етики, сприяти соціальній згуртованості громад і стійкому розвитку територій.

Цифровізація є стратегічним напрямом модернізації бізнес-освіти. Використання e-learning платформ, технологій штучного інтелекту та інших цифрових інструментів забезпечує підготовку фахівців, які здатні працювати з цифровими фінансовими інструментами та електронним документообігом, застосовувати аналітичні інструменти для прогнозування та управління ризиками, ефективно діяти в умовах цифрової економіки та електронного врядування [3; 4].

Модернізація бізнес-освіти у сфері менеджменту, обліку та фінансів є стратегічною умовою післявоєнного відновлення південного регіону.

Її розвиток на засадах сталого розвитку, цифровізації та партнерства з бізнесом і владою створює підґрунтя для підготовки нового покоління спеціалістів — професійних, інноваційних і соціально відповідальних. Такі спеціалісти будуть здатні забезпечити відновлення економічного потенціалу регіону та довгострокове процвітання України.

Список використаних джерел

1. Кібік О. М., Ференс Б. В., Котлубай В. О. Активізація економічної діяльності та ринку праці Одеського регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2024. № 89. С. 131–138.
2. Бречко О. Фінансова і цифрова грамотність як базові складові розвитку сучасного інформаційного суспільства. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. № 24. С. 129–135.
3. Колєсніченко А. С. Формування компетентностей цифрових обліковців-аналітиків та фінансистів. *Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір*: матеріали 2-ї Міжнар. наук.-метод. конф. Харків: ФОП Панов, 2023. С. 81–84.
4. Kibik O., Slobodianiuk O., Belous K.et al. Strategy for Developing Competitive Advantages of Market Entities in the Era of Digitalization. *Economic Affairs*. 2024. № 69 (Special Issue). P. 139–147.

Колодін Д. С.
доктор юридичних наук, професор, декан факультету прокуратури та слідства,
професор кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Колодіна А. С.
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики,
судових експертиз та поліграфології
Національного університету «Одеська юридична академія»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

З появою технологій штучного інтелекту (далі — ШІ) усі сфери нашої життєдіяльності отримали нові виклики та загрози, які несуть в собі діджиталізація та цифровізація, не є винятком і освітній процес, а саме академічна доброчесність як процес забезпечення чесності, довіри та справедливості. Як відомо, саме академічна доброчесність є важливим фундаментом розвитку науки та освіти, завдяки якій забезпечується довіра до результатів наукових досліджень та якості освітнього процесу.

У науковому колі питанню академічної доброчесності присвятили увагу українські та зарубіжні науковці, а саме: І. Доценко, В. Андрущенко, Н. Партико, І. Смирнова, Т. Житомирська, Л. Філіпенко, Ю. Калиновський, Д. Загірняк, Ю. Гаруст, В. Павленко, Т. Ярошенко та ін.

Як зазначають автори у дослідженні [3], штучний інтелект може використовуватися для різних цілей в освіті, зокрема для створення навчальних матеріалів, проведення тестування та перевірки робіт майбутніх фахівців. Однак ШІ також може використовуватися для порушення академічної доброчесності, наприклад, для створення підроблених навчальних матеріалів або для надання здобувачам несанкціонованої допомоги під час виконання завдань, написання текстів курсових робіт, рефератів чи навіть наукових досліджень [4, с. 266].

Поява генеративних технологій ШІ ставить перед освітнім процесом та науковими інституціями нові, гострі виклики, так як з одного боку, під впливом інформатизації суспільства ШІ виступає ефективним інструментарієм у навчанні та наукових дослідженнях, а з іншого — створює нові ризики плагіату, порушення академічної доброчесності, підміни авторства тощо.

Чинний в Україні з 28 вересня 2017 року Закон «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (Стаття 42) і Закон «Про вищу освіту» в редакції від 28 вересня 2017 року окремо визначають зміст поняття доброчесності в академічній площині [2].

Академічна доброчесність (*Academic integrity*) — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Згідно з пунктом 4 статті 42 Закону України «Про освіту» порушенням академічної доброчесності вважаються:

– академічний плагіат — оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

– самоплагіат — оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

– фабрикація — вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

– фальсифікація — свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

– списування — виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

– обман — надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є зокрема академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

– хабарництво — надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

– необ'єктивне оцінювання — свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти [1].

У вітчизняних університетах поступово формуються етичні кодекси, створюються комісії з питань створення доброчесного етичного середовища, стрімко впроваджуються системи антиплагіатної перевірки та застосовуються до наукових робіт як студентів, так і науковців. Водночас є прогалини у нормативно-правовому регулюванні, оскільки нормативне поле ще недостатньо враховує вплив ШІ, а практика використання в освітньому процесі ChatGPT чи аналогічних інструментів здебільшого регулюється на рівні внутрішніх інструкцій закладів освіти.

Тому на підставі вищевикладеного предмет дослідження є актуальним, а проблема нагальною, що полягає саме в розробці чітких меж (критеріїв) допустимості використання ШІ у навчанні та науковій роботі.

Якщо ж говорити про міжнародний досвід в контексті даної проблематики, то у провідних країнах світу питання академічної доброчесності в умовах застосування технологій ШІ безумовно активно обговорюється, наприклад:

– в університетах США дозволяють використання ШІ лише як допоміжного інструменту за умови належного цитування;

– у Великій Британії активно впроваджується концепція «assessment for learning», що передбачає нові формати оцінювання, менш вразливі до автоматизованих підробок;

– країни Європейського Союзу у рамках Al Act (2024) наголошують на необхідності прозорості використання технологій ШІ;

– ЮНЕСКО у «Рекомендаціях щодо етики ШІ» (2021) закликає до вироблення єдиних стандартів етичного застосування цифрових технологій в освіті та науці.

Тому, якщо говорити про виклики і перспективи, які стоять перед освітнім процесор в еру технологій штучного інтелекту, варто наголо-

сити на ключових проблемах, а саме: відсутність уніфікованих міжнародних стандартів у сфері академічної доброчесності з урахуванням ШІ; потреба у формуванні цифрової грамотності та відповідальності культури серед студентів і науковців.

Перспективним напрямом є інтеграція ШІ не як загрози, а як інструменту підвищення академічної доброчесності: наприклад, використання технологій ШІ для виявлення маніпуляцій з текстами, перевірка стилістичного оформлення та фактів тощо.

Отже, підсумовуючи, можна зробити висновок, що академічна доброчесність, у стрімких умовах інформатизації суспільства і освітнього процесу зокрема, потребує балансу між інноваційними підходами, застосуванням технологій ШІ та етичними засадами.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України. URL: https://web.archive.org/web/20210214235416/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19/page#Text
2. Про вищу освіту: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556–18#Text
3. Лунячек В., Бровдій А., Кулаковський О. та ін. Академічна доброчесність у вищій освіті України: сучасний стан та заклик до дій. *Education Research International.* 2020. 1–8.
4. Партико Н. В., Смирнова І. М., Житомирська Т. М. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту: виклики та можливості для здобувачів освіти. *Теорія навчання. Інноваційна педагогіка*. 2024. Випуск 72. С. 265–268.

Корнута Л. М.
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного і фінансового права,
Національний університет «Одеська юридична академія»

УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ УНІВЕРСИТЕТОМ: ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Сучасний менеджмент університету дедалі більше сприймається як окрема, досить складна сфера управління, що поєднує логіку публічного менеджменту, корпоративного управління та традиції академічного середовища. Якщо раніше університет керувався здебільшого через колегіальні органи, внутрішні звичаї й академічний авторитет, то тепер він змушений діяти в середовищі конкуренції, масифікації вищої освіти, тиску рейтингів, зовнішньої підзвітності

й вимог ефективного використання ресурсів. Власне, те, що в британській літературі називають «new managerialism» або «university managerialism» [2], означає перенесення в університет простих, але жорстких питань: що саме ми робимо, які результати отримуємо, як це виміряти, як приймати рішення на основі цих вимірювань. У цій логіці університет розглядається як багатоцільова організація, в якій різноманітні місії — освітня, наукова, інноваційна, соціальна та культурна — мають бути «перекладені» на мову показників. Ефективність уже не зводиться до формального виконання планів або до кількості виданих внутрішніх наказів. Вона розуміється як здатність перетворювати ресурси на відчутні результати та довгострокові ефекти: якісні освітні програми, конкурентні дослідження, інтеграцію в глобальні наукові мережі, успішних випускників, зв'язок з регіоном та громадами. У британських дослідженнях з управління університетами постійно підкреслюється: сучасний університет не може покладатися лише на репутацію, він має демонструвати результат у формах, які можна порівняти та верифікувати [2; 3].

Звідси випливає особлива роль системи показників. Вони стають інструментом управління. На рівні ресурсів йдеться про фіксацію того, яким потенціалом володіє університет: фінансуванням, складом і кваліфікацією академічного персоналу, станом матеріально-технічної бази, розвиненістю цифрової інфраструктури, наявністю міжнародних партнерств тощо. Ці дані не дають відповіді, наскільки добре університет навчає чи досліджує, але показують стартові умови, в яких він працює, і межі управлінських маневрів. Для менеджменту це важливо, оскільки дозволяє відрізняти проблеми браку ресурсів від проблем неефективного використання того, що є.

Друга складова — показники процесу. Вони показують, як саме організовано внутрішнє життя університету. Сюди належать параметри навчального процесу (навантаження викладачів, співвідношення студентів і викладачів, моделі модульного чи кредитного планування, частка практикоорієнтованих компонентів), характеристики управлінських процедур (час реагування на запити студентів, швидкість ухвалення рішень, прозорість конкурсних процедур, робота органів внутрішнього забезпечення якості). У європейській практиці чимало таких параметрів входить, наприклад, до опитувань на кшталт National Student Survey, де студенти оцінюють структуру курсів, якість зворотного зв'язку, доступність викладачів. Для менеджменту університету це важливий показник того, що відбувається всередині, реальний стан речей, ще до того, як проявляться кінцеві результати.

Третій блок — показники безпосередніх результатів. Це вже видимі та вимірювальні показники університету: кількість випускників, їх розподіл за програмами; кількість захищених дисертацій; кількість

публікацій у журналах, що індексуються у Scopus, Web of Science чи інших базах; обсяги залучених міжнародних грантів; реалізовані проєкти мобільності; кількість патентів, стартапів і спін-офф компаній [1, с. 2]. У британській системі, наприклад, Research Excellence Framework (REF) значною мірою спирається на поєднання публікаційних даних та описів дослідницьких кейсів впливу, що безпосередньо впливає на розподіл державного фінансування досліджень [2]. Університети вимушені дуже уважно вибудовувати внутрішні механізми збору й аналізу таких показників, адже вони стають підставою для стратегічних рішень.

Найскладнішими для вимірювання, але найцікавішими з погляду управління є показники впливу. Вони вимагають відповіді на питання: чи справді наші випускники успішно інтегруються в ринок праці, чи обіймають лідерські позиції в бізнесі, державному секторі та громадських організаціях; наскільки дослідження університету використовуються в політиці та практиці; як змінюються соціальні, економічні або технологічні процеси під впливом університетських ініціатив. Варто констатувати, що для успішного розвитку університетський менеджмент вимушений інтегрувати ці параметри в стратегію.

Важливо, що сучасні підходи до управління університетом вимагають поєднання кількісних показників із якісним аналізом. Свого часу британські дослідники A. Cave, S. Hanney, M. Henkel звернули увагу на ризик редукції університетської місії до набору числових індикаторів: надмірний акцент на цифрах може стимулювати формальні практики, гонитву за публікаціями заради рейтингу. Тому в сучасних моделях оцінювання якісними компонентами є експертні оцінки програм, зовнішні аудити, панельні обговорення, кейси впливу. Вони мають не менше значення, ніж статистичні дані. Для менеджменту це означає потребу розвивати культуру інтерпретації, а не лише займатися збором та обробкою інформації.

Варто також зазначити ще одну особливість сучасного університетського менеджменту — зміна ролі контролю й звітності. Вони стають частиною циклу безперервного вдосконалення. Внутрішні системи забезпечення якості вже не сприймаються як «обтяжлива вимога акредитації», а позиціонуються як інструмент, що дає можливість самим факультетам і кафедрам бачити власні сильні й слабкі сторони, планувати покращення, обґрунтовувати потребу в ресурсах.

Варто пам'ятати також, що результативність університету багато в чому залежить від державної політики у сфері освіти і науки, моделі фінансування, демографічної ситуації, міграційних процесів, політичної та безпекової ситуації. У британських дискусіях це відображається в концепціях «contextual data» та «mission diversity»: оцінювати університет доцільно, враховуючи його місію, регіон, контингент

студентів, а не лише за універсальною шкалою. Для менеджменту це означає, що при формуванні системи показників і при звітуванні важливо одразу фіксувати дані в конкретні умови, а не намагатися пояснити все суто внутрішніми чинниками.

Таким чином, сучасні особливості менеджменту університету проявляються у поступовому переході від інтуїтивного, традиційного управління до системного, заснованого на даних, але при цьому чутливого до академічних цінностей. Показники стають «мовою», якою університет спілкується із засновником, державою, бізнесом, абітурієнтами й суспільством. Але успіх залежить від того, чи здатен менеджмент перетворити цю мову на інструмент розвитку, а не лише на формальний звіт. Саме в такій рамці типи та системи показників перестають бути технічним додатком до стратегії і стають одним із центральних елементів сучасного університетського управління.

Список використаних джерел

1. Behn R. D. Rethinking Democratic Accountability. Washington : Brookings, 2001. P. 26.
2. Shattock M. Managing Successful Universities. 2nd ed. Maidenhead : Open University Press, 2010. 224 p. URL: https://lib-pasca.unpak.ac.id/index.php?p=fstream-pdf&fid=3588&bid=15556 (дата звернення: 30.10.2025 р.).
3. Furubo J.-E., Rolf S. A Diffusion-Perspective on Global Developments in Evaluation. *Jan-Eric Furubo, Ray C. Rist and Rolf Sandahl (eds). International Atlas of Evaluation*. New Brunswick; London : Transaction, 2002. P. 1–26.

Кос'яненко С. О.
доктор філософії у галузі права, Генеральний директор International Humanitarian College of London (London, UK)

МАЙБУТНЄ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНЕ УПРАВЛІННЯ УНІВЕРСИТЕТАМИ ТА ІННОВАЦІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ

Зміни у сфері вищої освіти. Освіта, як і будь-яка інша сфера, швидко еволюціонує. Університети та коледжі не можуть залишатися статичними; вони мають адаптуватися, реагувати на зміни та проактивно їх формувати [3]. Глобалізація та цифровізація переосмислюють роль закладів вищої освіти, спонукаючи їх модернізувати системи управління, оновлювати навчальні програми та запроваджувати міжнародні стандарти [6]. Для України ця еволюція є особливо актуаль-

ною. Країна вирізняється своєю історією, культурним багатством та стійкістю народу [7]. Сьогодні вона стоїть на порозі, коли може поєднати минуле й майбутнє.

Законодавчі рамки відіграють велику роль у визначенні напряму розвитку освітніх інституцій, але водночас вони можуть обмежувати інституційну автономію або сповільнювати інновації. Незважаючи на це, інтернаціоналізація та модернізація університетського управління стали ключовими пріоритетами, особливо для інтеграції України до Європейського простору вищої освіти. Правильна структура управління, побудована на відкритості до глобальних стандартів і найкращих практик, може допомогти Україні розкрити свій потенціал і посилити конкурентоспроможність системи освіти [13].

Інтернаціоналізація як стратегічний пріоритет. Інтернаціоналізацію часто помилково зводять лише до мобільності студентів чи викладачів. Насправді ж це значно ширше поняття. Воно охоплює розроблення навчальних програм, практики управління, наукові співпраці, цифрову інфраструктуру, інституційну культуру та узгодження з глобальними рамками [14]. Для України гармонізація з такими структурами, як Європейський простір вищої освіти (EHEA), Британське агентство із забезпечення якості (QAA) чи акредитаційні органи, як-от ВАС, — це не лише символічний крок, а стратегічне рішення, яке підвищує якість, прозорість і міжнародне визнання [8].

Міжнародна акредитація зміцнює довіру до університетів і підтверджує, що програми відповідають суворим міжнародним стандартам. Водночас це стимулює внутрішній розвиток — покращення систем оцінювання, чіткість результатів навчання та структурування програм навколо компетентностей студентів, а не лише відвідування занять [10].

Українська система освіти є міцною та академічно сильною, але їй потрібен сучасний імпульс: поступовий відхід від традиційної моделі «супроводу» студентів через інтенсивне щотижневе навчання до британського підходу, який робить акцент на самостійному навчанні, критичному мисленні та самоменеджменті. Якщо українські студенти зазвичай мають 4–5 повних навчальних днів на тиждень, то у Великій Британії типовою є модель із 2–3 повними днями аудиторних занять, поєднаними з самостійною роботою, цифровими інструментами та практичною участю [11].

Партнерства є одним із найпотужніших інструментів інтернаціоналізації. Спільні програми, подвійні дипломи, наукові кластери та мобільність персоналу створюють академічну довіру та допомагають українським університетам інтегруватися у глобальну освітню екосистему. Такі партнерства відкривають реальні можливості для студентів — не лише формально, а й на практиці — участь у міжнарод-

них дослідницьких проєктах, навчанні за кордоном, роботі з новими ідеями [4].

Для України поглиблення співпраці з британськими університетами може стати «воротами» до світової академічної спільноти. Коли міжнародна освіта стає доступнішою, досвід студентів поліпшується, а випускники краще підготовлені до глобального ринку праці. Зрештою, саме студенти отримують найбільшу користь, адже мобільність, академічна різноманітність і міжкультурний досвід розширюють їхні можливості [4].

Сучасне управління університетом. Сучасне управління вищою освітою ґрунтується на стратегічному лідерстві, інституційній автономії та прийнятті рішень на основі даних. У британських університетах ці принципи не є рекомендаційними — вони фундаментальні. Прозорі структури управління сприяють довірі, що є основою інтернаціоналізації. І британські, й українські партнери потребують чіткості щодо процесів прийняття рішень, механізмів підзвітності та пріоритетів закладу перед тим, як розпочати спільні проєкти [17].

Посилення управлінських структур в українських університетах підвищить ефективність стратегічного планування, гнучкість академічних реформ і здатність закладу реагувати на зовнішні виклики.

Керівники університетів мають розглядати навчальний заклад як екосистему, а не лише як ієрархічну структуру. Екосистемне мислення сприяє спільній управлінській діяльності, інклюзивності та розвитку внутрішніх спільнот, які підтримують як студентів, так і співробітників. Сприяння рівності, різноманітності та спільній відповідальності допомагає створити більш збалансоване та сприятливе академічне середовище [16].

Це мислення сприяє інноваціям: коли викладачі та студенти залучені до формування інституційних пріоритетів, нові ідеї виникають природно зсередини академічної спільноти [12].

Прийняття рішень на основі даних є центральним елементом сучасних університетів. Цифрові панелі, аналітичні системи та показники ефективності, узгоджені з міжнародними стандартами, дозволяють закладам вимірювати прогрес і приймати обґрунтовані рішення. Незалежно від того, чи йдеться про оцінювання результатів студентів, якість програм або організаційну ефективність, університети повинні покладатися на доказову базу [16].

В умовах постійних змін рішення потрібно оцінювати не лише за миттєвим ефектом, а й за стратегічною цінністю. Політики, засновані на доказах, допомагають університетам залишатися адаптивними, ефективними та конкурентними на світовій арені [2].

Цифрова трансформація освітнього процесу. Інтернаціоналізація у вищій освіті нерозривно пов'язана з технологіями. Цифрова транс-

формація підтримує змішане навчання, розширює доступ до ресурсів і долає географічні бар'єри. Сучасні системи управління навчанням (LMS), хмарні інструменти співпраці та цифрові сервіси роблять освіту гнучкішою та більш орієнтованою на студента.

Однак цифрова трансформація — це не лише про інвестиції в технології. Вона потребує розвитку компетентностей викладачів, які мають опановувати цифрові інструменти, підвищуючи якість навчання, сприяючи міжнародній співпраці та формуючи середовище, що стимулює самостійне навчання [6].

Оцінювання — одна з найважливіших сфер, що потребує модернізації. У британських університетах поширені автентичні оцінювання, цифрові портфоліо та практичні завдання, які відображають реальні життєві ситуації. Такі формати краще відповідають вимогам сучасного ринку праці, розвивають командну роботу, комунікацію, креативність і навички вирішення проблем [1].

Для України запровадження подібних форматів оцінювання підтримало б ширші реформи навчальних програм і сприяло міжнародній гармонізації. Водночас важливо уникати перевантаження студентів традиційними формами контролю. Завдання мають бути пов'язані з результатами навчання та спрямовані на розвиток релевантних компетентностей.

Інновації у викладанні та інтеграція навчальних програм. Компетентнісний підхід є ключовим елементом сучасних систем освіти. Узгодження результатів навчання з міжнародними стандартами забезпечує готовність випускників до глобального ринку праці. Як зазначає Farkhodjon ugli [5], компетентнісні програми роблять навчання прозорішим і гнучкішим: студенти розуміють, які навички вони мають розвинути, а викладачі можуть проєктувати завдання, що відповідають реальним потребам.

Студенти дедалі більше очікують від освіти практичного досвіду, який поєднує навчання з майбутньою професійною діяльністю. Інноваційні підходи до навчання, проєктне навчання, міждисциплінарні модулі, мікросертифікати та гнучкі навчальні програми відповідають цим очікуванням і підвищують шанси на працевлаштування [9].

Університети Сполученого Королівства приділяють особливу увагу розвитку м'яких навичок, рефлексивному навчанню та модулям, орієнтованим на працевлаштування. Це допомагає студентам усвідомити свої сильні сторони та розвинути впевненість у майбутній кар'єрі. Інтернаціоналізація додатково підсилює цей процес, відкриваючи шляхи для міжкультурної взаємодії та професійного зростання [15].

Можливості для української вищої освіти. Інтернаціоналізація є водночас викликом і можливістю для України. Вона пропонує потужний механізм для післявоєнного відновлення, залучаючи студен-

тів додому та відкриваючи країну для нових академічних мереж та інвестицій. Завдяки співпраці з міжнародними партнерами, зокрема з Великою Британією, Україна може модернізувати підготовку персоналу, процеси забезпечення якості, технологічну інфраструктуру та розробку навчальних програм.

Важливо, щоб цей обмін був взаємовигідним. Українські університети мають цінний досвід — розвиток студентських ініціатив, волонтерства, громадських цінностей, — яким вони можуть поділитися з іноземними партнерами. Це збагачує міжнародну спільноту та сприяє формуванню більш гуманно орієнтованої моделі освіти.

Щоб залишатися конкурентоспроможними, університети повинні інтегрувати інтернаціоналізацію, інновації та сучасне управління у свої стратегії. Міжнародні моделі варто адаптувати, а не копіювати, зважаючи на культурний та історичний контекст. Британський досвід — це дороговказ, але Україна має переосмислити його через власну освітню традицію.

Модернізація — це не окрема реформа, а довготривала трансформація, що змінює інституційну культуру, підходи до лідерства, структури управління та структуру навчальних програм. Завдяки стратегічній відданості та міжнародній співпраці Україна має всі можливості для модернізації сектора вищої освіти та зміцнення своєї ролі у світовій академічній спільноті.

Список використаних джерел

1. Beckingham S. et al. (2024) Enhancing assessment: A practitioner guide. *Advance HE*. Available at: https://advance-he.ac.uk/knowledge-hub/enhancing-assessment-practitioner-guide (Accessed: September 2025).
2. Bell K., Reed M. (2021) Tree of participation: A new model for inclusive decision-making. *Oxford Academic*. Available at: https://academic.oup.com/cdj/article-abstract/57/4/595/6294808 (Accessed: September 2025).
3. Bozkurt A. (2022) Resilience, adaptability, and sustainability of higher education: A systematic mapping study on the impact of the coronavirus (COVID-19) pandemic and the transition to the new normal. *ResearchGate*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/359351884_Resilience_Adaptability_and_Sustainability_of_Higher_Education_A_Systematic_Mapping_Study_on_the_Impact_of_the_Coronavirus_COVID-19_Pandemic_and_the_Transition_to_the_New_Normal (Accessed: 4 September 2025).
4. Eftychiou G. (2025) Enhancing strategic partnerships in higher education: Developing and implementing a predictive model. *ResearchGate*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/387901668_Enhancing_Strategic_Partnerships_in_Higher_Education_Developing_and_Implementing_a_Predictive_Model (Accessed: September 2025).
5. Farkhodjon ugli, M. D. (2025) Innovative approaches to curriculum development for XXI century skills. *International Journal of European Research Output*.

Available at: http://ijero.co.uk/index.php/ijero/article/view/557 (Accessed: October 2025).
6. Farsawang P., Songkram N. (2023) Fostering technology integration and adaptability in higher education: Insights from the COVID-19 pandemic. *ERIC*. Available at: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1406848.pdf (Accessed: October 2025).
7. Grygorenko Z., Naydonova G. (2023) The concept of "resilience": History of formation and approaches to definition. *ResearchGate*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/371884748_THE_CONCEPT_OF_RESILIENCE_HISTORY_OF_FORMATION_AND_APPROACHES_TO_DEFINITION (Accessed: 4 August 2025).
8. Kayyali M. (2023) An overview of quality assurance in higher education: Concepts and frameworks. *ResearchGate*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/371982519_An_Overview_of_Quality_Assurance_in_Higher_Education_Concepts_and_Frameworks (Accessed: September 2025).
9. Kolb D. A. (1984) Experiential learning: Experience as the source of learning and development. *ResearchGate*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/235701029_Experiential_Learning_Experience_As_The_Source_Of_Learning_And_Development (Accessed: September 2025).
10. Kumar P., Shukla B., Passey D. (2021) Impact of accreditation on quality and excellence of higher education institutions. *ResearchGate*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/350108789_Impact_of_Accreditation_on_Quality_and_Excellence_of_Higher_Education_Institutions (Accessed: October 2025).
11. Loon P. M. (2022) Flexible learning: A literature review 2016–2021. *Advance HE*. Available at: https://www.advance-he.ac.uk/knowledge-hub/flexible-learning-literature-review-2016–2021 (Accessed: September 2025).
12. Macauley T., Rolker H. B., Scherer M.et al. (2022) Youth participation in policy-making processes in the United Kingdom: A scoping review of the literature. *Journal of Community Practice,* 30(2), pp. 203–224. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/10705422.2022.2073308 (Accessed: September 2025).
13. Meridha J. (2025) Internationalization of higher education: Trends, opportunities, and challenges. *SN Social Sciences,* 5, 194. Available at: https://link.springer.com/article/10.1007/s43545–025–01230–6 (Accessed: September 2025).
14. Msomphora M. R. (2025) Bridging borders: Global insights and challenges in internationalising higher education using a decade-long case study. *ScienceDirect*. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666374024000840 (Accessed: September 2025).
15. Orih D. et al. (2024) A systematic review of soft skills interventions within curricula from school to university level. *Frontiers in Education*. Available at: https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2024.1383297/full (Accessed: September 2025).
16. Shattock M. (2021) The 'modernisation' of university governance: Re-balancing the components in cross-European comparison. *Taylor & Francis*. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13603108.2021.1956716 (Accessed: October 2025).

17. Taylor M. (2013) Shared governance in the modern university. *FutureU.* Available at: https://futureu.education/wp-content/uploads/2019/12/Shared-governance-journal-article.pdf (Accessed: October 2025).

Латковська Т. А.
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри
конституційного, адміністративного та фінансового права
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

СПРИЯННЯ ІНТЕГРАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ МІЖ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Сучасний етап розвитку вищої освіти України характеризується активними процесами інтеграції до європейського та світового освітнього простору, що зумовлено прагненням держави до зміцнення позицій на міжнародній академічній арені та забезпечення конкурентоспроможності українських університетів. У межах глобалізації знань, посилення академічної мобільності та діджиталізації навчальних процесів усе більшої ваги набувають питання узгодження національних освітніх стандартів із міжнародними вимогами. Формування єдиних критеріїв якості освіти не лише дозволяє порівнювати результати навчання між різними країнами, а й забезпечує взаємне визнання кваліфікацій, прозорість оцінювання та довіру до дипломів українських закладів освіти.

У цьому контексті особливого значення набуває впровадження міжнародних освітніх стандартів, що визначають зміст, результати та ефективність освітнього процесу, а також сприяють розвитку культури якості та підзвітності в освітніх установах. Одним із найважливіших напрямів інтеграції є поглиблення співпраці між закладами вищої освіти України та Великої Британії, які поєднують прагнення до інновацій, академічної досконалості й розвитку освітнього менеджменту. Британська система вищої освіти, що є прикладом стабільності, автономії університетів і гнучкості освітніх програм, пропонує ефективні моделі управління якістю та академічної свободи. Для України така взаємодія відкриває можливості запозичення кращих практик, формування спільних програм і підвищення міжнародної привабливості національної системи освіти.

Британська система вищої освіти, представлена стандартами QAA (Quality Assurance Agency for Higher Education) [1] та Teaching Excellence Framework (TEF) [2], є однією з найрозвиненіших і най-

стабільніших у світі. Вона ґрунтується на принципах академічної свободи, інституційної автономії та постійного вдосконалення якості освіти. Система моніторингу та оцінювання діяльності університетів у Великій Британії передбачає не лише контроль відповідності програм державним вимогам, а й аналіз рівня задоволеності студентів, результативності викладання, працевлаштування випускників і впливу навчання на розвиток особистісного потенціалу. Такий комплексний підхід сприяє формуванню освітнього середовища, орієнтованого на розвиток критичного мислення, дослідницьких компетентностей, комунікаційних навичок та готовності до міжкультурної взаємодії.

Ці підходи є взірцем для українських закладів вищої освіти, які прагнуть підвищити ефективність управління освітніми процесами, модернізувати структуру навчальних програм і забезпечити визнання своїх кваліфікацій на міжнародному рівні. Адаптація британського досвіду сприяє зміщенню акценту з процесуального підходу до результативного — тобто від контролю за процесом навчання до оцінювання досягнутих результатів і впливу освіти на професійне становлення випускників.

Впровадження принципів британської освітньої моделі в українських умовах передбачає не лише оновлення нормативно-правової бази, а й розвиток системи внутрішнього забезпечення якості, що охоплює стратегічне планування, управління академічними ресурсами, підвищення кваліфікації викладачів і залучення студентів до процесу оцінювання якості навчання. Важливим чинником є також розширення автономії університетів, що дає змогу ефективніше управляти фінансовими, кадровими та освітніми ресурсами, формуючи культуру освітнього менеджменту, орієнтовану на прозорість, підзвітність і довіру. У перспективі така модель сприятиме створенню в Україні стійкої системи управління якістю освіти, заснованої на принципах партнерства, відкритості та постійного самовдосконалення.

Сприяння інтеграції міжнародних освітніх стандартів можливе завдяки реалізації низки стратегічних і послідовних кроків, спрямованих на зближення структурних, змістових та управлінських аспектів освітньої діяльності. Одним із провідних напрямів є розробка спільних освітніх програм подвійних і спільних дипломів, що дає можливість студентам одночасно здобувати кваліфікації двох університетів — українського та британського. Така практика забезпечить академічну взаємодію, уніфікацію навчальних планів, взаємне визнання кредитів і результатів навчання, а також сприятиме формуванню спільного європейського освітнього простору, де головним орієнтиром є якість і практична спрямованість освіти.

Важливою складовою процесу інтеграції виступає академічна мобільність студентів, викладачів і науковців, яка сприяє не лише об-

міну знаннями, а й формуванню нової управлінської та педагогічної культури, орієнтованої на партнерство, міжкультурну компетентність і спільну відповідальність за результат освітнього процесу. Програми міжнародного співробітництва, зокрема Erasmus+, Horizon Europe та ініціативи British Council, виступають ключовими механізмами розвитку міжуніверситетських зв'язків. Вони створюють умови для спільних досліджень, стажувань, підвищення кваліфікації педагогічних і управлінських кадрів, а також поширення передових практик забезпечення якості освіти.

Значну роль у цьому процесі відіграє цифровізація управлінських і навчальних процесів, яка стає каталізатором інтеграції та підвищення ефективності міжнародної співпраці. Використання цифрових технологій забезпечує відкритий доступ до спільних інформаційних ресурсів, електронних бібліотек, онлайн-платформ для дистанційного навчання та координації наукових проєктів. Цифрові інструменти дозволяють створювати єдині віртуальні простори навчання, у яких студенти та викладачі з України та Великої Британії можуть взаємодіяти, реалізовувати міждисциплінарні ініціативи, обмінюватися досвідом і формувати нову культуру академічної комунікації.

Таким чином, стратегічна інтеграція міжнародних освітніх стандартів ґрунтується на поєднанні традиційних форм співробітництва та інноваційних цифрових підходів, що забезпечує сталий розвиток партнерства між університетами двох країн і сприяє підвищенню глобальної конкурентоспроможності української системи вищої освіти.

Важливим чинником успішної інтеграції міжнародних освітніх стандартів є підготовка керівних кадрів у сфері освітнього менеджменту, здатних не лише адаптувати, а й ефективно впроваджувати принципи якості освіти відповідно до глобальних вимог. У сучасних умовах реформування вищої освіти управлінець виступає не просто адміністратором, а стратегічним лідером, який формує бачення розвитку закладу, визначає його конкурентні переваги й забезпечує стійкість інституційних змін. Такі фахівці мають поєднувати управлінську компетентність із глибоким розумінням освітньої політики, міжнародних стандартів якості, академічної етики та принципів сталого розвитку.

Формування компетентностей стратегічного планування, моніторингу якості, аналізу освітніх ризиків і прийняття управлінських рішень на основі доказових даних стає ключовою передумовою підвищення ефективності українських університетів. Важливе значення має також розвиток навичок академічного лідерства, що передбачає вміння мотивувати колектив, підтримувати інновації та створювати сприятливий клімат для наукової та творчої самореалізації викладачів і студентів.

Не менш важливою складовою професійного становлення управлінців нового покоління є утвердження академічної доброчесності, прозорості процедур оцінювання, дотримання етичних норм у дослідженнях і навчанні. Саме ці елементи формують інституційну культуру управління, орієнтовану на партнерство, взаємну відповідальність і довіру всіх учасників освітнього процесу. Впровадження таких підходів сприятиме зміцненню репутації українських закладів вищої освіти, посиленню їхнього міжнародного іміджу та сталому розвитку освітнього середовища.

Отже, інтеграція міжнародних освітніх стандартів між закладами вищої освіти України та Великої Британії є не лише умовою модернізації освітнього простору, а й потужним чинником підвищення його конкурентоспроможності. Реалізація партнерських програм, спільних досліджень і підготовка управлінців нового покоління сприятимуть формуванню якісно нової моделі української вищої освіти, що відповідатиме вимогам часу та європейським критеріям досконалості.

Список використаних джерел

1. The Quality Assurance Agency for Higher Education. https://www.qaa.ac.uk/about-us
2. Teaching Excellence Framework. https://www.gov.uk/government/collections/teaching-excellence-framework

Мельник О. В.
кандидат юридичних наук, доцент, в. о. директора
Академічного фахового коледжу ОНЮА, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА ТА БРИТАНСЬКА ПОДАЛЬША ОСВІТА: УЗГОДЖЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙ ТА ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Протягом останніх десятиліть професійна та технічна освіта в Європі розвивається як важлива складова, що поєднує академічну підготовку з потребами ринку праці. Як британський сектор подальшої освіти (Further Education — FE), так і українська система фахової передвищої освіти (Professional Pre-Higher Education — PPHE) спрямовані на реагування на сучасні економічні виклики, процеси цифровізації та потребу в безперервному навчанні упродовж життя. Попри спільну мету — підготовку висококваліфікованих фахівців — організаційні моделі, кваліфікаційні рамки та механізми освітньої

мобільності цих систем істотно відрізняються, і усвідомлення цих відмінностей є підґрунтям для вдосконалення освітньої політики та розвитку міжнародного співробітництва.

У Великій Британії обов'язкова середня освіта завершується у шістнадцятирічному віці. На цьому етапі здобувачі світи складають іспити на отримання загального сертифіката про середню освіту (GCSE — General Certificate of Secondary Education), який засвідчує рівень опанування окремих навчальних дисциплін після дворічного курсу навчання, зазвичай у віці 15–16 років [2]. Успішне складання іспитів GCSE означає завершення обов'язкової шкільної освіти та відкриває можливість продовження навчання за кількома так званими «післяшкільними» освітніми траєкторіями (post-16 routes).

Програми A-Level (Advanced Level) мають академічне спрямування та тривають два роки, охоплюючи, як правило, три-чотири навчальні дисципліни. Вони призначені для підготовки до вступу до закладів вищої освіти й традиційно становлять класичний шлях до університету. Стажування (apprenticeships), навпаки, поєднують оплачувану трудову діяльність із професійною підготовкою, що завершується здобуттям відповідної кваліфікації.

З 2020 року у Великій Британії впроваджено нову форму технічної освіти — T-рівні (T Levels), дворічні програми, розроблені у співпраці з роботодавцями та еквівалентні за обсягом трьом програмам A-Level. Кожна програма T-рівня містить обов'язкову виробничу практику тривалістю щонайменше 315 годин (приблизно 45 робочих днів), що забезпечує набуття безпосереднього досвіду професійної діяльності [3].

Окрім цього, у секторі подальшої освіти функціонують інші професійно орієнтовані програми: BTEC Nationals, NVQ (National Vocational Qualifications) та підготовчі дипломи, що зазвичай пропонуються коледжами FE. Таким чином, сектор FE охоплює всі форми навчання після 16-річного віку, що не належать до вищої освіти. Британські коледжі подальшої освіти забезпечують як денну, так і заочну підготовку, включаючи освіту дорослих, технічні курси та програми підготовки для вступу до закладів вищої освіти. Цей сектор відіграє провідну роль у забезпеченні соціальної мобільності та розвитку людського капіталу, пропонуючи кваліфікації від 1-го до 5-го рівнів Регульованої рамки кваліфікацій (RQF) [5].

В Україні фахова передвища освіта (ФПО) регулюється Законом України «Про фахову передвищу освіту» від 6 червня 2019 року [6]. Вона становить окремий рівень національної освітньої системи, розташований між середньою та вищою освітою, і покликана забезпечувати підготовку фахівців, здатних виконувати складні практичні завдання у різних галузях економіки. Цей рівень відповідає 5-му рів-

ню Національної рамки кваліфікацій, узгодженому з Європейською рамкою кваліфікацій (EQF).

Заклади ФПО — це фахові коледжі, що мають право присвоювати освітньо-професійну кваліфікацію «фаховий молодший бакалавр». Освітні програми передбачають від 120 до 240 кредитів ECTS залежно від рівня попередньої освіти здобувача (базова чи повна загальна середня освіта), поєднують теоретичну підготовку з професійно-практичним навчанням і можуть включати елементи дуальної освіти, коли частина навчального процесу відбувається безпосередньо у виробничому середовищі [8].

Нормативно-правова база ФПО гарантує автономію закладів у розробленні навчальних планів, передбачає можливість визнання результатів попереднього навчання та перезарахування кредитів (до 50 % обсягу програми). Забезпечення якості здійснюється шляхом ліцензування, акредитації та зовнішнього оцінювання, що координується державними органами та уповноваженими агентствами із забезпечення якості освіти.

Крім того, порядок здобуття професійної освіти регулює Закон України «Про професійну освіту» від 21 серпня 2025 р., яким професійна освіта визначена як «систематизована сукупність здобутих особою результатів навчання і компетентностей, визначених стандартом професійної освіти та відповідним професійним стандартом, що засвідчується документом про професійну освіту», а здобуття професійної освіти забезпечують зокрема професійні коледжі та інші навчальні заклади та центри [7].

Хоча британський сектор FE та українська система ФПО належать до проміжного рівня між середньою та вищою освітою, їхня концептуальна основа істотно відрізняється. Коледжі FE характеризуються високим рівнем диверсифікації: вони здійснюють підготовку випускників шкіл, дорослого населення й осіб, які здобувають нову кваліфікацію. Гнучкість системи забезпечується модульністю програм, участю роботодавців у розробці навчального контенту та чітко визначеними траєкторіями продовження навчання або працевлаштування [4]. Українська ФПО, натомість, залишається тісно інтегрованою у систему вищої освіти: коледжі часто функціонують у структурі університетів, підпорядковуються спільним органам управління і мають переважно формальні зв'язки з роботодавцями [1]. Такий підхід забезпечує академічну послідовність, але частково обмежує інституційну автономію та оперативність реагування на потреби ринку праці, властиві британським коледжам FE.

Запровадження Т-рівнів у Великій Британії сприяло подоланню традиційного розмежування між академічною та професійною освітою. Ці кваліфікації спеціально розроблені як технічні та водночас

універсальні: вони визнаються при вступі до університетів через нарахування балів UCAS і передбачають активну участь бізнесу у розроблені змісту навчання [9]. В українській системі ФПО кваліфікації також мають практичне спрямування, однак лише частково інтегровані у структури подальшого навчання на рівні бакалаврату; механізми перезарахування кредитів залишаються фрагментарними. Створення прозорої та уніфікованої системи академічного переходу підвищило б відкритість і привабливість цього освітнього рівня.

Визначальною характеристикою британського сектора FE є глибока інтеграція роботодавців у процеси розроблення навчальних програм, оцінювання та організації освітнього процесу. Урядом створено галузеві ради, які формують професійні стандарти для кожної програми Т-рівня, забезпечуючи узгодження змісту навчання з реальними потребами економіки [4]. Обов'язкова виробнича практика гарантує, що кожен здобувач отримає досвід застосування теоретичних знань у практичному середовищі.

Принцип дуальної освіти закріплений і в українському законодавстві: частина підготовки має відбуватися безпосередньо на підприємствах. Водночас механізми залучення роботодавців, фінансування практик і забезпечення належного моніторингу якості перебувають на стадії становлення. Британський досвід засвідчує, що формалізоване партнерство між закладами освіти й підприємствами, чіткий розподіл обов'язків та система стимулів для роботодавців підвищують ефективність і сталість дуальної моделі.

Траєкторії освітнього просування є ключовим елементом будь-якої системи післясередньої освіти. У Великій Британії випускники Т-рівнів можуть безпосередньо працевлаштовуватися, продовжувати навчання за вищими технічними кваліфікаціями (Higher National Diplomas або Higher Technical Qualifications рівнів 4–5) або вступати до університетів [5]. Така багаторівнева система забезпечує можливість навчання упродовж життя та підвищує адаптивність людських ресурсів до потреб ринку праці.

В Україні випускники ФПО можуть продовжувати навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, зазвичай у скороченому форматі. Проте можливість переходу великою мірою залежить від міжінституційних угод і сумісності навчальних планів. Розроблення національних рекомендацій щодо визнання кредитів і співвіднесення результатів навчання сприятиме підвищенню академічної мобільності та усуненню дублювання освітнього змісту.

Фахова передвища освіта та британська подальша освіта мають спільну мету: підготовку компетентних фахівців, здатних забезпечувати інноваційний розвиток і сталий поступ економіки, але шляхи досягнення цієї мети демонструють відмінні інституційні моделі.

Британський сектор подальшої освіти наочно ілюструє, як гнучка структура, системна участь роботодавців та чітко визначені траєкторії навчання можуть сформувати ефективну та інклюзивну систему післясередньої освіти. Українська ФПО, маючи значний нормативний потенціал, перебуває у процесі пошуку оптимального балансу між академічною спрямованістю та практичною релевантністю.

Досвід Великої Британії засвідчує, що обов'язкова практична підготовка є ключовим чинником підвищення працевлаштованості випускників. Розвиток української дуальної моделі на основі партнерства із роботодавцями, створення дорадчих і галузевих рад, а також інтеграція досвіду роботи безпосередньо в освітній процес сприятимуть формуванню сучасної системи професійної підготовки.

Крім того, британські коледжі FE обслуговують як молодь, так і доросле населення, створюючи умови для перекваліфікації та підвищення кваліфікації упродовж життя. Інституційне впровадження аналогічної гнучкості в українській ФПО узгодило б її з європейською парадигмою lifelong learning [10]. Загалом, посилення взаємопов'язаності між професійною та вищою освітою, забезпечення академічного визнання результатів навчання і розширення практикоорієнтованого компонента сприятимуть утвердженню в Україні сучасної, гнучкої та орієнтованої на здобувача системи фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел

1. Eurydice. Ukraine. Organisation of vocational education and training. Brussels: European Commission, 24 May 2025. URL: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/ukraine/organisation-vocational-education-and-training
2. GOV. UK. GCSE changes and reforms. London: Department for Education, 2025. URL: https://www.gov.uk/education/gcse-changes-and-reforms
3. GOV. UK. T Level industry placements delivery guidance. London: Department for Education, 2020. URL: https://www.gov.uk/government/publications/t-level-industry-placements-delivery-guidance?
4. HM Government. T-Level Industry Placements. Employer Guide. 2021. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/63a1d6138fa8f53913e80708/T_Levels_employer_guide_Dec_2022.pdf
5. Skills and Post-16 Education Act 2022. 2022 c. 21. URL: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/21/contents
6. Про фахову передвищу освіту: Закон України № 2745-VIII від 06.06.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text
7. Про професійну освіту: Закон України № 4574-IX від 21.08.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20#Text
8. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти: наказ Міністерства освіти і Науки України № 426 від 13.04.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23?lang=uk#Text

9. GOV.UK. How do T Levels work with UCAS points? 2025. URL: https://support.tlevels.gov.uk/hc/en-gb/articles/4403403900434-How-do-T-Levels-work-with-UCAS-points
10. OECD, The Landscape of Providers of Vocational Education and Training, OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD Publishing. Paris. 2022. URL: https://doi.org/10.1787/a3641ff3-en.

Мінченко Р. М.
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
проректор, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Мінченко Д. А.
кандидат юридичних наук, магістр Лондонського університету Queen Mary,
начальник відділу міжнародних зв'язків, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ: ВІД ПЛАНУВАННЯ ДО НАВЧАННЯ. ДОСВІД БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА

Освіта є однією із ключових стратегічних сфер розвитку держави, оскільки саме вона формує людський капітал, здатний підтримувати економічне зростання, технологічні інновації та суспільну стійкість. Якість освіти визначається не лише змістом навчальних планів чи рівнем матеріального забезпечення, а й управлінськими практиками, що створюють умови для інновацій, відповідальності та сталого розвитку. У цьому контексті лідерство розглядається не як особистий стиль комунікації окремого керівника, а як інституційна спроможність вибудовувати спільне командне бачення, узгоджувати загальну стратегію з повсякденною діяльністю та формувати організаційну культуру, що сприяє навчанню впродовж життя. Саме стратегічне управління забезпечує зв'язок між суспільним запитом і внутрішніми можливостями закладу, між довгостроковими цілями й оперативними рішеннями, між формальною структурою та живою динамікою академічної спільноти.

Університети XXI століття функціонують у середовищі перманентних змін: інтернаціоналізація освітнього простору, цифрова трансформація, поява нових форматів навчання, демографічні коливання, а для України — ще й наслідки російсько-української війни та виклики післявоєнної відбудови — вимагають від керівництва закладів вищої освіти не лише дисципліни планування, а й здатності

до адаптації, партнерства та швидкого навчання на власному досвіді. Вибір управлінського підходу в таких умовах безпосередньо визначає, чи зможе університет залишатися суб'єктом змін і реалізовувати власну місію, чи буде змушений лише реагувати на зовнішні виклики з позиції дефіциту ресурсів та інертності.

Стратегічне управління (або стратегічний менеджмент) у сфері вищої освіти охоплює розроблення, реалізацію та оцінювання програм і проєктів, спрямованих на досягнення інституційних цілей та втілення комплексного бачення розвитку закладу освіти [2]. Лідери у сфері вищої освіти можуть використовувати стратегічне управління як концептуальну рамку для роботи з такими щоденними викликами як передбачення потенційних проблем, ефективне використання наявних можливостей та вибудовування умов для довгострокового успіху своїх установ [3].

Концепцію «шкіл стратегічного мислення» розробив Генрі Мінцберг, який виокремив низку напрямів у розумінні стратегії: від раціонально-аналітичних до інтуїтивно-еволюційних [1]. Кожна з цих шкіл відображає певну історичну епоху розвитку управлінських підходів і особливості функціонування організацій.

Планувальна школа тлумачить стратегію як результат формалізованого процесу аналізу та прогнозування, що завершується розробленням багаторічних планів із чіткими орієнтирами, показниками ефективності та розрахунками ресурсів. Такий підхід забезпечує дисципліну, передбачуваність та підзвітність, однак у надто динамічному середовищі ризикує перетворити стратегію на бюрократичну процедуру, відірвану від реальних проблем. Для українських закладів вищої освіти цей підхід є традиційним: плани розвитку зазвичай затверджуються на декілька років і відображають державну політику у сфері освіти. Водночас така модель часто виявляється надто жорсткою для гнучкого реагування на виклики.

Школа *позиціонування*, натомість, акцентує увагу на зовнішньому середовищі. Стратегія розглядається як вибір конкурентоспроможної позиції, унікальної ціннісної пропозиції та портфеля програм, що дозволяють закладу вирізнятися на глобальному ринку освіти [4]. Для університету це означає пошук конкурентних переваг: унікальних програм, міжнародної репутації, партнерств і бренду. Британські університети активно використовують цю логіку, застосовуючи інструменти маркетингу, рейтингів і стратегій брендменеджменту.

Підприємницька школа розглядає стратегію як візію, що формується лідером і втілюється через послідовність сміливих кроків у ситуаціях невизначеності. Такий підхід особливо ефективний для нових інституцій або в періоди реформ, коли традиційні бюрократичні

процедури гальмують розвиток. Його практична реалізація полягає у створенні міжнародних програм, інноваційних партнерств та залученні недержавних ресурсів.

Навчальна школа (learning school) наполягає, що стратегії не стільки розробляються в адміністративних кабінетах, скільки «виростають» із практики: організації вчаться на власних експериментах, масштабують успіхи, відмовляються від неефективних підходів і системно переосмислюють рішення на основі даних та зворотного зв'язку. Британські університети є взірцем *learning organisations*, у яких культура професійного розвитку персоналу, міжкафедральна взаємодія та спільне вирішення проблем становлять невід'ємну частину управлінського процесу. У співпраці з ними українські заклади вищої освіти поступово переймають підхід безперервного навчання академічних менеджерів та викладачів.

Так звана «*садівнича*» (gardener) школа пропонує сприймати університет як живу екосистему, у якій завдання лідера полягає не в директивному контролі кожного процесу, а у створенні сприятливих умов для розвитку людей, ідей і партнерств. Такий підхід культивує довіру, автономію, міждисциплінарність і співпрацю. Саме за цією логікою функціонує більшість британських освітніх проєктів, реалізованих у партнерстві з Україною: вони не зводяться до простого «трансферу» знань, а створюють спільний простір розвитку, у якому університети взаємно збагачуються досвідом.

В Україні заклади вищої освіти переважно застосовують традиційні моделі стратегічного управління, характерні для «планувальної» та «позиціонувальної» шкіл, проте поступово розвиваються в напрямку «навчальної» і «садівничої» парадигм. Так, дослідження Н. Павліхи та О. Тоцької свідчить, що українські університети працюють над модернізацією управління через запровадження автономії, підвищення якості освітніх послуг і розвиток міжнародної інтеграції [5]. У військових закладах вищої освіти, як зазначає В. Кравець, стратегічний розвиток здійснюється переважно на основі бенчмаркінгу, тобто вивчення та адаптації найкращих світових практик [6].

Британський досвід переконливо демонструє, що еволюція від жорсткого планування до поєднання позиційного аналізу з навчально-екосистемними практиками дозволяє університетам зберігати високу якість та глобальну конкурентоспроможність. Стратегії провідних британських університетів, від University College London [7] до University of Edinburgh [8], ґрунтуються на принципах «створення умов для успіху», «спільно сформованого бачення», «сталості та інклюзії як стратегічних засад», що свідчить про синтез навчальної та «садівничої» шкіл. За цією логікою стратегія розглядається не як разовий документ, а скоріше як безперервний процес, у якому цілі ре-

гулярно переглядаються, а академічна спільнота бере активну участь у їх формуванні. Для України цей підхід є особливо показовим, адже він не заперечує важливості планування чи позиціонування, але інтегрує їх у ширший контекст організаційного навчання та партнерського лідерства.

Британсько-українське партнерство в цій площині виступає не просто каналом передачі практик, а платформою для спільного формування стратегічної культури. Коли співпраця виходить за межі короткострокових проєктів і перетворюється на довгострокові «дорожні карти» розвитку із взаємними інвестиціями у людський потенціал, спільні освітні проєкти та розвиток науково-педагогічних працівників, тоді школа навчання природно поєднується з «садівничою» парадигмою: університети не копіюють готові моделі, а розробляють власні рішення, спираючись на спільні цінності та довіру. Саме така взаємодія може допомогти українським університетам поступово зміщувати акценти з нормативно-процедурного дотримання планів на культуру інституційного навчання, у якій стратегія означає здатність передбачати зміни, експериментувати, швидко масштабувати дієві практики та ідеї, а також підтримувати ініціативи колективу.

Отже можна дійти висновку, що ефективна стратегія розвитку університету не може спиратися лише на одну школу стратегічного управління, вона має бути гібридною. Таке поєднання дозволить уникнути двох крайнощів: бюрократизації стратегій та ситуативної імпровізації, і натомість вибудувати керовану адаптивність: університет отримує чіткі цілі та показники, але водночас зберігає свободу коригувати напрям діяльності у відповідь на нові виклики та зворотній зв'язок від колективу. У контексті британсько-української співпраці це означає перехід від логіки «запозичення практик» до логіки «спільного формування можливостей», у межах якої стратегія розглядається не як статичний документ, а як живий механізм розвитку, що забезпечує університетам проактивність, відповідальність і творчість у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Mintzberg H., Ahlstrand B., Lampel J. Strategy Safari: A Guided Tour Through the Wilds of Strategic Management. Free Press, 1998.
2. Kalebar R. Strategic Management in Higher Education: Navigating Challenges and Opportunities. Journal of Informatics Education and Research. 2024. Vol.4, Issue 1, January. P. 97–104. URL: https://www.researchgate.net/publication/379332029_Strategic_Management_in_Higher_Education_Navigating_Challenges_and_Opportunities
3. Rahma, A. Strategic Management in Education: Concept, Practice, and Impact on the Quality of Education. *Journal of Strategy and Transformation in Edu-*

cational Management. 2024. Vol.1, Issue 1, May. P. 7–11. URL: https://jostem.professorline.com/index.php/journal/article/view/2.
4. Porter, M. Competitive Strategy. 1980. Free Press.
5. Павліха Н., Тоцька О. Стратегічні напрями модернізації системи управління вищою освітою в Україні. *Економічний журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. Вип. 4, 20. С. 33–41. DOI: https://doi.org/10.29038/2411–4014–2019–04–33–41.
6. Kravets V. Development strategies for higher military educational institutions of Ukraine: analysis based on benchmarking. *Честь і закон*. 2024. № 2 (89. С. 74–82. DOI: https://doi.org/10.33405/2078–7480/2024/2/89/309198.
7. University College London. UCL 2034: a 20-year strategy for UCL. London's Global University: a diverse intellectual community. URL: https://www.ucl.ac.uk/2034/
8. University of Edinburgh. *Strategy 2030: Our vision to deliver excellence in 2030.* URL: https://strategy-2030.ed.ac.uk/
9. Draux H., Fane B. F., Hook D. W. et al. Understanding the importance of SHAPE to the UK research ecosystem. 2025. URL: https://arxiv.org/pdf/2501.16701
10. Модернізація вищої освіти та забезпечення якості освітньої діяльності в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., 18 жовтня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. 476 с. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.13970808.
11. Алієва П. І. Механізми управління розвитком міжнародного наукового співробітництва України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України* : зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2016. Вип. 2 (5). 388 с. (Серія «Державне управління»). URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/2424/1/Zb%D1%96rnik%20NUCZU_2016_2%285%29%281%29_B5.pdf

Сарибаєва Г. М.
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ У ЮРИДИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ТЕНДЕНЦІЇ, МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Вступ. Юридична освіта традиційно спирається на академічну дисципліну, текстоцентричність і теоретичну орієнтацію. Проте глобальні цифрові зрушення, нові запити ринку праці та динаміка правового поля змушують переосмислити підходи до підготовки правників. Сучасний юридичний університет має стати не лише джерелом

знань, а й середовищем розвитку критичного мислення, цифрових компетентностей і практичних навичок.

Виклики воєнного часу та окупації окремих територій України додатково підштовхнули заклади освіти до пошуку нових форматів навчання, що дають змогу підтримувати якість освіти незалежно від фізичної присутності викладачів чи студентів.

1. Цифровізація освітнього процесу та змішане навчання. Законодавство України визначає основні форми здобуття вищої освіти — очну, заочну, дистанційну, мережеву та дуальну. Проте саме змішане навчання, яке поєднує очну взаємодію та онлайн-компоненти, показує найвищу ефективність. Освітні платформи на кшталт *Moodle*, *Canvas* чи *Brightspace* створюють інтегроване цифрове середовище, у якому студенти можуть засвоювати теорію онлайн, а практику — відпрацьовувати в аудиторіях.

Такі системи не лише спрощують адміністрування курсів та контроль прогресу, але й відкривають простір для індивідуалізації навчання, забезпечуючи гнучкий графік, миттєвий зворотний зв'язок і персоналізовану траєкторію розвитку кожного студента.

2. Штучний інтелект і адаптивне навчання. Інтеграція штучного інтелекту (AI) у юридичну освіту поступово змінює підходи до навчання. Алгоритми аналізують активність студентів, рівень засвоєння матеріалу та навіть типові помилки, формуючи персоналізовані рекомендації.

Інтелектуальні симулятори дозволяють моделювати юридичні ситуації — від складання процесуальних документів до участі в судових дебатах. AI не лише оцінює дії студента, але й пропонує варіанти вдосконалення. Подібні рішення уже стали частиною практики *LegalTech*-освіти.

3. Гейміфікація як мотиваційний інструмент. Використання ігрових механік у навчанні сприяє формуванню інтересу, командної роботи й юридичної аргументації. Серед дієвих методів — квести, рейтинги, місії, рольові симуляції судових процесів. Зокрема інтерактивна гра-квест *«Павутиння слідства»*, організована кафедрою криміналістики НУ «ОЮА», показала, що гейміфікація здатна суттєво підвищити залученість студентів та якість засвоєння матеріалу.

Платформи *Kahoot!* і *Quizizz* дозволяють поєднати тестування з ігровими елементами, миттєвим зворотним зв'язком і візуалізацією результатів, що підвищує мотивацію та рівень участі студентів у процесі.

4. Трансформація ролі вчителя. У цифрову добу викладач перетворюється з транслятора знань на наставника, фасилітатора, модератора освітнього середовища. Його завдання — не лише подати матеріал, а створити умови для практичного опанування компе-

тентностей: аналітичного мислення, комунікації, застосування права в реальних кейсах.

Юридична освіта переходить від моделі «знання для іспиту» до моделі «знання для дії». Порівняльна характеристика традиційної та сучасної моделі представлена в таблиці.

Таблиця

Трансформація параметрів юридичної освіти

Параметр	Традиційна модель	Сучасна модель
Роль викладача	Лектороцентрична, транслятор знань	Наставник, фасилітатор, дизайнер освітнього середовища
Джерело знань	Викладач, підручник	Цифрові платформи, кейси, моделі, підручники (в т. ч. мультимедійні)
Методика	Лекція, іспит	Дискусія, симуляція, проєкти, змішане навчання
Акцент	Теоретичні знання	Компетентності та практичні навички
Зворотний зв'язок	Формальний, наприкінці курсу	Постійний, інтерактивний, автоматизований

Джерело: складено автором

Висновки. Інноваційні підходи до викладання в юридичних вишах — це стратегічна необхідність, а не тимчасова тенденція. Вони формують нову генерацію юристів, готових діяти в умовах цифрового правового простору, інформаційного суспільства та постконфліктної реальності.

Відбудова України має включати модернізацію юридичної освіти як одного з інтелектуальних фундаментів держави. Саме університети права повинні стати осередками технологічного, аналітичного та етичного оновлення суспільства.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
2. Moodle. URL: https://moodle.org/
3. Canvas LMS. URL: https://www.instructure.com/canvas
4. Brightspace. URL: https://www.d2l.com/brightspace/
5. Онлайн-енциклопедія українського LegalTech. URL: https://legaltech.org.ua/
6. Kahoot!. URL: https://kahoot.com/
7. Quizizz. URL: https://quizizz.com/
8. Факультет судового та міжнародного права НУ «ОЮА». Facebook. URL: https://www.facebook.com/profile.php?id=100095258988132

Слободянюк О. В.
доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та менеджменту,
Національний університет «Одеська юридична академія»

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПІДГОТОВЦІ МЕНЕДЖЕРІВ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Післявоєнна відбудова України вимагає не лише значних фінансових ресурсів та міжнародної підтримки, але й формування якісно нового покоління управлінських кадрів, здатних ефективно керувати складними процесами економічного відновлення. Заклади вищої освіти виступають ключовими інституціями у підготовці таких фахівців, адже саме вони мають потенціал інтегрувати наукові досягнення, міжнародний досвід та практичні потреби відбудови в освітні програми нового покоління.

Сучасна система підготовки менеджерів в Україні потребує кардинального переосмислення з урахуванням реалій післявоєнної відбудови. Традиційні програми з менеджменту, орієнтовані переважно на теоретичні аспекти управління, мають бути доповнені практикоорієнтованими модулями, що відображають специфіку роботи в умовах масштабної економічної трансформації.

Однією з проблем української освітньої системи, яка загострилася в умовах війни, є відсутність ефективної комунікації між науковою спільнотою та бізнес-сектором [1]. Університети мають стати тим мостом, який з'єднає ці два світи. Впровадження дуальної освіти, коли здобувачі паралельно з навчанням працюють в реальних бізнес-структурах, що займаються відбудовою, дозволить сформувати покоління менеджерів, які органічно поєднують теоретичні знання з практичними навичками. Важливим кроком є залучення представників бізнесу до розробки та викладання освітніх програм, організація спільних дослідницьких проєктів, створення механізмів стажування здобувачів у компаніях.

Підготовка менеджерів без розвинених цифрових компетенцій є неможливою. Цифровізація освітнього процесу під час війни продемонструвала як можливості, так і виклики дистанційного навчання, але водночас відкрила нові горизонти для доступу до якісної освіти незалежно від географічного розташування здобувачів [2]. Прогностичний аналіз тенденцій розвитку вищої освіти України в повоєнний період підтверджує необхідність інтеграції цифрових технологій у всі аспекти підготовки майбутніх управлінців [3].

Британсько-українське партнерство у сфері вищої освіти має значення для підготовки менеджерів нового покоління. Велика Британія має багатий досвід післяпромислової трансформації економіки, адап-

тації до глобальних викликів та розвитку інноваційного підприємництва. Британські університети славляться своїми бізнес-школами, що поєднують академічну досконалість з практичною орієнтацією. Розвиток спільних освітніх програм та програм подвійного диплому між українськими та британськими університетами може забезпечити українським здобувачам доступ до світових стандартів бізнес-освіти. Академічна мобільність, стажування в британських компаніях та університетах, участь у спільних дослідницьких проєктах дозволять майбутнім менеджерам отримати міжнародний досвід та налагодити професійні контакти.

Одним із найбільш болючих наслідків війни для української освітньої системи є виїзд здобувачів за кордон. За різними оцінками, понад 100 тисяч українських здобувачів навчаються в іноземних університетах, і частина з них може не повернутися після завершення навчання. Втрата цього інтелектуального потенціалу стає катастрофічним наслідком для економічного відновлення країни [1]. Тому університети повинні активно працювати над збереженням зв'язку зі здобувачами, що перебувають за кордоном. Розвиток онлайн-платформ, які дозволяють паралельно навчатися в українських університетах, організація віртуальних стажувань в українських компаніях, залучення до участі в дослідницьких проєктах дозволить здобувачам підтримувати відчуття причетності до України та створювати передумови для повернення. Програми адаптації, допомога у працевлаштуванні, можливості продовження кар'єри в академічній сфері чи науково-дослідних установах простимулюють повернення випускників, які здобули освіту за кордоном, адже кожен здобувач, який повертається з міжнародним досвідом та новими компетенціями, є цінним активом для відбудови країни.

Роль університетів у післявоєнній відбудові не обмежується лише підготовкою фахівців. Заклади вищої освіти повинні стати активними учасниками процесів регіонального розвитку, центрами, навколо яких формуються локальні екосистеми інновацій та підприємництва. Провідні фахівці університетів можуть надавати консалтингові послуги для малого та середнього бізнесу, проводити дослідження потреб місцевих громад і розробляти стратегії їх розвитку, виступати майданчиками для діалогу між владою, бізнесом та громадянським суспільством. Перетворення освітніх парадигм у післявоєнний період передбачає інтеграцію наукових досягнень у освітні програми, що дозволить формувати кваліфіковану робочу силу, здатну реалізовувати складні відновлювальні проєкти [2].

Реалізація амбітної програми трансформації системи підготовки менеджерів стикається з низкою викликів. Демографічна криза, спричинена війною, призводить до скорочення кількості абітурієн-

тів. Фінансові обмеження унеможливлюють швидку модернізацію матеріально-технічної бази. Відтік педагогічних кадрів та їх професійне вигорання створюють додаткові труднощі [1]. Однак ці виклики не повинні стати перешкодою для реформування системи освіти. Навпаки, кризові умови створюють унікальне вікно можливостей для радикальних змін, які в стабільний період були б неможливими. Міжнародна підтримка, готовність партнерів ділитися досвідом, зростаюча мотивація здобувачів та викладачів робити внесок у відбудову країни — все це створює сприятливі умови для трансформації.

Університети України мають всі передумови для того, щоб стати кузнею кадрів для післявоєнної відбудови. Високий рівень базової підготовки українських здобувачів, який визнають міжнародні партнери, розвинена наукова база, традиції якісної освіти — все це є міцним фундаментом для побудови нової системи підготовки менеджерів. Важливо не втратити цей потенціал і спрямувати його на вирішення стратегічних завдань національного відновлення.

Таким чином, роль університетів у підготовці менеджерів для економічної відбудови України є важливою і багатогранною. Трансформація освітніх програм, інтеграція цифрових технологій, налагодження зв'язків між наукою та бізнесом, міжнародне партнерство, зокрема з британськими університетами, — все це складові успішної стратегії підготовки нового покоління управлінців. Особливу увагу необхідно приділити збереженню та поверненню здобувачів, які навчаються за кордоном, адже саме вони можуть стати провідниками міжнародного досвіду та інновацій в українську економіку. Університети мають стати не лише центрами освіти, але й драйверами регіонального розвитку, майданчиками для діалогу та співпраці всіх стейкхолдерів процесу відбудови. Післявоєнна відбудова України — це не просто відновлення зруйнованого, але й можливість побудувати якісно нову, конкурентоспроможну економіку, засновану на інноваціях, знаннях та підприємницькій ініціативі. І саме університети, готуючи менеджерів нового покоління, мають зіграти в цьому процесі провідну роль. Інвестиції в освіту сьогодні — це інвестиції в успішне майбутнє України.

Список використаних джерел

1. Марункевич О. Вигорання студентів та неповні класи: що відбуватиметься з освітою в Україні після війни. URL: https://tsn.ua/exclusive/vigorannya-studentiv-ta-nepovni-klasi-scho-vidbuvatimetsya-z-osvitoyu-v-ukrayini-pislya-viyni-2456140.html
2. Озерова Л. А., Запотічна М. І., Горват Г. Т. Перетворення освітніх парадигм у післявоєнний період: оцінка впливу цифрових технологій на навчання та доступ до освіти. *Академічні візії*. 2024. Випуск 28. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/932/827

3. Шихненко К. І., Борисенко К. Ю., Ковтюх Л. М. Прогностичний аналіз тенденцій розвитку вищої освіти України в повоєнний період. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 28. URL: https://zenodo.org/records/15088223

Смазнова І. С.
доктор юридичних наук, професор, професор кафедри філософії
Національного університету «Одеська юридична академія»,
запрошений дослідник кафедри політичної філософії
та міжнародних відносин Університету Йорка (York University, UK)

БРИТАНСЬКИЙ ДОСВІД У СФЕРІ МЕДІА-КОМУНІКАЦІЇ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

У XXI столітті вища освіта перестала бути просто системою передачі знань. Вона стала простором комунікації, де знання формується у взаємодії між викладачем, студентом і технологічними інструментами. Як зазначав Юрґен Габермас, «комунікативна дія спрямована на досягнення порозуміння, яке виникає не як результат, а як процес взаємодії», тобто розуміння є не продуктом, а процесом комунікації [3, с. 286]. Саме в цьому сенсі освіта стає не лише актом навчання, а й актом діалогу, де формується новий тип раціональності — взаєморозуміння замість нав'язування.

Сучасні британські університети є яскравим прикладом реалізації цієї ідеї. Вони поєднують гуманітарну традицію критичного мислення з найновішими цифровими технологіями, що відкриває нові можливості для інтерактивного, семіотичного й етичного підходу до знань.

Для України, яка перебуває у стані глибокої трансформації та післявоєнного відновлення, британський досвід особливо цінний. Освітня система має не лише передавати знання, а й виховувати мислячих, відповідальних і комунікативно зрілих громадян.

Однією з ключових методологій сучасних комунікаційних досліджень є семіотика — наука про знаки і процеси створення смислів. Як писав Даніел Чандлер, «Семіотика займається вивченням не лише того, що ми називаємо «знаками» у повсякденній мові, а й усього, що «означає» щось інше. У семіотичному сенсі знаки мають форму слів, зображень, звуків, жестів та предметів» [1, 2].

Тобто будь-яке повідомлення, будь-який образ чи текст є не просто передачею інформації, а актом конструювання реальності. У цьому контексті освіта — це також семіотичний процес: знання не «передається», а «створюється» у процесі взаємодії.

Ролан Барт у своїй праці «Image, Music, Text» [2] вводить поняття «риторики зображення» — системи візуальних кодів, які непомітно формують наші культурні судження. Саме це відбувається в сучасних медіа, де ідеологічні позиції приховуються під виглядом нейтральних образів.

У своєму дослідженні я аналізую британські медіа — The Guardian, BBC News, Daily Mail — і показую, як візуальні стратегії конструюють довіру або емоційні реакції. BBC формує образ нейтральності, Daily Mail — емоційності, а The Guardian — рефлексивної дистанції. Ці медійні практики мають безпосередній освітній потенціал: студенти, навчаючись читати візуальний текст, опановують критичне мислення, розуміння влади символів та інформаційної етики.

Однією з найбільш вражаючих рис University of York є інтерактивність навчального процесу. Кожен студент має власний електронний акаунт у внутрішній освітній системі (VLE — Virtual Learning Environment), де зібрано лекційні матеріали, презентації, відео, тестові завдання, аналітичні вправи.

На лекціях студенти не просто слухають викладача. Вони працюють у режимі реального часу: роблять нотатки в електронних конспектах, позначають питання, додають коментарі, діляться думками в інтерактивних чатах. Викладачі, своєю чергою, активно залучають відео, графіку, цифрові дошки (smartboards), короткі опитування в процесі лекції.

Підхід University of York втілює принцип, який Вільгельм фон Гумбольдт вважав основою освіти: «Мета університету не передача знань, а формування самостійного мислення» [6].

Такі лекції нагадують інтелектуальний театр: викладач не «передає знання», а разом зі студентами відкриває нові смисли. Часто під час лекції заплановано короткі «дискусійні паузи» — коли аудиторія обговорює запитання в групах, а потім узагальнює відповіді. Це створює динамічний ритм, заохочує мислення і співучасть.

Традиційна модель української лекції часто зберігає монологічну форму. Як привило, студент приходить на заняття з чистим аркушем, не знайомий із темою, не має попереднього доступу до матеріалів. У результаті він пасивно записує слова викладача, не розуміючи структури знань і не усвідомлюючи контексту.

Викладач у такій моделі перетворюється на «ретранслятора» — він передає готові знання, часто не актуалізуючи їх під сучасні реалії. Як слушно зазначав Мішель Фуко, знання без рефлексії перетворюється на механізм влади: «Влада та знання безпосередньо пов'язані одне з одним» [5, с. 27].

Отже, освітній процес, який не стимулює критичного осмислення, відтворює ієрархію, а не свободу.

Для того щоб українська освіта стала справді сучасною, потрібно перейти від репродуктивного знання до комунікативного — від «мовлення викладача» до «діалогу спільноти». Це означає створення умов для попереднього доступу до навчальних матеріалів, цифрових обговорень, інтерактивних лекцій, роботи в малих групах, відкритого обміну думками.

У процесі післявоєнної відбудови Україна має шанс переосмислити власну освітню модель. Це не лише питання технологій, а передусім — питання культури мислення. Виходячи з думки Поля Рікера, розуміння — це завжди акт інтерпретації [7].

Британська освітня система формує саме таку інтерпретативну компетенцію — уміння не лише знати, а й тлумачити. Вона базується на трьох принципах:

1. Активність студента як суб'єкта пізнання.

2. Комунікаційна взаємодія як основа навчання.

3. Медіа-грамотність і візуальна культура як ключові компетенції XXI століття.

Для України важливо не просто запозичити інструменти (платформи, технології), а імплементувати цінності — етичне лідерство, академічну доброчесність, відкритість до діалогу. Це співзвучно з британською традицією університетів як автономних спільнот мислення.

Отже, британський досвід University of York показує, що справжня інновація в освіті починається не з технологій, а з переосмислення ролі людини у процесі пізнання. Інтерактивні лекції, цифрові конспекти, партнерські відносини між викладачем і студентом — усе це не просто інструменти, а прояв філософії відкритості, довіри та спільної творчості.

Для України цей досвід може стати каталізатором глибокої трансформації — від пасивного засвоєння до активного створення знань, від монологу до діалогу, від ієрархії до спільноти.

Підсумовуючи ідеї Стюарта Голла, «культура — це не дзеркало, а процес виробництва значень» [4]. Освіта має стати саме таким процесом — живим, відкритим і діалогічним.

Список використаних джерел

1. Chandler D. (2002). Semiotics: The Basics. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203166277
2. Barthes R. (1977). Image, Music, Text (S. Heath, Trans.). Fontana Press. (Original work published 1964).
3. Habermas J. (1984). The Theory of Communicative Action (Vol. 1). Beacon Press.
4. Hall S. (1997). Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. Sage.

5. Foucault M. (1975). Discipline and Punish: The Birth of the Prison. Vintage Books.
6. Humboldt W. von. (1810/2000). On the Spirit and the Organizational Framework of Intellectual Institutions in Berlin. *W. Burrow (Ed.). The German University and its Reformers.* Cambridge University Press.
7. Ricoeur P. (1981). What is a text? Explanation and understanding. In J. B. Thompson (Ed. & Trans.). *Hermeneutics and the human sciences* (P. 145–164). Cambridge University Press.

Строченко Л. В.
доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У МАЙБУТНІХ ДОСЛІДНИКІВ

У контексті глобалізації та зростаючої інтернаціоналізації вищої освіти й науки володіння навичками наукової комунікації англійською мовою стало фундаментальною вимогою для майбутніх науковців. Англійська мова сьогодні є основною мовою академічних публікацій, наукових конференцій, грантових заявок та міждисциплінарної співпраці, що робить уміння чітко, точно й переконливо представляти результати досліджень ключовим чинником академічного успіху. Сучасні університети дедалі активніше інтегрують у мовні курси дослідницькі завдання, роботу з даними та навчання академічного письма, однак багато студентів усе ще мають труднощі зі структуруванням наукових аргументів, використанням фахової термінології та дотриманням академічних стандартів доброчесності й цитування. Отже розвиток навичок наукової комунікації англійською є не лише мовним викликом, а й когнітивним, культурним та етичним, що вимагає системної педагогічної стратегії, автентичних дослідницьких завдань і цифрової підтримки.

Метою цього дослідження є визначення та обґрунтування ефективних педагогічних підходів, навчальних середовищ та технологічних інструментів для формування навичок наукової комунікації англійською мовою у майбутніх дослідників, з акцентом на розвиток академічної грамотності, компетентності у науковому дискурсі та готовності до участі у глобальній академічній комунікації.

Сучасні наукові роботи підкреслюють необхідність системного розвитку навичок наукової комунікації англійською мовою на всіх етапах підготовки дослідників. У них наголошено на доказово обґрунтованих підходах, що поєднують чітко визначені результати навчан-

ня, автентичні академічні завдання та прозорі критерії оцінювання, спрямовані на формування здатності структурувати наукові аргументи, презентувати результати досліджень різним аудиторіям і впевнено представляти їх у міжнародному середовищі [1]. Окрему увагу приділено активним методам навчання, включно з інтерактивними та імпровізаційними техніками, які розвивають адаптивність, командне вирішення проблем і готовність реагувати під час наукових дискусій та презентацій, — важливим компетентностям для захисту ідей у міжнародному академічному просторі [2]. Також дослідники наголошують на важливості практично орієнтованих інструментів підтримки, таких як менторство, цільові тренінги, рецензування робіт колег та участь у наукових заходах, які сприяють поступовому формуванню академічної точності, дисциплінарної обізнаності та впевненості у комунікації англійською мовою [3]. Загалом ці напрацювання демонструють тенденцію до інтеграції теоретичних аспектів з практичними завданнями наукової комунікації, що сприяє розвитку академічної грамотності, критичного мислення та етичних наукових практик як ключових передумов успішної участі в глобальній науковій спільноті.

Розвиток навичок наукової комунікації англійською дедалі більше стає визначальним елементом сучасної підготовки дослідників, адже науковці працюють у глобалізованому академічному середовищі. Для майбутніх дослідників здатність формулювати дослідницькі питання, обґрунтовувати методологічні підходи, презентувати результати та брати участь у наукових дискусіях англійською є не лише мовною потребою, але й передумовою інтеграції в міжнародні наукові спільноти. У цьому контексті заклади вищої освіти повинні створювати навчальні середовища, що розвивають академічну грамотність, компетентність у науковому дискурсі та сприяють етичній і впевненій участі в світовій науковій комунікації.

Ефективна підготовка починається з педагогічних підходів, що розглядають академічну англійську як форму спеціалізованого дискурсу. Жанровий підхід, який знайомить студентів із риторичними структурами анотацій, статей, конференційних доповідей та рецензій, сприяє формуванню жанрової обізнаності та розумінню комунікативних вимог академічного середовища. Експліцитне навчання мовних функцій — таких як вираження позиції, використання «hedging», синтез джерел та структуроване побудування аргументів — підвищує мовну точність і гнучкість. Поряд із теоретичною підготовкою практичні дослідницькі завдання, зокрема міні-дослідження, постерні презентації та участь у студентських конференціях, дозволяють застосовувати набуті знання в реальних академічних ситуаціях.

Навчальне середовище відіграє суттєву роль у формуванні комунікативної ідентичності молодих дослідників. Створення академічних

спільнот, груп письма та менторських практик сприяє культурі взаємної підтримки й рецензування, дозволяючи студентам удосконалювати свої ідеї та тексти в кілька етапів. Модель майстерень забезпечує поступовий прогрес завдяки практиці, рефлексії та редагуванню — ключовим елементам академічного учнівства. Формування навичок академічної доброчесності, відповідального авторства та прозорості є також невід'ємною складовою підготовки, що забезпечує етичність наукової комунікації.

Технологічні інструменти стали невіддільною частиною розвитку дослідницької англійської. Корпусні платформи й аналітичні мовні інструменти допомагають студентам вивчати фразеологію та особливості наукового дискурсу. Менеджери посилань забезпечують послідовність цитування та знижують технічні труднощі у процесі письма. Презентаційні та мультимедійні інструменти покращують усну комунікацію, допомагаючи створювати візуально структуровані та орієнтовані на дані матеріали. Сучасні AI-інструменти, за умови прозорого та критичного використання, можуть доповнювати навчання, надаючи оперативний мовний зворотний зв'язок, не замінюючи при цьому інтелектуальної роботи студента.

Усі ці елементи створюють навчальну екосистему, у якій студенти поступово переходять від ролі вивчення мови до статусу молодих науковців. Знайомство з автентичними жанрами, можливості справжньої наукової взаємодії та кероване використання технологій сприяють формуванню наукової ідентичності, автономності й упевненості в комунікації. Попри наявні виклики, зокрема розвиток спонтанної академічної дискусії та самостійного аргументування, сучасні педагогічні практики свідчать, що комплексний, дослідницько орієнтований та етично обґрунтований підхід істотно підвищує готовність до міжнародної академічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Mercer-Mapstone L., Kuchel L. Teaching scientists to communicate: Evidence-based assessment for undergraduate science education. *International Journal of Science Education*. 2015. Vol. 37. P. 1613–1638. DOI: https://doi.org/10.1080/09500693.2015.1045959.
2. Rossing J. P., Hoffmann-Longtin K. Improv(ing) the academy: Applied improvisation as a strategy for educational development. *To Improve the Academy*. 2016. Vol. 35. P. 303–325. DOI: https://doi.org/10.1002/tia2.20044.
3. Schiebel H., Stone R., Rivera E. A., Fairfield J. Developing science communication skills in early career scientists. *Limnology and Oceanography Bulletin*. 2021. Vol. 30, No. 1. P. 35–38. DOI: https://doi.org/10.1002/lob.10417.

Тодощак О. В.
кандидат юридичних наук, доцент, ректор,
професор кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»

МОТИВАЦІЙНА ДИЛЕМА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПАРТНЕРСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Адміністративне партнерство між університетами та державними інституціями в Україні сьогодні розглядається як стратегічний інструмент модернізації системи публічного управління й освіти. Проте, незважаючи на наявність нормативних передумов і декларативних угод, реальна взаємодія між цими інституціями здебільшого залишається формальною. Основна причина полягає не у відсутності правового підґрунтя, а у психологічній та організаційній неготовності державних органів до інтерактивної співпраці з університетами. Цю суперечність можна визначити як мотиваційну дилему адміністративного партнерства: з одного боку, держава потребує кадрів, аналітики та інновацій, а з іншого — не створює стимулів, що зробили б таку співпрацю реально привабливою [1, с. 12].

Сутність мотиваційної дилеми адміністративного партнерства полягає у відсутності психологічної готовності органів влади до горизонтальної взаємодії. Адміністративна культура в Україні переважно залишається вертикальною — орієнтованою на підпорядкування, звітність і контроль. У такій моделі університет сприймається не як партнер, а як допоміжний елемент освітньої системи. У результаті ініціативи закладів вищої освіти часто зводяться до формальних угод або студентських практик без реального управлінського чи аналітичного ефекту [2; 3]. Партнерство між університетом і державним органом має передбачати спільне створення цінності — кадрової, інтелектуальної та аналітичної. Без усвідомлення взаємної вигоди така взаємодія втрачає сенс.

Отже мотиваційна дилема має два виміри: інституційний — інерція системи, та соціально-психологічний — відсутність престижу співпраці. Подолати цю дилему можливо лише шляхом поєднання адміністративних і культурних механізмів стимулювання.

Українське законодавство створює потенціал для реалізації партнерства, але не формує механізмів його підтримки. Зокрема Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII гарантує автономію закладів вищої освіти та їх право на співпрацю з органами влади й підприємствами; Закон «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII передбачає можливість реалізації спільних програм і проєктів; Закон «Про інноваційну діяльність» № 40-IV встановлює структури

трансферу технологій. Проте жоден із цих актів не визначає, які саме стимули отримує партнер за участь у спільних освітніх або аналітичних проєктах. Відсутність чітких процедур і систем оцінювання стримує розвиток ініціатив навіть у тих університетах, які мають значний потенціал для колаборативного управління.

Національний університет «Одеська юридична академія» здійснює системну роботу у сфері адміністративного партнерства та робить зусилля для подолання формалізму. Університет формує модель постійної взаємодії з органами державної влади через спільні дослідження, освітні заходи, консультування, стажування викладачів і студентів, а також меморандуми, укладені з державними структурами у межах освітніх програм. Така діяльність безумовно сприяє розвитку нової управлінської культури — від підзвітності до співтворення [5, с. 286].

Водночас цілком зрозуміло, що такі ініціативи набувають довгострокового характеру лише за наявності щирої зацікавленості партнерів, адже університет має обмежені можливості впливу на їх мотивацію.

Що може зробити університет для подолання інституційної інерції власними засобами? На цьому етапі доцільно зосередити зусилля на чотирьох стратегіях.

Репутаційні та мотиваційні стимули для практиків. Більшість державних службовців уникають партнерства не через небажання, а через відсутність особистої вигоди або визнання. Вони просто не бачать цінності у співпраці. Ефективним інструментом може стати репутаційна мотивація: участь у спільних освітніх або дослідницьких проєктах має надавати професійного престижу. Університет може запровадити власну систему відзнак — статус «Партнер університету», публічне висвітлення результатів співпраці в офіційних звітах і медіа. Такі інструменти не потребують великих витрат, але формують атмосферу відкритості та позитивного соціального капіталу, перетворюючи співпрацю на символ професійного розвитку.

Посилення практичної орієнтації академічного персоналу. Важливо розширювати участь викладачів у практичній діяльності органів влади через стажування, консультування та залучення до робочих груп. Це допоможе їм краще розуміти реальні адміністративні процеси й підвищити якість підготовки студентів. Отриманий досвід стає основою практикоорієнтованої педагогіки, коли навчальний процес спирається не лише на теорію, а й на аналіз документів, моделювання адміністративних ситуацій і кейс-методи [6, с. 52–53]. Таким чином, університет перетворюється на лабораторію публічного управління, а викладач — на носія практичної компетентності.

Залучення приватного сектора через систему конкурсного відбору стажерів. Парадоксально, але навіть приватний сектор, який постійно потребує кваліфікованих кадрів, виявляє низький інтерес до участі

у підготовці студентів. Проблема пасивності бізнесу має ту ж мотиваційну природу — відсутність короткострокових вигод. Це можна змінити шляхом створення платформи конкурсного відбору стажерів: студенти готують резюме та портфоліо, а бази практики (державні чи приватні) обирають кандидатів відповідно до своїх потреб. Така система робить практику взаємовигідною: роботодавець отримує мотивованого стажера, студент — індивідуальну професійну траєкторію, університет — реальний результат співпраці [6, с. 52].

Інституційне закріплення мотиваційних механізмів. Щоб системи мотивації не були ситуативними, їх слід формалізувати у внутрішніх документах університетів і нормативних актах державних органів. Можливі напрямки:

(a) регулювання статусу партнерства — внесення до положень про практику норм, що визнають базу практики рівноправним учасником освітнього процесу;

(b) сертифікація партнерства — офіційне підтвердження участі державного органу чи підприємства у спільному освітньому проєкті;

(c) створення електронного реєстру баз партнерства — відкритої бази даних найактивніших учасників;

(d) включення критеріїв партнерства до оцінювання ефективності діяльності органів влади, що підвищить управлінський інтерес до підтримки університетських ініціатив.

Такі кроки забезпечують стабільність партнерств і сприяють переходу від бюрократичної реакції до проактивної взаємодії.

Мотиваційна модернізація партнерства між університетами, державними та приватними структурами є важливим елементом реформи публічного управління. Вона сприяє формуванню кадрового резерву, який поєднує теоретичну підготовку з практичним досвідом, розвитку мережевих освітніх та управлінських форматів, а також підвищенню престижу публічної служби як сфери інтелектуальної самореалізації. Національний університет «Одеська юридична академія» може вважатися модельною платформою для апробації таких форматів завдяки своїй системній співпраці з органами державної влади, гнучкій організаційній структурі та потенціалу інноваційного оновлення.

Безумовно, запровадження мотиваційно орієнтованої моделі адміністративного партнерства, попри її потенціал, стикається з низкою системних ризиків. По-перше, інституційна інерція: навіть за наявності нормативної бази й політичної підтримки механізми співпраці часто блокуються. По-друге, кадровий фактор: не всі викладачі готові до практичної діяльності в адміністративних середовищах через брак часу, ресурсів або мотивації. По-третє, ризик формалізації: репутаційні стимули можуть перетворитися на порожні відзнаки без прозорих критеріїв оцінювання. По-четверте, фінансова нестабіль-

ність: без системної підтримки з боку держави чи партнерів навіть найкращі ініціативи залишаються короткостроковими. По-п'яте, ризик залежності: коли співпраця з органами влади починає диктувати зміст викладання чи досліджень, що може загрожувати академічній автономії. Тому важливо зберігати баланс між відкритістю до партнерства та незалежністю мислення, що є основою вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Круглов В. В. Державно-приватне партнерство як інструмент модернізації системи вищої освіти. *Освітня аналітика України*. 2025. № 1. С. 5–16. URL: https://science.iea.gov.ua/en/2025–1–5–16en/
2. Матюкова Г. Система освітнього партнерства у закладах вищої освіти. *Молодий вчений*. 2024. № 8. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6171
3. European University Association (EUA). Development and Strategic Benefits of Learning and Teaching Centres. Brussels: EUA Publications, 2024. 47 p. URL: https://eua.eu/resources/publications.html
4. Національний університет «Одеська юридична академія». Офіційний сайт. URL: https://onua.edu.ua/ua
5. Шевченко А. Є. Теоретичні основи дослідження державно-приватного партнерства як інструменту післявоєнного економічного відновлення України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 82, ч. 2. С. 284–294. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/05/47–1
6. Тарасенко С. І. Партнерство університету та бізнесу: форми та вплив на інноваційний розвиток. *Економіка і суспільство*. 2018. № 13. С. 49–57. URL: https://dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/208e46e2–9c1e-48fa-aaf4–98b13b6fa42a
7. Research England / UKRI. Knowledge Exchange Framework (KEF) Guidance. London: UK Research and Innovation, 2023. 54 p. URL: https://re.ukri.org/knowledge-exchange/knowledge-exchange-framework

Томчаковська Ю. О.
доктор філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри іноземних мов,
Національний університет «Одеська юридична академія»

АКАДЕМІЧНА АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРАКТИК

У сучасній системі вищої освіти вміння ефективно використовувати академічну англійську мову стало одним із ключових компонентів залучення студентів до дослідницької діяльності. Оскільки університети прагнуть інтернаціоналізувати навчальні програми та

впроваджувати навчання, засноване на дослідженнях, академічна мовна компетентність функціонує не лише як комунікативна навичка, а й як когнітивний інструмент, що підтримує критичне мислення, конструювання знань і включення у науково-дисциплінарний дискурс. Академічна англійська мова дає студентам змогу отримувати доступ до наукових джерел, формулювати дослідницькі проблеми, обґрунтовувати вибір методології та представляти результати у світових академічних спільнотах. Таким чином, вона є ключовим механізмом інтеграції здобувачів освіти у дослідницькі практики та розвитку нового покоління науковців.

Академічна англійська мова підтримує когнітивну залученість, надаючи студентам мовні ресурси для вираження складних інтелектуальних дій, таких як аргументація, синтез, оцінювання та інтерпретація. Дослідження показують, що професійний розвиток викладачів у сфері академічної мовної грамотності допомагає інтегрувати дослідницькі завдання у навчальний дискурс, посилюючи академічне міркування та використання фахової термінології [1]. Завдяки структурованому ознайомленню з академічними жанрами (анотації, наукові статті, конференційні презентації) здобувачі освіти засвоюють логіку дослідження та здобувають упевненість у входженні до наукового діалогу.

Крім того, еволюція академічної мови у цифрових наукових середовищах формує нові комунікативні вимоги. Сучасні дослідження підкреслюють, що академічна англійська охоплює тепер мультимодальні, колаборативні та цифрові компетентності, які трансформують способи проведення й представлення наукових досліджень [2]. Студенти мають не лише опановувати традиційні академічні жанри, а й орієнтуватися в цифрових платформах, системах управління бібліографією та інструментах спільної роботи, що визначають дослідницькі практики XXI століття.

Залучення до навчання на основі досліджень створює сприятливі умови для розвитку академічної мовної компетентності. Читання емпіричних досліджень, огляд літератури та написання дослідницьких пропозицій одночасно стимулюють мовну точність та глибину концептуального розуміння. Під час написання оглядів літератури, обґрунтування тверджень за допомогою доказів, участі у постерних сесіях або студентських конференціях студенти залучаються до автентичного дослідницького дискурсу. Таким чином, академічна англійська стає засобом соціалізації у наукову культуру, дозволяючи здобувачам освіти опанувати науковий стиль, використовувати мовні засоби пом'якшення (hedging), цитування та брати участь у взаємному рецензуванні, характерному для академічних спільнот.

Водночас ефективне поєднання дослідницької діяльності та навчання академічної англійської потребує стратегічного педагогіч-

ного планування. Заклади освіти повинні створювати завдання, які поєднують мовну підтримку та можливості для самостійного дослідницького мислення. Як зазначають сучасні науковці, викладання академічної англійської у вищій школі потребує чіткої поетапної підтримки, прямого навчання дискурсивним моделям та багаторазового зворотного зв'язку, особливо для багатомовних студентів, які одночасно опановують і мову, і дослідницькі навички [3].

Попри очевидні переваги, існують і труднощі. Студенти можуть стикатися з проблемами академічного регістру, дискурсивних норм та критичного аналізу джерел; викладачі — з різним рівнем мовної підготовки здобувачів або браком часу на індивідуальну підтримку. Дослідники наголошують, що сталість розвитку академічної англійської потребує системної підтримки викладачів, інтеграції академічної мови на рівні всього навчального плану та оцінювання, узгодженого з дослідницькими компетентностями [1; 3]. Крім того, цифровізація академічного спілкування зумовлює необхідність навчання технологічній грамотності та формуванню етичної академічної практики письма [2].

Академічна англійська мова є «вхідним квитком» до дослідницької діяльності, формуючи інтелектуальний розвиток студентів та їхню здатність функціонувати у глобальних академічних середовищах. Вона є не просто лінгвістичною навичкою, але комплексним соціально-когнітивним інструментарієм, що дає можливість мобілізувати знання, застосовувати критичне мислення та вести науковий діалог. За умови стратегічного викладання та інтеграції в дослідницьке навчання академічна англійська дозволяє студентам критично читати, аналітично писати, синтезувати складну інформацію та впевнено представляти результати у мультимодальних і міжкультурних контекстах. Ефективне навчання академічної англійської також формує етичну поведінку дослідника — точність цитування, уникнення плагіату, відповідальне використання цифрових та AI-інструментів, що узгоджується з принципами академічної доброчесності.

Більше того, володіння академічним дискурсом посилює професійні перспективи студентів, роблячи можливими участь у конференціях, публікаціях, академічній мобільності та міжнародних дослідницьких проєктах. Оскільки вища освіта дедалі більше орієнтується на навчання, засноване на дослідженні, цифрову науку та глобальну академічну взаємодію, зміцнення академічної англійської залишається ключовим для підготовки студентів до повноцінної участі в науковій культурі. Зрештою, оволодіння академічною англійською дозволяє майбутнім ученим будувати аргументи, переосмислювати припущення, пропонувати власні ідеї та брати активну участь у професійних і академічних спільнотах, сприяючи інноваціям і розвитку знань у міжнародному академічному просторі.

Список використаних джерел

1. Bowers E., Fitts S., Quirk M., Jung W. Effective strategies for developing academic English: professional development and teacher practices. *Bilingual Research Journal*. 2010. Vol. 33. P. 95–110. DOI: https://doi.org/10.1080/15235881003733407.
2. Khabbazbashi N., Chan S., Clark T. Towards the new construct of academic English in the digital age. *ELT Journal*. 2023. Vol. 77. P. 207–216. DOI: https://doi.org/10.1093/elt/ccac010.
3. Li H. Teaching academic English in higher education: strategies and challenges. *Frontiers in Education*. 2025. Vol. 10. Article 1559307. DOI: https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1559307.

Туляков В. О.
доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
експерт ЄС; суддя ad hoc Європейського суду з прав людини

КРИМІНОЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ТВОРЧЕ РУЙНУВАННЯ

1. Вступ. Маргіналізація кримінології у сучасній юридичній освіті становить не лише дисциплінарну втрату, а й глибоке викривлення правової раціональності. Коли кримінологію скорочують або виключають із навчальних програм, втрачається системне розуміння злочину, покарання та соціального контролю. Юридична освіта перетворюється на набір процедурних інструкцій, а не на науку про справедливість. Кримінологічне мислення, що спирається на критичну традицію Беккера (1963), Баратти (1991), Гарленда (2001) та Тулякова (2025 b), надає інструменти для критики офіційних наративів, викриття маніпуляцій зі статистикою та реконструкції кримінальної політики відповідно до соціальної реальності, а не політичної риторики [2; 3; 9; 12].

2. Криза кримінологічної освіти та її наслідки. Сучасна політика обмеження кримінологічної освіти в Україні віддзеркалює поставторитарну тенденцію: пріоритет технократичного права над аналітичним мисленням. Без глибокої кримінологічної підготовки випускники стають технічними виконавцями норм, а не інтерпретаторами їхнього змісту. Це звужує професійні компетенції, посилює каральну парадигму та підриває критичне мислення. Порівняльний аналіз показує, що Україна рухається у протилежному напрямку від світових тенденцій, де кримінологія стала ключовою дисципліною у розробці превентивних і доказових політик [5; 14]. У провідних уні-

верситетах кримінологія виступає мостом між соціологією, психологією та правом, забезпечуючи інструменти для відновного правосуддя та раціональної превенції [7; 15]. Ослаблення цієї дисципліни перетворює юристів на бюрократичних виконавців, а не архітекторів справедливості.

Виключення кримінологічного мислення підриває епістемологічний плюралізм. Кримінальна політика перетворюється на замкнену систему примусу, втрачаючи здатність до самокорекції. Як застерігав Фуко (1995), право, відірване від критичного аналізу, відтворює контроль, а не справедливість [8].

3. Кримінологічне мислення як методологія критичного аналізу. Кримінологічне мислення функціонує як критичний інструментарій для деконструкції маніпулятивних наративів про злочинність. Воно включає скепсис щодо офіційних даних, усвідомлення політики підрахунку (що вважається злочином, а що залишається невидимим), та розуміння інституційних стимулів для спотворення даних [14]. Воно розпізнає ознаки псевдонауки: відсутність чіткої методології, вибіркове використання даних, покладання на анонімні джерела та ідеологічну упередженість, замасковану під об'єктивність. Як показують Гарленд (2001) та Голл зі співавт. (1978), кожна статистика відображає інституційні інтереси та моральні паніки, що підтримують соціальний контроль [9; 10]. Кримінологічне мислення втілює методологію творчого руйнування [1]: демонтаж застарілих рамок для створення емпірично обґрунтованих і етично вмотивованих альтернатив [1]. Це не нігілізм, а інтелектуальна реконструкція.

4. Творче руйнування і нові напрями розвитку. Концепція творчого руйнування, запозичена з еволюційної економіки, відображає внутрішню динаміку кримінології [4]. Її розвиток ґрунтується на руйнуванні догм і міждисциплінарній взаємодії. Право постає як адаптивний організм, чутливий до соціальних змін. Для перехідних суспільств, як-от Україна, кримінологічне мислення є ключовим для моральної та інституційної реконструкції [13]. Воно здатне врівноважити післявоєнні емоції гнів, страх і прагнення відплати через розвиток аналітичної емпатії та запобігання каральному популізму. Цей зсув відповідає принципам ЄС щодо пропорційності та прав людини [6; 9]. Справедливість переосмислюється як соціальне зцілення, а не покарання.

Реформи, натхнені кримінологічним мисленням, мають передбачати:

– повернення кримінології до обов'язкових навчальних програм підготовки юристів, політологів, соціологів, менеджерів, медіа-працівників, психологів із наголосом на методології дослідження, емпіриці й критичному аналізі;

– впровадження стандартів відкритих даних для підвищення прозорості кримінальної статистики;

– міждисциплінарні дослідження, що поєднують право, соціологію та психологію;

– програми медіаграмотності для протидії маніпулятивним наративам про злочинність.

5. Українська траєкторія: деінституціоналізація кримінології як регресивна політика. Важливо відзначити, що в Україні кримінологію як науковий і навчальний напрямок піддавали критиці з боку Міністерства освіти і науки, що призвело до закриття кафедр кримінології у юридичних вишах. Хоча радянська кримінологія, незважаючи на ідеологічну заангажованість, мала певні наукові здобутки, пострадянська трансформація 1990–2000-х років створила потенціал для розвитку кримінологічних шкіл. Аргументи прихильників закриття: нібито недостатня практична спрямованість дисциплін, дублювання з кримінальним правом і процесом, а також «оптимізація» навчальних програм, не витримують критики з позиції системного підходу.

Контраргументи є незрівнянно вагомішими: втрата системного розуміння злочинності без соціологічного аналізу, деградація наукових шкіл через припинення підготовки кадрів вищої кваліфікації та міжнародна ізоляція. Тим часом провідні університети світу: як-от Institute of Criminology в Кембриджі, School of Criminology and Criminal Justice в Arizona State University та Florida State University, John Jay's College in NY зберігають потужні дослідницькі бюджети й академічну спадкоємність.

Такий регресивний курс освітньої політики МОН звужує можливості для фундаментальної підготовки юристів, перетворюючи їх на техніків норм замість аналітиків справедливості. Наслідки включають інтелектуальне збіднення правової системи, домінування карального дискурсу та ерозію рефлексивних і превентивних підходів. У підсумку формується хибне суспільне уявлення про злочинність [11], посилене маніпулятивними медіанаративами.

Порівняльний аналіз показує, що Україна рухається у протилежному напрямку від світових тенденцій, де кримінологія є інтелектуальним підґрунтям доказово обґрунтованих реформ і гуманістичної кримінальної політики.

6. Перспективи подальших досліджень. Ці тези розроблено в межах міждисциплінарного діалогу між кримінальним правом, кримінологією та соціальною філософією. Автор висловлює вдячність колегам українських і європейських юридичних шкіл (Інститут європейського та міжнародного кримінального права Університету Кастільля Ла-Манча, Національний університет «Одеська юридична академія») за концептуальні дискусії, що допомогли уточнити методологічні заса-

ди роботи. Подальші дослідження будуть спрямовані на поглиблення аналізу творчого руйнування в контексті цифрової кримінології, предиктивного поліцейського аналізу та відновного правосуддя. Цей напрям зосередиться на адаптації кримінологічних методологій до алгоритмічного прийняття рішень в системі правопорядку сфер, що потребують переосмислення джерел упередженості, легітимності та підзвітності.

7. Висновки. Кримінологічне мислення руйнує жорсткі ієрархії знання та виявляє ідеологічні спотворення у системі правозастосування й освіти. Його ігнорування призводить до інтелектуальної стагнації; його відновлення повертає аналітичну спроможність, етичну орієнтацію та довіру суспільства. У перехідних державах, таких як Україна, кримінологія не академічна розкіш, а демократична необхідність. Вона повертає справедливість у реальність людської поведінки, інституційної культури та соціальної нерівності. Вона втілює дух творчого руйнування: мужність ставити під сумнів, дисципліну аналізу та уяву відновлення.

Список використаних джерел

1. Aghion P., Howitt P. (2025). Sustained growth through creative destruction. In Prize in Economic Sciences 2025 — Press release. The Royal Swedish Academy of Sciences. URL: https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2025/press-release/
2. Baratta A. (1991). Criminology: A critical introduction. *H. Bianchi & H. van Swaaningen (Eds.), Criminology: A Reader's Guide*. Free University Press.
3. Becker H. S. (1963). Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance. Free Press.
4. Bonger W. A. (1916). Criminality and Economic Conditions. Little, Brown, and Company.
5. Christie N. (2004). A Suitable Amount of Crime. Routledge.
6. Christie N. (1986). Ideal Victim. *E. A. Fattah (Ed.), From Crime Policy to Victim Policy* (P. 17–30). Macmillan.
7. Cohen S. (2011). Folk Devils and Moral Panics. Routledge.
8. Foucault M. (1995). Discipline and Punish: The Birth of the Prison. 2nd ed. Vintage Books.
9. Garland D. (2001). The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society. University of Chicago Press.
10. Hall S., Critcher C., Jefferson T., Clarke J., Roberts B. (1978). Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order. Macmillan.
11. Sutherland E. H., Cressey D. R. (1978). Principles of Criminology (10th ed.). Lippincott.
12. Tuliakov V. (2025 a). Radical Philosophical Concepts as a Resource for Doctrinal Renewal of Criminal Law (May 21, 2025). Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=5262869 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5262869

13. Tuliakov V. O. (2025 b). Shadows in the Wheat Fields: Unravelling the Implications of Organized Crime in the Black Sea Grain Initiative. *Journal of Illicit Economies and Development*. 2025. 6(2). P. 89–104. DOI: https://doi.org/10.31389/jied.241
14. Van Dijk J. (2008). The International Crime Victims Survey (ICVS): A tool for comparative criminological research. Tilburg University.
15. Wacquant L. (2009). Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity. Duke University Press.

Ульянова Г. О.
доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної роботи,
професор кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ШІ НА ТРАДИЦІЙНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПЛАГІАТ

Формування та впровадження високих стандартів академічної доброчесності є невід'ємною передумовою сталого розвитку сучасної освіти і науки. Враховуючи майже необмежений доступ до інформаційних продуктів, який став можливим завдяки всесвітній мережі Інтернет, формування культури використання інформації стало нагальним питанням у сфері академічної доброчесності.

Сучасні інформаційні технології суттєво спрощують проведення наукових досліджень, дозволяють впроваджувати нові формати організації освітнього процесу, забезпечуючи його доступність, адаптивність та варіативність для різних категорій здобувачів. Штучний інтелект (ШІ) став новим викликом для освітян як на міжнародному, так і національному рівні. Численні переваги в оптимізації та швидкому пошуку інформації, її опрацюванні та аналітиці, запровадження індивідуальних підходів до підготовки здобувачів з урахуванням рівня їх підготовки та здібностей сприяли активній інтеграції ШІ в освітній процес. Разом з тим, ШІ несе й чимало небезпек, серед яких: ризики витоку персональної інформації; формування залежності від ШІ та відсутність формування навичок самостійного виконання завдань; сприйняття недостовірної, хибної інформації як актуальної. Враховуючи, що різні застосунки ШІ дозволяють формувати інформаційні файли, статистичні показники, графічні зображення тощо, при цьому максимально наближаючи їх за стилем викладення інформації до наукового, написаного фахівцем, а не згенерованим комп'ютерною програмою, постає питання дотримання академічної доброчесності

у наданні достовірної інформації, протидії плагіату та самостійному виконанні завдань.

Практичне використання ШІ потребує встановлення законодавчих правил щодо набуття прав на об'єкти, згенеровані ШІ, правил його використання в освітній та науковій діяльності. Оскільки саме від визначення правових засад використання згенерованих ШІ об'єктів залежить дотримання принципів академічної доброчесності та недопущення плагіату.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 42) дотримання академічної доброчесності передбачає зокрема: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей) [1].

Виходячи з основних засад дотримання академічної доброчесності, використання ШІ може призводити до її порушення у випадку використання згенерованої інформації без її перевірки, а також без відповідного посилання, оскільки: по-перше, інформація може бути недостовірною; по-друге, без відповідного посилання на ШІ буде порушено принцип самостійного виконання завдання чи проведення наукового дослідження; по-третє, у випадку генерування текстів ШІ без відповідних посилань на роботи, розміщені в мережі Інтернет, буде порушено авторські права.

В цьому аспекті постає питання про співвідношення використання текстів, згенерованих ШІ, та плагіату, як порушення академічної доброчесності. Слід відзначити, що питання впливу ШІ на дотримання академічної доброчесності та прояв плагіату привертає увагу та є предметом численних наукових досліджень [2–4].

Відповідно до законодавства плагіат передбачає оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства. Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» [5] автором визнається фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір. Отже виходячи із законодавчих підходів до визначення плагіату та автора твору, у випадку порушення передбачається використання без відповідного посилання творів чи їх фраг-

ментів, створених фізичною особою. Щодо визначення правової природи ШІ слід зазначити, що попри численні наукові дискусії не визначено єдиних доктринальних підходів до можливості або неможливості визнання його суб'єктом права. Відповідно, якщо ШІ не є суб'єктом права, не прирівнюється до фізичної особи, із законодавчої точки зору використання текстів, згенерованих ШІ без відповідного посилання, не може визнаватись плагіатом. Тоді як з сутнісної точки зору дії з обнародування тексту, згенерованого ШІ, без відповідного зазначення (по факту привласнення тексту ШІ) мають всі ознаки плагіату та порушення академічної доброчесності. Враховуючи зазначене, постає необхідність перегляду усталених підходів до розуміння плагіату та розширення категорії об'єктів, використання яких без відповідного посилання на джерело їх запозичення може розглядатись як порушення академічної доброчесності. Слід відзначити, що проєкт закону України «Про академічну доброчесність» вперше на рівні національного законодавства змінює традиційний підхід до розуміння плагіату та визначає його з урахуванням використання ШІ.

Відповідно до статті 24 проєкту Закону України «Про академічну доброчесність», академічним плагіатом також визнається публікація текстів та/або результатів, отриманих за допомогою комп'ютерної програми в автоматичному режимі, як результатів власної наукової діяльності, якщо цей факт не зазначений у науковій роботі або супровідних до неї матеріалах [6].

Такий підхід не відміняє концепції авторства, оскільки ШІ не є фізичною особою, а розширює категорії об'єктів, використання яких без відповідного посилання кваліфікується як порушення.

Визнання привласнення згенерованих ШІ об'єктів плагіатом актуалізує чимало питань про встановлення та доведення відповідного факту. На відміну від текстів, які мають об'єктивну форму вираження (наукова праця, стаття, монографія, текст, розміщений в мережі Інтернет, тощо), та можуть бути представлені як відповідний доказ належності авторства, отримати доступ до ШІ, який генерував текст, не завжди є можливим. Зазначене обумовлює розробку ефективного програмного забезпечення для виявлення текстових фрагментів, згенерованих ШІ. Наявне на сьогодні програмне забезпечення з різним рівнем вірогідності дозволяє визначати фрагменти, згенеровані ШІ. Однак така оцінка, як і у випадку застосування програмного забезпечення для виявлення текстових збігів, залишає певний відсоток вірогідності використання ШІ у тексті, написаному автором, або навпаки не виключає можливість деяких змін тексту, згенерованого ШІ, що в будь-якому випадку підкреслює важливість фахової оцінки результатів технічної перевірки.

Розвиток ШІ та його широке використання у сфері освіти і науки обумовлює необхідність переосмислення усталених підходів до трактування та змістовного наповнення окремих категорій у сфері академічної доброчесності, серед яких і плагіат, як одне з найбільш поширених порушень. ШІ не лише змінює процес навчання та дослідження, а й спонукає до напрацювання нових правил та підходів до співіснування людського капіталу та новітніх технологій. Щоб отримати максимальні переваги й зменшити ризики для освіти та науки, важливо запроваджувати збалансоване регулювання, яке поєднує підтримку інновацій з належними гарантіями якості й безпеки, дотримання етичних принципів, забезпечення прозорості результатів. Не менш важливими є захист академічної доброчесності, повага до авторських прав, захист персональних даних і недопущення упередженості алгоритмів.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закону України 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#Text
2. Himendra B., Sachini P. Reassessing academic integrity in the age of AI: A systematic literature review on AI and academic Integrity. *Social Sciences & Humanities Open*. 2025. V. 11. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590291125000269?via %3Dihub#bbib63
3. Njoku M. E., Ogbaga I., Sunday C. T., Olusola J. Artificial intelligence (AI) and academic integrity challenges, solutions and best practices. *43rd Annual National Conference of the Philosophers of Education Association of Nigeria*. 2025. January. URL: https://www.researchgate.net/publication/387794380_ARTIFICIAL_INTELLIGENCE_AI_AND_ACADEMIC_INTEGRITY_CHALLENGES_SOLUTIONS_AND_BEST_PRACTICES
4. Pudasaini Sh., Miralles-Pechuán L., Lillis D., Llorens Salvador M. Survey on Plagiarism Detection in Large Language Models: The Impact of ChatGPT and Gemini on Academicy Integrity. arXiv:2407.13105v1 [cs.CY] 4 Jun 2024. URL: https://arxiv.org/pdf/2407.13105
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811–20#Text
6. Про академічну доброчесність: проєкт закону України № 10392 від 08.01.2024. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43481

Харитонова О. І.
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»,
заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАПрН України

Галупова Л. І.
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку системи вищої освіти все більше уваги приділяється питанням інтеграції у європейський правовий простір та питанням конкуренції між закладами освіти та науковими проєктами, які реалізуються цими закладами. Відтак, одним із ключових факторів, що визначає конкурентоспроможність закладу вищої освіти, є рівень дотримання академічної доброчесності.

Академічна доброчесність — це не лише дотримання норм етичної поведінки у навчальному та науковому процесах, а й стратегічний інструмент формування довіри до освітнього середовища. Вона виступає показником культури університету, прозорості його управлінських рішень і здатності забезпечувати якість освіти відповідно до міжнародних стандартів. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Порушення принципів академічної доброчесності (плагіат, фабрикація даних, фальсифікація результатів, списування, недоброчесне керівництво тощо) не лише негативно впливає на репутацію окремих здобувачів освіти, науково-педагогічних працівників, але і завдає значної репутаційної шкоди закладу освіти загалом. У цифрову епоху, коли інформація про такі випадки миттєво поширюється у медіапросторі, репутаційні ризики для університету зростають у рази.

У зв'язку з цим формування та підтримка культури академічної доброчесності є невід'ємною складовою іміджевої політики закладу вищої освіти. Так, дотримання принципів академічної доброчесності, таких як: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та відваги [2], — визначає рівень довіри суспільства, абітурієнтів та роботодавців до закладу освіти.

У наукові літературі поняття «імідж закладу вищої освіти» розглядається як сукупність уявлень, сприйняття і оцінок, які формуються у зовнішніх (або внутрішніх) стейкхолдерів щодо закладу вищої освіти. На думку науковців, «імідж університету — це його сприйняття зовнішнім середовищем, зокрема на ринку освітніх послуг. ...Таким чином, імідж закладу вищої освіти можна охарактеризувати як сукупність уявлень і знань про нього, сформованих за допомогою комунікаційних каналів, які університет використовує для взаємодії зі своїм оточенням» [3].

Імідж є необхідним складовим елементом конкурентноздатності закладу освіти. В умовах конкуренції на ринку освітніх послуг позитивний імідж закладів освіти набуває стратегічного значення.

Імідж закладу освіти охоплює когнітивну та афективну складові. Когнітивна складова — це раціональне, усвідомлене ставлення, засноване на знаннях, інформації, фактах. Вона включає: уявлення про якість освіти, наукову діяльність, репутацію викладачів; інформацію про досягнення випускників, партнерства, міжнародні програми; високий рівень дотримання академічної доброчесності, оцінку матеріальної бази, умов навчання. Афективна складова — це емоційне ставлення до закладу освіти, яке виникає на основі вражень, почуттів, асоціацій. Вона охоплює: симпатію або антипатію до закладу вищої освіти; почуття гордості, довіри, престижу; атмосферу, стиль спілкування, культурні традиції [4, с. 131].

З огляду на вищевказане, можемо запропонувати власне визначення іміджу закладу вищої освіти. Так, імідж закладу вищої освіти — це образ або уявлення (сукупність знань, вражень і оцінок) про цей заклад, який сформований у свідомості учасників освітнього процесу та суспільства в результаті комунікацій, практичної діяльності закладу та взаємодії з оточенням.

Сьогодні імідж закладу освіти має соціально-комунікаційну природу. Це означає, що він формується не лише через внутрішню діяльність закладу (якість освіти, наука тощо), а й через комунікативні канали й соціальні взаємодії. В науковій літературі вказується, що присутність закладу освіти в соціальних мережах, активність у цифровому просторі та комунікація з користувачами соціальних платформ — важливі елементи формування іміджу [5].

Академічна доброчесність є фундаментальною складовою формування позитивного іміджу будь-якого закладу вищої освіти, адже саме вона забезпечує довіру суспільства, роботодавців, абітурієнтів до закладу освіти. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними працівниками, адміністрацією та здобувачами освіти безпосередньо впливає на репутацію закладу освіти, адже академічна спільнота, що дотримується принципів академічної доброчесності, формує позитивний приклад освітнього середовища.

Коли заклад освіти підтримує культуру академічної доброчесності, це стає свідченням його професійної етики, наукової зрілості та відповідальності перед суспільством.

Важливу роль у публічному позиціонуванні закладу освіти відіграють конкретні практики, спрямовані на підтримку академічної доброчесності. До таких практик, на нашу думку, варто віднести наявність і дієвість положень про академічну доброчесність, роботу комісії з питань академічної доброчесності, використання сучасних антиплагіатних систем, проведення навчально-методичних заходів із інформування учасників освітнього процесу про необхідність дотримання академічної доброчесності. Ці заходи не лише формують внутрішню культуру довіри та взаємоповаги, а й служать своєрідним індикатором якості освіти для зовнішнього середовища. Публічне декларування принципів доброчесності та демонстрація реальних механізмів їх забезпечення зміцнюють імідж закладу освіти як відкритого, надійного та прогресивного освітнього простору, який орієнтований на європейські стандарти академічного життя.

І навпаки, порушення принципів академічної доброчесності має негативні наслідки для іміджу закладу освіти. Випадки плагіату, упередженості під час оцінювання, корупційні практики або фальсифікації наукових результатів призводять до криз довіри, які можуть тривало підривати репутацію закладу освіти. Такі випадки часто стають предметом публічного розголосу, що спричиняє падіння університетських рейтингів, втрату партнерських угод, зниження престижу дипломів і відтік абітурієнтів. У сучасному інформаційному просторі, де прозорість є вимогою часу, навіть одиничний випадок порушення академічної доброчесності здатен поставити під сумнів репутацію всього закладу освіти.

Отже академічна доброчесність є не лише етичним імперативом, а й стратегічним ресурсом управління іміджем закладу вищої освіти. Вона формує довіру до освітніх і наукових процесів, створює сприятливий репутаційний фон і забезпечує конкурентоспроможність закладу вищої освіти на національному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#n613
2. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf
3. Białoń L. Building an image of a higher education institution as an instrument of mega marketing. URL: https://bibliotekanauki.pl/articles/213629.pdf

4. Pérez J., Torres E. Evaluation of the organizational image of a university in a higher education institution. *Contaduría y administraciyn*. 2017. Vol. 62, no. 1. P. 123–140. URL: https://www.redalyc.org/journal/395/39554719007/html/
5. Anisimova O., Vasylenko V., Fedushko S. Social Networks as a Tool for a Higher Education Institution Image Creation. URL: https://arxiv.org/abs/1909.01678

Цехан Д. М.
доктор юридичних наук, професор,
в. о. завідувача кафедри оперативно-розшукової та поліцейської діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ У КОНСТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОАКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Протягом останніх років невід'ємною складовою розвитку України є перманентне та системне реформування правоохоронних органів, зокрема: *по-перше,* кардинальна структурно-функціональна перебудова правоохоронної системи; *по-друге,* оптимізація, а в окремих випадках докорінна трансформація правової основи діяльності останніх, про що свідчить активна робота науковців та практиків над проєктом Закону України «Про кримінальну розвідку», який спрямований на повне переосмислення моделей негласної роботи правоохоронних органів; *по-третє,* систематичне запровадження на управлінському рівні роботи правоохоронних органів нових праксеологічних підходів, які ґрунтуються на використанні ризикоорієнтованого підходу, застосуванні комплексних форм розвідувальної аналітики та продуктів кримінального аналізу для прийняття стратегічних та тактичних рішень у сфері протидії злочинності.

Більше того, необхідно акцентувати особливу увагу на тому, що з урахуванням умов повномасштабної збройної агресії правоохоронні органи України формують унікальний практичний досвід у сфері забезпечення правопорядку, оскільки поєднують діяльність з підтримання обороноздатності держави та протидії різним формам злочинності, зокрема й таким, що мали фрагментарний характер у довоєнний період. Крім того, нові виклики, які постануть перед правоохоронною системою України, та форми реагування на них завжди будуть під пильною увагою відповідних інституцій інших держав у частині апробації позитивного досвіду та впровадження відповідних організаційно-тактичних рішень, що уже спостерігається у частині функціонування міжвідомчих оперативних груп, діяльність яких спрямована на протидію лідерам кримінального середовища та ак-

тивним учасникам організованих злочинних угруповань, які виїхали на постійне місце проживання до країн Європейського Союзу.

Саме тому необхідно констатувати, що правоохоронна система України наразі формує унікальний досвід, який має стратегічне значення у контексті його опанування відповідними структурами інших держав не лише на рівні прикладних моделей, а й у частині підготовки фахівців для правоохоронної системи, які здатні ефективно вирішувати поставлені задачі в умовах складної оперативної обстановки та постійного фактору тактичного ризику.

Необхідно звернути увагу й на те, що поряд зі значними здобутками у практичній площині такі рішення мають і окремі недоліки, які, за нашим переконанням, після системного опрацювання будуть усунуті як на законодавчому, так і на управлінському рівні, зокрема: по-перше, спрямування фокусу роботи декількох правоохоронних органів на протидії конкретним кримінальним правопорушенням, що доволі часто призводить до одночасного (паралельного) негласного пізнання конкретної кримінально-релевантної події декількома правоохоронними органами і, як наслідок, розшифрування негласних заходів та неможливість завершення якісного оперативно-розшукового документування злочинної діяльності окремих осіб або злочинних угруповань; по-друге, формування міжвідомчої конкуренції, що суттєво ускладнює можливості використання потенціалу взаємодії, кумулятивного ефекту та координованої роботи декількох правоохоронних інституцій щодо осіб та фактів, які становлять оперативний інтерес.

Комплексна оцінка вказаних процесів свідчить про поступову зміну філософії роботи правоохоронної системи та формування проактивної моделі правоохоронної діяльності, яка нині активно досліджується науковцями на фундаментальному рівні [1].

Системний аналіз проактивної моделі роботи правоохоронних органів, зокрема й з урахуванням досвіду роботи поліції інших держав, дозволяє окреслити її типові пріоритети:

по-перше, зміщення акцентів роботи на використаня моделей розвідувальної аналітики з метою комплексної оцінки окремих структурних елементів кримінального середовища (стійкі злочинні угруповання, стабільно функціонуючі сегменти кримінальних ринків, зокрема кримінальний ринок зброї та наркотиків);

по-друге, акцентування основної уваги на своєчасному виявлені причин та умов, які можуть стати каталізаторами кримінальної протиправності як для окремих осіб, так і для відповідних прошарків населення;

по-третє, рання профілактика та організація роботи з особами, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень або перебувають

у соціальних умовах, котрі на психологічному рівні можуть підштовхувати таких осіб до формування горизонтальної чи вертикальної кримінальної кар'єри.

Викладені вище тези наштовхують на необхідність роздумів щодо моделі освітнього процесу, спрямованого на підготовку фахівців для правоохоронних органів, зокрема оперативних та інших підрозділів Національної поліції України. Не вдаючись до детального аналізу структури освітніх компонентів та відповідних компетенцій, які повинні отримати здобувачі освіти, можна окреслити інтегровані блоки, котрі мають стати невід'ємною складовою підготовки працівника правоохоронного органу на відповідній освітньо-професійній програмі закладу вищої освіти:

по-перше, формування поглиблених навичок та компетенцій щодо здійснення аналітичної роботи. Безумовно, що отримання правничої освіти апріорі передбачає формування таких навиків. Водночас в умовах сучасного контексту додаткові акценти повинні охоплювати: а) навики роботи із Big Data та відповідними моделями штучного інтелекту; б) застосування моделей розвідувальної аналітики та кримінального аналізу; в) формування різних типів аналітичних продуктів зважаючи на існуючий запит;

по-друге, формування системного розуміння детермінаційних комплексів різних форм злочинності з метою своєчасного виявлення тенденцій їх формування на ввіреній території чи лінії оперативного обслуговування;

по-третє, формування та закріплення навиків із профілювання поведінки осіб, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, а також моделювання посткримінальної поведінки осіб, які відбули кримінальне покарання, з метою організації належного посткримінального контролю, зокрема й поза межами адміністративного нагляду. У контексті напряму профілювання та розвитку таких навиків окрему увагу необхідно звернути на посилення освітніх компонентів, які спрямовані на отримання поглиблених знань із фінансових операцій, бухгалтерського обліку та функціонування фінансових інституцій, щодо чого існує прямий запит Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;

по-четверте, закріплення акцентів на відпрацюванні конкретних прикладних навиків професійної діяльності у ситуаціях тактичного ризику («контакт-евакуація», «пошук та затримання озброєних осіб» тощо);

по-п'яте, посилення психологічної компоненти у структурі навчального процесу, оскільки належна організація ранньої профілактики потребує формування відповідних складних систем, до складу яких входять конкретні особи, зокрема й у межах конфіденційного

співробітництва, що вимагає від працівника правоохоронного органу глибокого розуміння психологічної структури особи.

Підсумовуючи викладене, необхідно відзначити, що Національний університет «Одеська юридична академія» як провідний заклад вищої освіти систематично враховує вказані тенденції під час здійснення наукової діяльності, зокрема наразі аспірантами кафедри оперативно-розшукової та поліцейської діяльності здійснюються наукові дослідження профайлінгу та моделювання посткримінальної поведінки осіб, а також в освітньому процесі у контексті впровадження таких освітніх компонентів як «Сучасні практики поліцейської діяльності», «Кримінальний аналіз та стратегічне прогнозування у діяльності правоохоронних органів», «Оперативно-розшукова компаративістика» тощо.

Список використаних джерел

1. Федчак І. А. Концептуальні основи та науково-практичні аспекти проактивних моделей правоохоронної діяльності: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 628 с.

Чанишева А. Р.
доктор юридичних наук, професор, професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», дослідник City, St George's, University of London (London, UK)

ЩОДО РОЗВИТКУ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Україна та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії мають давні традиції співпраці у сфері наукових досліджень та вищої освіти, які лише зміцнилися після лютого 2022 року.

Невдовзі після здобуття Україною незалежності Британська Рада (British Council) розпочала свою діяльність у 1992 році, відкривши представництва в Києві та інших містах України, включаючи Одесу, сприяючи міжнародним освітнім та дослідницьким можливостям. Основними напрямами роботи в Україні були: реформа викладання англійської мови та освіти; співпраця у сфері вищої освіти та досліджень; залучення молоді та соціальне лідерство [1]. Британська Рада була головним рушієм співпраці в освітній сфері завдяки функціонуванню кількох програм:

– Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme (2018–2023 рр.) — сприяла підприємництву та володінню англійською мовою серед українських студентів та викладачів [1];

– Програма партнерства Ньютон — Україна (2014–2021 рр.) — підтримувала спільні дослідження та розбудову потенціалу Великої Британії та України.

У 2022 році було започатковано Ініціативу партнерства між університетами Великої Британії та України, яка об'єднує британські університети з українськими колегами для обміну ресурсами, проведення спільного навчання та підтримки студентів та науковців, що переїхали з країни після лютого 2022 р. Станом на 2023 рік понад 100 британських університетів приєдналися до схеми партнерства з українськими установами.

З 2022 року співпраця між університетами Великої Британії та України розширилася і включає:

– підтримку переміщених українських студентів та науковців;

– розробку планів післявоєнної реконструкції вищої освіти та наукових досліджень в Україні;

– просування інфраструктури цифрової освіти та дистанційного навчання через технічну допомогу Великої Британії.

Після лютого 2022 року Велика Британія стала не тільки одним із найпотужніших союзників України у війні, але й головним прихильником післявоєнної відбудови України. Було відкрито безліч можливостей у різних сферах, включаючи співпрацю на підтримку вищої освіти та наукових досліджень. Британські університети приймали українських дослідників та науковців через різні програми, такі як: стипендії CARA (Рада з питань науковців, що перебувають у зоні ризику); Програма Марії Склодовської-Кюрі (MSCA) в рамках програми «Горизонт Європа»; стипендії UKRI «Дослідники в небезпеці» тощо. Але одним із наріжних каменів у зміцненні майбутньої співпраці є підписання 16 січня 2025 року Столітньої угоди про партнерство між Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії та Україною («Декларація про 100-річне партнерство між Великою Британією та Україною») [2].

Декларація про 100-річне партнерство між Великою Британією та Україною складається з 9 «Основ» (Pillars), кожна з яких стосується окремої сфери співпраці, і планується, що вона «*продовжуватиме діяти протягом 100 років з дати підписання*» [2]. 9 Основ стосуються таких сфер: Основа 1 — Оборона; Основа 2 — Безпека; Основа 3 — Морська сфера; Основа 4 — Економіка та торгівля; Основа 5 — Енергетика, клімат та перехід до чистої енергії; Основа 6 — Правосуддя та притягнення до відповідальності; Основа 7 — Протидія іноземним інформаційним маніпуляціям і втручанням; Основа 8 — Наука, технології та інновації; Основа 9 — Соціальна сфера, культура та спорт [2].

Майже в усіх складових певною мірою згадується розвиток дослідницької співпраці між Великою Британією та Україною з мож-

ливостями розвитку вищої освіти, включаючи розвиток у сфері права та юридичної освіти. Зокрема Основа 6 містить такі положення: «*Ми сприятимемо співпраці між нашими відповідними юридичними секторами*», «*Велика Британія ділитиметься досвідом щодо регулювання юридичної професії та доступу до неї*», «*Велика Британія просуватиме шляхи професійної кваліфікації юристів в українському секторі*» [2]. Ці декларації можна розглядати як ознаку потенційних змін, які можуть вплинути на вищу освіту в галузі права та професійну підготовку, яку українські випускники юридичних факультетів повинні пройти, щоб стати кваліфікованими юристами в Україні (бути зарахованими до української адвокатури).

В очікуванні подальших рекомендацій, які будуть опубліковані відповідно до Основи 6, варто зазначити, що Велика Британія вже суттєво сприяла можливостям навчання та працевлаштування для українських студентів-юристів та кваліфікованих юристів. Зокрема випускники українських юридичних факультетів зі ступенем бакалавра або магістра мали можливість отримати подальші ступені магістра права (LLM) у британських університетах за фінансуванням різних британських університетів та програм, таких як програма стипендій уряду Великої Британії Chevening, що фінансується Міністерством закордонних справ, у справах Співдружності та розвитку (FCDO). Програма Chevening вже опублікувала інтерв'ю з нещодавніми українськими випускниками, які планують працювати над відновленням та реконструкцією України [3]. Це відповідає планам, закріпленим у 9 Основі Декларації про 100-річне партнерство Великої Британії та України, в якій зазначено: «*Велика Британія розширить доступ до Чівнінгу в Україні та зміцнить наші програми для випускників, підтримуючи майбутніх лідерів України. Ми сприятимемо міжкультурному діалогу та набуттю знань і навичок*» [2].

Щодо доступу до юридичного ринку, юристи з українською кваліфікацією отримали суттєву підтримку від Solicitors Regulation Authority (SRA) — організації, яка здійснює регулювання діяльності соліситорів в Англії та Уельсі, та Юридичного товариства Англії та Уельсу. Зокрема юристи з українською кваліфікацією («Адвокати») тепер можуть скористатися перевагами того, що Україна перебуває у списку країн із узгодженим звільненням від SQE2. Це важливий крок до перехресної кваліфікації українських юристів та можливості практикувати в Англії та Уельсі, а це означає, що замість складання двох іспитів — SQE1 та SQE2, тепер потрібно скласти лише один з них. Це відповідає реалізації 6-ї Основи Декларації про 100-річне партнерство між Великою Британією та Україною, зокрема, що «*Велика Британія просуватиме свої шляхи професійної юридичної кваліфікації в українському секторі*» [2].

Наступною Основою у 100-річній Декларації про партнерство між Великою Британією та Україною, яка має безпосереднє значення для зміцнення співпраці у сфері досліджень та вищої освіти, є Основа 8 «Наука, технології та інновації» [2]. Зокрема у частині 3 Основи 8 згадується, що країни прагнуть «*Зміцнити співпрацю між Великою Британією та Україною у сфері досліджень та інновацій. Ми посилимо співпрацю, зокрема шляхом реалізації взаємовигідних спільних програм, між нашими ключовими комерційними органами, вищими навчальними закладами та іншими дослідницькими установами*» [2].

Основа 9 має назву «Соціальна сфера, культура та спорт» і відіграє важливу роль у розвитку співпраці у сфері вищої освіти. Зокрема частиною 9 передбачається, що «*Велика Британія підтримуватиме відновлення та амбіції України щодо реформування освіти шляхом обміну політикою, технічної допомоги, навчання лідерським якостям, партнерства в галузі освіти та обміну передовим досвідом, зокрема щодо систем фінансування. Велика Британія підтримуватиме британські університети у розширенні їхньої освітньої пропозиції в Україні, спираючись на чудові партнерські зв'язки наших двох країн, включаючи ініціативи партнерства у сфері вищої освіти та пілотні проєкти у сфері транснаціональної освіти для заохочення подальшого розвитку освіти та професійного обміну*» [2].

На завершення необхідно констатувати, що між Великою Британією та Україною існує давня традиція співпраці у сфері вищої освіти та наукових досліджень. Після лютого 2022 року спостерігається суттєве збільшення кількості ініціатив, які були підтримані університетами Великої Британії та урядовими організаціями, а підписання Декларації про 100-річне партнерство між Великою Британією та Україною обіцяє подальший розвиток вищої освіти та досліджень в Україні за допомогою Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Список використаних джерел

1. Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme / British Council. 2018-2023. URL: https://www.britishcouncil.org/education/he-science/creative-spark (дата звернення: 10.11.2025).
2. UK-Ukraine 100 Year Partnership Declaration. GOV. UK. 17 January 2025. URL: https://www.gov.uk/government/publications/uk-ukraine-100-year-partnership-declaration/uk-ukraine-100-year-partnership-declaration (дата звернення: 10.11.2025).
3. Supporting resilience in Ukraine: A Chevener's story. Chevening.org. 2022. URL: https://www.chevening.org/news/supporting-resilience-in-ukraine-a-cheveners-story/ (дата звернення: 10.11.2025).

Чанишева І. І.
доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

ЩОДО ЗДОБУТТЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА УКЛАДЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Частиною першою ст. 49 Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII дуальна освіта визнається однією з основних форм здобуття особою вищої освіти [1]. Більш докладно про цю форму здобуття освіти у закладах вищої освіти йдеться у частині шостій зазначеної статті Закону, в абзаці першому якої передбачається, що дуальна форма здобуття вищої освіти являє собою спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми навчання, за яким здійснюється навчання на робочому місці на підприємствах, в установах, організаціях з метою набуття певної кваліфікації на основі договору. Обсяг навчання при цьому складає від 25 до 60 відсотків загального обсягу освітньої програми.

При здобутті дуальної освіти укладається договір між роботодавцем і закладом вищої освіти, в якому визначаються: порядок працевлаштування здобувача та умови оплати виконуваної ним роботи; обсяг та очікувані результати навчання безпосередньо на робочому місці у роботодавця; зобов'язання роботодавця і закладу вищої освіти щодо виконання здобувачем індивідуального навчального плану; порядок оцінювання результатів навчання на робочому місці у роботодавця.

Особливості дуальної форми здобуття вищої освіти встановлені Положенням про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 13 квітня 2023 року № 426 [2]. У п. 4 розділу І Положення зазначається про часткове перенесення при дуальній формі здобуття вищої освіти процесу формування програмних компетентностей і результатів навчання безпосередньо в умови професійної практичної діяльності. При цьому відбувається заміна частини обсягу освітньої діяльності у вигляді аудиторної та самостійної роботи на навчання на робочому місці на підприємстві, в установі, організації з перерозподілом навчального навантаження в межах освітніх компонентів.

Положенням також визначаються основні завдання дуальної форми здобуття вищої освіти, планування та організація освітнього процесу за цією формою.

У частині шостій ст. 49 Закону України «Про вищу освіту» зазначається, що навчання на робочому місці передбачає «виконання по-

садових обов'язків відповідно до трудового договору». Законом України «Про професійну освіту» від 21 серпня 2025 року № 4574-IX [3] статтю 21 Кодексу законів про працю України доповнено частинами шостою та сьомою [4]. У частині шостій ст. 21 Кодексу передбачено новий вид трудового договору — студентський трудовий договір та сформульовано його визначення, а частиною сьомою встановлено строк дії такого договору.

Студентський трудовий договір визнається особливим видом трудового договору, який укладається здобувачем з підприємством, установою, організацією, при якому відбувається поєднання здобуття освіти на робочому місці, зокрема за дуальною формою навчання, «в межах освітньої програми з виконанням трудових функцій». При цьому строк дії такого договору не може перевищувати строк навчання.

Таким чином, виходячи зі змісту частини шостої ст. 21 Кодексу законів про працю України, студентський трудовий договір є різновидом строкового трудового договору, що більше відповідає його сутності, ніж визначення законодавцем такого договору як «особливого виду трудового договору».

У разі укладення студентського трудового договору на здобувача вищої освіти поширюється дія актів трудового законодавства, а саме Кодексу законів про працю України, законів України «Про відпустки», «Про охорону праці» та ін.

Визнаючи безсумнівні переваги дуальної форми здобуття вищої освіти, спрямованої на підвищення якості підготовки фахівців, конкурентоздатності випускників вищої освіти на ринку праці, сприяння зайнятості молоді, посилення ролі роботодавців у системі підготовки фахівців на всіх етапах тощо, все ж варто звернути увагу на необхідність удосконалення законодавства в цій частині. Так, виникає запитання про визначення оплати праці здобувача в договорі між закладом вищої освіти та роботодавцем, а не у студентському трудовому договорі. Крім того, в абзаці третьому частини шостої ст. 49 Закону України «Про вищу освіту» зазначається про передбачення в договорі між закладом вищої освіти та роботодавцем порядку працевлаштування здобувача. Незрозуміло, який порядок працевлаштування здобувача вищої освіти мається на увазі, якщо у п. 5 розділу III Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти міститься посилання на Кодекс законів про працю України, інші законодавчі акти.

Потрібно також звернути увагу на те, що у частині шостій Кодексу в якості роботодавця як сторони студентського трудового договору визначається тільки підприємство, установа, організація. Водночас в абзаці другому частини шостої ст. 49 Закону України «Про вищу осві-

ту» йдеться про укладення договору про дуальну освіту між закладом вищої освіти та «роботодавцем (підприємством, установою, організацією тощо)». У такому випадку слово «тощо» викликає запитання, оскільки про інших роботодавців не згадується у визначенні студентського трудового договору.

Навряд чи можна погодитися із зазначенням у частині шостій ст. 21 Кодексу законів про працю України про виконання здобувачем на підприємстві, в установі, організації «трудових функцій». Укладання одного студентського трудового договору, дефініція якого закріплюється в цій частині ст. 21 Кодексу, не може передбачати виконання «трудових функцій», що потребувало б укладання декількох таких договорів. У доктрині трудового права визнано, що трудова функція визначається шляхом установлення в трудовому договорі професії, спеціальності, кваліфікації, посади [5, с. 697–698]. Тому видається доцільним у частині шостій ст. 21 Кодексу законів про працю України слова «виконанням трудових функцій» замінити словами «виконанням трудової функції».

З урахуванням зазначеного варто у другому реченні абзацу першого частини шостої ст. 49 Закону України «Про вищу освіту» слова «виконання посадових обов'язків відповідно до трудового договору» замінити словами «виконання трудової функції відповідно до трудового договору».

Видається також доцільним виключити з абзацу другого частини шостої цієї статті Закону слова «порядок працевлаштування здобувача вищої освіти та оплати його праці».

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
2. Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти: Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 13 квітня 2023 року № 426. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929–23#Text
3. Про професійну освіту: Закон України від 21 серпня 2025 року № 4574-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574–20#n1125
4. Кодекс законів про працю України: Затв. Законом УРСР від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
5. Ярошенко О. М. Трудова функція. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 11: Трудове право /редкол.: С. М. Прилипко (голова), М. І. Іншин (заст. голови), О. М. Ярошенко та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2018. С. 696–701.

Шишацька Ю. О.
доктор філософії у галузі права, директор з академічних процесів,
International Humanitarian College of London (London, UK)

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ДОБРОБУТУ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ВПРОВАДЖЕННЯ БРИТАНСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ПІДТРИМКИ В УКРАЇНІ

У сучасній вищій освіті концепція добробуту студентів перетворилася з факультативної послуги на центральний стовп академічного успіху. У всьому світі університети все частіше визнають, що психічне здоров'я, емоційна стабільність та відчуття належності нерозривно пов'язані з навчальними результатами, утриманням студентів і працевлаштуванням випускників. Велика Британія стала одним із провідних прикладів того, як благополуччя може бути інтегроване не лише у культуру установи, а й у стратегічне планування, дизайн навчальних програм та повсякденну академічну практику [4].

Для України актуальність цього питання є надзвичайною. Наслідки війни, переміщення, економічних труднощів та невизначеності створюють винятковий тиск на студентів на всіх рівнях вищої освіти. У цих умовах інтернаціоналізація практик добробуту — не вторинне завдання, а нагальна пріоритетність, яка безпосередньо впливає на якість і стійкість всієї системи вищої освіти [2]. Запозичення та адаптація британських моделей відкриває Україні шлях до створення закладів, орієнтованих на студента, більше міжнародно інтегрованих і краще підготовлених до вирішення складних викликів сучасності. Забезпечення рівного доступу до підтримки благополуччя — це питання не лише освітньої політики, а й соціальної відповідальності: кожен студент, чи він молодий випускник школи, чи дорослий, що повертається до навчання, заслуговує на можливість розвиватися [13].

Однією з ключових рис британської вищої освіти є визнання того, що добробут — це не периферійна служба, а основний чинник академічного успіху. Британські університети відкрито визнають, що емоційна безпека, впевненість і гарне психічне здоров'я є підґрунтям здатності студента навчатися, зосереджуватися та залишатися залученим протягом усього періоду навчання. Добробут, таким чином, інтегрований у тканину академічного життя.

Коли студенти відчувають підтримку, вони частіше відвідують заняття, демонструють кращі академічні результати та успішніше переходять до працевлаштування. Інтеграція добробуту в академічну екосистему базується на простому розумінні, що університети — це не лише інституції знань, а й спільноти людей [10]. Для українських університетів прийняття цього підходу може стати трансформацій-

ним зрушенням: підтримка студентів — це не просто вияв турботи, а фундаментальний обов'язок сучасної освіти.

Одним із найбільш значущих нововведень у Великій Британії є впровадження підходів до підтримки студентів, заснованих на даних. Університети регулярно моніторять рівень залученості, відвідуваності, поведінку при здачі робіт, цифрову активність і відповіді на опитування про добробут. Ці дані допомагають ідентифікувати студентів групи ризику набагато раніше, ніж це можливо традиційними методами. Рання інтервенція часто стає вирішальним чинником між академічним відновленням студента або його відчуженням і відрахуванням [6].

В Україні, де системне моніторування добробуту й академічних ризиків ще не розвинуте, запровадження подібних інструментів може стати реальним покращенням. Дані не замінюють людське судження, але дозволяють приймати більш точні рішення та реагувати з більшою чутливістю.

Не менш важливим є розвиток цілісних структур підтримки. Британські університети мають багаторівневі системи, що включають служби консультування, академічних радників, команди підтримки студентів з інвалідністю, наставників, офіцерів добробуту та кризові лінії. Кожен рівень має своє призначення, і разом вони утворюють мережу, здатну реагувати на широкий спектр потреб студентів. Одним потрібна академічна порада, іншим — емоційна підтримка, третім — професійна психологічна допомога. Цілісна система гарантує, що жоден студент не залишиться поза увагою [5]. При адаптації до українського контексту така структура забезпечить чіткий і доступний маршрут отримання допомоги, роблячи підтримку добробуту інституційною, а не епізодичною.

Характерною особливістю британського підходу є орієнтація на профілактику, а не реакцію. Замість втручання лише тоді, коли проблеми вже загострюються, британські університети інвестують у розвиток стійкості, навичок управління стресом, тайм-менеджменту та психічної грамотності з перших етапів навчання. Профілактична освіта у сфері добробуту допомагає студентам розуміти, як справлятися з тиском, своєчасно звертатися по допомогу та підтримувати одне одного [14]. Впровадження такої системи в Україні вимагатиме часу, ресурсів і поетапного підходу. Реалістичним стартом може бути пілотний проєкт, у якому викладачі та студенти спільно розроблять методології та оцінюватимуть результати. Протягом трьох–п'яти років таку модель можна адаптувати та розширити на національному рівні.

Деякі конкретні британські практики можуть стати цінними орієнтирами для України. Система персонального тьютора або академічного радника передбачає закріплення за кожним студентом спів-

робітника, який надає академічне та пасторальне наставництво. Це формує довіру, безперервність і дозволяє раніше виявляти потенційні проблеми. Паралельно політика «no wrong door» гарантує, що будь-який співробітник, до якого звернувся студент, знає, як надати базову допомогу або куди направити далі. Такий підхід формує культуру спільної відповідальності за добробут студентів [11].

Інша сильна сторона британського досвіду — інклюзивне навчання. Добробут не обмежується консультуванням і службами підтримки, він тісно пов'язаний із дизайном навчання та оцінювання. Чіткі та справедливі процедури продовження термінів, розгляду виняткових обставин, адаптацій для студентів з інвалідністю та корекцій іспитів допомагають усунути бар'єри для навчання. Студенти розуміють, що підтримка доступна за потреби, але також усвідомлюють відповідальність її використання [9]. Встановлення прозорих і послідовних процедур в Україні допоможе ефективніше долати складні академічні ситуації.

Підтримка «рівний-рівному» (peer-to-peer) є ще одним потужним компонентом британської моделі. Студенти часто почуваються комфортніше, обговорюючи труднощі з однолітками, ніж із викладачами. Наставники, амбасадори добробуту та треновані слухачі створюють безпечне середовище, у якому студент почувається почутим і зрозумілим. Ця форма підтримки особливо цінна для першокурсників або студентів, які повертаються до навчання після травматичного досвіду. Крім того, мережі однолітків зміцнюють почуття спільноти та приналежності, що є життєво важливим у період національної кризи [7].

Також добробут інтегрується безпосередньо у навчальні програми. Британські університети планують розклад оцінювання, щоб уникнути надмірного навантаження, забезпечують збалансованість роботи та впроваджують рефлексивні практики, що допомагають студентам усвідомлювати власний навчальний прогрес. Навички працевлаштування — комунікація, командна робота, емоційний інтелект — цілеспрямовано розвиваються в межах програми, а не додаються як факультатив [12]. Такий підхід забезпечує те, що випускники отримують не лише академічні знання, а й особистісні та соціальні компетентності, необхідні для успіху у глобальному середовищі.

Для України впровадження таких практик має низку довгострокових переваг.

По-перше, психологічні наслідки війни створюють виклики, які не можна подолати лише традиційними академічними методами. Сучасна модель добробуту надає підтримку, необхідну для емоційного й академічного відновлення.

По-друге, покращення практик добробуту сприятиме підвищенню відвідуваності, зменшенню відсіву та зростанню успішності [2].

Хоча більшість українських університетів поки не відстежують ці показники системно, позитивні результати стануть очевидними з часом.

По-третє, довгострокове відновлення України залежить від збереження й розвитку людського капіталу. Студенти, які відчувають підтримку та зв'язок з університетом, частіше залишаються в країні, генерують інновації та сприяють відбудові спільнот.

Таким чином, добробут є не лише освітнім пріоритетом, а й складовою національної стратегії розвитку [1].

По-четверте, університети з розвинутими системами підтримки добробуту стають привабливішими для міжнародного партнерства. Європейські університети, зокрема британські, шукають установи, які надають пріоритет студентському досвіду [3]. Якщо українські університети створять системи добробуту, узгоджені з міжнародними стандартами, вони зміцнять свої позиції у глобальному академічному просторі.

Нарешті, системи підтримки добробуту сприяють ширшій культурній трансформації у сфері вищої освіти. Замість «режиму виживання» українські університети можуть формувати студентськоцентричне, співчутливе й прогресивне середовище. Така атмосфера є ключовою не лише для академічної досконалості, а й для загальної стійкості країни в умовах відбудови [8].

Добробут має розглядатися не як факультативна послуга, а як стратегічна інвестиція в академічну якість та національне відновлення. Британські практики створюють надійну основу для України, однак вони мають бути адаптовані до місцевих реалій та культурного контексту. Якщо держава інвестуватиме у студентський добробут сьогодні, Україна зможе зміцнити свою систему вищої освіти та створити умови, у яких студенти досягатимуть успіху, процвітатимуть особистісно й робитимуть внесок у розвиток своєї держави.

Список використаних джерел

1. Blake S., Capper G., Jackson A. (2022) Building belonging in Higher Education: Recommendations for developing an integrated institutional approach. Research, WONKHE. Available at: https://wonkhe.com/wp-content/wonkhe-uploads/2022/10/Building-Belonging-October-2022.pdf (Accessed: September 2025).
2. Chudzicka-Czupała A., Hao F., Hapon N. (2025) Well-being of Ukrainian and Polish college students during the Russo-Ukrainian War and coping strategies as predictors of mental health disorders, Taylor & Francis. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09581596.2025.2460996 (Accessed: September 2025).
3. Dias-Broens A. S., Meeuwisse M., Severiens S. E. (2024) The definition and measurement of sense of belonging in higher education: A systematic literature review with a special focus on students' ethnicity and generation status in higher

education, Science Direct. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1747938X24000319 (Accessed: October 2025).
4. Douwes R. et al. (2023) Well-being of students in Higher Education: The importance of a student perspective, Taylor & Francis. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2331186X. 2023.2190697 (Accessed: September 2025).
5. Fadiji A. W., Eloff I. (2024) Students' wellbeing in positive higher education: Conceptual frameworks and influencing factors, Frontiers. Available at: https://www.researchgate.net/publication/392374605_Students'_wellbeing_in_positive_higher_education_conceptual_frameworks_and_influencing_factors (Accessed: October 2025).
6. Farsawang P., Songkram N. (2023) Fostering technology integration and adaptability in higher education: Insights from the COVID-19 pandemic, Eric.ed.gov. Available at: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1406848.pdf (Accessed: October 2025).
7. Gillard S. (2019) Peer Support in Mental Health Services: Where is the research taking us, and do we want to go there?, Taylor & Francis. Available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09638237.2019.1608935 (Accessed: September 2025).
8. Grygorenko Z., Naydonova G. (2023) (PDF) The concept of "resilience": History of formation and approaches to definition, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/371884748_THE_CONCEPT_OF_RESILIENCE_HISTORY_OF_FORMATION_AND_APPROACHES_TO_DEFINITION (Accessed: September 2025).
9. Kefallinou A., Symeonidou S., Meijer C. (2020) Understanding the value of inclusive education and its implementation: A review of the literature, ResearchGate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/344261482_Understanding_the_value_of_inclusive_education_and_its_implementation_A_review_of_the_literature (Accessed: 05 September 2025).
10. Morgan J. (2024) Fostering Wellbeing in UK higher education: Challenges and best practice, Fostering wellbeing in UK higher education: challenges and best practice. Available at: https://www.advance-he.ac.uk/news-and-views/fostering-wellbeing-uk-higher-education-challenges-and-best-practice (Accessed: September 2025).
11. Nuis W., Segers M., Beausaert S. (2023) Conceptualizing mentoring in higher education: A systematic literature review, Science Direct. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1747938X23000581 (Accessed: October 2025).
12. Orih D. et al. (2024) A systematic review of soft skills interventions within curricula from school to University Level, Frontiers. Available at: https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2024.1383297/full (Accessed: September 2025).
13. Salha S. et al. (2024) How to maintain education during wars? an integrative approach to ensure the right to education, Open Praxis. Available at: https://openpraxis.org/articles/10.55982/openpraxis.16.2.668 (Accessed: October 2025).

14. Zhao Y. (2024) Positive higher education: Empowering students through learning and wellbeing, Frontiers. Available at: https://www.frontiersin.org/research-topics/62547/positive-higher-education-empowering-students-through-learning-and-wellbeing (Accessed: September 2025).

Яковлев Д. В.
доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології, професор кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»

Гранін Д. В.
адвокат, партнер АО «Юрлайн», аспірант кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІСТЬ

Процес інституціоналізації політичної науки в Україні є важливою складовою інтернаціоналізації вищої освіти. Руйнування «залізної завіси» після розпаду СРСР спричинило «експансію» теорій демократичного світу на простір політичної науки в Україні, активізацію співпраці з зарубіжними колегами, зокрема — участь представників Асоціації політичних наук України у Всесвітніх конгресах International Political Science Association.

Західна та Північна Європа стали не лише місцем народження політичної науки, а й одним із центрів її розвитку поряд із політичною наукою у США: «Political science, as we currently understand the label, was born, in Western Europe, in the early Fifties. One may say that it was "reborn"; but that would be inaccurate, for in the nineteenth century and until World War Two the label indicated a captive discipline largely dominated by juridical or historical approaches...» [1].

Після Другої світової війни політична наука постала як наука про політичні інститути та наука про політичну поведінку [2]. Фундатори політичної науки виходили із принципу раціональності індивідуальної та колективної дії, який у сучасній політичній науці, під впливом психології та когнітивної економіки, знайшов вираження у двох теоріях: «procedural, bounded rationality from contemporary cognitive psychology, and global, substantive rationality from economics». Також посилюється скептичне ставлення до принципу раціональності: «...the principle of rationality, unless accompanied by extensive empirical research to identify the correct auxiliary assumptions, has little power to make valid predictions about political phenomena» [3].

Час від часу відбувається «перезавантаження» політичної науки, а критики зазнає не лише принцип раціональності. Політичні науковці шукають та розвінчують усе нові й нові міфи, як-от: «...that it studies politics; that it is scientific; that one can study politics cut off from the other social sciences and history; that the state is neutral; and that the bulk of the work in the discipline furthers the cause of democracy. Within political science, there have been three main approaches to criticizing these myths: a moderate one that treats the elements in these myths as more or less disconnected; a radical one that sees a systemic connection between these elements but doesn't bring out what it is and how it works; and a Marxist one that names this system, "capitalism," and privileges the role of the capitalist state in explaining both politics and political science» [4].

У процесі інтернаціоналізації політична наука в Україні трансформується під впливом глобальних трендів, проходячи етапи не лише «перезавантаження», але й «перевантаження». Йдеться про міжнародні відносини та публічне адміністрування, щодо яких на різних етапах інституціоналізації політичної наука актуалізувалось питання «разом чи окремо?» І якщо на першому етапі становлення політичної науки відповідь була — «разом», то надалі, на жаль, усе більш очевидною стає окремішність шляху політичної науки, міжнародних відносин та публічного адміністрування. Відповідно й окремішність освітніх траєкторій студентів. Хоча взаємозв'язок демократичних виборів, ефективного адміністрування та раціональної зовнішньої політики став, здається, аксіомою для правлячого класу в Україні. Проте зв'язок між «politics» та «policy» так і не став аксіомою для політичної науки.

До важливих чинників, які визначали напрямки інституціоналізації політичної науки в Україні, слід віднести дискурс «посткомунізму». На етапі подолання авторитарної спадщини СРСР політична наука визначала власну ідентифікацію у протистоянні із так званим «науковим комунізмом» та «історичним матеріалізмом».

У подальшому дискусії щодо проблем державотворення, пошуку національної ідеї та дезінтеграції із пострадянським простором потребували як інтерпретації теорій політичної науки й релевантних методів (кількісних та якісних), так і звернення до історії, переосмислення творів представників «українського канону» у новому політичному та науковому контексті.

На сучасному етапі розвитку політичної науки вкрай важливим уявляється конструювання взаємодії з державними інститутами. Міф про «нейтральність держави», який вже згадувався, безпосередньо відноситься не лише до політики, а й до політичної науки. Без ефективної взаємодії із інститутами публічної влади, підтримки уряду політична наука не може стати інноваційною, відповідати сучасним

вимогам. Держава має стати драйвером розвитку науки. Одному зі співавторів вже доводилось зазначати, що «...наразі маємо гібридну систему взаємодії держави з політичною наукою та освітою, яка є наслідком незавершеності переходу від радянської до демократичної політичної системи. Така система лише підвищує суспільні витрати (не тільки фінансові!), обмежуючи доступ громадян до політичного знання, та підвищує ризики повернення до авторитарної моделі... Основним драйвером цієї взаємодії має стати держава, а інститути громадянського суспільства та наукова спільнота виступити провайдерами розвитку політичної науки та освіти у процесі формування політичних компетентностей громадянина. Суспільна потреба у цьому досить чітко артикулюється. Вона виражається у значній зацікавленості громадян політикою, їх прагненням жити у демократичному суспільстві» [5].

Роль політичної науки стає визначальною для демократичної громадянської освіти в умовах подвійної кризи: політичної кризи та кризи політичної науки. Перша з них обумовлена небезпекою посилення авторитаризму в умовах цифрової революції, а друга — пошуком відповідної викликам часу «оптики» політичної науки. Сучасність — це час розвитку мережевих комунікацій, які здатні посилити пропагандистський ефект інформаційних повідомлень завдяки спіндокторінгу, анонімності джерел інформації («шкарпеткові ляльки»). Політична пропаганда у соціальних мережах не лише спричиняє фейкові новини чи хвилі дезінформації, а й утворює політичний час постправди. Слід відзначити, що «соціальні мережі та нові медіа стали інструментом пропаганди. У цифрову еру вони є простором інформаційних війн, дезінформації та конструювання реальності. У соціальних мережах пропагандисти знайшли активну аудиторію, яка коментує та поширює інформацію, можливість анонімного конструювання реальності — за допомогою «шкарпеткових ляльок» (штучно створених акаунтів) та нових агентів пропагандистських кампаній — інфлюєнсерів. Перспективи пропаганди у соціальних мережах пов'язуються зі штучним інтелектом, який стає «невидимою рукою» організації та впровадження ефективних пропагандистських кампаній» [6].

Одним із головних завдань поствоєнного етапу інституціоналізації політичної науки, безумовно, буде визначення інтернаціоналізації в якості пріоритету. Водночас слід наголосити на необхідності підвищення ефективності інституційної взаємодії між державою, громадянським суспільством й політичною наукою та освітою в Україні. Наявність широкого поля професійної комунікації та модернізація окремих освітніх компонентів не вирішують проблеми взаємодії політичної науки із державою щодо утворення цілісної системи політичної освіти. Вона має виходити із парадигми «освіти протягом жит-

тя», сприяти підвищенню рівня політико-правової компетентності громадян та підготовці високоякісних фахівців. Політична освіта має стати складовою середньої та вищої освіти (зокрема знову увійти до планів підготовки фахівців усіх спеціальностей), системи громадянської освіти. Політична наука є джерелом знань для активних та компетентних громадян: «Political knowledge is a central concept in the study of public opinion and political behavior» [7], — які здатні на основі знань раціонально оцінювати політичні події.

У контексті інтернаціоналізації це означає наступне: «First, political science as a discipline has a mandate to help human beings govern themselves. Second, within this mandate we should be focusing, more than we do now, on creating legitimate coercion. In a world of increasing interdependence we now face an almost infinite number of collective action problems created when something we need or want involves a "free-access good." We need coercion to solve these collective action problems. The best coercion is normatively legitimate coercion. Democratic theory, however, has focused more on preventing tyranny than on how to legitimate coercion» [8].

Подальший розвиток політичної науки потребує активної ролі держави. Саме держава має сприяти повноцінному поверненню політичної освіти у систему підготовки фахівців в університетах та формуванню системи громадянської освіти.

Відтак, інституціоналізація політичної науки в Україні пройшла етапи «посткомунізму», ре-інтерпретації спадщини класиків української політичної думки та креативної деструкції західних теорій. На сучасному етапі переосмислення потребує роль політичної науки у взаємодії із теоріями публічного адміністрування та міжнародних відносин. Головним драйвером інституціоналізації політичної науки має стати держава, що сприяє розвитку політичної освіти у школах, університетах та як частини громадянської освіти.

Список використаних джерел

1. Sartori G. Where Is Political Science Going? *Political Science and Politics*. 2004. Issue 37. P. 785–787. URL: https://doi.org/10.1017/S1049096504045147
2. Herbert F. Weisberg. Political Science: The Science of Politics. New York: Agathon Press, Inc., 1986. 320 c. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=8Xgxs9ScUrUC&oi=fnd&pg=PR3&dq=THE+MAIN+QUESTION+OF+POLITICAL+SCIENCE&ots=lyuO_BAkpK&sig=XMxMIh7c_QJZxGBZ-qdSkDyzG34&redir_esc=y#v=onepage&q=THE %20MAIN %20QUESTION %20OF %20POLITICAL %20SCIENCE&f=false
3. Simon H. A. Human Nature in Politics: The Dialogue of Psychology with Political Science. *American Political Science Review*. 1985. Volume 79, Issue 2. P. 293–304. URL: https://doi.org/10.2307/1956650

4. Ollman B. What Is Political Science? What Should It Be? *International Critical Thought.* 2015. Issue 5(3). P. 362–370. URL: https://doi.org/10.1080/21598282.2015.1065379
5. Яковлев Д. В. Держава, що сприяє розвитку політичної освіти: рудимент авторитаризму чи вимога демократії. *Політологічний вісник*. 2021. Вип. 87. С. 114–126. URL: https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/121/106
6. Яковлев Д. В. Цифрова дезінформація: технології пропаганди в соціальних мережах. *Трансформація українського суспільства в цифрову еру* : матеріали IV Всеукр. наук.-практич. конф. (м. Одеса, 21 берез. 2025 р.). Одеса, 2025. С. 36–40. URL: https://hdl.handle.net/11300/29705
7. Barabas J., Jerit J., Pollock W., Rainey C. The Question(s) of Political Knowledge. *American Political Science Review.* 2014. Volume 108, Issue 4. P. 840–855. URL: https://doi.org/10.1017/S0003055414000392
8. Mansbridge J. What Is Political Science For? *Perspectives on Politics.* 2014. Volume 12, Issue 1. P. 8–17. URL: https://doi.org/10.1017/S153759271300368X

Ярова Л. В.
доктор політичних наук, професор, завідувачка кафедри соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІННОВАЦІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ ВЗАЄМОДІЇ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ОНЛАЙН-ЛОБІЗМ

Епоха цифровізації характеризується інноваціями в освіті та науці, політиці й економіці, публічному управлінні та політичному представництві. Під впливом цифровізації суспільних відносин трансформацій зазнає і лобістська діяльність.

У контексті цифровізації формат соціальної взаємодії визначається розвитком соціальних мереж і технологій «цифрового суспільства». У процесі переходу від традиційних засобів масової інформації, таких як телебачення, радіо, преса (друковані медіа), до створення наративів у соціальних мережах трансформується соціальна структура суспільства. На перший план виходить взаємодія між групами інтересів у соціальних мережах.

В Україні зроблено певні кроки для регулювання лобістської діяльності. З 1 вересня 2015 року набрав чинності Закон України «Про лобіювання» [2]. Відповідно до вимог цього Закону створено «Реєстр прозорості» [4]. У ньому вже зареєстровано 88 суб'єктів лобіювання. Варто погодитися з тим, що: «Початок функціонування Реєстру означає, що особи, які лобіюють, — впливають або намагаються впливати зокрема на органи державної влади щодо прийняття нормативно-правових актів у власних або комерційних інтересах бенефіціарів,

зобов'язані отримати статус суб'єкта лобіювання. Це може зробити (за відсутності обмежень, передбачених частиною 4 статті 10 Закону): — фізична особа, яка має повну цивільну дієздатність; — юридична особа, зареєстрована відповідно до законодавства України; — іноземна юридична особа, яка має своє представництво в Україні відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»... Реєстр став першою інформаційно-комунікаційною системою, яка за сприяння Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України пройшла авторизацію безпеки відповідно до нових стандартів, встановлених законодавством України» [3].

Цифровізація діяльності лобістських груп, їхня активність у забезпеченні політичного представництва та впливу на рішення органів публічної влади має кілька вимірів. Йдеться зокрема про «інформаційні війни», використання блогінгу та спін-докторингу, технологій впливу на порядок денний суспільства та влади.

Інституціоналізація лобіювання в цифровому суспільстві характеризується такими особливостями: 1) під впливом цифровізації змінюється соціальна структура суспільства і відповідно з'являються нові групи та класи, що потребують представництва у публічній політиці. Насамперед ідеться про те, що внаслідок цифровізації зростає соціальна вага представників креативної індустрії та активізуються дискусії про «новий середній клас» — креативний клас. Варто зазначити, що поява креативного класу наразі породжує більше запитань, ніж відповідей: «...креативний клас став новим середнім класом в інформаційному суспільстві... Якщо зняти маску з сучасного представника ІТ-індустрії, чи побачимо ми знайомого героя епохи модернізації — буржуа, демократа і парламентаря ("ліберала" чи "консерватора")?.. Умови праці та культурне середовище, технології та економіка змінилися, а місія модернізації політичної системи, яку здійснював середній клас у промислову епоху, має бути продовжена креативним класом в інформаційну еру» [5]; 2) Створення власних вебсайтів, сторінок у соціальних мережах, месенджерах тощо групами інтересів. Вони можуть бути як безпосередньо пов'язаними з цими групами (офіційні сторінки, можливість визначення джерела інформації), так і анонімними. У другому випадку створюються анонімні сторінки з метою маніпулювання інформацією, здійснення інформаційних диверсій та атак на опонентів; 3) формування асоціацій груп інтересів і лобістських структур, які також активно діють і взаємодіють у кіберпросторі. Лобістські організації використовують технології інформаційного впливу для просування власного порядку денного.

Серед сайтів, які характеризують діяльність лобістів у цифровому просторі, слід відзначити сайт «Lobby Club» [6], який «...створений за прикладом провідних клубів у США та Великій Британії, є унікаль-

ним місцем зустрічей впливових осіб, надає доступ до лобістських рішень і правової підтримки лідерам думок, бізнесу та політики. З офісами у Вашингтоні та Києві Клуб активно діє на міжнародній арені, взаємодіє з високопосадовцями та формує глобальні стратегії» [6], а також сайт Національної асоціації лобістів України [1].

На сайті зазначено: «Наша мета — сформувати цивілізовану культуру лобіювання в Україні, засновану на принципах прозорості, підзвітності та відповідальності. Ми прагнемо зробити лобіювання зрозумілим для суспільства, вивести його з тіні та показати як нормальну демократичну практику, що сприяє ухваленню якісних рішень» [1].

Слід зазначити, що криза демократичного політичного представництва, яка є ознакою сучасного світу, стала одним із чинників активізації груп інтересів і лобістських структур.

Однією з головних проблем у процесі використання лобістських технологій у цифровому суспільстві є правове регулювання кіберпростору. Це виклик не лише національним урядам, а й усьому глобальному світопорядку. Регулювання кіберпростору потребує координації дій національних урядів на основі норм міжнародного та інформаційного права. Проблема лобіювання із застосуванням новітніх технологій у кіберпросторі давно вийшла за межі окремих держав.

Список використаних джерел

1. National Association of Lobbyists of Ukraine. URL: https://unla.org.ua/
2. On Lobbying: Law of Ukraine of 23 February 2024 No. 3606-IX. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606–20#n122
3. Transparency Register Launched: Opportunities, Functions, Registration Conditions. National Agency on Corruption Prevention (NACP). 1 September 2025. URL: https://nazk.gov.ua/uk/reestr-prozorosti-rozpochav-robotu-mozhlyvosti-funktsii-umovy-reestratsii/
4. Transparency Register. National Agency on Corruption Prevention (NACP). URL: https://transparency.nazk.gov.ua/home
5. Яковлев Д. В. Креативній клас — феномен інформаційного суспільства. *Трансформація українського суспільства в цифрову еру*: матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. Львів — Торунь: Ліга-прес, 2024. С. 100–104. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5abd5fdc-4dfc-484a-a62a-b8792fd39957/content
6. Lobby Club. URL: https://lobbyclub.org/

Бааджи Н. П.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

Кирилюк А. В.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

На сучасному етапі людського розвитку активно впроваджується та розвивається інститут штучного інтелекту, а саме так званих «розумних машин». На сьогоднішній день ми не можемо уявити суспільство без машин, робототехніки та інших розробок в цій галузі. Початок активного розвитку та впровадження у повсякденне життя людини високих технологій припадає на XXI століття. У зв'язку з цим епоху називають «ерою інформатизації». Наприклад, сервіси ШІ розширюють можливості для генерації нових ідей, сприяння персоналізованому навчанню, отримання миттєвого зворотного зв'язку та поліпшення освітніх результатів здобувачів освіти.

З іншого боку, значне поширення ШІ викликає у експертів і практиків занепокоєння через його негативний вплив на академічну доброчесність, соціальне та навчальне середовище. В освіті ШІ найчастіше обговорюється в контексті академічної доброчесності, оскільки педагоги висловлюють побоювання з приводу списування та плагіату [1].

Впровадження ШІ в освітній процес несе в собі такі виклики, пов'язані з академічною доброчесністю:

– плагіат: за даними сервісу для виявлення плагіату Turnitin, за 2023 рік із 200 млн робіт здобувачів освіти 22 млн (11 %) містили щонайменше 20 % контенту, створеного ШІ, тоді як близько 6 млн (3 %) — майже повністю були створені нейромережами [2]. Дослідження показують, що плагіат, включаючи плагіат з використанням ШІ, поширений в академічному середовищі, а багато здобувачів освіти сприймають його як нормальне явище. Також виявлено, що ШІ формує у педагогів недовіру до робіт, що підриває довіру всередині освітньої спільноти;

– списування: здобувачі освіти можуть використовувати ШІ для виконання самостійних завдань, написання есе та проведення дослідницьких і проєктних робіт, що може поставити під сумнів справжність їх роботи. Крім того, застосування ШІ під час підсумкового

оцінювання дає здобувачам освіти нечесну перевагу, дозволяючи отримувати готові відповіді в режимі реального часу і тим самим підриваючи об'єктивність оцінювальних процедур. При цьому здобувачі освіти можуть як навмисно, так і ненавмисно здавати роботи, створені ШІ, без вказівки джерела. Деякі здобувачі освіти не усвідомлюють етичних наслідків використання ШІ, що може призводити до включення фрагментів згенерованого контенту в їхні роботи без належного цитування. Використання ШІ-згенерованого контенту в академічній роботі часто розглядається як «неправильно атрибутоване співавторство», що ускладнює його виявлення;

– ослаблення навичок мислення високого порядку: надмірна залежність від ШІ може перешкоджати розвитку у здобувачів освіти критичного мислення та навичок мислення вищого порядку — аналізу, синтезу та оцінки. Легкий доступ до відповідей може перешкоджати розвитку аналітичного, креативного та незалежного мислення. Це особливо актуально, враховуючи значні успіхи ШІ в тестах, призначених для оцінки критичного мислення та міркувань;

– поверхневе навчання: сприйняття відповідей, згенерованих ШІ, без критичного осмислення серед здобувачів освіти може призвести до поверхневого розуміння навчального матеріалу, а не до глибокого навчання.

З огляду на вищезазначені можливості та виклики застосування ШІ в освітньому процесі, одним з актуальних напрямків нормативного регулювання в системі вищої освіти стало застосування ШІ в навчальному процесі. Згідно з рекомендаціями ЮНЕСКО, необхідні конкретні національні політики, інституційні стратегії відповідального та творчого використання ШІ в освіті. Зокрема підкреслюється необхідність підготовки науково-педагогічних працівників для забезпечення ефективного впровадження цих технологій у навчальний процес.

За даними ОЕСР, сьогодні лише деякі країни готові розуміти або спрямовувати використання ШІ в освіті. Зокрема жодна з 18 країн, щодо яких експерти ОЕСР проводили аналіз, не випустила нормативний акт про використання ШІ в освіті, і лише дев'ять країн опублікували необов'язкові положення.

Отже наголошується на важливості проведення в країнах колаборативних досліджень з використання ШІ в процесі викладання та навчання, проведення моніторингу впливу ШІ на навчальний процес та обміну передовими практиками між дослідниками, розробниками та зацікавленими сторонами у сфері освіти.

У багатьох країнах першою реакцією на поширення в навчальних закладах освіти сервісів, як ChatGPT, стало введення офіційної заборони на використання сервісу через загрози безпеці, недотримання

академічної доброчесності та алгоритмічну упередженість. Однак пізніше, після визначення офіційної політики щодо його застосування, заборона була знята.

В даний час політика щодо ШІ в багатьох країнах ОЕСР допускає використання ШІ-сервісів для допомоги в навчанні та розвитку цифрової грамотності, забороняючи представлення ШІ-згенерованих робіт як своїх власних і використання ШІ для порушення академічної доброчесності. В цілому країни фокусуються на переході від обмежень до адаптації освіти, щоб зробити ШІ інструментом для розвитку навичок, критичного мислення та відповідального використання технологій.

Так, в Австралії в 2022 році майже у всіх штатах було встановлено тимчасову заборону на використання ChatGPT у навчальних закладах. Однак у 2023 році заборона була знята після прийняття на національному рівні стратегічного документа «Австралійська рамка для генеративного ШІ в навчальних закладах». Документ спрямований на надання підтримки навчальному закладу у відповідальному та етичному використанні інструментів ШІ таким чином, щоб це приносило користь здобувачам освіти, навчальним закладам і суспільству.

Рамка включає шість всеосяжних принципів використання генеративного ШІ в навчальних закладах (викладання та навчання, людське і соціальне благополуччя, прозорість, справедливість, підзвітність, конфіденційність, захищеність і безпека) і передбачала впровадження з 2024 року ChatGPT у всіх австралійських навчальних закладах [3]. Особливий фокус документа зроблений на адаптації оцінювання з урахуванням розвитку ШІ, включенні ШІ до змісту навчальної програми, розвитку культури академічної доброчесності, підвищенні цифрової грамотності науково-педагогічного складу та здобувачів освіти.

Аналогічна тимчасова заборона на використання ChatGPT в навчальних закладах була введена в 2023 році в ряді міст США (Нью-Йорк, Сіетл, Лос-Анджелес та ін.). Заборона була введена через побоювання щодо «негативного впливу на навчання здобувачів освіти», а також «безпеки і точності» контенту, який створює ChatGPT [4]. Протягом року ці заборони були скасовані або пом'якшені. Разом з тим, у 2024 році були введені обмеження на використання мобільних телефонів і гаджетів у стінах навчального закладу. Так, щонайменше в 19 штатах країни діють закони або правила, що забороняють або обмежують використання мобільних телефонів здобувачами освіти в навчальних закладах [5].

В Японії проводяться різні пілотні програми для тестування можливостей ШІ. Так, міністерством освіти країни в 2023 році опубліковані керівні принципи, що дозволяють обмежене використання ШІ,

такого як ChatGPT. При цьому в документі міститься заклик до особливої обережності щодо використання здобувачами освіти, а також вказується, що видача роботи за допомогою ШІ за свою власну буде вважатися шахрайством. Також були враховані побоювання, що ШІ-технології можуть негативно вплинути на критичне мислення та інші навички здобувачів освіти.

Для апробації керівних принципів відібрано кілька закладів освіти та передбачено цільову підтримку і навчання науково-педагогічних працівників з використання ШІ. Згодом документ буде переглянуто на основі отриманих результатів пілотного проєкту [6].

Сінгапур розробив національну онлайн-платформу для навчання навичкам роботи з ШІ, яка пропонує різні курси.

Слід зазначити, що в країні здобувачам освіти дозволено використовувати контент, створений ChatGPT, у своїх роботах. При цьому зазначено, що будь-який контент, створений ChatGPT, який здобувачі освіти використовують у своїх есе, має бути відповідним чином вказаний [7].

Особлива увага в країні приділяється професійному розвитку науково-педагогічних працівників у сфері ШІ. Так, в рамках національної ініціативи з розвитку грамотності в галузі ШІ серед здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників планується навчити всіх діючих і майбутніх педагогів [8].

У Новій Зеландії політика спрямована на зміщення фокусу боротьби з плагіатом через детектори до реформування оціночних практик. Зокрема в школах країни дозволяється використання ШІ для навчання, але обмежується його використання під час іспитів і тестів. Наприклад, з 2025 року скасовуються письмові звіти як форма зовнішнього оцінювання в рамках Національного сертифіката про освітні досягнення (National Certificate of Educational Achievement). Замість цього оцінювання буде проводитися через контрольовані іспити або усні завдання, щоб виключити несанкціоноване використання ШІ [9]. При цьому як в Новій Зеландії, так і в Австралії на національному рівні визначена важливість наявності чітких процедур з виявлення та розслідування випадків несанкціонованого використання ШІ.

Список використаних джерел

1. The Shortcomings of Generative AI Detection: How Schools Should Approach Declining Teacher Trust In Studentshrome-extension. URL: https://cdt.org/wp-content/uploads/2023/12/2023–12–15-Civic-Tech-Declining-Teacher-Trust-In-Students-issue-brief-final.pdf
2. Turnitin. Turnitin celebrates one year for AI writing detection. 2024. URL: https://www.turnitin.com/blog/turnitin-celcbrates-one-ycar-for-ai-vvriting-dctectiocL

3. Artificial intelligence such as ChatGPT to be allowed in Australian schools from 2024 URL: https://www.education.gov.ua/schooling/ resources/australian-framework
4. The New York Times. Despite Cheating Fears, Schools Repeal ChatGPT Bans. 2023. URL: https://www.nytimes.com/2023/08/24/ business/schools- chatgpt-chatbot-bans.html
5. Education Week. Which States Ban or Restrict Cellphones in Schools? 2024. URL: https://www.edweek.org/teehnology/which-states-ban-or-restrict- cell-phones-in-schools/2024/06
6. URL: https://english.kyodonews.net/news/2023/07/aclce46ce503-japan-publishes-guidelincs-allowing-limited-use-of-ai-in-schools.html
7. The Straits Times. No ban on students using AI tool ChatGPT for schoolwork, but ethical use will be taught: IB. URL: https://www.straitstimes.com/singapore/no-ban-on-students-using-ai-tool-chatgpt-for-schoolwork-but-ethical-use-will-bc-taught-ib
8. The Straits Times. NIE to train teachers in using AI in classroom, invest in research. 2022. URL: https://www.straitstimes.com/ singaporc/parenting-education/nie-to-train-tcachers-in-using-ai-in-classroom-invest-in-research
9. Otago Daily Times. Schools abandon some homework alter rise in AI cheating. 2024. URL: https://www.odt.co.nz/ncws/national/ schools-abandon- some-homework-after-rise-ai-cheating

Бакутін А. О.
аспірант 3 курсу кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНИЙ ПІДХІД ДО АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ХОРЕОГРАФІЧНІ ТВОРИ ТА ЙОГО ІНТЕГРАЦІЯ У НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ УКРАЇНСЬКИХ ЮРИДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Актуальність теми зумовлена необхідністю гармонізації українського законодавства та освітніх стандартів у сфері авторського права із європейською практикою, особливо в контексті зростаючої ролі хореографічних творів у культурній і креативній індустрії. Хореографічні твори є особливою формою творчості, що інтегрує рух, музику та сценічну композицію, й перебуває на перетині мистецтва та права. Результат хореографічної діяльності водночас виступає проявом індивідуальної креативності автора та об'єктом потенційного правового захисту. У контексті інтеграції України до європейського освітнього простору набуває критичного значення забезпечення відповідності національних освітніх програм міжнародним стандартам,

зокрема шляхом системного викладання авторського права, що регулює хореографічні твори, у закладах вищої освіти.

В Україні та інших юрисдикціях відсутнє чітке визначення «хореографічного твору» як об'єкта авторського права, що ускладнює захист прав творців та обмежує міжнародну співпрацю.

У міжнародному авторському праві хореографічний твір розглядається як самостійний об'єкт охорони, якщо він має творчий характер та виражений у певній формі. Відповідно до статті 2 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (1886 р.), охорона надається «творам хореографічного мистецтва і пантомімам, якщо вони зафіксовані письмово або іншим способом» [1]. Це формулювання залишає широке поле для інтерпретацій, зокрема щодо способу «фіксації» танцю.

В **Україні** законодавче визначення хореографічного твору як окремого об'єкта авторського права відсутнє. Основним нормативним актом є Закон України «Про авторське право і суміжні права», який захищає «літературні, художні, музичні, драматичні, аудіовізуальні та інші твори» [2], в межах яких розуміються і хореографічні твори, але які прямо не виділяються як окрема категорія. Практика застосування закону показує, що хореографічні твори трактуються як композиції, що поєднують рухи, музику і сценічне оформлення, але для їхнього захисту часто потрібно доводити оригінальність та фіксацію в матеріальній формі (відеозапис, нотна нотація рухів, сценарій постановки).

У США, наприклад, хореографічні твори чітко визначені в розділі 102 Закону про авторське право (Copyright Act, 1976). Захист надається хореографічним композиціям, які мають оригінальний характер і можуть бути документально відтворені (відеозапис, нотація руху тощо) [3]. Прикладом судової практики є справа *«Horgan v. Macmillan, Inc. (1986)»*, де суд визнав хореографію як оригінальний твір, захищений авторським правом [4]. В той же час, відповідно до законодавства США, «окремі рухи або танцювальні кроки самі по собі не захищені авторським правом» [5].

У країнах Європейського Союзу правовий статус хореографічних творів регулюється директивами ЄС та національними актами, але підхід залишається фрагментарним. У контексті ЄС, як і в міжнародному праві, хореографічний твір може бути визнаний об'єктом авторського права за умови, що він відповідає критеріям: оригінальність, творчий характер, фіксація (або вираження у формі, що дозволяє відтворення) [6]. У Німеччині закон допускає охорону хореографічного твору без формальної «фіксації фізичної форми» — тобто твір може бути захищений навіть без письмової нотації [7]. Але судові рішення показують, що прості рухи часто не визнаються як «особисте інтелек-

туальне створення» [8]. Суд Німеччини встановив, що простий набір рухів не становить достатньої «особистої інтелектуальної творчості» [9]. Тоді виникає невизначена межа між «рухом» і «хореографічним твором». У Франції Кодекс про інтелектуальну власність визнає хореографію як “œuvre de l’esprit”, але підкреслює, що має бути «відбиток особистості автора» і, хоча фіксація не завжди необхідна, її наявність серйозно підсилює позицію [10].

Сполучене Королівство визнає хореографію як «dramatic work» (драматичний твір), який підлягає охороні, якщо він зафіксований у матеріальній формі [11; 12]. Аналітичне джерело повідомляє про справу *«Norowzian v Arks Ltd (No 2) (UK)»*, у якій суд підтвердив, що драматичну працю (*dramatic work*) можна інтерпретувати як твір дії (*work of action*), що може включати хореографію, якщо вона оригінальна та здатна до виступу перед аудиторією [13].

В Україні відсутня законодавча стандартизована система нотації хореографічних творів, що ускладнює доказ авторства та міжнародне визнання. Коментарі до Закону України «Про авторське право і суміжні права» також не містять окремої інтерпретації хореографічних творів, що підтверджує прогалину у вітчизняній правовій доктрині. Для захисту прав авторів зазвичай використовують відеозапис постановки, нотну фіксацію рухів або сценарій композиції, проте відсутність формалізованих правил створює юридичну невизначеність. У США та Великобританії застосовуються системи Labanotation [14; 15] та Benesh Movement Notation [16; 17], вони широко використовуються для документування хореографічних творів, проте не є «законодавчо обов’язковими». Судова практика визнає матеріально зафіксований твір будь-яким надійним способом (включно з цими системами) як достатній для охорони авторських прав у категорії dramatic work. Для охорони авторських прав достатньо будь-якої матеріальної фіксації твору, що дозволяє його відтворення, як підтверджує судова практика, зокрема справа *«Horgan v. Macmillan, Inc. (1986)»*. У країнах Європейського Союзу підхід більш гнучкий: фіксація бажана, але не завжди обов’язкова; ключовим є підтвердження оригінальності та творчого характеру твору. Порівняння цих підходів показує, що для України впровадження стандартизованої системи нотації як Labanotation у навчальні програми юридичних і мистецьких спеціальностей може значно підвищити ефективність правового захисту хореографічних творів, сприяти міжнародній співпраці та забезпечити відповідність національних стандартів сучасній практиці Сполученого Королівства, ЄС і США.

Українська система захисту хореографічних творів менш формалізована порівняно з міжнародною практикою, де фіксація та оцінка оригінальності суворо регламентовані. Відсутність чітких правил

ускладнює міжнародне визнання творів та обмежує участь студентів і авторів у глобальних освітніх і культурних проєктах. Це підкреслює потребу у стандартизованих правилах фіксації та відповідних навчальних модулях.

В той же час Україні, яка прагне гармонізації законодавства та освіти з Європейським Союзом, необхідно враховувати специфіку правового захисту хореографічних творів як окремої форми інтелектуальної творчості. У Сполученому Королівстві та більшості країн ЄС — зокрема у Франції, Німеччині — хореографічні твори віднесено до категорій *dramatic works* або *artistic works*, що забезпечує їхню правову охорону за умови фіксації. Для формування належного розуміння цієї категорії та її практичного застосування доцільно запровадити навчальний модуль «Європейське авторське право» у межах юридичних і мистецьких програм українських університетів, яке включатиме порівняння захисту різних творів, зокрема хореографічних.

Такий модуль міг би включати: порівняльний аналіз національних систем ЄС, США та Сполученого Королівства, включно з практикою фіксації та захисту хореографічних творів; практичні кейси, які демонструють застосування авторського права до конкретних робіт; порівняння систем нотацій, включно з цифровими технологіями (відеозапис, нотація рухів, блокчейн-реєстрація авторства); міждисциплінарні аспекти, що поєднують право і мистецтво, навчання і дослідницьку діяльність; міжнародну мобільність та партнерство, зокрема програми обміну з університетами ЄС і Сполученого Королівства (подвійні дипломи, спільні освітні проєкти тощо).

Впровадження навчального модуля «Європейське авторське право і хореографія» дозволить системно ознайомити студентів із критеріями оригінальності, способами фіксації хореографічних композицій та практикою захисту авторських прав у США, ЄС і Великобританії. Це, у свою чергу, забезпечить можливість міжнародного визнання українських творів, підвищить академічну мобільність студентів і викладачів, а також сприятиме розвитку міждисциплінарної освіти, де право, мистецтво та сучасні технології взаємодіють у навчальному процесі.

Очікуваний результат запровадження такого модуля — підвищення компетентності студентів і викладачів у сфері захисту культурних прав, розвиток міждисциплінарної освіти та забезпечення відповідності українських програм міжнародним стандартам. Крім того, це сприятиме інтеграції України у європейський освітній та культурний простір, створюючи умови для широкої міжнародної співпраці та визнання українських хореографічних творів на світовій арені.

Відсутність адаптації українських освітніх програм до міжнародних стандартів захисту хореографічних творів створює низку пра-

вових, академічних і культурних викликів. По-перше, без стандартизованої фіксації та нотних систем хореографічні твори в Україні залишаються в зоні юридичної невизначеності, що ускладнює міждисциплінарну роботу та дослідження у сфері креативної економіки. По-друге, відсутність систематизованого викладання європейських та американських практик авторського права, яке включає блок хореографічних творів, обмежує можливості студентів і викладачів брати участь у спільних програмах із університетами ЄС і Сполученого Королівства, отримувати подвійні дипломи та реалізовувати міжнародні науково-дослідні проєкти тощо.

Таким чином, інтеграція європейських стандартів авторського права на хореографічні твори у навчальні програми вищих юридичних і мистецьких навчальних закладів України є не лише освітньою необхідністю, а й важливим кроком у розвитку національної культури та креативної економіки.

Список використаних джерел

1. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811–20#Text
3. Copyright Act of the United States, Title 17, §102. Available at: https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/102
4. Horgan v. Macmillan, Inc., 621 F. Supp. 1169 (S. D. N. Y. 1985). Available at: https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/621/1169/1368629/
5. U. S. Copyright Office. Copyright Registration of Choreography and Pantomime (Circular 52). Washington, D. C., 2021. Available at: https://copyright.gov/circs/circ52.pdf
6. European Union Intellectual Property Office (EUIPO). Protection of Choreography in the EU. Available at: https://www.copyright.eu/docs/protection-of-choreography/
7. Tanzfonds Erbe. The Value of Dance: Notes on Copyright. Available at: https://tanzfonds.de/en/magazin/the-value-of-dance-notes-on-copyright/
8. Mondaq. The Copyrightability of Yoga Poses, Dance Moves and Exercise Routines. Available at: https://www.mondaq.com/germany/copyright/573864/the-copyrightability-of-yoga-poses-dance-moves-and-exercise-routines
9. Ibid.
10. Le Ballet Impérial. Protection d'œuvre chorégraphique en France. Available at: https://leballetimperial.fr/protection-doeuvre-choregraphique/
11. United Kingdom. Copyright Act 1911, Part III. Available at: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1–2/46/part/III/enacted
12. Artquest. Performance Art and the Law (Part 2). Available at: https://artquest.org.uk/artlaw-article/performance-art-and-the-law-2/
13. Norowzian v. Arks Ltd (No. 2) [2000] E. M. L. R. 67. Available at: https://www.oxbridgenotes.co.uk/law_cases/norowzian-v-arks-ltd-no-2

14. Labanotation. *Encyclopaedia Britannica*. Available at: https://www.britannica.com/art/labanotation
15. Hutchinson A. (1977). Labanotation: The System of Analyzing and Recording Movement. New York.
16. Royal Academy of Dance. Benesh International. Available at: https://www.royalacademyofdance.org/study-dance/benesh-international/
17. Benesh R., Benesh J. (1969). An Introduction to Benesh Movement Notation. London.

Бєлогубова О. О.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНА СТУДЕНТСЬКА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК СТРАТЕГІЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ВИКЛИК ДЛЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У XXI столітті міжнародна студентська мобільність стала ключовим елементом глобальної трансформації системи вищої освіти. Вона не лише забезпечує академічний і культурний обмін, а й слугує стратегічним інструментом економічного розвитку, формування людського капіталу та підвищення конкурентоспроможності країн у глобальній економіці знань. Інтернаціоналізація вищої освіти розглядається як процес інтеграції міжнародного, міжкультурного або глобального виміру в усі функції університетів — від освітніх програм до наукових досліджень і управління.

Студентська мобільність як стратегія інтернаціоналізації. Інтернаціоналізація вищої освіти передбачає різні форми транскордонної взаємодії: обмін знаннями, співпрацю між університетами, мобільність студентів і викладачів, створення філій закладів освіти за кордоном. Серед цих форм саме студентська мобільність залишається наймасовішим і найвпливовішим явищем.

Міжнародна студентська мобільність стала не лише академічним, а й політичним, економічним і соціальним інструментом. У сучасній практиці виокремлюють чотири основні стратегічні підходи:

1. *Підхід взаєморозуміння (Mutual understanding)* — спрямований на розвиток культурного й академічного обміну (приклад: програма ERASMUS).

2. *Підхід кваліфікованої міграції (Skilled migration)* — орієнтований на залучення талановитих студентів до ринку праці приймаючої країни (Німеччина, Канада, Франція).

3. *Підхід отримання доходу (Revenue-generating)* — розглядає іноземних студентів як джерело фінансових надходжень (Австралія, Велика Британія).

4. *Підхід нарощування потенціалу (Capacity building)* — використовується країнами, що розвиваються, для модернізації власної освіти через міжнародне співробітництво [2, с. 384–385].

Усі ці стратегії формують складну мозаїку глобальної освітньої політики, в якій взаємодіють як економічні, так і гуманітарні інтереси.

Регіональні тенденції та моделі мобільності. Регіональні підходи до мобільності суттєво різняться. *Європа* характеризується політично керованою мобільністю, що базується на принципах Болонського процесу: запровадження двоциклових ступенів, ECTS, взаємне визнання кваліфікацій.

Азійсько-Тихоокеанський регіон демонструє зростання комерційно орієнтованої мобільності: здобуття ступенів на платній основі, розвиток франчайзингових програм.

Північна Америка залишається головним «магнітом» для іноземних студентів, орієнтуючись на поєднання економічних і демографічних потреб.

Водночас глобальна нерівність участі є очевидною: більшість студентів приїжджають із країн Азії, тоді як основними приймаючими державами залишаються США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Австралія та Японія [3, с. 486].

Разом з тим, масова мобільність породжує не лише можливості, а й значні ризики:

1. *Доступ і рівність.* Участь у міжнародній освіті часто залежить від соціально-економічного статусу студентів. Брак стипендій і висока вартість навчання роблять мобільність недоступною для більшості.

2. *Якість і шахрайство.* Поява «фабрик дипломів» і неакредитованих програм підриває довіру до міжнародної освіти. Необхідні ефективні системи контролю якості.

3. *Визнання кваліфікацій*. Відсутність узгоджених механізмів визнання дипломів обмежує мобільність випускників і знижує ефективність освітніх обмінів.

Одним із найгостріших є *«витік мізків»* — коли випускники з країн, що розвиваються, залишаються працювати за кордоном. Така тенденція послаблює національні системи освіти й економіки. Фінансові аспекти також відіграють ключову роль: деякі країни субсидують навчання іноземців, інші — впроваджують повну оплату. Це створює різні моделі фінансової справедливості. Важливим фактором є *координація політики* між освітньою, міграційною та торговельною сферами. Уряди повинні балансувати між економічною вигодою і соціальною відповідальністю, забезпечуючи доступність і якість міжнародної освіти.

Попри зростання фізичної мобільності, дедалі більшого значення набуває *інтернаціоналізація без мобільності* — зокрема дистанційні програми, MOOCs (Massive Open Online Courses, тобто масові відкриті онлайн-курси), подвійні дипломи та міжнародні кампуси. Такі форми дають змогу долати фінансові та географічні бар'єри, створюючи нові можливості для студентів у всьому світі.

Україна має значний потенціал у сфері міжнародної освіти, з огляду на її наукову школу, геополітичне положення та попит на європейську освіту серед іноземних студентів. Водночас існуючі виклики — воєнний стан, міграція молоді, недостатнє фінансування та складність визнання українських дипломів за кордоном — вимагають *нової системної стратегії інтернаціоналізації.*

У зв'язку з цим вбачається доцільним запропонувати такі *рекомендації для розвитку системи вищої освіти України*:

1. *Розробити національну стратегію інтернаціоналізації вищої освіти.* Вона має передбачати узгоджені дії у сферах освіти, міграції, економіки та дипломатії. Важливо визначити цілі не лише з експорту освітніх послуг, а й зі збереження людського потенціалу через створення умов для повернення випускників.

2. *Посилити державну підтримку академічної мобільності.* Необхідно збільшити кількість державних стипендій, програм обміну та двосторонніх угод з європейськими університетами, особливо в рамках *Erasmus+*, *Horizon Europe* та інших міжнародних ініціатив.

3. *Сприяти поверненню українських студентів після навчання за кордоном.* Важливо створити економічні та кар'єрні стимули: пріоритет при працевлаштуванні, гранти на дослідження, підтримку стартапів, пільги для молодих викладачів, які здобули освіту за кордоном.

4. *Підвищити якість і міжнародну привабливість українських університетів.* Розвиток англомовних і франкомовних програм, подвійних дипломів, міжнародної акредитації, участь у світових рейтингах — це інструменти, які допоможуть інтегрувати Україну до глобального академічного простору.

5. *Створити ефективну систему визнання іноземних кваліфікацій.* Варто удосконалити процедури *nostrification* дипломів і узгодити їх із європейськими стандартами, що сприятиме академічній мобільності та взаємному визнанню кваліфікацій.

6. *Забезпечити захист прав і підтримку іноземних студентів в Україні.* Україна залишається освітнім центром для студентів з Азії, Африки та Близького Сходу. Необхідно створити безпечне й комфортне середовище, удосконалити візові та адаптаційні механізми, розширити культурно-освітні програми.

7. *Розвивати форми «інтернаціоналізації без мобільності».* У контексті війни та економічних обмежень слід активно впроваджувати дис-

танційні курси, спільні онлайн-програми, віртуальні обміни, франчайзингові моделі навчання з іноземними партнерами.

8. *Удосконалити систему збору статистики та моніторингу мобільності.* Єдиний державний реєстр мобільності студентів дозволить відстежувати тенденції, оцінювати ефективність політики та прогнозувати потреби ринку праці.

Міжнародна студентська мобільність виступає не лише формою академічного обміну, а й стратегічним ресурсом розвитку вищої освіти та економіки знань. Вона сприяє модернізації освітніх програм, підвищенню якості викладання, формуванню інтеркультурних компетентностей і розширенню міжнародних зв'язків університетів.

Проте, як свідчить світовий досвід, ефективна реалізація політики інтернаціоналізації потребує балансу між відкритістю та захистом національних інтересів. Надмірна орієнтація на експорт талантів без належних умов для їхнього повернення може призвести до втрати інтелектуального потенціалу — явища, яке вже спостерігається у багатьох країнах Східної Європи, зокрема й в Україні.

Україна має всі передумови, щоб перетворити міжнародну студентську мобільність з епізодичного явища на інституційно підтримувану стратегію розвитку вищої освіти. Це вимагає поєднання державної політики, ініціатив університетів та міжнародного партнерства. Успішна інтеграція до європейського освітнього простору дозволить не лише зберегти, а й примножити інтелектуальний потенціал української молоді, зробивши освіту одним із драйверів повоєнного відновлення країни.

Список використаних джерел

1. Knight J. Internationalization: Concepts, Complexities and Challenges. *International Handbook of Higher Education* / Forest J. F. F., Altbach P. G. (eds.). Dordrecht: Springer, 2006. P. 207–227.
2. Norris E. M., Gillepsie J. How study abroad shapes global careers: Evidence from the United States. *Journal of Studies in International Education*. 2009. Vol. 1(3) P. 382–397.
3. Teichler U. Student mobility: the informational value of official statistics and graduate surveys. *European Higher Education at the Crossroads: Between the Bologna Process and National Reforms* / Curaj A., Scott P., Vlasceanu L., Wilson L. (eds.). Dordrecht: Springer, 2012. P. 485–509.

Бойко В. Д.
кандидат технічних наук, доцент кафедри кібербезпеки,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО КІБЕРПОЛІГОНУ НА НЕЗАЛЕЖНИХ СИСТЕМАХ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ

Сучасні кіберзагрози стосуються не окремих комп'ютерів, а цілих інфраструктур, що складаються з вебсерверів, баз даних і критичних мережевих служб (DNS, DHCP та ін.). Навчання фахівців у галузі кібербезпеки в цьому випадку неминуче покладається на необхідність набути практичний досвід роботи з такими складними системами, що, в свою чергу, вимагає або таких систем, або їх моделей [1]. Забезпечення навчання спеціалістів кібербезпеки складними інструментами моделювання інфраструктури є абсолютно необхідним для переходу від теорії до практики. Потужні віртуалізовані ресурси (серверне обладнання або робочі станції) дозволяють студентам налаштовувати, адмініструвати, тестувати на вразливості та захищати ці складні багаторівневі системи, які вони зустрінуть на практиці [2]. Нарешті, сервери є незамінними для цифрової криміналістики (форензіки) та аналізу великих баз даних. Аналіз гігабайтних образів жорстких дисків, дампів пам'яті та мережевого трафіку вимагає значної обчислювальної потужності та швидкості обробки, яку забезпечують лише сервери або потужні робочі станції. Крім того, сервери використовуються як центральні системи управління подіями та інформацією безпеки (SIEM), де студенти навчаються агрегувати, корелювати та аналізувати мільйони логів з усієї змодельованої мережі, що є ключовою навичкою для фахівця з кібербезпеки.

Більшість сучасних університетів справді не використовують увесь потенціал своїх систем, і на те є кілька ключових причин, які часто перешкоджають оптимізації та інноваціям в освітньому процесі. Дві основні — нестача сучасних потужностей, та вендор-лок (Vendor Lock-in) [3]. Багато ВНЗ мають фізично старе або морально застаріле обладнання. Сервери, якщо вони взагалі є, можуть не мати достатньої кількості RAM, сучасних SSD-накопичувачів чи GPU-прискорювачів. Це унеможливлює розгортання ресурсомістких проєктів, таких як великі кластери віртуалізації для практичного навчання, або створення хмарних середовищ для досліджень. Також багато університетів історично інвестували у великі, дорогі комерційні рішення від одного виробника (наприклад, VMware, Oracle або певні системи ERP/LMS). Ці системи часто нав'язують використання своїх інструментів і ліцензій, що перешкоджає вільному розгортанню альтернативних, більш гнучких рішень з відкритим кодом. Крім того,

оскільки університетська інфраструктура критично залежить від програмного забезпечення чи платформи одного постачальника (наприклад, для віртуалізації чи управління даними), постачальник отримує монопольну владу. Компанія може в односторонньому порядку переглянути умови ліцензії або значно підвищити ціну на оновлення та технічну підтримку. Постачальник може почати продавати функції, які раніше були включені як окремі. Компанія може змінити технічну політику, вимагаючи обов'язкового оновлення обладнання або переходу на новий, дорожчий хмарний сервіс. Якщо власник компанії змінюється (наприклад, її купує конкурент), новий власник може вирішити припинити підтримку старого продукту, щоб змусити клієнтів перейти на нову лінійку. У разі банкрутства чи закриття компанії університет втрачає не тільки технічну підтримку, але й доступ до вихідного коду (якщо це не було обумовлено), що унеможливлює подальше обслуговування, виправлення помилок та розвиток системи власними силами.

Таким чином, платформа для моделювання має бути економічною та позбавленою ліцензійних обмежень, щоб університет міг вільно розгортати інфраструктуру навчальних лабораторій. Крім того, вона повинна забезпечувати високу продуктивність і щільність віртуальних машин, ефективно використовуючи наявне обладнання, навіть якщо воно не є найновішим. Надзвичайно важливою є також наявність вбудованих функцій високої доступності та кластеризації, що гарантує безперервність навчального процесу та дозволяє моделювати відмовостійкі бізнес-системи.

Одним із рішень є створення кіберполігону (CR), для чого використовується зокрема CyberRangeCZ Platform, який є форком (відгалуженням) KYPO CRP. Це також відкрита платформа, що активно розвиває архітектуру та функціонал на основі контейнеризації та IaC. Однак легкодоступні, готові до розгортання відкриті CR є рідкістю.

Альтернативою повноцінним кіберполігонам є використання хмарних середовищ для набуття практичних навичок, зокрема платформ, які пропонують готові «машини» та завдання для відпрацювання навичок етичного хакінгу та кіберзахисту, як-от Hack The Box (HTB) та TryHackMe (THM). Крім того, можуть застосовуватися спеціалізовані інструменти, такі як CALDERA (MITRE) [4; 5], який є платформою для автоматизації кібератак і захисту, що дозволяє створювати реалістичні вправи у власних ізольованих тестових середовищах.

Оптимальним рішенням є вибір системи віртуалізації на базі технології KVM з відкритим вихідним кодом, такої як Proxmox Virtual Environment [6]. Це рішення повністю усуває проблему Vendor Lock-in, пропонуючи потужні інструменти кластеризації та живої міграції без додаткових витрат. Використання KVM забезпечує майже натив-

ну продуктивність, максимізуючи ефективність використання ресурсів [7]. Додатковою перевагою є можливість підтримки контейнеризації (LXC) для швидкого розгортання мережевих служб, а також функція PCI Passthrough, що дозволяє виділяти ВМ прямий доступ до GPU та NVMe-накопичувачів для прискорення завдань цифрової криміналістики та аналізу великих баз даних.

Протягом тривалого часу LXD (Linux Container Daemon) від Canonical/Ubuntu вважався оптимальним та де-факто стандартом для linux-based системи керування контейнерами LXC. Завдяки REST API, простоті використання та глибокій інтеграції з екосистемою Ubuntu LXD добре підходив для розробників та системних адміністраторів, які прагнули створювати, клонувати та мігрувати повноцінні віртуальні операційні системи з мінімальними накладними витратами. Його функціонал дозволяв керувати мережами, сховищами та віртуальними образами операційних систем. Однак ситуація кардинально змінилася після того, як Ubuntu (Canonical) вирішила закрити подальшу розробку та незалежну підтримку проєкту LXD, фактично інтегрувавши його функціонал у власну пропрієтарну хмарну платформу. Це рішення призвело до створення форку (відгалуження) відкритою спільнотою, який отримав назву Incus [8]. Розробка Incus активно підтримується спільнотою та є прямим спадкоємцем ідей та коду LXD. Він зберігає всю функціональність свого попередника, гарантує сумісність і пропонує відкриту, незалежну та активно розвинену платформу. Таким чином, на цей час саме Incus є найбільш оптимальним вибором для тих, хто шукає потужне та надійне рішення для керування системними контейнерами.

Incus є технологічним наступником LXD, успадковуючи весь його функціонал (включаючи керування контейнерами та віртуальними машинами), але пропонуючи важливі переваги. По-перше, Incus використовує стандартні методи встановлення (традиційні пакети замість Snap), що спрощує його інтеграцію у будь-який дистрибутив. По-друге, він демонструє швидший темп розвитку, регулярно додаючи нові можливості, такі як нативна підтримка образів OCI (Docker-контейнерів). По-третє, Incus вирішує проблему плутанини з командами: клієнтська утиліта тепер називається incus замість застарілого lxc. Завдяки цьому Incus на сьогодні є оптимальним, відкритим та активно підтримуваним рішенням для керування контейнеризацією системного рівня.

Список використаних джерел

1. Shin Y., Kwon H., Jeong J., Shin D. A Study on Designing Cyber Training and Cyber Range to Effectively Respond to Cyber Threats. *Electronics*. 2024. Vol. 13. P. 1–20.

2. Katsantonis M. N., Manikas A., Mavridis I., Gritzalis D. Cyber range design framework for cyber security education and training. *International Journal of Information Security*. Springer Science; Business Media LLC, 2023. Vol. 22, no. 4. P 1005–1027. URL: http://dx.doi.org/10.1007/s10207–023–00680–4
3. Opara-Martins J., Sahandi R., Tian F. Critical analysis of vendor lock-in and its impact on cloud computing migration: a business perspective. *Journal of Cloud Computing*. Springer Science; Business Media LLC, 2016. Vol. 5, no. 1. P. 1–18. URL: http://dx.doi.org/10.1186/s13677–016–0054-z
4. MITRE ATT&CK Framework. Web Page, 2024. URL: https://attack.mitre.org/
5. CALDERA Project Page (MITRE). Web Page, 2024. URL: https://caldera.mitre.org/
6. Proxmox Virtual Environment Documentation. — Official Documentation, 2024. URL: https://www.proxmox.com/en/downloads/proxmox-virtual-environment/documentation
7. Linux KVM (Kernel-based Virtual Machine) Project Official Documentation/Overview. Official Documentation, 2024. URL: https://www.linux-kvm.org/
8. The Incus Project Official Website/Documentation. Official Website/Documentation, 2024. URL: https://linuxcontainers.org/incus/docs/main/

Бугаєць А. С.
асистентка кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКЕ ПАРТНЕРСТВО В СФЕРІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вища освіта Великої Британії протягом останніх трьох десятиліть демонструє стійку модель системного забезпечення якості, яка поєднує державне регулювання, незалежне зовнішнє оцінювання та внутрішні механізми університетів. Ця модель, сформована у відповідь на масовізацію доступу до вищої освіти та глобальну конкуренцію, може слугувати орієнтиром для України, яка стоїть перед викликами післявоєнної відбудови, інтернаціоналізації та модернізації управління. Робота присвячена аналізу еволюції британської системи забезпечення якості вищої освіти, ключовим інституціям, інструментам та практикам, а також можливості їх адаптації через українсько-британські партнерства, зокрема в напрямах академічної мобільності, спільних програм та трансферу технологій оцінки якості.

Історично британська система забезпечення якості вищої освіти сформувалася у 1990-х роках на тлі розширення доступу до університетів та зростання автономії закладів. У 1992 році було скасовано

бінарну систему, що розділяла університети та політехнічні інститути, і створено єдине поле вищої освіти. Зазначені процеси зумовлювали появу нових механізмів забезпечення стандартів. У 1997 році засновано Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) — незалежну агенцію, яка діє за принципом співрегулювання: держава визначає стратегічні цілі, а сектор вищої освіти через QAA розробляє та впроваджує стандарти. QAA не є державним органом, але фінансується університетами та урядом, що забезпечує баланс між автономією та підзвітністю. Агентство розробляє UK Quality Code for Higher Education — рамковий документ, що охоплює академічні стандарти, навчання та викладання, студентський досвід, управління інформацією та зовнішнє оцінювання. Цей документ має рекомендаційний характер та пропонує гнучку систему очікувань, яку університети адаптують до власного профілю [1].

Центральним елементом британської моделі є циклічне інституційне оцінювання. З 2017 року QAA впроваджує метод Institutional Review, який замінює предметні аудити на комплексну оцінку закладу кожні шість років. Процес включає підготовку університетом самооцінки, візит команди експертів (peer reviewers), що складається з представників інших університетів, студентів та роботодавців, та публікацію звіту з рекомендаціями. Оцінка фокусується на чотирьох ключових сферах: академічні стандарти, якість навчання, студентський досвід та управління якістю. У 2023 році QAA запровадила ризикоорієнтований підхід: університети з сильною історією якості проходять спрощену перевірку, тоді як заклади з ідентифікованими ризиками отримують посилений моніторинг. Така диференціація дозволяє ефективно розподіляти ресурси та стимулювати внутрішній розвиток.

Особливу увагу британська система приділяє залученню студентів до процесів забезпечення якості. З 2005 року студентське представництво є обов'язковим на всіх рівнях управління якістю — від курсів до інституційних комітетів [2]. National Student Survey (NSS), що проводиться щорічно з 2005 року, збирає анонімні відгуки студентів про якість викладання, ресурси, підтримку та загальний досвід [3]. У 2024 році NSS охопив понад 330 тисяч респондентів, а його результати публічно доступні на платформі Unistats, що забезпечує прозорість для абітурієнтів та стимулює конкуренцію між університетами. Крім того, студенти беруть участь у зовнішніх оцінках як повноправні члени команд QAA, що розвиває їхню академічну культуру та відповідальність [4].

У контексті інтернаціоналізації британські університети активно використовують забезпечення якості для розвитку партнерств. З 2011 року QAA проводить міжнародні аудити — International Quality Review, адаптований для закордонних кампусів та транснаціональ-

них програм. Станом на 2025 рік понад 50 зарубіжних провайдерів пройшли такий аудит, що підтверджує відповідність британським стандартам. Такий підхід формує основу розширення практики для подвійних дипломів та спільних програм. Наприклад, University of London пропонує понад 100 програм з партнерами в 190 країнах, де якість гарантується через єдині академічні стандарти та спільні зовнішні екзаменації. Запропонований підхід має потенціал для застосування в українсько-британських ініціативах, особливо в напрямах підготовки фахівців для відбудови — інженерії, урбаністики, публічного управління.

Українсько-британське партнерство у сфері забезпечення якості освіти активізувалося після 2022 року в рамках ініціативи Twins for Science and Education, запущеної Cormack Consultancy Group за підтримки британських університетів та уряду України. Програма об'єднує понад 70 пар університетів, де британські заклади надають експертизу з управління якістю, розробки програм та академічної мобільності. Зокрема University of Edinburgh співпрацює з Київським політехнічним інститутом у створенні магістерської програми з кібербезпеки, де застосовуються британські стандарти QAA та спільне зовнішнє оцінювання. Аналогічно University of Manchester підтримує Харківський національний університет у впровадженні студентських опитувань за моделлю NSS та підготовці до інституційного аудиту [5].

Важливим напрямом є адаптація британського досвіду до потреб післявоєнної відбудови України. Британські університети, такі як University College London, розробляють короткострокові програми професійного розвитку для українських викладачів з фокусом на гнучкі формати навчання, цифрові технології та інклюзію. У 2024 році QAA у співпраці з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти України (далі — НАЗЯВО) провела пілотний міжнародний аудит для трьох українських університетів. Результати показали високий рівень відповідності академічних стандартів, але виявили прогалини в системах внутрішнього моніторингу та залучення стейкхолдерів. Рекомендації QAA стали основою для дорожної карти модернізації, що фінансується British Council.

Цифрові технології відіграють ключову роль у британській системі якості. Платформа Advance HE надає інструменти для аналізу даних про успішність студентів, зворотний зв'язок та прогнозування ризиків. Університети використовують learning analytics для раннього виявлення студентів, які потребують підтримки, що особливо актуально для України в умовах дистанційного навчання. Британський досвід трансферу знань через Knowledge Exchange Framework (KEF) може бути адаптовано для прикладних досліджень у відбудові — від відновлення інфраструктури до розвитку громад [6].

Аналіз британської моделі дозволяє виокремити кілька принципів, релевантних для України. По-перше, незалежність зовнішнього оцінювання — QAA не підпорядкована міністерству, що зменшує політичний вплив. По-друге, співрегулювання сектором — університети є співвласниками стандартів, що підвищує їхню відповідальність. По-третє, прозорість та публічність — всі звіти, дані опитувань та рейтинги доступні онлайн. По-четверте, інтеграція якості в управління — забезпечення якості не є окремим процесом, а частиною стратегічного планування [7].

Для українсько-британського партнерства пропонується трирівнева модель співпраці. На інституційному рівні — побратимство університетів з обміном експертами та спільними аудитами. На національному — гармонізація стандартів НАЗЯВО з UK Quality Code через спільні робочі групи. На міжнародному — участь українських університетів у European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) за менторства QAA. Пілотні проєкти, такі як спільна магістерська програма з публічного адміністрування між НаУКМА та University of Birmingham, вже демонструють ефективність подвійного дипломування з єдиним забезпеченням якості.

Таким чином, британський досвід забезпечення якості вищої освіти пропонує Україні не лише технічні інструменти, але й культурну трансформацію — від бюрократичного контролю до партнерства між державою, університетами та студентами. У контексті післявоєнної відбудови ця модель може стати каталізатором підготовки фахівців, здатних працювати в умовах невизначеності, та розвитку університетів як центрів регіонального відновлення. Українсько-британське партнерство, підкріплене спільними проєктами та фінансуванням, має потенціал для створення стійкої системи якості, що відповідає європейським стандартам та національним потребам. Подальші дослідження доцільно спрямувати на оцінку впливу таких партнерств на працевлаштування випускників та внесок університетів у відбудову громад.

Список використаних джерел

1. Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). Quality Assurance in UK Higher Education. John Brennan & Laura Bellingham. URL: https://www.fondazioneagnelli.it/wp-content/uploads/2017/05/J. _Brennan_-_L. _Bellingham__Quality_assurance_in_UK_higher_education.pdf
2. Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). Advice and Guidance: Student Engagement (UK Quality Code) Gloucester: QAA, 2018. URL: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/advice-and-guidance-student-engagement.pdf
3. Office for Students. National Student Survey 2024: Quality Report — London: Office for Students, 2024. URL: https://www.officeforstudents.org.uk/media/e3opd2db/nss-2024-quality-report.pdf

4. Ipsos. 2024 National Student Survey (NSS) Results Out Now. London: Ipsos UK, 2024. URL: https://www.ipsos.com/en-uk/2024-national-student-survey-nss-results-out-now
5. Cormack Consultancy Group. UK–Ukraine Twinning . Edinburgh/Belfast: Cormack Consultancy Group, 2022–2025. URL: https://www.consultcormack.com/ukraine
6. Advance HE. Data-driven success: Leveraging evidence-based strategies in higher education. London, 2024. URL: https://www.advance-he.ac.uk/news-and-views/data-driven-success-leveraging-evidence-based-strategies-higher-education
7. National Agency for Higher Education Quality Assurance (Ukraine). Review on the quality of higher education in Ukraine, its compliance with the tasks of sustainable innovative development of society in 2024. Kyiv: NAQA, 2025. URL: https://en.naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/REVIEW-ON-THE-QUALITY-OF-HIGHER-EDUCATION-IN-UKRAINE-2024.pdf

Варєшкіна Н. В.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРО ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА

Сучасна потреба здобувачів освіти у вивченні іноземних мов обумовлює вдосконалення складових процесу навчання цього предмета як компоненти освіти.

Серед важливих складових навчального процесу провідне місце займає метод навчання, який, в свою чергу, визначається змістом та цілями освіти. Правильний вибір методу навчання покращує якість засвоєння навчального матеріалу, тобто змісту, що вивчається, та прискорює здатність його застосування.

Концепт «метод навчання» у методиці навчання іноземних мов зазвичай вживається у широкому й вузькому значеннях. В широкому сенсі метод — це засадничий напрямок у навчанні, а у вузькому — один із засобів та прийомів навчання.

«Метод навчання — це напрямок у навчанні, що визначає цілі та завдання навчання, а також шляхи і способи досягнення визначеної мети згідно з умовами й етапом занять» [2, с. 28]. З цього визначення можна зробити висновок, що метод навчання надає розуміння загальної стратегії навчання, пануючі уявлення про розв'язання основних методичних завдань, що становлять сутність методу.

Побудова концептуальних засад методу навчання базується на певному підході, який (відповідно із тлумаченням) трансформується у варіант того самого методичного напрямку. На думку професора В. Л. Скалкіна, «підхід — це діяльність дослідника, що ґрунтується на теоретико-експериментальній основі, спрямована на вивчення особливо складного явища чи процесу з якогось одного боку, що видається найважливішим, з боку певної групи чинників або умов, в аспекті певної форми його існування» [4, с. 21].

Методика викладання лінгвокраїнознавства визнає два основні підходи: культурологічний і функціональний. Функціональний підхід базується на розумінні того, що зміст навчання іноземним мовам безперечно містить знання про національну культуру, однак лише в межах відібраного мовленнєвого матеріалу. У цьому випадку лінгвокраїнознавство не є самостійним у змісті навчання та має допоміжний характер з метою правильного розуміння лексем-реалій, що не мають еквівалентів і національно забарвлених метафор. Як наслідок, при вивченні іноземної мови курс лінгвокраїнознавства через його невеликий обсяг надає лише фрагментарні знання про історію, географію, політичний та економічний устрій країн, мова яких вивчається. Тексти складаються з автентичних матеріалів, що дозволяє повсякчасне ознайомлення з національною семантикою, яку вони охоплюють.

На думку авторів підручника для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів, «культурологічний підхід полягає в наданні пріоритету отримання культурологічної інформації з мовних одиниць, припускаючи компетентність в міжкультурному діалозі основним завданням у підготовці фахівця з державної або іноземних мов» [3, с. 59]. Отже, в культурологічному підході критичними є визначення і зіставлення концептів культури та мови. Серед багатьох визначень мови в різних суспільствах та періодах існування завжди наголошується її провідна роль у комунікації. Трудніше визначити культуру через те, що саме визначення концепту «культура» несе ознаки певного народу, етносу.

Словник української мови за редакцією І. К. Білодіда визначає культуру таким чином: «1) Сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. 2) Рівень розвитку суспільства у певну епоху. 3) Те, що створюється для задоволення духовних потреб людини». [6]. Порівняємо це значення з англійськими дефініціями концепту «*culture*»: culture — the way of life, especially general customs and beliefs of a particular group of people at a particular time [7]. *Culture*. 1) Culture or a culture consists of the ideas, customs, and art that are produced or shared by a particular society. 2) A culture is a particular society or civilization, especially one considered in relation to

its ideas, its art, or its way of life. [8]. *Culture* — the customs, civilization, and achievements of a particular time or people [9]. *Culture* — the customs, beliefs, art. music, and all the other products of human thought made by a particular group of people at a particular time [10]. Не потрібно докладати зусиль, щоб виявити деякі розбіжності у визначенні концепту *культура* в українській і англійській мовах.

Якщо проаналізувати історію розвитку будь-якого суспільства, можна дійти висновку, що і в межах одного етносу концепт «культура» еволюціонує. Для отримання культурологічної інформації з мовленнєвих одиниць іноземної мови необхідно правильно відтворити фонове значення висловів нерідної мови в площині своєї культури, а з метою міжкультурної комунікації потрібно забезпечити процес у зворотному напрямку. Відсутність надійної методики співвіднесення культур є головною складністю, через що у більшості випадків це робиться інтуїтивно, без осмислення. Не можна не погодитися з думкою, що для вирішення задачі співвіднесення культур необхідно знайти загальні, «інтернаціональні» значення і функції культури, характерні для різних періодів розвитку суспільства, і використовувати їх як шлях для знаходження в просторі рідної культури понять культур інших суспільств [3, с. 89].

Посилення процесів, пов'язаних з глобалізацією, додає складності останніми десятиліттями. Завдяки розвитку технічних можливостей процеси міжнародної та міжкультурної комунікації стали проходити більш динамічно, залучаючи майже всі верстви суспільства, позначаючись на всіх культурах, що прилучені. Соціальні, економічні та політичні потрясіння планетарного розмаху, що відбулися нещодавно призвели до безпрецедентної міграції етносів та народів, їх розселення, переселення, змішання, зіткнення, що порушило тендітну, надбану сторіччями міжкультурну рівновагу і призвело до вираження міжкультурної комунікації у вигляді конфлікту культур. В таких умовах посилюється захисна функція культури, коли рідна батьківська культура згуртовує людей та одночасно відгороджує їх від чужинницьких культур. Тобто рідна культура діє як заслона, що охороняє національну самобутність, і загорода, що відмежовує народ від інших культур.

Відбуваються процеси розподілу суспільства щодо ставлення до інших культур: певна частина суспільства сприймає чужинську культуру, інколи оголошуючи її більш розвиненою, однак інша частина суспільства має вороже ставлення до системи іншого суспільства та його культури. За таких умов вважаємо найважливішою проблемою навчання студентів знаходженню та використанню паралелей в різних культурах при забезпеченні комунікації. «У викладанні лінгвокраїнознавства вважаємо важливим активно використовувати по-

рівняльний аналіз, виявляючи і пояснюючи причини подібностей і відмінностей у розвитку різних культур» [1, с. 270].

Завжди необхідно пам'ятати про кумулятивну функцію мови як архіву й інструменту передачі культурної спадщини суспільства молодшим поколінням. В цілому уникнення міжнародних контактів для народу та суспільства неприпустимо, бо лише завдяки культурному обміну розвиток суспільства стає можливим. На нашу думку, вороже ставлення до інших культур призводить до занепаду, що в свою чергу, можливе за відсутності освіченості щодо культурного розвитку інших народів і нерозуміння власної історії та культури.

Останнім часом, коли критичної значущості набуває соціальна й економічна інтеграція, коли збереження життя на планеті Земля стає глобальною проблемою, взаєморозуміння людей, їхній духовний зв'язок і пошук спільних шляхів подальшого прогресу висувається на перший план.

Діалог культур потребує якомога глибшого взаємного пізнання, пошуку спільного, що наближує представників певних національних культур одне до одного, надає фундамент для досягнення взаєморозуміння.

Серед багатьох шляхів, які створюють духовні зв'язки і чуйні відносини між людьми, безумовно, одним із визначальних є вивчення мов і культур інших народів.

Список використаних джерел

1. Варєшкіна Н. Навчання лінгвокраїнознавства як процес прилучення до культури іншого народу. *Актуальні питання гуманітарних наук:* міжвуз. зб. наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2023. Вип. № 65, т. 1. С. 268–274.
2. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов. Київ: Вища школа, 2004. 454 с.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Скалкін В. Л. Навчання діалогічного мовлення. Київ: Вища школа, 1989. 158 с.
5. Тарнопольский О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
6. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980.
7. Cambridge International Dictionary of English. Cambridge University Press, 1995.

8. Collins COBUILD English Dictionary. Harper Collins Publishers, 1995.
9. The Concise Oxford Dictionary. Oxford University Press, 2000.
10. Dictionary of English Language and Culture. Longman Group Ltd., 2001.

Войтович П. П.
доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБИСТІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ОРІЄНТИР ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сучасний світ перебуває в процесі трансформації, який часто відчуває вкрай гостро. Трансформації зазнають усі сфери людського життя і, безумовно, трансформації зазнають люди. Трансформації пов'язані з різними подіями, але значною мірою вони відбуваються і через війну в Україні. Трансформації пов'язані, перш за все, із цінністю людського життя, людської гідності, волі, із правами і свободами людини.

Не оминають і не можуть оминути процеси трансформації і сферу освіти, адже освіта є про життя й існує для життя, вона здійснюється для людей і через людей.

У процесі освіти ще з самого дитинства і надалі людина не тільки набуває професійних компетентностей, але й відчуває ставлення до себе, до інших людей, пізнає цінність і справжність відносин між людьми.

Про це пишуть визначні науковці, підкреслюючи, що зокрема студентство «є особливою соціальною групою, яка відрізняється від інших груп населення високим освітнім рівнем, розвинутою пізнавальною мотивацією, найвищою соціальною активністю й досить гармонійним поєднанням інтелектуальної і соціальної зрілості, коли змінюються риси самосвідомості, емоційно-вольовий устрій життя, набуває розвитку ціннісно-смислова сфера особистості» [2].

Розвитку ціннісно-смислової сфери особистості сприяє застосування в процесі освіти креативного та особистісно орієнтованого підходів.

Однією із визначних рис модернізації освіти вважаємо саме креативність, що пояснюється неможливістю дослідження будь-яких суспільних явищ без творчого начала, тому що вирішення питань, які виникають перед світом, все частіше потребує нових ідей та підходів.

Креативність являє собою творче використання традицій, норм та інститутів освітньої спадщини в умовах нового часу. Креатив-

ність — це завжди про природну спрямованість до нового. Креативність передбачає погляд на певні явища з позицій інтегративності, зокрема звернення до досвіду, цінностей, доктрини, але й урахування того, що життя не є виключно раціональною системою, воно постійно змінюється.

Креатив надає можливість розвитку, самореалізації як здобувачам, так і викладачам. Сутність креативного підходу полягає у тому, що методи навчання і викладання узгоджені з положеннями академічної свободи, зокрема науково-педагогічним працівникам надається право творчо наповнювати зміст дисциплін, застосовувати авторські розробки у відповідності до змісту освітніх програм, вносити зміни до робочих програм, обирати методи навчання, форми вивчення певних тем тощо. Здобувачам же має гарантуватись академічна свобода шляхом надання можливості вільного вибору певних дисциплін, відвідування тренінгів, гуртків тощо згідно із траєкторією особистого розвитку.

Безперечно, діяльність у сфері освіти є творчою діяльністю. Втім творчість не може затьмарювати «здоровий глузд», будь-яка креативність повинна бути «в межах закону, в рамках закону» — без такого важливого доповнення творча діяльність неможлива, оскільки творчість всупереч закону є свавіллям, за яке настає відповідальність.

Освітній процес передбачає, що ключовою його фігурою, основним орієнтиром, має бути особистість, людина. У вільному суспільстві всі люди діють добровільно, маючи свободу отримувати ресурси для реалізації свого потенціалу. В цьому визначенні вільного суспільства чітко простежується завдання (у тому числі завдання освіти і педагогів) — надати ресурси. Тоді як у людини є право вибору, свобода волі, і тому, поважаючи це право, ми поважаємо людину, людську суть.

«Доцільність і важливість підготовки компетентних, конкурентоспроможних фахівців із сформованими соціокультурними цінностями зумовлюють існуючі у нашій державі фактори, які перешкоджають вихованню розвинутої особистості» [2]. Саме застосування особистісно орієнтованого підходу дає можливість не стати одним із тих факторів, що перешкоджає вихованню розвинутої особистості, не поважає людську суть та почуття людини, яка навчається. «Важливою умовою повноцінного розвитку особистості (саме) у студентському віці є створення ефективного освітнього середовища, з одного боку, як сфери її формування у контексті аксіологічних, громадянських вимірів суспільства, з іншого — як сфери професіоналізації майбутнього фахівця. Для студента сучасного закладу вищої освіти є суттєвим відчувати себе у єдності зі своїм оточенням, сприймати себе значущим його елементом. Це допомагає йому зрозуміти своє призначен-

ня, знаходити та усвідомлювати сенс свого життя» [2]. Адже питання значущості і сенсу життя актуальні завжди, особливо під час війни, саме цих питань і стосуються усі трансформації, що відбуваються з людьми та усіма сферами їх життя.

Такі загальнолюдські цінності розуміються «як складний регулятор людської життєдіяльності, який відображає у своїй структурній організації зміст особливостей об'єктивної дійсності, що охоплює і зовнішній для людини світ, і власне людину в усіх її об'єктивних характеристиках, її особистісну цінність» (яка детермінує в подальшому поведінку індивіда) і є «психологічним новоутворенням, що виражає найбільш безпосередньо значущу для суб'єкта узагальнену форму довкілля, через ставлення до якої він виділяє, усвідомлює й утверджує себе, своє «Я», і в результаті цього дана сфера стає простором його діяльності» [1].

Саме з цих причин освіта має бути креативною та спрямованою на особистість, а її модернізація має бути зорієнтованою на «переосмислення цілей освіти від отримання здобувачами готових знань, умінь і навичок до свідомої потреби в саморозвитку й самореалізації [2], пошук і впровадження особистісно спрямованих технологій, методів, прийомів, форм і засобів навчальної діяльності [3], тому що «особистість завжди повинна розглядатись як ціль і ніколи — як засіб» [1]. Основними цінностями такої системи освіти є особистісна гідність кожного, творчість, свобода та індивідуальність у пізнанні та цінності саморозвитку, самоосвіти та самореалізації.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Ціннісна система у розвитку особистості. *Вісник Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка*: зб. наук. пр. Полтава. 1999. Вип. 1(5). С. 3–20.
2. Лаппо В. В. Теоретико-методичні засади формування духовних цінностей студентської молоді в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу: дис. ... д-ра пед. наук / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. В. І. Тернопільська. Київ, 2018.
3. Пєхота О. М., Старєва А. М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя: монографія. Миколаїв: Іліон, 2005.

Глиняна К. М.
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

РИМСЬКЕ ПРАВО ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРАВНИЧИХ ТРАДИЦІЙ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ, ЄС ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Римське право становить підґрунтя європейської правової цивілізації та залишається невід'ємним елементом формування професійного світогляду юристів, важливість знання римського права для юристів різних країн ніколи не ставилася під сумнів, оскільки римське право стало сполучною ланкою правової думки стародавнього світу, середньовіччя та нового часу і лягло в основу більшості західноєвропейських правових систем.

Значення римського права полягає також і в тому, що воно є необхідною складовою професійної освіти сучасного юриста, засобом підвищення його загальної освіти. Вивчення римського права дозволяє, з одного боку, сконцентрувати увагу на сутності права, з іншого, пробудити в кожному юристі дух творчості, без чого не може бути чистого права і правової науки.

Його норми, інститути та принципи стали джерелом розвитку більшості сучасних правових систем Європи, включаючи як континентальну, так і англосаксонську традиції. Саме тому вивчення римського права у системі вищої юридичної освіти має не лише історичне, а й методологічне, світоглядне та інтеграційне значення.

Для України, яка перебуває на шляху глибокої європейської інтеграції, звернення до римсько-правових ідей є важливим чинником утвердження єдиних освітніх і правових стандартів. Римське право виступає універсальною мовою правників, що дозволяє поєднувати різні правові культури Європи — як континентальні, так і англосаксонські. Зокрема в університетах Європейського Союзу та Великої Британії римське право викладається як обов'язкова або базова дисципліна, що формує розуміння джерел права, принципів власності, зобов'язального права, юридичної аргументації та інтерпретації норм.

Британська правнича освіта, попри належність до системи common law, також зберігає вплив римсько-правових концепцій. Римське право у Великій Британії викладається переважно в контексті історії права та порівняльного правознавства, однак його засадничі положення про захист права власності, договірні зобов'язання, поняття справедливості та добросовісності вплинули на становлення equity та прецедентної практики. Це свідчить, що навіть у межах ан-

глосаксонської традиції римське право виконує функцію теоретичного фундамента юридичного мислення.

В університетах ЄС (зокрема Італії, Німеччини, Франції, Іспанії) римське право залишається базовим елементом підготовки правників. Воно формує у студентів розуміння системності права, логіки правових конструкцій і загальних принципів, що пронизують сучасні галузі приватного та публічного права. В Україні, де процес модернізації правничої освіти відбувається у контексті євроінтеграції, збереження і посилення римсько-правової складової навчальних програм є запорукою формування юристів європейського рівня, здатних оперувати універсальними правовими категоріями та цінностями.

Крім того, вивчення римського права сприяє розвитку критичного мислення студентів, формуванню здатності до юридичного аналізу, аргументації та тлумачення норм.

Через звернення до класичних текстів, зокрема до *Corpus Juris Civilis* Юстиніана, здобувачі вищої освіти засвоюють не лише юридичну техніку, а й гуманістичний зміст права як мистецтва справедливого і доброго (*ars boni et aequi*). Такий підхід сприяє вихованню правничої культури, заснованої на повазі до людської гідності, свободи та права власності.

Важливо також, що в межах Болонського процесу та розбудови європейського простору вищої освіти римське право розглядається як спільна основа для гармонізації навчальних програм і розвитку академічної мобільності. Співпраця між українськими, європейськими та британськими університетами у сфері викладання римського права відкриває перспективи для створення спільних курсів, програм подвійних дипломів та інтеграції українських правничих шкіл до загальноєвропейського науково-освітнього простору.

Для України, яка перебуває на шляху глибокої європейської інтеграції, звернення до римсько-правових ідей є важливим чинником утвердження єдиних освітніх і правових стандартів. Саме в цьому контексті освіта розглядається як ключовий елемент цивілізаційного розвитку держави, адже формування правничої культури й професійного мислення майбутніх юристів безпосередньо пов'язане з рівнем освітньої підготовки. Розвиток освіти має фундаментальне цивілізаційне значення у процесі державотворення, адже саме люди є носіями цивілізаційного поступу будь-якої держави. Йдеться про освічених, відповідальних і суспільно активних громадян, які володіють професійними знаннями, державницьким мисленням, уміннями та здібностями до ефективної публічної діяльності [1, с. 151–153]. Римське право, як класична основа юридичної освіти, сприяє формуванню саме такого типу фахівця — компетентного, морально стійкого та орієнтованого на служіння суспільству.

Розвиток університетської освіти в Європі мав безпосередній зв'язок із соціально-економічними та політичними трансформаціями, що відбувалися у середньовічних державах. Зокрема саме ці процеси зумовили появу перших вищих шкіл на території німецьких земель. Проте на початковому етапі їхня кількість залишалася обмеженою, оскільки університети мали локальний характер і майже не залучали студентів з інших країн. Натомість в Італії, Франції та Іспанії університетський рух набув значно ширшого розмаху: до середини XIV століття в Італії діяло близько п'ятнадцяти університетів, у Франції — вісім, а в Іспанії — шість [2, с. 74].

Саме в цих університетських осередках римське право стало основою правничої освіти та наукового мислення. З італійських і французьких шкіл воно поширювалося на всю Європу, формуючи єдині правові традиції, які згодом лягли в основу континентальної правової системи. У подальшому цей інтелектуальний спадок вплинув і на становлення української правничої освіти, що нині розвивається у тісному зв'язку з європейським і британським академічним простором.

Поступове утвердження університетської освіти в Італії, Франції та Іспанії створило сприятливе підґрунтя для поширення римсько-правових знань у Європі. Саме ці освітні центри стали осередками відродження римського права, яке швидко виходило за межі континенту та почало впливати на формування правових шкіл інших держав. Римське право поступово завойовувало студентські аудиторії всієї Європи, зокрема й британських університетів. Показовим є приклад ломбардського юриста Вакарія, який близько 1149 року прибув до Англії та читав у Оксфорді лекції з римського права, започаткувавши тим самим традицію його вивчення у британській правничій освіті [3, с. 130].

Римське право, поширюючись через університетську освіту Європи, сприяло формуванню спільних підходів до юридичного навчання. Особливо важливим у цьому процесі став досвід італійських університетів, серед яких провідне місце посідав Болонський університет — визнаний центр вивчення римського права. Беззаперечним досягненням Болонського університету була інноваційна методика викладання, розроблена професорсько-викладацьким складом. Викладачі, які перебували у структурній залежності від університету, могли здобути авторитет і вплив серед студентів не завдяки формальним посадам, а виключно завдяки своїм знанням, особистим якостям і педагогічному таланту [4, с. 25]. Такий підхід утвердив академічні стандарти, що стали зразком для інших університетів Європи та вплинули на формування сучасних принципів правничої освіти.

Римське право стало фундаментом європейської правової традиції та основою формування університетської юридичної освіти. Його ідеї, поширюючись через Болонський, Паризький, Оксфордський

та інші університети, утвердили принципи науковості, системності й гуманізму у вивченні права. Сьогодні римсько-правова спадщина залишається спільним надбанням України, Європейського Союзу та Великої Британії, поєднуючи континентальну й англосаксонську традиції на засадах поваги до права, справедливості та людської гідності. Збереження й розвиток римсько-правових студій у системі вищої освіти України є не лише даниною історії, а й необхідною умовою інтеграції до європейського освітнього простору, формування високопрофесійного та культурно зрілого правника нового покоління.

Список використаних джерел

1. Zadorozhnia H., Mykhtunenko V., Kovalenko H. Protection of Information Sovereignty as an Important Component of the Political Function of the State. *International Journal of Computer Science and Network Security.* 2021. Vol. 21, Issue 9. P. 151–154.
2. Задорожний Ю. А. Основи римського приватного права: навч. посіб. Київ: Істина, 2012. 344 с.
3. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / В. С. Журавський та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 296 с.
4. Іваній О. М. Історичні засади відродження та популяризації римського права середньовічними університетами. Освітологія. 2016. № 5. С. 23–27. URL: https://doi.org/10.28925/2226-3012.2016.5.2327

Гребенюк Д. О.
доктор філософії у галузі права,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОСВІТУ

У сучасних умовах глобалізації та формування нового рівня суспільства вища освіта стає не лише інструментом професійної підготовки, а й одним із ключових чинників соціально-економічного розвитку держав, забезпечення демократичних цінностей і реалізації основоположних прав людини. Вбачається, що одним із таких прав, що має універсальний характер, є право на освіту, визнане та гарантоване низкою міжнародно-правових актів як універсального, так і регіонального характеру. У контексті вищої освіти дана категорія прав набуває особливої ваги, адже безпосередньо пов'язана з доступом до якісної, інклюзивної та академічно мобільної системи знань, що відповідає вимогам сучасного світу.

Характерно, що розвиток міжнародної співпраці у сфері вищої освіти є важливою складовою глобальних інтеграційних процесів. Створення Європейського простору вищої освіти, ініціативи ЮНЕСКО, Ради Європи, Організації економічного співробітництва та розвитку, а також діяльність міжнародних акредитаційних агенцій сприяють виробленню спільних стандартів якості, прозорості та взаємного визнання кваліфікацій. Ці процеси формують оновлену архітектуру освітнього простору, у межах якої міжнародно-правові норми дедалі тісніше переплітаються з національними системами освіти.

Як слушно зауважено у вислові: «Кожне покоління лишає слід. Освіта визначає — який» [1]. Ця думка відображає сутність сучасних трансформаційних процесів у сфері освіти, саме через освіту людство формує не лише фахові компетентності, а й світоглядні орієнтири, що визначають майбутнє глобальної спільноти. У цьому контексті показовим є створення Глобальної платформи саміту перших леді та джентльменів, яка об'єднує ініціативи з різних держав світу задля розбудови доступного, якісного та справедливого освітнього простору. Цей інструмент м'якої сили є прикладом того, як міжнародна співпраця у сфері освіти набуває гуманітарного виміру, стаючи не лише інструментом розвитку, але й простором для реалізації фундаментального права кожної людини — права на освіту.

Традиційно завданнями міжнародної співпраці у цій сфері виступають організація та практична реалізація процесів інтеграції національної системи вищої освіти до світового освітнього простору, забезпечення взаємного визнання кваліфікацій, підтримка академічної мобільності та послідовна імплементація міжнародних договорів, що мають пріоритет над нормами внутрішнього права. У результаті таких процесів відбувається формування спільних механізмів гарантування якості освіти, що безпосередньо сприяє реалізації права людини на освіту відповідно до міжнародних стандартів. Принципи міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти мають комплексний характер, з одного боку, вони спираються на основоположні принципи державної освітньої політики, а з іншого — узгоджуються з принципами міжнародного та адміністративного права. Саме це відображає міждисциплінарний зміст, що поєднує правові, управлінські й гуманітарні підходи до регулювання освітньої діяльності [5, с. 118–119].

Достатньо інформативною є думка українських вчених про те, що інтерактивні технології є не менш важливим аспектом і стають ключовим інструментом модернізації вищої освіти, забезпечуючи її якість, гнучкість і відповідність викликам цифрової доби. Цифровізація та глобалізація відкривають нові можливості для реалізації права на освіту, розширюючи доступ до знань і створюючи рівні умови для всіх здобувачів. Використання онлайн-платформ, мультимедій-

них ресурсів та проблемно-орієнтованого навчання сприяє розвитку критичного мислення, комунікаційних навичок і міжкультурної взаємодії [4, с. 350]. Не дивно, що глобалізація освітнього простору через цифрові технології знижує соціальні бар'єри, формує нові моделі міжнародної співпраці та поглиблює гуманітарний вимір права на якісну освіту. Тому гнучке поєднання традиційних і дистанційних форматів навчання забезпечує інклюзивність та підвищує глобальну конкурентоспроможність освітніх систем.

На даному етапі варто зазначити, що національна правова реальність говорить про те, що достатньо ефективно задіяний механізм як автономії закладів вищої освіти, гарантований державою відповідно до Закону України «Про освіту» [3]. Цей аспект охоплює організаційну, академічну, кадрову та фінансову сфери діяльності, проте реалізується в межах, визначених чинним законодавством, що забезпечує баланс між академічною свободою та державним регулюванням. Наступна особливість вбачається саме в імперативному характері багатьох міжнародних домовленостей у сфері вищої освіти. Реалізація участі університетів у міжнародних рейтингах, наукових базах даних чи публікаційних платформах часто потребує укладання угод за умовами, визначеними іноземними партнерами. Це відображає асиметрію у правовому регулюванні міжнародної освітньої взаємодії та потребує подальшого нормативного врегулювання. Також домінуючою думкою в науковому просторі залишається зростання ролі світових рейтингів університетів, які дедалі частіше впливають на національні механізми оцінювання якості освіти. Так само, відповідно до Закону України «Про вищу освіту» однією з умов надання закладу статусу дослідницького університету є його присутність у міжнародних рейтингах, визначених Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти [2]. Це свідчить про поступову інтеграцію українських університетів до глобального академічного простору та посилення значення міжнародних стандартів якості освіти [6, с. 135–136].

Підсумовуючи, варто зазначити, що розвиток міжнародної співпраці у сфері вищої освіти становить один із ключових векторів реалізації права людини на освіту в сучасному глобалізованому світі. Україна, інтегруючись у європейський та світовий освітній простір, поступово формує власну модель участі у міжнародних освітніх процесах, засновану на принципах академічної свободи, автономії закладів освіти, рівного доступу до якісних знань та визнання кваліфікацій. Дослідження засвідчують, що міжнародна співпраця у сфері вищої освіти не лише виконує функцію академічного обміну чи наукового партнерства, а й має високий правозабезпечувальний вимір, спрямований на реалізацію фундаментального права, а саме права на освіту. Цей механізм сприяє гармонізації національного законодав-

ства з міжнародними стандартами, утвердженню єдиних критеріїв якості освіти, розширенню міжкультурного діалогу та академічної мобільності. Разом із тим подальший розвиток міжнародної співпраці потребує певного оновлення правових та інституційних механізмів. Вбачається необхідність у вдосконаленні національного законодавства у зазначеній сфері, особливо в контексті визнання результатів навчання та спільних програм. І характерною залишається позиція щодо посилення інституційної співпраці з міжнародними організаціями у частині забезпечення академічних прав, прозорості процедур акредитації та гарантій якості освіти.

Список використаних джерел

1. Global Campaign: «Every generation leaves its mark. Education shapes its legacy». The Summit of first Ladies and Gentlemen Global Platform. URL: https://summitflg.org/en/summit-2025-campaign/ (дата звернення: 31.10.2025).
2. Про вищу освіту : Закон України від 22.09.2025 1556-VII. URL: hhttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556–18#Text (дата звернення: 31.10.2025).
3. Про освіту : Закон України від 31.10.2025 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#Text (дата звернення: 31.10.2025).
4. Семенишина І. В. та ін. Сучасні тенденції у вищій освіті: роль інтерактивних технологій у покращенні освітнього процесу. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 12. С. 340–354.
5. Сербенюк С. О. Завдання та принципи міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти в Україні. К., 2025. С. 113–121
6. Сербенюк С. О. Сутність та особливості міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти в Україні. *Law and Safety*. 2025. Т. 98. № 3. С. 130–141.

Дронов В. Ю.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВО НА СПОРТ І ОСВІТУ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ: БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ ТА ДОСВІД НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Спорт та освіта традиційно пов’язані. І цей зв’язок має багато різноманітних проявів — від занять з фізичного виховання до багатьох інших. Серед останніх: створення університетських команд з багатьох видів спорту, проведення універсіад та інших змагань серед

здобувачів вищої освіти як одного, так і різних закладів. Прикладом такої діяльності є Національний університет «Одеська юридична академія», де проводиться велика кількість спортивних заходів для здобувачів освіти різних рівнів. В них беруть участь здобувачі вищої освіти як самого університету, так й інших закладів: Міжнародного університету, Міжнародної академічної школи «Одеса», загальноосвітніх закладів міста Одеси та Одеської області. Безумовно, такі заходи проходять й в рамках діяльності Міжнародної освітньої корпорації. Щодо розвитку спорту в рамках вищої освіти у Великій Британії, активно цьому сприяє організація «British Universities & Colleges Sport» (BUCS) [1].

Участь у спортивному житті не тільки забезпечує дозвілля студентів, але й розвиває їхні фізичні здібності, навички командної роботи та лідерства. Останнє стосується не тільки здобувачів, які безпосередньо беруть участь у змаганнях, але й тих, хто долучається до організації заходів, входить до групи підтримки, відвідує заходи як вболівальники. Такі заходи в цілому позитивно впливають на атмосферу та імідж закладу освіти. Отже на практиці зв'язок освіти та спорту не викликає сумнівів. Відповідно виникає питання про зв'язок права на спорт із правом на освіту. В нашому дослідженні ми проаналізуємо деякі основні документи, які могли б свідчити про такий зв'язок, враховуючи обов'язковість норм цих документів для України та Великої Британії.

Зв'язок права на спорт із правом на освіту можна простежити вже в Міжнародному пакті про соціальні, економічні та культурні права 1966 року (далі — Пакт) [4]. Пакт є одним з фундаментальних документів у сфері прав людини, важливим джерелом міжнародного права прав людини та частиною Міжнародного білю прав людини. Документ ратифіковано як Україною [7], так і Великою Британією [3], отже обидві держави взяли на себе відповідні зобов'язання. Цим документом визнається право на освіту, яка, своєю чергою, повинна спрямовуватись на повний розвиток людської особистості. Що саме необхідно розуміти під цим? Звісно, що, коли ми говоримо про повний розвиток особистості, то маємо на увазі різні аспекти. Безумовно, йдеться про власне набуття знань та навичок, що і є, в першу чергу, метою освіти, але не тільки про це, але й про виховання, розвиток моральних якостей й, безсумнівно, про зміцнення здоров'я та розвиток фізичних здібностей, пропаганду здорового способу життя тощо.

Для аналізу складових розвитку особистості звернемось до Конвенції ООН про права дитини 1989 року [2]. Це є доцільним ще й виходячи з того, що сама освіта також, в першу чергу, пов'язана саме з дітьми. Зобов'язання за цим документ також взяли на себе Україна [6] та Велика Британія [5]. Право на освіту закріплено у статті 28 цієї

конвенції. Відповідно до документа, освіта дитини має бути спрямована зокрема на розвиток особистості, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найповнішому обсязі (стаття 29). Цю норму можна розглядати як таку, що продовжує та розвиває право на освіту, закріплене у Пакті. В ньому освіта також розглядається не тільки в контексті набуття знань та навичок, а набагато ширше, що є важливим для нашого дослідження. Крім того, у документі йдеться про ефективний доступ для дітей з інвалідністю до послуг у галузі освіти, відновлення здоров'я та доступу до засобів відпочинку таким чином, який призводить до найбільш повного по можливості втягнення дитини в соціальне життя і досягнення розвитку її особистості, включаючи культурний і духовний розвиток дитини.

Досліджені нами документи, що ратифіковані Україною та Великою Британією та є обов'язковими для цих держав, підкреслюють зв'язок між правом на освіту та правом на спорт. Відповідні акти та проаналізована нами практика в рамках Міжнародної освітньої корпорації та безпосередньо Національного університету «Одеська юридична академія» також підтверджують тісний зв'язок між спортом та освітою, який можна схарактеризувати як взаємозв'язок. Саме широкі можливості для заняття спортом та велика кількість заходів забезпечують повний розвиток людської особистості.

Список використаних джерел

1. British Universities & Colleges Sport (BUCS). URL: https://www.bucs.org.uk/about.html (дата звернення: 03.10.2025).
2. Convention on the Rights of the Child : Adopted by the United Nations General Assembly on 20 November 1989. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child (дата звернення: 04.10.2025).
3. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : United Nations Treaty Collection — status of treaty (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland). URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?chapter=4&clang=_en&mtdsg_no=IV-3&src=TREATY (дата звернення: 03.10.2025).
4. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : Adopted by the United Nations General Assembly on 16 December 1966. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights (дата звернення: 04.10.2025).
5. United Kingdom. Treaty Series No. 1992/44: Convention on the Rights of the Child. FCDO. URL: https://treaties.fcdo.gov.uk/data/Library2/pdf/1992-TS0044.pdf (дата звернення: 04.10.2025).
6. Про ратифікацію Конвенції про права дитини : Постанова Верховної Ради Української РСР від 27 лют. 1991 р. № 789-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/789–12#Text (дата звернення: 04.10.2025).

7. Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 19 жовтня 1973 р. № 2148. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148–08#Text (дата звернення: 03.10.2025).

Єрьоменко С. В.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Стрімкий розвиток штучного інтелекту трансформував ландшафт вищої освіти, створивши нові можливості та виклики для формування дослідницьких компетентностей у студентів-філологів. Оскільки лінгвістичні дослідження виходять за межі традиційних теоретичних підходів та охоплюють аналіз даних, цифрові корпуси, машинне навчання для опрацювання текстів та автоматизовані інструменти зворотного зв'язку, знання методів досліджень, що підтримуються ШІ, стає дедалі важливішим.

Для майбутніх лінгвістів, перекладачів, педагогів і дослідників дискурсу ШІ є не лише технологічним інструментом, а й каталізатором переосмислення методології наукових досліджень, академічної доброчесності та наукової комунікації. Інтеграція ШІ у філологічну підготовку дозволяє студентам працювати з автентичними мовними даними, досліджувати мовні закономірності у великому масштабі, удосконалювати академічне письмо та розвивати гнучкі аналітичні навички, необхідні для сучасного наукового та професійного середовища. Водночас використання ШІ потребує педагогічного балансу: студенти мають навчитися користуватися інтелектуальними системами, не втрачаючи критичного мислення, оригінальності та етичної поведінки в академічному середовищі.

Метою цього дослідження є аналіз та обґрунтування ефективних підходів до інтеграції технологій штучного інтелекту у підготовку студентів-філологів з метою підвищення їхніх дослідницьких компетентностей, розвитку цифрової академічної грамотності та підтримки відповідального й автономного застосування інструментів ШІ у лінгвістичних дослідженнях і науковій комунікації.

Сучасні дослідження висвітлюють різні підходи до педагогічного потенціалу та обмежень мовних і дискурсивних практик, опосеред-

кованих ШІ. Один напрям звертає увагу на залежність розмовних систем ШІ від людського втручання для подолання комунікативних збоїв та підтримання зв'язності, показуючи, що великі мовні моделі не мають справжнього розуміння та покладаються на людину для усунення комунікативних проблем [1].

Інший напрям досліджує ШІ як партнера у творчості та навчанні на прикладі фанфікшену, демонструючи, що взаємодія зі штучним інтелектом може підтримувати розвиток сюжету, мовні експерименти та інтерес здобувачів, але потребує активної участі автора та критичного осмислення [2].

Крім того, емпіричні дослідження у сфері мовної освіти показують, що генеративні чатботи ШІ можуть підвищувати рівень усного мовлення в молодших учнів EFL, причому як індивідуальна, так і парна робота сприяють зростанню мовленнєвої впевненості, плавності та комунікативних навичок, хоча ефективність залежить від взаємодії між учасниками та типу завдання [3].

Інтеграція штучного інтелекту у філологічну освіту означає суттєву зміну підходів до формування дослідницьких компетентностей. Філологія традиційно спиралася на уважне читання, інтерпретацію та ручний аналіз мовних фактів, однак сучасне наукове середовище потребує володіння цифровими інструментами та методами аналізу даних.

ШІ виступає не лише технічним інструментом, а й засобом оновлення наукової парадигми, який дозволяє студентам працювати з автентичними мовними матеріалами, виявляти дискурсивні закономірності та поглиблено досліджувати мовні явища.

Використовуючи платформи ШІ для корпусного аналізу, анотації текстів, перекладацької допомоги чи автоматизованого лінгвістичного зворотного зв'язку, студенти поступово формують розвинену академічну та цифрову грамотність. Вони вчаться критично оцінювати машинні результати, розрізняти надійні мовні дані та алгоритмічні помилки, перевіряти висновки на основі усталених наукових критеріїв. Це сприяє формуванню чітких дослідницьких запитань, коректних методологічних підходів і доказовості, зміцнюючи інтелектуальну основу академічної діяльності.

ШІ також відіграє важливу роль у вдосконаленні усної та письмової наукової комунікації. Інтелектуальні помічники письма, термінологічні екстрактори, автоматизовані інструменти для цитування та системи підтримки презентацій допомагають студентам готувати тези, літературні огляди, доповіді та виступи. За умови критичного використання ці ресурси сприяють засвоєнню академічних мовних структур, жанрових норм і логіки наукового тексту.

Водночас посилення ролі ШІ у філології потребує особливої уваги до академічної доброчесності та самостійного мислення. Наявність ін-

струментів автоматичного узагальнення, перефразування чи генерування текстів породжує ризики щодо оригінальності, авторства та справжньої когнітивної активності. Тому освітні стратегії повинні акцентувати етичне використання технологій, прозорість та рефлексивність.

Крім технічних умінь, штучний інтелект сприяє розвитку кооперативних і міждисциплінарних навичок. Студенти взаємодіють у цифрових дослідницьких середовищах, надають один одному зворотний зв'язок, беруть участь у спільних проєктах з анотації, корпусної розробки чи аналізу дискурсу. Це готує їх до ефективної участі в наукових мережах та узгоджує філологічну підготовку з міжнародними дослідницькими практиками.

Зрештою, інтеграція штучного інтелекту у філологічну освіту сприяє формуванню нової дослідницької ідентичності. Студенти, які навчаються поєднувати технологічну підтримку з критичним мисленням, етичною відповідальністю та глибоким аналізом, стають більш підготовленими до участі в академічних і професійних спільнотах. Таким чином, ШІ виступає мостом між традиційною лінгвістикою та сучасною науковою практикою, формуючи покоління філологів, здатних працювати у цифровому й аналітичному середовищі.

Список використаних джерел

1. Pütz O., Esposito E. Performance without understanding: How ChatGPT relies on humans to repair conversational trouble. *Discourse & Communication*. 2024. Vol. 18, No. 6. P. 859–868.
2. Stanko D. Integrating Artificial Intelligence in Naruto Fan Fiction Writing: a Case Study. AWEJ, Special Issue on ChatGPT. 2024. P. 156–168.
3. Tai T.-Y., Chen H. H.-J. Improving elementary EFL speaking skills with generative AI chatbots. *Computers & Education*. 2024. Vol. 220. Article 105112.

Задерейко О. В.
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ПОШУКУ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ З ЗАСТОСУВАННЯМ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасні дослідження пов'язані з активним застосуванням систем штучного інтелекту (ШІ) у наукову сферу, де вони використовуються для пошуку, аналізу та систематизації джерел наукової інформації [1]. Ефективність розвитку інформаційних технологій сприяє використанню алгоритмів роботи систем ШІ, які обробляють та інтер-

претують пошукові запити дослідників. Актуальність цього функціоналу систем ШІ значно посилюється у галузі комп'ютерних наук за рахунок забезпечення відкритого доступу до значної кількості наукових публікацій на відкритих цифрових платформах. Системи ШІ аналізують численні наукові публікації та здійснюють підбір наукових джерел та автоматично формують списки наукових публікацій за вказаними параметрами запиту дослідника. Прямим наслідком цього є надання можливості системам ШІ ідентифікувати наукові публікації, що максимально відповідають запитам дослідника. Водночас виникає небезпека отримання недостовірної або сфальсифікованої інформації, що негативно впливає на якість наукових результатів та академічну доброчесність дослідників.

Питання ефективності систем ШІ в науковій діяльності є предметом активного обговорення в академічному середовищі [2]. Досвід свідчить, що застосування систем ШІ може суттєво прискорити проведення досліджень, сприяти плануванню експериментів та обробці великих масивів наукової інформації. Однак інтеграція цих технологій пов'язана з низкою ризиків, серед яких — поверхневий аналіз, надмірна залежність дослідників від алгоритмів роботи систем ШІ та порушення етичних норм. Останні стосуються питань авторства, права інтелектуальної власності на результати, створені за участю ШІ, а також достовірності наукових даних, що можуть містити упередження чи помилки.

Дослідники часто стикаються з проблемою генерування системами ШІ недостовірного контенту, надання неточних описів наукових публікацій та посилань на неіснуючі веб-ресурси [3]. Для з'ясування цих обмежень слід провести системний порівняльний аналіз якості пошукових результатів, що надаються провідними системи ШІ (ChatGPT, Gemini, Grok, DeepSeek, Cloude). Особливо важливим є критерій релевантності, оцінка якого вимагає перевірки кожного джерела інформації: підтвердження його існування в наукометричних базах даних та зіставлення наведених посилань з реальними інтернет-адресами.

Метою дослідження стало визначення рівня достовірності та релевантності джерел наукових публікацій, згенерованих системами ШІ.

В умовах постійного зростання кількості наукових публікацій одним із завдань дослідника є вибір оптимальної пошукової стратегії для виявлення релевантних наукових джерел. Процес отримання максимально релевантних результатів є комплексним і вимагає від дослідника навичок використання цифрових ресурсів: наукометричних баз даних, електронних архівів та бібліотечних ресурсів, наукових порталів, тематичних спільнот.

Якість оцінки пошукових результатів, отриманих за допомогою систем ШІ, безпосередньо залежить від критеріїв суб'єктивного оці-

нювання дослідником. Ці оціночні судження формуються на основі його знань в галузі інформаційних технологій та практичного досвіду роботи з системами ШІ. У разі незадовільних результатів дослідник може вдосконалити пошуковий запит: скоригувати кількість джерел або застосувати вибірковий метод, обмеживши пошук, наприклад, певними типами публікацій (монографії, підручники, матеріали конференцій тощо).

Слід звернути увагу на вірогідну наявність наукових публікацій з майже ідентичними назвами у результатах пошуку, згенерованих системами ШІ. Це є вагомою підставою для обов'язкової перевірки джерел наукової інформації на достовірність. Процес ідентифікації джерел значно подовжує загальний процес оцінювання релевантності наукових публікацій. Отримані результати також демонструють, що пошуковий потенціал систем ШІ обмежений їх доступом до електронних ресурсів. У зв'язку з цим доцільним є проведення додаткового самостійного пошуку у відомих наукометричних базах даних, електронних бібліотеках та архівах закладів вищої освіти (ЗВО).

Аналіз двадцяти наукових публікацій, які займають найвищі позиції в результатах пошуку, отриманих із застосуванням систем ШІ дозволив порівняти їх релевантність та достовірність (рис. 1).

Проведений аналіз пошукової видачі систем ШІ (Cloude, ChatGPT5, Grok) виявив суттєві розбіжності в результатах їх пошукової видачі, що свідчить про низьку достовірність частини наданих ними наукових публікацій.

Саме тому верифікація джерел наукової інформації, знайдених за допомогою ШІ, є важливою для запобігання поширенню псевдонаукової та помилкової інформації, уникнення посилань на неіснуючі або сфальсифіковані джерела, збереження довіри до наукових досліджень в цілому.

Кожне наукове дослідження має ґрунтуватися на перевірених першоджерелах, що гарантує об'єктивність висновків та відповідність академічним стандартам. Такий підхід також є основою дотримання принципів академічної доброчесності, які передбачають недопущення плагіату, точність цитувань, прозорість у використанні чужих досліджень [4].

Хоча системи ШІ можуть надавати стислі витяги з наукових публікацій, лише пряма перевірка наукових джерел забезпечує коректність цитування наукових публікацій і посилань на них, достовірність наукових результатів, дотримання академічної етики та імовірного запобігання правовим порушенням. У зв'язку з цим можна сформулювати такі рекомендації для дослідників, які користуються системи ШІ: усвідомлювати обмеження пошукових алгоритмів ШІ. Для збору максимально достовірних наукових даних слід використовувати науко-

метричні бази даних, зокрема Google Scholar, Scopus, Web of Science, а також цифрові ресурси наукових установ та організацій; оцінювати релевантність наукових публікацій, отриманих від систем ШІ. Здійснювати перевірку джерел інформації в реферативних та бібліографічних базах даних, а також використовувати наукові ресурси бібліотек, електронних архівів ЗВО; обов'язково переходити за наведеними посиланнями на наукові публікації, щоб переконатися у відповідності цитованого тексту до джерела інформації; шукати підтвердження наукової інформації в кількох надійних та авторитетних виданнях.

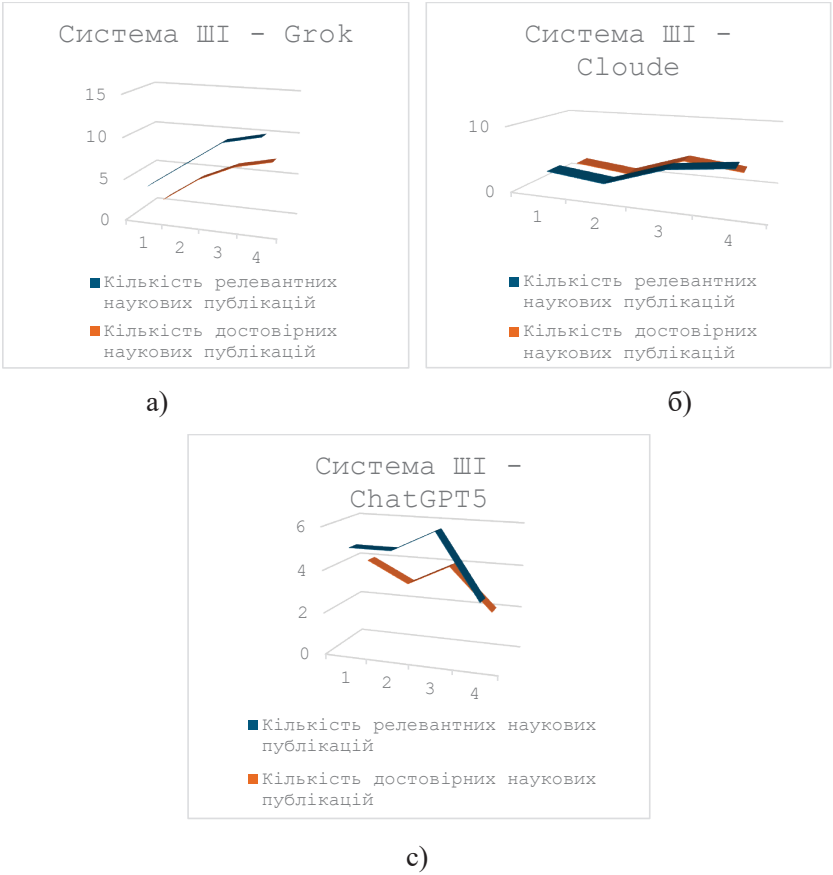

Рис. 1. Графічне представлення результатів аналізу релевантності і достовірності пошукової видачі платформ ШІ: а) «Grok»; б) «Cloude»; с) «ChatGPT5»

Список використаних джерел

1. Використання штучного інтелекту в організації наукових досліджень / О. В. Полоневич, С. В. Морозова, І. М. Аверічев, А. П. Полоневич. *Зв'язок*. 2024. № 3. С. 3–6. DOI: https://doi.org/10.31673/2412–9070.2024.030306.
2. Ковачов С., Сичікова Я. Поговори зі мною: діалог зі штучним інтелектом про використання його в навчанні та наукових дослідженнях. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Сер.: Педагогічні науки. 2023. Вип. 1. С. 43–55. DOI: https://doi.org/10.31494/2412–9208–2023–1–1–43–55.
3. Коломієць А. М., Кушнір О. І. Використання штучного інтелекту в освітній та науковій діяльності: можливості та виклики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2023. Вип. 70. С. 45–57. DOI: https://doi.org/10.31652/2412–1142–2023–70–45–57.
4. Семеніхіна О., Різник В., Шамоня В. Використання штучного інтелекту в наукових дослідженнях в контексті академічної доброчесності. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Т. 13, № 6. С. 63–68. DOI: https://doi.org/10.31110/2616–650X-vol13i6–009.

Іванійчук Т. Ю.
кандидат біологічних наук, директор наукової бібліотеки
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИК ВІДКРИТОСТІ В НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ ЕПОХИ AI: БРИТАНСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Розвиток відкритого доступу в сучасному науковому середовищі є ключовою складовою глобальної політики відкритої науки, спрямованої на забезпечення прозорості, відтворюваності та суспільної користі результатів досліджень. Ідеологія відкритого доступу формує нові стандарти публікаційної етики, наукової комунікації та цифрового управління знаннями. Прикладами реалізації нової парадигми сучасної науки можуть виступати новітні платформи, які функціонують як в європейському, так і в міжнародному просторі [3; 7]. Для університетів реалізація політики відкритого доступу стала не лише вимогою часу, але й стратегічним інструментом підвищення репутації, цитованості та участі у міжнародних програмах.

В Україні Міністерство освіти і науки України є координатором реалізації національної політики відкритої науки [14]. В умовах воєнного стану політика відкритої науки сприяє збереженню наукового потенціалу, міжнародній співпраці та цифровій трансформації освіти

і науки, а також забезпечує якісне перезавантаження на основі провідних міжнародних практик, зокрема реформування системи оцінювання наукової діяльності відповідно до принципів CoARA. З 2023 р. в Україні реалізується масштабний проєкт Open4UA (англ. Open Science for Ukrainian Higher Education System) «Відкрита наука для української системи вищої освіти» [6] у рамках програми Erasmus+ KA2, яка велику увагу приділяє відкритості дослідницьких даних.

Разом з тим, слід враховувати, що для реалізації політики відритого доступу, відкритих досліджень існують певні виклики та обмеження. Видавничі політики, комерційні інтереси, ліцензії, патентне/комерційне програмне забезпечення можуть бути перепонами для повної відкритості. Так, фінансування відкритого доступу (наприклад, оплата APC — article processing charges) створює додаткове навантаження на дослідників чи установи. Крім того, варто враховувати необхідність добре прописаних процедур (депонування, архівування, ліцензування) — аби відкритий доступ не був формальністю, а приводив до реального результату і впливу. Наростаючий вплив на науково-освітнє середовище розвитку генеретивного AI також слід розглядати як важливий виклик для реалізації політик відкритості.

Для покращення бібліотечних практик в українських університетах щодо реалізації політик відкритих досліджень, відкритої науки і відкритого доступу актуальним видається аналіз досвіду британських університетів, зокрема University of Dundee та Queen Mary of London.

Велика Британія залишається одним із лідерів у впровадженні політики відкритого доступу, поєднуючи державні та європейські ініціативи (UK Research and Innovation [10], Plan S) із інституційними стратегіями університетів. Важливою подією останніх років стала публікація REF 2029 Open Access Consultation and Engagement Summary — аналітичного документа, який визначає нові підходи до оцінювання досліджень у межах Research Excellence Framework (REF) та формує оновлені стандарти відкритого доступу [8].

У межах нової політики особливу увагу приділено обов'язковому відкритому доступу до рецензованих публікацій; забезпеченню прозорості метаданих та дотриманню принципів FAIR; підтримці відкритих ліцензій (зокрема CC-BY або CC-BY-ND); контролю якості репозитаріїв та механізмів архівування [11].

Серед ключових викликів у документі було виокремлено певні ризики щодо: неправомірного використання результатів досліджень, зокрема у зв'язку з розвитком штучного інтелекту та інтелектуального аналізу даних; захисту інтелектуальної власності та необхідності чітких механізмів дотримання авторських прав; перевищення мандату REF і формування хибних стимулів для дослідників та видавців, що може змістити акценти з якості досліджень на формальні вимоги відкритого доступу.

Таким чином, британський досвід демонструє, що навіть за високого рівня інституційної зрілості політик відкритої науки в Британії питання балансу між відкритістю, якістю та захистом інтелектуальної власності залишаються актуальними в епоху штучного інтелекту.

REF 2029 також акцентує увагу на зростаючій ролі відкритих даних, інтеграції з інфраструктурами дослідницьких інформаційних систем (CRIS) та можливостях використання штучного інтелекту у науковій аналітиці. Поточні рекомендації REF 2029 та UK Research and Innovation (UKRI) вимагають, щоб установи забезпечували прозорість використання AI-інструментів. Це спрямовано на збереження авторства, наукової доброчесності та відтворюваності результатів.

Таким чином, REF 2029 не лише окреслює технічні параметри відкритого доступу для університетів Британії, але й формує концептуальні засади культури відкритої науки, орієнтованої на якість, етичність і суспільну відповідальність дослідницької діяльності.

У політиці University of Dundee зазначено, що університет «вірить, що необмежений доступ до публічно фінансованих досліджень сприяє суспільному благу» [9]. В Open Research Policy [4] в University of Dundee, яка була оновлена 18 березня 2025 року, задекларовано, що викладачі, науковці і студенти відповідають за забезпечення вільного доступу до результатів дослідження, коли це можливо, і за відповідність вимогам спонсорів. Вона охоплює публікації (журнали, книги, розділи книг, цифрові медіа), набори даних, програмний код, програмне забезпечення. До сильних сторін варто віднести також наявність репозитарію «Discovery» та чітких дедлайнів депозиту, а також підтримки через Read&Publish договорів взаємодії з видавцями та спонсорами. В документі визначено моделі відкритого доступу. Разом з тим, University of Dundee в своїй політиці визнає, що у деяких випадках не всі елементи Open Research будуть досяжні [4]. У розділі «Open data» чітко зазначено, що саме бібліотека надає консультації з управління, повторного використання, відкритого доступу до даних. Інституційний репозитарій університету «Discovery» відповідно до політики містить архівні копії рукописів, метадані, ліцензії.

Можна констатувати, що політика Open Research в University of Dundee є чіткою, формалізованою і відповідає сучасним трендам відкритої науки. Вона є зразком британського підходу, заснованого на принципах Open Access, FAIR, Plan S, UKRI policy.

Університет Queen Mary of London також має розвинену інфраструктуру підтримки відкритого доступу і прагне проводити та просувати високоякісні дослідження. Дослідницька політика гарантує, що наукові розвідки та інновації ефективно сприяють розвитку, проводяться та поширюються відповідно до найвищих стандартів доброчесності. В університеті заохочується та здійснюється допомога

дослідникам у поширенні своїх досліджень через визнані та високоефективні канали. Керівні принципи відкритого доступу [2] університету містять більше інформації, а також контактні дані команди, що адмініструє репозиторій та поширення дослідницьких даних.

В університеті діє Спільний офіс управління дослідженнями (JRMO) для Barts Health NHS Trust та Queen Mary of London [13], який функціонує відповідно до узгодженого набору спільних політик управління дослідженнями, які передбачають планування, архівування, доступ і повторне використання результатів. Ці політики дозволяють як Barts Health, так і Queen Mary керувати JRMO та регулярно переглядаються, принаймні кожні три роки. Загалом політика цих інституцій спрямована на забезпечення відкритого доступу до результатів досліджень, включно з даними, за умови дотримання етичних, правових і комерційних обмежень. Управління дослідницькими даними реалізується у відповідності з принципами відкритої науки через створення єдиної системи управління даними відповідно до стандартів UKRI.

Важливу роль у реалізації політики відкритої науки відіграють бібліотечні служби університету Queen Mary of London, які забезпечують супровід відкритих досліджень, зокрема консультації з питань публікації у відкритому доступі, підтримку дослідників у роботі з репозитаріями та збереженні дослідницьких даних. Такий підхід формує цілісну екосистему відкритої науки, що поєднує управлінські, інформаційні та технологічні складові [5].

Ця модель підкреслює: бібліотека Queen Mary відіграє роль сервісного центру відкритої науки — допомагає авторам, адмініструє договори, забезпечує додаткові моделі (Diamond OA) без витрат із боку автора.

Здійснений аналіз дає можливість говорити про те, що університети Dundee [1] та Queen Mary [12] запровадили локальні політики з використання штучного інтелекту, які передбачають декларування дозволеного використання штучного інтелекту в дослідницькому процесі; розробку етичних кодексів AI-досліджень; зберігання метаданих про застосування алгоритмів машинного навчання в репозитаріях; участь бібліотек у наставництві дослідників щодо етичного використання AI.

Український Національний план щодо відкритої науки (Постанова КМУ № 892-р [16]) передбачає аналогічні напрями розвитку відкритих даних і відкритого доступу. Національний університет «Одеська юридична академія» також активно працює в парадигмі відкритиго доступу до наукової інформації, забезпечує через бібліотеку розміщення наукових та навчальних матеріалів в інституційному репозитарії «eNUOLAIR», активно аналізуючи практику відкритого

доступу [15; 17]. Використання DOI (префікс 10.32837) та HANDLE (11300) у функціонуванні інституційного репозитарію, підтримка метаданих і фаховий супровід бібліотечних працівників формують цифрову інфраструктуру, яка зможе адаптуватися до вимог AI-сумісного відкритого доступу. Разом з тим, поки що на стадії обговорення знаходяться регламенти ліцензування (CC-BY), умови і терміни депозиту після прийняття, укладення угод з видавцями тощо. Актуальним завданням постає завершення роботи над формалізованими університетськими політиками відкритого доступу та використання дослідницьких даних та GenAI.

Узагальнюючи, можна зазначити, що британський досвід свідчить: відкрита наука майбутнього — це синтез людської експертизи, етичного управління даними й контрольованого застосування штучного інтелекту. Для українських університетів цей підхід відкриває перспективу не лише технологічної, а й концептуальної модернізації системи наукової комунікації, в якій бібліотека стає важливим агентом цифрової доброчесності.

Порівняльний аналіз політики відкритого доступу в University of Dundee, Queen Mary University of London та Національному університеті «Одеська юридична академія» засвідчує поступову гармонізацію інституційних практик управління результатами досліджень і реалізації політики відкритого доступу. Спільною стратегічною метою є забезпечення відкритості, прозорості та відтворюваності наукового знання, що відповідає сучасній парадигмі відкритої науки в умовах цифрової трансформації європейського освітньо-наукового простору.

Можна констатувати, що українська практика реалізації відкритого доступу поступово переходить від декларативного рівня до практичного втілення. Подальший розвиток політики відкритого доступу, відкритої науки та використання AI потребує вдосконалення національної нормативної бази, що визначатиме та реалізуватиме єдині стандарти відкритості, взаємодії репозитаріїв і підтримки дослідників у межах інтегрованої цифрової екосистеми науки.

Список використаних джерел

1. AI (Artificial Intelligence) in Teaching and Assessment.Guidance for staff on the use of AI in teaching with notes on practice and aspects of generative AI (GenAI) in higher education to consider. Updated on 24 July 2025. URL: https://www.dundee.ac.uk/guides/ai-artificial-intelligence-teaching-and-assessment
2. Open access publishing — Library Services. URL: https://www.qmul.ac.uk/library/open-research/open-access-publishing/
3. Open Research Europe: website. URL: https://open-research-europe.ec.europa.eu/

4. Open research policy. This policy sets out the expectations of the University regarding open research. URL: https://www.dundee.ac.uk/corporate-information/open-research-policy
5. Open Research. Open Research Services provide support for publishing, promotion and storage of research outputs. URL: https://www.qmul.ac.uk/library/open-research/
6. Open4UA «Відкрита наука для української системи вищої освіти». URL: https://lpnu.ua/en/open4ua
7. OpenAIRE: website. URL: https://www.openaire.eu/about
8. REF 2029 Open Access Consultation and Engagement Summary, 2024. URL: https://2029.ref.ac.uk/publication/open-access-consultation-and-engagement-summary
9. Statement on Open Research. The University of Dundee's Open Research Statement. URL: https://www.dundee.ac.uk/corporate-information/statement-open-research
10. UKRI : website. URL: https://www.ukri.org/
11. UKRI. Open Access Policy, 2021. URL: https://www.ukri.org/publications/ukri-open-access-policy
12. University AI principles, guidance and policies https://www.qmul.ac.uk/queenmaryacademy/educators/innovation-and-scholarship/innovative-pedagogies/centre-for-excellence-in-ai-in-education/resources/university-guidance-and-policies/
13. Welcome to the Joint Research Management Office (JRMO) for Barts Health NHS Trust and Queen Mary University of London. URL: https://www.jrmo.org.uk/
14. Відкрита наука / Міністерство освіти і науки України : офіційний вебсайт. URL: https://mon.gov.ua/nauka/nauka-2/vidkrita-nauka
15. Іванійчук Т. Ю. Деякі інструменти відкритого доступу у практиці наукової бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія». *Осіння школа науковця-2018* : матеріали доповідей (26 жовтня 2018 р.). URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/264d68e8-f3e1–40eb-83cb-706d78a73251
16. Про внесення змін до Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів : постанова Кабінету Міністрів України від 16 липня 2025 р. № 892-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892–2025- %D0 %BF#Text
17. Ульянова Г. О., Бааджи Н. П. Академічна доброчесність як основа академічного успіху. *Правова позиція*. 2022. № 4. С. 98–103.

Канєнберг-Сандул О. К.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
Національний університет «Одеська юридична академія»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП ОСВІТИ

У сучасному світі якість освіти визначається не лише рівнем знань і професійних компетентностей здобувачів, а й морально-етичними орієнтирами, на яких базується освітній процес. Академічна доброчесність є ключовим принципом функціонування освітньої системи, що забезпечує довіру до результатів навчання, чесність у наукових дослідженнях та справедливість у взаєминах між усіма учасниками освітнього процесу.

Реформування системи вищої освіти вимагає глибоких трансформацій всіх складових, механізмів регулювання та контролю цієї системи задля її ефективного втілення та вдалого новоутворення. Науковий розвиток на професійному рівні повинен створити певні критерії, які відповідають сучасним реаліям.

Поняття академічної доброчесності охоплює норми поведінки, спрямовані на дотримання чесності, відповідальності, поваги до інтелектуальної власності, недопущення плагіату, списування, фабрикації або фальсифікації результатів. Її дотримання є основою для розвитку освіченого, етичного та конкурентоспроможного суспільства.

Сутність академічної доброчесності та її значення змістовно регламентується Закона України «Про освіту». Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» (2017), академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та здійснення наукової діяльності [1].

Академічна доброчесність ґрунтується на таких ключових цінностях: чесність (відмова від будь-яких форм обману), довіра (створення атмосфери взаємоповаги), справедливість (об'єктивність у оцінюванні), відповідальність (усвідомлення наслідків своїх дій) і повага (визнання авторства та інтелектуальної власності інших). Ці принципи формують фундамент професійної етики викладача й студента, забезпечують прозорість освітнього процесу, підвищують репутацію закладу освіти та довіру суспільства до дипломів і наукових результатів.

Форми порушення академічної доброчесності мають свої особливості відповідно до методики викладання такого матеріалу. Порушення академічної доброчесності може проявлятися у таких формах

як: плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, неетична допомога, необґрунтоване авторство. Найрозповсюдженішими є форми недотримання правил академічної доброчесності є плагіат — привласнення результатів чужої праці, самоплагіат — повторне використання власних робіт без посилання, фабрикація — вигадування даних чи джерел, фальсифікація — спотворення результатів дослідження, списування та підроблення, неетична допомога — виконання робіт іншими особами, необґрунтоване авторство — включення до списку авторів осіб, які не брали участі у дослідженні. Такі дії не лише спотворюють реальні результати навчання, а й підривають моральні основи освіти, формуючи у здобувачів спотворене уявлення про цінність знань.

Академічна доброчесність як чинник якості освіти на сьогодні є важливим та першочерговим в умовах глобальної цифровізації. Система освіти не може бути ефективною без чесності та відповідальності її учасників. Академічна доброчесність забезпечує об'єктивність оцінювання знань, сприяє розвитку критичного мислення, навичок дослідницької діяльності та творчого підходу. Виконання студентами завдань власними силами сприяє формуванню самостійності, вмінню аналізувати інформацію, формулювати висновки й обґрунтовувати позицію. З іншого боку, недоброчесна поведінка (списування, підроблення результатів, купівля робіт) знижує якість підготовки фахівців і підриває довіру до системи освіти загалом [2].

Роль закладів освіти у формуванні культури доброчесності в сучасних умовах є першочеговою в аспекті забезпечення якості освіти та гарантуванні високого рівня академічних знань. Університети та школи мають стати носіями ідей академічної етики. Це передбачає створення внутрішніх політик і кодексів доброчесності, проведення роз'яснювальної роботи, інтеграцію відповідних курсів у навчальні програми. Викладачі відіграють провідну роль у формуванні морального клімату в закладі. Їхня поведінка є зразком для студентів. Якщо викладач сам дотримується принципів академічної доброчесності, чесно оцінює роботи та визнає авторство інших, він створює атмосферу довіри й взаємної поваги [3].

Академічна доброчесність у цифрову епоху є зрозумілим фактором для врегулювання і забезпеченні авторських прав для будь-яких академічних текстів. Сучасні технології створюють як можливості, так і загрози. Використання штучного інтелекту, інтернет-ресурсів та генераторів текстів вимагає особливої уваги до етичних питань. Здобувачі вищої освіти повинні навчитися етично використовувати цифрові інструменти — як допоміжний засіб, а не як заміну власної інтелектуальної діяльності. З іншого боку, освітні заклади мають розробити чіткі правила використання ШІ у навчальному процесі, аби

уникнути зловживань. Таким чином, академічна доброчесність у цифрову добу набуває нового виміру — інформаційної етики та відповідального ставлення до даних і технологій [4].

Формування академічної доброчесності як соціальної норми має більш дієвий механізм застосування з доброї волі всіх правил, які вимагають поваги до наукових здобутків авторів. Культура доброчесності формується не одномоментно. Це результат системної роботи суспільства, сім'ї та школи. Саме в молодшому віці дитина засвоює поняття чесності, справедливості, поваги до праці інших. Державна освітня політика має передбачати популяризацію ідей доброчесності через медіа, освітні проєкти, конкурси, приклади успішних практик. Університети мають заохочувати студентів до самостійної роботи, до створення власних досліджень, проєктів, публікацій.

Тільки тоді академічна доброчесність стане нормою поведінки, а не вимогою, що нав'язується адміністративно [5].

Отже академічна доброчесність є моральною основою освіти. Вона визначає якість освіти, рівень довіри до наукових результатів і репутацію навчального закладу. У добу інформаційних технологій академічна доброчесність — це умова розвитку науки та духовної культури нації.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19 (дата звернення 4.11.2025).
2. Бугайчук К. Л. Академічна доброчесність у закладах вищої освіти: сучасні виклики та механізми забезпечення. *Вища освіта України*. 2022. № 3(85). С. 45–53.
3. Сисоєва С. О., Осадча К. П. Академічна доброчесність як складова освітнього середовища вищої школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 31. С. 10–16.
4. International Center for Academic Integrity. The Fundamental Values of Academic Integrity. 3rd Edition, 2021. URL: https://wordpress.kpu.ca/authenticassessment/files/2022/05/20019_ICAI-Fundamental-Values_R11.pdf (дата звернення: 20.10.2025).
5. Андрущенко В. П. Академічна доброчесність як стратегічний пріоритет української освіти. *Філософія освіти*. 2020. № 1. С. 5–12.

Капустян І. В.
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПЛАТФОРМА MOODLE ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На етапі цифрової трансформації освіти особливої актуальності набувають питання академічного обліку, ефективного оцінювання знань та інтернаціоналізації освітнього процесу. Одним із найпоширеніших інструментів для вирішення цих завдань є електронна освітня платформа Moodle (модульне об'єктноорієнтоване динамічне середовище навчання). Відкритість, гнучкість і можливість адаптації до різних освітніх середовищ роблять її важливим інструментом для закладів вищої освіти в Україні та світі. Moodle має значний потенціал у модернізації механізмів фіксації навчальних досягнень, автоматизації оцінювання, підтримці індивідуальних освітніх траєкторій, забезпеченні академічної доброчесності та сприянні інтернаціоналізації.

В сучасному світі, особливо в контексті швидкозмінних технологій та глобальних викликів, дистанційне навчання стає все більш актуальним та важливим компонентом освітнього процесу. Заклади вищої освіти переходять від паперових журналів і класичних записів до електронних систем обліку. Система дозволяє створювати курси, зберігати навчальні матеріали, фіксувати результати діяльності здобувачів і вести статистику їхньої роботи. Moodle використовується для організації освітнього процесу в онлайн-режимі, надаючи засоби для взаємодії, співпраці, оцінювання та спрощення доступу до навчального контенту у будь-який час та з будь-якого місця з доступом до Інтернету [4]. Зокрема Moodle дозволяє викладачу економити час, автоматично збираючи дані про переглянуті матеріали, виконані завдання, результати тестів та активність здобувачів, забезпечуючи при цьому індивідуальний темп навчання та можливість самоконтролю.

У контексті академічного обліку Moodle забезпечує створення єдиної цифрової бази даних з навчальної діяльності здобувачів, що спрощує зберігання інформації, формування звітності та аналітики. Це має значення не лише для внутрішнього освітнього менеджменту, а й у процесі міжнародної інтеграції, особливо в умовах дистанційної взаємодії. Платформа виступає ефективною альтернативою традиційним паперовим формам обліку, забезпечуючи комплексну інтеграцію навчальних матеріалів, освітньої активності та результатів.

Однією з актуальних тенденцій в освітньому середовищі є автоматизація процесу оцінювання від тестів із автоматичною перевіркою

до завдань із завантаженням, відображенням часу виконання, статистики. Moodle дозволяє проводити онлайн-тестування, створювати банки запитань, встановлювати правила доступу до тестів та аналізувати результати через статистичні звіти. Крім того, викладачі можуть відслідковувати прогрес кожного здобувача та генерувати звіти про їх академічну успішність [3].

Такий формат оцінювання має низку переваг: викладач здійснює оцінювання з меншими часовими витратами, здобувач оперативно отримує зворотний зв'язок, а університет отримує доступ до структурованих даних про успішність курсів, окремих модулів і здобувачів освіти. Водночас інтерактивні можливості платформи Moodle, зокрема форуми для здобувачів, сприяють організації групових обговорень, обміну файлами, коментуванню та оціненню повідомлень [1]. Усе це сприяє ефективній організації академічного обліку: результати автоматично фіксуються в системі, що мінімізує ризик помилок, підвищує прозорість процесу оцінювання та пришвидшує формування звітності.

Система також дає змогу фіксувати активність здобувачів у системі, обмежувати доступ до завдань у часі та генерувати аналітичні звіти з академічної поведінки. Інтеграція з антиплагіатними сервісами й можливість моніторингу активності здобувачів підтримують дотримання принципів академічної доброчесності.

Moodle організовує гнучкий підхід до навчання, коли здобувачі вищої освіти можуть опановувати матеріал у власному темпі відповідно до їх індивідуальної освітньої траєкторії, отримуючи підтримку та зворотний зв'язок від педагогів у режимі реального часу [2]. Такий підхід формує цифровий слід навчальної діяльності, який можна аналізувати для адаптації процесу навчання та академічного моніторингу. Університет отримує не лише підсумкові оцінки, а повну картину освітньої взаємодії здобувача з курсом. Це критично важливо для підтримки мобільності, дистанційного та змішаного навчання.

Серед ключових напрямів цифровізації освіти важливе місце посідає інтернаціоналізація освітнього процесу. У цьому контексті платформа Moodle виступає ефективним інструментом, що сприяє інтеграції українських закладів вищої освіти у глобальний освітній простір [5]. Серед її можливостей — підтримка багатомовності, адаптація навчальних курсів до різних культурних і часових контекстів, а також інтеграція з відеозв'язком, що дає змогу організовувати міжнародні заняття у синхронному та асинхронному форматах. Це створює умови для розробки англомовних курсів, залучення іноземних викладачів і здобувачів освіти, а також реалізації спільних програм академічної мобільності. Завдяки єдиній системі обліку навчальних досягнень Moodle забезпечує безперервність освітнього процесу незалежно від географічного розташування його учасників.

Попри численні переваги, Moodle також має низку недоліків, які варто враховувати під час впровадження та використання платформи.

Хоча Moodle є потужною платформою для організації навчального процесу, з педагогічного погляду вона має низку обмежень. Система орієнтована більше на технічну реалізацію контенту, ніж на гнучкість дидактичних підходів. Наприклад, створення інтерактивних занять, впровадження гейміфікації чи візуально привабливих навчальних сценаріїв часто потребує додаткових плагінів або технічної підтримки, що може бути складним для викладачів без спеціальної підготовки. У результаті платформа може не забезпечити належного рівня залученості та мотивації, особливо при дистанційній або змішаній формі навчання.

Іншим суттєвим недоліком Moodle є його інтерфейс, який часто сприймається як складний, перевантажений і неінтуїтивний. Незважаючи на те, що система постійно оновлюється, якість взаємодії користувача з системою залишається далекою від сучасних стандартів. Нові користувачі можуть витрачати багато часу на освоєння навігації, розуміння логіки побудови курсів, пошуку потрібних функцій. Це створює бар'єр для швидкої адаптації, особливо у закладах, де відсутні систематичні тренінги чи підтримка. Крім того, Moodle не завжди добре оптимізований для мобільних пристроїв, що погіршує процес навчання зі смартфона або планшета.

Таким чином, Moodle виступає не лише інструментом підтримки дистанційного навчання, а й потужною цифровою платформою, що охоплює всі ключові аспекти сучасної вищої освіти від академічного обліку до інтернаціоналізації. Її функціональні можливості сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу, забезпечують прозорість оцінювання, дотримання академічної доброчесності та адаптацію навчання до індивідуальних потреб здобувачів. У контексті цифрової трансформації та інтеграції в європейський освітній простір впровадження Moodle є стратегічно важливим кроком для закладів вищої освіти України.

Водночас подальше розширення використання платформи потребує вдосконалення низки аспектів: модернізації інтерфейсу з урахуванням принципів UX-дизайну, кращої адаптації до мобільних пристроїв, розширення інтерактивних і гейміфікаційних можливостей, а також підвищення технічної підтримки для користувачів. Необхідним є проведення системних тренінгів для викладачів та адміністраторів, впровадження інституційних політик з цифрової грамотності та інвестування в інфраструктуру для забезпечення стабільної роботи Moodle. Такі заходи дозволять максимально реалізувати потенціал платформи як універсального освітнього середовища, що відповідає сучасним вимогам до якості вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Зуєнко Н. О., Лупак Н. М., Денисенко Н. Л. та ін. Moodle як основа системи дистанційного навчання та формування електронного освітнього середовища. *Перспективи та інновації науки*. Серія: Педагогіка. 2023. № 8(26). С. 122–135.
2. Мардарова І., Гуданич Н. Використання в освітньому процесі платформи Moodle: деякі методологічні підходи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2025. № 70. С. 156–168.
3. Панько Д. Г. Використання технологій дистанційного навчання в закладах вищої освіти: кваліф. робота : 011 / Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2024. 53 с.
4. Пасько О. А. Технології дистанційного навчання як інновація в освітньому процесі: кваліф. робота: 011 / Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2023. 75 с.
5. Поліщук Н. В., Бугаєнко Т. І., Лемешева Н. В. Підвищення якості вищої освіти за допомогою цифрових технологій та дистанційного навчання для здобувачів вищої освіти в Україні. *Академічні візії*. 2024. № 38. С. 1–15.

Ковальова К. О.
викладач кафедри іноземних мов,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

З огляду на те, що сучасна система вищої освіти передусім спрямована на розвиток навичок та вмінь, а не лише на передавання знань, одна з таких навичок — самостійна робота здобувачів освіти, яка передбачає навчання, аналіз, отримання інформації та утворення знань. Відповідно до цього стверджуємо, що включення наукових досліджень в освітній процес виявляється одним з ключових елементів в процесі досягнення цілей. Саме таке мислення відповідає сучасним європейським напрямкам в університетській освіті. Адже саме тут наука і навчання вбачаються двома невіддільними та взаємозалежними аспектами освітньої системи. Стрімкий розвиток інформаційних технологій, глобалізація та цифровізація знань вимагають від освітніх систем здатності на підготовку фахівців з розвиненими навичками шукати інформацію, аналізувати її, інтерпретувати та генерувати нові знання.

Інтеграція науки та освіти привернула значну увагу сучасних вчених та освітян, які вважають, що університет повинен функціонувати як освітнє, і науково-дослідне середовище. Так, основною метою освітнього процесу стає створення умов, що дозволяють кожному студенту реалізувати свій інтелектуальний потенціал та брати участь у наукових дослідженнях. Дослідницька діяльність слугує основою для розвитку творчості, аналітичного мислення, незалежності та прийняття рішень на основі фактичних даних.

Сучасні педагогічні дослідження визначають дослідницьку компетентність як інтегровану конструкцію, що охоплює знання наукових методологій та технік дослідження, здатність застосовувати їх на практиці та особисту готовність до когнітивного дослідження. Ця компетентність включає мотиваційні та ціннісні компоненти, тобто інтерес до науки та прагнення до знань, когнітивні компоненти — розуміння теоретичних та методологічних основ досліджень, компоненти діяльності, яка полягає у здатності планувати, організовувати та проводити дослідження, а також інтерпретувати результати та рефлексивні компоненти — здатності аналізувати власну діяльність та робити висновки. Розвиток таких компетентностей вимагає безперервної інтеграції освітніх та наукових елементів у навчальний процес.

Інтеграція наукових досліджень в освітній процес передбачає створення системи, в якій навчання ґрунтується на дослідницькому підході, а студенти виступають активними учасниками наукових досліджень, а не пасивними споживачами знань. Ця інтеграція може набувати різних форм, із включенням дослідницьких елементів в академічні дисципліни, організацією наукових клубів, участю у конференціях, реалізацією освітніх і дослідницьких проєктів, а також спільними публікаціями з викладачами. В рамках освітніх курсів цього можна досягти шляхом формулювання дослідницьких питань, аналізу наукових джерел, обговорення актуальних наукових дискусій та розробки міні-дослідницьких проєктів.

Одним з найефективніших інструментів інтеграції є проєктна діяльність здобувачів освіти, оскільки передбачає виконання складних дослідницьких завдань, що відповідають реальним суспільним або професійним потребам. Такий підхід сприяє розвитку навичок командної роботи, делегування повноважень, управління часом, критичного мислення та відповідальності за результати. Використання цифрових технологій дозволяє студентам опановувати сучасні інструменти наукової комунікації, зокрема бази даних, аналітичні платформи, електронні бібліотеки, програмне забезпечення для управління посиланнями та платформи для спільного редагування документів.

У такому процесі інтеграції викладач виконує функції наукового керівника, модератора та наставника, спрямовуючи студентів у роботі з науковою інформацією, формуючи етику досліджень і заохочуючи інтелектуальну ініціативу. Саме педагогічна підтримка та створення умов для успіху сприяють тому, що наукова діяльність стає для студентів внутрішньою мотивацією, а не лише обов'язком.

Не менш важливим є те, що інтеграція науки в освіту охоплює соціально-культурний вимір. Вона сприяє формуванню почуття приналежності до наукової спільноти, покращує розуміння значення індивідуального внеску в розвиток знань та виховує академічну доброчесність серед студентів. Ознайомлення з основами наукових досліджень заохочує дотримання принципів чесності, поваги до інтелектуальної власності та розвитку навичок цитування та аналізу джерел. Отже інтеграція досліджень є ефективним інструментом формування культури академічної етики.

Також важливо зауважити, що інтеграція досліджень в освітній процес позитивно впливає на розвиток університетського середовища. Вона сприяє міжвідомчій співпраці, створенню наукових шкіл та підвищенню престижу університету в науковій спільноті. Крім того, вона створює можливості для академічної мобільності студентів та участі в міжнародних проєктах і конкурсах, сприяючи обміну досвідом та розширенню сфери наукової діяльності.

Таким чином, інтеграція наукових досліджень в освітній процес є необхідною умовою сучасної вищої освіти, а не лише актуальною тенденцією. Така інтеграція забезпечує якісну підготовку нового покоління фахівців, здатних до інноваційного мислення, комплексного аналізу проблем і ефективного прийняття рішень. Важливо не лише формально визнавати єдність науки й освіти, а й впроваджувати практичні механізми їх взаємодії, зокрема оновлення навчальних програм, заохочення студентських досліджень, підтримку викладачів-дослідників і розвиток академічної культури.

Список використаних джерел

1. Альошкіна Л. П., Новак І. М. Особливості організації та перспективи розвитку науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти у вітчизняних закладах вищої освіти. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.101
2. Дишко О. Л., Борбич Н. В., Яцик Т. О. Проблеми інтеграції наукових досліджень у процес підготовки здобувачів вищої освіти. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2025. Вип. 217. С. 108–113.
3. Пономарьова Г. Ф. Науково-дослідна робота студентів у ВНЗ як складова їх професійної підготовки. *Наукові записки педагогіки*. 2010. Вип. XXIV. С. 138–145.

Козак Т. Б.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов,
Національний університет «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ОСВІТИ У ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

У сучасних умовах післявоєнного розвитку Україна переживає період глибоких трансформацій, що охоплюють усі сфери суспільного життя. Одним із ключових чинників сталого розвитку, соціальної консолідації та відновлення економічного потенціалу держави виступає освіта. Вона є не лише засобом формування знань і навичок, а й стратегічним ресурсом для зміцнення людського капіталу, національної ідентичності, культури демократії та інтеграції у світову спільноту.

Освіта як основа соціально-економічного відновлення. Ефективна відбудова країни після масштабних руйнувань потребує насамперед висококваліфікованих кадрів, спроможних реалізувати інноваційні проєкти у сфері економіки, енергетики, будівництва, IT-технологій, медицини, екології. Освіта виступає ключовим інструментом підготовки таких фахівців, формуючи інтелектуальний потенціал, що забезпечує конкурентоспроможність національної економіки.

Інвестиції в людський капітал через розвиток системи освіти безпосередньо впливають на продуктивність праці, інноваційність підприємств і підвищення рівня зайнятості. У країнах Європейського Союзу, за даними Єврокомісії, кожне євро, вкладене в освіту, приносить 4–5 євро економічного зиску у довгостроковій перспективі. Для України така стратегія має особливе значення, адже саме освічене населення є основним ресурсом розвитку в умовах обмежених матеріальних і природних ресурсів.

Важливою передумовою успішної післявоєнної модернізації є формування нової освітньої політики, спрямованої на підтримку професійно-технічної, вищої та неформальної освіти. Необхідно розширювати можливості для перекваліфікації громадян, які втратили роботу або були змушені змінити сферу діяльності. У цьому контексті особливого значення набувають партнерські програми університетів і бізнесу, а також участь України у міжнародних освітніх ініціативах Erasmus+, Horizon Europe, EU4Skills тощо.

Модернізація змісту освіти та цифрова трансформація. Після руйнування значної кількості освітніх закладів та інфраструктури перед Україною постало завдання не просто відновлення, а глибокої модернізації освітнього простору. Нові школи, університети та коледжі мають проєктуватися з урахуванням принципів енергоефективності, екологічності, безпеки, інклюзивності та цифрової інтеграції. Це створить умови для сучасного освітнього середови-

ща, здатного задовольнити потреби покоління, що зростає в умовах цифрової економіки.

Модернізація змісту освіти передбачає посилення компетентнісного підходу, орієнтацію на розвиток критичного мислення, креативності, громадянської відповідальності та цифрової грамотності. Значна увага має приділятися STEM-освіті, оскільки саме вона формує навички, необхідні для високотехнологічних галузей і сприяє підготовці фахівців для цифрової, енергетичної та промислової трансформації України.

Цифровізація навчального процесу, розвиток відкритих освітніх ресурсів та дистанційного навчання відкривають нові можливості для доступності освіти, особливо для внутрішньо переміщених осіб і жителів прифронтових територій. Водночас держава має забезпечити кібербезпеку, захист персональних даних та етичне використання штучного інтелекту в освіті.

Соціокультурна функція освіти. Освіта відіграє вирішальну роль у формуванні ціннісних орієнтирів, зміцненні національної єдності та подоланні травматичного досвіду війни. Саме через освітній процес відбувається відновлення довіри в суспільстві, виховання толерантності, взаємоповаги, почуття відповідальності за майбутнє держави. Важливо, щоб навчальні програми враховували питання громадянської освіти, прав людини, історичної пам'яті та культурної спадщини.

Формування нової генерації громадян із розвиненим почуттям національної гідності, патріотизму та демократичних переконань є запорукою соціальної стабільності й ефективного державного управління. Таким чином, освіта виступає не лише механізмом відтворення знань, а й простором консолідації суспільства, формування моральних і духовних орієнтирів українського народу.

Міжнародне співробітництво та стратегічне управління освітою. Успішна відбудова освітньої системи не можлива без широкого міжнародного партнерства. Сьогодні Україна отримує вагому підтримку від UNESCO, UNICEF, Світового банку, Європейського Союзу та інших міжнародних інституцій, які фінансують відновлення шкіл, підготовку педагогічних кадрів, розробку нових навчальних програм і цифрових платформ. Важливо, щоб ці ініціативи були інтегровані у національну стратегію освіти та сприяли її сталому розвитку.

Поряд із зовнішньою підтримкою, Україна потребує внутрішньої модернізації системи управління освітою. Це включає децентралізацію повноважень, підвищення автономії закладів, створення ефективних механізмів моніторингу якості та прозорості реформ. Необхідно розвивати кадровий потенціал управлінців освіти, впроваджувати електронне врядування, системи оцінювання ефективності програм і результатів навчання.

Висновки. Отже, освіта є одним із провідних чинників відбудови України. Вона формує людський потенціал, без якого не можливе відновлення економіки, політичних інститутів і соціальної справедливості. Розбудова сучасної, гнучкої та інноваційної системи освіти сприятиме інтеграції України у європейський і світовий простір, забезпечить підготовку нового покоління фахівців і громадян, здатних творити державу на засадах свободи, гідності та сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Гурковський В. І., Романенко Є. О., Вербовенко О. П. Професійна освіта як фундамент економічної безпеки України в умовах війни та післявоєнного відновлення. *Military Strategy and Technology*. 2025. № 1(1). С. 25–31.
2. Мачула Г. І. Роль професійної освіти у стабілізації соціально-економічного становища в Україні. *Вісник КНЕУ*. 2011. № 4. С. 133–138.
3. План відновлення України: освіта та наука як фундамент розвитку людського потенціалу. Київ: МОН України, 2022. С. 3–10.
4. Національна доповідь про стан і розвиток освіти в Україні. Київ: НАПН України, 2022. С. 47–58.
5. Центр досліджень суспільства CEDOS. Війна та освіта: аналітичний звіт. Київ: Cedos, 2023. С. 12–22.

Козачук Д. А.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»

МЕХАНІЗМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УНІВЕРСИТЕТАМИ Й ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: КОНЦЕПЦІЇ UNIGOV HUB І CAPPA

Сучасна система публічного управління України вимагає не лише реформування правових процедур, а й оновлення інституційних механізмів, які забезпечують взаємодію знання, управління й практики. Університети дедалі частіше стають не лише освітніми закладами, а й активними учасниками державотворчих процесів — аналітичними, кадровими та інноваційними партнерами держави [1]. Водночас традиційна модель формальної співпраці між ЗВО та державними органами виявилася недостатньо ефективною: вона не формує спільної відповідальності за результат, не інтегрує університети у вироблення рішень, а зводить партнерство до меморандумів без практичного змісту.

Виклилки, з якими зіткнулася Україна, а також перспективи відбудови держави в найближчому майбутньому вимагають пошуку нових форматів адміністративного партнерства, що поєднують інтелектуальний потенціал академічного середовища з потребами державної політики. Такі формати мають ґрунтуватися не на вертикалі підпорядкування, а на спільному управлінні — co-governance, де університет і суб'єкти публічної адміністрації виступають рівноправними учасниками вироблення й реалізації рішень [2]. Для країн ЄС, де університетська автономія розвивалася тривалий час, харктерним є використання різноманітних форм і засобів взаємодії зі стейкхолдерами. Досить популярними є *Policy Labs*, *Public Sector Innovation Labs*, *Knowledge Exchange Hubs*, *Governance Innovation Units*, *University-Government Partnerships for Innovation*. Кожна із них демонструє високі показники ефектвності. Натомість, виходячи з українських реалій, з урахуванням аналізу міжнародних практик (OECD, EUA, UKRI), близьких за духом і функціоналом, пропонуємо концепції *UniGov Hub* і *CAPPA* як інноваційні моделі адміністративного партнерства між університетами й органами влади, що можуть бути корисними для післявоєнної відбудови.

Початковою методологічною рамкою слугує концепція *Quadruple Helix*, розроблена Карайнісом і Кемпбеллом [3]. Вона визначає взаємодію уряду, науки, бізнесу й суспільства як систему відкритих інновацій, у якій знання стає ресурсом управління. Такий підхід дозволяє розглядати адміністративне партнерство університетів і держави не як інституційну формальність, а як динамічну мережу знаннєвих обмінів, здатну продукувати управлінські рішення.

На міжнародному рівні подібні практики узагальнено в *Knowledge Exchange Framework* (KEF) Британського агентства UKRI [4], де ключовими показниками партнерства визначено не обсяги фінансування, а якість спільного впливу на політики, інновації та регіональний розвиток. У сфері вищої освіти це корелює з моделлю EUA Learning & Teaching Centres, яка забезпечує взаємодію між освітньою політикою, інституційним управлінням і навчальними інноваціями [5].

В українському контексті нормативна база створює потенціал для партнерства, однак не забезпечує його інституційної сталості. Закони гарантують автономію університетів, але не формують процедурних механізмів спільного управління, моніторингу та оцінки ефективності співпраці. На практиці ініціативи лишаються фрагментарними, а результати — не інтегрованими в державну політику [6].

Для подолання цієї розривності пропонується дворівнева модель — *UniGov Hub* та *CAPPA*. *UniGov Hub* виступає аналітичним ядром партнерства — платформою, що об'єднує експертів університету, представників державних органів і професійні спільноти для обговорення стратегічних питань публічної політики. Його функції вклю-

чають підготовку *policy briefs*, розроблення експертних висновків, консультування державних структур та організацію публічних обговорень реформ. Саме така форма комунікації забезпечує взаємну довіру між академічним середовищем і державою, сприяє використанню наукових даних у регуляторній діяльності [7].

CAPPA, у свою чергу, становить практико-інституційний компонент партнерства. Він має діяти як центр тренінгових і освітніх ініціатив, де формуються компетенції управління на перетині теорії й практики. Зокрема йдеться про створення спільних лабораторій практичного врядування, симуляційних модулів і дуальних програм для держслужбовців. Дослідження Тарасенко С. І. та Москвичової О. С. підтверджують ефективність таких моделей, коли бізнес і державні установи стають активними партнерами освітнього процесу, а не його замовниками [1; 8].

Синергія *UniGov Hub* та *CAPPA* полягає у створенні безперервного циклу — аналітика → освіта → практика → зворотний зв'язок. Це формує систему постійного оновлення управлінських знань і підвищує якість прийняття рішень. Досвід OECD показує, що *policy labs* у Фінляндії, Нідерландах і Великій Британії діють саме за такою логікою, поєднуючи навчання, експеримент і державну політику в єдиному просторі управлінських інновацій [9].

В українських умовах упровадження таких моделей стикається з низкою викликів. Найсуттєвіший — інституційна інертність державних органів, відсутність готовності до інтерактивної взаємодії з академічним середовищем. Проблема полягає не в небажанні, а в психологічній неготовності до спільного прийняття рішень. Саме тому необхідно створювати мотиви залучення — іміджеві, кар'єрні чи фінансові — для практиків, які беруть участь у навчанні, керують практикою студентів або виступають експертами тренінгових програм. Паралельно слід переорієнтовувати науково-педагогічних працівників на практичну сферу, заохочуючи їх проходити стажування у державних структурах і використовувати набуті навички у навчальному процесі [10].

НУ «Одеська юридична академія» може слугувати пілотною платформою для реалізації такої моделі, адже має розвинену систему партнерств із державними структурами, міжнародними інституціями та органами місцевого самоврядування [10]. Практична реалізація концепції *UniGov Hub — CAPPA* у цій установі дала б змогу інтегрувати аналітичні центри, освітні програми й практичні тренінги у єдину мережу співуправління, орієнтовану на створення нової культури публічної служби.

У перспективі такі центри можуть стати ключовими елементами інституційного середовища післявоєнної відбудови. Їх функції виходять за межі навчання — вони формують кадрову політику, створюють ка-

нали комунікації між урядовими структурами та громадянським суспільством, підвищують довіру до держави як до сервісного інституту.

Отже запропоновані моделі *UniGov Hub* і *CAPPA* відображають перехід від декларативної співпраці до партнерства нового типу — інституційно керованого, аналітичного та практикоорієнтованого. Вони поєднують аналітичну компетенцію університетів із управлінським потенціалом держави та сприяють формуванню системи спільного управління у сфері освіти й публічної політики. Реалізація таких механізмів в Україні створює підґрунтя для якісного оновлення публічного управління, підвищення довіри громадян до державних інститутів і утвердження принципів належного врядування.

Список використаних джерел

1. Тарасенко С. І. Партнерство університетів та бізнесу: форми та вплив на інноваційний розвиток. *Економіка і суспільство*. 2018. № 13. С. 49–57. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/49.pdf)
2. Матукова Г. В. Система освітнього партнерства у закладах вищої освіти. *Молодий вчений*. 2024. № 8(128). С. 35–40. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6171)
3. Carayannis E. G., Campbell D. F. J. Mode 3 Knowledge Production in Quadruple Helix Innovation Systems (SpringerBriefs in Business). New York: Springer, 2012. 330 p. URL: https://link.springer.com/book/10.1007/978–1–4614–2062–0)
4. UK Research and Innovation (Research England). *Knowledge Exchange Framework (KEF): Narrative Guidance for KEF3*. London: UK Research and Innovation, 2022. 25 p. URL: https://www.ukri.org/publications/knowledge-exchange-framework-kef-narrative-guidance-for-kef3/)
5. European University Association (EUA). *Development and Strategic Benefits of Learning and Teaching Centres. EUA Learning & Teaching Paper #23*. Brussels: EUA Publications, 2024. 47 p. URL: https://www.eua.eu/publications/reports/development-and-strategic-benefits-of-learning-and-teaching-centres.html)
6. Шевченко А. Є. Теоретичні засади дослідження державно-приватного партнерства як інструмента післявоєнної відбудови економіки України. *Вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 82, ч. 2. С. 284–294. DOI: 10.24144/2307–3322.2024.82.2.45.
7. OECD. Innovation in Public Policy Labs. Paris: OECD Publishing, 2021. 58 p. URL: https://www.oecd.org/publications/innovation-in-public-policy-labs-8a2e8e8f.htm)
8. Москвичова О. С. Державно-приватне партнерство у сфері професійно-технічної та вищої освіти. *Економіка і організація управління*. 2016. № 2(22). С. 291–299. URL: https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/4822/4853)
9. Хусаїнов Р. А., Шутов О. В. Інтеграція держави, приватного бізнесу і вищої освіти: інноваційний розвиток. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 123. С. 117–124. URL: https://ird.gov.ua/sep/sep20171(123)/sep20171(123)_117_KhusainovR %2CShutovO. pdf)

10. НУ «Одеська юридична академія». Договори про співпрацю та меморандуми з державними органами і установами (офіційний розділ сайту). URL: https://www.onua.edu.ua/ua/studentu-ua/praktychna-pidhotovka/dohovory-pro-spivpratsiu)

Кондрич В. В.
юрист-стажер у Sterling Law
(Лондон, Велика Британія)

ПОЄДНАННЯ ПРАВОВИХ ТРАДИЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКИХ ЮРИСТІВ, ЯКІ ЗДОБУВАЮТЬ КВАЛІФІКАЦІЮ СОЛІСІТОРА У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ

Глобалізація юридичних послуг та інтернаціоналізація вищої освіти зумовили зростання мобільності правників між юрисдикціями. Українські юристи, особливо в умовах післявоєнної відбудови та поглиблення європейської інтеграції, виявляють значний інтерес до здобуття кваліфікації солісітора у Сполученому Королівстві. Для багатьох така кваліфікація є не лише можливістю професійного зростання, а й шляхом до участі у глобальній юридичній практиці та у відновленні правової та інституційної системи України. Водночас цей шлях супроводжується численними викликами, що вимагають як особистої стійкості, так і системної підтримки.

Однією з найсуттєвіших перешкод є фундаментальна відмінність між континентальною (цивільно-правовою) традицією України та системою загального права (common law) Англії та Уельсу. Українська юридична освіта має переважно кодифікований і теоретичний характер, із зосередженням на законодавстві, адміністративних нормах і доктринальному аналізі. Натомість британська система спирається на прецедент, змагальний підхід і аналітичне оцінювання судових рішень. Така відмінність потребує суттєвої трансформації юридичного мислення українських практиків, які мають перейти від інтерпретації норм у межах кодексів до мислення, заснованого на судовій практиці та логіці судових рішень. Підготовка до Solicitors Qualifying Examination (SQE), що акцентує увагу на етичному ухваленні рішень, аналітичній аргументації та орієнтації на клієнта, є складним як інтелектуально, так і концептуально [1].

Окрім інтелектуальної адаптації, українські юристи стикаються з обмеженим доступом до професійної підготовки, еквівалентної тій, що вимагається у Великій Британії. Британська юридична освіта ін-

тегрує практичні елементи — Qualifying Work Experience (QWE), клінічні стажування, підготовку процесуальних документів. В Україні ж освіта здебільшого залишається теоретичною. Внаслідок цього кандидати, які прагнуть кваліфікуватися у Великій Британії, змушені проходити додаткові курси, витрачати значні кошти й час на отримання практичного досвіду, який відповідає стандартам Solicitors Regulation Authority (SRA).

Мовний чинник є не лише питанням перекладу. Юридична англійська має власну культуру мислення, аргументації та риторики. Навіть володіючи англійською на високому рівні, багато юристів стикаються з труднощами щодо точності, стилю та ідіоматики, властивої британському юридичному письму. Нюанси у формулюваннях, ступеню формальності та тоні можуть змінити зміст правових документів, що створює ризик для професійної репутації. Крім мовних аспектів, необхідно опанувати професійний етикет і процедурну дисципліну британської правової культури, де цінуються чіткість, стриманість і ввічливість.

Попри прагнення SQE забезпечити рівний доступ до професії, для іноземних кандидатів процес залишається складним. Особливі труднощі виникають під час верифікації іноземних дипломів — українські юристи часто стикаються з проблемами відновлення документів, втрачених через війну. Відсутність взаємного визнання юридичних кваліфікацій між Україною та Великою Британією змушує навіть досвідчених юристів повторно проходити весь шлях кваліфікації. Фінансовий аспект також є значним тягарем: вартість іспитів, навчальних матеріалів і проживання у Великій Британії перевищує можливості багатьох самофінансованих кандидатів.

Для переміщених осіб психологічна складова переходу є не менш важливою. Війна, переселення, втрата професійного статусу й необхідність будувати кар'єру заново спричиняють емоційне виснаження. Адаптація до нової правової системи потребує впевненості у власній спроможності ефективно діяти в іншому культурному та інституційному контексті. У конкурентному ринку, де роботодавці часто віддають перевагу місцевим кандидатам, пошук місця для QWE або наставника може бути демотивуючим навіть для висококваліфікованих фахівців.

Попри складнощі, Сполучене Королівство демонструє послідовну підтримку українських юристів. Solicitors Regulation Authority спростила процедури перевірки документів для осіб, постраждалих від війни. Британські університети та юридичні школи запровадили стипендії, знижки на оплату навчання й спеціальні підготовчі програми до SQE. The Law Society of England and Wales співпрацює з українськими юридичними організаціями, надаючи практичні поради,

онлайн-тренінги та можливості для професійного нетворкінгу. Такі ініціативи мають не лише короткостроковий ефект, а й зміцнюють довгострокові академічні та професійні зв'язки між країнами [2].

Багато британських юридичних фірм і благодійних організацій започаткували програми наставництва, стажувань та кар'єрних консультацій для українських правників. Ці ініціативи доповнюються урядовими схемами, що спрощують візові процедури та надають доступ до працевлаштування для фахівців з України. Гуманітарна підтримка перетворюється на форму «правової дипломатії», що утверджує цінності солідарності, професійної етики та взаємодопомоги, спільні для обох країн [3].

Хоча досягнуто значного прогресу, подальша координація між інституціями може підвищити ефективність інтеграції. Доцільним є створення двосторонніх механізмів визнання юридичної освіти, розширення дистанційних програм підготовки до SQE та систем наставництва між британськими й українськими юристами. Такі ініціативи сприятимуть не лише професійній мобільності українських фахівців, а й зміцненню інституційної спроможності України у процесі правової відбудови [4].

Шлях до здобуття кваліфікації солісітора у Великій Британії є складним, проте має виняткове значення. Він вимагає інтелектуальної гнучкості, наполегливості та культурної адаптивності. Для українських юристів це не просто професійне досягнення — це внесок у міжнародний дискурс про справедливість, етику та верховенство права. Поглиблення академічного та професійного партнерства між Великою Британією та Україною зміцнить не лише окремі кар'єри, а й загальну спроможність юридичної спільноти відстоювати демократичні цінності у часи глобальних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Solicitors Regulation Authority (SRA). URL: https://www.sra.org.uk/students/sqe/
2. The Law Society of England and Wales — Guidance for Overseas Lawyers. URL: https://www.lawsociety.org.uk/career-advice/becoming-a-solicitor/overseas-lawyers
3. British Council — Legal Education and Internationalisation Report. URL: https://www.britishcouncil.org/
4. UK Government Support for Ukrainians. URL: https://www.gov.uk/guidance/support-for-ukrainian-nationals-in-the-uk

Корнілова О. В.
доктор філософії у галузі права, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Національного університету «Одеська юридична академія»

Кравченко В. В.
здобувач вищої освіти 2-го курсу магістратури
факультету адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ПІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні заклади вищої освіти (далі — ЗВО) дедалі активніше впроваджують проєктноорієнтований підхід у навчанні, наукових дослідженнях і менеджменті. Це зумовлює потребу у нових підходах до підбору персоналу, здатного ефективно працювати в умовах міждисциплінарних команд, гнучких структур і швидких змін. Формування кадрового потенціалу для проєктної діяльності у ЗВО передбачає поєднання освітніх, наукових і управлінських компетентностей, здатність до інновацій, партнерства та трансферу знань.

Вища освіта в Україні поступово переходить до моделі університету як інноваційного центру, що поєднує освітню, наукову та підприємницьку діяльність. У таких умовах проєктна діяльність — дослідницька, освітня, грантова чи стартапова — стає ключовим інструментом розвитку. Відповідно система підбору персоналу у ЗВО має адаптуватися до специфіки проєктного менеджменту, орієнтуючись не лише на викладацький чи науковий досвід, а й на компетенції управління змінами, командної взаємодії та цифрової грамотності.

Підбір персоналу для проєктної діяльності у ЗВО має низку особливостей, що відрізняють його від класичного рекрутингу у бізнес-середовищі.

По-перше, це комплексність компетенцій, адже для роботи у проєктних командах університетів важливе поєднання педагогічних, дослідницьких і управлінських навичок. Наприклад, викладач може одночасно виступати науковим керівником, менеджером освітнього проєкту чи координатором партнерської ініціативи з бізнесом.

По-друге, варто відзначити міждисциплінарність. Сучасні освітні та наукові проєкти вимагають участі представників різних спеціальностей — економістів, ІТ-фахівців, соціологів, педагогів. Тому при підборі кадрів важливо враховувати здатність до міждисциплінарної співпраці та відкритість до нових знань [2].

По-третє, слід звернути увагу на гнучкість і динамічність. Проєкти у ЗВО, як правило, мають обмежені строки реалізації (гранти,

стартапи, Erasmus+, Horizon Europe тощо), тому персонал має бути готовим до роботи в умовах часових обмежень, змін завдань і високої інтенсивності комунікацій.

По-четверте, оцінка інноваційного потенціалу. Відбір кандидатів має враховувати їхню здатність генерувати нові ідеї, впроваджувати інновації у навчальний процес і дослідження, брати участь у трансфері технологій та комерціалізації результатів наукової діяльності.

По-п'яте, партнерська взаємодія. Сучасні університети активно співпрацюють із бізнесом, органами влади, громадським сектором. Тому одним із критеріїв підбору персоналу стає наявність досвіду комунікації та управління зовнішніми зв'язками [3].

По-шосте, цифрова компетентність. Використання проєктних і цифрових платформ (Asana, Trello, Miro, Notion, Google Workspace) є невід'ємною частиною управління освітньо-науковими проєктами. Кандидати мають володіти інструментами дистанційної співпраці, аналітики й моніторингу результатів.

По-сьоме, мотиваційно-ціннісний відбір. У проєктних командах університетів особливо важливим є співпадіння цінностей — прагнення до розвитку освіти, інновацій, академічної доброчесності та командної взаємодії [1].

Варто підкреслити, що в системі вищої освіти підбір персоналу нерозривно пов'язаний із процесом професійного розвитку. Участь викладачів, науковців і студентів у спільних проєктах сприяє формуванню культури безперервного навчання і вдосконаленню навичок через практичний досвід.

Важливу роль відіграє також залучення студентів до проєктної діяльності. Це не лише сприяє набуттю ними практичних компетентностей, а й дозволяє університетам виявляти талановиту молодь, формуючи кадровий резерв для майбутніх досліджень і освітніх ініціатив. Участь студентів у грантах, кейс-чемпіонатах, стартап-школах чи соціальних проєктах є дієвим інструментом професійної орієнтації та трансферу знань між поколіннями.

Крім того, сучасні ЗВО дедалі частіше створюють внутрішні центри проєктного менеджменту, які не лише адмініструють гранти, а й проводять відбір персоналу, організовують навчання з управління проєктами, формують міждисциплінарні команди, сприяючи підвищенню рівня професіоналізації управління дослідницькими ініціативами.

Важливо зазначити, що ефективність підбору персоналу для проєктів у ЗВО залежить від чіткого визначення критеріїв відбору. Серед них — науковий досвід, рівень публікаційної активності, участь у міжнародних програмах, здатність до координації між факультетами, а також готовність працювати у гнучких організаційних формах.

Однією з тенденцій є впровадження електронних HR-платформ у вищій освіті, які дозволяють автоматизувати процес пошуку та залучення кадрів, відслідковувати проєктну активність і формувати профіль компетентностей працівників, підвищуючи прозорість і об'єктивність прийняття рішень [4].

Проєктна діяльність у закладах освіти також виконує суспільну функцію — сприяє розвитку регіональних спільнот, соціальних інновацій і підприємництва. Тому до складу університетських команд дедалі частіше входять представники громадського сектора, ІТ-індустрії, державних структур. Відбір персоналу для таких команд передбачає оцінку не лише професійного рівня, але й здатності до співпраці у форматі «трикутника знань»: освіта — наука — бізнес.

Підбір персоналу для проєктної діяльності у закладах вищої освіти є основним чинником інноваційного розвитку освітнього середовища. Його ефективність визначається здатністю університетів інтегрувати наукові, освітні та управлінські ресурси, формуючи команди, орієнтовані на результат, міждисциплінарність і суспільну користь.

Успішна реалізація проєктів у ЗВО вимагає поєднання трьох складових:

– професійної компетентності персоналу;
– інноваційного мислення та готовності до змін;
– ефективної системи добору, навчання й мотивації учасників.

Формування кадрового потенціалу для проєктної діяльності у вищій освіті є не адміністративним завданням, а стратегічним напрямом розвитку університетів у контексті європейської інтеграції, цифровізації та сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Бойко А., Ситник Й. Напрями вдосконалення процесу адаптації персоналу ІТ-підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. URL: https://doi.org/10.32782/2524–0072/2024–63–122
2. Пискун О. М. Теорія і методика технологічної освіти. Проєктна технологія навчання: навчально-методичний посібник до виконання практичних робіт для студентів спеціальності «Середня освіта (Трудове навчання та технології)». Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. 103 с.
3. Потапчук О. Особливості проєктної діяльності студентів в навчальному процесі закладів вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2019. № 2 (169). С. 59–63.
4. Управління науковими проєктами: конспект лекцій / укл.: О. В. Шебаніна, В. П. Клочан, І. В. Клочан. Миколаїв. 2019. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7568/3/Upravlinnia %20naukovymy %20proektamy.pdf

Котлубай В. О.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Національного університету «Одеська юридична академія»

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ

Цифровізація освітнього простору стає ключовим чинником глобальної трансформації вищої освіти. Україна, яка переживає одночасно процес європейської інтеграції та кризи внаслідок війни, опинилася у ситуації, коли цифрові інструменти не лише полегшують освітню діяльність, а є умовою її безперервності, прозорості та конкурентоспроможності. Пандемія COVID-19, а згодом воєнні виклики змусили університети перейти на нові формати навчання, комунікації та управління, створюючи так зване «цифрове академічне середовище». Проте, як зазначають дослідники, наявність цифрових інфраструктур не гарантує їх ефективного використання без формування відповідної цифрової культури — системи цінностей, норм поведінки, управлінських рішень і соціальної взаємодії, що визначають ставлення до технологій [1; 6].

Для українських університетів розвиток цифрової культури означає перехід від фрагментарного застосування IT-рішень до системного формування цифрової компетентності, відкритості, етичної відповідальності та академічної доброчесності. Університети стають не просто споживачами технологій, а провідниками цифрових інновацій, здатними створювати та поширювати моделі «цифрового громадянства» у суспільстві [2; 4]. Від рівня зрілості цифрової культури залежить не лише якість освітнього процесу, а й імідж українських ЗВО у міжнародному академічному середовищі [5].

У більшості університетів України вже функціонують електронні платформи (Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Canvas), внутрішні інформаційні системи управління, сервіси для наукової комунікації та електронного документообігу. Проте, як показують дослідження, рівень інтеграції цих інструментів у щоденну діяльність часто залишається обмеженим [1; 3].

Основна проблема полягає у тому, що цифровізація відбулася швидше, ніж культурна адаптація до неї. Частина викладачів продовжує сприймати технології як зовнішній обов'язок, а не як можливість для розвитку педагогічних практик; у багатьох університетах цифрова культура не має стратегічного визначення в місії чи політиках установи. Як наслідок, спостерігається низька взаємодія між кафедрами, слабка інтеграція IT у наукову діяльність та брак під-

тримки з боку адміністрації щодо підвищення цифрової грамотності [2; 3].

Суттєвим викликом є нерівномірність цифрової компетентності між різними групами академічної спільноти. Часто молоді викладачі й здобувачі демонструють високу гнучкість у роботі з технологіями, тоді як старші науково-педагогічні працівники відчувають цифрову тривожність, побоювання втрати авторитету або складність переходу на нові формати комунікації. Наведене призводить до формування «цифрових розривів» у межах однієї інституції, що знижує ефективність командної взаємодії [5; 6].

Окрему загрозу становлять етичні та правові аспекти використання цифрових технологій. Поширення штучного інтелекту, автоматизованих систем оцінювання, платформ генерації контенту призводить до зростання кількості випадків неусвідомленого порушення академічної доброчесності. Університети мають не просто карати за плагіат, а формувати культуру відповідального використання технологій, пояснюючи, що етика цифрової взаємодії — це частина академічної ідентичності [4].

Нарешті, українські університети часто стикаються з браком стратегічного цифрового лідерства. Відсутність чітко визначених цифрових стратегій, розмитість відповідальності та нестача ресурсів призводять до того, що цифрові ініціативи носять фрагментарний характер, не формуючи спільної цифрової екосистеми [5].

Розвиток цифрової культури академічної спільноти вимагає поєднання управлінських, освітніх, етичних та комунікаційних механізмів.

Передусім університетам необхідно інституціоналізувати цифрову політику — визначити місію, цінності й принципи цифрової взаємодії, відобразивши їх у стратегічних документах, локальних положеннях і навчальних програмах. Такі політики повинні передбачати не лише технологічні стандарти, а й етичні правила — зокрема прозорість у використанні даних, відповідальне застосування ШІ, авторське право, захист інтелектуальної власності [1; 4].

Ключовим фактором є лідерство і менеджмент змін. Дослідження показують, що успішна цифрова трансформація в освіті залежить від стратегічної готовності керівництва до культурних змін [5]. Лідери цифрових перетворень мають не лише забезпечувати ресурсну підтримку, а й формувати довіру в колективі, мотивувати викладачів до інновацій, демонструвати відкритість до експериментів. В українських університетах важливо запроваджувати програми розвитку цифрового лідерства, що поєднують управлінську компетентність, педагогічні інновації та етичні принципи [2].

Не менш значущим напрямом є підвищення цифрової грамотності всіх учасників освітнього процесу. Такий підхід має включати систем-

не навчання викладачів, науковців і здобувачів навичкам аналітики даних, кібербезпеки, критичного мислення у цифровому середовищі, а також етичного користування цифровими інструментами [3; 6]. Університети можуть запроваджувати мікрокурси, воркшопи, сертифікаційні програми з цифрової грамотності та академічної доброчесності.

Особливу роль відіграють цифрові спільноти практики — відкриті мережі співпраці між викладачами, дослідниками й здобувачами, які діляться ресурсами, методиками, результатами досліджень. Саме такі спільноти забезпечують обмін досвідом і формують у членів університету відчуття приналежності до єдиної цифрової екосистеми [1; 7]. Крім того, важливо підтримувати відкриту науку (Open Science) — публікацію даних, відкриті архіви досліджень, репозиторії та цифрові журнали, що зміцнюють довіру до української академічної спільноти в Європі.

Формування цифрової культури неможливе без культури довіри та доброчесності. В умовах активного впровадження штучного інтелекту університети мають створювати власні етичні кодекси цифрової взаємодії, чітко визначаючи, як використовувати генеративні інструменти, якою є межа між допомогою технології та академічною працею людини [4; 7].

Цифрова культура університетів України — це не просто сукупність навичок користування технологіями. Це система цінностей, стратегій і норм, що формує нову якість академічного життя: відкриту, інклюзивну, етичну й стійку до викликів. Вона стає основою модернізації освіти та інтеграції України в європейський простір вищої освіти. Для її становлення потрібна комплексна політика, що поєднує технологічні інновації, лідерство, цифрову грамотність і академічну етику. Саме університети з високим рівнем цифрової культури стають платформами розвитку людського капіталу, інновацій і довіри — тими осередками, що формують майбутнє освітньої системи України в умовах глобальних змін.

Список використаних джерел

1. Тимошенко О. І. Сучасні реалії та виклики цифрової трансформації в освіті. URL: https://irback.e-u.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1770103e-4ceb-4432-b257-fc65c72751ef/content
2. Коваленко В. В. Перспективи використання цифрових технологій в управлінні проєктами у процесі неформальної освіти IT-компаній. *Інноваційна педагогіка*. 2024. № 68(1). С. 249–253.
3. Koch C., Fehlmann F. Beyond Digital Literacy: Exploring Factors Affecting Digital Performance of University Staff. *Media and Communication*. 2025. Vol. 13(1). P. 1–15. URL: https://www.cogitatiopress.com/mediaandcommunication/article/view/8913/4003

4. Ковтун О. М. Академічна доброчесність та штучний інтелект: чи можливе поєднання? *Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту:* матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації. Львів; Торунь: Liha-Pres, 2025. С. 85–88.
5. Catherine Muthu, Chen Sze Liang, Khoo Wen Hui. Digital Transformation in Higher Education — A Study on Productivity and Environmental Sustainability. INTI JOURNAL. Vol.2023:05. URL: https://www.researchgate.net/publication/368187953_Digital_Transformation_in_Higher_Education
6. Ванг Д., Дольська О. Цифрова культура: особливості та її основні характеристики. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. Вип. 41. С. 15–21.
7. Kapranov Y. Academic Integrity in the European Union: The Experience of Poland and Finland. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід*: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2025. С. 31–33.

Кубаєнко А. В.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової та поліцейської діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Система вищої освіти перебуває на етапі глибоких перетворень, що охоплюють і зміст навчання, і моделі організації, управління та міжнародної взаємодії. В умовах цифровізації та глобалізації безпекових загроз зростає запит на новий тип фахівця сектора безпеки — технологічно грамотного, аналітично орієнтованого, здатного ефективно діяти в динамічному інформаційному середовищі та інтегрованому міжнародному контексті. Відтак інтернаціоналізація підготовки фахівців безпекових структур виступає не просто трендом, а системоутворюючим чинником посилення національної безпекової спроможності.

Інтернаціоналізація освітнього процесу в секторі безпеки передбачає адаптацію програм до європейських і світових стандартів, розширення академічної мобільності, запровадження спільних міжінституційних курсів та модулів, формування міжкультурної комунікативної компетентності, а також інтеграцію цифрових технологій у підготовку кадрів. Такі підходи формують нову освітню парадигму, у якій цифрова трансформація виступає каталізатором якісних змін, а міжнародна співпраця — інструментом їх інституційного закріплення.

В умовах гібридних загроз, воєнного стану, посилення кібернебезпеки та глобальних міграційних процесів формування кадрового потенціалу сектора безпеки України набуває стратегічного значення. З одного боку, держава потребує фахівців, здатних ефективно використовувати цифрові ресурси — аналітичні системи, OSINT-технології, віртуальні тренажери. З іншого — національна безпекова політика дедалі більше орієнтується на стандарти НАТО, ЄС та Ради Європи, що передбачає гармонізацію підготовки кадрів із міжнародними освітніми вимогами та етичними принципами.

У цьому контексті інтернаціоналізація постає водночас метою, засобом і результатом цифрової модернізації професійної освіти. Її впровадження забезпечує формування єдиного освітнього простору, у межах якого відбувається системний обмін найкращими практиками поліцейської та правозастосовної діяльності, гармонізуються підходи до підготовки кадрів і розширюється міжінституційна співпраця. Паралельно інтернаціоналізація підвищує рівень прозорості та порівнюваності результатів навчання, що уможливлює коректну оцінку освітніх досягнень і їх взаємне визнання. Водночас вона сприяє цілеспрямованому формуванню компетентностей глобальної безпекової взаємодії — від міжкультурної комунікації та роботи з цифровими даними до спроможності діяти в мультинаціональних місіях, транскордонних операціях і інтегрованих аналітичних структурах. Таким чином, інтернаціоналізація стає інтегративним механізмом, що поєднує цифрові інструменти, освітні стандарти й практики сектора безпеки в єдину, стійку до викликів архітектуру підготовки.

Отже інтернаціоналізація підготовки фахівців сектора безпеки в умовах цифрової трансформації є ключовим напрямом реформування вищої освіти, що поєднує інноваційність, технологічність і стратегічну орієнтацію на міжнародну безпекову інтеграцію України.

На думку В. І. Степаненка, інтернаціоналізація вищої освіти в Україні розгортається в межах інтегральної парадигми, що формується під тиском глобальних викликів і війни, передбачаючи орієнтацію на входження до європейського освітньо-наукового простору, розвиток освітньо-культурної співпраці з європейськими країнами, узгодження з міжнародними стандартами, підготовку конкурентоспроможних фахівців із актуальними компетентностями, підтримку академічної мобільності, створення міжнародних освітніх і дослідницьких програм та імплементацію міжнародного, міжкультурного й глобального вимірів у зміст освіти [1, с. 38].

Система підготовки кадрів безпекового сектора України (зокрема аналітиків і фахівців з кібербезпеки) перебуває під тиском довготривалих змін, спричинених цифровою трансформацією, інтеграцією до міжнародних стандартів і змінами моделей поліцейської діяльності.

На тлі цих процесів спостерігається скорочення мережі ЗВО: з 386 у 2020/2021 н. р. до 347 у 2022/2023 і орієнтовно до 314 у 2023/2024 [2]. Таке звуження інституційної бази підвищує навантаження на заклади, що залишилися, та вимагає більш раціонального розподілу освітніх ресурсів і впровадження інноваційних форматів підготовки.

У контексті підготовки фахівців сектора безпеки особливо актуальним є інтегрування цифрових технологій (OSINT-аналіз, симулятори, віртуальні тренінги) у навчальний процес. Це дозволяє моделювати ситуації, характерні для сучасної безпекової діяльності — наприклад, реагування на загрози та їх аналітика. Саме такий підхід відповідає концепції проактивної поліції, що передбачає не лише реагування на правопорушення, а й їх прогнозування, запобігання та аналіз ризиків.

Сучасний стан підготовки кадрів сектора безпеки в Україні характеризується домінуванням реактивної моделі, коли освітній процес орієнтований переважно на відтворення усталених практик і реагування на загрози після їх виникнення. Перехід до проактивного підходу вимагає фундаментального перегляду структури та методів навчання, спрямованих на випереджувальне розпізнавання ризиків і моделювання сценаріїв їхнього розвитку.

Ключовим напрямом такої трансформації є оновлення змісту навчальних програм шляхом включення дисциплін із ситуаційного аналізу, моделювання поведінки правопорушників і суб'єктів ризику, міжнародного права та інтеркультурної взаємодії. Водночас необхідною умовою виступає інтеграція цифрових технологій — симуляторів оперативних ситуацій, кіберполігону, VR/AR-тренажерів, платформ аналітичного моделювання — як складової єдиної цифрової освітньої екосистеми.

Посилення міжнародної співпраці є наступним стратегічним компонентом, що передбачає створення спільних програм із закладами освіти ЄС і НАТО, розширення академічної мобільності, реалізацію спільних дослідницьких проєктів і міжвузівських модулів. При цьому аналітика сучасних досліджень засвідчує певний розрив між задекларованими цілями та фактичними темпами їх виконання, що створює ризики зниження конкурентоспроможності на міжнародному ринку освіти та безпекових кадрів.

Окремим викликом виступає кадрова стійкість, адже понад 25 % викладачів та науковців були змушені змінити місце проживання унаслідок воєнного стану, що ставить питання безперервності передачі знань. Водночас демографічні прогнози вказують на можливе скорочення контингенту студентів у найближчі роки, що потребує активного розширення міжнародних освітніх зв'язків та залучення іноземних здобувачів.

За цих умов доцільним є ухвалення Національної стратегії інтернаціоналізації професійної підготовки фахівців для сектора безпеки з чіткими орієнтирами: збільшення частки англомовних програм, створення міжвузівських цифрових лабораторій, розширення мобільності викладачів і здобувачів, інтеграція симуляційних інструментів у всі профільні програми. Така стратегія має забезпечити підготовку фахівців, здатних діяти в умовах багаторівневих, транскордонних і цифровізованих безпекових загроз.

Список використаних джерел

1. Степаненко В. І. Інтернаціоналізація як інструмент підвищення якості вищої освіти: глобальний і національний виміри. *Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі*: матеріали 1-ї Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних, педагогічних працівників і молодих учених, Дніпро, 17–18 квітня 2024 р. Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 2024. С. 36–39.
2. Mierau J. (ed.), Rabinovych M., Iashchenko I. Academia in Ukraine in Times of War: Understanding the Status-Quo, Challenges, and Support Needs. SCIENCE AT RISK Monitoring Report. Berlin: SCIENCE AT RISK Emergency Office (akno e.V.), 2024. 40 p. URL: https://science-at-risk.org/wp-content/uploads/2025/04/report_ukraine_2024–1.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

Куклінова Т. В.
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри кібербезпеки,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ДОСЛІДЖЕННЯ В СИСТЕМАХ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ НА ОСНОВІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Швидка цифрова трансформація енергетичного сектора підкреслює зростаючу роль штучного інтелекту (ШІ) у розробці стійких та ефективних систем відновлюваної енергії. Інновації ШІ відкривають нові горизонти в багатьох галузях, а також викликають занепокоєння щодо наступних ризиків. Відповідні нові дослідження є в системах відновлюваної енергії (ВДЕ). Велика Британія продемонструвала значний прогрес в інтеграції ШІ як в енергетичні дослідження, так і в університетську освіту, де міждисциплінарна співпраця між академічними колами та промисловістю сприяє інноваціям та прикладному навчанню.

ВДЕ пов'язані з підходами та рішеннями на основі ШІ, розробленими для трансформації практики енергетичної галузі, і, навпаки, сприяння впровадженню ШІ вимагає передових енергетичних систем.

Подальший розвиток енергетичних систем є центральним для вирішення сучасних імперативів стійкості, стійкості та ефективності. Водночас ШІ має дедалі більший вплив на електричні мережі [1]. Зокрема ключові компоненти ШІ, такі як машинне навчання з учителем та без учителя, глибоке навчання та навчання з підкріпленням, можуть бути використані для підтримки процесів прийняття управлінських рішень, пов'язаних з моніторингом навколишнього середовища та застосуванням датчиків та супутників Інтернету речей, що застосовуються для аналізу даних, пов'язаних з навколишнім середовищем, у режимі реального часу, а також для розпізнавання образів [2].

Зростаюча складність інфраструктур відновлюваної енергетики вимагає цифрової оптимізації, що підкреслює ключову роль штучного інтелекту у забезпеченні їхньої надійності, стабільності та операційної ефективності [3]. Загалом кажучи, ШІ в Smart Grid дозволяє збирати дані про кожного споживача в мережі для моніторингу споживання енергії. Енергетичні компанії за допомогою ШІ можуть аналізувати дані, щоб запобігти піковому споживанню енергії та забезпечити надходження енергії туди, де вона потрібна, а також контролювати споживання енергії в режимі реального часу. Це дозволяє знизити витрати та уникнути проблем із перевантаженням мережі. Отже ШІ допомагає розпізнавати та прогнозувати можливі збої, аварії та планувати ремонт до виникнення проблеми, зменшуючи витрати та час простою. Таким чином, джерелами первинної інформації в Smart Grid є інтелектуальні лічильники та датчики, підключені до мережі Інтернету речей.

Більше того, штучний інтелект та машинне навчання використовуються для оптимізації виробництва та розподілу енергії завдяки більш ефективному регулюванню балансу доходів від кількох джерел енергії. Проблема відновлюваних джерел енергії широко визнається як їхня залежність від погоди. А штучний інтелект оптимізує роботу енергетичного обладнання на основі даних про його ефективність. Це дозволяє краще планувати виробництво електроенергії та підтримувати ефективність і стабільність енергетичної системи.

Цифрові двійники та розробки на основі штучного інтелекту відкрили нові можливості для аналізу, оптимізації та прийняття рішень для компаній [3]. Тому використання технологій цифрових двійників на електростанціях може підвищити ефективність управління активами, технічного обслуговування та планування. А розвиток технології блокчейн та систем розподілених реєстрів здатний забезпечити безпечну та ефективну торгівлю енергією та виставлення рахунків.

Управління зеленими знаннями позитивно сприяє цифровій трансформації та впровадженню інновацій для підвищення енерго-

ефективності та сталого розвитку фірми. Розгортання мереж 5G може створити можливості для інтеграції більш досконалих систем зв'язку та автоматизації в енергетичну систему, що призведе до підвищення ефективності, надійності та сталості [4].

Енергоефективність будівель має вирішальне значення для управління енергією та сталого розвитку. Штучний інтелект значно підвищує енергоефективність будівель, аналізуючи дані про споживання енергії, контролюючи температуру, освітлення та інженерні системи, а також оптимізуючи їхню роботу, автоматично адаптуючись до потреб мешканців. Крім того, використання ШІ дозволяє виявляти неефективні моделі споживання енергії, пропонувати рішення для її збереження та використовувати гейміфікацію, щоб заохотити мешканців до енергозберігаючої поведінки. Це допомагає заощаджувати кошти та зменшувати вплив на навколишнє середовище. Наприклад, дослідження конвергенції та еволюції трьох ключових методологій сталого управління будівлями: енергетичних аудитів, операційних енергетичних оцінок та оцінок життєвого циклу, — визначили зростаючу роль цифровізації. Нещодавні досягнення не лише вдосконалили ці методології, але й сприяли їхній інтеграції, використовуючи цифрові інструменти та аналітику великих даних для підвищення точності та ефективності [5]. Таким чином, ШІ допомагає у впровадженні енергоефективних рішень, таких як розумні будівлі, для оптимізації систем опалення.

Інтеграція цифрових інновацій у відновлювану енергетику призвела до трансформаційних змін у соціально-економічних ландшафтах світу. Цифрові інновації значно підвищили ефективність та надійність технологій відновлюваної енергетики, тим самим прискорюючи їхнє впровадження та розгортання. Цей технологічний прогрес призвів до зниження витрат на виробництво відновлюваної енергії, зробивши її більш конкурентоспроможною з традиційним викопним паливом. Як наслідок, це стимулювало економічне зростання завдяки створенню робочих місць у секторі відновлюваної енергетики та пов'язаних з ним галузях. Демократизація виробництва енергії за допомогою цифрових платформ дала громадам та окремим особам можливість активно брати участь у прийнятті рішень щодо виробництва та споживання енергії [6]. Оскільки цифрова трансформація суттєво впливає на ІТ-інновації, енергетичний сектор може застосовувати алгоритми штучного інтелекту для виявлення, наприклад, шахрайської поведінки, такої як підробка лічильників та помилки у виставленні рахунків [7].

Технологія «транспортний засіб — мережа» організовує та контролює двонаправлений потік електроенергії між електромобілем та енергомережею. Електрика надходить в автомобіль з мережі для заряджання акумулятора. А акумулятори електромобілів можна вико-

ристовувати для обслуговування ринку електроенергії без шкоди для ключових транспортних функцій. Акумулятор можна використовувати для живлення електричного навантаження. Електрична енергія, що зберігається в акумуляторі електромобілів, може бути використана для обмеження максимального навантаження та покращення якості електроенергії.

Таким чином, можна виділити такі переваги використання ШІ в енергетичному секторі: економічні, адміністративні, технологічні та організаційні. З економічної точки зору ШІ допомагає оптимізувати споживання енергії, знизити витрати та підвищити ефективність розподілу ресурсів. З адміністративної точки зору ШІ покращує процес прийняття рішень, надаючи точні дані та прогнози, що дозволяє ефективно керувати попитом та пропозицією. З технологічної точки зору ШІ сприяє інтеграції передових систем, таких як смарт грід та прогнозне обслуговування, що підвищує операційну ефективність. З організаційної точки зору ШІ спрощує робочі процеси, покращує взаємодію та допомагає ефективніше керувати енергетичними ресурсами (див. рис. 1).

Рис. 1. Сфери переваг від впровадження ШІ у ВДЕ

Відповідно технології штучного інтелекту стають доступними, масштабованими та простими у використанні. Однак організаціям все ще важко повноцінно впровадити та використовувати їх на повну потужність [8]. Розумні мережі отримують від них переваги, плануючи та аналізуючи оптимальні режими споживання енергії. Більше того, подальший розвиток рішень на основі штучного інтелекту для енергетичного сектора може зробити внесок в економічну, соціальну та екологічну сфери в усьому світі. Загалом штучний інтелект має значний потенціал для прискорення енергетичного переходу, зокрема шляхом підвищення ефективності ВДЕ, оптимізації їх роботи, покращення інтеграції мережі та забезпечення більш точного прогнозування виробництва та попиту на енергію.

Велика Британія демонструє значний прогрес у цих сферах, а дослідницькі установи та енергетичні компанії активно співпрацюють

для інтеграції технологій на основі штучного інтелекту в національні стратегії сталого розвитку. Цей британський досвід надає цінні знання для України, де впровадження штучного інтелекту у відновлюваній енергетиці може підтримати енергетичну незалежність, підвищити стійкість інфраструктури та сприяти післявоєнному відновленню національної економіки.

Список використаних джерел

1. Channi H. K., Sandhu R. Energy-efficient data center design. *Digital sustainability*. CRC Press, 2025. P. 175–203.
2. Koundouri P., Feretzakis G., Alamanos, A. Integrating AI into energy systems: The approach of the Global Climate Hub. *Athens University of Economics and Business*. 2025. Available at: https://wpa.deos.aueb.gr/docs/2025.Global.Climate.Hub.AI. pdf
3. Saeed M. A., Saeed R. A., Ahmed Z. E. Data security and privacy in the age of AI and digital twins. *Ponnusamy S., Assaf M., Singh S., Kalyanaraman S. (eds.) Digital twin technology and AI implementations in future-focused businesses*. Hershey: IGI Global Scientific Publishing, 2024, P. 99–124.
4. Sheikh A. A., Wisal M., Hassan B. et al. The influence of green knowledge management on digital transformation, green innovation, energy efficiency, and firm sustainable development: A case of the manufacturing industry of Pakistan. *Khan S. (ed.) Innovation and sustainability through circular economy in businesses*. Hershey: IGI Global Scientific Publishing, 2025. P. 1–24.
5. Spudys P., Jurelionis A., Fokaides P. Digitizing buildings sustainability assessment: Integrating energy audits, operational energy assessments, and life cycle assessments for enhanced building assessment. *Energy*. 2025. Vol. 316. 134429.
6. Vetrivel S. C., Arun V. P., Saravanan T. P. et al. Socio-economic impacts of digital innovations in renewable energy adoption. Mukthar J. K. P., Jain V., Tsai S. B., Wu C. H. (eds.) *Digital innovations for renewable energy and conservation*. Hershey: IGI Global Publishing, 2025. P. 277–312.
7. Billi A., Bernardo A. The effects of digital transformation, IT innovation, and sustainability strategies on firms' performances: An empirical study. *Sustainability*. 2025. Vol. 17, no. 3. P. 823.
8. Holmström J. From AI to digital transformation: The AI readiness framework. *Business Horizons*. 2022. Vol. 65, no. 3. P. 329–339.

Латковський П. П.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ З МЕТОЮ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сучасна система освіти перебуває у стані динамічних і багатовекторних змін, зумовлених процесами глобалізації, цифрової трансформації суспільства та зростаючими вимогами до якості підготовки фахівців. Знання в умовах інформаційного суспільства стають стратегічним ресурсом, а здатність оперувати цифровими інструментами — необхідною компетенцією як для викладачів, так і для здобувачів освіти. Освіта поступово переходить від традиційної моделі, заснованої на передачі знань від викладача до студента, до інтерактивної моделі навчання, у якій акцент робиться на партнерстві, спільній діяльності, самостійному пошуку інформації та розвитку критичного мислення.

Цифрові технології сьогодні не лише доповнюють традиційні методи навчання, формуючи нову парадигму освітнього процесу, що поєднує гнучкість, інноваційність та відкритість, і що дуже важливо, завдяки використанню сучасних цифрових інструментів — мультимедійних засобів, хмарних платформ, систем управління навчанням (LMS), інтерактивних симуляторів і мобільних додатків, — навчання стає доступнішим, динамічнішим і персоналізованим. Такі технології розширюють межі аудиторії, забезпечуючи можливість навчання у форматі «будь-де і будь-коли», що особливо потрібно для неперервної освіти та професійного саморозвитку.

Використання цифрових інструментів дозволяє переосмислити саму сутність навчального процесу, змістивши акцент із викладання як передачі знань на навчання як процес відкриття, взаємодії та створення нового досвіду. Це сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку комунікативних і дослідницьких умінь, формуванню здатності працювати в команді й ефективно використовувати інформаційні ресурси. Таким чином, цифровізація освіти не лише підвищує її якість, а й сприяє формуванню сучасного освітнього простору, у якому кожен здобувач може реалізувати свій потенціал і стати активним учасником суспільства знань.

Модернізація освітнього процесу за допомогою цифрових технологій є одним із ключових напрямів реформування сучасної освіти, що спрямований на підвищення її ефективності, гнучкості та відпо-

відності потребам суспільства знань. Цей процес передбачає не лише технічне оновлення навчального середовища, а й трансформацію педагогічної парадигми, у межах якої змінюється роль викладача, студента та самого навчального процесу. Викладач із джерела знань перетворюється на модератора, наставника, консультанта, який організовує освітню взаємодію та підтримує індивідуальну траєкторію навчання кожного здобувача.

Впровадження електронних освітніх платформ, систем управління навчанням (Learning Management Systems — LMS), віртуальних лабораторій, масових відкритих онлайн-курсів (MOOC) і інтерактивних мультимедійних ресурсів забезпечує створення інноваційного освітнього середовища, у якому навчання стає безперервним, гнучким і доступним. Такі технології дозволяють реалізовувати персоналізоване навчання, орієнтоване на індивідуальні потреби, інтереси та темп засвоєння матеріалу кожного студента. Цифрові ресурси сприяють формуванню навичок самостійного пошуку, аналізу та критичного осмислення інформації, що є основою розвитку критичного мислення й дослідницької культури.

Особливого значення у сучасному навчальному процесі набуває інтеграція технологій штучного інтелекту (AI), доповненої реальності (AR) та віртуальної реальності (VR). Вони відкривають нові можливості для моделювання навчальних ситуацій, створення інтерактивних симуляцій і практичних тренажерів, що дають змогу студентам занурюватися у професійний контекст ще під час навчання. Наприклад, завдяки VR-технологіям студенти-медики можуть проводити віртуальні операції, а інженери — тестувати проєкти у тривимірному середовищі. Такі інструменти формують компетентності XXI століття — аналітичне мислення, креативність, цифрову грамотність, комунікаційні та колаборативні навички.

Крім того, використання штучного інтелекту в освітньому процесі забезпечує можливість адаптивного навчання, коли система автоматично підлаштовує навчальний матеріал і завдання під рівень підготовки студента. Це підвищує ефективність засвоєння знань, сприяє мотивації до навчання й робить освітній процес по-справжньому гнучким і орієнтованим на результат. Тож, цифрові технології стають не просто інструментом модернізації освіти, а рушійною силою її еволюції, що сприяє формуванню інноваційного мислення, професійної мобільності та конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

Одним із ключових напрямів цифрової модернізації освітнього процесу є розвиток цифрової компетентності педагогічних кадрів, оскільки саме від рівня їхньої підготовленості, гнучкості та готовності до змін залежить успішність інтеграції сучасних технологій у навчання. У сучасних умовах викладач виступає не лише транслятором

знань, а організатором освітнього середовища, здатним ефективно використовувати цифрові ресурси для створення мотиваційного, безпечного й динамічного навчального простору. Це вимагає від педагогів постійного професійного розвитку, освоєння нових цифрових інструментів, а також уміння критично оцінювати їхній педагогічний потенціал.

Підготовка педагогів нового покоління передбачає не тільки технічне оволодіння комп'ютерними технологіями, а й формування цілісної цифрової культури, що поєднує знання, цінності та етичні принципи використання технологій у навчанні. Сучасний педагог повинен володіти навичками цифрового менеджменту, комунікації в онлайн-середовищі, захисту персональних даних, створення та використання цифрового контенту, а також мати здатність до інформаційної безпеки й критичного сприйняття інформаційних потоків. Ці компетентності визначають не лише якість викладання, а й рівень довіри здобувачів освіти до цифрового навчального середовища.

Разом із тим, процес цифровізації освіти не повинен перетворювати навчання на технократичну взаємодію, позбавлену емоційності та духовного змісту. Тому надзвичайно важливо зберігати баланс між технологічною складовою та гуманістичними цінностями освіти. Цифрові технології мають виступати не замінником, а інструментом підтримки живого педагогічного спілкування, що ґрунтується на довірі, взаємоповазі й співтворчості. Викладач стає фасилітатором навчання, який поєднує можливості технологій із людським фактором — натхненням, емоційною підтримкою та моральним орієнтиром, допомагаючи ефективніше працювати командою, розуміючи спільну мету та досягаючи поставлених цілей.

Отже формування цифрової компетентності педагогічних кадрів є багатовимірним процесом, що поєднує технічну, методичну, етичну та особистісну складові. Лише гармонійне поєднання цих елементів забезпечує ефективне використання цифрових технологій у навчанні, сприяє підвищенню якості освіти та збереженню її гуманістичної місії — розвитку особистості, здатної мислити критично, діяти творчо й відповідально у цифровому світі.

Використання цифрових технологій у сфері освіти сприяє не лише вдосконаленню методики навчання, а й підвищенню прозорості, відкритості та ефективності управління освітніми процесами на всіх рівнях — від окремого закладу до національної системи освіти. Завдяки впровадженню сучасних інформаційно-аналітичних платформ, електронних журналів, систем моніторингу якості освіти та цифрових баз даних забезпечується можливість комплексного аналізу освітньої діяльності в реальному часі. Це дозволяє адміністрації навчальних закладів здійснювати глибоке оцінювання освітніх результатів, від-

стежувати динаміку навчальних досягнень, прогнозувати ризики й своєчасно реагувати на зміни в освітньому середовищі.

Сучасні цифрові аналітичні системи створюють підґрунтя для розвитку культури прийняття управлінських рішень, заснованої на доказових даних (evidence-based management), дозволяючи збирати, систематизувати та візуалізувати інформацію про академічну успішність, відвідуваність, участь студентів у наукових і міжнародних програмах, а також ефективність діяльності викладачів. Такий підхід не лише забезпечує об'єктивність оцінювання, а й сприяє підвищенню відповідальності та підзвітності усіх учасників освітнього процесу. Крім того, аналітичні дані допомагають оптимізувати розподіл ресурсів, планувати кадрову політику та вдосконалювати систему внутрішнього забезпечення якості освіти.

Інтеграція цифрових технологій в управління освітою також стимулює розвиток інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень, що використовують алгоритми штучного інтелекту для виявлення закономірностей, прогнозування тенденцій і моделювання сценаріїв розвитку освітніх установ. Такі інструменти дозволяють адміністраторам і менеджерам освіти діяти проактивно, своєчасно визначати потреби студентів, реагувати на зміни попиту на освітні програми та забезпечувати ефективне стратегічне планування.

Таким чином, цифрові технології стають основою формування нової моделі освітнього менеджменту, у якій ключову роль відіграють дані, аналітика та технологічні рішення. Перехід до такого підходу підвищує якість управління, сприяє прозорості освітніх процесів, оптимізує комунікацію між усіма суб'єктами освітнього простору та забезпечує сталість розвитку закладів освіти в умовах цифрової трансформації. Отже впровадження цифрових технологій у навчальний процес є стратегічним напрямом модернізації освіти, який забезпечує її відповідність сучасним викликам і сприяє формуванню конкурентоспроможної, відкритої та гнучкої освітньої системи. Цифровізація не є самоціллю, а засобом створення умов для розвитку творчого потенціалу, академічної свободи й самореалізації кожного учасника освітнього процесу.

Логінова Н. І.
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри інформаційних технологій,
Національний університет «Одеська юридична академія»

Дикий О. В.
кандидат юридичних наук, доцент,
декан факультету кібербезпеки та інформаційних технологій,
Національний університет «Одеська юридична академія»

МЕТОДИ МАШИННОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПЕРЕВІРКИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ З ПРОГРАМУВАННЯ

Інтенсивний розвиток цифрової освіти та зростання ролі інтелектуальних технологій на освітній процес зумовлюють необхідність трансформації традиційних педагогічних підходів з метою автоматизації та оптимізації навчального процесу шляхом упровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання (МН). Застосування таких технологій відкриває нові можливості для модернізації освітнього середовища, забезпечуючи персоналізацію навчання, автоматизоване надання зворотного зв'язку, інтелектуальну аналітику освітніх даних та інтеграцію чат-ботів для підтримки студентів [1].

Підготовка здобувачів вищої освіти за галуззю F «Інформаційні технології», потребує опанування кількох мов програмування. Це актуалізує необхідність упровадження навчальних дисциплін, спрямованих на вивчення різних мов програмування та формування практичних умінь із написання, тестування й налагодження програмного коду. Розвиток таких практичних компетентностей вимагає виконання здобувачами значного обсягу практичних завдань, що, у свою чергу, підсилює потребу в ефективних методах їхньої швидкої та об'єктивної перевірки.

Упровадження технологій ШІ та МН дає змогу змінити підхід до перевірки практичних завдань з програмування шляхом створення та застосування інтелектуальних систем, здатних автоматизувати процес перевірки та оцінювання програмних кодів, що гарантує об'єктивність оцінювання. Застосовування стандартизованих алгоритмів і критеріїв мінімізує суб'єктивний вплив викладача, характерний для ручної перевірки. Такі технології дозволяють швидко та ефективно оцінювати велику кількість практичних робіт з програмування за менший проміжок часу. За допомогою технологій ШІ та МН можна коригувати навчальний процес шляхом визначення легких завдань та їх ускладнювати [2].

Машинне навчання — це технологія, яка надає інструменти для автоматизації процесів навчання. Використання алгоритмів машин-

ного навчання у перевірці практичних завдань студентів з програмування дозволяє здійснювати комплексний аналіз програмного коду, виявляти помилки, оцінювати стиль програмування та надавати рекомендації щодо його покращення. Основна перевага інтелектуальних систем, створених на основі алгоритмів машинного навчання, полягає у здатності до адаптації: вони навчаються на основі попередніх перевірок, враховують індивідуальні особливості здобувачів вищої освіти і мінімізують вплив людського фактора, що забезпечує більш об'єктивну оцінку результатів [3].

Алгоритми машинного навчання класифікують залежно від типів навчання: навчання з наглядом, навчання без нагляду, навчання з частковим наглядом та навчання з підкріпленням [4]. Вибір конкретного алгоритму визначається особливостями та структурою доступних даних. Варто зазначити, що багато методів машинного навчання не обмежуються використанням лише одного типу алгоритму — вони можуть бути адаптовані до різних типів навчання залежно від поставленої задачі та характеру вхідної інформації.

Для визначення оптимального методу МН для перевірки лабораторних робіт необхідно провести порівняльний аналіз найбільш поширених алгоритмів класифікації коду.

Для оцінювання практичних робіт з програмування, яке ґрунтується на порівнянні з раніше оціненими рішеннями, алгоритми навчання з наглядом є найбільш логічними, оскільки тут потрібно відокремлювати ознаки, які властиві мовам програмування. Ансамблеві методи Random Forest та Gradient Boosting є одними з потужних алгоритмів, які дозволяють моделі навчатися на прикладах оцінених викладачами робіт та автоматично виставляти оцінки на основі комплексу критеріїв якості програмного коду.

Алгоритм Random Forest є ансамблевим методом, який широко застосовується для задач класифікації та прогнозування. Алгоритм формує множину дерев рішень на випадкових підмножинах даних, об'єднуючи результати дерев для отримання остаточного прогнозу. Це дозволяє зменшити ризик перенавчання, покращує узагальнювальні властивості моделі та створює умови для стабільної роботи на незбалансованих даних або при наявності пропущених значень [5].

Gradient Boosting є потужним алгоритмом для класифікаційних та регресійних задач, який відрізняється послідовним навчанням моделей. Кожна наступна модель надає більшу вагу випадкам із попередніми помилками, що дозволяє поступово мінімізувати функцію втрат. Розрахунок градієнта, похідної функції втрат визначає напрямок корекції параметрів для зменшення помилок у наступних ітераціях, що підвищує точність прогнозів [6].

Ансамблеві методи можуть поєднувати декілька підходів, що свідчить про те, що алгоритми МН можуть інтегрувати дані з різних джерел (наприклад, характеристики кодів мов програмування) для формування фінальної оцінки.

Алгоритми навчання з підкріпленням дозволяють створювати адаптивні системи підказок, які здатні оптимізувати надання допомоги студентам з урахуванням характеру допущених помилок та рівня підготовки кожного, забезпечуючи при цьому керування пізнавальними процесами без прямого надання готових рішень.

Отже впровадження алгоритмів МН для автоматизованої перевірки практичних завдань з програмування забезпечує створення інтелектуальної системи оцінювання, здатної адаптуватися до нових типів завдань, навчатися на основі попередніх перевірок та надавати персоналізовані рекомендації щодо покращення навичок програмування. Це не лише автоматизує технічний процес оцінювання, а й підвищує якість навчального процесу та рівень зворотного зв'язку для здобувачів.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С., Коношевський Л. Л., Коношевський О. Л. та ін. Інтеграція штучного інтелекту в сферу освіти: проблеми, виклики, загрози, перспективи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. Вип. 72. С. 171–186. DOI: https://doi.org/10.31652/2412–1142–2024–72–170–186.
2. Головко Д. Ю. Штучний інтелект у діяльності педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 73 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740938/1/посібник %20ШІ. pdf (дата звернення: 1.11.2025).
3. 11 benefits of machine learning in education. URL: https://lumenalta.com/insights/11-benefits-of-machine-learning-in-education (дата звернення: 1.11.2025).
4. Pugliese R., Regondi S., Marini R. Machine learning-based approach: global trends, research directions, and regulatory standpoints. *Data Science and Management*. 2021. Vol. 4. P. 19–29. DOI: https://doi.org/10.1016/j.dsm.2021.12.002
5. Salman H. A., Kalakech A., Steiti A. Random Forest Algorithm Overview. *Babylonian Journal of Machine Learning*. 2024. P. 69–79. DOI: https://doi.org/10.58496/BJML/2024/007.
6. Bentéjac C., Csörgő A., Martínez-Mucoz G. A Comparative Analysis of Gradient Boosting Algorithms. *Artif. Intell. Rev*. 2021. Vol. 54. P. 1937–1967. DOI: https://doi.org/10.1007/s10462–020–09896–5.

Лукащук К. Р.
докторка філософії з права, начальниця юридичного відділу,
асистентка кафедри кримінального процесу,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У ВДОСКОНАЛЕННІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Освіта є одним із ключових чинників розвитку держави, формування громадянського суспільства та конкурентоспроможності на світовій арені. В умовах сучасних глобальних викликів, цифровізації, зміни ринку праці та зростання вимог до компетентностей випускників актуальною стає потреба у впровадженні передових практик освітніх систем провідних країн. Велика Британія відома своєю високою якістю освіти, гнучкістю навчальних програм, інтеграцією інновацій та активною практикою забезпечення персоналізованого підходу до здобувачів. Досвід цієї країни є цінним орієнтиром для модернізації української освіти, адже він поєднує традиції академічної строгості з сучасними педагогічними методиками та технологічними інструментами.

Однією з основних особливостей британської системи є високий рівень автономії навчальних закладів. Школи та університети мають право самостійно формувати навчальні програми, визначати методи оцінювання, обирати технології та ресурси для викладання. Це стимулює педагогів до впровадження інновацій, експериментування з методиками та адаптації навчального процесу під потреби здобувачів. В Україні централізована система освіти з формалізованими стандартами часто обмежує ініціативу педагогів, і впровадження елементів автономії може сприяти більш динамічному розвитку шкіл та університетів, підвищуючи їхню здатність реагувати на локальні та глобальні освітні потреби.

Велика Британія активно застосовує диференційований та персоналізований підхід до навчання, що передбачає адаптацію програм, темпу і формату викладання під здібності та інтереси кожного здобувача. Вчителі систематично проводять оцінювання навчальних досягнень та психологічних особливостей здобувачів, що дозволяє створювати індивідуальні освітні траєкторії. Для України це є перспективним напрямом, адже сучасні підлітки та молодь мають різний рівень базових компетенцій та мотивованості до навчання [1]. Впровадження таких практик може підвищити ефективність навчального процесу, зменшити випадки академічної невдачі та сприяти формуванню навичок самостійного навчання.

Важливим елементом британської освіти є інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Цифрові платформи вико-

ристовуються для планування уроків, оцінювання досягнень учнів, комунікації між педагогами, учнями та батьками, а також для дистанційного навчання. Використання онлайн-ресурсів дозволяє підвищити доступність освіти, забезпечити інтерактивність і залучення учнів до навчального процесу через гейміфікацію, відеолекції, симуляції та інтерактивні тести. Для української системи освіти, яка перебуває у процесі цифрової трансформації, впровадження британських практик ІКТ дозволить модернізувати навчальні матеріали, зробити процес навчання більш гнучким та адаптованим до індивідуальних потреб учнів, а також підвищити ефективність педагогічної діяльності в умовах дистанційного або змішаного навчання.

Велика увага в британській системі приділяється формуванню критичного мислення та практичних компетенцій. Учні та студенти не лише отримують знання, а й навчаються застосовувати їх у практичних ситуаціях, аналізувати проблеми, формувати аргументовані висновки та працювати в команді. Проєкти, кейс-методи та дослідницькі завдання інтегровані у навчальний процес, що розвиває у здобувачів здатність приймати обґрунтовані рішення, творчо мислити та самостійно вирішувати складні завдання. В Україні ці підходи можуть бути використані для оновлення освітніх програм, переходу від переважно репродуктивного навчання до активного формування компетентностей XXI століття, що відповідають вимогам сучасного ринку праці [2].

Важливим аспектом британської системи є підготовка педагогів та професійне зростання викладачів. Педагогічні кадри проходять системне навчання, мають доступ до курсів підвищення кваліфікації та стажування, активно впроваджують педагогічні інновації, обмінюються досвідом із колегами. Для України створення умов безперервного професійного розвитку педагогів, запровадження програм менторства та обміну досвідом з британськими фахівцями може стати потужним інструментом підвищення якості освіти та впровадження сучасних методик.

Система оцінювання у Великої Британії характеризується комплексністю та багатовекторністю. Крім зовнішніх підсумкових іспитів, велике значення мають поточна оцінка знань, участь у проєктах, портфоліо робіт та оцінка практичних навичок. Такий підхід дозволяє враховувати різні аспекти навчальної діяльності та об'єктивніше оцінювати досягнення здобувачів. Для України впровадження більш диференційованих методів оцінювання може зменшити стресові фактори, пов'язані зі стандартизованим тестуванням, та стимулювати розвиток творчих, практичних і аналітичних здібностей здобувачів.

Особливу увагу варто приділити інклюзивності та соціальній справедливості, що є пріоритетом британської освіти. Система пе-

редбачає підтримку здобувачів з особливими освітніми потребами, забезпечення рівного доступу до ресурсів, психологічну підтримку та адаптацію навчальних програм. В Україні, де значна частина здобувачів з різних регіонів та соціальних верств має обмежений доступ до якісної освіти, запозичення британського досвіду інклюзії може сприяти зменшенню освітньої нерівності та формуванню соціально орієнтованої моделі освіти [3].

Досвід Великої Британії також включає активну взаємодію школи, сім'ї та громади. Участь батьків у навчальному процесі, співпраця з місцевими органами влади, громадськими організаціями та бізнес-структурами створює синергію для розвитку освітньої екосистеми. В Україні активізація такої взаємодії дозволить не лише підвищити мотивацію учнів, а й забезпечити практичну підтримку для впровадження інноваційних програм, обладнання навчальних кабінетів та організації позакласних заходів.

Інтеграція міжнародних стандартів та оцінок якості освіти, що активно використовується у Великій Британії, є ще одним важливим напрямом. Використання міжнародних освітніх рамок, стандартів компетентностей, зовнішнього оцінювання якості викладання та навчальних програм дозволяє забезпечити порівнянність результатів, мобільність здобувачів та підготовку конкурентоспроможних фахівців на глобальному ринку праці. Для України адаптація цих підходів створить можливості для інтеграції в міжнародні освітні програми та підвищення престижу національної освіти.

Разом з тим, впровадження британського досвіду вимагає комплексного підходу та адаптації до національних реалій. Це стосується фінансового забезпечення, кадрового потенціалу, інфраструктури, культурних та соціальних особливостей аудиторії здобувачів. Необхідно створювати системні програми реформування освітніх закладів, включати адаптовані технології навчання, стимулювати викладачів до впровадження інновацій, забезпечувати підтримку здобувачів та родин. Тільки комплексна інтеграція елементів британської системи з українським контекстом дозволить досягти високої якості та ефективності освітнього процесу.

Отже, перспективи використання досвіду Великої Британії в Україні полягають у впровадженні автономії навчальних закладів, персоналізованого навчання, інтеграції цифрових технологій, розвитку критичного мислення, підтримки викладачів, інклюзії, активної взаємодії з громадою та інтеграції міжнародних стандартів. Ці напрямки дозволять модернізувати освітній процес, підвищити якість підготовки здобувачів, створити конкурентну та адаптивну систему освіти, здатну відповідати викликам XXI століття та забезпечити сталий розвиток українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Ямполь Ю., Стаценко Н., Адамович І. Менеджмент освітньої діяльності в Україні під впливом сучасних тенденцій навчання. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 10 (24). URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6114 (дата звернення: 02.11.2025).
2. Демченко І. та ін. Вплив освітнього середовища закладів вищої освіти на формування ключових компетентностей та соціальних навичок здобувачів. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 2 (16). URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/3670 (дата звернення: 02.11.2025).
3. Шевчук Г. Формування й розвиток soft skills як складник освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 5 (39). URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/11644 (дата звернення: 02.11.2025).

Мазуренко С. В.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У глобальному освітньому просторі академічна доброчесність виступає основою довіри до результатів навчання, наукових досліджень і репутації закладів освіти. Її дотримання сприяє вихованню відповідального, самостійного, критично мислячого здобувача освіти, який здатен приймати рішення у професійній діяльності. При цьому порушення принципів академічної доброчесності здатні руйнувати фундамент справедливості та підривають авторитет освіти загалом.

Крім того, академічна доброчесність є важливою передумовою процесу становлення та розвитку професійної ідентифікації майбутнього фахівця. Саме в період навчання у закладі вищої освіти відбувається формування та виховання особистісних і професійних якостей та цінностей, формуються уявлення про норми поведінки у професійному середовищі, а також про відповідальність перед суспільством, колегами. Дотримання принципів академічної доброчесності сприяє усвідомленню себе як носія певних етичних стандартів, інтеграції професійної культури, що визначає якість підготовки сучасного фахівця й забезпечує його здатність діяти відповідально у складних соціально-професійних ситуаціях.

Поняття «академічна доброчесність» в українському законодавстві визначено як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень»[1].

Це визначення охоплює як освітній, педагогічний, так і науково-творчий аспекти діяльності й підкреслює ключову мету — забезпечення довіри до результатів навчання або наукової (творчої) діяльності.

Таким чином, академічна доброчесність виступає як концептуальна категорія, яка поєднує нормативну (правову) складову — правила, закріплені законодавством, — та ціннісну (етичну) складову — принципи поведінки суб'єктів освітньої діяльності. У зв'язку з чим академічну доброчесність доречно розглядати як системоутворюючий елемент якості освіти, професійного становлення та наукової діяльності.

На національному рівні Закон України «Про освіту» (стаття 42) прямо визначає академічну доброчесність і покладає на учасників освітнього процесу обов'язок її дотримання. Міжнародним центром академічної доброчесності запропоновано шість фундаментальних цінностей, які лежать в основі академічної доброчесності: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та відвага [2].

Таким чином, академічна доброчесність як система виступає підґрунтям формування професійної культури майбутнього фахівця: вона закладає ціннісні орієнтири, правила поведінки та механізми реалізації, що дозволяють реалізувати професійну ідентичність, в якій етичність і відповідальність займають ключове місце.

Професійна ідентичність майбутнього фахівця розглядається у науковій літературі як інтегрований феномен, що поєднує особистісні, соціальні та ціннісні характеристики індивіда, який ототожнює себе з певною професією. Кузьміна І. П. в своєму науковому дослідженні пропонує розглядати професійну ідентичність, як характеристику внутрішньої відповідності суб'єкта діяльності і соціально-професійного середовища [3, с. 103]. Вона відображає усвідомлення людиною власної професійної ролі, прийняття норм і цінностей професійної спільноти, готовність діяти відповідно до професійних стандартів та етичних вимог. На нашу думку, професійна ідентичність формується як результат поступового переходу від зовнішнього наслідування до внутрішньої ідентифікації з професією, коли здобувач освіти не лише засвоює знання й навички, а й інтегрує у свою свідомість морально-етичні орієнтири та значення професійної діяльності. Такий підхід узгоджується з позицією європейського простору вищої освіти, де підкреслюється, що метою

освіти є формування не лише компетентного, а й відповідального фахівця, здатного діяти відповідно до суспільних інтересів та норм моралі [4].

Професійна ідентичність є складною категорією, яка включає такі елементи:

– когнітивна складова включає знання про професію, розуміння її соціальної значущості, вимог і перспектив розвитку;

– емоційно-ціннісна складова проявляється у ставленні до професії, рівні задоволеності вибором фаху, відчутті належності до професійної спільноти;

– мотиваційно-цільова складова визначає внутрішні спонукання до професійного саморозвитку, підвищення кваліфікації, дотримання етичних принципів;

– поведінкова (праксеологічна) складова проявляється у практичній реалізації професійних ролей, дотриманні норм професійної етики, здатності приймати відповідальні рішення [5, с. 79].

Структура професійної ідентичності, таким чином, поєднує особистісний компонент (індивідуальні цінності, самооцінка, професійна мотивація), соціальний компонент (усвідомлення своєї ролі у професійному середовищі, взаємодія з колегами, належність до спільноти) та аксіологічний компонент (прийняття етичних норм, орієнтація на доброчесність, професійну відповідальність).

Отже професійна ідентичність є не лише показником зрілості особистості, а й індикатором рівня її інтеграції у професійне середовище. Її формування забезпечує гармонійне поєднання знань, цінностей та практичних умінь, що в сукупності визначають готовність фахівця діяти компетентно, етично та відповідально.

Крім того, варто зазначити, що формування професійної ідентичності відбувається поетапно, починаючи з етапу професійного самовизначення, коли майбутній фахівець усвідомлює свої мотиви та очікування від обраної діяльності, і продовжується в процесі навчання, під час засвоєння спеціальних знань, участі в навчально-практичних проєктах, наукових дослідженнях, соціальних ініціативах. Освітнє середовище відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки саме воно створює умови для розвитку ціннісних орієнтирів, формує відчуття належності до академічної спільноти, стимулює до етичної та доброчесної поведінки.

Таким чином, академічна доброчесність є важливим чинником формування професійної ідентичності майбутнього фахівця, оскільки вона визначає етичні стандарти та норми поведінки, що сприяють розвитку професійної культури та відповідальності. Взаємозв'язок між академічною доброчесністю та професійною етикою полягає в тому, що дотримання принципів академічної доброчесності є осно-

вою для формування професійної етики, яка, в свою чергу, впливає на якість та ефективність професійної діяльності [6].

Академічна доброчесність є ключовою складовою професійної компетентності майбутнього фахівця, оскільки вона визначає здатність індивіда виконувати свої обов'язки відповідально, чесно та етично. Добросовісний фахівець не лише дотримується встановлених правил і стандартів, а й проявляє внутрішню мотивацію діяти в інтересах колег, клієнтів і суспільства в цілому. Академічна доброчесність, яка закріплює принципи чесності, прозорості та поваги, формує у здобувачів освіти цю добросовісність ще на етапі навчання, закладаючи фундамент професійної культури та усвідомленої відповідальності. Таке формування забезпечує інтеграцію етичних норм у практичну діяльність майбутнього фахівця, підвищує його професійну надійність і сприяє сталому розвитку кар'єри.

Академічна культура виступає передумовою ефективної професійної самореалізації, оскільки вона створює середовище, де цінності доброчесності, професійної етики та взаємної поваги стають нормою поведінки. Здобувачі освіти, які навчаються в такому середовищі, здобувають не лише знання та компетентності, а й здатність приймати обґрунтовані етичні рішення, відчувати відповідальність за результати своєї діяльності та оцінювати вплив своїх дій на колег і суспільство. Академічна культура закріплює етичні практики, що згодом перетворюються на професійні звички, дозволяючи фахівцеві ефективно реалізовувати себе у професійному середовищі та сприяючи розвитку його професійної ідентичності. Таким чином, академічна доброчесність виступає не лише інструментом забезпечення якості освіти, а й фактором професійного становлення особистості. Її вплив проявляється у трансформації знань у цінності, а цінностей — у відповідальну професійну поведінку.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#Text
2. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf
3. Кузьміна І. П. Професійна ідентичність майбутніх фахівців. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2012. Випуск 1. С. 102–106. URL: https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/268bf52c-5645–408a-bb43-f27bf2c47c05/content
4. European Commission / EACEA / Eurydice, 2024. The European Higher Education Area in 2024: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg:

Publications Office of the European Union. URL: https://ehea.info/Immagini/the-european-higher-education-area-in-2024-EC0224018ENN1.pdf
5. Макарова О. П. Професійна ідентичність: структура та особливості. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 3, т. 1. С. 77–82. URL: http://tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2019/part_1/16.pdf
6. Стасюк О. Л., Хомік О. М., Ліщук-Торчинська Т. П., Тарасюк Л. М. Формування академічної доброчесності як професійної компетентності здобувачів освіти в умовах закладу вищої освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 20. URL: https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1165

Манаков С. Ю.
кандидат технічних наук, доцент кафедри інформаційних технологій,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ГЕЙМІФІКАЦІЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Сучасна вища освіта стикається з безпрецедентними викликами щодо залучення студентів до навчального процесу та підтримання їхньої мотивації в епоху цифрової трансформації. Традиційні педагогічні підходи часто виявляються недостатньо ефективними для покоління студентів, які виросли в середовищі інтерактивних технологій. У цьому контексті гейміфікація як застосування ігрових механік у неігрових контекстах набуває особливого значення для модернізації освітнього процесу. Систематичні огляди демонструють зростаючий інтерес академічної спільноти до гейміфікації, проте також виявляють значні прогалини у теоретичному обґрунтуванні практик впровадження.

Концептуалізація гейміфікації в освітньому контексті базується на визначенні як використання елементів ігрового дизайну в неігрових контекстах, проте сучасні дослідження пропонують розширене розуміння, яке включає мотиваційний заклик та психологічні механізми. Систематичний огляд дев'яноста публікацій виявив, що найчастіше використовуваними елементами є бали, значки та таблиці лідерів, які становлять основу структурної гейміфікації [1, с. 3]. Теоретичне обґрунтування спирається переважно на теорію самодетермінації, яка постулює три базові психологічні потреби: компетентність, автономію та соціальну належність. Критичною проблемою залишається той факт, що більшість емпіричних досліджень впровадження гейміфікації не використовують жодного теоретичного обґрунтування, що призводить до хаотичного поєднання ігрових елементів без чіткого обґрунтування очікуваних ефектів.

Мета-аналіз ефективності гейміфікації демонструє помірні до великих розміри ефекту на когнітивні результати навчання ($g = 0,49$), мотиваційні результати ($g = 0,36$) та поведінкові результати навчання ($g = 0,25$), причому всі ефекти є статистично значущими [2, с. 85]. Найбільший сукупний аналіз, проведений на основі сорока одного дослідження з п'ятьма тисячами сімдесятьма одним учасником, встановив загальний розмір ефекту на рівні $g = 0,822$, що свідчить про великий позитивний вплив гейміфікації на результати навчання [3, с. 8]. Особливо важливим є виявлення того, що мотивація студентів демонструє найбільший розмір ефекту серед усіх вимірюваних параметрів на рівні $g = 2,206$, що підтверджує первинну роль мотиваційних механізмів [3, с. 11].

Систематичний аналіз перешкод у впровадженні гейміфікації виявляє багатошарову структуру викликів, що охоплюють педагогічний, технологічний та організаційний виміри. Огляд сімнадцяти досліджень ідентифікував три основні категорії бар'єрів: ставлення, дизайн-орієнтовані та адміністративні [4, с. 1752]. Найбільш часто згадуваним викликом є брак часу для розробки гейміфікованих підходів, що пов'язано з високим навантаженням викладачів та відсутністю інституційної підтримки. Бар'єри ставлення включають сприйняття гейміфікації як занадто дитячого підходу для університетських студентів та обмежений особистий досвід використання ігор [4, с. 1756]. Дизайн-орієнтовані виклики стосуються відсутності перевірених методологій для вибору відповідних комбінацій ігрових елементів та їхньої адаптації до різноманітних профілів студентів [1, с. 7].

Організаційні та інституційні бар'єри включають обмеження технологічної інфраструктури, недостатні фінансові ресурси та відсутність підтримки вищого керівництва. Дослідження викладачів виявило, що основні перешкоди гейміфікації включають брак часу, обмежені знання, недостатнє фінансування та занепокоєння щодо відповідності ігрових елементів змісту курсу [5, с. 74]. Педагогічні виклики стосуються ризику поверхневого використання ігрових елементів без значущого зв'язку з навчальними цілями, надмірної залежності від зовнішніх винагород та створення конкурентної культури. Дослідження також виявляють ефект новизни, за якого мотивація студентів зростає на початкових етапах, проте знижується при тривалому впровадженні [6, с. 1765].

Емпіричні дані підтверджують значний потенціал гейміфікації для покращення освітніх результатів за умови ретельного дизайну. Мета-аналіз двадцяти двох експериментальних досліджень встановив помірний позитивний ефект на академічну успішність на рівні $g = 0,782$, причому ефект був найвищим у природничих науках, математиці та інженерії [7, с. 2485]. Дисциплінарні відмінності є суттєвими: при-

родничі науки демонструють найвищий розмір ефекту g =3,220, за ними слідують математика з g =2,005 та інженерія з g = 0,998, тоді як соціальні науки показують g = 0,472 [3, с. 13]. Поздовжнє дослідження з тисячею одним студентом впродовж трьох років виявило тридцять дев'ять відсотків покращення рівня успішності, сто тридцять відсотків покращення рівня відмінності та сорок два відсотки покращення утримання студентів [8, с. 8].

Модераторний аналіз виявляє, що тривалість впровадження має нелінійний вплив на ефективність: короткострокові інтервенції тривалістю до одного тижня демонструють найвищий розмір ефекту ES = 1,57, тоді як втручання понад двадцять тижнів показують значно нижчий ефект ES = 0,30, що свідчить про важливість управління ефектом новизни [9, с. 9]. Дослідження з трьомастами шістдесятьма п'ятьма студентами статистики виявило, що гейміфікація на основі викликів призводить до сорока чотирьох і вісімдесяти п'яти відсотків покращення результатів порівняно з контрольною групою [10, с. 8].

Практична реалізація гейміфікації спирається на широкий спектр цифрових платформ та інструментів, серед яких найбільш дослідженими є Kahoot!, Classcraft та модулі гейміфікації для Moodle. Платформа Kahoot! є найпоширенішим інструментом з сімдесятьма мільйонами активних користувачів щомісяця, причому огляд десятків досліджень підтверджує позитивний вплив на результати навчання, динаміку класу та зменшення тривожності [11, с. 2]. Дослідження в медичному університеті виявило стовідсоткову залученість у чотирьох з шести лабораторних груп та середній бал задоволеності двадцять чотири і двадцять п'ять з двадцяти п'яти балів [12, с. 178]. Платформа Classcraft репрезентує альтернативний підхід через рольову гру з командними викликами, що особливо ефективно для управління класом та довгострокового залучення студентів [13, с. 4].

Ефективне впровадження гейміфікації вимагає стратегічного підходу на рівні університетського управління з урахуванням множинних організаційних, педагогічних та технологічних факторів. Найкритичнішою рекомендацією є забезпечення всебічної інституційної підтримки через виділення адекватних фінансових ресурсів, інвестування в технологічну інфраструктуру та створення підтримуючих політик. Професійний розвиток викладачів повинен включати комплексні програми тренінгів на всіх етапах дизайну, розробки та впровадження гейміфікації з акцентом на теоретичні основи та доказові практики [4, с. 1763]. Педагогічні рекомендації підкреслюють необхідність теоретично обґрунтованого дизайну з використанням теорії самодетермінації як основної рамки. Важливо уникати поверхневого додавання балів та значків без зв'язку з навчальними цілями,

натомість фокусуючись на створенні значущих викликів. Баланс між внутрішньою та зовнішньою мотивацією є критичним [2, с. 95].

Гейміфікація у вищій освіті демонструє значний потенціал для модернізації освітнього процесу через покращення мотивації студентів, академічної успішності та утримання в навчальних програмах. Мета-аналітичні дані підтверджують помірні до великих позитивні ефекти з найвищим впливом на мотивацію на рівні $g = 2{,}206$ та академічну успішність на рівні $g = 0{,}782–0{,}822$. Ключовими викликами впровадження залишаються брак часу та ресурсів викладачів, недостатня інституційна підтримка, атитюдні бар'єри та відсутність перевірених методологій для дизайну. Критичною прогалиною є відсутність теоретичного обґрунтування в більшості емпіричних досліджень. Практичні імплікації для університетського менеджменту включають необхідність системного підходу через створення підтримуючої інституційної екосистеми, інвестування в професійний розвиток викладачів та забезпечення адекватної технологічної інфраструктури. Успішна гейміфікація вимагає балансу між структурними та контентними підходами, інтеграції теоретичних принципів теорії самодетермінації у дизайн ігрових елементів та забезпечення узгодження гейміфікації з навчальними цілями.

Список використаних джерел

1. Khaldi A., Bouzidi R., Nader F. Gamification of e-learning in higher education: a systematic literature review. *Smart Learning Environments*. 2023. Vol. 10. Article 10. DOI: https://doi.org/10.1186/s40561–023–00227-z
2. Sailer M., Homner L. The gamification of learning: a meta-analysis. *Educational Psychology Review*. 2020. Vol. 32, № 1. P. 77–112. DOI: https://doi.org/10.1007/s10648–019–09498-w
3. Li M., Ma S., Shi Y. Examining the effectiveness of gamification as a tool promoting teaching and learning in educational settings: a meta-analysis. *Frontiers in Psychology*. 2023. Vol. 14. Article 1253549. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1253549
4. Lester D., Culver E., Lochmiller C. R. Drivers and barriers to the utilisation of gamification and game-based learning in universities: A systematic review of educators' perspectives. *British Journal of Educational Technology*. 2023. Vol. 54, № 6. P. 1748–1770. DOI: https://doi.org/10.1111/bjet.13311
5. An Y., Zhu M., Bonk C. J., Lin L. Exploring instructors' perspectives, practices, and perceived support needs and barriers related to the gamification of MOOCs. *Journal of Computing in Higher Education*. 2021. Vol. 33, № 1. P. 64–84. DOI: https://doi.org/10.1007/s12528–020–09256-w
6. Ratinho E., Martins C. The role of gamified learning strategies in student's motivation in high school and higher education: A systematic review. *Heliyon*. 2023. Vol. 9, № 8. e19033. DOI: https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e19033

7. Zeng J., Sun D., Looi C.-K., Fan A. C. W. Exploring the impact of gamification on students' academic performance: A comprehensive meta-analysis of studies from 2008 to 2023. *British Journal of Educational Technology*. 2024. Vol. 55, № 6. P. 2478–2502. DOI: https://doi.org/10.1111/bjet.13471
8. Lampropoulos G., Sidiropoulos A. Impact of gamification on students' learning outcomes and academic performance: A longitudinal study comparing online, traditional, and gamified learning. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14, № 4. Article 367. DOI: https://doi.org/10.3390/educsci14040367
9. Kim J., Castelli D. M. Effects of gamification on behavioral change in education: A meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021. Vol. 18, № 7. Article 3550. DOI: https://doi.org/10.3390/ijerph18073550
10. Legaki N.-Z., Xi N., Hamari J., Karpouzis K., Assimakopoulos V. The effect of challenge-based gamification on learning: An experiment in the context of statistics education. *International Journal of Human-Computer Studies*. 2020. Vol. 144. Article 102496. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2020.102496

Мануїлова К. В.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ АЛГОРИТМІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМАХ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Забезпечення якості освіти є одним із ключових завдань сучасної освітньої політики. У світі, де навчальні процеси дедалі більше переходять у цифрове середовище, зростає потреба в об'єктивних і ефективних механізмах моніторингу результатів навчання. Штучний інтелект здатен автоматизувати обробку великих масивів освітніх даних, виявляти закономірності в навчальних досягненнях, прогнозувати результати й сприяти підвищенню якості освітніх процесів.

Водночас широке впровадження ШІ у сфері оцінювання якості освіти ставить перед науковою спільнотою нові виклики, зокрема питання етичності, академічної доброчесності та прозорості алгоритмів.

Сучасні освітні аналітичні системи, побудовані на базі штучного інтелекту, дозволяють здійснювати персоналізований підхід до навчання, виявляючи індивідуальні потреби кожного здобувача освіти. Завдяки цьому викладачі можуть оперативно коригувати навчальні програми, надавати адресну підтримку здобувачам, а адміністрації закладів вищої освіти приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Використання інтелектуальних алгоритмів уможливлює створення адаптивних освітніх середовищ, де навчальний контент і темп навчання підлаштовуються під рівень підготовки, мотивацію та стиль навчання кожного здобувача.

У міжнародних системах оцінювання якості освіти активно застосовуються алгоритми штучного інтелекту. Так, у програмі PISA (Programme for International Student Assessment), яку координує OECD, використовуються інтелектуальні аналітичні моделі для виявлення освітніх трендів та аналізу когнітивних результатів здобувачів у понад 80 країнах [1].

У рейтингах університетів QS і Times Higher Education (THE) машинне навчання допомагає обробляти великі обсяги даних анкетування роботодавців, наукових цитувань і міжнародної мобільності здобувачів [2].

Штучний інтелект також застосовується у проєктах UNESCO Institute for Statistics для моніторингу цілей сталого розвитку (SDG 4 — якісна освіта), що дає змогу створювати автоматизовані звіти на основі відкритих даних [3].

Багато міжнародних організацій і дослідницьких центрів розробляють спеціалізовані алгоритми для прогнозування рівня успішності здобувачів, виявлення освітніх нерівностей та оцінювання ефективності державних політик у сфері освіти. Наприклад, аналітичні системи на базі ШІ можуть виявляти кореляції між соціально-економічним статусом здобувачів і результатами навчання, що допомагає формувати більш справедливі освітні стратегії.

Проте важливо розуміти, що у сучасних освітніх аналітичних системах, що використовують штучний інтелект, ефективність і надійність результатів безпосередньо залежать від якості вхідних даних (наприклад, результатів тестів, опитувань, демографічних відомостей) і прозорості алгоритмів обробки. Якщо дані є неповними, упередженими або некоректно зібраними, то система може генерувати спотворені висновки, що впливають на оцінку якості освіти, рейтинги закладів вищої освіти чи навіть освітню політику.

Це пов'язано з так званою проблемою «чорної скриньки» (black box problem), коли алгоритм штучного інтелекту приймає рішення, але користувач (викладач, аналітик, здобувач чи адміністратор) не може зрозуміти, як саме воно було отримане. Така непрозорість знижує рівень довіри до автоматизованих систем оцінювання й ускладнює їх упровадження в офіційні освітні процеси.

Щоб подолати цю проблему, у науковому та технічному середовищі активно розвивається напрям пояснюваного штучного інтелекту (Explainable Artificial Intelligence, XAI). Його мета — зробити алгоритми більш зрозумілими для людини, тобто забезпечити можливість ін-

терпретувати логіку прийняття рішень системою. У сфері освіти це означає, що викладачі чи освітні аналітики можуть бачити, чому система надала ту чи іншу оцінку або рекомендацію, і таким чином зберігати людський контроль над процесом навчання й оцінювання [4].

Етичний аспект застосування ШІ в освіті також потребує особливої уваги. Автоматизовані системи оцінювання можуть ненавмисно відтворювати соціальні чи культурні упередження, що містяться в навчальних даних. Це, у свою чергу, може призводити до дискримінації окремих груп здобувачів освіти або спотворення реальних результатів навчання. Відтак, принципи справедливості, прозорості та підзвітності мають стати невід'ємною частиною будь-якої освітньої стратегії, яка передбачає використання штучного інтелекту.

Ще одним важливим напрямом є забезпечення академічної доброчесності в умовах цифровізації освіти. Використання систем штучного інтелекту для перевірки на плагіат, аналізу стилю письма, відстеження підозрілої поведінки під час онлайн-іспитів або тестів стає звичним явищем. Однак надмірний контроль може викликати занепокоєння щодо конфіденційності даних здобувачів і правомірності використання їхньої інформації. Тому необхідно знайти баланс між контролем якості та захистом особистих даних учасників освітнього процесу.

Загалом, штучний інтелект не є загрозою для системи освіти, якщо його застосування базується на науково обґрунтованих принципах, законодавчо врегульованих нормах і гуманістичних цінностях. Він має потенціал стати потужним інструментом підтримки викладача, аналітичним помічником адміністрації та персональним наставником для здобувача. У перспективі розвиток штучного інтелекту сприятиме формуванню нової культури якості освіти, заснованої на даних, прозорості, відповідальності та партнерстві між людиною й технологіями.

Важливо підкреслити, що інтеграція штучного інтелекту в освітній процес має здійснюватися поступово та системно, з урахуванням особливостей кожного із закладів вищої освіти, специфіки навчальних програм та вікових характеристик здобувачів освіти. Це дозволяє уникнути механічного впровадження технологій і забезпечує адаптивність системи до реальних потреб здобувачів та викладачів. Штучний інтелект може стати інструментом не лише для автоматизації рутинних завдань, але й для глибинного аналізу навчальних досягнень, виявлення прогалин у знаннях, прогнозування ризиків відставання та створення персоналізованих траєкторій розвитку.

У контексті управлінської діяльності використання аналітичних можливостей штучного інтелекту відкриває нові горизонти для прийняття обґрунтованих рішень, оптимізації ресурсів, підвищення

ефективності освітніх програм та оцінювання їхньої результативності. Водночас роль людського фактора залишається критичною: викладач, керівник або методист стають координатором, який визначає цілі, формує критерії успіху та інтерпретує дані, що надає системі необхідну гуманістичну основу.

Етичні аспекти та дотримання принципів академічної доброчесності залишаються ключовими. Важливо не лише забезпечити справедливість і прозорість алгоритмів, але й створити культуру відповідального використання ШІ серед здобувачів і педагогів. Освітній процес має залишатися середовищем, де інтелектуальна активність, критичне мислення та творчість здобувача залишаються пріоритетом, а технології виступають лише як підтримка, а не заміна людського потенціалу.

Таким чином, штучний інтелект у сфері освіти це не просто інновація, а можливість перетворення всієї освітньої екосистеми. Його впровадження відкриває перспективи для більш ефективного управління знаннями, підвищення мотивації та залученості здобувачів, створення адаптивних і інклюзивних освітніх середовищ. У підсумку, гармонійне поєднання інтелектуальних технологій і людського фактора здатне не лише підвищити якість освіти, але й сформувати суспільство, спроможне відповідати на виклики майбутнього, розвивати критичне мислення, соціальну відповідальність та інноваційний потенціал кожного громадянина.

Список використаних джерел

1. AI scoring for international large-scale assessments using a deep learning model and multilingual data. OECD. 2023. URL: https://www.oecd.org/en/publications/ai-scoring-for-international-large-scale-assessments-using-a-deep-learning-model-and-multilingual-data_9918e1fb-en.html
2. QS World University Rankings: Methodology. 2025. URL: https://www.topuniversities.com/world-university-rankings/methodology
3. Technology is transforming the production of education data. UNESCO. 2024. URL: https://world-education-blog.org/2024/02/14/technology-is-transforming-the-production-of-education-data/
4. Prentzas J., Binopoulou A. Explainable Artificial Intelligence Approaches in Primary Education: A Review. *Electronics*. 2025. 14 (11). 2279. URL: https://www.mdpi.com/2079–9292/14/11/2279

Несторук Н. А.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та методики викладання,
Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ ДДПУ

Чикунов П. О.
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРАГМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

Натепер виникає необхідність у розробці певних організаційно-технологічних рішень у чинній педагогічній практиці, спроможних забезпечувати активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, стимулювати їх фахову мотивацію, що у підсумку має сприяти успішності і, безперечно, досягненню належного рівня фахової компетентності майбутніх фахівців. Контекстуальна взаємодія таких організаційно-технологічних рішень з чільними методами педагогічної діяльності продукує діяльнісні феномени, які прийнято називати освітніми технологіями [2, с. 43–44]. Залежно від цільових пріоритетів освітньої технології відбувається її змістово-функціональне наповнення, завдяки якому в навчанні забезпечується можливість послуговуватися певними мотиваційними інструментами пізнавальної діяльності. Такого роду інструменти можуть мати як фахово чи предметно обумовлену, так і загально-розвивальну або его-обумовлену природу, але в будь-якому випадку вони неодмінно пов'язані з когнітивними процесами особистості.

У цьому контексті прагматизація освіти розглядається як спрямування навчального процесу на досягнення конкретних і вимірюваних професійних результатів, забезпечення застосовності знань у реальних виробничих і життєвих ситуаціях. Такий підхід передбачає домінування практичної складової навчання, що набуває реалізації через використання проблемно орієнтованих завдань і професійно значущих ситуацій.

Це, своєю чергою, актуалізує проблемно орієнтовані підходи, які забезпечують поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю студентів у ситуаціях професійного вибору.

Мета роботи полягає у позиціюванні методів проблемного навчання як практичного, реалістичного та орієнтованого на результат інструмента фахової підготовки в системі вищої освіти.

На етапі констатуючого експерименту застосовувались такі методи дослідження мотивації студентів до вивчення фахово орієнто-

ваних дисциплін: анкетування для визначення загального ставлення студентів до навчання, рівня мотивації до вивчення фахово орієнтованих дисциплін; спостереження за особливостями діяльності студентів на заняттях у звичайних умовах; особисті бесіди зі студентами; проведення тестових завдань з навчальних дисциплін для встановлення прогалин у засвоєнні матеріалу та підготовки проблемних ситуацій задля сприяння усуненню виявлених прогалин у максимально короткий термін; з'ясування достовірності отриманих результатів за допомогою статистичних методів.

В межах з'ясування можливостей з активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів здійснено розробку проблемних завдань виробничого характеру [5, с. 134–135], тестових завдань для поточного і підсумкового контролю знань студентів, питань для самоконтролю студентів, а також інструкцій до виконання практичних та лабораторних робіт (експериментів) із застосуванням проблемних ситуацій, скореговано зміст навчальних програм професійно орієнтованих дисциплін відповідно до вимог сучасного ринку праці.

Організаційно-педагогічні засади освітньої діяльності передбачають мотиваційне супроводження як інструмент внутрішнього стимулювання, що реалізується шляхом використання проблемних ситуацій фахово орієнтованого спрямування.

У дослідженні [4, с. 41–48] проаналізовано феномен емоційного реагування особистості в екзистенційному вимірі, що дозволяє глибше усвідомити роль емоцій у процесі пізнання та прийнятті рішень, зокрема під час подолання інтелектуальних утруднень у навчальній діяльності.

Зважаючи на зазначене, збільшено використання проблемних ситуацій для формування вмінь практичного застосування знань, включаючи самостійні, а також творчі завдання. Психологічне підґрунтя такої позиції базувалося на тому, що окрім мислення пізнавальна діяльність починається лише тоді, коли студент зустрічається з якимись інтелектуальними утрудненнями, які вимагають уваги, сутнісного сприйняття, пам'яті, тобто цілісності функціонування психічних процесів, сполучених із психічними витратами і зусиллями. Впливаючи на психічний стан студентів завданнями, що містять проблемні ситуації, досягнуто високу емоційну активність внаслідок розкриття професійного й життєвого значення проблем. Емоції — це пряма відповідь на стимуляцію навколишнього середовища і, спираючись на емоції, людина виконує необхідні дії та досягає поставлених цілей [4, с. 43].

Вирішення завдання, яке передбачало аналіз впливу проблемних ситуацій на активізацію навчально-пізнавальної діяльності та її якісні показники, передбачало використання статистичних методів, результати яких були оприлюднено в роботі [6, с. 1]. У межах педаго-

гічного експерименту охоплено дві академічні групи студентів спеціальності «Інформаційні технології» загальною чисельністю 58 осіб. Застосування методів проблемного навчання забезпечило статистично значуще підвищення результатів поточного й підсумкового контролю: середній показник успішності експериментальної групи зріс на 12,4 %, тоді як у контрольній групі приріст становив лише 3,1 %. Додатково зафіксовано зростання показників навчальної мотивації на 15–18 %, що підтверджує підсилення внутрішніх мотивів навчання та зацікавленості студентів у досягненні фахових результатів.

Порівнюючи отримані в експерименті результати досліджень з дослідженнями [1, с. 527; 3, с. 92; 7] ми дійшли висновку, що використання засобів проблемного навчання дозволяє найбільш послідовно долати суб'єктивні труднощі, які є наслідком різного рівня навченості; надавати гнучкості системі навчання. Це дозволяє зробити процес навчання більш ефективним і зрозумілим, придатним для застосування фахових знань і умінь в реальних життєвих і виробничих ситуаціях; оптимізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, яка досягається за рахунок мотивації, посилення зацікавленості у результатах навчання, дієвості зворотного зв'язку, адаптивності. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів методами проблемного навчання дозволяє досягти позитивного навчального ефекту.

Впровадження у систему підготовки фахівців методів проблемного навчання, проблемних ситуацій фахового спрямування, сприятливого мотиваційного та емоційного супроводження дозволило досягти активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів і тим самим підвищити їх академічну успішність.

Окрім того, отримані результати узгоджуються з сучасними європейськими підходами до посилення практичної спрямованості освіти та можуть бути використані в українсько-британських проєктах з модернізації фахової підготовки майбутніх спеціалістів. Виявлені в експериментальному дослідженні тенденції дають підстави вважати за доцільне поширення розроблених заходів на інші заклади вищої освіти.

За результатами проведеного дослідження підтверджено ефективність прагматизації освітнього процесу, що реалізується завдяки впровадженню методів проблемного навчання та забезпеченню практикоорієнтованого змісту професійної підготовки. Такий підхід сприяє цілеспрямованому формуванню у студентів здатності застосовувати здобуті знання у реальних виробничих ситуаціях і тим самим підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Отже проблемне навчання виступає інструментом, здатним забезпечити сталі позитивні результати в підготовці конкурентоспроможних фахівців, зорієнтованих на інноваційний стиль мислення та професійну самореалізацію.

Список використаних джерел

1. Colagrande E. A., de Assis Martorano S. A., Arroio A. Views of a group of pre-service science teachers on the use of experimental activities in science teaching. *Problems of Education in the 21st Century*. 2017. Vol. 75(6). P. 525–534.
2. Glossary of educational technology terms. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 250 p. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000060725/PDF/060725qaao.pdf.multi (дата звернення: 28.10.2025).
3. Márquez L. M. T., Llinás J. G., Macías F. S. Collaborative learning: use of the JIGSAW technique in mapping concepts of physics. *Problems of Education in the 21st Century*. 2017. Vol. 75(1). P. 92–101. URL: http://journals.indexcopernicus.com/abstract.php?icid=1232395 (дата звернення: 26.10.2025).
4. Melnik V. V. Fear phenomenon in existential philosophy. *Anthropological measurements of philosophical research*. 2017. Vol. 11. P. 41–48. doi: 10.15802/ampr.v0i11.105476.
5. Nestoruk N. A., Chykunov P. O. Optimization of the technology of mastering competence complex for professional activity of electromechanical engineers. *Science and education*. 2017. Vol. 10. P. 133–138. doi: 10.24195/2414–4665–2017–10–18.
6. Prokop Y., Nestoruk N., Chykunov P., Trofymenko O. Impact of a problem-based approach on IT student learning. *2024 IEEE 19th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT)*. Lviv, Ukraine, 2024. P. 1–4. doi: 10.1109/CSIT65290.2024.10982647.
7. Рибак Н. І. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. 2018. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/13690 (дата звернення: 25.10.2025).

Пеліван О. К.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У роботі досліджується роль правоохоронних органів у формуванні правової культури молоді в умовах змін у системі освіти. Розглядаються чинники, що ускладнюють правове виховання, сучасні форми співпраці освітніх закладів з правоохоронцями, а також інноваційні підходи у цифровому середовищі. Зазначається, що для ефективної профілактики правопорушень та розвитку правосвідомості молоді необхідна системна взаємодія між освітою і правоохоронною діяльністю.

У сучасному суспільстві система освіти та правоохоронна діяльність стикаються з новими викликами. Молодь, що формує свою особистість у цифровому середовищі, часто виявляє правову пасивність і недостатній рівень правової свідомості. Одночасно правоохоронні органи дедалі частіше застосовують превентивні підходи — не лише реагування на правопорушення, а й профілактику, виховання правової культури.

Освіта є базовим інструментом формування правової культури — системи знань, цінностей і поведінкових установок, що визначають ставлення людини до права [2]. Формування правової культури молоді — це не лише педагогічне завдання, а й елемент державної політики безпеки.

Метою цієї роботи є проаналізувати основні проблеми формування правової культури молоді в Україні; роль правоохоронних органів у системі освіти; нові виклики, пов'язані з цифровізацією та змінами освітнього середовища.

Правова культура молоді є важливою складовою загальної культури особистості, що визначає здатність діяти у правовому полі, це якісний стан правового життя, який охоплює знання про право, повагу до нього, а також уміння реалізовувати свої права та обов'язки.

Останні дослідження вказують, що в Україні спостерігається зниження рівня правової культури серед молоді, що проявляється у правовому нігілізмі, байдужості до правових норм і девіантній поведінці. Педагогічна наука наголошує, що систематичне впровадження правової освіти у навчальний процес сприяє підвищенню духовної безпеки студентства та зміцненню демократичних цінностей [4].

Таким чином, формування правової культури молоді є важливим завданням як освітніх установ, так і правоохоронних органів, оскільки воно забезпечує розвиток громадянської відповідальності та стабільність правової системи держави.

Ефективне правове виховання можливе лише за умови партнерства між навчальними закладами та правоохоронними структурами. Освітні заклади сьогодні активно співпрацюють із підрозділами Національної поліції України у межах програм «Шкільний офіцер поліції», профілактичних лекцій, тренінгів та соціальних ініціатив [3].

Подібні заходи не лише підвищують обізнаність учнів і студентів щодо правових норм, але й сприяють зниженню рівня правопорушень у молодіжному середовищі [5]. Практика свідчить, що у школах, де реалізуються системні профілактичні програми за участю поліцейських, зменшується кількість випадків булінгу та агресивної поведінки [1].

Разом з тим, дослідники відзначають низку проблем у цій сфері: фрагментарність заходів, відсутність єдиного стандарту правового виховання, недостатня підготовка педагогічних кадрів до роботи з

правоохоронними структурами [2; 3]. Вирішення цих питань потребує розробки спільних методичних програм, планування профілактичної роботи та моніторингу її ефективності.

Трансформація сучасної освіти пов'язана з інтенсивною цифровізацією. Водночас розвиток інформаційних технологій породжує нові ризики — кібербулінг, онлайн-шахрайство, порушення приватності, поширення незаконного контенту [5].

У цьому контексті важливою є спільна діяльність освітніх інституцій та правоохоронців з формування цифрової правосвідомості. Педагогічні дослідження показують, що впровадження курсів цифрової грамотності з елементами правової освіти значно підвищує рівень правової відповідальності студентів [4].

Правоохоронні органи, зі свого боку, мають адаптувати профілактичну роботу до цифрового середовища, а саме: проводити інформаційні кампанії, створювати інтерактивні навчальні матеріали, співпрацювати з освітніми платформами. Ці заходи формують у молоді стійке розуміння меж дозволеної поведінки в мережі та сприяють зменшенню кількості кіберзлочинів серед неповнолітніх [1].

Таким чином, формування правової культури молоді — це міждисциплінарне завдання, що потребує поєднання освітніх і правоохоронних підходів. Правоохоронні органи відіграють важливу профілактичну роль, сприяючи вихованню правової свідомості через системні освітні програми. Цифровізація освіти вимагає нових методів правового виховання — інтерактивних, медіаосвітніх, спрямованих на розвиток критичного мислення та правової грамотності.

Подальше вдосконалення співпраці між МОН України, Національною поліцією та освітніми установами сприятиме підвищенню правової культури молоді та зміцненню правопорядку в державі.

Список використаних джерел

1. Жеглінська Т., Костюк Д. Профілактика кримінальних правопорушень в Україні / ДДУВС. 2024. URL: https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/14567
2. Зубчевська С. Правова культура як запорука формування правової відповідальності молоді. *Наукові праці МАУП*. Педагогічні науки. 2022. № 1(3). DOI: 10.32689/maup.ped.2022.1.3. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/pedagogy/article/view/2245
3. Кузнєцова Ю., Гусєв Д. Правова освіта як детермінанта формування правової культури. *Молодий вчений*. 2023. № 2(114). DOI: 10.32839/2304–5809/2023–2–114–16. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5758
4. Петриченко Л. О. Формування правової культури студентства у закладах вищої освіти як основа духовної безпеки молоді у сучасному світі. *Педа-*

гогічні науки. 2020. № 90. DOI: 10.32999/ksu2413–1865/2020–90–10. URL: https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4307
5. Струц А. С. Правове виховання у системі профілактики правопорушень серед учнівської молоді. *Актуальні проблеми вітчизняного права*. 2024. URL: https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/2829

Піть І. Ю.
помічник ректора — уповноважена особа
з питань запобігання та виявлення корупції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕФЕКТИВНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ ПРАКТИКИ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Запобігання та виявлення корупції у сфері освіти, зокрема у закладах вищої освіти (далі — ЗВО), сьогодні є одним із пріоритетних напрямів публічної політики України. Про важливість та навіть нагальність посилення антикорупційних заходів у системі вищої освіти наголошується як у положеннях профільних внутрішньодержавних актах законодавства, наприклад, Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» [1] та нового проєкту Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки [2], численних актах м'якого права Національного агентства з питань запобігання корупції (далі — НАЗК) та Міністерства освіти і науки України (далі — МОН), так і в рекомендаціях міжнародних організацій, наприклад, ОЕСР та ОБСЄ.

Варто відзначити, що станом на теперішній час, імплементуючи європейський досвід у подоланні корупційних проявів, державна політика України орієнтується переважно на посилення заходів попереднього рубежу протидії корупції. Пріоритетним є впровадження превентивних практик, спрямованих на запобігання не безпосередньо корупційним правопорушенням, а, в першу чергу, корупційним ризикам, наявність яких вже є суспільно шкідливою та/або суспільно-небезпечною [3, с. 232]. Наприклад, встановлення замовником під час публічних закупівель дискримінаційних умов у тендерній документації з метою обмеження конкуренції, неподання/несвоєчасне подання керівником ЗВО щорічної антикорупційної декларації або повідомлення про суттєві зміни майнового стану тощо.

Основними засадами, на яких грунтується попередній рубіж протидії корупції у сфері вищої освіти, є прозорість та доброчесність. Зазначене слідує, з-поміж іншого, із положень Методичних рекомендацій щодо застосування інструментів та механізмів для трансформації

різних сфер функціонування закладів вищої освіти на засадах прозорості та доброчесності, розроблених НАЗК та затверджених наказом МОН від 17.04.2025 № 576 (далі — Методичні рекомендації) [4]. Так, згідно з Методичними рекомендаціями, організація навчального процесу та діяльності закладу в цілому має базуватися на принципах доброчесності. Якщо оточення виключно недоброчесне, заклик до доброчесності може залишатися лише формальною вимогою [4, с. 3]. У вказаному документі першочерговими сферами, в яких необхідно впроваджувати антикорупційні заходи, визнаються: організація освітнього процесу, адміністрування ЗВО, академічна доброчесність, партнерства ЗВО [4, с. 5].

З аналізу інформаційно-аналітичних матеріалів НАЗК про антикорупційну діяльність у сфері вищої освіти, а також вищезгаданих Методичних рекомендацій вбачається, що однією з найбільш результативних практик, яка вже застосовується в українських ЗВО, є широке впровадження інформаційних технологій в організацію освітнього процесу та управління університетом, максимальна автоматизація таких процесів. Вказане має прояв зокрема у застосуванні прозорих та доступних систем електронного навчання (найпоширеніша — LMS Moodle); висвітленні заходів із запобігання корупції та забезпечення доброчесності у ЗВО на офіційних, постійно актуалізованих веб-сайтах та в соціальних мережах ЗВО; запровадження прозорих і об'єктивних систем рейтингового оцінювання освітньої та наукової діяльності викладачів, результати якої висвітлюються публічно на інформаційних ресурсах закладів освіти [4, с. 31].

Успішною у багатьох вітчизняних ЗВО є також практика налагодження за допомогою інформаційних технологій прозорої, безпечної та конфіденційної для потенційних викривачів корупції комунікації за схемою: викривач — уповноважений підрозділ (уповноважена особа) з питань запобігання та виявлення корупції (далі — Уповноважений) — НАЗК. Цього вдається досягти завдяки приєднанню внутрішніх каналів зв'язку Уповноваженого ЗВО до електронних реєстрів НАЗК. Наприклад, вдалою є практика приєднання електронної пошти для звернень до Уповноваженого із Єдиним порталом повідомлень викривачів, внаслідок чого викривач має можливість звернутись із повідомленням про корупційний ризик за допомогою як внутрішніх каналів ЗВО, так і НАЗК. При цьому здійснювати моніторинг стану розгляду такого повідомлення матиме можливість як керівництво ЗВО, так і співробітники НАЗК.

У свою чергу, слід наголосити, що приписи Методичних рекомендацій та інших актів м'якого права МОН і НАЗК стосуються переважно освітньо-наукової діяльності ЗВО. Водночас, враховуючи, що більшість ЗВО України мають статус юридичних осіб публічного

права, діяльність яких фінансується з державного бюджету, вони є суб'єктами надання публічних послуг та мають розгалужену систему внутрішнього управління, якій притаманні елементи дискреції, із великою кількістю штатних і позаштатних працівників, здобувачів, стейкхолдерів; пріоритетним є також проведення антикорупційних заходів у сферах управління персоналом, документообігу та публічних закупівель.

Зокрема ефективною є практика впровадження електронного документообігу в усі сфери діяльності ЗВО всіх рівнів: оголошення публічних закупівель, накази про прийом, переведення та звільнення науково-педагогічних і адміністративних працівників; накази/розпорядження, пов'язані із навчальним процесом, співпрацею зі стейкхолдерами та партнерами, роботою із грантами тощо. Наочним у вказаному розрізі є приклад Національного університету «Одеська юридична академія», котрий перевів усю систему документообігу в електронну форму із застосуванням прозорої інформаційно-телекомунікаційної системи «АСКОД». Авторизованими користувачами, котрі мають доступ до роботи із системою, є не тільки керівництво ЗВО, а і керівники усіх структурних та територіальних підрозділів університету, завідувачі кафедр та окремі адміністративні працівники, зокрема Уповноважений. Система, крім підвищення прозорості, оперативності та ефективності роботи з документами, спрощує антикорупційний контроль із боку Уповноваженого та керівництва ЗВО, надає їм можливість достеменно встановити дату та час підписання документу посадовими особами ЗВО за допомогою КЕП, нівелює можливість недобросовісного редагування, підробки документів тощо.

Слід зазначити, що антикорупційна практика із впровадження електронного документообігу застосовується і в окремих ЗВО недержавної форми власності, зокрема у Міжнародному університеті. Вказане, як й інші заходи із запобігання корупції, повинні, на нашу думку, впроваджуватися в усіх ЗВО недержавної форми власності. Адже з огляду на те, що такі заклади освіти також є суб'єктами отримання публічних коштів, зокрема у зв'язку із підготовкою здобувачів за рахунок видатків державного бюджету, реалізацією науково-технічних проєктів, виконанням державних програм; вони також набувають правовий статус суб'єктів надання публічних послуг, якому повинен кореспондуватися відповідний обсяг антикорупційних обмежень.

Список використаних джерел

1. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20.06.2022 р. № № 2322-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322–20#Text (дата звернення: 04.11.2025).

2. Антикорупційна стратегія на 2026–2030 роки / Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/uk/antykoruptsiyna-strategiya-na-2026–2030-roky/ (дата звернення: 04.11.2025).
3. Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса : Гельветика, 2017. 582 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fcc2d873–9d61–45b5–8ac8–5d4ce8f02aa7/content (дата звернення: 04.11.2025).
4. Методичні рекомендації щодо застосування інструментів та механізмів для трансформації різних сфер функціонування закладів вищої освіти на засадах прозорості та доброчесності, розроблені Національним агентством з питань запобігання корупції, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України 17.04.2025 № 576. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/04/17/nakaz-mon-576-vid-17–04–2025.pdf (дата звернення: 04.11.2025).

Рединa Є. В.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Національний університет «Одеська юридична академія»

УПРАВЛІНСЬКІ ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Сучасна вища освіта України функціонує в умовах множинних криз, зокрема воєнного стану, бюджетного дефіциту, демографічного спаду та глобальної конкуренції. Цифрова трансформація, що включає впровадження систем управління навчанням, електронного документообігу, аналітичних платформ та штучного інтелекту, розглядається як стратегічний імператив. Проте, як зазначають дослідники McKinsey та NAQA, технологічна складова становить лише 20–30 % успіху [1; 3]. Решта залежить від стратегічного менеджменту, зокрема лідерства, організаційної культури, управління змінами та міжфункціональної координації. Згідно з концепцією «Digital-by-Default» Європейської Комісії, цифрова трансформація університетів має розглядатися як складова більш широкого процесу модернізації вищої освіти, що включає зміну бізнес-моделей, переосмислення освітніх траєкторій та створення екосистеми цифрових компетентностей [5]. Водночас специфіка академічного середовища, що характеризується високим рівнем автономії підрозділів та консервативністю організаційної культури, вимагає адаптації класичних моделей управління змінами до контексту університетського менеджменту.

Слід підкреслити, що цифрова трансформація є не просто впровадженням технологій, а організаційною трансформацією, яка вимагає перегляду всіх управлінських процесів. Одним із ключових бар'єрів є недостатнє стратегічне позиціонування цифрової трансформації в організаційній структурі університетів. За даними NAQA, у 2024 році лише 32 % українських ВНЗ мали затверджену цифрову стратегію на 3–5 років [1]. Ініціативи часто походять від ІТ-відділів або окремих ентузіастів, що порушує принцип стратегічного вирівнювання. Це призводить до дублювання систем, неефективного використання ресурсів і демотивації персоналу. Цей бар'єр тісно пов'язаний з опором змінам з боку середньої управлінської ланки. Декани та завідувачі кафедр часто сприймають цифровізацію як загрозу автономії. Опитування British Council Ukraine у 2023 році свідчить, що 72 % викладачів віком понад 50 років вважають штучний інтелект знеціненням їхнього досвіду [2]. Це класичний прояв організаційного опору, описаний Джоном Коттером, коли середня ланка блокує рішення, що призводить до низької активності в системах. За даними МОН 2024 року, менше 40 % викладачів регулярно завантажують матеріали в Moodle.

Наступним логічним продовженням є відсутність міжфункціональної коаліції. Успішна трансформація вимагає узгодженої взаємодії між підрозділами, однак в українських ВНЗ часто зберігається силосна структура, коли ІТ-служба, декани, бібліотеки та студентське самоврядування працюють окремо, що може породжувати затримку проєктів. Це явище описано в теорії організаційних систем Пітера Сенге як «локальна оптимізація» — ситуація, коли кожен підрозділ оптимізує власні процеси на шкоду загальній ефективності організації. У контексті університетів це проявляється у паралельному розвитку несумісних систем: ІТ-служба впроваджує ERP-систему, бібліотека розробляє власну платформу електронних ресурсів, а факультети використовують різні LMS без єдиних стандартів інтеграції. Цей виклик посилюється домінуванням культури «паперової бюрократії», сформованої історично системою звітності, наказів і печаток. Переведення процесів в електронний формат сприймається як додаткова робота, а не оптимізація, що проявляється у формальному використанні систем. Отже виклики цифрової трансформації мають системний, організаційний та культурний характер, що вимагає застосування комплексних моделей управління змінами.

Для подолання цих бар'єрів доцільно звернутися до теоретичних моделей стратегічного менеджменту. Модель восьми кроків змін Джона Коттера є найбільш операціоналізованою для ВНЗ, оскільки враховує людський фактор. Вона починається зі створення терміновості, переходить до формування коаліції, розробки візії та завершу-

ється закріпленням змін. Вища адміністрація виступає драйвером цифрових ініціатив, а пілотне впровадження на одному факультеті забезпечує емпіричне підтвердження ефективності з подальшим інституційним масштабуванням. Доповнює цю модель 7S Framework від McKinsey, який розглядає організацію як систему семи елементів: Strategy, Structure, Systems, Staff, Skills, Style, Shared Values, що в перекладі означає: Стратегія, Структура, Системи, Персонал, Навички, Стиль, Спільні цінності [3].

Адаптація передбачає поступову оптимізацію оргструктури та зміну KPI. Нарешті, Digital Maturity Model від Gartner описує еволюційні етапи розвитку цифрової зрілості організацій. Вона починається з аналогового рівня, коли процеси повністю паперові, переходить до цифрових острівців, де окремі підрозділи використовують технології незалежно, і завершується інтегрованою трансформацією, коли вся організація функціонує в єдиному цифровому середовищі з повною взаємодією систем. На сьогодні, за даними NAQA, 80 % українських ВНЗ перебувають саме на етапі «цифрових острівців», що свідчить про фрагментарність впровадження та відсутність системної інтеграції.

Таким чином, модель Джона Коттера забезпечує тактичне впровадження через чіткі кроки подолання опору, McKinsey 7S пропонує структурний аналіз взаємозв'язків між елементами організації, а Gartner надає стратегічну перспективу для довгострокового планування переходу до вищих рівнів цифрової зрілості. Комплексне застосування цих моделей дозволяє не лише реагувати на поточні виклики, а й формувати стійку організаційну основу для майбутньої цифрової трансформації.

Теоретичні моделі знаходять емпіричне підтвердження в практичних кейсах національних університетів. Аналіз типових сценаріїв показує, що ефективність досягається за умови децентралізованого менеджменту з призначенням цифрових координаторів на рівні кафедр, поступового масштабування пілотних проєктів та формування міжфункціональних робочих груп. Початкові труднощі, пов'язані з недостатньою координацією, долаються шляхом введення посади Chief Digital Officer та регулярного моніторингу використання систем, наприклад, Moodle, ERP, AI-сервіси. Досвід свідчить, що при залученні всіх рівнів управління досягається високий рівень та оптимізація адміністративних процесів. Отже стратегічна координація, поступове впровадження та міжфункціональна взаємодія є критичними факторами успішної цифрової трансформації в університетському середовищі.

Окрему увагу слід приділити розвитку цифрової педагогіки як ключового елемента трансформації. Цифровізація не може обмежуватися лише впровадженням інформаційних систем; вона передбачає

переосмислення дидактичних моделей, форм оцінювання та індивідуалізації освітніх траєкторій. У цьому контексті важливою є концепція «мікрокваліфікацій», яку активно просуває Європейська комісія. Вона передбачає модульну структуру навчання та надання коротких сертифікованих кваліфікацій, що інтегруються в основні освітні програми. Для українських університетів це відкриває можливість гнучкої адаптації навчання до ринку праці та інтеграції до європейського простору вищої освіти.

Крім того, цифрова трансформація потребує врахування ризиків кібербезпеки та захисту персональних даних, особливо в умовах воєнного часу. Відсутність єдиної політики інформаційної безпеки та розподіленість відповідальності створюють додаткові управлінські загрози, що вимагає централізованого управління доступами, резервного копіювання та інцидент-менеджменту.

Важливим фактором є також створення партнерств між університетами та EdTech-компаніями. Це дозволяє зменшити витрати на розробку власних рішень, пришвидшити впровадження інновацій та забезпечити доступ до сучасних технологій, включаючи адаптивне навчання, освітню аналітику та інтегровані системи управління знаннями. Досвід українських університетів, які реалізують спільні проєкти з провідними IT-компаніями, зокрема SoftServe, Genesis та Ciklum, свідчить, що партнерські моделі розроблення цифрових освітніх сервісів дозволяють значно скоротити терміни впровадження інноваційних рішень.

Загалом цифрова трансформація вищої освіти має розглядатися як процес побудови екосистеми цифрових компетентностей, що охоплює студентів, викладачів, адміністративний персонал та зовнішніх партнерів. Така екосистема забезпечує не лише модернізацію управління, але й підвищення конкурентоспроможності університету в глобальному освітньому просторі.

Підсумовуючи, цифрова трансформація в українських університетах є управлінським, а не технологічним процесом. Основні виклики мають організаційно-культурний характер, зокрема слабке лідерство, опір середньої ланки, відсутність коаліції, бюрократична інерція. Успішні ВНЗ підтверджують ефективність моделей Коттера та McKinsey за умови локальної адаптації, тоді як неуспішні підкреслюють критичність людського фактора. На основі цього формулюються науково обґрунтовані рекомендації. Зокрема пропонується створити посаду Chief Digital Officer для централізованої координації цифрових ініціатив, розробити «Цифрову стратегію ВНЗ» на три роки з чіткими KPI, запустити пілотне впровадження на одному факультеті для емпіричного підтвердження ефективності, провести навчання деканів за програмами digital leadership за підтримки British Council,

Erasmus+, а також сформувати Цифрову раду для забезпечення міжфункціональної взаємодії [2; 4].

Реалізація цих заходів дозволить перейти від фрагментарної цифровізації до системного стратегічного менеджменту, у межах якого цифрові технології виступають не окремим інструментом модернізації, а основою трансформації організаційних процесів, управлінських практик та освітніх моделей. Такий підхід забезпечить підвищення інституційної стійкості університетів, їх адаптивності до зовнішніх викликів, зростання конкурентоспроможності на глобальному освітньому ринку та формування цілісної цифрової екосистеми, орієнтованої на потреби студентів, викладачів і суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2024 рік. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%9D%D0%90-%D0%B7%D0%B0–2024.pdf
2. British Council «Digital Leadership for Ukrainian Universities». URL: britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/digital-leadership
3. McKinsey & Company. *Unlocking success in digital transformations.* McKinsey Digital. URL: https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/digital-transformation-improving-the-odds-of-success
4. Project «Digital Leaders for a Sustainable Planet» (Erasmus+). URL: https://bk95.eu/en/digital-leadersproject-digital-leaders-for-a-sustainable-planet-erasmus/
5. The EU's 2030 digital goals. URL: https://www.iiea.com/digital?gad_source=1&gad_campaignid=22339636043&gbraid=0AAAAD30q8DS8pFoyiaEI81CCzGd-427S&gclid=Cj0KCQiAiKzIBhCOARIsAKpKLAPAb9vFwyzJhoFmoQ1n-zAAmkDUvzTdFjqPBzpNrtrd8m-P5l2dwxsaAuKREALw_wcB

Томчаковський О. Г.
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики та літературознавчих студій
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СТУДЕНТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Цифрова трансформація вищої освіти змінила підходи до вивчення мов і відкрила нові можливості для залучення студентів до академічних досліджень. Сучасні освітні платформи виступають не лише інструментами мовної практики, а й середовищами, у яких дослідницькі навички можуть формуватися природним шляхом — через комунікацію, співпрацю та цифрове конструювання знань. Оскільки навчання на основі досліджень стає пріоритетом університетів, курси академічної англійської дедалі частіше інтегрують цифрові інструменти, що стимулюють студентів працювати з автентичними даними, аналізувати мовні явища та створювати академічні продукти англійською мовою. Таким чином, освітні платформи виконують роль містка між мовним розвитком і дослідницькою діяльністю, сприяючи автономії, критичному мисленню та участі в глобальному академічному дискурсі.

Якісно розроблені цифрові навчальні середовища підтримують різні форми академічної активності: пошук літератури, спільне читання, анотування, написання чернеток, роботу з корпусами, участь у дискусійних форумах, взаємооцінювання та мультимодальні презентації. В англомовних академічних програмах ефективність технологій залежить не від кількості інструментів, а від того, наскільки стратегічно вони інтегровані у процес навчання [1]. Платформи на кшталт Google Workspace, Moodle, Microsoft Teams, Canvas, а також інструменти, орієнтовані на дослідження (Hypothes.is, Miro, Zotero, онлайн-корпуси), створюють умови для аналізу мовних моделей, порівняння академічних жанрів та тренування риторичних навичок. Робота в таких середовищах допомагає студентам формувати дослідницькі питання, узагальнювати наукові джерела, структурувати аргументацію та презентувати результати англійською мовою.

Сучасні дослідження підкреслюють, що техно-педагогічні підходи сприяють розвитку мислення високого рівня та змістовному залученню студентів за умови поєднання цифрових інструментів із насиченими академічними завданнями [2]. Виконання дослідницьких завдань — написання міні-оглядів літератури, проведення опитувань, аналіз текстів, укладання термінологічних глосаріїв, підготовка кон-

ференційних презентацій — сприяє не лише розвитку мовної компетентності, а й засвоєнню дослідницьких процесів і академічних норм.

Наявність технологій сама по собі не гарантує ефективного дослідницького навчання. Успішність інтеграції залежить від здатності викладача проєктувати структуровані завдання, обирати доречні платформи, моделювати академічну мову та надавати поетапний зворотний зв'язок. Дослідження засвідчують, що технологічна компетентність викладача є ключовим чинником розвитку навичок XXI століття, зокрема співпраці, інформаційної грамотності та здатності вирішувати проблеми [3]. Викладачі, які поєднують цифрові ресурси з експліцитним навчанням академічному дискурсу, допомагають студентам орієнтуватися в базах даних, користуватися бібліографічними менеджерами, працювати у спільних документах та презентувати результати з академічною точністю. Системне наставництво — керовані вправи, рецензування, цикли редагування, консультації — сприяє поступовому переходу студентів від підтримуваних форм дослідження до самостійної наукової роботи. Крім того, взаємодія на платформах розвиває критичний діалог, зміцнює академічну ідентичність і формує впевненість у використанні англійської мови для реальних дослідницьких цілей.

Освітні платформи стали важливими інструментами підтримки студентських досліджень під час вивчення англійської мови. Забезпечуючи структуровані цифрові середовища для дослідження, співпраці та створення академічних текстів, вони сприяють водночас мовному та дослідницькому розвитку. Такі платформи відкривають доступ до автентичних академічних ресурсів, корпусів, віртуальних бібліотек, форумів і засобів керування дослідженнями, дозволяючи студентам поглиблювати словниковий запас, удосконалювати академічне письмо й оволодівати дискурсивними нормами англійською мовою. Вони також забезпечують персоналізовані траєкторії навчання, формувальне оцінювання та оперативний зворотний зв'язок, що особливо важливо для початківців-дослідників, які формують академічний голос і методологічну свідомість.

Проте ефективність платформ залежить від педагогічного проєктування, компетентності викладача та усвідомленої інтеграції в цілі навчання на основі досліджень. Платформи мають не лише надавати технічні можливості, а й підтримувати розвиток академічної грамотності, критичного мислення, інтерпретації даних та етичної дослідницької поведінки. За умови якісної інтеграції вони створюють інтерактивні середовища, де студенти формулюють дослідницькі питання, збирають і аналізують дані, узагальнюють літературу та презентують результати відповідно до принципів академічної доброчесності — зокрема належного цитування, уникнення плагіату та відповідального використання інструментів на основі ШІ.

У міру того як університети продовжують впроваджувати дослідницько орієнтовані стратегії в мовні програми, освітні платформи залишаються ключовим інструментом підготовки студентів до активної, етичної та впевненої участі у міжнародній академічній спільноті. Їхня роль виходить за межі технічної підтримки: вони сприяють автономії, формують навички колективного створення знань і стимулюють рефлексивну академічну практику. У дедалі більш розвинутому цифровому науковому середовищі володіння такими платформами стає не лише педагогічною необхідністю, а й важливим елементом професійної та дослідницької готовності майбутніх лінгвістів, педагогів та глобальних комунікаторів.

Список використаних джерел

1. Lawrence G., Ahmed F., Cole C., Johnston K. P. Not more technology but more effective technology: examining the state of technology integration in EAP Programmes. *RELC Journal*. 2020. Vol. 51. P. 101–116. DOI: 10.1177/0033688220907199.
2. Leong L. V., Yunus M. M., Ismail H. H. Integration of techno-pedagogical approach in English as a second language classroom: a systematic review. *International Journal of Evaluation and Research in Education*. 2024. Vol. 13. P. 4394–4408. DOI: 10.11591/ijere.v13i6.29976.
3. Nurhidayat E., Mujiyanto J., Yuliasri I., Hartono R. Technology integration and teachers' competency in the development of 21st-century learning in EFL classroom. *Journal of Education and Learning*. 2024. Vol. 18. P. 342–349. DOI: 10.11591/edulearn.v18i2.21069.

Тупікова Т. В.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Одеська юридична академія»,

ОПТИМІЗАЦІЯ РОБОЧИХ ПРОЦЕСІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ІННОВАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

Система вищої освіти в сучасних умовах зазнає значних трансформацій, пов'язаних із глобалізацією, цифровізацією та зміною суспільних потреб. Традиційні управлінські та навчальні процеси часто залишаються фрагментарними, неефективними й потребують переосмислення. Оптимізація робочих процесів у закладах вищої освіти спрямована на підвищення ефективності управління, зменшення адміністративного навантаження, удосконалення комунікації та забезпечення якості освітніх послуг [6; 9].

Основна **мета** оптимізації полягає у впровадженні інноваційних підходів та цифрових технологій, які дозволяють створити інтегроване ін-

формаційне середовище навчального закладу. Таке середовище сприяє не лише ефективному управлінню освітнім процесом, а й розвитку академічної автономії, відкритості та прозорості діяльності університетів.

Основні напрями оптимізації. Оптимізація робочих процесів у ВНЗ може здійснюватися за трьома основними напрямами:

1. Адміністративний — модернізація систем документообігу, кадрових і фінансових процесів.

2. Освітній — цифровізація навчальних планів, розкладів, оцінювання, а також розширення можливостей дистанційного навчання.

3. Підтримувальний — розвиток IT-інфраструктури, електронних бібліотек, сервісів технічної підтримки.

Як зазначає Хаммер, ефективна оптимізація передбачає не просто автоматизацію існуючих процедур, а їх реінжиніринг — тобто радикальне переосмислення логіки процесів [3, с. 42]. У вищій освіті це означає перехід від адміністративноорієнтованої моделі до студентоцентричної, гнучкої та адаптивної системи управління.

Технологічні інструменти оптимізації. Системи управління навчанням (LMS). Сучасні LMS забезпечують централізоване управління навчальним контентом, автоматизацію оцінювання, моніторинг результатів і комунікацію між викладачами та студентами. За Бейтсом [1, с. 55], ефективна LMS повинна бути адаптивною, інтегрованою та підтримувати аналітичні модулі для персоналізованого навчання. Аналітика навчання (Learning Analytics) Аналітика навчальних даних дозволяє відстежувати прогрес студентів, прогнозувати ризики академічної неуспішності та приймати рішення на основі доказів. Сіменс і Лонг підкреслюють, що систематичне використання аналітики змінює культуру управління освітою — від інтуїтивної до доказової [8, с. 34].

Роботизація адміністративних операцій. Використання RPA у вищій освіті дозволяє автоматизувати повторювані операції — наприклад, обробку заяв, реєстрацію документів чи складання звітів. Дейвенпорт відзначає, що такі рішення знижують операційні витрати й підвищують точність даних [2].

Хмарні технології та інтеграційні платформи. Хмарні сервіси створюють умови для безперервного доступу до ресурсів, забезпечують масштабованість і безпеку. Згідно з Європейською комісією [4, с. 28], хмарна інтеграція сприяє формуванню єдиного цифрового освітнього простору.

Штучний інтелект у навчальному процесі. Штучний інтелект використовується для формування індивідуальних траєкторій навчання, аналізу успішності та створення автоматичних рекомендацій. Дослідження Попенічі й Керра [7, 2] показують, що ШІ може підвищити ефективність навчання, але водночас породжує етичні дилеми щодо прозорості алгоритмів і захисту персональних даних.

Модель упровадження інновацій. Оптимізація робочих процесів у ВНЗ передбачає поетапне впровадження інновацій:

1. Діагностика існуючих процесів і виявлення «вузьких місць».
2. Планування цифрових рішень та оцінка ресурсів.
3. Пілотне впровадження інновацій у межах окремих підрозділів.
4. Масштабування успішних практик на рівень усього закладу.
5. Оцінка ефективності та корекція процесів на основі аналітики.

Важливим чинником успіху є управління змінами — навчання персоналу, створення мотиваційної системи, комунікація між усіма учасниками освітнього процесу.

Виклики та перспективи. Основними бар'єрами є цифровий розрив серед викладачів і студентів, опір змінам, нестача фінансування та відсутність єдиних стандартів якості цифрових систем. Проте переваги цифрової оптимізації очевидні — зростання ефективності, прозорості, зменшення бюрократії, підвищення якості освіти та доступності знань. Як зазначає OECP, після пандемії COVID-19 саме цифровізація та інноваційні практики стали визначальними для стійкості освітніх систем [5, с. 12].

Висновки. Оптимізація робочих процесів у вищій освіті є ключовим чинником модернізації освітнього простору. Вона забезпечує раціональне використання ресурсів, підвищує якість навчального процесу, сприяє розвитку цифрових компетентностей персоналу й студентів. Використання інноваційних технологій у поєднанні з грамотним управлінням змінами формує основу для сталого розвитку сучасного університету.

Список використаних джерел

1. Bates A. W. Teaching in a Digital Age: Guidelines for designing teaching and learning. Vancouver: Tony Bates Associates Ltd., 2015. P. 55–60.
2. Davenport T. H., Harris J. G. Competing on Analytics: The New Science of Winning. Boston: Harvard Business School Press, 2007. P. 85–92.
3. Hammer M., Champy J. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. New York: HarperBusiness, 1993. P. 18–45.
4. European Commission. European Framework for the Digital Competence of Educators . DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the EU, 2018. P. 28–30.
5. OECD. The Impact of COVID-19 on Education. Insights and policy responses. Paris: OECD Publishing, 2021. P. 12–15.
6. O'Neill G., McMahon T. Student-centered learning: What does it mean for students and lecturers? *O'Neill, G., Moore, S., McMullin, B. (Eds.), Emerging Issues in the Practice of University Learning and Teaching*. Dublin: AISHE, 2005. P. 27–36.
7. Popenici S. A. D., Kerr S. Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*. 2017. 12(1). P. 1–7.

8. Siemens G., Long P. Penetrating the fog: Analytics in learning and education. *EDUCAUSE Review*. 2011. 46(5). С. 30–40.
9. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education. All means all. Paris: UNESCO, 2020. P. 77–83.

Фасій А. В.
асистент кафедри загальнотеоретичної,
конституційної та цивілістичної юриспруденції
Миколаївського навчально-наукового інституту права,
аспірантка кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Сьогодні, в умовах модернізації та глобалізації освіти, коли знання й освітні послуги набувають транскордонного й транснаціонального характеру, особливого значення набуває можливість забезпечення міжнародного співробітництва України у сфері освіти й науки. Така взаємодія створює передумови для інтеграції національної освітньої системи до спільного європейського освітнього простору, сприяючи уніфікації стандартів, взаємному визнанню кваліфікацій і посиленню конкурентоспроможності вищої освіти держави. В умовах сьогодення одним із важливих інструментів підвищення якості освіти є міжнародна академічна мобільність, яка здатна забезпечити інтеграцію національних закладів освіти у світовий науково-освітній простір, обмін кращими практиками та формування європейських стандартів у підготовці фахівців.

Саме міжнародна академічна мобільність дає можливість здобувачам освіти, педагогічним та науково-педагогічним працівникам здобувати нові знання, досвід і компетентності у закордонних університетах, що в свою чергу сприяє підвищенню рівня професійної підготовки.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» академічна мобільність розуміється як можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами. Головною метою академічної мобільності є забезпечення якісної освіти шляхом обміну досвідом, ідеями, методиками викладання та науковими підходами. ЮНЕСКО пропонує розуміти академічну мобільність як фізичне або віртуальне переміщення людей за межі своєї країни для навчання, викладання чи дослідження [1].

Академічну мобільність доречно поділити та такі види:

– залежно від територіального охоплення — внутрішню та міжнародну;

– залежно від форми участі — очну, віртуальну (дистанційну), змішану.

Внутрішня академічна мобільність передбачає переміщення в межах країни, наприклад, між університетами або науковими центрами України. Такий формат дає змогу обмінюватися досвідом між регіональними закладами, формувати єдині освітні стандарти та сприяти підвищенню якості освітнього процесу на національному рівні.

Міжнародна академічна мобільність охоплює переміщення за межі держави й реалізується в межах міжнародних угод і програм. Найвідомішою серед них є програма Erasmus+, що підтримує короткострокові обміни студентів і викладачів, розвиває міжуніверситетську співпрацю та сприяє визнанню результатів навчання у різних країнах [2].

Фізична академічна мобільність означає реальне переміщення учасника до іншого університету або країни для участі в освітньому чи науковому процесі. Саме фізична академічна мобільність забезпечує глибоку інтеграцію у культурне та академічне середовище, сприяє формуванню глобальної ідентичності й розвитку міжкультурних компетентностей.

Віртуальна (або дистанційна) академічна мобільність — новітній формат, який активно розвивається у цифрову епоху. Вона передбачає участь здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників у навчальних програмах, курсах або дослідницьких проєктах іноземних університетів без фізичного переміщення, з використанням онлайн-платформ і технологій дистанційної освіти. На думку В. Козиренко, віртуальна мобільність передбачає реалізацію певних задач, серед яких: формування електронних навчальних курсів відповідно до узгоджених програма; розробка програм до комунікаційного і програмного забезпечення учасників освітнього процесу; підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників та інші [3, с.163].

Змішана академічна мобільність передбачає поєднання очно-дистанційної форми, що в свою чергу дає можливість поєднувати переваги обох форм мобільності.

Участь здобувачів освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників у міжнародних програмах, таких як Erasmus+, Horizon Europe, Fulbright, DAAD, є важливим елементом у системі забезпечення якості освіти, оскільки вона сприяє впровадженню європейських стандартів навчання, академічній доброчесності та розвитку професійних компетентностей.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність»,

цілями академічної мобільності є: інтеграція України в європейський простір вищої освіти та європейський дослідницький простір; обмін передовими практиками та досвідом у сферах освіти і науки; модернізація системи освіти; цифровізація навчання та управління; підвищення якості освіти та ефективності наукових досліджень; підвищення конкурентоспроможності освітньо-наукової спільноти України; розвиток професійних навичок та особистісних якостей учасників академічної мобільності; поглиблення співробітництва з міжнародними партнерами у сферах освіти і науки; підтримка соціальних, економічних, культурних взаємовідносин та зв'язків з іншими країнами [4].

Крім того, участь у програмі міжнародної академічної мобільності дозволяє здійснювати зовнішню оцінку якості освітніх процесів, посилює прозорість, порівнюваність результатів навчання та стимулює розвиток системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. До прикладу, програма Erasmus+ акцентує увагуна міжнародній акредитації освітніх програм і взаємному визнанні кредитів між університетами, а Horizon Europe заохочує наукову мобільність та міждисциплінарні дослідження для підвищення ефективності інноваційного потенціалу європейської освіти.

Реалізація права на міжнародну академічну мобільність здійснюється через узгоджену процедуру, яка включає кілька ключових етапів. Насамперед заклади вищої освіти укладають міжнародні угоди або міжінституційні договори про співпрацю, які визначають умови участі студентів і працівників у програмах мобільності (наприклад, Erasmus+, Fulbright, DAAD тощо). Відповідно до цих угод, учасники відбираються на конкурсній основі згідно з академічними показниками, знанням іноземної мови та мотивацією.

Далі для забезпечення правового оформлення мобільності укладається тристороння угода між закладом освіти, учасником програми та приймаючою стороною. У ній визначаються права та обов'язки сторін, терміни, джерела фінансування, академічні результати, що підлягають зарахуванню.

Важливим етапом є визнання результатів навчання або стажування, отриманих за кордоном. Воно здійснюється шляхом перезарахування кредитів європейської системи трансферу та накопичення кредитів (ECTS).

Таким чином, академічна мобільність — це один із ключових інструментів інтернаціоналізації освіти та підвищення її якості. Вона сприяє розвитку університетських партнерств, створенню спільних освітніх програм, взаємному визнанню кваліфікацій і гармонізації освітніх стандартів. Саме через розширення можливостей мобільності Україна поступово інтегрується до європейського освітнього про-

стору, забезпечуючи відповідність національної освіти міжнародним критеріям якості.

Міжнародна академічна мобільність безпосередньо впливає на якість освітніх процесів, оскільки вимагає впровадження прозорих механізмів визнання результатів навчання, адаптації освітніх програм до європейських стандартів та забезпечення академічної доброчесності. Водночас міжнародна мобільність стимулює розвиток внутрішньої якості освіти в університетах, адже підвищує вимоги до рівня володіння іноземними мовами, цифрової компетентності та професійної підготовки учасників освітнього процесу.

Міжнародна академічна мобільність здатна забезпечити такі ключові напрями підвищення якості освіти: інтернаціоналізацію освітнього процесу, що сприяє інтеграції національної системи вищої освіти до європейського та світового освітнього простору, гармонізації стандартів і програм підготовки, розвиток кадрового потенціалу закладів освіти, зокрема через обмін досвідом між науково-педагогічними працівниками, підвищення кваліфікації, впровадження інноваційних методик навчання та оцінювання, формування глобальних компетентностей у здобувачів освіти, зокрема міжкультурної комунікації, критичного мислення, адаптивності, толерантності та здатності працювати в міжнародному середовищі, посилення наукової співпраці, що забезпечує участь у міжнародних дослідницьких проєктах, спільних публікаціях, обміні результатами наукової діяльності та зростанні цитованості українських науковців, підвищення рівня акредитації освітніх програм, оскільки участь у міжнародних проєктах мобільності стимулює впровадження європейських стандартів якості та системи взаємного визнання кваліфікацій, зміцнення іміджу університетів, підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку освітніх послуг і залучення іноземних студентів.

Таким чином, для української системи освіти, особливо в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення, міжнародна академічна мобільність стає не лише показником якості, а й дієвим механізмом її підвищення, що забезпечує сталий розвиток і інтеграцію у світовий освітній простір.

Список використаних джерел

1. Academic mobility in higher education. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389878
2. Mobility projects for higher education students and staff. URL: https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/key-action-1/mobility-projects-for-higher-education-students-and-staff
3. Козиренко В. П. Віртуальна мобільність: стан і перспективи. *Академічна мобільність — фактор освітньої євроінтеграції України* : матер. Міжнар.

наук-практ. конф., Харків, 16–19 листопада 2010 р. Харків : Вид.-во НУА, 2010. С. 163–164.
4. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від від 12 серпня 2015 р. № 579. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579–2015-п#Text

Фасій Б. В.
кандидат юридичних наук, доцент,
декан факультету судового та міжнародного права,
доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОСЛІДНИЦЬКІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

У добу стрімкого розвитку цифрових технологій, коли знання стають головним ресурсом розвитку, здатність здобувачів освіти проводити якісні наукові дослідження перетворюється на одну з ключових умов їх професійної успішності. У зв'язку з цим відбувається переосмислення ролі наукових досліджень, способів отримання, опрацювання та поширення знань. Цифрові технології відкривають широкі можливості для доступну до світових наукових ресурсів, аналітичних платформ, баз даних, репозитаріїв, штучного інтелекту, які значно розширюють потенціал дослідника. При цьому вони вимагають від здобувачів освіти нових умінь — критично оцінювати інформацію, працювати з великим масивами даних, дотримуватись принципів академічної доброчесності в цифровому середовищі та ефективно застосовувати технологічні інструменти у своїй науковій діяльності.

Разом із тим цифровізація породжує низку викликів, серед яких — інформаційне перевантаження, ризики маніпуляції даними, проблеми забезпечення наукової етики та кібербезпеки. Тому розвиток дослідницьких компетентностей у здобувачів освіти має відбуватись не лише через опанування технічних навичок, а й через формування критичного мислення, аналітичної культури, уміння працювати у міждисциплінарному середовищі.

Мерзликін О. пропонує розуміти поняття «дослідницька компетентність» як особистісне утворення, що проявляється в готовності та здатності до здійснення дослідницької діяльності та включає в себе когнітивний, праксеологічний, аксіологічний та соціально-поведінковий компоненти [5, с. 82]. На думку М. Головань та В. Яценко, дослідницька компетентність — це цілісна інтегративна характеристика особистості, що поєднує систему наукових знань, сформовані вміння,

навички, досвід дослідницької діяльності, ціннісні орієнтації та індивідуально-психологічні риси, виявляючись у готовності та здатності здійснювати науковий пошук з метою здобуття нових знань. Вона передбачає використання методів наукового пізнання, творчого підходу до постановки цілей, планування, прийняття рішень, а також до аналізу та оцінювання результатів дослідницької діяльності [4, с. 59].

Погоджуючись із науковцями, можемо додати, що дослідницька компетентність є динамічним утворенням, яке формується в процесі безперервного професійного та особистісного розвитку. Вона забезпечує здатність особи не лише відтворювати відомі наукові підходи, а й критично осмислювати наявні знання, генерувати нові ідеї, інтегрувати міждисциплінарні методи та здійснювати саморефлексію результатів власної діяльності. Така компетентність виступає фундаментом наукової культури особистості, визначає її здатність до інноваційного мислення, адаптації до змін наукового середовища та ефективної комунікації в академічному просторі.

Класифікація дослідницьких компетентностей має конкретно визначену операційну структуру:

– когнітивна (наукове мислення, формулювання гіпотез, теоретична рефлексія);

– аналітична (методи обробки даних, статистичний апарат, робота з «великими даними»);

– інформаційна (пошук, оцінка, верифікація та управління джерелами інформації, наукометрія);

– комунікативна (написання наукових текстів, презентація результатів, робота в міждисциплінарних командах, відкриті наукові практики);

– етична та професійна (дотримання академічної доброчесності, етичні стандарти у роботі з даними та людьми).

Методологічні підходи до розвитку дослідницьких компетентностей поєднують кілька взаємодоповнювальних парадигм. Компетентнісний підхід фокусується на результатах навчання — формуванні вимірюваних компетенцій і відповідних критеріїв оцінювання; він дозволяє планувати навчальні траєкторії й модулі, зорієнтовані на практичну готовність до наукової діяльності. Системний підхід трактує дослідницьку підготовку як взаємопов'язну екосистему (курси, наукові гуртки, цифрові ресурси). Окремо сучасна література виокремлює «цифрово-гуманістичний» (digital-humanistic) вимір — інтеграцію цифрових навичок (управління даними, верифікація джерел, використання ШІ-інструментів) із критичною рефлексією щодо етики, упереджень та соціальних наслідків цифрових технологій у науці. Практичні дослідження з інтеграції компетентнісного та проблемно/кейс-орієнтованого навчання, а також великі огляди цифро-

вих компетенцій у вищій освіті надають емпіричну підтримку ефективності спільних підходів.

Цифровізація освіти і науки докорінно трансформує саму природу дослідницької діяльності, змінюючи не лише методи, але й епістемологічні засади створення знань. У добу цифрових технологій, штучного інтелекту та відкритої науки дослідницька компетентність здобувачів вищої освіти набуває нового змісту, поєднуючи класичні методологічні засади з цифровими навичками, критичним мисленням та етичним усвідомленням використання технологій. За визначенням Європейської комісії, цифрова компетентність охоплює здатність ефективно, безпечно й критично використовувати цифрові технології у навчанні та дослідженнях. Водночас наголошують, що у сфері дослідницької підготовки йдеться не лише про інструментальне володіння технологіями, а про інтеграцію цифрових практик у наукове мислення, що передбачає зміну самого підходу до отримання і перевірки знань [1, с. 544].

Поява цифрових платформ, наукометричних систем, відкритих баз даних і штучного інтелекту суттєво розширила інструментарій сучасного дослідника. Здобувачі можуть проводити емпіричні дослідження онлайн, використовувати аналітичні сервіси для обробки даних, здійснювати візуалізацію результатів та публікувати свої роботи у відкритому доступі. Як відзначає UNESCO у «Recommendation on Open Science», цифрові інструменти сприяють демократизації знань, але одночасно підвищують вимоги до етики досліджень та прозорості методів дослідження [2]. Українські дослідники також підкреслюють, що цифровізація освіти створює потребу у формуванні дослідницьких компетентностей нового типу, а також необхідно зосередити увагу на підвищенні цифрової компетентності педагогічних та науково-педагогічних працівників за допомогою створення та запровадження цілеспрямованих програм підготовки та підвищення кваліфікації [6, с. 88]. Саме тому формування дослідницьких компетентностей у цифрову епоху розглядається як ключова умова модернізації вищої освіти, оскільки саме здатність майбутніх науковців критично й відповідально використовувати цифрові технології визначає рівень наукового розвитку та інтеграцію України до глобального освітньо-наукового простору.

Цифрові навички сьогодні є невід'ємною частиною дослідницької компетентності у сфері вищої освіті. В першу чергу це інформаційна грамотність: здобувачі освіти повинні вміти ефективно збирати, критично аналізувати оцінювати та верифікувати інформацію з різних цифрових джерел — це особливо важливо в умовах «великих даних» (big data), коли обсяг інформації може бути надзвичайно великим. Також це включає навички роботи з цифровими репозиторіями, ана-

літичними платформами, базами даних та наукометричними інструментами: вміння не лише зчитувати, а й інтерпретувати дані, виявляти кореляції, тренди, будувати моделі — усе це істотно розширює науковий потенціал дослідника.

Критичне мислення в цифрову епоху набуває особливо важливого значення. Це явище означає не лише аналіз наукового тексту або інформації, а в тому числі здатність ставити під сумнів автоматично згенеровану інформацію, перевіряти правдивість даних та розпізнавати будь-які маніпуляції інформацією. У контексті досліджень це означає, що особа, яка здійснює наукову діяльність, має не лише спиратись на технології, але й розуміти та оцінювати їхні обмеження.

Крім того, впровадження ШІ в наукову діяльність викликає ряд дискусійних питань щодо порушення принципів академічної доброчесності, авторства, відповідальності за зміст тексту, створеного штучним інтелектом, та інші. Водночас науковці наголошують на необхідності впровадження закладами освіти політик контролю за дотриманням принципів академічної доброчесності при використанні ШІ, а також впровадження механізмів боротьби зі зловживанням ШІ-інструментами [7, с. 9].

Щодо формування дослідницьких компетентностей у сфері вищої освіті: одним із ключових підходів є інтеграція цифрових модулів у навчальні програми — курси з цифрової літератури, аналізу даних, ШІ-грамотності. У фаховій підготовці здобувачів освіти використання технологій ШІ вже розглядають як частину компетентнісної підготовки, описуючи практичні аспекти залучення ШІ під час навчання у закладах вищої освіти [3, с. 155].

Ще один напрям — це підвищення цифрової грамотності через дослідницькі проєкти: створення міні-досліджень, тематичних наукових гуртків, колаборації технічних та інших спеціальностей задля розуміння особливостей роботи штучного інтелекту та його можливостей в конкретних сферах суспільних відносин. Вищевказані заходи не лише дадуть можливість здобувачам освіти отримати теоретичні знання, але й навчать застосовувати їх у «живих» дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Simakhova A., Artyukhov A. The Potential of Higher Education Digitalization in Central and Eastern Europe. AET 2021. *Myroslav I. Zhaldak Symposium on Advances in Educational Technology*. P. 542–553. URL: https://www.scitepress.org/Papers/2021/120659/120659.pdf
2. UNESCO Recommendation on Open Science. URL: https://www.unesco.org/en/open-science/about?hub=686
3. Гарань Н., Осика М., Мяофен Л. Практичні аспекти використання технологій штучного інтелекту під час фахової підготовки здобувачів закладу

вищої освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2024. № 1 (105). С 151–162. URL: https://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/306951
4. Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі*. Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2012. Вип. VII. С. 55–62.
5. Мерзликін О. Наступність та неперервність формування дослідницьких компетентностей старшокласників та студентів у навчанні фізики. *Наукові записки Кіровоградського ДПУ ім. В. Винниченка*. Кіровоград, 2014. Вип. 6, ч. 2. С. 81–86.
6. Морзе Н. Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі використання штучного інтелекту / Морзе Н. В., Бойко М. А., Струтинська О. В., Смирнова-Трибульська Є. В. *Open educational e-environment of modern University*. 2024. № 16. С. 76–91. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50704/2/Nataliia_Morze_Mariia_Boiko_Oksana_Strutynska_Eugenia_Smyrnova_Trybulska.pdf
7. Скоробогатова О. В., Суліма Л. В. Сучасні підходи до забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти в епоху використання штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2025. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1733

Форманюк В. В.
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри міжнародного та європейського права,
Національний університет «Одеська юридична академія»

НЕОБХІДНІСТЬ АДАПТАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Післявоєнна відбудова України — це не тільки процес фізичного відновлення інфраструктури, а ще й глибока соціально-економічна трансформація, що потребує якісно нового кадрового та інтелектуального потенціалу. Вища освіта, як стратегічний ресурс держави, визначає здатність суспільства не тільки відновити зруйноване, а і побудувати нову, конкурентоспроможну економіку сталого розвитку та людського капіталу. В умовах трансформації ринку праці, цифровізації та європейської інтеграції постає нагальна потреба адаптації освітніх програм до викликів відбудови, сталого розвитку та соціальної згуртованості.

Повномасштабна війна призвела до руйнування освітніх закладів, масового переміщення педагогічних кадрів і порушення освітнього процесу у більшості регіонів України. Освіта стала одночасно жертвою і рушієм відновлення. У цій ситуації заклади вищої освіти (ЗВО)

в Україні мають перетворитися на осередки модернізації регіонального розвитку.

Як зазначає Цятковська А. М., вища освіта виконує подвійну функцію, а саме інтелектуальну, яка реалізується через підготовку фахівців, та соціокультурну, що визначається через формування громадянської ідентичності, культури миру і стійкості [3, с. 135]. Адаптація освітніх програм дозволяє інтегрувати у навчальний процес компетентності, необхідні для сталого розвитку. Міжнародний досвід, зокрема таких країн як Боснія і Герцеговина, Колумбія, які пройшли етапи післяконфліктного відновлення, підтверджує, що стійка реконструкція соціально-економічної системи можлива лише за умов переорієнтації освіти з відтворювальної функції на розвиток нової якості людського потенціалу, що поєднує професійну компетентність із цінностями сталого розвитку та миробудування [3, с. 128]. Тобто успішна відбудова можлива лише тоді, коли освітня система орієнтована не на відтворення довоєнних моделей, а на створення нової якості людського капіталу. Заклади вищої освіти України повинні стати центрами трансферу знань, інновацій і соціальної згуртованості в регіонах.

На думку Пальчук О., Україна після війни потребує швидкого оновлення освітніх програм з урахуванням потреб економічного зростання та післявоєнного відновлення. Авторка пропонує модель, засновану на досвіді Фінляндії та Франції, де освітні програми є гнучкими, компетентнісно орієнтованими та цифрово інтегрованими [2, с. 18]. Ключовим напрямом адаптації має стати модернізація освітніх програм із включенням модулів з управління проєктами, кризового менеджменту, реконструкції інфраструктури.

В рамках цифровізації освіти, як зазначає Пальчук О., є необхідність створення Національної цифрової освітньої платформи з відкритим доступом до ресурсів, за прикладом французької «FUN» або китайської «XuetangX», що може суттєво розширити доступ до освіти, особливо для внутрішньо переміщених осіб та маргіналізованих спільнот [2, с. 18].

Професійна перепідготовка і короткотермінові програми для ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, також STEM-освіта, інноваційне підприємництво мають стати пріоритетними напрямками розвитку, які дозволять сформувати покоління фахівців, здатних діяти в умовах технологічної та економічної трансформації, що супроводжує процес відбудови.

Переміщені ЗВО стають платформами адаптації освітніх програм. Так, у своїх дослідженнях Семененко І. та Білоус Я. на прикладі Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля довели, що ЗВО може виступати як агент регіональної відбудови, поєднуючи освітню, наукову та соціальну функції [1, с. 43]. Розроблені ЗВО про-

грами підготовки фахівців у галузі менеджменту громад, відновлення територій, будівництва та ін. стали інструментом інтеграції освіти в реальні потреби місцевого розвитку. Заклади вищої освіти відіграють роль експертних центрів, які допомагають громадам планувати відбудову, залучати інвестиції, готувати кадри для місцевих підприємств, а це відповідає європейській моделі «університетів третього покоління», орієнтованих на суспільну користь і регіональний розвиток.

Зміст освітніх програм має відображати не лише професійні, а й ціннісні орієнтири відновлення. Як наголошує Цятковська А. М., освіта є інструментом миробудування [3, с. 127]. А це сприяє подоланню травматичного досвіду суспільства через розвиток критичного мислення, комунікації, громадянської активності. Тому адаптація програм має включати освітні компоненти з психологічної стійкості та громадянської освіти й інтеграції принципів сталого розвитку в усі галузі освітніх знань, зокрема можна запропонувати такі навчальні дисципліни як:

1. «Психологія кризи і відновлення», метою якої є формування здатності адаптуватися до стресових умов, підтримувати ментальне здоров'я, зберігати продуктивність і соціальну активність у процесі відбудови України;

2. «Інклюзивне суспільство та культура єдності», яка сприятиме соціальній єдності, взаєморозумінню та інклюзії осіб з особливими освітніми потребами, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп;

3. «Соціальні інновації та розвиток громад: міждисциплінарні підходи», що формуватиме у здобувачів вищої освіти не тільки розуміння сутності соціальних інновацій як чинника сталого розвитку громад, а й набуття практичних навичок для ініціювання, управління та оцінювання соціально орієнтованих проєктів у післявоєнній відбудові України.

Таким чином, адаптація освітніх програм у післявоєнній відбудові України — це системна стратегія державного відновлення, спрямована на створення інноваційного, мирного та згуртованого суспільства. Вона має охоплювати всі рівні вищої освіти, забезпечуючи підготовку кадрів для відбудови інфраструктури, економіки, розвитку культури миру, співпраці та соціальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Семененко І., Білоус Я. Роль переміщених закладів вищої освіти у відновлювальних процесах воєнного і повоєнного періоду: кейс Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. *Університети і лідерство*: міжнародний науковий журнал. 2023. 16. 32–47. DOI: https:// doi.org/10.31874/2520- 6702–2023–16–32–47.

2. Palchuk O. Modernization of education in post-war Ukraine: Digitalization and implementation of best global reform practices. *Educational Challenges*. 2025. 30(2). 7–21. DOI: https://doi.org/10.34142/2709–7986.2025.30.2.01.
3. Tsiatkovska A. The Role of Higher Education in Ukraine's Recovery: Peacebuilding and Sustainable Development Strategies. *Освітня аналітика України*. 2024. № 6 (32). 126–140. DOI: 10.32987/2617–8532–2024–6–126–140.

Хижняк Є. С.
кандидат юридичних наук, доцент,
декан факультету цивільної та господарської юстиції,
доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології
Національного університету «Одеська юридична академія»

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Комунікативна компетентність є ключовим чинником професійної мобільності, оскільки відображає здатність людини ефективно взаємодіяти в різних професійних, культурних і мовних контекстах [2]. У XXI столітті, що характеризується глобалізацією, цифровізацією та інтернаціоналізацією освіти й права, комунікація стає не лише засобом обміну знаннями, а й механізмом інтеграції до світової професійної спільноти. Для викладачів університетів і юристів, чия діяльність ґрунтується на вербальній взаємодії, переконанні та точному вираженні думок, ця компетентність постає як багатовимірна конструкція, що поєднує мовну майстерність, культурну обізнаність, когнітивну гнучкість і етичну відповідальність. Вона стає не лише професійною необхідністю, а й рушійною силою кар'єрного зростання, адаптивності та міжнародної співпраці.

Для викладачів університетів комунікативна компетентність виходить за межі мовної вправності та охоплює здатність інтерпретувати й чітко передавати академічну інформацію, залучати студентів до інтерактивного навчання та активно брати участь у наукових дискусіях. Вона об'єднує мовну майстерність, соціолінгвістичну обізнаність і прагматичні навички, необхідні для ефективного викладання та наукової комунікації [1]. Компетентний викладач здатний адаптувати мовлення до різних аудиторій, застосовувати вербальні та невербальні стратегії для підвищення розуміння, а також створювати діалогічний простір, який стимулює критичне й креативне мислення студентів.

У контексті інтернаціоналізації вищої освіти комунікативна компетентність сприяє участі у програмах академічної мобільності Erasmus+, Fulbright та інших, що дає змогу викладачам викладати

й проводити дослідження за кордоном, виступати на міжнародних конференціях і публікуватися у рецензованих наукових журналах. Зі зростанням поширення англомовного викладання та цифрових академічних середовищ здатність чітко, доречно та впевнено комунікувати англійською мовою стає визначальним чинником професійного зростання. Ба більше, викладання з підтримкою штучного інтелекту, транскордонна віртуальна співпраця та онлайн-навчання вимагають від викладачів постійного вдосконалення стратегій мовленнєвої взаємодії, міжкультурної чутливості та професійної гнучкості, щоб відповідати вимогам глобальної академічної спільноти.

Для юристів комунікативна компетентність становить основу юридичного мислення, аргументації та професійної етики [3]. Юридична професія за своєю суттю є комунікативною, вона залежить від мови як інструменту мислення, переконання та інституційного порядку. Успіх юриста визначається здатністю будувати точні правові аргументи, чітко складати документи, тлумачити правові норми та підтримувати переконливу, але етичну взаємодію з клієнтами, суддями та колегами. Судовий дискурс вимагає мовної точності та риторичної стратегії; переговори вимагають тактовності, дипломатичності та усвідомлення культурних відмінностей; письмове спілкування (контракти, доповіді та меморандуми) базується на чіткості, послідовності та термінологічній узгодженості.

Оскільки правова практика дедалі більше набуває транснаціонального характеру, комунікативна компетентність також повинна включати міжкультурну обізнаність і здатність ефективно діяти у різних правових і мовних системах. Англійська мова як лінгва франка міжнародного права розширює доступ до світових арбітражних форумів, порівняльного правознавства та наукових правових дискусій, зміцнюючи тим самим професійну мобільність і конкурентоспроможність юристів.

Крім того, комунікативна компетентність у правовій сфері тісно пов'язана з цифровою трансформацією. Поширення онлайн-засідань, електронного документообігу та аналітики з підтримкою штучного інтелекту вимагає від юристів поєднання традиційних риторичних і етичних навичок із цифровою грамотністю. Сучасний юрист має володіти не лише усною та письмовою, а й цифровою комунікативною компетентністю, що передбачає відповідальне використання онлайн-інструментів, обізнаність у питаннях кібербезпеки та дотримання професійної етики у віртуальній комунікації [3].

І для викладачів університетів, і для юристів комунікативна компетентність є інтегральною якістю, що поєднує когнітивні, мовні, емоційні та соціальні складові [2]. Вона забезпечує професійну ефективність, етичну взаємодію та здатність адаптуватися до нових

інституційних умов. Безперервний розвиток комунікативної компетентності через навчання впродовж життя, міжкультурний обмін і рефлексивну професійну практику підвищує здатність людини успішно діяти у динамічних, мультикультурних середовищах. Цей процес охоплює не лише формальне навчання, а й участь у професійних спільнотах, наставництво та співпрацю, які зміцнюють комунікативну й етичну обізнаність.

Отже комунікативна компетентність є водночас основою і каталізатором професійної мобільності. Для викладачів вона забезпечує освітні інновації, міжнародну співпрацю та змістовну взаємодію зі студентами; для юристів — ефективне представництво, переговори та роботу з клієнтами в міждержавному й міжкультурному середовищі. Формування комунікативної компетентності через професійну освіту, мовну та міжкультурну підготовку, а також розвиток етичної свідомості залишається необхідним для тих фахівців, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними, гнучкими та інтегрованими у глобальний простір в умовах стрімких змін у сфері вищої освіти та права.

Список використаних джерел

1. Макухіна С. В. Іномовна комунікативна компетентність у професійній діяльності державного службовця. *Закарпатські філологічні студії.* 2025. Вип. 40, т. 2. С. 47–51. DOI: https://doi.org/10.32782/tps2663–4880/2025.40.2.8.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. К. : К. І. С., 2004. 112 с.
3. Tytarenko M. Communicative competence of a lawyer in the context of information society development. *Journal of International Legal Communication*. 2024. Т. 14, № 3. P. 69–80. DOI: https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.15.

Чанишев Р. І.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій,
Національний університет «Одеська юридична академія»

БРИТАНСЬКА МОДЕЛЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Основи системи вищої освіти у Великій Британії були закладені ще в Середні віки, коли були засновані університети University of Cambridge та University of Oxford і створені традиції академічного самоврядування та університетської автономії, академічних свобод.

У XX столітті британська модель вищої освіти була значно трансформована — після Другої світової війни у Великій Британії розпочався процес полегшення доступу до університетської освіти. Був прийнятий Education Act 1944, згідно з яким і завдяки реформам, що послідували після його прийняття, була створена система державних грантів і субсидій, що дозволила представникам середнього і робітничого класів вступати до університетів [1]. До 1970-х років кількість студентів зросла в кілька разів, а сама система вищої освіти перестала бути елітарною. У зв'язку з цим виникла необхідність збільшення кількості університетів, результатом чого стала поява десятків нових вишів, таких як University of Sussex, University of York, University of East Anglia, University of Warwick та багатьох інших. Ці університети відрізнялися орієнтацією на дослідження і практикували нові методи навчання.

У цей час використовувалася «бінарна» (binary divide) структура освіти, що стала результатом реформ, які розпочалися після доповіді Robbins Report (1963) [2]. Британська система вищої освіти була розділена на два паралельних сектори: університетський сектор, до якого входили традиційні університети, був орієнтований на вивчення фундаментальних дисциплін, проведення академічних досліджень і підготовку вчених; політехнічний сектор (polytechnics) складався з установ, що спеціалізувалися на прикладних, інженерних, технічних і професійних програмах, тісно пов'язаних з виробництвом і економікою. При цьому політехнічні інститути підпорядковувалися місцевим органам влади, а університети — безпосередньо центральному уряду. Ця система проіснувала до початку 1990-х років і була ліквідована після прийняття Further and Higher Education Act 1992 [3]. Цей закон зрівняв права політехнічних вузів з університетами. Після цього британська система стала єдиною, а колишні «політехніки» перетворилися на сучасні університети (наприклад, University of Westminster, Leeds Beckett University, Manchester Metropolitan University). При цьо-

му значно збільшилася кількість вищих навчальних закладів, що мають університетський статус. Одночасно університети отримали розширену автономію в управлінні та фінансуванні.

З кінця 1990-х років почався перехід від повністю державної моделі до змішаної. У 1998 році студенти вперше почали платити за навчання (близько J1 000 на рік), а в 2006 році плата була підвищена до J3 000, потім до J9 000 в 2012 році. Ці заходи супроводжувалися введенням системи студентських кредитів і освітніх позик, що посилило фінансову самостійність вищих навчальних закладів [4].

З 1980-х років британські університети почали активно розвивати міжнародне співробітництво, відкриваючи свої філії за кордоном і розширюючи програми для іноземних студентів. До 2000-х років Велика Британія стала однією з трьох світових держав за кількістю іноземних студентів, поступаючись тільки США та Австралії.

З 1986 року почалося використання системи регулярної оцінки наукової роботи університетів Research Assessment Exercise (RAE), яка пізніше трансформувалася в Research Excellence Framework (REF). Ця реформа зробила фінансування вишів залежним від якості досліджень, стимулюючи конкуренцію і зростання наукової продуктивності [5].

У 1969 році був заснований Open University — перший великий університет дистанційного навчання, що дозволив отримувати академічний ступінь заочно. Розвиток інформаційних технологій у 2000-х роках дозволив британським університетам стати лідерами в онлайн-освіті, створюючи навчальні курси для широкої аудиторії без обмежень за кількістю учасників (MOOC-курси) з використанням гібридних форм навчання.

Ще одним досягненням британської політики в освіті стала система працевлаштування випускників («employability»). В рамках цієї системи вищі навчальні заклади почали співпрацювати з промисловими компаніями, впроваджувати курси, орієнтовані на вирішення прикладних завдань, програми стажування на підприємствах і створення при університетах підрозділів «бізнес-інкубаторів» (business incubator), таких, наприклад, як Cambridge Enterprise, завданням яких була допомога підприємцям-початківцям і студентам у створенні, розвитку та виведенні на ринок власних стартапів та інноваційних проєктів.

Результатом усіх цих реформ стало те, що наприкінці XX — на початку XXI століття британські університети, такі як London School of Economics and Political Science, Оксфордський і Кембриджський університети, міцно закріпилися в першій десятці світових рейтингів. За даними Quacquarelli Symonds World University Rankings і Times Higher Education (THE) World University Rankings за 2025 рік Оксфордський університет і Кембридж входять до трійки кращих університетів сві-

ту, а Imperial College London, University College London і University of Edinburgh — до двадцятки провідних світових вишів. Загалом понад двадцять п'ять британських університетів входять до першої сотні найкращих вишів світу [6].

Для України досвід британської системи вищої освіти може бути корисним як зразок міжнародної відкритості, високих стандартів навчання, тісного зв'язку з ринком праці та автономії університетів.

Українська система вищої освіти демонструє значний інтелектуальний потенціал, проте стикається з цілим комплексом структурних проблем і сукупністю зовнішніх та внутрішніх обставин, в яких вона змушена розвиватися. Історична спадщина надмірної централізації та нормативної зарегульованості, обмежені ресурси, що виділяються на проведення досліджень та оновлення інфраструктури, а також недостатній ступінь інтеграції в міжнародний академічний простір загалом послаблюють позиції українських університетів у світі.

Повномасштабна агресія проти України загострила ці проблеми, спричинивши руйнування матеріальної бази, евакуацію та релокацію університетів, зростання академічної міграції, зниження доступності традиційних форм навчання та необхідність швидкого переходу до дистанційних і гібридних форматів навчання.

У цих умовах міжнародне співробітництво, включаючи партнерство з британськими університетами, набуває значення стабілізуючого та реформуючого чинника, що забезпечує адаптацію української системи до сучасних освітніх і наукових стандартів.

Наприклад, у деяких українських університетах розпочався процес створення власних «бізнес-інкубаторів», орієнтуючись на британський та європейський досвід розвитку інноваційної інфраструктури. Серед найвідоміших прикладів — Sikorsky Challenge (КПІ ім. Ігоря Сікорського), YEP! Incubators та Lviv Tech StartUp School.

Продовжується і співпраця з британськими університетами в рамках програм міжнародного партнерства та обміну досвідом. Наприклад, однією з ключових програм партнерства між Україною та Великою Британією є ініціатива UK-Ukraine Twinning Initiative, що об'єднує понад сто університетів двох країн з метою створення платформ для спільних досліджень, обміну викладачами та підтримки українських вишів в умовах воєнного часу [7].

Важливим напрямком співпраці є програма UK-Ukraine Partnership Grant Scheme, що реалізується під егідою British Council. Вона забезпечує цільове фінансування академічних обмінів, спільних дослідницьких ініціатив, стажувань та навчальних візитів, сприяючи зміцненню інституційних зв'язків між університетами двох країн [8].

Активно розвиваються програми отримання подвійних дипломів, за якими українські студенти можуть одночасно отримувати диплом

українського та британського університетів. Ці програми реалізуються на основі двосторонніх угод про визнання освітніх програм і навчальних кредитів, що дозволяє студентам проходити частину навчання в українському виші, а частину — у британському партнерському університеті. Такий формат забезпечує синхронізацію навчальних планів, узгодження академічних стандартів і взаємне визнання результатів навчання. У 2024 році в таких програмах брали участь вже понад сто студентів [9].

Досвід Великої Британії показує: інтернаціоналізація має бути стратегічним напрямом розвитку, а університетська автономія — передумовою успішних реформ. Українсько-британське партнерство довело, що міжнародне співробітництво здатне стати рушієм оновлення вищої освіти. Але для стабільних результатів Україні необхідно адаптувати британські практики, зміцнити систему фінансування та забезпечити рівні можливості для всіх вишів.

Список використаних джерел

1. Education Act 1944: An Act to reform the law relating to education in England and Wales (7 & 8 Geo. 6 c. 31). London: His Majesty's Stationery Office, 1944. URL: surl.li/jatbfw (дата звернення: 03.11.2025).
2. Committee on Higher Education. Higher Education: Report of the Committee appointed by the Prime Minister under the Chairmanship of Lord Robbins, 1961–63. London: HMSO, 1963. URL: https://surl.li/dqvslb (дата звернення: 03.11.2025).
3. Further and Higher Education Act 1992. London: Her Majesty's Stationery Office, 1992. URL: https://surl.li/tfxwvn (дата звернення: 03.11.2025).
4. Higher Education Act 2004. London: Her Majesty's Stationery Office, 2004. URL: https://surl.li/wfeimy (дата звернення: 03.11.2025).
5. The History of Education in England — Research & Archives. Making History: Researching Higher Education in Britain's Past. URL: https://surl.li/xxnbdy (дата звернення: 03.11.2025).
6. QS World University Rankings. Top Universities. URL: https://surl.li/yarxou (дата звернення: 03.11.2025).
7. UK-Ukraine Twinning Initiative. URL: https://surl.li/efhegp (дата звернення: 03.11.2025).
8. British Council Ukraine. UK-Ukraine Partnership Grant Scheme. URL: https://surl.li/dszgzt (дата звернення: 03.11.2025).
9. Ukrainian Net. UK–UA Twinning Initiatives: Report. 05.07.2025. URL: https://surl.lu/pnfwhh (дата звернення: 03.11.2025).

Чепурна О. Є.
кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри кібербезпеки
Національного університету «Одеська юридична академія

МОДЕЛІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ

Цифрова трансформація університетів сьогодні визначає не лише технологічні параметри освітньої діяльності, а й спосіб функціонування освітньої системи як цілісного організму. Вона охоплює стратегічне управління, аналітичні процеси, педагогічну практику та розвиток цифрових компетентностей. Університет перестає бути статичною структурою: він переходить до стану динамічної цифрової екосистеми, у якій рішення ухвалюються на основі даних, а навчання відбувається в інтерактивному, персоналізованому форматі.

Сутність цифрової трансформації полягає не в технологічній заміні традиційних процесів, а у формуванні нової логіки взаємодії між усіма учасниками освітнього середовища — адміністрацією, викладачами, студентами, партнерами. Цей процес охоплює всі рівні управління знаннями — від планування освітньої політики до практик викладання і навчання. Як зазначає EDUCAUSE, цифрова трансформація в університетах — це перехід від окремих цифрових ініціатив до комплексної екосистеми, у якій дані, аналітика та технології формують підґрунтя для стратегічних рішень [1].

Модель цифрової зрілості EDUCAUSE передбачає три взаємопов'язані рівні: стратегічний, що визначає цілі й політики розвитку; операційний, який охоплює процеси управління даними, кібербезпеку, аналітику та інтеграцію платформ; педагогічний, де технології стають засобом адаптації навчання до індивідуальних потреб студентів.

Ці рівні формують логічну структуру, у межах якої цифрова екосистема університету перетворюється на простір взаємозалежних процесів — від управління ресурсами до підтримки академічної доброчесності.

Згідно з дослідженнями OECD [2], можна зробити висновки, що цифрова зрілість університетів оцінюється не кількістю інструментів, а здатністю використовувати їх для формування доказових стратегій. Цифрова політика має бути спрямована на досягнення чотирьох результатів: аналітичність управління, відкритість даних, сталий розвиток та інклюзію. OECD також розробила рамкові індикатори, що вимірюють ступінь інтеграції цифрових технологій у навчальний процес, наукову діяльність і адміністрування. Це дозволяє університетам

будувати власні моделі оцінювання цифрової готовності, адаптовані до локального контексту.

Українська практика підтверджує, що університети розвивають цифрові середовища нерівномірно, переважно фокусуючись на управлінських і технічних аспектах, тоді як педагогічна складова часто залишається поза системним підходом. За спостереженнями вітчизняних авторів [4], ефективність цифровізації зростає тоді, коли впроваджується аналітика навчальних даних, формується цифрова культура й забезпечується підтримка викладачів у роботі з новими платформами. Саме тому концепція DigCompUA, розроблена Міністерством цифрової трансформації України, стала важливим елементом гармонізації з європейськими моделями. Вона визначає п'ять основних компетентностей — інформаційну грамотність, комунікацію, створення контенту, безпеку й вирішення проблем — і дає університетам інструмент для оцінювання кадрової готовності [3].

Якщо зіставити чотири підходи — EDUCAUSE, OECD, DigCompUA і українські дослідження, то можна виокремити спільні ознаки та відмінності. EDUCAUSE робить акцент на стратегічному управлінні цифровими процесами, OECD — на результативності освітніх політик, DigCompUA — на розвитку людського капіталу, а українська модель — на поєднанні технічного й соціального вимірів цифровізації. Їхній синтез формує багаторівневу модель, у якій університет виступає як центр генерації знань, аналітики та інновацій. у яких відображено три рівні цифрової трансформації: стратегічний, операційно-аналітичний і педагогічний. Вони пов'язані між собою через контури зворотного зв'язку — дані про навчальні результати спрямовуються у систему аналітики, результати аналізу впливають на управлінські рішення, а ці рішення — на структуру навчального контенту та розвиток компетентностей. Такий підхід узгоджується з концепцією UNESCO щодо відповідального використання штучного інтелекту в освіті, де центральним елементом виступає людина, а технології — інструментом розвитку [5].

Для ілюстрації цих взаємозв'язків доцільно використовувати порівняльну таблицю 1.

Економіко-математичні аспекти цифрової трансформації університетів потребують окремої уваги. Моделі ефективності, подібні до ROI чи ROSI (Return on Security/Investment), можуть бути адаптовані для освітнього середовища. Це дає змогу оцінити не лише витрати на інфраструктуру, а й ефекти — скорочення адміністративних витрат, підвищення якості викладання, зростання залученості студентів. У цьому контексті цифрова трансформація набуває управлінського сенсу: дані стають активом, який визначає конкурентоспроможність університету на глобальному ринку освіти.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей цифрової трансформації університетського середовища

Критерій	EDUCAUSE (США)	OECD (ЄС)	DigCompUA (Україна)	Українська модель (вітчизняні дослідження)
Стратегічний рівень	Орієнтація на цифрову стратегію закладу, узгоджену з управлінськими цілями. Оцінка цифрової зрілості через Data Maturity Model	Формування державних стратегій цифрової освіти та політики доказового управління	Адаптація до європейських рамок цифрових компетентностей громадян	Визначення цифрової стратегії університету як частини інституційного розвитку
Операційний рівень	Управління даними, кібербезпека, інтеграція IT-сервісів та аналітичних систем	Орієнтація на збір і відкритість освітніх даних для моніторингу політик	Методика самооцінювання цифрової готовності освітніх установ	Розвиток електронного документообігу, LMS-платформ і систем освітньої аналітики
Педагогічний рівень	Використання технологій для персоналізованого навчання. Гібридні моделі	Зосередження на інклюзивності та навчанні впродовж життя	Цифрова грамотність викладачів і студентів як базова компетенція	Інтеграція онлайн-курсів і змішаних форм навчання в освітні програми
Оцінювання цифрової зрілості	Модель DX Readiness Assessment	Індикатори цифрової інтеграції Digital Education Readiness Index	Рівні володіння компетентностями від «Базового» до «Просунутого»	Власні критерії ефективності інвестицій і впроваджень
Вплив на компетентності	Підвищення рівня цифрового лідерства в університетах	Розвиток навичок роботи з аналітичними системами	Системне формування цифрової культури	Комбінування технічних, управлінських і педагогічних компетентностей

Джерело: укладено автором на основі [1–5].

Системне впровадження цифрових моделей в українських університетах передбачає три послідовні кроки. По-перше, розроблення університетських стратегій цифрового розвитку, узгоджених із державними рамками (DigCompUA, European Digital Education Action Plan). По-друге, створення структур аналітики освітніх даних, здатних оцінювати успішність, навантаження, цифрову готовність персоналу. По-третє, формування культури використання даних у прийнятті рішень — від кафедрального рівня до управління університетом у цілому.

Таким чином, цифрова трансформація університетського середовища — це не технологічний процес, а управлінська стратегія, що поєднує економічну доцільність, аналітичне мислення і педагогічну інноваційність. Її результатом є підвищення якості освіти, гнучкість організаційних структур і готовність системи до викликів майбутнього.

Список використаних джерел

1. EDUCAUSE. Digital transformation in higher education. Washington. EDUCAUSE. 2024. URL: https://www.educause.edu
2. OECD. Digital education outlook 2024. Transforming learning with technology. Paris. OECD Publishing, 2024. DOI :10.1787/1d7f7a7e-en.
3. Міністерство цифрової трансформації України. Рамка цифрової компетентності громадян України DigCompUA 2.2. Київ: Мінцифри, 2023. URL: https://osvita.diia.gov.ua
4. Кондаков О. М. Цифровізація університетського середовища як чинник підвищення якості освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2023. Т. 96. № 4. С. 12–21. DOI :10.33407/itlt.v96i4.5432.
5. UNESCO. Guidance for generative AI in education and research. Paris. UNESCO, 2024. ISBN 978–92–3–100612–8. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark/48223/pf0000386693

Швелідзе Л. Д.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ВИКЛАДАЧА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Сучасна вища освіта покладає на викладачів як функцію передачі знань, так і роль зразка поведінки, етичного лідера, формує академічне середовище. В умовах реформування системи вищої освіти в Україні та світового попиту на академічну доброчесність стає актуальним питання, як викладач-лідер може сприяти формуванню

культури чесності та які механізми лежать в основі цього процесу. Проблема полягає у тому, що за відсутності чіткої моделі поведінки, високих етичних стандартів та прикладу з боку викладача студенти можуть сприймати академічну чесність як декоративний чи необов'язковий компонент освітнього процесу. Етичне лідерство за визначенням передбачає поведінку, орієнтовану на принципи справедливості, чесності, відповідальності, відкритості, яка передається лідером послідовникам і створює етичний клімат організації. Як показано у дослідженні, в освітньому контексті етичне лідерство викладача чи керівника безпосередньо пов'язане із формуванням етичного клімату. Таким чином, дослідження показало, що сприйняття лідера як людини з високою чесністю (лідерською чесністю) має опосередковане значення у взаємозв'язку етичного лідерства та етичного клімату серед викладачів.

У контексті академічної доброчесності це означає, що коли викладач демонструє узгодженість між словами та діями, відкритість та відповідальність за свої дії, це створює середовище, в якому копіювання таких моделей поведінки стає нормою.

Структурно процес формування культури академічної доброчесності через моральне лідерство можна виразити так:

викладач-лідер → моделювання поведінки → вплив на студентів та колег → створення морального клімату → зменшення академічних порушень → зміцнення культури чесності.

Наприклад, дослідження серед студентів магістратури показало, що моральне лідерство наукового керівника значно знижує прийнятність академічних порушень серед студентів, підвищуючи їхню моральну ефективність та покращуючи моральний клімат команди.

Важлива частина дослідження — формулювання та опис ключових компонентів, що визначають роль викладача-лідера у формуванні культури академічної сумлінності.

Насамперед це моральний приклад. Завдання викладача-лідера — не лише проголошувати правила академічної сумлінності, а й демонструвати їх у своїй діяльності: коректне цитування, відкритість щодо помилок, відповідальність за наукову та освітню працю. Деякі дослідження показують, що дії лідера завжди мають етичний вимір: питання ефективності, а також того, чи є лідер «належним» з етичної точки зору.

По-друге, це інформування про етичні стандарти та їх обговорення. Викладач-лідер створює середовище, в якому студенти та колеги відкрито обговорюють питання академічної сумлінності, етичні дилеми, проблеми плагіату чи шахрайства під час укладання договорів. Це сприяє формуванню розуміння того, що сумлінність — це не просто формальна вимога, а частина академічної культури. Наприклад,

в українському контексті дослідники звертають увагу на складність формування культури сумлінності як ціннісно-поведінкової конструкції, яка потребує лідерства та системних змін.

По-третє, створення морального середовища (етичного клімату). Відомо, що очільник факультету часто впливає не лише на окремих студентів, а й на загальний клімат навчального закладу. У центрі уваги знаходяться такі аспекти, як прийнятність доброчесної поведінки, ступінь приймання наслідків за порушення та залучення викладачів та студентів у дотримання стандартів.

По-четверте, розвиток моральної ефективності у студентів та викладачів. Це віра людини у свою здатність діяти морально. Коли студенти бачать, що очільник факультету підтримує та очікує на моральну поведінку, їхня моральна ефективність зростає, що зменшує їхню готовність до академічних порушень. Це посередництво було доведено у вищезгаданому дослідженні студентів.

І останнє, але не менш важливе: системи підтримки та санкції. Викладач-лідер разом із адміністрацією повинен забезпечити моделювання моральної поведінки, відповідні системи мотивації, оцінки та підтримки моральної поведінки. Наприклад, включення етичних критеріїв в оцінку, участь студентів у розробці кодексу доброчесності та надання зворотного зв'язку. Без цього моральне лідерство може бути декларативним.

Завершуючи дослідження, можна зробити такі висновки щодо українських умов: позиція лідера-викладача передбачає не лише дисциплінарну компетентність, а й розвиток етичного мислення та культури.

Необхідно інтегрувати теми академічної доброчесності та етичного лідерства у професійну підготовку викладачів та методичні курси; розробляти та впроваджувати механізми підтримки викладачів-лідерів; заохочувати участь студентів як партнерів у створенні академічно чесного середовища, коли студенти та викладачі спільно формують кодекс, правила та заходи; моніторинг та оцінка етичного клімату та поведінки в освітній установі мають бути регулярними, а результати мають бути доведені до відома громадськості.

Важливо, що етичне лідерство викладача є основою формування культури академічної сумлінності. Тільки через приклад, комунікацію, створення етичного клімату, розвиток моральної ефективності та підтримку системних механізмів викладач-лідер може впливати на формування поведінки студентів та колег. Наше дослідження показує, що за сучасних умов трансформації вищої освіти в Україні важливо не лише декларувати стандарти доброчесності, а й формувати викладача як етичного лідера, носія та пропагандиста української культури.

Список використаних джерел

1. Brown M. E., Trevico L. K. Ethical leadership: A review and future directions. *The Leadership Quarterly*. 2006. 17(6). P. 595–616.
2. ICAI (International Center for Academic Integrity). *The Fundamental Values of Academic Integrity* (2nd ed.). Clemson University, 2014. 34 p.
3. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / за ред. .В. Зайченка. Київ: Ліра-К, 2017. 484 с.

Шмаленко Ю. І.
кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології
Національного університету «Одеська юридична академія»

СИМУЛЯЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ МЕДІАТОРІВ

Інституціоналізація медіації в Україні та світі висуває нові, посилені вимоги до якості професійної підготовки фахівців у цій галузі. Як демонструють останні дослідження, медіація як інституціональне явище активно розвивається в українському правовому та соціальному просторі, що зумовлює потребу у формуванні науково обґрунтованих підходів до професійної підготовки та розвитку медіаторів [3]. Медіація за своєю суттю є діяльністю, що базується на компетенціях, де бути медіатором означає не стільки знати про конфлікт, скільки вміти працювати з ним у режимі реального часу. Ефективність медіатора визначається його здатністю одночасно керувати процесом, підтримувати нейтральність, працювати з інтенсивними емоціями сторін, застосовувати техніки активного слухання та перефразування, а також допомагати сторонам виявляти приховані інтереси [2]. Зазначені навички неможливо сформувати виключно шляхом вивчення теорії.

Подолання розриву між знаннями та вміннями лежить у площині навчання через досвід. Концептуальною основою тут слугує цикл Девіда Колба, згідно з яким ефективне навчання відбувається через чотири етапи: отримання конкретного досвіду, рефлексивне спостереження, абстрактну концептуалізацію та активне експериментування [1]. Симуляційні технології є єдиним методом, що дозволяє пройти повний цикл Колба у безпечному та контрольованому навчальному середовищі.

Симуляція у підготовці медіаторів є імітацією реального медіаційного процесу або його окремих елементів, що дозволяє учасникам застосувати теоретичні знання на практиці та отримати зворотний зв'язок.

Класичні рольові ігри представляють золотий стандарт та найбільш поширену форму симуляції у підготовці медіаторів. Учасники групи розподіляють ролі медіатора, сторін конфлікту та спостерігачів і програють заданий кейс або фабулу конфлікту. Проте рольові ігри також мають обмеження, пов'язані з залежністю від акторської майстерності та мотивації учасників, ризиком поганої практики, коли можуть закріплюватися неправильні навички, якщо група не ставиться до вправи серйозно, та обмеженою кількістю сценаріїв, які можна реалістично відтворити.

Аналіз відеокейсів представляє інший важливий метод симуляції, що передбачає перегляд та груповий аналіз відеозаписів реальних або постановочних медіацій. Однак це пасивний метод, де учасники аналізують дію, але не виконують її самі, що означає, що розрив між знаннями та вміннями скорочується, але не долається повністю. Незважаючи на це, аналіз відеокейсів слугує важливим доповненням до більш активних методів симуляції, дозволяючи студентам розвивати навички критичного спостереження перед безпосереднім залученням до медіаційної практики.

Симуляції високої точності представляють більш просунутий підхід, що долає обмеження рольових ігор, де колеги можуть підігрувати одне одному. Переваги цього підходу включають максимальну наближеність до реальності, високий рівень емоційного напруження, що забезпечує стрес-тест для медіатора, та стандартизованість, оскільки актори можуть відіграти той самий сценарій однаково для різних студентів, що важливо для оцінювання. Такі симуляції також мають значні обмеження, пов'язані з високою вартістю та організаційною складністю, що обмежує їхнє широке використання в навчальних закладах.

Незалежно від обраної технології сама симуляція є лише першим кроком циклу Колба, етапом отримання досвіду. Навчання відбувається під час дебрифінгу, який є структурованим груповим обговоренням, що проводиться тренером або викладачем після завершення симуляції [1]. Дебрифінг є не просто обміном враженнями, а чітким педагогічним процесом, що включає декілька окремих фаз. Фаза опису фокусується на тому, що відбулося, і передбачає відновлення фактів. Фаза аналізу досліджує, чому це відбулося, через аналіз застосованих технік, емоцій та рішень. Фаза концептуалізації розглядає питання, які висновки можна зробити, та пов'язує досвід з теорією. Фаза застосування обмірковує, як це можна використати у майбутньому, через планування дій.

Без якісного дебрифінгу симуляція залишається просто грою. Саме рефлексивний аналіз перетворює суб'єктивний досвід на усвідомлену професійну компетенцію. Процес дебрифінгу вимагає ви-

сокої педагогічної майстерності від викладача, який має створити безпечний простір для чесного обговорення, ставити запитання, що стимулюють рефлексію, допомагати пов'язувати досвід з теоретичними концепціями, та направляти учасників до визначення конкретних стратегій покращення. Якість дебрифінгу часто визначає, чи буде симуляційне навчання трансформаційним, чи залишиться лише розважальним.

Для українських програм підготовки медіаторів впровадження симуляційних технологій є особливо важливим у контексті інституціоналізації медіації та потреби готувати фахівців, здатних працювати зі складними конфліктами, що виникають у післявоєнній відбудові. Вибір конкретних симуляційних технологій має базуватися на навчальних цілях, наявних ресурсах та стадії професійного розвитку студентів, з акцентом на забезпечення методологічно грамотного впровадження та якісного дебрифінгу, а не на прагненні до найбільш просунутої технології.

Список використаних джерел

1. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Upper Saddle River, NJ: FT Press, 2014. 416 p.
2. Основні засади навчання базовим навичкам медіатора / за заг. ред. К. Б. Наровської. Київ: Видавець В. Захаренко, 2019. 32 с.
3. Шмаленко Ю., Єнін М., Мельник Л. Інституціоналізація медіації в Україні: ключові етапи, сучасний стан та перспективи. *Соціологічні студії*. 2023. № 2(23). С. 6–17. DOI: https://doi.org/10.29038/2306–3971–2023–02–11–11

ЗМІСТ

Ківалов С. В. Вітальне слово 253

Стефанчук Р. О.
Європейський і британський досвід розвитку науки та освіти: можливості для України в умовах післявоєнного відновлення . . . 255

Залужний В. Ф.
Британський досвід забезпечення якості вищої освіти в контексті інтернаціоналізації українських закладів вищої освіти 259

Ківалов С. В.
Академічна мобільність як рушійна сила євроінтеграції: спільні ініціативи України та Великої Британії 263

Бакаянова Н. М.
Роль взаємодії вищих юридичних навчальних закладів з Національною асоціацією адвокатів України у повоєнному відновленні України 267

Бехруз Х. Н.
Інтернаціоналізація освіти та національні освітні традиції у гуманітарній сфері 272

Брейзієр Р. В.
Адаптивне модульне досвідне навчання (ACEL): сучасна педагогічна концепція для різноманітного та динамічного простору вищої освіти 275

Горбаченко С. А., Разінкін Н. С.
Потенціал штучного інтелекту в підготовці бізнес-кейсів 280

Кібік О. М.
Роль бізнес-освіти у забезпеченні сталого розвитку південного регіону України 284

Колодін Д. С., Колодіна А. С.
Академічна доброчесність в умовах штучного інтелекту: український та міжнародний досвід 288

Корнута Л. М.
Управління сучасним університетом: показники діяльності та їх інтерпретація 291

Кос'яненко С. О.
Майбутнє інтернаціоналізації: сучасне управління університетами та інновації в навчальних програмах 294

Латковська Т. А.
Сприяння інтеграції міжнародних освітніх стандартів між закладами вищої освіти України та Великої Британії 300

Мельник О. В.
Фахова передвища освіта та британська подальша освіта: узгодження кваліфікацій та траєкторії професійного зростання 303

Мінченко Р. М., Мінченко Д. А.
Стратегічне управління вищою освітою: від планування до навчання. Досвід британсько-українського партнерства 308

Сарибаєва Г. М.
Інноваційні підходи до викладання у юридичних вищих навчальних закладах: тенденції, можливості та виклики 312

Слободянюк О. В.
Роль університетів у підготовці менеджерів для економічної відбудови України 315

Смазнова І. С.
Британський досвід у сфері медіа-комунікації та його значення для модернізації української освіти 318

Строченко Л. В.
Формування навичок наукової комунікації англійською мовою у майбутніх дослідників 321

Тодощак О. В.
Мотиваційна дилема адміністративного партнерства та шляхи її інституційного закріплення 324

Томчаковська Ю. О.
Академічна англійська мова як інструмент залучення студентів до дослідницьких практик 327

Туляков В. О.
Кримінологічне мислення як творче руйнування 330

Ульянова Г. О.
Вплив ШІ на традиційне уявлення про порушення академічної доброчесності та плагіат 334

Харитонова О. І., Галупова Л. І.
Академічна доброчесність як чинник формування іміджу закладу вищої освіти 338

Цехан Д. М.
Трансформація підготовки правоохоронців у констексті становлення проактивних моделей правоохоронної діяльності 341

Чанишева А. Р.
Щодо розвитку співпраці між Україною та Великою Британією у сфері вищої освіти та наукових досліджень 344

Чанишева Г. І.
Щодо здобуття дуальної освіти та укладення студентського трудового договору 348

Шишацька Ю. О.
Інтернаціоналізація добробуту у вищій освіті: впровадження британських моделей підтримки в Україні 351

Яковлев Д. В., Іранін Д. В.
Інституціоналізація політичної науки в Україні: інтернаціоналізація та інноваційність 356

Ярова Л. В.
Інновації у соціальній взаємодії в цифрову епоху: онлайн-лобізм 360

Бааджи Н. П., Кирилюк А. В.
Академічна доброчесність в умовах розвитку штучного інтелекту 363

Бакутін А. О.
Міжнародний підхід до авторського права на хореографічні твори та його інтеграція у навчальні програми українських юридичних університетів 367

Бєлогубова О. О.
Міжнародна студентська мобільність як стратегія інтернаціоналізації та виклик для системи вищої освіти України 372

Бойко В. Д.
Організація навчального кіберполігону на незалежних системах віртуалізації 376

Бугаєць А. С.
Українсько-британське партнерство в сфері якості вищої освіти 379

Варєшкіна Н. В.
Про підходи у викладанні лінгвокраїнознавства 383

Войтович П. П.
Особистість як основний орієнтир освітнього процесу 387

Глиняна К. М.
Римське право як основа формування правничих традицій у системі вищої освіти України, ЄС та Великої Британії 390

Гребенюк Д. О.
Розвиток міжнародної співпраці у сфері вищої освіти крізь призму забезпечення права на освіту 393

Дронов В. Ю.
Право на спорт і освіту у міжнародному праві: британсько-український контекст та досвід Національного університету «Одеська юридична академія» 396

Єрьоменко С. В.
Технології штучного інтелекту у формуванні дослідницьких компетентностей студентів-філологів 399

Задерейко О. В.
Особливості пошуку наукової інформації з застосуванням систем штучного інтелекту 401

Іванійчук Т. Ю.
Реалізації політик відкритості в науковому просторі епохи AI: британський та український досвід 405

Канєнберг-Сандул О. К.
Академічна доброчесність як основний принцип освіти 411

Капустян І. В.
Платформа Moodle як інструмент інноваційної трансформації освітнього середовища закладів вищої освіти 414

Ковальова К. О.
Інтеграція наукових досліджень в освітній процес як засіб розвитку наукових навичок студентів 417

Козак Т. Б.
Роль освіти у відбудові України 420

Козачук Д. А.
Механізми адміністративного партнерства між університетами й органами державної влади: концепції UniGov Hub і Cappa 422

Кондрич В. В.
Поєднання правових традицій: виклики та механізми підтримки українських юристів, які здобувають кваліфікацію солісітора у Сполученому Королівстві 426

Корнілова О. В., Кравченко В. В.
Особливості підбору персоналу для проєктної діяльності у закладах вищої освіти 429

Котлубай В. О.
Формування цифрової культури академічної спільноти університетів України 432

Кубаєнко А. В.
Інтернаціоналізація підготовки фахівців сектора безпеки в умовах цифрової трансформації 435

Куклінова Т. В.
Дослідження в системах відновлюваної енергетики на основі штучного інтелекту 438

Латковський П. П.
Використання цифрових технологій у навчанні з метою модернізації освітнього процесу 443

Логінова Н. І., Дикий О. В.
Методи машинного навчання для автоматизації перевірки практичних завдань з програмування 447

Лукащук К. Р.
Перспективи використання досвіду Великої Британії у вдосконаленні освітнього процесу в Україні 450

Мазуренко С. В.
Академічна доброчесність як складова професійної ідентичності майбутнього фахівця 453

Манаков С. Ю.
Гейміфікація у вищій освіті: сучасні виклики та можливості 457

Мануїлова К. В.
Використання інтелектуальних алгоритмів штучного інтелекту в системах національного та міжнародного оцінювання якості освіти 461

Несторук Н. А., Чикунов П. О.
Прагматизація освіти на засадах проблемного навчання 465

Пеліван О. К.
Роль правоохоронної діяльності у формуванні правової культури молоді в умовах трансформації сучасної освіти 468

Піть І. Ю.
Ефективні антикорупційні практики у системі вищої освіти України 471

Редіна Є. В.
Управлінські виклики цифрової трансформації в українських університетах 474

Томчаковський О. Г.
Використання освітніх платформ для проведення студентських досліджень у процесі вивчення англійської мови 479

Тупікова Т. В.
Оптимізація робочих процесів у вищій освіті: інновації та технології 481

Фасій А. В.
Міжнародна академічна мобільність в системі забезпечення якості освіти 484

Фасій Б. В.
Дослідницькі компетентності здобувачів вищої освіти у цифрову епоху 488

Форманюк В. В.
Необхідність адаптації освітніх програм у контексті післявоєнної відбудови України 492

Хижняк Є. С.
Комунікативна компетентність як фактор професійної мобільності 495

Чанишев Р. І.
Британська модель вищої освіти та перспективи її адаптації в Україні 498

Чепурна О. Є.
Моделі цифрової трансформації освітнього середовища університету 502

Швелідзе Л. Д.
Етичне лідерство викладача як основа формування культури академічної доброчесності 505

Шмаленко Ю. І.
Симуляційні технології у навчанні медіаторів 508

Наукове видання

ІННОВАЦІЇ ТА ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

МАТЕРІАЛИ
британсько-української конференції

м. Лондон,
16 жовтня 2025 року

Англійською та українською мовами

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора, академіка
КІВАЛОВА Сергія Васильовича

Відповідальний редактор:
кандидат юридичних наук,
магістр Queen Mary University of London
начальник відділу міжнародних зв'язків
МІНЧЕНКО Дар'я Анатоліївна

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 30,23.
Тираж 300 прим. Зам. № 100 (11).

Видавництво і друкарня «Юридична література»
65009, м. Одеса, вул. Академічна, 7
Тел.: (048) 777-48-79, 728-75-45
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4284 від 23.03.2012 р.